

ВИ МОЖЕТЕ САМОСТІЙНО ЗРОЗУМІТИ БІБЛІЮ!

**Мемуари та листи улюбленого учня Ісуса Христа:
Євангеліє від Івана, Перше, Друге
та Третє послання Івана**

**Д-Р БОБ АТЛІ,
ПРОФЕСОР ГЕРМЕНЕВТИКИ
(ТЛУМАЧЕННЯ БІБЛІЇ)
У ВІДСТАВЦІ**

Серія «Біблійні коментарі»

Том 4

Переклад з англійської мови

Д-Р ОЛЕКСАНДР МАРУСЯК

Міжнародне дослідження Біблії, Маршал, Техас, США
2018

YOU CAN UNDERSTAND THE BIBLE!

**The Beloved Disciple's Memoirs and Letters:
The Gospel of John, 1, 2 and 3 John
*(in Ukrainian)***

BY
DR. BOB UTLEY,
RETIRED PROFESSOR
OF HERMENEUTICS
(BIBLICAL INTERPRETATION)

“Bible Commentaries” Series

Volume 4

Translated by
DR. OLEKSANDR MARUSIAK

Bible Lessons International, Marshall, Texas, USA
2018

Copyright © 2018 Bible Lessons International. Всі права зарезервовані. Дозволено виключно безкоштовне копіювання або розповсюдження будь-якої частини цих матеріалів. При копіюванні або розповсюдженні цих матеріалів необхідно обов'язково вказувати інформацію про д-ра Боба Атлі (Dr. Bob Utley) та додавати посилання на www.freebiblecommentary.org

В цьому коментарі використаний наступний первинний біблійний текст: Оновлена версія Нової американської стандартної Біблії 1995 року [*New American Standard Bible (Update, 1995)*].

Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995.

Видавництво: The Lockman Foundation, P. O. Box 2279, La Habra, CA 90632-2279

Атлі, Б. Мемуари та листи улюбленого учня Ісуса Христа: Євангеліє від Івана, Перше, Друге та Третє послання Івана / Боб Атлі; [Перекл. з англ. О.В. Марусяк]. — Міжнародне дослідження Біблії, Маршал, Техас, США. — 374 с. — (Серія «Біблійні коментарі», Т. 4)

Utley, B. *The Beloved Disciple's Memoirs and Letters: The Gospel of John, 1, 2 and 3 John* ("Bible Commentaries" Series, V.4), trans. O. Marusiak, Bible Lessons International, Marshall, Texas, USA, 2018 (in Ukrainian)

Copyright © 2018 Bible Lessons International. All rights reserved. Any copies or distribution of any part of this material must be made available at no cost. Such copies or distribution must give credit to Dr. Bob Utley and include a reference to www.freebiblecommentary.org

The primary biblical text used in this commentary is: New American Standard Bible (Update, 1995) Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 by The Lockman Foundation, P. O. Box 2279, La Habra, CA 90632-2279

ЗМІСТ

Від автора: який чином вам допоможе цей коментар?	5
Посібник для правильного читання Біблії:	
особистий пошук неголослівної істини	7
Коментар:	
Вступ до Євангелія від Івана	14
Глава 1	21
Глава 2	45
Глава 3	55
Глава 4	72
Глава 5	81
Глава 6	93
Глава 7	112
Глава 8	123
Глава 9	136
Глава 10	143
Глава 11	152
Глава 12	162
Глава 13	177
Глава 14	187
Глава 15	201
Глава 16	211
Глава 17	221
Глава 18	232
Глава 19	242
Глава 20	253
Глава 21	263
Вступ до Першого послання Івана	270
Глави 1:1-2:2	275
Глава 2:3-27	286
Глави 2:28-3:24	301
Глава 4	317
Глава 5	326
Друге послання Івана	338
Третє послання Івана	345
Додатки:	
Короткий перелік граматичних термінів грецької мови	353
Текстуальна критика	361
Тлумачний словник	364
Символ віри Боба Атлі	373

ВІД АВТОРА: ЯКИЙ ЧИНОМ ВАМ ДОПОМОЖЕ ЦЕЙ КОМЕНТАР?

Тлумачення Біблії — це одночасно інтелектуальний та духовний процес, який має на меті зрозуміти давнього богонатхненного автора так, щоб Боже повідомлення було ясным та підлягало практичному застосуванню і в наші дні.

Духовна сторона цього процесу є надзвичайно важливою, хоча при цьому її дуже важко описати. Вона неодмінно включає в себе чутливість та відкритість по відношенню до Бога. В людині повинні бути (1) прагнення до Нього, (2) прагнення знати Його і (3) прагнення служити Йому. Цей процес має включати в себе молитву, сповідання віри в житті та готовність до зміни свого життя. Святий Дух відіграє ключову роль у процесі тлумачення, однак через що щирі, благочестиві християни розуміють Біблію по-різному залишається загадкою.

Інтелектуальну сторону даного процесу описати значно легше. Ми повинні бути послідовними і чесними по відношенню до тексту, а не піддаватися впливу особистих або конфесійних упереджень. Ми всі, звісно ж, залежимо від історичних реалій. Жоден із нас не є об'єктивним, неупередженим інтерпретатором. Даний коментар пропонує обережний раціональний підхід, заснований на трьох принципах тлумачення, які допоможуть подолати наші спільні упередження.

Перший принцип

Перший принцип полягає у врахуванні історичного контексту, в межах якого була написана конкретна книга Біблії, і особливо історичних передумов її написання автором. У автора була мета написання книги, крім того, він прагнув донести до читачів конкретне повідомлення. Текст книги не може означати для нас те, чого він ніколи не означав для оригінального давнього богонатхненного автора. І саме цей намір автора — а не наші історичні, емоційні, культурні, особисті або конфесійні потреби — є ключем до розуміння книги. Практичне застосування тексту є невід'ємним компонентом тлумачення, але правильне тлумачення завжди повинно передувати його застосуванню. Необхідно особливо наголосити, що кожен біблійний текст має одне і тільки одне значення. І ним є саме те значення, яке первісний біблійний автор під впливом Святого Духа бажав передати людям свого часу. А вже це єдине значення може мати різноманітне застосування у різних культурах та ситуаціях. Всі ці можливі застосування мають прив'язуватися до головної істини, яку бажав передати автор. Саме тому цей навчальний коментар-путівник розроблений так, щоб забезпечити читача подібною попередньою інформацією щодо кожної книги Біблії.

Другий принцип

Другий принцип — це ідентифікація літературної структури книги. Кожна біблійна книга є цілісним документом. Інтерпретатори не мають право штучно виділяти окремі аспекти проголошеної в книзі істини шляхом усунення інших. Таким чином, ми маємо зрозуміти мету всієї біблійної книги перед тим, як тлумачити її окремі структурні частини. Окремі частини книги — глави, фрагменти або вірші — не можуть суперечити тому цілісному значенню, яке має книга. Тлумачення повинне рухатися від застосування дедуктивного підходу (по відношенню до цілої книги) до індуктивного підходу (по відношенню до її частин). Отже, цей навчальний коментар-путівник розроблений так, щоб допомогти дослідникам проаналізувати структуру кожної літературної частини книги по її фрагментах. Поділ книг на фрагменти і глави не є богонатхненим, але він допомагає нам зрозуміти логічні рамки тексту.

Тлумачення на рівні фрагментів (а не на рівні речень, їх частин, словосполучень чи окремих слів) є ключем, за допомогою якого можна зрозуміти сенс, закладений біблійним автором. Основною фрагментів є загальна тема, яка часто формулюється в одному йому тематичному реченні. Кожне слово, фраза, речення, чи його частина, які містяться в конкретному фрагменті, певним чином пов'язані з його

загальною темою. Вони визначають рамки теми, розширюють цю рамку, пояснюють її і /або ставлять запитання. Справжній ключ до правильної інтерпретації полягає у слідуванні оригінальній думці автора фрагмент за фрагментом через всі структурні частини біблійної книги. Цей навчальний коментар-путівник розроблений таким чином, щоб допомогти дослідникам провести порівняльний аналіз сучасних перекладів Біблії англійською мовою. Було обрані саме ці переклади Біблії, оскільки кожен із них втілює іншу перекладацьку логіку та тип перекладу:

1. Четверта переглянута редакція грецького Нового Заповіту від Об'єднаного біблійного співтовариства [*The United Bible Societies Greek New Testament, fourth revised edition*] (UBS⁴). Текст цього перекладу поділений сучасними дослідниками на фрагменти.
2. Біблія Короля Якова, новий переклад [*The New King James Version*] (NKJV) — дослідний буквальный переклад на основі древньогрецьких манускриптів, які називають «загальноприйнятим текстом» [*Textus Receptus*]. Тут фрагменти є дещо довшими, ніж в інших перекладах, що якраз допомагає дослідникам краще побачити загальні теми.
3. Нова переглянута стандартна версія [*The New Revised Standard Version*] (NRSV) — вдосконалений буквальный переклад, який є проміжним варіантом між двома наступними сучасними перекладами. Поділ на фрагменти в цьому перекладі дуже допомагає у визначенні тематики розповіді.
4. Сучасна англійська версія [*Today's English Version*] (TEV) є перекладом, виконаним Об'єднаним біблійним співтовариством на основі динамічного еквіваленту тексту. Ця версія є спробою перекласти Біблію таким чином, щоб сучасний англійський читач або проповідник зміг зрозуміти значення оригінального грецького тексту. Часто, особливо в Євангеліях, поділ тексту на фрагменти пов'язаний більше зі зміною того, хто говорить, ніж зі зміною теми розмови, як, наприклад, в Новій міжнародній версії (NIV). Для інтерпретаційних цілей це, однак, не надто допомагає. Цікаво, що і UBS⁴, і TEV опубліковані однією і тією ж організацією, однак підхід до поділу тексту на фрагменти в обох перекладах суттєво відрізняється.
5. Єрусалимська Біблія [*The Jerusalem Bible*] (JB) є перекладом на основі динамічного еквіваленту тексту, який в свою чергу заснований на католицькому перекладі Біблії на французьку мову. Він дуже корисний для порівняння з європейським підходом поділу тексту на фрагменти.
6. Текст Біблії, який використовується в цьому коментарі, взятий з оновленої версії (1995 р.) Нової американської стандартної Біблії [*New American Standard Bible, 1995 Updated Edition*] (NASB), яка є дослідним перекладом. Крім того, цей коментар (вірш за віршем) слідує логіці NASB щодо поділу тексту на фрагменти.

Третій принцип

Третій принцип — це читання різних перекладів Біблії для того, щоб охопити якнайширший обсяг всіх можливих значень (семантичного поля), які можуть мати біблійні слова або словосполучення. Часто грецьке словосполучення або слово можуть розумітися по-різному. Наявні різні переклади Біблії дозволяють виявити ці значення і допомагають визначити та пояснити деякі відмінності, які зустрічаються в грецьких манускриптах. Все це не впливає на віровчення, однак допомагає нам стати ближчими до оригінального тексту, який був записаний давнім богонатхненним автором.

Цей коментар пропонує досліднику швидкий спосіб для перевірки свого власного розуміння тексту. Коментар не нав'язує конкретного способу тлумачення, він має більше інформативний характер та спонукає до самостійних роздумів. Часто розуміння інших можливих інтерпретацій біблійного тексту допомагає нам стати менш залежними від групових, догматичних чи вузькоконфесійних підходів до тлумачення Біблії. Для інтерпретатора важливо знати щонайбільше варіантів перекладу для того, щоб розуміти, наскільки неоднозначним може бути древній текст. Це вражає, наскільки мало згоди щодо цього питання є серед християн, які стверджують, що Біблія є джерелом істини для кожного із них.

Ці принципи допомогли мені подолати більшість моїх історичних упереджень, а також примусили мене більш уважно досліджувати древній текст. Я сподіваюся, що це стане таким же благословенням і для вас.

Боб Атлі (*Bob Utley*),
27 червня 1996 р.

ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАВИЛЬНОГО ЧИТАННЯ БІБЛІЇ: ОСОБИСТИЙ ПОШУК НЕГОЛОСЛІВНОЇ ІСТИНИ

Чи можемо ми пізнати істину? Де її знайти? Чи можемо ми її логічно довести? Чи є взагалі якийсь незаперечний авторитет в цьому питанні? Чи є взагалі якийсь Абсолют, який керує нашим життям і світом? Який сенс життя? Чому ми тут? Що буде з нами далі? Над цими питаннями задумувалися всі мислячі люди; і ці ж питання не давали спокою людському розуму ще від початку віків (Екл. 1:13-18; 3:9-11). Мені пригадується мій власний пошук певної всеохоплюючої основи для мого життя. Я став віруючим у Христа ще в юному віці, завдячуючи, в основному, свідченню моїх визначних родичів. Коли я став дорослим, питання щодо себе і мого світогляду також «виросли» зі мною. Прості культурні та релігійні стереотипи не принесли мені чіткого розуміння того, про що я читав, або того, з чим я зіштовхувався. Це був час поневірянь, пошуків, палких бажань, і часто відчуття безнадії через безжальний, жорстокий світ, в якому я жив.

Багато хто стверджував, що знайшов відповіді на ці ключові запитання, однак після проведеного дослідження та глибоких роздумів, я зрозумів, що всі ці відповіді мають за основу (1) власний філософський світогляд, (2) стародавні міфи, (3) особистий практичний досвід, або (4) психологічні уявлення. Однак, мені були потрібні будь-які підтвердження, докази, розумні доводи, на яких я міг би заснувати свій світогляд, мені була потрібна якась всеохоплююча основа, мій власний сенс життя.

Я знайшов все це, коли почав самостійно досліджувати Біблію. Я почав шукати докази її достовірності, і їх знайшов через (1) історичну надійність Біблії, яка підтверджується археологією, (2) точне виконання старозавітних пророцтв, (3) єдність та узгодженість біблійного послання протягом тисячі шістсот років його написання, і (4) особисті свідчення людей, життя яких змінилося після їхнього знайомства із Біблією. Християнство як цілісна система віри та переконань володіє здатністю вирішувати складні питання людського життя. Все це сформувало в мені самого чітку систему світогляду, а життя на основі біблійної віри принесло мені радість та стабільність.

Я зрозумів, що всеохоплюючою основою мого життя є Христос, який пізнається через Писання. Це був чудовий досвід та значне емоційне полегшення. Однак, я все ще пам'ятаю той біль та переживання, які мене супроводжували, коли я дізнався наскільки багато є різних тлумачень до цієї книги, інколи навіть в межах однієї церкви або богословської школи. Визнання богонатхненності та достовірності Біблії було для мене не кінцем, а лише початком процесу її пізнання. Як я міг приймати або відкидати різні та суперечливі тлумачення багатьох складних місць Писання, коли кожен із тих авторитетних дослідників, які їх написали, був впевнений у власній правоті?

Це завдання і стало цілком мого життя та паломництвом моєї віри. Я знав, що моя віра в Христа принесла мені великий мир і радість. Мій розум прагнув знайти якісь абсолютні істини серед умовностей моєї культури, догматики конфліктуючих релігійних систем та внутрішньо конфесійної зарозумілості. В процесі мого пошуку достовірних підходів тлумачення стародавньої літератури я несподівано відкрив для себе власні історичні, культурні, конфесійні та практичні упередження. Я часто читав Біблію лише для того, щоб знайти підтвердження власним поглядам. Я використовував її як догматичне джерело для нападу на інших та для підтвердження моїх власних ненадійних та недолугих поглядів. Як мені було боляче потім це усвідомити!

Незважаючи на те, що я ніколи не можу бути абсолютно неупередженим, все ж таки, я можу стати більш правильним читачем Біблії. Я можу обмежити мої упередження, якщо я буду їх визнавати та ідентифікувати. Я все ж не є абсолютно вільним від них, однак я вирішив протидіяти моїм слабкостям. Часто сам коментатор є найгіршим ворогом для правильного читання Біблії! Шановні читачі, дозвольте мені назвати окремі основні принципи, які я використовую для дослідження Біблії, для того, щоб ви могли їх перевірити разом зі мною:

I. Основні принципи

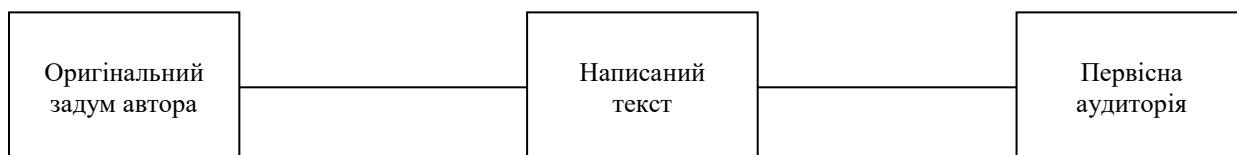
1. Я вірю в те, що Біблія є єдиним богонатхненним відкриттям єдиного істинного Бога. У зв'язку з цим, вона повинна тлумачитися виключно через призму намірів первісного божественного автора (Святого Духа), який діяв через конкретних людей в певний історичний період.
2. Я вірю, що Біблія була написана для звичайних людей, і, звичайно ж — для всіх людей! Бог обрав такий спосіб, щоб явно говорити з нами в межах конкретного історичного та культурного контексту. Бог не ховає істину — Він хоче, щоб ми її зрозуміли!
Саме тому, Біблія повинна тлумачитися через призму тих днів, а не наших днів. Писання не повинно означати для нас те, чого воно ніколи не означало для тих, хто читав або слухав його вперше. Воно є зрозумілим для середньостатистичної людини і використовує типові форми та техніки людської комунікації.
3. Я вірю, що Біблія є цілісним твором з точки зору його змісту та мети написання. Вона не суперечить сама собі, однак в ній містяться складні для розуміння і навіть парадоксальні місця. Тому найкращим інтерпретатором Біблії є все ж сама Біблія.
4. Я вірю, що кожне місце Біблії (за винятком пророцтв) має одне єдине знання, яким є те значення, яке в нього вклав оригінальний богонахненний автор. І хоча ми ніколи не можемо бути впевненими, що нам достовірно відомий намір автора, є певні речі, які можуть нам це відкрити:
 - а. літературний жанр, обраний для передачі розповіді
 - б. історичні обставини, або конкретна ситуація, яка стала причиною написання книги
 - в. літературний контекст всієї книги, а також кожної її частини
 - г. структура (план) окремих частин книги у контексті їхнього відношення до всієї розповіді
 - д. специфічні граматичні прийоми подачі розповіді
 - е. конкретні слова, обрані для подачі розповіді

Дослідження кожного із цих аспектів стане предметом нашого дослідження всього біблійного тексту. Однак, перед тим, як пояснити власну методологію правильного читання Біблії, дозвольте мені охарактеризувати деякі недоречні методи, які використовуються сьогодні, і через які існує така велика різноманітність інтерпретацій (зрозуміло, що їх потрібно уникати):

II. Недоречні методи

1. Нехтування літературним контекстом книг в Біблії і використання кожного речення, його частини, або навіть окремих слів як «істинні твердження», які не мають відношення до авторського задуму та ширшого контексту. Такий підхід часто називають «пошук необхідних доказів у тексті».
2. Ігнорування історичного контексту книги та його паралельна підміна уявним історичним контекстом, який взагалі не впливає з книги, або щодо якого є лише певні натяки в книзі.
3. Нехтування історичним контекстом книг, неначе вони були написані в першу чергу для сучасних християн, подібно читанню ранішніх місцевих газет.
4. Ігнорування історичного контексту книги шляхом алегоризації тексту та його прочитання як філософського / богословського послання, яке зовсім не пов'язане з першими слухачами тексту та задумом первісного автора.
5. Нехтування оригінальним повідомленням шляхом його підміни власною богословською системою, улюбленою доктриною, або насущними потребами, які абсолютно не пов'язані з задумом первісного автора та його дійсним повідомленням. Цей феномен часто трапляється з починаючими читачами Біблії, які бажають утвердити власний авторитет. Його ще часто називають «читацьким відзивом» (так зване тлумачення «що цей текст означає конкретно для мене»).

Можна назвати щонайменше три компоненти, які характерні для всіх існуючих способів передачі письмової інформації між людьми:



У минулому різні методи читання Біблії фокусувалися на якомусь одному із цих трьох компонентів. Однак, для того, щоб по-справжньому підтвердити богонатхненність Біблії, більш підходящою є наступна схема:



Дійсно, необхідно включити всі три компоненти в процес тлумачення. Тому, для того, щоб підтвердити що-небудь, вся моя увага буде зосереджена на перших двох компонентах: первісному (оригінальному) авторі та тексті. Можливо, такий підхід є моєю реакцією на зловживання (1) алегоризацією або одухотворенням тексту і (2) тлумаченням тексту в стилі «читацького відзиву» (що цей текст конкретно означає для мене). Зловживання можуть виникати на будь-якому етапі тлумачення. Ми завжди повинні перевіряти наші мотиви, твердження, дослідницькі методи та практичну старанність. Однак яким чином перевірити все це, якщо не буде чітких рамок, обмежень та критеріїв тлумачення? Саме в цьому випадку авторський задум та структура тексту дають мені ряд критеріїв, за допомогою яких можна обмежити всі можливі інтерпретації. Отже, як в світлі цих недоречних підходів виглядають можливі методи правильного читання та тлумачення Біблії з високим ступенем достовірності та узгодженості?

III. Можливі методи правильного читання Біблії

Тут я не буду приводити яких-небудь унікальних способів тлумачення окремих жанрів, а лише опишу загальні герменевтичні принципи, які можна застосовувати до всіх типів біблійного тексту. Хорошою книгою, в якій розглядаються різножанрові підходи до тлумачення Біблії, є книга «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» Гордона Фі та Дугдаса Стюарта видавництва «Зондєрван» [*How To Read The Bible For All Its Worth*, by Gordon Fee and Douglas Stuart, published by Zondervan].

У фокусі моєї методології перебуває, перш за все, читач, який самостійно дозволяє Святому Духові відкривати йому Біблію під час чотирикратного особистого читання тексту. Це ставить Дух, текст та читача на перший, а не на другий план. Також такий підхід захищає читача від надмірного впливу коментатора. Якось я чув таке висловлювання: «Біблія проливає багато світла на коментарі до неї». Однак, це не означає, що коментарі є недостатньо цінними для освітніх потреб; це є швидше рекомендація, яка вказує на те, коли саме допустимо користуватися коментарями.

Нам необхідно навчитися знаходити підтвердження нашому тлумаченні в самому тексті. Є шість способів, які можуть нам надати хоча б обмежене підтвердження:

1. історичний фон
2. літературних контекст
3. граматичні структури (синтаксис)
4. використання лексики того часу
5. відповідні паралельні місця
6. жанр

Наші тлумачення Біблії мають бути розумними та логічними. Але лише Біблія є єдиним джерелом віри і правильної практичної поведінки. На жаль, християни часто не погоджуються з тим, що Біблія вчить, або з тим, що вона стверджує. Наступні чотири цикли читання текстів Біблії розроблені для того, щоб забезпечити більш глибоке тлумачення тексту:

1. Читання перше

- а. Прочитайте цілу книгу за один раз. Прочитайте її знову, але в іншому перекладі, в якому (бажано) використовується інший перекладацький підхід:
 - (1) буквальний переклад (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) динамічний елемент (TEV, JB)
 - (3) перефразування / переказ (Living Bible, Amplified Bible)
- б. Виявіть основну ціль всього тексту. Визначте його тему.
- в. Виділіть (якщо можливо) певну частину, главу, фрагмент або речення, в якому чітко виражена основна ціль або тема.
- г. Визначте основний літературний жанр.
 - (1) Старий Заповіт
 - (а) єврейська історія
 - (б) єврейська поезія (література мудрості, псалми)
 - (в) єврейські пророцтва (проза, поезія)
 - (г) звід законів
 - (2) Новий Заповіт
 - (а) розповіді (Євангелія, Дії святих апостолів)
 - (б) притчі (Євангелія)
 - (в) послання/листи
 - (г) апокаліптична література

2. Читання друге

- а. Прочитайте цілу книгу знову, пробуючи визначити основні теми або питання книги.
- б. Окресліть основні теми книги і коротко, одним реченням, охарактеризуйте їх.
- в. Перевірте ваш власний висновок щодо задуму та загальної структури книги з довідниковою літературою.

3. Читання третє

- а. Прочитайте цілу книгу знову, пробуючи визначити історичний контекст та специфічну ситуацію, внаслідок якої була написана біблійна книга.
- б. Перечисліть історичні особливості книги, які в ній згадуються
 - (1) автор
 - (2) дата написання
 - (3) цільова аудиторія книги
 - (4) специфічна ціль написання книги
 - (5) культурний контекст, який має відношення до цілі написання
 - (6) посилання на реальних історичних осіб та історичні події
- в. Спробуйте поширити ваше дослідження на рівень фрагментів тієї частини біблійної книги, яку ви хочете витлумачити. Завжди намагайтесь визначити та окреслити межі літературного уривку. Він може складатися як із кількох глав, так і із кількох фрагментів (абзаців). Це дозволить вам слідувати за оригінальною авторською логікою та особливостями побудови тексту.
- г. Перевірте ваші історичні висновки з довідниковою літературою.

4. Читання четверте

- а. Прочитайте літературний уривок, який ви досліджували в різних перекладах
 - (1) буквальний переклад (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) динамічний елемент (TEV, JB)
 - (3) перефразування / переказ (Living Bible, Amplified Bible)
- б. Зверніть увагу на літературну або граматичну побудову тексту
 - (1) літературні вирази, які повторюються, Еф. 1:6,12,14
 - (2) граматичні структури, які повторюються, Рим. 8:31
 - (3) протиставлення
- в. Перелічіть наступні моменти
 - (1) ключові терміни

- (2) незвичайні терміни
 - (3) важливі граматичні конструкції
 - (4) особливо складні слова, фрази, речення
- г. Перегляньте відповідні паралельні тексти
- (1) знайдіть найпростіший фрагмент, який стосується теми вашого дослідження, використовуючи: а) книги із «систематичного богослов'я», б) навчальні Біблії, в) симфонії
 - (2) знайдіть, чи є серед цих паралельних текстів, які стосуються предмету вашого дослідження, тексти парадоксального характеру. Багато біблійних істин розкриваються саме через такі діалектичні паралелі; багато міжконфесійних конфліктів трапляються саме через те, що докази будуються лише на одній половині із цих пар текстів. Вся Біблія є богонатхненною, тому ми повинні відшукувати у її тексті цілісні повідомлення для того, щоб забезпечити духовний баланс у наших інтерпретаціях.
 - (3) знайдіть паралелі в межах тієї ж книги, у того ж самого автора, або в текстах такого ж жанру. Біблія сама по собі є найкращим інтерпретатором, тому що вона написана єдиним автором — Святим Духом.
- д. Використайте довідникову літературу для того, щоб перевірити ваші висновки щодо історичного контексту книги та обставин, внаслідок яких вона була написана
- (1) навчальні Біблії
 - (2) біблійні енциклопедії, довідники та словники
 - (3) вступні книги, присвячені самій Біблії
 - (4) біблійні коментарі (на даному етапі вашого дослідження дозвольте віруючим, як минулого, так і теперішнього, допомогти вам скорегувати ваше дослідження).

IV. Застосування біблійного тлумачення

Тепер ми переходимо до розгляду питання застосування витлумаченого тексту. Ви вже доклали багато зусиль для того, щоб зрозуміти первісне значення тексту; тепер же вашою ціллю має бути застосування цього тексту у вашому житті, у вашій культурі. Я визначаю авторитет біблійного тексту як «розуміння того, що первісний біблійний автор сказав у свій час, і застосування тієї біблійної істини в наші дні».

Застосування тексту повинно слідувати оригінальному авторському наміру, при чому, як в часовому, так і логічному аспекті. Ми не можемо застосовувати біблійний текст в наші дні, поки ми не знатимемо, що він означає у той час, коли він був написаний! Не можна наділяти біблійний текст тим значенням, яке він ніколи не мав!

Тут вашим путівником у цьому процесі буде дослідження тексту на рівні фрагментів (читання третє). Застосування тексту повинно відбуватися на рівні фрагментів (абзаців), а не на рівні окремих слів. Слова набувають значення лише в контексті; фрази набувають значення лише в контексті; речення набувають значення лише в контексті. Лише первісний автор в усьому процесі тлумачення є богонатхненною особистістю. Ми, просвітлені Святим Духом, можемо тільки слідувати за автором. Але просвітлення не означає богонахнення. Тому для того, щоб сказати «так говорить Господь», ми повинні повністю слідувати намірам первісного автора. Застосування має співвідноситися з загальним сенсом всього написаного, сенсом кожної конкретної частини та розвитком думки на рівні фрагментів.

Ніколи не дозволяйте проблемам і питанням сьогодення тлумачити Біблію; дозвольте Біблії самій говорити за себе! Звісно, це потребує від нас неабияких зусиль для того, щоб почерпнути важливі принципи з тексту. І ці принципи будуть діяти лише тоді, коли текст їх підтверджує. На жаль, часто наші принципи є більше «нашими», ніж дійсно типи принципами, які містяться в тексті.

Під час застосування Біблії важливо пам'ятати, що конкретний біблійний текст (за винятком хіба що пророцтв) має лише одне єдине істинне значення. Це значення обов'язково пов'язане з намірами оригінального автора, спрямованими на вирішення проблем або потреб того часу. Це єдине значення підлягає застосуванню в різних ситуаціях. Застосування тексту ґрунтується на потребах цільової аудиторії тексту, однак воно повинно обов'язково відповідати тому значенню, яке було закладено в текст первісним автором.

V. Духовні аспекти тлумачення

До цього моменту я зачіпав лише інтелектуальні аспекти процесу тлумачення та застосування біблійного тексту. Тепер дозвольте мені коротко описати духовні аспекти процесу тлумачення. Тут мені допомогли наступні дії:

1. Молитва про допомогу Святого Духа (пор. 1 Кор. 1:26-2:16).
2. Молитва про особисте прощення та очищення від тих гріхів, про які я знаю (пор. 1 Ів. 1:9).
3. Молитва про якомога більше бажання пізнавати Бога (пор. Пс. 19:7-14; 42:1 і далі; 119:1 і далі).
4. Негайне застосування істини, яка мені щойно відкрилася, у власному житті.
5. Подальше смирення та готовність постійно навчатися.

Насправді дуже важко дотримуватися балансу між інтелектуальним процесом та духовною першістю Святого Духа у процесі тлумачення. Наступні цитати мені допомагають знайти баланс у цьому питанні:

1. із книги «Перекручення Писання» Джеймса В. Сайра [James W. Sire, *Scripture Twisting*], стор. 17-18:

«Просвітлення розуму відбувається у всіх Божих людей, а не лише в якоїсь духовної еліти. В біблійному християнстві відсутні гуру, особливо просвітлені люди, або які-небудь окремі люди, через яких приходить істинне тлумачення. Тому, поруч з тим, що Святий Дух дає особливі дари мудрості, знання та духовної проникливості, Він не призначає тих особливо обдарованих християн бути єдиними авторитетними інтерпретаторами Його слова. Кожному із Божого народу необхідно вчитися, розмірковувати та вникати в Біблію, яка залишається авторитетом навіть для тих, кому Бог подарував спеціальні дари. У підсумку, як я і стверджую на сторінках цієї книги, Біблія є справжнім Божим відкриттям для всього людства; вона є найвищим авторитетом у всьому, про що вона говорить, і саме тому вона не може бути абсолютною загадкою, а навпаки — є зрозумілою для будь-яких звичайних людей з різних культур».

2. із К'єркегора / Кіркегарда (Kierkegaard) відповідно до тексту книги «Протестантське тлумачення Біблії» Бернарда Рамма [Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation*], стор. 75:

«На думку К'єркегора, граматичне, лексичне та історичне дослідження Біблії є необхідним, однак воно має передувати істинному тлумаченню Біблії. “Для того, щоб читати Біблію як Боже слово, потрібно її читати з благоговійним острахом, з напруженим очікуванням, з бажанням відкриття, так, неначе відбувається розмова з Богом. Якщо читати Біблію не задумуючись, недбало, або з науковим чи професійним інтересом, то вона не буде прочитана як Слово Боже. Але якщо людина читає її як послання любові — тоді вона читає саме Слово Боже”».

3. із книги «Відповідність Біблії» Х.Х. Ровлі [H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*], стор. 19:

«Жоден ступінь виключно інтелектуального розуміння Біблії, ніколи не відкриє всіх її справжніх скарбів. Звісно ж, таке розуміння не можна відкидати, оскільки воно є необхідним для повного розуміння Біблії. Для того, щоб процес пізнання Біблії був повним і завершеним, інтелектуальне розуміння повинно вести до духовного розуміння духовних скарбів Біблії. А для духовного розуміння необхідно щось більше, ніж просто інтелектуальні намагання. Духовні речі можна побачити лише через духовний вимір, тому дослідники Біблії повинні знаходитися в стані духовного сприйняття, повинні сильно бажати знайти Бога для того, щоб вручити себе Йому, якщо, звісно ж, вони хочуть вийти за рамки просто наукового дослідження багатой спадщини цієї найвеличнішої із всіх книг».

VI. Метод, який використовується у цьому коментарі

Цей навчальний коментар-посібник розроблений для того, щоб допомогти читачу у процесі тлумачення Біблії наступним чином:

1. Кожна книга починається з короткого історичного огляду. Після завершення «читання третього», звірте себе з цією інформацією.
2. На початку кожної глави знаходиться «Контекстуальний погляд», який допоможе вам побачити літературну структуру тексту.

3. На початку кожної глави або великого уривку наводиться поділ тексту на фрагменти по віршах з коротким поясненням основної теми цих фрагментів відповідно до кількох сучасних перекладів Біблії:

- а. Четверта переглянута редакція грецького Нового Заповіту від Об'єднаного біблійного співтовариства (UBS⁴)
- б. Нова американська стандартна Біблія, оновлена версія 1995 р. (NASB)
- в. Біблія Короля Якова, новий переклад (NKJV)
- г. Нова переглянута стандартна версія (NRSV)
- д. Сучасна англійська версія (TEV)
- е. Нова Єрусалимська Біблія (NJB)

Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він повинен враховувати контекст. При порівнянні кількох сучасних перекладів, які засновані на різних перекладацьких підходах та богословських принципах можна проаналізувати ймовірний хід думок первісного автора. Кожен фрагмент тексту має в собі основну істину. Її називають «головною темою» або «центральною ідеєю тексту». Ця об'єднуюча думка є ключем до правильного історичного та граматичного тлумачення. Не можна займатися тлумаченням, проповіддю або навчанням, яка базується на меншому рівні тесту, ніж фрагмент! Також необхідно пам'ятати, що кожен фрагмент взаємопов'язаний із іншими сусідніми фрагментами. Саме тому дуже важливо мати план всієї книги на рівні фрагментів. Ми повинні відслідковувати логіку думки первісного богонатхненого автора щодо конкретної теми.

4. Підхід Боба Атлі полягає в тлумаченні кожного вірша окремо. Це примушує нас слідувати за ходом думок первісного автора. Примітки коментатора надають інформацію в наступних галузях:

- а. літературний контекст
- б. історичні та культурні особливості
- в. граматична інформація
- г. вивчення окремих слів
- д. відповідні паралельні тексти

5. В окремих місцях даного коментаря текст Нової американської стандартної версії Біблії (оновлена версія (1995 р.) доповнений посиланнями та інші сучасні переклади:

- а. на нову версію Біблії Короля Якова (NKJV), яка слідує текстуальній традиції манускриптів «Textus Receptus»
- б. на Нову переглянуту стандартну версію (NRSV), яка є дослівною переробкою Переглянутої стандартної версії, виконаною Національною радою Церков (National Council of Churches)
- в. на Сучасну англійську версію (TEV), яка виконаною Американським біблійним товариством (American Bible Society) на основі перекладу динамічного еквіваленту
- г. на Єрусалимську Біблію (JB), яка виконана на основі динамічного еквіваленту тексту, який в свою чергу заснований на католицькому перекладі Біблії на французьку мову.

6. Для тих, хто не володіє грецькою мовою, співставлення англійських перекладів Біблії допоможе відкрити для себе наступні поширені проблеми, які виникають при дослідженні тексту:

- а. відмінності у рукописах
- б. багатозначність слів
- в. важкі з граматичної точки зору тексти та звороти
- г. тести, які допускають неоднозначне тлумачення

І хоча англійські переклади Біблії не можуть вирішити ці проблеми, вони вказують на ті місця, які потребують глибшого та більш скрупульозного дослідження.

7. В кінці кожної глави розміщені відповідні питання для обговорення, які допоможуть зосередитися на основних темах і проблемах прочитаної глави.

ВСТУП ДО ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ІВАНА

ВСТУПНІ ЗАУВАЖЕННЯ

- А. Матвій та Лука починають з народження Ісуса, Марк — з Його хрещення, однак Іван починає з того, що було перед створенням світу.
- Б. Іван показує повну божественність Ісуса із Назарету з найпершого вірша першої глави та постійно наголошує на цьому в Євангеліє. Синоптичні Євангелія розкривають цю істину значно пізніше («Месіанська Таємниця»).
- В. Очевидно, що Іван викладає своє Євангеліє, спираючись на основні твердження Синоптичних Євангелій. Він намагається доповнити та витлумачити життя і вчення Ісуса в контексті потреб ранньої церкви (кінець першого століття).
- Г. Схоже на те, що Іван структурував свою історію про Ісуса-Месію наступним чином
1. сім чудес/знаків та їхнє тлумачення
 2. двадцять сім розмов та/або діалогів з окремими людьми
 3. окремі поклоніння та свята:
 - а. Шабат (Субота)
 - б. Пасха (пор. Ів. 5-6)
 - в. Свято кущів (пор. Ів. 7-10)
 - г. Ханука (пор. Ів. 10:22-39)
 4. твердження «Я є»
 - а. яке прямо пов'язане із іменем Бога (ЯХВЕ)
 - (1) Я є Він (Ів. 4:26; 8:24,28; 13:19; 18:5-6)
 - (2) перш, ніж був Авраам, Я є (Ів. 8:54-59)
 - б. разом із іменниками в називному відмінку, які є частиною складеного іменного присудка
 - (1) Я (є) хліб життя (Ів. 6:35, 41, 48, 51)
 - (2) Я (є) світло для світу (Ів. 8:12)
 - (3) Я (є) двері вівцям (Ів. 10:7, 9)
 - (4) Я (є) пастир добрий (Ів. 10:11, 14)
 - (5) Я (є) воскресіння і життя (Ів. 11:25)
 - (6) Я (є) дорога, правда і життя (Ів. 14:6)
 - (7) Я (є) правдива виноградина (Ів. 15:1, 5).
- Д. Відмінності Євангеліє від Івана від інших Євангелій
1. Незважаючи на те, що первинна ціль Івана, безсумнівно, була теологічною, він з високим рівнем точності та деталізованості використовує історичний та географічний контекст. Точна причина відмінностей між Синоптичними Євангеліями та розповіддю Івана невідома щодо
 - а. раннього періоду іудейського служіння Ісуса (перше очищення Храму)
 - б. хронології та дат останнього тижня життя Ісуса
 - в. цілеспрямованої богословської перебудови тексту
 2. Було б дуже корисно паралельно дослідити очевидні відмінності між Євангелієм Івана та Синоптичними Євангеліями. Дозвольте мені навести декілька цитат із праці Джорджа Елдона Ледда «Богослов'я Нового Заповіту» (George Eldon Ladd, *A Theology of the New Testament*):
 - а. «Четверте Євангеліє настільки відрізняється від Синоптичних, що ми повинні чесно поставити собі такі запитання: чи дійсно воно точно передає вчення Ісуса, або чи дійсно християнська віра настільки змінила традицію, що вся історія розчинилася в богословському тлумаченні?» (с. 215).
 - б. «Відповідь, яка лежить на поверхні, полягає у тому, що Іван передав вчення Ісуса у власній своєрідній манері. Якщо це вірно, і якщо ми погоджуємося з такою точкою зору, то виникає наступне дуже важливе запитання: якою мірою богослов'я Четвертого Євангеліє відображає саме вчення Ісуса, а не погляди Івана? Якою мірою вчення Ісуса було засвоєне Іваном, щоб ми могли

називати те, що маємо, точним відтворенням власного вчення саме Ісуса, а не просто тлумачення Його вчення Іваном?» (с. 215).

- в. Ледд також наводить цитату В. Ф. Олбрайта із його розділу «Останні відкриття в Палестині та Євангеліє від Івана» (W. F. Albright, *Recent Discoveries in Palestine and the Gospel of John*), що міститься в книзі «Джерела Нового Заповіту та його есхатологія» за редакцією В. Д. Дейвіса та Д. Дауба (*The Background of the New Testament and Its Eschatology*, edited by W. D. Davies and D. Daube):

«Немає жодної істотної відмінності у вченні, яке міститься в Івана та в Синоптичних Євангеліях; наявний між ними контраст спричинений нагромадженням традиції по відношенню до окремих аспектів вчення Христа, зокрема тих, які мають досить близьке відношення до вчення есеїв. Зовсім немає нічого такого, що вказало б на те, що вчення Ісуса було спотворене або сфальсифіковано, чи до нього було додано щось нове та життєво важливе. Ми, звісно ж, можемо погодитися з тим, що потреби первісної Церкви вплинули на те, які теми були відібрані для Євангеліє, однак немає жодним підстав вважати, що такі потреби Церкви стали причиною появи домислів або нововведень богословського характеру. Одним із найбільш дивних припущень науковців та богословів — критиків Нового Заповіту є те, що розум Ісуса є настільки обмеженим, що будь-які очевидні відмінності між Євангелієм Івана та Синоптичними Євангеліями існують як результат відмінностей між поглядами ранньохристиянських богословів. Однак кожна велика особистість або мислитель має бути готовим до того, що їхні друзі та слухачі будуть тлумачити їх по-різному, обираючи з того, що вони побачили та почули, тільки те, що їм видалося найбільш підходящим та корисним» (с. 170-171).

- г. І знову цитата з Джорджа Е. Ледда:

«Наявна відмінність між ними не в тому, що Євангеліє від Івана є більш богословським, тоді, як інші — не є такими, а в тому, що кожне Євангеліє є богословським по-своєму. Викладена історія може передати більше істинних фактів щодо конкретної ситуації, ніж просто саму хронологічну послідовність подій. Якщо Євангеліє від Івана є богословською інтерпретацією, то це саме інтерпретація тих подій, щодо реальності яких Іван був цілковито впевненим. Очевидно, що Синоптичні Євангелія не мали на меті передати *ipsissima verba* (дослівні висловлювання) Ісуса, або ж його біографію. Вони лише розкривають образ Ісуса та відображають загальний підсумок його вчення. Матвій і Лука могли як вільно опрацювати матеріал Марка, так і вільно викласти вчення Ісуса по-своєму. Якби Іван дозволяв собі бути ще більш вільним, ніж Матвій чи Лука, то це заради того, щоб зобразити більш глибокий та в кінці кінців більш реальний образ Ісуса» (с. 221-222).

АВТОР

- А. Євангелія написана анонімно, однак при цьому, вона натягає на авторство апостола Івана
1. автор є самовидцем і свідком подій (пор. Ів. 19:35)
 2. фраза «улюблений учень» (і Полікарп, і Іреней ототожнювали його саме з апостолом Іваном)
 3. Іван, син Заведея, жодного разу не був названий на ім'я.
- Б. Історичний контекст Євангелія є самоочевидним, через що питання щодо його авторства не є ключовим фактором для його тлумачення. Однак підтвердження богонатхненного характеру цієї книги є дуже суттєвим!
- В. Авторство та дата написання Євангелія від Івана впливають не на питання щодо його богонатхненності, а на питання щодо його тлумачення.
- Г. Коментатори займаються пошуками історичного контексту та тієї передумови, яка обумовила написання книги. Однак з чим необхідно порівнювати дуалізм Івана
1. з іудейськими вченнями про дві епохи
 2. з кумранськими настановами щодо праведності
 3. із Зороастризмом
 4. ідеями гностиків

5. унікальним поглядом Ісуса?

Д. Найбільш рання традиція ототожнює апостола Івана, сина Заведея і ту людину, яка була свідком-самовидцем в Євангеліє. Це потрібно підкреслити, оскільки деякі зовнішні джерела з другого століття нашої ери намагаються приписати створення Євангелія іншим особам:

1. Віруючим та старцям з Ефесу, які надихнули старця-апостола на написання Євангелія (Євсеній цитує Клементя Александрійського)
2. Апостолу Андрію (Фрагменти Мураторіїв, 180-200 рр. н.е., із Риму).

Е. Деякі сучасні дослідники, спираючись на деякі припущення щодо стилю та тематики Євангелія вважають, що його автором міг хтось зовсім інший. Багато також вважають, що датою написання книги може бути початок другого століття (до 115 р. н.е.), і

1. вона написана учнями Івана (на яких Іван справив значний вплив), які добре запам'ятали його вчення (Дж. Вайсс [J. Weiss], Б. Лайтфут [B. Lightfoot], Ч.Х. Додд [C. H. Dodd], О. Куллман [O. Cullmann], Р.А.Калпеппер [R. A. Culpepper], Ч.К. Барретт [C. K. Barrett])
2. вона написана «старцем Іваном» (один із багатьох церковних лідерів з Азії, на якого суттєво вплинуло богослов'я та термінологія апостола Івана), про що говориться в незрозумілому уривку Папія (70-146 н.е.), який в свою чергу цитує Євсеній (280-339 н.е.).

Ж. Докази того, що саме Іван особисто був первинним джерелом матеріалу Євангелія

1. докази внутрішнього характеру
 - а. автор знав іудейські вчення та ритуали, а також розділяв старозавітну картину світу
 - б. автор знав, які умови існували в Палестині та Єрусалимі до 70 р. н.е.
 - в. автор називає себе самовидцем в
 - (1) Ів. 1:14
 - (2) Ів. 19:35
 - (3) Ів. 21:24
 - г. автор був членом групи апостолів, оскільки він знав
 - (1) нюанси щодо часу та місця подій (нічні суди)
 - (2) окремі кількісні характеристики (кількість глеків для води в Ів. 2:6 та кількість рибин в Ів. 21:11)
 - (3) особисті характеристики конкретних осіб
 - (4) автор знав деталі конкретних подій та реакцію інших осіб на них
 - (5) схоже на те, що автор говорячи про «улюбленого апостола» вказував на себе
 - (а) Ів. 13:23,25
 - (б) Ів. 19:26-27
 - (в) Ів. 20:2-5,8
 - (г) Ів. 21:7, 20-24
 - (6) вважається, що автор був членом внутрішнього кола апостолів разом з Петром
 - (а) Ів. 13:24
 - (б) Ів. 20:2
 - (в) Ів. 21:7
 - (7) ім'я Івана, сина Заведея, ніколи не називається в Євангелії, що було б дуже незвично, оскільки він був членом внутрішнього кола апостолів.
2. докази зовнішнього характеру
 - а. авторство Івана підтверджували
 - (1) Іреней (120-202 рр. н.е.), який був учнем Полікарпа, який в свою чергу знав апостола Івана особисто (пор. «Історія Церкви» [Historical Ecclesiasticus] Євсевія 5:20:6-7) — «Іван, учень Господа, який лежав на Його грудях і сам особисто написав Євангеліє в Ефесі, в Азії» («Проти ересей» [Haer], 3:1:1, цитується в «Історії Церкви» Євсевія 5:8:4).
 - (2) Клемент Александрійський (153-217 рр. н.е.) — «Іван, якого спонукали його друзі, та який, був натхненним Духом, написав духовне Євангеліє» («Історія Церкви» Євсевія 6:14:7)
 - (3) Юстин Мученик (110-165 рр. н.е.) в своєму «Діалозі з Трифоном» [Dialogue with Trypho]
 - (4) Тертуліан (145-220 рр. н.е.)
 - б. найбільш ранні свідчення про авторство Івана

- (1) Полікарп (70-156 рр. н.е., зі слів Іренея), який був єпископом Смирни (155 р. н.е.)
 (2) Папій (70-147 рр. н.е.), який був єпископом Іераполісу в Пергії та був відомий як учень Івана (про що записано в пролозі праці Тертуліана «Проти Маркіона» та в Євсевія).

3. Підстави, які зазвичай використовують для того, щоб піддати сумніву традиційне авторство Івана
1. Зв'язок Євангелія з гностичною тематикою
 2. Очевидна вставка тексту 21 розділу
 3. Хронологічні суперечності із Синоптичними Євангеліями
 4. Іван не міг називати сам себе «улюбленим учнем»
 5. Ісус у Євангелії від Івана використовує інший словниковий запас та стиль висловлювань, ніж у Синоптичних Євангеліях.
- И. Якщо ми все-таки погодимося з тим, що апостол Іван був автором цього Євангеліє, то що ми ще можемо зазначити про нього?
1. Він написав Євангеліє в Ефесі (Ірней говорив «склав Євангеліє в Ефесі»)
 2. Він написав її, коли вже був досить старою людиною (Ірней говорив, що Іван дожив аж до часу правління Траяна, 98-117 рр. н.е.)

ДАТА

- А. Якщо ми погодимося з авторством Івана, то Євангеліє могло бути написано
1. до 70 р. н.е., тобто до того, як Єрусалим був зруйнованим римським воєначальником (який пізніше став імператором) Титом, що може підтверджуватися наступним
 - а. в Ів. 5:2 сказано в теперішньому часі наступне: «А в Єрусалимі, біля брами Овечої, є купальня, Віфезда по-єврейському зветься, що мала п'ять ганків...»
 - б. присутнє неодноразове використання ранньохристиянського терміну «учні» по відношенню до апостолів
 - в. існує імовірна схожість з гностичними елементами, що були виявлені в рукописах Мертвого моря, вказує на те, що вони були частиною богословського стилю мови першого століття
 - г. в Євангелії немає згадок про зруйнування Храму та Єрусалиму в 70 р. н.е.
 - д. відомий американський археолог В.Ф. Олбрайт [W. F. Albright] вказує на те, що Євангеліє було написано в кінці 70-х рр. або на початку 80-х рр. першого століття
 2. в першому столітті, однак значно пізніше, що може підтверджуватися наступним
 - а. розвинутим богослов'ям Івана
 - б. тим, що зруйнування Єрусалиму сталося майже 20 років до цього, тому воно і не було зазначене
 - в. Іван використовує вирази та підсилювальні фрази гностичного характеру
 - г. традицією першої церкви
 - (1) Іренеєм
 - (2) Євсевієм.
- Б. Якщо ми припустимо, що автором Євангеліє є старець Іван», тоді дата її написання може знаходитися в проміжку між початком та серединою другого століття. Така теорія бере свій початок від Діонісія, який рішуче заперечував авторство апостола Івана (з літературних підстав). Євсевій, який з богословських причин відкидав авторство апостола Івана щодо книги Об'явлення, вважав, що він знайшов іншого «Івана» в правильному місці та в правильний час в цитаті Папія («Історія Церкви» [*Historical Eccleasticus*] 3:39:5,6), яка зазначає двох «Іванів» (1) апостола та (2) старця (пресвітера).

АДРЕСАТ ЄВАНГЕЛІЯ

- А. Від самого початку Євангеліє було написано церквам римської провінції Мала Азія, зокрема, церкві Ефесу.
- Б. Через одночасну простоту та глибину зображення життя та особистості Ісуса із Назарету, це Євангеліє стало дуже популярним як серед віруючих із числа геленістичних язичників, так і серед груп гностиків.

МЕТА НАПИСАННЯ ЄВАНГЕЛІЯ

- А. Книга сама по собі має євангелізаційне завдання, Ів. 20:30-31
1. для читачів-євреїв
 2. для читачів-язичників
 3. для читачів, в яких зароджуються гностичні погляди.
- Б. Схоже, що в Євангеліє присутній і апологетичний задум
1. проти фанатичних послідовників Івана Хрестителя
 2. проти лжеучителів-гностиків (особливо Пролог), які почали з'являтися; їм приділяється також увага в інших новозавітних книгах:
 - а. в Посланні до Ефесян
 - б. в Посланні до Колосян
 - в. в пастирських посланнях (в 1 Посланні до Тимофія, в Посланні до Тита, в 2 Посланні до Тимофія)
 - г. в 1 Посланні Івана (можливо, що це послання навіть було супровідним листом до Євангеліє).
- В. Існує така можливість, що мета, яка сформульована в тексті Ів. 20:31, містить в собі як заохочення до проявлення наполегливості в вірі, так і євангелізаційний сенс, на що вказує постійне використання **ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ** для опису процесу спасіння. В цьому сенсі Іван, як і Яків, можливо, певним чином зрівноважує надмірне захоплення деякими групами в Малій Азії богослов'ям Павла (пор. 2 Петр. 3:15-16). Досить дивним є те, що ранньоцерковна традиція ототожнює з Ефесом Івана, а не Павла (пор. Ф. Ф. Брюс «Петро, Степан, Яків та Іван: Дослідження не-Павлового християнства» [F. F. Bruce, *Peter, Stephen, James and John: Studies in Non-Pauline Christianity*], с. 120-121).
- Г. Епілог (Євангеліє від Івана, глава 21) швидше за все містить відповіді на деякі специфічні питання ранньої Церкви
1. Іван доповнює розповіді, які містяться в Синоптичних Євангеліях. Однак, він зосереджує свою увагу на служінні Ісуса в Іудеї, і особливо в Єрусалимі.
 2. Три питання, які піднімаються в додатку, 21 главі Євангелія
 - а. повторне покликання Петра
 - б. довголіття Івана
 - в. відстрочка часу повернення Ісуса.
- Д. Дехто вважає, що Іван приписує значно менше значення таїнствам, навмисно опускаючи, не записуючи на не роз'яснюючи обрядові нюанси, незважаючи на те, що у нього була прекрасна можливість це зробити у главі 3 (щодо хрещення) та в главі 6 (щодо Євхаристії або Вечері Господньої) Євангелія.

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ЄВАНГЕЛІЯ

- А. Філософський / богословських Пролог (Ів. 1:1-18) та практичний Епілог (Ів. 21).
- Б. Сім чудес-знаків, які Ісус вчинив під час свого публічного служіння (глави 2-12), а також їхнє тлумачення:
1. перетворення води у вино на весіллі у Кані (Ів. 2:1-11)
 2. зцілення сина царедворця в Капернаумі (Ів. 4:46-54)
 3. зцілення кульгавого чоловіка біля купальні Віфезда (Ів. 5:1-18)
 4. насичення близько 5000 людей в Галілеї (Ів. 6:1-15)
 5. ходіння по воді на Галілейському морі (Ів. 6:16-21)
 6. зцілення в Єрусалимі чоловіка, який був сліпим від народження (Ів. 9:1-41)
 7. воскресіння Лазаря в Віфанії (Ів. 11:1-57).
- В. Бесіди та розмови з окремими людьми
1. з Іваном Хрестителем (Ів. 1:19-34; 3:22-36)
 2. з учнями

- а. з Андрієм і Петром (Ів. 1:35-42)
- б. з Пилипом та Натанайлом (Ів. 1:43-51)
- 3. з Никодимом (Ів. 3:1-21)
- 4. з жінкою-самарянкою (Ів. 4:1-45)
- 5. з іудеями в Єрусалимі (Ів. 5:10-47)
- 6. з натовпом в Галілеї (Ів. 6:22-66)
- 7. з Петром на учнями (Ів. 6:67-71)
- 8. з братами Ісуса (Ів. 7:1-13)
- 9. з іудеями в Єрусалимі (Ів. 7:14-8:59; 10:1-42)
- 10. з учнями у верхній кімнаті (Ів. 13:1-17:26)
- 11. з іудеями під час арешту та суду (Ів. 18:1-27)
- 12. з римлянами під час суду (Ів. 18:28-19:16)
- 13. після воскресіння, Ів. 20:11-29
 - а. з Марією
 - б. з десятьма апостолами
 - в. з Хомою
- 14. заключна розмова з Петром, Ів. 21:1-25
- 15. (текст Ів. 7:53-8:11, який містить історію про жінку, схоплену в перелюбі, був відсутній в оригіналі Євангелія від Івана!).

Г. Окремі дні поклоніння / свята

- 1. Шабати (Суботи) (Ів. 5:9; 7:22; 9:14; 19:31)
- 2. Пасхи (Ів. 2:13; 6:4; 11:55; 18:28)
- 3. Свято кущів (Ів. 8-9)
- 4. Ханука (свято світла, пор. Ів. 10:22).

Д. Використання стверджень «Я є»

- 1. «Я є «Він»» (Ів. 4:26; 6:20; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5-6,8)
- 2. «Я є хліб життя» (Ів. 6:35, 41, 48, 51)
- 3. «Я є світло для світу» (Ів. 8:12; 9:5)
- 4. «Я є двері вівцям» (Ів. 10:7, 9)
- 5. «Я є пастир добрий» (Ів. 10:11, 14)
- 6. «Я є воскресіння і життя» (Ів. 11:25)
- 7. «Я є дорога, правда і життя» (Ів. 14:6)
- 8. «Я є правдива виноградина» (Ів. 15:1, 5).

ЧИТАННЯ ПЕРШЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Сформулюйте основну тему всієї книги власними словами.

- 1. Тема всієї книги.
- 2. Літературний вид (жанр) книги.

ЧИТАННЯ ДРУГЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Визначте основні теми книги та сформулюйте кожен із них одним реченням.

- 1. Тема першої частини книги

2. Тема другої частини книги
3. Тема третьої частини книги
4. Тема четвертої частини книги
5. І т.д.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 1

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Слово стало плоттю 1:1-5	Вічне Слово 1:1-5 Свідчення Івана: світло істинне	Пролог 1:1-5	Слово життя 1:1-5	Пролог 1:1-18
1:6-13	1:6-13	1:6-9 1:10-13	1:6-9 1:10-13	
1:14-18	Слово стало плоттю 1:14-18	1:14-18	1:14 1:15 1:16-18	
Свідчення Івана Хрестителя 1:19-28	Голос в пустелі 1:19-28	Свідчення Івана 1:19-23 1:24-28	Вістка Івана Хрестителя 1:19 1:20 1:21a 1:21b 1:22a 1:22b 1:23 1:24-25 1:26-27 1:28	Свідцтво Івана 1:19-28
Агнець Божий 1:29-34	Агнець Божий 1:29-34	1:29-34	Агнець Божий 1:29-31 1:32-34	1:29-34
Перші учні 1:35-42	Перші учні 1:35-42	Свідчення перших учнів Ісуса 1:35-42	Перші учні Ісуса 1:35-36 1:37-38a 1:38b 1:39 1:40-42a 1:42b	Перші учні 1:35-39 1:40-42
Покликання Пилипа та Натанаїла 1:43-51	Пилип та Натанаїл 1:43-51	1:43-51	Покликання Ісусом Пилипа та Натанаїла 1:43-45 1:46a 1:46b 1:47 1:48a 1:48b 1:49 1:50-51	1:43-51

* Незважаючи на те, що поділ книги на фрагменти не є богонатхненним, він, все ж таки, допомагає краще зрозуміти оригінальний задум автора та слідувати йому. Кожен сучасний переклад має вступну главу, яка дає загальне уявлення про поділ на фрагменти усього тексту в цілому. Кожен фрагмент має свою основну тему, істину, або думку. І кожна версія перекладу виражає цю тему, а також поділ на вірші по-своєму. При читанні тексту визначіть для себе, який із перекладів відповідає вашому уявленню щодо теми та поділу тексту на фрагменти.

Опрацьовуючи кожен главу, ми повинні спочатку читати Біблію, а вже потім перебувати визначити її теми (назвати фрагменти) та порівняти наше сприйняття тексту із сучасними перекладами. Тільки тоді, коли ми зрозуміємо початковий авторський задум, слідує його логіці розповіді, ми зможемо по-справжньому зрозуміти Біблію. Тільки автор був натхненний Богом, читачі не мають права змінювати чи викривлювати його послання. Читачі Біблії дійсно несуть відповідальність за втілення богонатхненої істини у власному повсякденному житті.

Зверніть увагу на те, що всі терміни та скорочення пояснюються в наступних документах: «Короткі визначення грецьких граматичних структур», «Текстуальний критицизм» та «Тлумачний словник».

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМИРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'яťох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-18

А. Богословський зміст поеми/гімну/віри

1. Вічний, Божественний, Творець, Визволитель Христос, Ів. 1:1-5 (Ісус як Слово)
2. пророцьке свідчення про Христа, Ів. 1:4-5, 7-8, 15 (Ісус як Світло)
3. боговтілення Христа відкриває людям Бога, Ів. 1:10-18 (Ісус як Божий Син).

Б. Богословська структура тексту Ів. 1:1-18 та постійно повторювані теми

1. предвічне існування Ісуса з Богом Отцем (Ів. 1:1а)
2. у Ісуса завжди були найсокровенніші відносини з Богом Отцем (Ів. 1:1б, 2, 18в)
3. Ісус є єдиносущний з Богом Отцем (Ів. 1:1в, 18б)
4. Ісус є засобом Бога Отця щодо визволення та всиновлення людства (Ів. 1:12-13)
5. боговтілення: Бог став людиною (Ів. 1:9, 14)
6. відкриття: Бог тепер став повністю відкритим та зрозумілим (Ів. 1:18г).

В. Давньоєврейські та давньогрецькі особливості терміну *logos* (слово)

1. давньоєврейські особливості
 - а. сила сказаного слова (Іс. 55:11; Пс. 33:6; 107:20; 147:15,18), наприклад, при створенні світу (Бут. 1:3,6,9,11,14,20,24, 26,29) та при благословенні патріархів (Бут. 27:1 і далі; 49:1)
 - б. в тексті Пр. 8:12-23 говорить про персоніфіковану «Мудрість» як первинне Боже творіння та спосіб Божого творіння (пор. Пс. 33:6 і неканонічний текст *Прем. Сол.* 9:9)
 - в. у Таргумах (перекладах та тлумаченнях арамейською мовою) фраза «Слово Боже» замінюється на слово *logos*, оскільки в той час було вже незручно використовувати антропоморфічні терміни
2. давньогрецькі особливості
 - а. Геракліт — світ був в постійному русі; а безособовий божественний та незмінний *logos* поєднав усе і визначив напрямки руху процесу змін
 - б. Платон — безособовий та незмінний *logos* визначив рух планет по небу та встановив пори року
 - в. стоїки — *logos* був «світовим розумом», або напівособистісним управителем всього
 - г. Філон — він визначив концепцію *logos* як «Верховного Священника, який представляє душі людей перед Богом», або як «моста між Богом і людиною», чи як «кермо в руках Того, хто він всім управляє» (*kosmocrater*).

Г. Елементи розвинутих гностичних богословських / філософських систем другого століття н.е.

1. Онтологічний (вічний) антагоністичний дуалізм між Духом та матерією
2. Матерія — зло та упертість; натомість Дух — добро
3. В гностичній системі наявна система ангельської ієрархії (*aeons / еонів*) між верховним добрим богом та меншим богом, який створив матерію. Дехто (наприклад, Маркіон) навіть стверджував, що

- цим меншим богом був саме ЯХВЕ із Старого Заповіту
4. Спасіння можна отримати через
 - а. таємні знання або слова-паролі, які дозволяли людині пройти через ці всі ангельські рівні на шляху до возз'єднання з Богом
 - б. божественну іскру, присутню в усіх людях, про яку більшість із них нічого не знає, доки не отримає таємні знання
 - в. особистого посередника-відкривача, який передає ці таємні знання людству (Дух Христа)
 5. Ця уможлизна система підтверджує божественність Ісуса, однак натомість заперечує Його реальність та боговтілення, а також Його центральне місце у плані спасіння!

Д. Історичні особливості

1. Текст Ів. 1:1-18 є спробою поєднання давньоєврейської та давньогрецької думок шляхом використання терміну *logos*.
2. Єресь гностицизму є філософським підґрунтям такого високо структуризованого вступу до Євангелія від Івана. Перше послання Івана могло бути супровідним листом до Євангелія. Богословська система мислення під назвою «гностицизм» не зустрічалася у будь-яких письмових згадках аж до другого століття, однак зародкові гностичні теми були знайдені в Сувоях Мертвого моря та в працях Філона Александрійського.
3. В Синоптичних Євангеліях (особливо в Марка) божественність Ісуса (Месіанська таємниця) не розкривається аж до Голгофи, однак Іван, який писав своє Євангеліє набагато пізніше, розкриває ключову тему повноти Ісуса як Бога і як людини (Син Людський, пор. Єзек. 2:1 та Дан. 7:13) відразу в першій главі.

Е. Див. Спеціальна тема: Порівняння першої глави Євангелія від Івана та першої глави Першого послання від Івана.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА 1:1-5

¹На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Богом. ²І було воно від початку з Богом. ³Все виникло через Нього, і без Нього нічого не виникло з того, що виникло. ⁴В Ньому було життя, і життя було Світлом для людей. ⁵Світло сяє в темряві, і темрява не обгорнула його.

1:1 «**На початку**». В цій фразі відображається текст Бут. 1:1, і він також використовується в 1 Івана 1:1 як натяк на боговтілення. Можливо, що 1 Послання від Івана було супровідним листом до Євангелія. Обидві книги були спрямовані проти гностицизму. Текст Ів. 1:1-5 є підтвердженням божественного існування Ісуса Христа ще задовго до створення світу (пор. Ів. 1:15; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2 Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Євр. 1:3; 10:5-9).

Новий Заповіт може бути описаний як

1. нове творіння, не заплямоване гріхопадінням (зокрема, збулося для людства те, що було передбачено в Бут. 3:15)
2. новий заповіт (Земля Обітована)
3. новий Вихід (реалізація пророцтва)
4. новий Мойсей (законодавець)
5. новий Єшуа (пор. Євр. 4:8)
6. нове чудо з водою (пор. Євр. 3-4)
7. нова манна (пор. Ів. 6)

а також по-іншому, зокрема, як і Посланні до Євреїв.

■ «**було**» (тричі). Тут граматично вжито НЕДОКОНАНИЙ ВИД дієслова, який виражає незавершену дію (пор. Ів. 1:1,2,4,10) та акцентує увагу на продовжуваності існування в минулому часі. Цей ВИД був використаний для того, щоб показати предвічне існування Логосу (пор. Ів. 8:57-58; 17:5,24; 2 Кор. 8:9; Кол. 1:17; Євр. 10:5-7). Ця граматична форма суттєво відрізняється від форми АОРИСТА (закінчена дія, вчинена в минулому), яка використовується в Ів. 1:3, 6, і 14.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: *ARCHĒ*

Грецький термін *archē* означає «початок» або «походження» чого-небудь:

1. початок створеного порядку (пор. Ів. 1:1; Євр. 1:10)
2. початок Євангелія (пор. Мр. 1:1; Фил. 4:15; 2 Сол. 2:13; Євр. 2:3; 1 Ів. 1:1)
3. перші очевидці (пор. Лк. 1:2)
4. початок знамен/знаків (чудес, пор. Ів. 2:11)
5. першопочатки (пор. Євр. 5:12)
6. початок упевненості на основі євангельських істин (пор. Євр. 3:14)
7. початок (Кол. 1:18; Об. 3:14).

Цей термін також вживається у значенні «володарювання» чи «влада»:

1. по відношенню до людей-володарів
 - а. Лк. 12:11
 - б. Лк. 20:20
 - с. Рим. 13:3; Тит 3:1
2. по відношенню до ангельської влади
 - а. Рим. 8:38
 - б. 1 Кол. 15:24
 - в. Еф. 1:21; 3:10; 6:12
 - г. Кол. 1:16; 2:10,15
 - д. Юда 1:6

Лжеучителі, про яких говорилося у Книзі Юди, зневажливо відносилися до всієї влади — як земної, так і небесної. Вони були прихильниками ліберального антиноміанського гностицизму. Себе і свої бажання вони ставили понад Бога, ангелів, людську владу чи церковних керівників.

▣ **«Слово».** Грецький термін *logos* означає також і вістку (повідомлення), а не лише одне слово саме по собі. В цьому контексті воно є титулом, яким греки описували «світовий розум», а євреї використовували як аналогію до «Мудрості». Іван обрав цей термін для того, щоб підкреслити, що Боже Слово є одночасно і особою, і вісткою. Див. Контекстуальний погляд, В.

▣ **«з Богом».** Слово «з» можна також перефразувати на «сам на сам». Воно відображає глибоко інтимні відносини. Також воно вказує на концепцію єдиної божественної сутності та одночасно на концепцію Триєдності Бога (див. Спеціальна тема: Трійця). Новий Заповіт підтверджує парадокс, що Ісус існує окремо від Бога Отця, однак при цьому Він є одним цілим із Богом Отцем.

▣ **«Слово було Богом».** Це дієслово вживається в НЕДОКОНАНОМУ ВИДІ так само, як і в Ів. 1:1a. Перед іменником *Theos* відсутній АРТИКЛЬ (для визначення ПІДМЕТА, див. Ф.Ф. Брюс «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*], с. 66), однак для підсилення *Theos* розміщено на початку грецької фрази. Цей вірш разом з Ів. 1:18 є категоричними ствердженнями повного божества предвічного Логосу (пор. Ів. 5:18; 8:58; 10:30; 14:9; 17:11; 20:28; Рим. 9:5; Євр. 1:8; 2 Петр. 1:1). Ісус є повною мірою як Богом, так і людиною (пор. 1 Ів. 4:1-3). Він не є Богом Отцем, однак Його божественна природа є такою ж самою, як у Бога Отця.

Новий Заповіт підкреслює повну божественність Ісуса із Назарету, однак при цьому чітко звертає увагу на індивідуальність Особи Бога Отця. Про Їхню єдину божественну природу говориться в Ів. 1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; і 20:28, тоді, як на Їхні відмінні риси звертається увага в Ів. 1:2,14,18; 5:19-23; 8:28; 10:25,29; 14:11,12,13,16.

1:2 В цьому вірші наявна паралель до Ів. 1:1 знову підкреслюється приголомшлива з точки зору монотеїзму істина, що Ісус, який був народжений приблизно в 6-5 рр. до н.е., існував завжди разом з Богом Отцем, а отже і сам є Богом.

1:3 «Все виникло через Нього». Логос був довіреною Особою Отця у процесі створення як видимого, так і невидимого світу (пор. Ів. 1:10; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Євр. 1:2). Подібну роль відіграла Мудрість у Пс.

104:24 та Прип. 3:19; 8:12-23 (на івриті «мудрість» є іменником ЖІНОЧОГО РОДУ).

■ **«і без Нього нічого не виникло з того, що виникло».** Ці слова заперечують гностичне вчення щодо ангельських еонів між вищим добрим богом та менш духовною сутністю — передсущою матерією (див. Контекстуальний погляд, Г).

1:4 «В Ньому було життя». Ця фраза акцентує увагу на тому, що саме по собі життя пішло від Сина, який є Словом. Іван використовує термін *zoē* для позначення воскреслого життя, вічного життя, Божого життя (пор. Ів. 1:4; 3:15,36; 4:14,36; 5:24,26,29,39,40; 6:27,33,35,40,47,48,51,53, 54,63,65 і т.д.). Є ще й інший грецький термін для позначення життя — *bios*, який використовується в значенні земного, біологічного життя (пор. 1 Ів. 2:16).

■ **«і життя було Світлом для людей».** Світло є загальноживаною метафорою, яку Іван використовує для опису істини і пізнання Бога (Ів. 3:19; 8:12; 9:5; 12:46). Зверніть увагу, що життя було для всіх людей (тут є імовірно відсилання до тексту Пс. 36:5-9)! Тематика світла і темряви є також часто вживаною у рукописах Мертвого моря. Іван часто виражає свої думки через дуалізм (контраст) слів та понять.

1:5 «Світло сяє». В цьому реченні вжитий ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, який позначає продовженість дії. Ісус завжди існував, але тепер Він є відкрито явлений світу (пор. Ів. 8:12; 9:5; 12:46). У Старому Заповіті явлення Бога як у фізичній формі, так і в людському вигляді часто ототожнювалося з Ангелом Господнім (пор. Бут. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Вих. 3:2,4; 13:21; 14:19; Суд. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Зах. 3:1-2). Дехто наполягає на тому, що це було явлення Логосу ще перед його втіленням.

Див. Спеціальна тема: Ангел Господній

■ **NASB, NKJV «і темрява не обгорнула Його»**

NRSV «темрява не здолала Його»

TEV «темрява не загасила Його»

NJB «і темрява не змогла осилити Його»

Основне значення цього поняття (*katalambanō*) — «схоплювати». Тому воно може означати наступне: (1) схопити в значенні «осилити» (пор. Мт. 16:18) або (2) схоплювати сенс, тобто «збагнути», «зрозуміти». Іван міг використати цей неоднозначний термін для того, щоб одночасно передати ці дві думки. Для Євангелія від Івана характерні двозначні словосполучення (наприклад, «народитися знову» і / або «народитися згори», 3:3 «вітер» і / або «дух», 3:8).

Це ДІССЛОВО (*katalambanō*) вживається лише двічі у тексті Івана (текст Ів. 8:3,4, де теж вживається цей термін, був відсутній в оригінальному рукописі). В Ів. 1:5 темрява не може зрозуміти/осилити світло, а в Ів. 12:35 темрява, яка відкидає світло (Ісуса/добру вістку), буде подолана. Відкидання (непослух) веде до заблудження; сприйняття (послух) веде до поклоніння!

Манфред Т. Браух у своїй книзі «Зловживаючи Писанням» [Manfred T. Brauch, *Abusing Scripture*] характеризує умови існування людини в світі наступним чином (с. 35):

1. загубленість, Лк. 15
2. темрява, Ів. 1:5
3. ворожнеча, Рим. 5:10
4. розділення, Еф. 2:15-17
5. безбожність, Рим. 1:18
6. відчуження від Божого життя, Еф. 4:17-18
7. найкращий опис підсумку людського гріха можна знайти в Рим. 1:18-3:23

ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:6-8

⁶Ось прийшов один чоловік, посланий від Бога, чия ім'я було Іван. ⁷Він прийшов як свідок щоб свідчити про Світло, для того, щоб усі увірували через нього. ⁸Він не був Світлом, але він прийшов, щоб свідчити про Світло.

1:6-8 В цих віршах, а також в тексті Ів. 1:15 (як повторне пояснення) записано свідчення Івана Хрестителя щодо Ісуса. Він був останнім старозавітним пророком. Досить важко ці вірші уявити у поетичній формі.

Тому серед науковців триває багато дискусій щодо того, чим вважати пролог — поезією чи прозою.

Іван Хреститель був останнім старозавітним пророком (в сенсі його послань та передбачень). Він був Предтечою, чий прихід був передбачений у Мал. 3:1 і 4:5 (пор. Ів. 1:20-25). Можливо, апостол Іван вставив ці вірші (Ів. 6-8) через те, що в ранній церкві було багато непорозумінь щодо ролі Івана Хрестителя (пор. Лк. 3:15; Дії 18:25; 19:3). Іван, який написав Євангеліє набагато пізніше за інших євангелістів, наочно побачив розвиток цієї проблеми.

Цікаво відзначити, що Ісус описується через ДІЄСЛОВА НЕДОКОНАНОГО (які підкреслюють його предвічне існування) ВИДУ, тоді як щодо Івана вживаються АОРИСТ (певна подія просто відбулася у минулому) та ДІЄСЛОВА ДОКОНАНОГО (конкретна історична подія, яка породила триваючі наслідки) ВИДУ (пор. Ів. 1:6). Ісус же існував завжди.

1:7 «для того, щоб усі увірували через нього». Це підрядне речення мети. Євангеліє від Івана так само, як і всі інші Євангелія (які, до речі, є унікальним жанром християнської літератури), є євангелізаційним трактатом. Це прекрасне запрошення до спасіння для всіх тих, хто вірує в Христа, який є світлом для світу (пор. Ів. 1:12; 3:16; 4:42; 20:31; 1 Тим. 2:4; Тит. 2:11; 2 Петр. 3:9; 1 Ів. 2:1; 4:14).

1:7, 12 «увірували». ДІЄСЛОВО «увірувати» вживається 78 разів в Євангелії від Івана і 24 рази в усіх посланнях Івана. Цікаво, що в самому Євангелії Іван ніколи не вживає ІМЕННИКОВУ форму цього слова, а лише ДІЄСЛІВНУ. Увірування є, перш за все, не інтелектуальний або емоційний відгук людини, а більше — вольова відповідь. Цей грецький термін перекладається на англійську мову наступними трьома відповідниками: «вірити» (*believe*), «довіряти» / «довіра» (*trust*) і «віра» (*faith*). Тут це слово використано паралельно із фразою «вітати Його» (пор. Ів. 1:11) та «приймати Його» (пор. Ів. 1:12). Спасіння дарується людині через благодать Божу, оскільки воно є результатом завершеного служіння Христа, однак його необхідно прийняти. Спасіння є двосторонніми відносинами — з привілеями та обов'язками.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІРИТИ», «ДОВІРЯТИ», «ВІРУВАТИ» ТА «ВІРНІСТЬ» У СТАРОМУ ЗАПОВІТІ

A. Це дуже важливий термін в Біблії (пор. Євр. 11:1,6). Саме про це проповідував Ісус в ранній період Свого служіння (пор. Мр. 1:15). Є щонайменше дві новозавітні вимоги: покаяння та віра (Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21).

B. Етимологія слова

1. Слово «віра» в Старому Заповіті означало відданість, вірність або надійність та описувало не нашу, а Божу природу.
2. Воно походило від єврейського (емун, емуна, BDB 53, напр. Ав. 2:4), що спершу означало «бути впевненим або стійким». Спасуюча віра є
 - а. особа, яку треба прийняти (особиста довіра, віра, пор. Д. 1. нижче)
 - б. віра в істини про ту особу (тобто Священне Писання, пор. Д. 5. нижче) в. життя, подібне життю тієї особи (тобто уподібнення Христу)

B. Старозавітне вживання цього слова

Треба підкреслити, що Авраам вірував не в майбутнього Месію, але в Божу обітницю щодо його дитини та пращурів (пор. Бут. 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14; Рим. 4:1-5). Авраам відповів на цю обітницю довірою Богові (див. Спеціальну тему: «Вірити, довіряти, віра та вірність у Старому Заповіті»). В нього були свої сумніви та питання щодо цієї обітниці, і йому довелося чекати обіцяного тринадцять років. Бог прийняв його віру, навіть хоча вона була недосконалою. Незважаючи на недоліки людей, що відкликаються на Божі обітниці вірою, Бог готовий працювати разом з ними, навіть якщо їхня віра мала, як гірчичне зерно (пор. Мт. 17:20) або якщо їхня віра змішана (пор. Мр. 9:22-24).

Г. Новозавітне вживання цього слова

Слово «вірити» походить з грецького ДІЄСЛОВА *pisteuō* або ІМЕННИКА *pistis*, що їх можна також перекласти як «вірити», «віра» або «довіра». Наприклад, в Євангелії від Івана ІМЕННИК «віра» не вживається, але часто вживається ДІЄСЛОВО «вірити». В Ів. 2:23-25 є невизначеність щодо того, наскільки щиро люди в натовпі були посвячені Ісусу з Назарета як Месії. Інші випадки вживання слова «вірити» в такому неглибокому сенсі маємо в Ів. 8:31-59 та Діях 8:13, 18-24. Справжня біблійна віра є не тільки первинною реакцією (увіруванням), але повинна також супроводжуватися процесом учнівства (пор. Мт. 13:20-23, 31-32; 28:19-20).

Д. Як це слово вживається з прийменниками

1. eis означає «у». Ця унікальна конструкція ставить акцент на тому, що віруючі спрямовують свою віру (або довіру) в Ісуса.
 - а. в Його ім'я (Ів. 1:12; 2:23; 3:18; 1Пв. 5:13)
 - б. в Нього (Ів. 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42; Мт. 18:6; Дії 10:43; Фил. 1:29; 1Петр. 1:8)
 - в. в Мене (Ів. 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - г. в Сина (Ів. 3:36; 9:35; 1Пв. 5:10)
 - д. в Ісуса (Ів. 12:11; Дії 19:4; Гал. 2:16)
 - е. в Світло (Ів. 12:36)
 - ж. в Бога (Ів. 14:1)
2. ev означає «у», як в Ів. 3:15; Мр. 1:15; Діях 5:14
3. ері означає «у» або «на», як в Мт. 27:42; Діях 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Рим. 4:5,24; 9:33; 10:11; 1Тим. 1:16; 1Петр. 2:6
4. ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК без ПРИЙМЕННИКА, як в Ів. 4:50; Гал. 3:6; Діях 18:8; 27:25; 1Пв. 3:23; 5:10
5. hoti означає «вірити, що...» і пояснює об'єкт віри
 - а. Ісус - Святий Божий (Ів. 6:69)
 - б. Ісус - Я єсмь (Ів. 8:24)
 - в. Ісус в Отці, і Отець у Ньому (Ів. 10:38)
 - г. Ісус - Месія (Ів. 11:27; 20:31)
 - д. Ісус - Божий Син (Ів. 11:27; 20:31)
 - е. Ісуса послав Отець (Ів. 11:42; 17:8,21) ж. Ісус є єдиним з Отцем (Ів. 14:10-11)
 - з. Ісуса прийшов від Отця (Ів. 16:27,30)
 - и. Ісус застосовував до Себе завітне ім'я Отця «Я єсмь» (Ів. 8:24; 13:19) к. Ми будемо жити з Ним (Рим. 6:8)
 - л. Ісус помер та воскрес (1Сол. 4:14).

1:8 Є можливим той факт, що апостол Іван, який написав Євангеліє значно пізніше за всіх євангелістів, визнавав ті проблеми, які розвивалися у середовищі послідовників Івана Хрестителя, які не прийняли Ісуса, або взагалі не чули про нього (пор. Дії 18:25-19:7).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СВДЧЕННЯ ПРО ІСУСА (У ЄВАНГЕЛІЇ ВІД ІВАНА)

ІМЕННИК *marturia* та ДІЄСЛОВО *martureō* (які можна перекласти як «свідок», «очевидець», «свідчити») є ключовими термінами у текстах Івана. Можна назвати багато свідків, що свідчити про Ісуса:

1. Іван Хреститель (пор. Ів. 1:7,8,15; 3:26,28; 5:33)
2. Сам Ісус (пор. Ів. 3:11; 5:31; 8:13-14)
3. жінка-самарянка (пор. Ів. 4:39)
4. Бог Отець (пор. Ів. 5:32,34,37; 8:18; 1 Ів. 5:9)
5. Писання (пор. Ів. 5:39)
6. натовп, який бачив воскресіння Лазаря (пор. Ів. 12:17)
7. Святий Дух (пор. Ів. 15:26-27; 1 Ів. 5:10,11)
8. учні Христа (пор. Ів. 15:27; 19:35; 1 Ів. 1:2; 4:14)
9. сам автор Євангелія (пор. Ів. 21:24)

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:9-13

⁹Було Світло істинне, яке прийшовши у світ, освітлює кожну людину. ¹⁰Він був у світі, і світ був створений через Нього, але світ не пізнав Його. ¹¹Він прийшов до своїх власних, і свої ж власні Його не прийняли. ¹²А тим, хто прийняли Його, Він дав їм право стати дітьми Божими, саме тим, хто увірували у Його ім'я, ¹³хто були народжені не від крові чи бажання плоті або волі людини, але від Бога.

1:9 «Світло істинне». Тут слово «істинне» вжито в значенні «справжнє» / «непідробне», «реально існуюче», а не тільки у значенні «протилежне неправді». Цей сенс можна застосувати проти всіх хибних христологічних теорій першого століття. Це слово є часто вживаним ПРИКМЕТНИКОМ у працях Івана (пор. Ів. 4:23,37; 6:32; 7:28; 15:1; 17:3; 19:35 та 1 Ів. 2:8; 5:20, а також десять разів у Об'явленні).

Див.: Спеціальна тема: Павла та Спеціальна тема: Використання Павлом слова *Kosmos* (світ).

Ісус є Світлом для світу (пор. Ів. 3:19; 8:12; 9:5; 12:46; 1 Ів. 1:5,7; 2:8,9,10). Віруючі мають відображати Його світло в собі (пор. Фил. 2:15). Тут жорсткий контраст між справжньою темрявою у створеному Богом порядку через постання

1. людей
2. ангелів

■ **«прийшовши у світ».** Іван часто використовує цю фразу для того, щоб підкреслити, що Ісус залишив небо, духовний світ та ввійшов у фізичний часово-просторовий світ (пор. Ів. 6:14; 9:39; 11:27; 12:46; 16:28). В цьому вірші є натяк на боговтілення Ісуса. Такий спосіб подачі є одним із типових прикладів дуалізму у літературі Івана (зокрема, верх проти низу).

■ **NASB «освітлює кожну людину»**

NKJV «дає світло кожній людині»

NRSV «освітляє кожного»

TEV «світить на всіх людей»

NJB «який дає світло кожному»

Цю фразу можна зрозуміти двояко. По-перше, враховуючи грецький культурний контекст, її можна зрозуміти як внутрішнє світло-відкриття для кожної людини, як божественну іскру. Саме таким способом квакери тлумачать цей вірш. Але така позиція ніде не зустрічається у Євангелії від Івана. На думку Івана, «світло» відкриває зло серед людей (пор. Ів. 3:19-21).

По-друге, цю фразу не слід розуміти як природне об'явлення (тобто, те, що Бог відкриває Себе через навколишню природу [пор. Пс. 19:1-5; Рим. 1:19-20] або внутрішню моральну природу людини [пор. Рим. 2:14-15]), а швидше як Божу пропозицію до просвітлення та спасіння через Ісуса, єдине істинне світло.

1:10 «світ». Іван використовує термін *kosmos* у трьох різних значеннях:

1. фізичний світ, Всесвіт (Ів. 1:10,11; 11:9; 16:21; 17:5,24; 21:25)
2. все людство (Ів. 1:10,29; 3:16,17; 4:42; 6:33; 12:19,46-47; 18:20)
3. грішне людське суспільство, яке існує та діє без Бога (Ів. 7:7; 15:18-19; 1 Ів. 2:15; 3:1,13)

В цьому контексті, другий варіант є найбільш відповідним. Див.: ористання Павлом слова *Kosmos* (світ).

■ **«світ не пізнав Його».** Ні грішні язичницькі народи, ні богообраний єврейський народ не визнали Ісуса як обіцяного Месію. Термін «знати» виражає в собі древньоєврейський фразеологізм, який позначає не просто інтелектуальне визнання фактів, а наявність глибоких сокровених відносини з предметом пізнання (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5).

Див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону)

1:11 «Він прийшов до своїх власних, і свої ж власні Його не прийняли». Словосполучення «свої власні» використовується двічі у тексті цього вірша. Граматична форма у першому словосполученні є МНОЖИНОЮ СЕРЕДНЬОГО РОДУ і означає або (1) все творіння, або (2) географічну територію Іудеї або Єрусалиму. У другому словосполученні вжито МНОЖИНУ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, яка означає іудейський народ.

1:12 «А тим, хто прийняли Його». Тут виражений людський елемент спасіння (пор. Ів. 1:16). Люди повинні відкликатися на Божу пропозицію благодаті в Христі (пор. Ів. 3:16; Рим. 3:24; 4:4-5; 6:23; 10:9-13; Еф. 2:8-9). Бог однозначно є суверенним, однак у Своїй суверенності Він Сам виявив ініціативу та уклав обумовлений заповіт із грішним людством. Грішне людство повинно покаятися, увірувати, жити в послуху та утверджуватися у вірі.

Концепт «прийняття» є паралельним з богословської точки зору з «увіруванням» та «визнанням», який означає публічне сповідання віри в Ісуса як в Христа (пор. Мт. 10:32; Лк. 12:8; Ів. 9:22; 12:42; 1 Тим.

6:12; 1 Ів. 2:23; 4:15). Спасіння — це дар, який людина повинна отримати та визнати.

Ті, хто «приймають» Ісуса (1:12), приймають і Отця, який послав Його (пор. Ів. 13:20; Мт. 10:40). Спасіння є особистими відносинами з Трьединим Богом! Див.: Спеціальна тема: Що означає “приймати”, “вірити”, “визнати/сповідати” і “закликати”?

■ **«Він дав право».** Це грецьке слово (*exousia*) означає (1) юридичні повноваження або (2) право чи привілей (пор. Ів. 5:27; 17:2; 19:10,11). Завдяки синівству Ісуса та Його божественну місію, грішне людство може пізнати Бога та визнати Його як Бога і Отця.

■ **«стати дітьми Божими».** Новозавітні автори часто використовують метафори сімейного характеру для опису християнства: (1) Отець; (2) Син; (3) діти; (4) народжені знову; і (5) всиновлення. Християнство є аналогією сім'ї, а не якої-небудь іншої цінної речі (квиток на небеса, страховий поліс від пожежі). Віруючі у Христа стали новим есхатологічним «народом Божим». Будучи дітьми, ми маємо відображати характер Отця, як це зробив єдиний (пор. Ів. 1:14; 3:16) Син (пор. Еф. 5:1; 1 Ів. 2:29; 3:3). Який приголомшливий титул для грішників (пор. Ів. 11:52; Рим. 8:14,16,21; 9:8; Фил. 2:15; 1 Ів. 3:1,2,10; 5:2; Ос. 1:10, процитовано в Рим. 9:26; і 2 Кор. 6:18)!

Цікаво, що із двох грецьких слів, які вживаються по відношенню до дітей, одне із них завжди використовується щодо Ісуса (*huios*), а інше (*teknon, tekna*) — щодо віруючих. Християни є дітьми Божими, але вони не є такими дітьми, якими є Син Божий, Ісус. Його взаємовідносини з Богом є унікальними, однак в дечому схожими на відносини із християнами.

Слово «церква» (*ekklēsia*) не вживається в Євангеліях від Марка, Луки чи Івана. В них використовуються сімейні метафори для опису нових динамічних індивідуальних та колективних взаємовідносин в Дусі.

■ **«тим, хто увірували».** Тут вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, який означає «ті, хто продовжують вірити». Етимологічне походження цього слова допомагає визначити його тогочасне значення. В івриті воно первісно відносилось до осіб, які займають сталу позицію. Пізніше це слово почало вживатися в переносному значенні для опису тих, хто є надійним, вірним, таким, хто заслуговує довіри. Грецький еквівалент перекладається на англійську мову різними словами: «вірити» (*believe*), «довіряти» / «довіра» (*trust*) і «віра» (*faith*). Біблійна віра, або довіра є не те, що ми робимо, але Той, на Кого ми покладаємо нашу довіру. У фокусі всього є Божа надійність, а не наша. Грішне людство довіряє Божій надійності, довіряє Його вірності, вірить в Його Возлюбленого Сина. В центрі всього — не величина чи інтенсивність людської віри, а об'єкт цієї віри. Див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті; Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним) та Спеціальна тема: Що означає “приймати”, “вірити”, “визнати/сповідати” і “закликати”?

■ **«у Його ім'я».** В Старому Заповіті ім'я людини було дуже важливим. В імені містилася надія / потенційне пророцтво щодо того, яким буде характер людини, та якими якостями вона буде володіти. Вірити в ім'я особи означало вірити і приймати саму особу (пор. Ів. 2:23; 3:18; 20:31; 1 Ів. 5:13).

Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

1:13 NASB, NKJV, NRSV «хто були народжені не від крові чи бажання плоті або волі людини»

TEV «вони не стали Божими дітьми природнім способом, тобто так, як народжуються дітьми від земного батька»

NJB «хто були народжені не з людського потомства, або бажання плоті, або по волі людини»

Деякі Отці ранньої Церкви (наприклад, Іреней, Оріген, Тертуліан, Амвросій, Ієронім, Августин) вбачали у цій фразі відсилання на Ісуса (тобто, фраза про кров розумілася в ОДНИНІ), однак переважна більшість грецьких текстів свідчить, що тут була вжита МНОЖИНА (МНОЖИНУ цього слова можна знайти лише тут в Новому Заповіті; UBS⁴ надає цьому тексту рейтинг «А»), що в свою чергу свідчить про те, що вірш стосується віруючих в Ісуса (пор. Ів. 3:5; 1 Петр. 1:3,23); а отже, тут мається на увазі не якась національна перевага, або дії, пов'язані із статевими зносин (буквально «крові» — у множині), але боготрані люди, які вірять у Його Сина (пор. Ів. 6:44,65). Вірші 12 і 13 першої глави Євангелія підкреслюють баланс між Божим суверенітетом та потребою у прояві ініціативи самою людиною, який присутній у Новому Заповіті. Грецьке ДІЄСЛОВО (ПАСИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОБОБУ) міститься в кінці речення для його підсилення. Це наголошує на ініціативу та суверенну роль Бога у другому народженні (тобто фраза «від

Бога», яка є фінальною частиною речення, пор. Ів. 6:44,65).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:14-18

¹⁴І Слово стало плоттю, і перебувало серед нас, і ми бачили Його славу, славу Єдинородженого від Отця, повного благодаті та істини. ¹⁵Іван свідчив про Нього, взиваючи: «Ось Він, про кого я казав “Він, Хто йде після мене, є вищим за мене, бо Він був переді мною”». ¹⁶Бо через Його повноту ми все отримали, і благодать через благодать. ¹⁷Бо Закон був даний через Мойсея, а благодать і істина була дана через Ісуса Христа. ¹⁸Ніхто ж ніколи Бога не бачив; Єдинороджений Бог, сущий в лоні Отця, Він роз’яснив про Нього.

1:14 «Слово стало плоттю». Іван заперечує хибну доктрину гностиків, які бажали поєднати християнство з елліністичною язичницькою думкою. Ісус був справжньою людиною і справжнім Богом (пор. 1 Ів. 4:1-3) для того, щоб виконати обітницю про Еммануїла (Іс. 7:14). Бог оселився серед грішного людства як людина (буквально «поставив Свій намет»). Слово «плоть» у Івана ніколи не відноситься до грішної природи людини, так як у посланнях Павла.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ПЛОТЬ (SARX)

Цей термін найчастіше вживається Павлом в Посланні до галатів і далі, більш розширено, в Посланні до римлян. Богослови розходяться в думках щодо різних відтінків значення цього слова. Звичайно, всі відтінки значення певним чином збігаються. Далі ми спробуємо описати широкий семантичний обсяг цього слова.

А. людське тіло, Ів. 1:14; Рим. 2:28; 1Кор. 5:5; 7:28; 2Кор. 4:11; 7:5; 12:7; Гал. 1:16; 2:16,20; 4:13; Фил. 1:22; Кол. 1:22,24; 2:5; 1Тим. 3:16

Б. людське походження, Ів. 3:6; Рим. 1:3; 4:1; 9:3,5,8; 11:14; 1Кор. 10:18; Гал. 4:23,29

В. людська особа, Рим. 3:20; 7:5; 8:7-8; 1Кор. 1:29; 2Кор. 10:3; Гал. 2:16; 5:24

Г. говорячи по-людському, Ів. 8:15; 1Кор. 1:26; 2Кор. 1:12; 5:16; 10:2; Гал. 6:12

Д. людська неміч, Рим. 6:19; 7:18; 8:5-6,9; 2Кор. 10:4; Гал. 3:3; 5:13,16,19-21; Кол. 2:18

Е. вороже ставлення людини до Бога, пов'язане з наслідками гріхопадіння, Рим. 7:14; 13:14; 1Кор. 3:1,3; Еф. 2:3; Кол. 2:18; 1Петр. 2:11; 1Ів. 2:16

Треба відзначити, що в Новому Заповіті «плоть» не сприймається негативно, як в грецькій філософії. Для грецьких філософів «плоть» була джерелом людських проблем; через смерть людина звільнялася від впливу плоті. Але в Новому Заповіті «плоть» є полем битви для духовної війни (пор. Еф. 6:10-18), при тому саме по собі фізичне тіло є нейтральним, його можна використовувати для добра чи для зла.

■ **«перебувало серед нас».** Буквально також можна перекласти як «поселилося». Іудейським фоном для цієї фрази був період блукання Ізраїля по пустелі та період поклоніння в Скінії (пор. Об. 7:15; 21:3). Іудеї пізніше називали цей період власної історії як «медовий місяць» між ЯХВЕ та Ізраїлем. Бог ніколи не був ближчим до народу Ізраїля, ніж в цей історичний період. Єврейський термін, яким позначали присутність Бога в особливій хмарі, що вела Ізраїль в пустелі, було слово «Шехіна» (*Shekinah*), тобто на івриті — «перебувати серед...».

■ **«ми бачили Його славу».** Старозавітне слово *kabod* (слава) тут стало персоніфікованим, боговтіленим. Ці слова можуть відноситися до (1) певних обставин життя Ісуса, таких як Преображення або Вознесіння (наприклад, апостольські свідчення, пор. 2 Петр. 1:16-17), або (2) концепції, яка говорить про те, що невидимий ЯХВЕ зараз став видим і повністю пізнаваним. Тут міститься такий же самий акцент, як і в 1 Ів. 1:1-4, де наголошується на людській природі Ісуса на протигагу хибним гностичним доктринам про антагоністичні відносини між духом та матерією. В Старому Заповіті найбільш вживане древньоєврейське слово «слава» (*kabod*, BDB 458) було первісно комерційним поняттям (воно означало «терези»), яке буквально можна перекласти як «бути важким». Все, що було важке (мало велику масу) було цінним та надзвичайно дорогим. Часто до цього слова додавалася ідея яскравості (блиску) для того, щоб підкреслити Божу велич (зокрема, спочатку на горі Сінай, *Shekinah* як хмара слави, есхатологічне сйиво, пор. Вих. 13:21-22; 24:17; Іс. 4:5; 60:1-2). Тільки Він єдиний достойний та вельмишановний. Він занадто яскравий і

прекрасний для того, щоб грішне людство це побачило (пор. Вих. 33:17-23; Іс. 6:5). Бога по-справжньому можна пізнати лише через Христа (пор. Ів. 1:14, 18; Кол. 1:15; Євр. 1:3).

Див. Спеціальна тема: «Слава» (в Старому Заповіті)

■ **NASB, NKJV «славу Єдинородженого від Отця»**

NRSV «славу Єдиного Сина Отця»

TEV «славу, яку Він отримав від Отця як Єдиний Син»

NJB «славу, яка є Його як Єдиного Сина Отця»

Термін «єдиний» (*monogenēs*) означає «унікальний», «єдиного роду» (пор. Ів. 3:16,18; 1 Ів. 4:9, а також див. працю Ф.Ф. Брюса «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*], стор. 24-25). У Вульгаті це слово перекладено як «Єдинороджений», і, на жаль, найбільш старі англійські переклади Біблії слідують такій самій логіці (Лк. 7:12; 8:42; 9:38; Євр. 11:17) Справжній акцент тут міститься на одиницності та унікальності у своєму роді, а не на сімейній спорідненості.

■ **«Отця»**. Старий Заповіт показує Бога як Отця через сокровенні сімейні метафори:

1. народ Ізраїлю часто описують як «сина» ЯХВЕ (пор. Ос. 11:1; Мал. 3:17)
2. і навіть раніше — ще у Повторенні Закону вживається аналогія Бога як «батька» (Повт. Зак. 1:31)
3. у главі 32 Повторення Закону Ізраїль називається «Його дітьми», а Бог називається «ваш Отець»
4. ця ж аналогія наводиться в Пс. 103:13 та розвивається у Пс. 68:5 (батько для сиріт)
5. подібна аналогія широко вживається у пророчих книгах (пор. Іс. 1:2; 63:8; Ізраїль як син, Бог як Отець, 63:16; 64:8; Єр. 3:4,19; 31:9).

Ісус також використовував цю аналогію, розкриваючи її через образ сімейних відносин, зокрема у Ів. 1:14,18; 2:16; 3:35; 4:21,23; 5:17, 18,19,20,21,22,23,26,36,37,43,45; 6:27,32,37,44,45,46,57; 8:16,19,27,28,38, 42,49,54; 10:15,17,18, 25,29,30,32, 36 37,38; 11:41;12:26,27,28,49,50; 13:1; 14:2,6,7,8,9,10,11,12,13, 16,20,21,23,24,26,28,31; 15:1,8,9,10,15,16,23,24,26; 16:3,10,15,17 ,23,25,26,27,28,32; 17:1,5,11,21,24,25; 18:11; 20:17,21!

■ **«повного благодаті і істини»**. Таке поєднання бере свій початок від старозавітних понять *hesed* (любов завіту та відданість) та *emeth* (надійність), які використовуються та пояснюються у Вих. 34:6; Неєм. 9:17; Пс. 103:8, а обидва слова разом зустрічаються у Прип. 16:6. Ці слова описують характер Ісуса (пор. Ів. 1:17) шляхом використання старозавітних категорій.

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана; Спеціальна тема: Доброта (*Hesed*); Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті

1:15 «бо Він був переді мною». В цих словах міститься категоричне підтвердження Івана Хрестителя предвічного існування Ісуса (пор. Ів. 1:1; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2 Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Євр. 1:3; 10:5-8). Доктрина предвічного існування, а також передбачення пророків підтверджують те, що Бог існує «над» історією та поза нею, однак він діє в межах історії. Це невід'ємна частина християнського/біблійного світогляду.

■ Крім того, цей вірш звучить незвично через велику кількість текстуальних редакцій, які мали на меті роз'яснити та спростити текст. Див. Брюс М. Метцгер «Текстуальний коментар до Нового Заповіту грецькою мовою» [Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*], стор. 197-198.

Це також є хорошим прикладом того, що ЧАСИ грецьких ДЄСЛІВ не підлягають стандартизації. Наприклад, тут минула дія виражена ТЕПЕРШНІМ часом. Див. Додаток 1.

1:16-18 Одна із особливостей Євангелія від Івана полягає в тому, що автор розміщує в межах історичних подій, діалогів та навчальних розповідей власні коментарі. Часто неможливо чітко відрізнити слова Ісуса, інших дійових осіб від слів Івана. Більшість дослідників вважають, що текст Ів. 1:16-19 є саме прикладом такого авторського коментаря Івана (пор. Ів. 3:14-21).

1:16 «повноту». Грецьке слово — *pleroma*. Лжеучителі-гностики використовували це слово для того, щоб описати ангельські еони між «верховним богом» та «нижчими духовними створіннями». Але лише Ісус Христос є єдиним посередником (тобто істинним в усій повноті) між Богом і людиною (пор. Кол. 1:19;

2:9; Еф. 1:23; 4:13). Видається знову, що апостол Іван тут заперечує погляди ранніх гностиків на питання реальності.

NASB, NRSV «і благодать через благодать»

NKJV «і благодать для благодаті»

TEV «який дає нам одне благословення за іншим»

NJB «один дар замість іншого»

Питання для інтерпретатора полягає в тому, як розуміти поняття «благодать». Це:

1. Боже милосердя через Христа для спасіння
2. Боже милосердя для християнського життя
3. Боже милосердя в Новому Заповіті через Христа?

Ключовою думкою тут є саме «благодать»; Божа благодать чудесним способом виражається в боговтіленні Ісуса. Ісус — це Боже «так», адресоване грішному людству (пор. 2 Кор. 1:20).

1:17 «Закон». Закон Мойсея не є поганим, але він виконував підготовчу роль, тому і не міг забезпечити повне спасіння (пор. Ів. 5:39-47; Гал. 3:23-29; Рим. 4). Послання до Євреїв також показує відмінність через порівняння роботи/відкриття/Заповітів Мойсея та Ісуса.

Див. Спеціальна тема: Павло і Закон Мойсея

■ **«благодать».** Це слово означає нічим не заслужену любов Бога до грішного людства (Еф. 2:8). Термін «благодать» (*charis*), який відіграє важливу роль у роботах Павла, вживається лише у цьому фрагменті Євангелія від Івана (пор. Ів. 1:14,16,17). Богонатхненні автори Нового Заповіту вільно використовували власний словниковий запас, аналогії та метафори. Ісус втілює в життя «Новий Заповіт», про який говорилося в Єр. 31:31-34 та Єзек. 36:22-38.

■ **«істина».** Це слово тут вжито в значенні (1) вірності або (2) істини проти неправди (пор. Ів. 1:14; 8:32; 14:6). Зверніть увагу на те, що і благодать, і істина походять через Ісуса (пор. Ів. 1:14).

Див. Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

■ **«Ісуса».** Це перше використання людського імені Сина Марії в Пролозі. Предвічний Син тепер став Боговтіленим Сином.

1:18 «Ніхто ж ніколи Бога не бачив». Дехто може сказати, що цей вірш суперечить тексту Вих. 33:20-23. Однак слово на івриті, яке вживається у відповідному місці книги Вихід, означає «відблиск», а не бачення Самого Бога природним (фізичним) зором людини. Справжня суть цього вірша в тому, що лише Ісус повністю розкрив Бога для нас (пор. Ів. 14:8 і далі).

Цей вірш також наголошує на унікальному об'явленні Бога в Ісусі із Назарету. Він є повним та єдиним божественним самовідкриттям. Пізнати Ісуса означає пізнати Бога. Ісус є остаточним відкриттям Бога Отця про Самого Себе. Неможливо ясно пізнати Бога, якщо не через Христа (пор. Кол. 1:15-19; Євр. 1:2-3). Ісус «бачить» Отця, а віруючі «бачать» Отця через Ісуса (через Його життя, слова та дії). Він є повним та завершеним відкриттям невидимого Бога (пор. Кол. 1:15; Євр. 1:3).

■ **NASB «Єдинороджений Бог»**

NKJV «Єдинороджений Син»

NRSV «Це є Божий єдиний Син»

TEV «Єдиний Син»

NJB «Це є єдиний Син»

Див. примітку щодо *monogenēs* в Ів. 1:14. Ісус є повною мірою Бог і людина. Див. примітки (повністю) до Ів. 1:1.

Тут є деякі відмінності у грецьких рукописах. *Theos*/Бог зустрічається лише у ранніх грецьких рукописах P⁶⁶, P⁷⁵, В, та С, тоді як слово «Бог» замінене словом «Син» лише в манускриптах А та С³. Переклад UBS⁴ дає слову «Бог» рейтинг «В» (майже точно). Можливо, слово «Син» внесли переписувачі, які добре пам'ятали слова «Син Єдинороджений» в Ів. 3:16,18 та 1 Ів. 4:9 (пор. Брюс М. Метцгер «Текстуальний коментар до Нового Заповіту грецькою мовою» [Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*], стор. 198). Тут категоричне підтвердження повноти божественності Ісуса! Також, можливо, що

в цьому вірші названі три титули Ісуса: (1) Єдинороджений, (2) Бог, і (3) суций в лоні Отця. В книзі Барта Д. Ермана «Ортодоксальне перекручення Писання» [Bart D. Ehrmans, *The Orthodox Corruption of Scripture*], стор. 78-82 можна знайти дуже цікаву дискусію щодо можливості умисних підмін у цьому тексті, допущених ортодоксальними переписувачами.

■ **«Суций в лоні Отця».** Сенс цієї фрази дуже подібний до слів «з Богом» у Ів. 1:1 і 2. В ній говориться про сокровенні відносини. Тут говориться або (1) про Його відносини на стадії предвічного існування, або (2) про Його відновлені відносини з Богом Отцем (наприклад, після Вознесіння).

■ **NASB «Він роз'яснив про Нього»**

NKJV «Він засвідчив про Нього»

NRSV, NJB «який зробив Його відомим»

TEV «Він зробив Його відомим»

В англійській мові є слово *exegesis* (екзегетика; буквально «виводити назовні», у грецькій мові — **ВІДКЛАДНЕ ДІЄСЛОВО** [депонент] **СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**), яке походить від слова, яке означає повне та остаточне відкриття в Ів. 1:18. Однією із цілей Ісуса було відкриття Отця (пор. Ів. 14:7-10; Євр. 1:2-3). Бачити і пізнати Ісуса було те ж саме, що пізнати Отця (такого, хто любить грішників, допомагає слабким, визнає відчужених, приймає дітей і жінок)!

Цей термін у грецькій мові використовувався для тих осіб, які пояснюють або тлумачать послання, сон (видіння) або документ. Тут Іван знову міг використати слово, яке має специфічне значення як для іудеїв, так і язичників (як і *Logos* з Ів. 1:1). Іван пробує пов'язати як іудеїв, так і язичників з власним прологом. Це слово могло вказувати на

1. іудеїв як тих, хто займається поясненням або тлумаченням Закону
2. греків як тих, хто пояснюють або тлумачать волю богів.

Але тільки в Ісусі, і лише в Ньому, люди можуть бачити і розуміти Отця!

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 19-51

А. Цей фрагмент тексту, який стосується діяльності Івана Хрестителя, вирішує два неправильних уявлення ранньої Церкви:

1. щодо особистості Івана Хрестителя, про що говориться в Ів. 1:6-9, 20,21,25; і 3:22-36;
2. щодо особистості Ісуса Христа, про що говориться в Ів. 1:32-34. Розвінчанням все тієї ж ересі гностицизму присвячений текст глави 1 Першого Послання від Івана, яке могло бути супровідним листом до цього Євангеліє.

Б. У Євангелія від Івана нічого не сказано про хрещення Ісуса Іваном Хрестителем. Досить суттєвим є також відсутність яких-небудь описів церковних обрядів, хрещення та євхаристії у цій історії життя Ісуса. Можна навести два можливих пояснення цьому:

1. піднесення сакральної обрядовості в ранній Церкві призвело до того, що Іван спеціально не надав великого значення цьому аспекту християнства. Фокусом його Євангелія є відносини, а не обряди. Тому він взагалі не згадав і не записав про хрещення та Вечерю Господню. Відсутність того, що очікується, якраз має означати протилежне — привернення уваги до цього.
2. Іван писав своє Євангеліє пізніше, ніж інші євангелісти, тому свою розповідь він розглядав як доповнення до інших. Оскільки усі раніше написані Євангелія уже охопили ці всі події, то Іван лише доповнив їх додатковою інформацією. Прикладом цього може бути опис розмови та всіх подій, які відбулися під час Таємної вечері (Ів. 13-17), але не опис самої вечері.

В. Особливу увагу у цій розповіді відведено свідченню Івана Хрестителя про особистість Ісуса. Іван зробив наступні христологічні свідчення:

1. Ісус — Агнець Божий (Ів. 1:29); цей титул Ісуса вживається лише тут та в Об'явленні
2. Ісус — предвічний (Ів. 1:30)
3. Ісус — Той, Хто отримує та дає Святого Духа (Ів. 1:33)
4. Ісус — Син Божий (Ів. 1:34).

Г. Істина про особистість та діла Ісуса міститься в персональних свідченнях

1. Івана Хрестителя
2. Андрія та Симона
3. Пилипа та Натанаїла

Це стає поширеним літературним прийомом в тексті всього Євангелія. В Євангелії міститься двадцять сім подібних діалогів або свідчень про Ісуса або разом з Ісусом.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:19-23

¹⁹Це свідчення Івана, коли іудеї відправили до нього священників та левітів, щоб запитати: «Хто ти?» ²⁰І він признався, і не заперечував, але зізнався, кажучи «Я не Христос». ²¹Тоді вони запитали його: «То хто ти тоді? Чи ти Ілля?». І він сказав: «Ні». «Чи ти пророк?». Але він відповів: «Ні». ²²Тоді вони сказали йому: «Хто ж ти такий, яку відповідь ми дамо тим, хто послав нас? Що ти скажеш сам про себе?» ²³Він сказав: «Я ГОЛОС, ЯКИЙ КЛИЧЕ В ПУСТЕЛІ: “ЗРОБІТЬ ПРЯМОЮ ДОРОГУ ГОСПОДА”, як казав пророк Ісаї».

1:19 «іудеї». Це слово в Івана відноситься до (1) тих людей з Іудеї, які були ворожими до Ісуса, або (2) лише до іудейських релігійних лідерів (пор. Ів. 2:18; 5:10; 7:13; 9:22; 12:42; 18:12; 19:38; 20:19). Деякі дослідники стверджують, що в такому випадку не можна переносити позицію одних іудеїв на увесь народ. Однак, іудейська опозиція християнству посилилася після Ради в Ямнії в 90 р. н.е.

Саме слово «іудей/юдей» в основному походить від назви племені Іуди/Юди. Після розколу між 12 племенами в 922 р. до н.е., слово «Іуда» стало назвою для південних трьох племен. Жителі обох царств євреїв — Ізраїль та Іуда — були вигнані із своєї землі, однак невелика частина жителів переможно із землі Іуди повернулися назад із вигнання після указу царя Кіра 538 р. до н.е. Потім ця назва стала загальною назвою для всіх потомків Якова, які жили у Палестині, та які розсіялися по всіх територіях Середземномор'я. В Івана це слово вживається здебільше в негативному сенсі, але в загальному значенні воно вжито в Ів. 2:6 і 4:22.

■ **«священників та левітів».** Очевидно, що Іван Хреститель також належав до священницького роду (пор. Лк. 1:5 і далі). Це єдина згадка слова «левіти» у Євангелії від Івана. Можливо, ці люди були з числа храмової охорони. В ній існувала окрема офіційна група «дознавачів», яких і відправили вищі релігійні вожді з Єрусалиму (Ів. 1:24). Якщо священники та левіти зазвичай належали до садукеев, то книжники були переважно фарисеями (пор. Ів. 1:24). Обидві групи прагнули дізнатися відповідь у Івана Хрестителя. Ворожі релігійні та політичні групи об'єднали свої зусилля для того, щоб протистояти Ісусу та Його послідовникам.

■ **«Хто ти?».** Таке ж запитання ставили і Ісусу в Ів. 8:25. Вчення Івана та Ісуса, а також їхні дії викликали незручність у офіційних лідерів, оскільки вони всі визнавали, що в них прослідковуються передбачені в Старому Заповіті есхатологічні теми та мотиви. Тому це запитання відображає іудейські очікування кінця часів, появу персоналій Нового Віку.

1:20 «І він признався, і не заперечував, але зізнався». Ця заява містить в собі категоричне потрійне заперечення того, що Іван є обіцяний і очікуваним Месією (Христом). Щодо слова «зізнаватися» див. Спеціальна тема: Сповідання / визнання.

■ **«Христос».** Це слово є грецьким перекладом єврейського слова *māšīah*, яке означає «помазаний». В Старому Заповіті концепція помазання була способом вияву особливого покликання Богом конкретних людей для виконання спеціальних завдань. Помазання здійснювали над царями, священниками та пророками. Саме помазання вказувало на Того Одного, з приходом кого пов'язували настання Нового Віку праведності. Багато думали, що Іван Хреститель і є цим обіцяним Месією (пор. Лк. 3:15), тому що він був першим богонатхненним вісником ЯХВЕ за останні 400 років з часу останніх старозавітних авторів. Тут я хотів би додати мої коментарі щодо теми Месії з Дан. 9:26

Книга Даниїла 9:26 NASB «Месія» [з означеним артиклем]

NKJV «Месія» [без означеного артикля]

NRSV «помазаний»

TEV «Богообраний лідер»

NJB «Помазаний»

Наявні складності у тлумаченні цього вірша пов'язані з різними значеннями терміну «Месія», або «помазаний» (BDB 603):

1. який використовувався щодо єврейських царів (наприклад, 1 Сам. 2:10; 12:3)
2. який використовувався щодо єврейських священиків (наприклад, Лев. 4:3,5)
3. який використовувався щодо Кіра (Іс. 45:1)
4. поєднання першого і другого тлумачення в Пс. 110 і Зах. 4
5. який використовувався Богом для позначення Царя, потомка Давида, з приходом якого пов'язували настання нового віку праведності:
 - а. з лінії Іуди (пор. Бут. 49:10)
 - б. з дому Єсея (пор. 2 Сам. 7)
 - в. який встановить всесвітнє царювання (пор. Пс. 2; Іс. 9:6; 11:1-5; Мих. 5:1-4 і далі).

Особисто мені видається правильною ідентифікація «помазаного» як Ісуса із Назарету через:

1. наявність передмови про вічне Царство в Дан. 2 протягом часу існування четвертої імперії
2. наявність передмови про «сина людського» в Дан. 7:13, через якого з'явиться вічне царство
3. місця в Дан. 9:24 про відкуплення гріхів, що є кульмінацією історії грішного світу
4. те, що Ісус використовував книгу Даниїла в Новому Заповіті (Мт. 24:15; Мр. 13:14).

1:21 «То хто ти тоді? Чи ти Ілля?» Оскільки Ілля так і не помер, а вознісся на небо (пор. 2 Цар. 2:1), багато очікували, що він прийде перед Месією (пор. Мал. 3:1; 4:5). Іван Хреститель багато в чому походив на Іллю і діяв, подібно йому (пор. Зах. 13:4).

■ **«Ні».** Іван Хреститель не бачив себе в есхатологічній ролі Іллі, але Ісус бачив саме його виконавцем пророцтва Малахії (пор. Мт. 11:14; 17:12).

■ **«Чи ти пророк?»** Мойсея пророкував, що хтось, подібний йому (він називав його саме «Пророком») прийде після нього (Пов. Зак. 18:15,18; Ів. 1:25; 6:14; 7:40; Дії 3:22-23; 7:37). В Новому Заповіті цей термін вжито в двох значеннях: (1) як есхатологічна особистість, яку необхідно відрізнити від Месії (пор. Ів. 7:40-41) або (2) як особа, яку необхідно ототожнювати з Месією (пор. Дії 3:22).

1:23 «Я ГОЛОС, ЯКИЙ КЛИЧЕ В ПУСТЕЛІ». Це цитата з Септуагінти — переклад Іс. 40:3 з паралельною алюзією на Мал. 3:1

■ **«“ЗРОБІТЬ ПРЯМОЮ ДОРОГУ ГОСПОДА”».** Ця цитата (Іс. 40:3) взята з літературного фрагменту Книги Ісаї (глави 40-54), в якому записані Пісні Слуги (пор. Іс. 42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). Спочатку вони відносилися до Ізраїля, але в Іс. 52:13-53:12, ця фраза стала індивідуалізованою. Концепція вирівнювання дороги використовувалася до підготовки до царського візиту. Слово «прямий» етимологічно пов'язано зі словом «праведність». Див. Спеціальна тема: Праведність.

Можливо, що увесь цей фрагмент тексту слугував у апостола Івана для теологічної цілі — применшення ролі Івана Хрестителя через поширення в першому столітті кількох еретичних груп, які вважали Івана Хрестителя своїм духовним лідером.

ТЕКСТ NASB (О НОВЛЕНА ВЕРСИЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:24-28

²⁴Ось послали їх від фарисеїв. ²⁵Вони запитали його, кажучи: «Чому тоді ти хрестиш, якщо ти не Христос, Ілля або пророк». ²⁶Іван відповів їм, кажучи: «Я охрещую у воді, але серед вас стоїть Той, Кого ви не знаєте. ²⁷Це Той, хто йде після мене, але чий сандалі я не достойний розв'язати». ²⁸Ось це сталося у Віфанії біля Йордану, там, де Іван хрестив.

1:24 «Ось послали їх від фарисеїв». В цьому тексті присутня двозначність. Тут мається на увазі (1) що фарисеї послали до Івана дізнавачів (пор. Ів. 1:19) або (2) що фарисеї самі були дізнавачами, що досить незвично через те, що більшість священиків були садукееями (пор. Ів. 1:9). Здається, що тут йдеться про

іншу групу осіб, ніж в Ів. 1:19

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ФАРИСЕЇ

I. Є декілька версій можливого походження цього терміну:

- A. «Бути відділеним». Ця група сформувалася під час макавейського періоду (цей погляд є найпоширенішим) і відділилася від народу, щоб дотримувати усні традиції Закону Мойсеєвого (хасідім).
- B. «Розділяти». Це інше значення того самого єврейського кореня (BDB 827, BDB 831 I, KB 976); обидва слова означають «розділення». Деякі богослови кажуть, що воно означало тлумача (пор. Неєм. 8:8; 2Тим. 2:15).
- B. «Перський». Це інше значення того самого арамейського кореня (BDB 828, KB 970). Деякі доктрини фарисеїв мають багато спільного з перським зороастрійським дуалізмом (див. Спеціальну тему: «Особове зло»).

II. Існує декілька теорій щодо того, хто саме входив до фарисеїв.

- A. богословська секта раннього іудаїзму (за словами Йосипа Флавія)
 - B. політична група періодів хасмонеїв та Іродів
 - B. вчена група тлумачів книг Мойсея, що допомагали простому народу зрозуміти завіт Бога з Мойсеєм і відповідні усні традиції
 - Г. рух книжників-мирян, подібний Ездри та великій синагозі, що конкурував із вищими священиками в храмі
- Фарисеї сформувалися в конфлікті з
1. володарями, що не були іудеями (особ. Антіохом IV Епіфаном)
 2. аристократів проти мирян
 3. тих, хто присвятив себе завіту, проти інших іудеїв Палестини

III. Ми отримуємо інформацію про них з таких джерел:

- A. Йосип Флавій, який сам був фарисеєм
 1. «Іудейські (Юдейські) старожитності»
 2. «Іудейська (Юдейська) війна»
- B. Новий Заповіт
- B. пізніші іудейські джерела

IV. Головні доктрини фарисеїв.

- A. Віра в грядущого Месію, що сформувалася під впливом іудейської апокаліптичної літератури міжзавітного періоду, такої як І Еноха.
- B. Віра в те, що Бог діє в повсякденному житті. Це прямо суперечило поглядам саддукеїв (пор. Дії 23:8). Багато доктрин фарисеїв були протилежними богослов'ю саддукеїв.
- B. Віра в потойбічне життя, схоже на земне життя, з нагородою і карою (пор. Дан. 12:2).
- Г. Віра в авторитет Старого Заповіту, а також усного предання (Талмуд). Фарисеї свідомо виконували заповіді Старого Заповіту за тлумаченням та застосуванням шкіл рабиністичних богословів (консервативного Шаммая та ліберального Гіллеля). Рабиністичне тлумачення базувалося на діалозі між рабинами двох різних філософій: консервативної та ліберальної. Ці усні дискусії про значення Писання зрештою були записані в двох варіантах: Вавилонський Талмуд і неповний Палестинський Талмуд. Фарисеї вірили, що Мойсей отримав ці усні тлумачення на горі Сінай. Історично ці дискусії розпочалися від Ездри та мужів «Великої синагоги» (що пізніше отримали назву «Синедрион»).
- Д. Віра в детально розроблену ангелологію, до якої входили добрі та злі духовні істоти. Ця ангелологія сформувалася під впливом перського дуалізму та іудейської літератури міжзавітного періоду.
- E. Віра в суверенність Бога, але водночас і в дію свободної волі людини (йецери).

V. Сильні сторони фарисейського руху.

- A. Фарисеї любили Боже одкровення, поважали його й вірили в нього (мається на увазі все Боже одкровення, включаючи Закон, Пророків, Писання та Усне предання).
- B. Вони присвятили себе праведному дотриманню Божого одкровення (повсякденно в вірі та способі життя). Вони хотіли, щоб «праведний Ізраїль» виконав обітницю пророків щодо нової епохи процвітання.
- B. Вони відстоювали рівноправність в іудейському народі на всіх верствах суспільства. У певному сенсі вони відкидали керівництво і богослов'я священиків (тобто саддукеїв) (пор. Дії 23:8).

Г. Вони внесли в завіт з Мойсеєм вагомий людський компонент. Вони цілком стверджували суверенність Бога, але також відзначали необхідність прояву свободної волі людини (два йецери).

Д. У Новому Заповіті згадуються кілька поважних фарисеїв (Никодим, молодий багач, Йосип із Ариматеї).

VI. Це була єдина секта іудаїзму I століття, що пережила руйнування Єрусалима та храму римлянами в 70 р. н.е. Саме з неї походить сучасний іудаїзм.

1:25 «Чому тоді ти хрестиш?». Хрещення новонавернених, тобто тих язичників, які бажали прийняти іудаїзм, було тоді загальною нормою. Однак, для самих євреїв хрещення було дуже незвичним («самохрещення» практикували члени кумранської іудейської секти — поклонники самі себе занурювали у воду перед тим, як зайти в храм). Можливо, в цьому тексті присутні месіанські натяки з Іс. 52:15; Єзек. 36:25; Зах. 13:1.

■ **«якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, в якому виражається фактичний стан речей з точки зору авторського задуму або його літературного задуму.

■ **«не Христос, Ілля або пророк».** Цікаво, що з точки зору рукописів Мертвого моря ці три особистості відображали погляд есеїв, що це є три різні месіанські персонажі. Цікаво, що деякі впливові особи з ранньої церкви вірили, що Ілля має фізично прийти перед Другим пришествям Христа (наприклад, Златоуст, Ієронім, Григорій і Августин).

1:26 «Я охрещую у воді». ПРИКМЕТНИК «у» може також означати «з» [крім того, в українській мові можна вжити орудний відмінок — «водою»]. Однак, як би там не було, тлумачення повинно співпадати з паралельним тестом Ів. 1:33 про «Дух».

■ **«але серед вас є Той».** Є декілька текстуальних варіанти, які стосуються ВИДУ ДІЄСЛОВА «стоїть». UBS⁴ надає ДОКОНАНОМУ ВИДУ рейтинг «В» (майже точно).

Брюс М. Метцгер підкреслює, що для Івана є типовим вживання ДОКОНАНОГО ВИДУ для дієслів, і це також містить посилання на єврейський фразеологізм «серед вас є Той, хто тримається своєї позиції серед всіх вас» (с. 199).

1:27 «чиї сандалі я не достойний розв'язати». Сказане відноситься до одного із обов'язків рабів — розв'язувати сандалі хазяїна, коли він входив в будинок (вважалося, що це найнижча, найбільш ганебна робота, яку міг робити лише раб). В рабиністичному іудаїзмі побутувало правило, відповідно до якого учень рабина мав виконувати будь-яку роботу, за винятком розв'язування взуття з ніг учителя. Тут також відсутня вказівка на необхідність ставити взуття в окреме місце його зберігання. Все це було метафорою, яка передає надзвичайне смирення.

1:28 «Віфанія». В Біблії короля Якова тут міститься назва «Віфарара» (манускрипти \aleph^2 , C^2). Заміна назви відбулася через те, що автори перекладу KJV довірилися помилці Орігена щодо місцезнаходження (і алегоризації назви) того міста. Правильна назва — це Віфанія (папірус Бодмена, P⁶⁶) — це не те місто, яке було в напрямку південного сходу від Єрусалиму (пор. Ів. 11:18), але те, що було напроти Єрихону, на іншому боці річки Йордан (східна сторона).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:29-34

²⁹Наступного дня він побачив, як Ісус прийшов до нього, і сказав: «Ось Агнець Божий, який бере гріхи світу!» ³⁰Це Той, про кого я казав: «Після мене йде Чоловік, вищий за мене, бо Він був переді мною.» ³¹Я не знав Його, але для того, щоб Він був явлений Ізраїлю, я прийшов хрестити в воді». ³²Іван свідчив, кажучи: «Я побачив Духа, який зійшов з небес, як голуб, і спочив на ньому.» ³³Я не впізнав Його, але Той, хто послав мене хрестити у воді, сказав до мене: «На Кому побачиш Духа, що зійшов та спочив на ньому, Він і є Тим, хто хрестить у Святому Дусі.» ³⁴І я сам бачив, і засвідчив, що це є Син Божий».

1:29 «Ось Агнець Божий». Незабаром була Пасха (пор. Ів. 2:13). А отже, ці слова могли вказувати на пасхального агнця, який символізував визволення (спасіння) з Єгипту (пор. Вих. 12). Іван також описує смерть Ісуса в той самий день, коли заколювалися пасхальні ягнята (тобто, в «День приготування»). Однак, є ще й інші тлумачення цього тексту:

1. ці слова могли відноситися до образу страждаючого раба з Іс. 53:7
2. ці слова могли бути нагадування тієї тварини, яка заплуталася в кущі в Бут. 22:8, 13
3. ці слова могли відноситися до жертви, що щоденно приносилася в Храм, яка називалася «постійним цілопаленням» (пор. Вих. 29:38-46).

До чого б не відносилися ці слова, вони були явним натяком того, що агнець мав жертвове значення (пор. Мр. 10:45).

Ця сильна метафора Ісусової жертвної смерті ніколи не вживалася у Павла, і дуже рідко використовувалася Іваном (пор. Ів. 1:29,36; а також зверніть увагу на Дії 8:32 і 1 Петр. 1:19). Існувало спеціальне грецьке слово для позначення «маленького ягняти» (маленького, оскільки для цілопалення, зазвичай, використовувалося лише однорічне ягня). Іван вжив інше слово в Ів. 21:15; також він вжив його 28 разів у книзі Об'явлення.

Існує також інший спосіб сприйняття образу, який використав Іван Хреститель: апокаліптична література періоду між старо- та новозавітнім часом використовувала образ «агнця» як воїна-визволителя. У ньому все ще присутній елемент жертвності, однак образ есхатологічного судді у агнця є домінуючим (пор. Об. 5:5-6,12-13).

■ **«який бере гріхи світу!».** Слово «бере», яке вжите тут, буквально означає «бере на себе і забирає геть». Це ДІЄСЛОВО вказує на концепцію «козла відпущення» у Лев. 16. Сам факт того, що тут говориться про всесвітнє зло, означає вселенську місію агнця (пор. Ів. 1:9; 3:16; 4:42; 1 Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; 2 Петр. 3:9; 1 Ів. 2:2; 4:14). Зверніть увагу на те, що слово «гріх» вжито в ОДНИНІ, а не в МНОЖИНІ. Тобто, Ісус мав справу з проблемою гріха усього світу.

1:30 «бо Він був переді мною». Ця фраза є повторенням тексту Ів. 1:15 і вживається тут для підсилення. Цим підкреслюється предвічне існування та божественність Месії (пор. Ів. 1:1, 15; 8:58; 16:28; 17:5,24; 2 Кор. 8:9; Філ. 2:6-7; Кол. 1:17; Євр. 1:3).

1:31 «для того, щоб Він був явлений Ізраїлю». Це фраза є досить поширеною у тексті Івана (пор. Ів. 2:11; 3:21; 7:4; 9:3; 17:6; 21:14; 1 Ів. 1:2; 2:19,28; 3:2,5,8; 4:9), однак практично не зустрічається у Синоптичних Євангеліях, за винятком Мр. 4:22. Тут гра слів — слово «знати» на івриті більше стосується глибоких особистих відносин, ніж просто знання окремих фактів та обставин про когось. Ціль Іванового хрещення була двоякою: (1) підготувати народ і (2) відкрити Месію.

Видається, що ДІЄСЛОВО «являти» (*phaneroō*) замінило «відкривати» (*apokaluptō*) в тексті Івана. Ісус ясно вивів на світло / назовні Особу та послання від Бога!

1:32-33. Тут потрійне підтвердження того, що Іван бачив Духа, який зійшов та спочив на Ісусі.

1:32 «Духа, який зійшов з неба, як голуб». Цей спосіб, відповідно до Ісаї (Іс. 40-66), був способом впізнати Месію (Іс. 42:1; 59:21; 61:1). Це зовсім не означає, що Ісус не був сповнений Духом до цього часу. Навпаки — це був символ особливого Божого вибору та оснащення. І цей символ був в основному не для Ісуса, а для Івана Хрестителя!

У євреїв було розуміння двох історичних епох (див. Спеціальна тема: Цей вік та Прийдешній вік): теперішня епоха зла та майбутня епоха праведності. Ця нова епоха називалася епохою Святого Духа. Такий погляд на речі був знаком і для Івана Хрестителя: (1) що перед ним є Месія, і (2) що зараз — світанок нового віку.

■ **«голуб».** Це можна розуміти як:

1. символ Ізраїлю у рабинів (наприклад, Ос. 7:11)
2. згадку про Духа як пташку жіночої статі, що «носила» над водами в Бут. 1:2 і Таргумі
3. символ мудрості у Філона Александрійського
4. метафору, якою показується сходження Духа (сам Дух не є птахом).

▣ **«спочив»**. Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана до 1 Ів. 2:10.

1:33 «Я не впізнав Його». Це означає, що Іван Хреститель не знав Ісуса як Месію, а не те, що він взагалі Його не знав. Оскільки вони були родичами, то вони, без сумнівів, бачилися на сімейних чи релігійних зустрічах протягом всіх цих років.

▣ **«Той, хто послав мене хрестити у воді, сказав до мене»**. Бог говорив до Івана так само, як Він говорив до старозавітних пророків. Іван впізнав Месію через певні обставини, які супроводжували Його хрещення. Те, що Іван Хреститель проводив хрещення, означала наявність у нього на це релігійної влади. Офіційні представники з Єрусалиму (пор. Ів. 1:19-28) хотіли дізнатися походження цієї влади. Іван Хреститель приписує цю владу Ісусу. Ісусове хрещення в Дусі стоїть набагато вище за Іванове хрещення водою. А саме хрещення Ісуса у воді згодом стане знаком хрещення в Дусі, знаком входження в нову епоху!

▣ **«Він і є Тим, хто хрестить у Святому Дусі»**. Виходячи із змісту тексту 1 Кор. 12:13, схоже, що мається на увазі первісне входження людини у сім'ю Божу. Дух викриває гріхи, приводить до Христа, хрестить у Христі та збудовує у новому віруючому Христа (пор. Ів. 16:8-13). Див.: Спеціальна тема: Святий до 1 Ів. 2:20.

1:34 «І я сам бачив, і засвідчив». Тут вжито два ДІЄСЛОВА у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що означає дію, яка була повністю завершена у минулому, однак потім була продовжена. Це дуже схоже до тексту 1 Ів. 1:1-4.

▣ **«це є Син Божий»**. Деякі науковці цікавляться, чи може грецьке слово *paĩs*, яке, зазвичай, перекладається як «слуга», відобразити в собі єврейське значення (*'ebed*, BDB 712) в LXX, яке може бути основою для значення «Син». Якщо так, то в Іс. 53 (як і «агнець» Божий в Ів. 1:29) є старозавітною алюзією, як і Дан. 7:13. Ісус одночасно є і Син, і Слуга! Але він переіменить віруючих у «дітей», а не в «слуг».

Цей самий титул вжив Натанаїл у Ів. 1:49, і його ж вжив сатана в Мт. 4:3. Можна знайти цікаві відмінності у грецьких рукописах, зокрема в манускриптах P⁵ та κ^{*}, де замість «Син Божий», записано «Обраний Богом» (UBS⁴ дає перекладу «Син Божий» рейтинг «В»).

Іван часто вживає фразу «Син Божий». Але якщо слідувати раціональним правилам текстуальної критики, відповідно до яких найбільш дивні та незвичні словосполучення є, імовірно, оригінальними, то це дає можливість альтернативного перекладу цього місця, незважаючи на обмежену кількість таких рукописних джерел. Гордон Фі (Gordon Fee) розповідає про текстуальні відмінності в цьому місці в статті «Текстуальна критика Нового Заповіту» [The Textual Criticism of the New Testament], с. 419-433, яка міститься у вступному томі до «Біблійних коментарів для інтерпретатора» [The Expositor's Bible Commentary]:

«Що ж саме сказав Іван Хреститель у тексті Ів. 1:34: “Це є Син Божий” (KJV, RSV) чи “Це є Обраний Богом” (NEB, JB)? Відмінності в тексті можна зустріти навіть у найбільш ранніх рукописах. «Син» вживається в найбільш достовірних (ключових) александрийських джерелах (P⁶⁶, P⁷⁵, В, С, L cop^{bo}), а також в деяких рукописах типу OL (aug, c, flg), а також у пізніших сирійських копіях, тоді як «Обраний» вжито в александрийських рукописах P⁵, κ, cop^{sa}, а також в OL манускриптах a,b,e,ff², і в найбільш древніх сирійських рукописах.

В кінці кінців, це питання повинно вирішуватися на основі внутрішніх особливостей. Що стосується правдоподібної версії виникнення відмінності при переписуванні, то тут є очевидним те, що заміна є умисною, а не випадковою (пор. Барт Д. Ерман «Ортодоксальне перекручення Писання» [Bart D. Ehrman *The Orthodox Corruption of Scripture*], стор. 69-70. Але для чого переписувач у другому столітті змінив текст: для того, щоб підтримати певний різновид христологічного адопціонізму, чи сам правовірний переписувач розумів, що слово «Обраний» може бути використане для підтримки адопціонізму, тому підправив текст з ортодоксальних причин? З точки зору теорії імовірності, остання версія є більш підходящою, зокрема через те, що слово «Син» більше ніде не замінене в Євангелії так, щоб це відповідало поглядам адопціоністів.

Але остаточне рішення має прийматися на основі екзегетики. Оскільки те, що сказав Іван Хреститель, мало, без сумнівів, месіанський характер, і це не було проголошенням доктрини з християнського богослов'я, то виникає питання, який месіанський сенс відображає це місце: той, що в Пс. 2:7 чи той,

що в Іс. 42:1? В контексті мотиву страждаючого, або пасхального агня, про якого говориться в Ів. 1:29, є великий сумнів, що слово «Обраний» відповідає контексту Євангелія» (стор. 431-432).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 1:35-42

³⁵І знову наступного дня Іван стояв з двома своїми учнями, ³⁶і він побачив Ісуса, який проходив, і сказав: «Ось, Агнець Божий!» ³⁷Два учні почули те, що він сказав, і послідували за Ісусом. ³⁸Ісус оглянувся і побачив їх, що слідували за ним, і запитав їх: «Чого ви шукаєте?». Вони сказали до Нього: «Рабі (що в перекладі означає «учитель»), де Ти живеш?» ³⁹Він сказав до них: «Ідїть, і побачите». І вони пішли, і побачили, де він живе; і вони залишилися з ним в той день, бо було вже біля десятої години. ⁴⁰Один із тих двох, хто почули, як Іван *говорив* про Нього, і послідували за Ним, був Андрій, брат Симона Петра. ⁴¹Він знайшов спочатку свого брата Симона і сказав до нього: «Ми знайшли Месію» (що в перекладі означає «Христос»). ⁴²Він привів його до Ісуса. Ісус глянув на нього і сказав: «Ти Симоне, сину Івана, будеш називатися Кифою» (що перекладається як «Петро»).

1:35 «два його учні». Видається, що розповідь у Мр. 1:16-20 про покликання цих двох учнів суттєво відрізняється від цієї розповіді. І зовсім неясно, скільки насправді було попередніх зустрічей Ісуса з його учнями із Галілеї. В часи Ісуса існував порядок, відповідно до якого для того, щоб стати повноправним послідовником рабина, необхідно було пройти певні етапи. Цей порядок описаний в рабиністичній літературі, але в євангельських розповідях він точно не описується. Два учні, про яких говориться, є Андрій (пор. Ів. 1:40) та апостол Іван (який ніколи не називав себе по імені в Євангелії).

Слово «учень» може означати (1) того, хто навчається і/або (2) послідовника. Це слово стало першою назвою для віруючих в Ісуса Христа як у обіцяного єврейського Месію. Важливо зазначити, що Новий Заповіт закликає до активного учнівства, а не просто до прийняття пасивного рішення щодо цього (пор. Мт. 13; 28:18-20). Християнство — це початкове рішення (покаяння і віра), за яким неодмінно слідує рішення послуху та наполегливості. Християнство не є страхуванням від пожежі, або квитком на небо, а щоденні богослужбові/дружні відносини з Ісусом.

1:37 «Два учні почули те, що він сказав». Іван Хреститель вказує людям на Христа, а не на себе (пор. Ів. 3:30).

1:38 «Рабі (що в перекладі означає «учитель»)». В іудейському середовищі першого століття це було типове звернення до тих, хто міг тлумачити та застосовувати Закон Мойсея та Усну Традицію (Талмуд). Буквально слово означає «мій хазяїн». Апостол Іван використовує його як еквівалентне поняттю «учитель» (пор. Ів. 11:8,28; 13:13-14; 20:16). Те, що Іван пояснює вжиті ним терміни (пор. Ів. 1:38,41,42) показує, що він писав Євангеліє для язичників.

■ **«Де ти живеш».** Видається, що таке запитання було традиційним для процесу встановлення унікальних відносин між учителем і учнем. Це запитання означало, що ці два чоловіки бажали провести більше часу з Ісусом, ніж просто поставити декілька запитань по дорозі (пор. Ів. 1:39).

Слово *תפּוּ* («залишатися») можна зустріти тричі в Ів. 1:38,39. Воно може стосуватися як фізичного, так і духовного місця. Його потрійне використання показує іншу гру слів, шляхом поєднання цих двох значень в одному місці, що є досить типовим для Івана (1:1,5; 3:3; 4:10-11; 12:32). Двозначність, яка ставить перед собою певну мету, є однією із характеристик стилю письма у Івана!

1:39 «було біля десятої години». Неясно, чи Іван використовував римську систему обчислення часу, відповідно до якої, день починався (1) в 6 годині ранку, або (2) опівдні, чи єврейську систему, відповідно до якої, день починався в 6 годині ввечері (коли сутеніло). Якщо порівняти текст Ів. 19:14 з Мр. 15:25, то виходить, що Іван використовував таку римську систему обчислення часу, але, якщо розгляну дати місце в Ів. 11:9, то видається, що він використовував єврейську. Швидше за все, Іван використовував їх обох, і в цьому місці він таки використав римську систему обчислення часу, тобто тоді було по-нашому 16:00.

1:40 «Один із тих двох, хто почули, як Іван говорив». Автор (апостол Іван) ніколи не називав себе по імені в Євангелії (наприклад, 21:2). Є точно можливим те, один із цих двох учнів, які почули цю заяву

Івана Хрестителя, був син Заведея (наприклад, Мт. 4:21; Мр. 1:19).

1:41 NASB «Він знайшов спочатку свого брата»

NKJV, NRSV «Він спочатку знайшов свого брата»

TEV «Відразу він знайшов»

NJB «Перше, що зробив Андрій»

Є відмінності у рукописах, що і відображається у перекладах. Можливі наступні варіанти розуміння тексту:

1. перше, що зробив Андрій
2. перша людина, яку він знайшов
3. Андрій був першим, хто пішов і розказав про це

▣ **«Месію (що в перекладі означає Христос)»**. Див. коментар до Ів. 1:20.

1:42 «Ісус глянув на нього». Тут слово «глянув» вжито в значенні «пильно розглядав».

▣ **«Симоне, сину Івана»**. В Новому Заповіті присутня певна плутанина щодо імені батька Петра. В Мт. 16:17 Петро названий «сином Йони» (*Iōnas*), але в цьому місці — «сином Івана» (*Iōannēs*). Ім'я «Іван» можна знайти у рукописах P⁶⁶, P⁷⁵, κ та L. У манускрипті В міститься це ж саме ім'я, але лише з однією буквою «п» (*Iōanēs*). Ім'я «Йона» зустрічається в рукописах А, В³, К, а також у більшості пізніх грецьких манускриптах. Різниця в написанні є типовою при транслітерації власних імен з арамейської мови.

Майкл Магілл у своїй книзі «Новий Заповіт: переклад рядків» [Michael Magill, *The New Testament TransLine*], стор. 303 говорить, що «“Йона” та “Іван” можуть бути альтернативними формами грецького написання одного і того ж самого єврейського імені, так само, як наприклад “Симон” і “Симеон”».

▣ **будеш називатися Кифою» (що перекладається як «Петро»)**. Слово «Кифа» є арамейським позначенням скелі (*kepa*), який грецькою мовою звучить як *kephas*. Це ім'я є нагадуванням про стабільність, силу та довговічність. Тут міститься один із коментарів, за допомогою якого автор Євангелія намагається допомогти язичникам, які читають текст Ів. 1:38, зрозуміти життя та вчення Ісуса.

Цікаво, що в цій главі трапляються два різних технічних слова (ДІЕСЛОВА), які тлумачають текст:

1. *екзегетика* — вивести назовні, яке вжито в Ів. 1:18
2. *герменевтика* — пояснити, витлумачити, перекласти, яке вжито у Ів. 1:42

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 1:43-51

⁴³Наступного дня Він забажав піти до Галілеї і Він там знайшов Пилипа. І сказав Ісус до нього: «Іди за мною». ⁴⁴А Пилип був із Віфсаїди, міста, з якого походили Андрій та Петро. ⁴⁵Пилип знайшов Натанаїла і сказав йому: «Ми знайшли Того, про кого написано в Законі Мойсея, а також в Пророках — це Ісус з Назарету, син Йосипа». ⁴⁶Натанаїл сказав йому: «Хіба може що добре бути з Назарету?» Пилип сказав йому: «Іди і побачиш». ⁴⁷Ісус побачив, як Натанаїл підходив до Нього, і сказав йому: «Ось справжній ізраїльтянин, в якому немає лукавства!». ⁴⁸Натанаїл сказав до Нього: «Звідки Ти мене знаєш?» Ісус відповів і сказав до нього: «Перед тим, як Пилип покликав тебе, коли ти сидів під смоковницею, Я бачив тебе». ⁴⁹Натанаїл відповів йому: «Рабі, Ти є Син Божий; Ти — Цар Ізраїля». ⁵⁰Ісус відповів і сказав до нього: «Ти віриш через те, що я сказав, що я бачив тебе під смоковницею? Ти побачиш більші речі, ніж це». ⁵¹А потім Він сказав до нього: «По правді, по правді кажу Я вам: ви побачите небо розкритим і ангелів Божих, які піднімаються та сходять до Сина Людського».

1:43 «Наступного дня». Іван часто використовує хронологічні маркери у Євангелії (пор. Ів. 1:29,35,43; 2:1 тощо). Дія (1) починається в Ів. 1:19, де міг бути перший день; (2) продовжується «наступного дня» в Ів. 1:19; і (3) а також триває «третього дня» в Ів. 2:1.

▣ **«Він забажав піти»**. Іван описує ранній період служіння Ісуса в Іудеї, який не записаний у Синоптичних Євангеліях. В Євангелії від Івана основний акцент робиться на служінні Ісуса в Іудеї і, особливо, в Єрусалимі. Однак, тут він виявив бажання піти до Галілеї, можливо, для того, щоб бути

присутньому на весіллі у Кані (Ів. 2).

■ **«Іди за Мною».** Тут вжито НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ДІЙНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Так у рабинів звучало покликання до того, щоб стати постійним учнем. У іудеїв були власні правила поведінки, які визначали відносини між рабином та його учнями.

1:44 «А Пилип був із Віфсаїди». Назва цього містечка означала «рибальський будинок». Там жили Андрій і Петро.

1:45 «Натанаїла». Єврейське ім'я «Натанаїл» означало «Бог подарував». В Синоптичних Євангеліях цього апостола ніде не називають цим іменем. Сучасні дослідники вважають, там про нього говориться як про «Варфоломія», але це не більше, ніж припущення.

Див. Спеціальна тема: Значення імен апостолів

■ **«в Законі, а також в Пророках».** Тут маються на увазі дві із трьох частин єврейського канону: Закон, Пророки та Писання (такий канон був остаточно прийнятий в Ямнії в 90 р. н.е.). Цим фразеологізмом позначали увесь Старий Заповіт.

■ **«Ісус з Назарету, син Йосипа».** Цю фразу необхідно розуміти через призму єврейської культури. Тоді Ісус жив в Назареті, і главу сім'ї, в якій він жив, звали Йосип. Це в жодному разі не заперечує народження Ісуса в Віфлеємі (пор. Мих. 5:2) або Його непорочне зачаття (пор. Іс. 7:14). Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ІСУС ІЗ НАЗАРЕТУ

У Новому Заповіті щодо Ісуса вживаються різні грецькі слова.

А. Новозавітні слова

1. Назарет — місто в Галилеї (пор. Лк. 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Дії 10:38). Це місто не згадується в тогочасних джерелах, але його назва зустрічається в пізніших написах. Слово «назарянин» не було компліментом для Ісуса (пор. Ів. 1:46). Табличка на хресті над головою Ісуса з назвою цього міста виражала зневагу іудеїв до Ісуса.
2. *Nazarēnos* — очевидно, це слово також пов'язане з географічними місцем (пор. Лк. 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* — можливо, це означає місто, але це може бути і грою слів із єврейським «Галузка» (*netzer*, BDB 666, KB 718 II, пор. Іс. 11:1; СИНОНІМ, BDB 855, Ср. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12; на це є посилання в Об. 22:16). Лука вживає це слово стосовно Ісуса в 18:37 і в Діях 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. Пов'язане з №3 *nāzir* (BDB 634, KB 684), що означає «посвячений через присягу».

Б. Вживання цього слова протягом історії поза межами Нового Заповіту.

1. Так називалася іудейська (дохристиянська) єретична група (арамейською *nāsōrayyā*).
2. В іудейських колах так називали віруючих у Христа (пор. Дії 24:5,14; 28:22, *nosri*).
3. Цей термін став вживатися щодо віруючих в сирійських (арамейських) церквах. Слово «християнин» вживалося в грецьких церквах.
4. Через деякий час після падіння Єрусалима фарисеї зібралися в місті Явне та оголосили формальне відокремлення синагоги від церкви. Були введені обов'язкові прокляття проти християн. Зокрема, в «Вісімнадцяти блаженствах» з Беракоту 286-29а віруючі називаються «назарянами»: «Нехай назаряни та єретики шезнуть вмить, будуть стерті з книги життя і не будуть вписані разом з вірними».
5. Це слово вживав Юстин Мученик у «Діалогах» 126:1; він визнавав Ісуса *нецером* з пророка Ісаї (Іс. 11:1).

В. Думка автора

Мені дивно, що існує так багато варіантів написання цього слова, хоча в Старому Заповіті й інші імена, наприклад, «Єгошуа» (Ісус Навин) мають різні варіанти написання. Точне значення залишається для мене неясним з таких причин:

1. це слово схоже і на «Галузку» (*нецер*), і на *назіра* (тобто назаря, освяченого через присягу)

2. негативні відчуття, пов'язані з назвою язичницької Галілеї
3. майже повна відсутність тогочасних свідчень про галілейське місто Назарет
4. демон вжив це слово в есхатологічному сенсі («Ти прийшов нас губити?»)

Для повної бібліографії досліджень цього слова див. Колін Браун (ред.), «Новий міжнародний словник богослов'я Нового Заповіту» (Colin Brown [ed.], *New International Dictionary of New Testament Theology*), Том 2, стор. 346; або Реймонд І. Браун, «Народження Месії» (Raymond E. Brown, *Birth of the Messiah*), стор. 209-213, 223-225

1:46 «Натанайл сказав йому: «Хіба може що добре бути з Назарету?». Очевидно, що Пилип і Натанайл добре знали старозавітних пророків; Месія ж мав походити з Віфлеєму (пор. Мих. 5:2) біля Єрусалиму, а не з Назарету у язичницькій Галілеї, але, можливо, вони не зрозуміли текст Іс. 9:1-7!

1:47 NASB, NKJV, NRSV «в якому немає лукавства»

TEV «немає неправди в ньому»

NJB «в якому немає обману»

Ці слова характеризують Натанайла як людину пряму, без прихованого лукавства (пор. Пс. 32:2), воістину справжнього представника богообраного народу Ізраїля.

1:48 «Ісус відповів і сказав до нього: «Перед тим, як Пилип покликав тебе, коли ти сидів під смоковницею, Я бачив тебе». Очевидно, що Ісус тут використав Свої надприродні знання (наприклад, Ів. 2:24-25; 4:17-19,29; 6:61,64,71; 13:1,11,27,28; 16:19,30; 18:4) для того, щоб показати Натанайлу, що Він дійсно є Месія.

Дуже складно зрозуміти, як взаємодіяли між собою божественна та людська природа Ісуса. При аналізі деяких текстів незрозуміло, чи Ісус в конкретному випадку використовував свої «надприродні» сили чи людські навички. Однак, в даному випадку є очевидним, що «надприродні».

1:49 Натанайл відповів Йому: «Рабі, Ти є Син Божий; Ти — Цар Ізраїля». Зверніть увагу на ці два титули! В них обох наявний відтінок націоналістичних месіанських вірувань (наприклад, Пс. 2). Ці перші учні сприймали Ісуса в рамках іудейських понять першого століття. Вони не розуміли в повній мірі Його особистість як Страждаючого Раба (пор. Іс. 53) аж до часу Його воскресіння.

1:51 NASB «По правді, по правді кажу Я вам»

NKJV «З абсолютною упевненістю кажу Я вам»

NRSV «Істинно кажу Я вам»

TEV «Я кажу вам істину»

NJB «Без сумнівів»

Буквально тут міститься значення «Амінь! Амінь!». Подвійне використання цього слова Ісусом міститься лише у Євангелії від Івана, причому — 25 разів. «Амінь» є форма єврейського слова «віра» (*emeth*), яке буквально означає «бути стійким, надійним» (див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті). В Старому Заповіті це слово вживається як метафора непохитності та достовірності. Пізніше його почали перекладати як «віра» або «вірність». Однак, з часом слово «Амінь» стало використовуватися для ствердження. Оскільки це слово знаходилося на початку речення, йому відводилася унікальна роль — привертати увагу до надзвичайно важливих слів та об'явлень від ЯХВЕ, які, безсумнівно, заслуговують на довіру (пор. Ів. 1:51; 2:3,5,11; 5:19,24,25; 6:26,32,47,53; 8:34,51,58; 10:1,7; 12:24; 13:16,20,21,38; 14:12; 16:20,23; 21:18).

Зверніть увагу на зміну граматичного числа (у ЗАЙМЕННИКА та у ДІЄСЛОВА) на МНОЖИНУ. Це означає, що сказане адресувалося всім, хто стояв там.

Див. Спеціальна тема: Амінь

▣ **«вам: ви».** Обидва ЗАЙМЕННИКИ стоять у МНОЖИНІ. Ісус звертався до всіх, хто стояв там, і в певному сенсі, до всього людства.

▣ **«небо розкритим».** В цій фразі проявляється старозавітна теофанія (старозавітне богоявлення):

1. у Єзекіїля — Єзек. 1:1

2. у Ісуса — Мт. 3:16; Мр. 1:10; Лк. 3:21

3. у Степана — Дії 7:56

4. у Петра — Дії 10:11

5. Друге пришестя — Об. 19:11

Тут вжито **ДОКОНАНИЙ АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК**. Тут слово «небо» вжито в **МНОЖИНІ**, тому що в івриті воно вживається у **МНОЖИНІ**. Це може означати (1) атмосферу над Землею, як у Бут. 1, або (2) саму присутність Бога.

Див. Спеціальна тема: Небеса і третє небо

«ангели Бога, які піднімаються та сходять». Це натяк на сон Якова у Вефілі (пор. Бут. 28:10 і далі). Ісус стверджує, що як Бог пообіцяв допомогти Якову у всіх його потребах, так само Бог допоможе у всіх Його потребах!

«Син Людський». Ісус сам обрав таку характеристику Самого Себе. Це словосполучення було єврейською фразою, яка стосувалася людини (пор. Пс. 8:4; Єзек. 2:1). Але через те, що вона вживається у Дан. 7:13, їй приписують божественні якості. Ця фраза не містила в собі жодного націоналістичного або мілітаристського підтексту, тому вона не використовувалася рабинами. Ісус обрав її через те, що в ній поєднуються два аспекти Його природи (людська і божественна, пор. 1 Ів. 4:1-3). У Євангелії від Івана Ісус називав себе так 13 разів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому дізнавачі з Єрусалиму питали в Івана Хрестителя, чи є він одним із трьох старозавітних персонажів?
2. Визначте, яке христологічне твердження щодо Ісуса зробив Іван Хреститель в Ів. 1:19-30.
3. Чому існують такі великі відмінності між Синоптичними Євангеліями та Євангелієм від Івана в описі покликання учнів?
4. Що ці люди зрозуміли про Ісуса? Зверніть увагу на те, які титули вони використовували, коли зверталися до Нього (Ів. 1:38).
5. Як Ісус називав Самого Себе? Чому?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 2

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Весілля в Кані	Вода перетворилась на вино	Весілля в Кані	Весілля в Кані	Весілля в Кані а
2:1-11	2:1-12	2:1-11	2:1-3 2:4 2:5 2:6-10 2:11 2:12	2:1-10 2:11-12
2:12		2:12		
Очищення Храму	Ісус очищує Храм	Очищення Храму		Очищення Храму
2:13-22	2:13-22	2:13-22	2:13-17 2:18 2:19 2:20 2:21-22	2:13-22
Ісус знає всіх людей	Той, Хто розрізняє серця		Ісус знає людську природу	Ісус в Єрусалимі
2:23-25	2:23-25	2:23-25	2:23-25	2:23-25

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-11

А. Ісус багато в чому відрізнявся від релігійних лідерів Свого часу. Наприклад, Він їв та пив із простими людьми. Якщо Іван Хреститель був самотником у пустелі, то Ісус був публічною особою, яка перебувала серед простих людей.

Б. Його перше чудо було таким домашнім, таким сімейним! Піклування та переживання за простих людей є однією із характеристик Ісуса, тоді як його гнів щодо самоправедних релігійних людей відображає іншу грань Його характеру. Для свободи Ісуса була властива цінність простих людей, а не традицій чи загальнообов'язкових ритуалів, хоча Він виявляв повагу і до них.

В. Це перше із семи чудес, через які Іван показує характер та силу Ісуса (Ів. 2:11):

1. перетворення води у вино (Ів. 2:1-11)
2. зцілення сина царедворця (Ів. 4:46-54)
3. зцілення кульгавого чоловіка (Ів. 5:1-18)
4. насичення близько 5000 людей (Ів. 6:1-15)
5. ходіння по воді (Ів. 6:16-21)

6. зцілення чоловіка, який був сліпим від народження (Ів. 9:1-41)
7. воскресіння Лазаря (Ів. 11:1-57).

Г. Євангеліє від Івана структурована не за хронологічним, а за богословським (теологічним) підходом. Друга глава є хорошим прикладом цього. Спочатку Іван описує те, як Ісус пробує навчити іудеїв (як їхніх лідерів, так і простих людей), але вони не увірували / не сприйняли Його вістку. Через укорінене невірство та релігійну самоправедність людей Ісус і відкинув іудаїзм:

1. шість глеків з водою, наповнені по вінця, символізують іудаїзм, який Ісус перемінив
2. очищення Храму (яке хронологічно відбулося на початку останнього тижня земного життя Ісуса), яке розміщено на початку розповіді, є первинним теологічним маркером того, що Ісус відкинув іудейське лідерство.

Іншим хорошим прикладом текстуального дизайну Євангелія від Івана є ситуація із Никодимом («містер Релігійність») в Ів. 3 та із жінкою біля колодязя («міс Нерелігійність») в Ів. 4. Тут є «реклама» для всіх людей.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 2:1-11

¹Третього дня було весілля в Кані Галілейській, і була там мати Ісуса; ²і були також запрошені на весілля Ісус та Його учні. ³Коли вино закінчилося, мати Ісуса сказала Йому: «У них немає вина». ⁴А Ісус промовив до неї: «Жінко, що нам до цього? Моя година ще не прийшла». ⁵Його мати сказала слугам: «Все, що Він вам скаже, зробіть». ⁶І було там шість кам'яних урн для води, що стояли там для іудейського звичаю очищення, кожна з яких вміщала двадцять чи тридцять галонів. ⁷Ісус сказав до них: «Наповніть урни водою». І наповнили вони їх аж по вінця. ⁸І сказав Він до них: «Тепер зачерпніть *трохи* і віднесіть до розпорядника банкету». І вони віднесли *до нього*. ⁹Коли розпорядник банкету спробував воду, яка перетворилася у вино, — і він не знав, звідки воно з'явилася (але слуги, які черпали воду, знали), тоді розпорядник покликав нареченого, ¹⁰і сказав до нього: «Кожен чоловік готує спочатку хороше вино, а потім, коли *люди* вже трохи оп'яніють, *то він готує гірше вино; але ти зберіг хороше вино аж до тепер*». ¹¹Це був початок *Його* чудес, які Ісус вчинив у Кані Галілейській, і якими Він явив славу Свою, і Його учні увірували у Нього.

2:1 «було весілля». Весілля у громадах були значними соціальними подіями. На них часто запрошували усе населення громади, а саме весілля могло тривати декілька днів.

■ **«в Кані».** Ця назва вживається лише у Євангелії від Івана (Ів. 2:1,11; 4:46; 21:2). Ми знаємо лише декілька речей про це місце:

1. рідне місто Натанаїла
2. місце, де Ісус вчинив Своє перше чудо
3. місце, яке було близько до Капернаума.

Вважається, що це було одне із чотирьох наступних поселень (АВ, том 1, с. 827):

1. Аїн Кана — на відстані лише 1 милі на північ від Назарету
2. Кафр Канна — на відстані близько трьох миль на північний схід від Назарету
3. Кхірбет Кана — поселення на відстані приблизно восьми з половиною миль на північ від Назарету, на пагорбі
4. Кана на рівнині Асохіса, про яку згадував Йосип Флавій («Життя», 86, 206).

Рівнина, швидше за все, і є місцезнаходженням Кани, оскільки на івриті ця назва означає «тростина» («очерет»).

■ **«була там мати Ісуса».** Очевидно, що Марія допомагала з приготуванням до весілля. Це можна побачити по тому, що (1) вона давала розпорядження слугам (пор. Ів. 2:5), а також (2) переймалася поповненням напоїв (пор. Ів. 2:3). Можливо, це було весілля родичів або друзів сім'ї.

2:3 «У них немає вина». У євреїв існував загальнообов'язковий звичай, відповідно до якого гостям завжди пропонувалося вино. Це вино було, очевидно, таким, яке вже перебродило, що видно в (1)

коментарі розпорядника банкету, Ів. 2:9-10; (2) іудейських звичаях в дні Ісуса; або (3) відсутності гігієнічних процесів або хімічних добавок в той час.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: БІБЛІЙНЕ ВІДНОШЕННЯ ДО АЛКОГОЛЮ ТА ПИЯЦТВА

I. Біблійні терміни

A. Старий Заповіт

1. Яїн – Загальний термін, що означає вино (BDB 406, KB 409); вживається 141 раз. Етимологія цього слова невідома, тому що воно походить не з єврейського кореня. Це слово завжди означає ферментований фруктовий сік, звичайно виноградний. Воно вживається зокрема в таких віршах: Бут. 9:21; Вих. 29:40; Чис. 15:5,10.
2. Тірош – «молоде вино» (BDB 440, KB 1727). В кліматичних умовах Близького Сходу ферментація починалася вже через шість годин після віджиму соку. Це слово означає вино в процесі ферментації. Воно вживається зокрема в таких віршах: Повт. Зак. 12:17; 18:4; Іс. 62:8-9; Ос. 4:11.
3. Асіс – Це вже явно алкогольні напої («солодке вино», BDB 779, KB 860, напр., Йоїл 1:5; Іс. 49:26).
4. Секар – «міцний напій» (BDB 1016, KB 1500). Цей єврейський корінь вживається в термінах «пити» або «п'яниця». До такого напою щось додавали, щоб зробити його більш п'яним. Це слово паралельне до яїн (пор. Пр. 20:1; 31:6; Іс. 28:7).

B. Новий Заповіт

1. Oinos – грецький еквівалент єврейського яїн
2. Neos oinos (молоде вино) – грецький еквівалент єврейського тірош (пор. Мр. 2:22).
3. Gleuchos vinos (солодке вино, асіс) – вино на ранніх стадіях ферментації (пор. Дії 2:13).

II. Вживання в Біблії

A. Старий Заповіт

1. Вино – то Божий дар (Бут. 27:28; Пс. 104:14-15; Екл. 9:7; Ос. 2:8-9; Йоїл 2:19,24; Амос 9:13; Зах. 10:7).
2. Вино було частиною жертвоприношення (Вих. 29:40; Лев. 23:13; Чис. 15:7,10; 28:14; Повт. Зак. 14:26; Суд. 9:13).
3. Вино використовувалося як ліки (2Сам. 16:2; Пр. 31:6-7).
4. Вино може бути серйозною проблемою (Ной – Бут. 9:21; Лот – Бут. 19:33,35; Самсон – Суд. 16; Навал – 1Сам. 25:36; Урія – 2Сам. 11:13; Амнон – 2Сам. 13:28; Ела – 1Цар. 16:9; Бен-Гадад – 1Цар. 20:12; Правителі – Амос 6:6; та господині – Амос 4).
5. Вином можна зловживати (Пр. 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Іс. 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Ос. 4:11).
6. Вино було заборонене деяким групам (священикам на службі, Лев. 10:9; Єз. 44:21; назарейам, Чис. 6; та правителям, Пр. 31:4-5; Іс. 56:11-12; Ос. 7:5).
7. Вино використовувалося в есхатологічному символізмі (Амос 9:13; Йоїл 3:18; Зах. 9:17).

B. Твори міжзавітного періоду

1. Вино, коли його споживати в міру, є дуже корисним (Книга Премудрості Ісуса, Сина Сираха 31:27-33).
2. Рабини кажуть: «Вино є навкращими ліками; де немає вина – там потрібні препарати» (BB 58b).

B. Новий Заповіт

1. Ісус перетворив багато води на вино (Ів. 2:1-11).
2. Ісус пив вино (Мт. 11:18-19; Лк. 7:33-34; 22:17 і далі).
3. Петра в День Пятидесятниці звинуватили в тому, що він напився «молодого вина» (Дії 2:13).
4. Вино може використовуватися як ліки (Мр. 15:23; Лк. 10:34; 1Тим. 5:23).
5. Керівники не повинні зловживати вином. Це не значить, що їм треба повністю відмовитися від вина (1Тим. 3:3,8; Тит. 1:7; 2:3; 1Петр. 4:3).
6. Використання вина в есхатологічному символізмі (Мт. 22:1 і далі; Об. 19:9).
7. Пияцтво засуджується (Мт. 24:49; Лк. 12:45; 21:34; 1Кор. 5:11-13; 6:10; Гал. 5:21; 1Петр. 4:3; Рим. 13:13-14).

III. Богословське розуміння

A. Діалектична суперечність

1. Вино – то Божий дар.
2. Пияцтво є величезною проблемою.

3. В деяких культурах віруючі повинні заради Євангелія обмежити свою свободу споживання вина (Мт. 15:1-20; Мр. 7:1-23; 1Кор. 8-10; Рим. 14).

Б. Тенденція переходити встановлені межі

1. Бог є джерелом усякого добра.

а. їжа – Мр. 7:19; Лк. 11:44; 1Кор. 10:25-26

б. усе чисте – Рим. 14:14,20; Тит. 1:15 в. усе можна – 1Кор. 6:12; 10:23

г. усе добре – 1Тим. 4:4

2. Грішне людство спотворило всі Божі дари, використовуючи їх поза межами дозволеного Богом.

В. Проблема в нас, а не в самих речах. У фізичному створінні немає нічого злого (див. Б. 1. вище).

IV. Іудейська культура I століття та ферментація

А. Ферментація починалася дуже швидко, приблизно через 6 годин після отримання соку з винограду.

Б. Згідно з іудейським преданням, коли на поверхні соку з'явилася перша пінка (ознака ферментації), то з вина треба віддати десятину (Ма асерот 1:7). Таке вино називалося «молодим» або «солодким».

В. Перший епат ферментації завершався через тиждень.

Г. Другий етап ферментації тривав приблизно 40 днів. На цій стадії вино вважалося «дозрілим» та могло приноситися на жертвеннику (Едуййот 6:1).

Д. Вино, що зберігалось в діжках (старе вино), вважалося добрим, але перед вживанням його треба було ретельно процідити.

Е. Вино вважали цілком дозрілим, як правило, після ферментації протягом року. Вино можна було безпечно зберігати щонайбільше три роки. Таке вино називалося «старим» і повинно було розбавлятися водою.

Ж. Тільки за останні 100 років термін ферментації було збільшено завдяки стерильній середі та хімічним добавкам. У давнину люди не могли зупинити природного процесу ферментації.

V. Завершальні твердження

А. Будьте уважними, щоб не судити про Ісуса та іудейську/християнську культуру I століття через призму вашого власного досвіду, богослов'я та тлумачення Біблії! Ісус та Його народ явно не були повними тверезениками.

Б. Я не підтримую соціальне вживання алкоголю. Проте багато-хто перебільшує негативне ставлення Біблії до цього предмета і вимагає більшої праведності, згідно зі своїми культурними або конфесійними упередженнями.

В. На мою думку, Рим. 14 та 1Кор. 8-10 дають нам розуміння та рекомендації, основані на любові й повазі до інших віруючих заради поширення Євангелія в нашій культурі, а не для особистої свободи або осуду й критики. Якщо Біблія є єдиним джерелом віри і правильної практичної поведінки, тоді, можливо, нам всім треба знову переоцінити своє ставлення до алкоголю.

Г. Якщо ми стверджуємо, що повна тверезість – то Божа воля, то що ми скажемо про Ісуса і про ті сучасні народи, які регулярно споживають алкогольні напої (напр. Європа, Ізраїль, Аргентина).

2:4 «Жінко». В англійській мові це звучить грубо, але тоді це була іудейське звертання, яке виражало повагу (Ів. 4:21; 8:10; 19:26; 20:15).

■ NASB «Що нам до цього?»

NKJV «Яке відношення твоя турбота має до Мене?»

NRSV «Чому це має турбувати тебе і мене?»

TEV «Ти не повинна казати мені, що робити».

NJB «Що ти хочеш від мене?».

Тут вжита єврейська ідіома, яка буквально означає «що тобі і мені [від цього]» (Суд. 11:12; 2 Сам. 16:10; 19:22; 1 Цар. 17:18; 2 Цар. 3:13; 2 Хр. 35:21; Мт. 8:29; Мр. 1:24; 5:7; Лк. 4:34; 8:28; Ів. 2:4). Можливо, саме це було початком нових відносин Ісуса із Його сім'єю (пор. Мт. 12:46 і далі; Лк. 11:27-28).

■ «Моя година ще не прийшла». Це показує, що Ісус мав власне розуміння мети, яка була Йому призначена (пор. Мр. 10:45). Крім того, Іван використовує слово «година» в різних значеннях:

1. для обчислення часу (пор. Ів. 1:39; 4:6,52,53; 11:9; 16:21; 19:14; 19:27)

2. для позначення останнього часу (пор. Ів. 1:39; 4:6,52,53; 11:9; 16:21; 19:14; 19:27)

3. для позначення останніх днів Ісуса (арешт, судилище, смерть, пор. Ів. 2:4; 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:32; 17:1).

2:5 «Все, що Він вам скаже, зробіть». Марія не сприйняла слова Ісуса як такі, що унеможливають виконання її прохання у цій ситуації.

2:6 NASB «для іудейського звичаю очищення»

NKJV «відповідно до звичаю очищення»

NRSV «для іудейських обрядів очищення»

TEV «у іудеїв були правила щодо ритуального омивання»

NJB «для омивань, які були звичними серед іудеїв»

Ці ємкості з водою використовувалися для церемоніального омивання ніг, рук, домашнього начиння тощо. Іван додав цей коментар для того, щоб допомогти язичникам зрозуміти наявний контекст.

2:6-7 «шість кам'яних урн для води». Як це часто буває в Івана, це місце може мати двояке значення:

1. допомога весільній парі
2. остаточний знак, який вказує на те, що Ісус виконав (завершив) іудаїзм. На користь останньої думки можна навести такі аргументи:
 - а. число «6» як символ людських зусиль
 - б. вказівка Ісуса наповнити урни по вінця може мати символічне значення, а не просто, щоб забезпечити більше вина
 - в. величезний обсяг вина, якого було набагато більше, ніж було потрібно на таке місцеве весілля
 - г. вино було символом достатку у новому віці (пор. Єр. 31:12; Ос. 2:22; 14:7; Йоїл 3:18; Ам. 9:12-14).

▣ **«кожна з яких вміщала двадцять чи тридцять галонів»** [1 галон / gallon = 3,785 літри]. Одиницею виміру, яка була тут використана, є єврейський бат / *bath*. В дні Ісуса використовували три різних види цієї одиниці, тому не ясно, який точний об'єм мався на увазі, але однозначно, що внаслідок цього чуда отримано величезний обсяг вина!

Див. Спеціальна тема: Близькосхідні одиниці міри та ваги в стародавній час (метрологія)

2:8 NASB «до розпорядника»

NKJV «до хазяїна банкету»

NRSV «до головного розпорядника»

TEV «до чоловіка, відповідального за святкування»

NJB «до головуючого на святі»

Цією особою може бути (1) шанований гість, який відповідав за святкування або (2) слуга, який відповідав за обслуговування гостей.

2:10 Річ у тому, що найкраще вино подавали на початку банкету. Після того, коли гості уже трохи оп'яніли, подавали гірше вино. А в цьому випадку найкраще вино подано вкінці! Видається, що тут міститься контраст між Старим Заповітом (старе вино) і іудаїзмом, та Новим Заповітом (нове вино) в Іс. (пор. з Посланням до Євреїв). Очищення Ісусом Храму (пор. Ів. 2:13-25 — подія, яку, очевидно, Іван помістив всупереч хронологічному порядку з богословською метою) може символізувати цю істину.

2:11 «Це був початок Його чудес». Євангелія від Івана структурно побудована навколо знаків семи знаків (чудес) та їхньої інтерпретації.

Див. Спеціальна тема: Archē.

▣ **«явив славу Свою, і Його учні увірували у Нього».** Ціллю чуда (чудес) (див. примітку про ДІЄСЛОВО в Ів. 1:31) було засвідчення слави Ісуса (див. Спеціальна тема: «Слава» (в Старому Заповіті)). Це чудо, як і багато інших, було призначено для Його учнів! І не для їхньої віри, а для кращого розуміння учнями особистості Ісуса та Його служіння. Ці знаки розкривали істинну особистість та істинну роботу Месії. І неясно, чи присутні гості взагалі здогадалися, що тоді відбулося.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 2:12**

¹²Після цього Він вирушив до Капернаума, Він сам, Його мати, Його брати та учні; і вони залишилися там на декілька днів.

2:12 «до Капернаума». Після невірства жителів Назарету (пор. Лк. 4:16-30) це місто стало місцезнаходженням Ісуса у Галілеї (пор. Мт. 4:13; Мр. 1:21; 2:1; Лк. 4:23,31; Ів. 2:12; 4:46-47).

▣ Це унікальний погляд на служіння Ісуса Своїй родині, з огляду на чудо в Кані.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 13-25

А. Серед дослідників Нового Заповіті існує багато дискусій стосовно того, скільки ж разів Ісус насправді здійснював очищення Храму. У Євангелії від Івана очищення Храму поміщено на початковому етапі служіння Ісуса, тоді як відповідно до Синоптичних Євангелій (Мт. 21:12; Мр. 11:15 і Лк. 19:45) Ісус здійснив очищення Храму протягом останнього тижня свого життя.

Однак, можливо і те, що Іван структурував земне життя Ісуса відповідно до богословського задуму Євангелія (зокрема, підкреслюючи повну божественну природу Ісуса у першій главі). Кожен богонатхненний євангеліст міг вільно обирати, адаптувати, розкладати у певному порядку та підсумовувати дії та вчення Ісуса. Але я не вірю, що у них була свобода вкладати в уста Ісуса слова, яких Він не говорив, або прикрашати події. Варто пам'ятати, що Євангелія не є біографіями у сучасному розумінні, але є євангелізаційними трактатами, розрахованими на вибраних читачів. Євангелія не є хронологічними, так само, як і всі слова Ісуса не записано дослівно (швидше за все — стисло, конспективно). Однак це не означає, що вони є неточними. В основі східної літератури закладені інші культурні очікування, ніж у західній. Див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*], стор. 127-148.

Б. Очищення Храму гармонійно вписується у загальний богословський задум, що Ісус, в першу чергу, мав справу з єврейським народом. Це можна побачити у його розмові з Никодимом у Ів. 3 (представником ортодоксального іудаїзму). Однак, у Ів. 4 Ісус вже починає звертатися до більш ширшої групи людей (навіть до представників еретичної іудейської секти), першою із яких була жінка-самарянка.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 2:13-22**

¹³Незабаром була Пасха іудейська, і Ісус вирушив в Єрусалим. ¹⁴І знайшов Він у Храмі тих, хто продавали биків і овець, і голубів, та тих, хто обмінювали гроші, які сиділи за своїми столами. ¹⁵І зробив Він мотузяний бич, і повиганяв їх всіх разом із вівцями та биками із Храму; і порозкидав Він монети міняйл та поперевертав їхні столи; ¹⁶а тим, хто продавав голубів, Він сказав: «Заберіть все це звідси; перестаньте робити з дому Мого Отця місце для торгівлі». ¹⁷Його учні пам'ятали, що було написано: «Ревність щодо дому Твого з'їдає мене». ¹⁸Тоді іудеї сказали до нього: «Який знак Ти покажеш нам, що ти маєш владу робити таке?». ¹⁹Ісус відповів їм: «Зруйнують цей храм, і я за три дні поставлю його». ²⁰Тоді іудеї сказали: «Сорок шість років пішло на те, щоб побудувати цей Храм, а Ти поставиш його за три дні?». ²¹Але Він говорив про храм Свого тіла. ²²Тому коли Він воскрес з мертвих, Його учні згадали, що Він це казав; і вони увірували в Писання і в слово, яке Ісус промовляв.

2:13 «Пасха». Щорічне свято, яке описане у Вих. 12 та в Повт. Зак. 16:1-6. Це свято є єдиною можливістю для нас визначити приблизну тривалість земного служіння Ісуса. Відповідно до Синоптичних Євангелій, служіння Ісуса тривало всього лише один рік (оскільки згадується лише одна Пасха). Однак, Іван згадує три Пасхальних свята: (1) Ів. 2:13,23; (2) Ів. 6:4 та (3) Ів. 11:55; 12:1; 13:1; 18:28,39; 19:14. Також, можливо, що в Ів. 5:1 говориться ще про четверту Пасху. Ми не знаємо напевно тривалість активного публічного служіння Ісуса, однак Євангеліє від Івана говорить, що воно тривало, як мінімум, три роки, і, можливо,

навіть чотири або і п'ять.

Іван побудував своє Євангеліє навколо іудейських свят (Пасха, Свято Куців і Ханука, див. Річард Н. Лонгенекер «Біблійна ексегеза у апостольський час», 2 видання [Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis in the Apostolic Period*, 2nd ed.], стор. 135-139).

Див. Спеціальна тема: Пасха (Песах)

▣ **«і Ісус вирушив в Єрусалим».** Іудеї завжди говорили про Єрусалим більше у його богословському сенсі, ніж у географічному чи топографічному значенні.

2:14 «у Храмі». Храм Ірода Великого (ідуменянин, який правив Палестиною з 37 по 4 рр. до н.е.) був розділений на сім різних дворів. Зовнішній двір був Двором язичників; там купці розмістили свої місця для торгівлі для того, щоб обслуговувати всіх тих, хто хотів принести жертви чи спеціальні приношення у Храмі.

▣ **«биків і овець, і голубів».** У людей, які подорожували здалека, була необхідність купувати тварин, ритуально чистих (прийнятних) для жертвоприношення. Однак, сім'я первосвященника контролювала всі ці торговельні місця, а тому і встановлювала непомірно високі ціни на такі тварини. Також відомо, що, якби люди самостійно привели власних тварин, то священники визнали б їх непридатними для жертвоприношення через який-небудь фізичний дефект. У зв'язку з цим, люди були змушені купувати тварин для жертвоприношення тільки у торговців Храму.

▣ **«тих, хто обмінювали гроші».** Існує два пояснення, чому ці люди були потрібні в Храмі: (1) єдиною допустимою храмовою монетою був шекель. Оскільки іудейський шекель вже давно перестали чеканити, то у Храмі в Ісусові дні приймали лише шекель із Тиру або (2) в Храмі не допускалися монети із зображенням римського імператора. Звісно, це був здирництво!

2:15 «І зробив Він мотузяний бич, і повиганяв їх всіх із Храму». Про такий бич згадується лише тут. В цій розповіді чітко проявляється гнів Ісуса, адже місце, де люди могли пізнати ЯХВЕ, перестало бути місцем поклоніння та об'явлення! Сам по собі гнів не є гріхом! Можливо, слова Павла в Еф. 4:26 певним чином стосуються цього випадку. В цьому світі існують деякі речі, через які нам також слід гніватися.

2:16 «Заберіть все це звідси». Тут вжито форму АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА, тобто «викиньте всі ці речі звідси!».

▣ **«перестаньте робити з дому Мого Отця місце для торгівлі».** Ця форма — НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ із ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ — означає переривання дії, яка вже в процесі. В інших Євангеліях (зокрема, в Мт. 21:13; Мр. 11:17; Лк. 19:46) в цьому місці також цитується текст Іс. 56:7 та Єр. 7:11, однак Іван не наводить тут ці старозавітні пророцтва. Можливо, тут є певний натяк на месіанське пророцтво Зах. 14:21.

2:17 «Його учні пам'ятали». Ця фраза означає, що учні, перебуваючи у світлі служіння Ісуса та маючи допомогу Святого Духа, побачили духовні істини в діях Ісуса значно пізніше (пор. Ів. 2:22; 12:16; 14:26).

▣ **«що було написано».** Тут вжито ДІЄСЛОВО ДОКОНАНОГО ВИДУ, у ПАСИВНОМУ СТАНІ та у формі ПЕРИФРАЗУ, що буквально означає «це ясно написано». Це був типовий прийом для того, щоб підтвердити богонахненність Старого Заповіту (пор. Ів. 6:31,45; 10:34; 12:14; 20:30). Це була цитата з Пс. 69:9 (з Септуагінти). Цей псалом, як і Пс. 22, говорить про розп'яття Ісуса. Ревність Ісуса по відношенню до Бога, Його істинне поклоніння якраз і привело Його до хресної смерті, яка була по Божій волі (пор. Іс. 53:4,10; Лк. 22:22; Дії 2:23; 3:18; 4:28).

2:18 NASB «Який знак Ти покажеш нам, що ти маєш владу робити таке?»

NKJV «Який знак Ти покажеш для нас, якщо ти робиш таке?»

NRSV «Який знак Ти можеш показати нам, щоб робити таке?»

TEV «Яке чудо Ти можеш вчинити, щоб показати нам, що Ти маєш право робити це?»

NJB «Який знак Ти можеш показати нам, що Тобі треба так діяти?»

Це було основне питання по відношенню до Ісуса у іудеїв. Фарисеї стверджували, що вся Його сила походить від диявола (пор. Ів. 8:48-49,52; 10:20). У них були власні очікування від Месії, що він буде робити свої діла певним способом (наприклад, як Мойсей). Коли Він не робив ті дії, які від нього очікували, то вони почали цікавитися Ним (пор. Мр. 11:28; Лк. 20:2), так само, як вони задавали подібні питання Івану Хрестителю.

2:19 «Зруйнують цей храм, і я за три дня поставлю його». Грецьке слово на позначення Храму (*hieron*), яке було вжито у Ів. 2:14 і 15, стосувалося території всього Храму, тоді як інше слово (*naos*) у Ів. 19,20 і 21 стосувалося самого внутрішнього Святилиця. У зв'язку з цим, існує багато дискусій щодо цієї фрази. Очевидно, що в текстах Мт. 26:60 і далі, Мр. 14:57-59 і Дій 6:14 говориться про розп'яття та воскресіння Ісуса. Однак, в цьому контексті сказане певним чином відноситься безпосередньо і до самого Храму, який був зруйнований Титом у 70 р. н.е. (пор. Мт. 24:1-2). В цих двох твердженнях міститься істина, що Ісус встановив нове духовне поклоніння, у центрі якого перебуває Він Сам, а не древній іудаїзм (пор. Ів. 4:21-24). І, знову-таки, Іван використовує конкретне слово у двох різних значеннях!

2:20 «Сорок шість років пішло на те, щоб побудувати цей Храм». Ірод Великий розширив та реконструював Другий Храм (побудований у дні Зоровавеля, пор. з Книгою Огія) для того, щоб завоювати повагу іудеїв (оскільки він сам був ідумеянин). Йосип Флавій говорить, що будівництво розпочалося в 20 або 19 р. до н.е. Якщо це дійсно так, то значить, поточні події відбувалися в 27-28 рр. н.е. Також відомо, що робота над Храмом тривала аж до 64 р. н.е. Цей Храм став для іудеїв символом великої надії (пор. Єр. 7). Сам Ісус як новий Храм замінив його. В тексті Ів. 1:14 Він описаний як святилище, а в цьому місці вже як сам Храм! Які приголомшливі метафори вживаються по відношенню до теслі із Назарету! Бог і людство тепер зустрілися і знайшли відносини у Самому Ісусі!

2:21 «Але Він говорив про храм Свого тіла». В той момент, коли Ісус сказав ці слова, Його учні їх не зрозуміли (пор. Ів. 2:17). Необхідно пам'ятати, що Іван писав це на десятки років пізніше. Ісус знав, чому Він прийшов. Принаймні, існували такі цілі Його приходу:

1. явити людям Бога
2. показати зразок істинного людства
3. віддати Своє життя як відкуплення за багатьох

Цей вірш відноситься до останньої із вищенаведених цілей (пор. Мр. 10:45; Ів. 12:23,27; 13:1-3; 17:1).

2:22 «Його учні згадали, що Він це казав». Дуже часто слова і дії Ісуса були призначені більше для користі Його учнів, ніж до тих, кому Він фактично казав ці слова. Однак, учні не завжди відразу зрозуміли Його слова.

■ **«вони увірували в Писання».** Хоча сам текст не містить прямого посилання на Писання, можливо, Пс. 16:10 є тим текстом, який натякає на воскресіння Ісуса (пор. Дій 2:25-32; 13:33-35). Цей же текст (або його богословська концепція щодо воскресіння) згадується у Ів. 20:9.

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА 2:23-25

²³Коли ж Він був у Єрусалимі на Пасху, під час святкування, багато увірували у Його ім'я, бачачи Його знамення, які Він робив. ²⁴Але Ісус, зі Свого боку, їм не зв'язався, бо Він знав усіх людей, ²⁵і через те, що Він не мав потреби, щоб хтось Йому свідчив про людину, оскільки Він Сам знав, що було у людині.

2:23 «багато увірували у Його ім'я». Слово «увірували» є грецьким поняттям (*pisteō*), яке також можна перекласти як «вірити», «віра» або «довіра»/ «довіряти». У Євангелії від Івана такий ІМЕННИК не вживається, але аналогічне ДІЄСЛОВО є часто вживаним. В даному контексті присутня незрозумілість щодо того, чи натовп людей широким визнавав Ісуса із Назарету як Месію. Інші приклади, коли слово «вірити» вживалося для позначення зовнішньої (поверхневої) віри, містяться в Ів. 8:31-59 та Діях 8:13, 18-24. Істинна біблійна віра є чимось більшим, ніж первинна реакція на Боже покликання. Віра повинна супроводжуватися процесом учнівства (пор. Мт. 13:20-22,31-32).

Очевидно, таких «поверхневих» віруючих тягнуло до Ісуса завдяки Його чудесам (пор. Ів. 2:11; 7:31).

Ціллю чудес було підтвердження особистості Ісуса та його діл. Однак, необхідно підмітити, що віра у могутні діла Ісуса ніколи не була вірою справжньою та постійною (пор. Ів. 4:38; 20:29). Об'єктом віри має бути Сам Ісус. Чудеса самі по собі не обов'язково є Божими знаменнями (пор. Мт. 24:24; Об. 13:13; 16:14; 19:20). Діяння, які звершував Ісус, мали привести людей до віри у Нього (пор. Ів. 2:23; 6:14; 7:31; 10:42); часто люди бачили чудеса, але відмовлялися повірити (пор. Ів. 6:27; 11:47; 12:37).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ВИКОРИСТАННЯ ІВАНОМ СЛОВА «ВІРИТИ» (ІМЕННИК Є МАЛОВЖИВАНИМ)

Іван вживав термін «вірити», в першу чергу, із ПРИЙМЕННИКАМИ:

А. *eis* («в»). Така унікальна конструкція наголошувала на необхідності вірити в Ісуса / довіряти Ісусові:

1. в Його Ім'я (Ів. 1:12; 2:23; 3:18; 1 Ів. 5:13)
2. в Нього (Ів. 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42)
3. в Мене (Ів. 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
4. в Того, Хто послав Його (Ів. 6:28-29)
5. в Сина (Ів. 3:36; 9:35; 1 Ів. 5:10)
6. в Ісуса (Ів. 12:11)
7. в Світло (Ів. 12:36)
8. в Бога (Ів. 12:44; 14:1)

Б. *ev* (також «в») — Ів. 3:15 (Мр. 1:15)

В. ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК без ПРИЙМЕННИКІВ (1 Ів. 3:23; 4:50; 5:10)

Г. *hoti* («вірити, що») — тут конструкція дає зміст, у що саме вірити:

1. Ісус є Святим Божим (Ів. 6:69)
2. Ісус є «Я Є» (Ів. 8:24)
3. Ісус в Отці і Отець в Ньому (Ів. 10:38)
4. Ісус — це Христос (Ів. 11:27; 20:31)
5. Ісус — Син Божий (Ів. 11:27; 20:31)
6. Отець послав Ісуса (Ів. 11:42; 17:8,21)
7. Ісус і Отець — одне ціле (Ів. 14:10-11)
8. Ісус прийшов від Отця (Ів. 16:27,30)
9. Ісус ототожнює Себе із Заповітним Ім'ям Отця «Я Є» (Ів. 8:24; 13:19).

Біблійна віра — це і Особа, і Радісна вістка! Доказ цьому — послуг, любов та непохитність віри.

2:24-25 В грецькій мові тут використано одне речення. Досить яскраве дієслово «звірятися» (буквально вжита заперечна форма НЕДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ дієслова «вірити») використано в цьому контексті для опису дій та позиції Ісуса. Тут значно більше, ніж первинна згода або емоційний відгук. В цьому реченні також говориться про те, що Ісус знав зіпсованість та непостійність людського серця (завдяки Божественному знанні, пор. Бут. 6:11-12,13; Пс. 14:1-3). Ілюстрацією до цього фрагменту тексту є опис зустрічі з Никодимом у главі 3 книги. Навіть «містер Релігійність» завдяки власним зусиллям, знанням, соціальному статусу або родоводу не міг би бути прийнятим Богом. Праведність приходить лише від вірування/віри/довіри (*belief/faith/trust*) в Ісуса (пор. Рим. 1:16-17; 4).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Ісус перетворив воду у вино? Що це символізувало?
2. Опишіть весільні звичаї у дні Ісуса.
3. Чи можете ви намалювати план Храму Ірода? Чи можете ви вказати на плані можливі місця, де знаходиться покупці та продавці?

4. Чому в Синоптичних Євангеліях немає опису первинного очищення Храму?
5. Чи пророкував Ісус про зруйнування Храму Ірода?
6. Визначіть та поясніть грецьке слово, яке перекладено вірити» (*believe*), «довіряти» / «довіра» (*trust*) і «віра» (*faith*).

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 3

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ісус і Никодим	Нове народження	Ісус і офіційний іудаїзм	Ісус і Никодим	Розмова з Никодимом
3:1-15	3:1-21	3:1-10	3:1-2 3:3 3:4 3:5-8 3:9 3:10-13	3:1-8 3:9-21
3:16-21		3:11-15 3:16 3:17-21	3:14-17 3:18-21	
Ісус і Іван Хреститель	Іван Хреститель возвеличує Христа	Подальше свідцтво Івана	Ісус і Іван	Іван свідчить перший раз
3:22-30	3:22-36	3:22-24 3:25-30	3:22-24 3:25-26 3:27-30	3:22-24 3:25-36
Той, Хто зійшов із неба			Той, Хто зійшов із неба	
3:31-36		3:31-36	3:31-36	

ЧИТАННЯ ТРЕТСЬОГО (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:1-3

¹Був один чоловік із фарисеїв на ім'я Никодим, начальник іудеїв; ²цей чоловік прийшов до Ісуса вночі і сказав Йому: «Рабі, ми знаємо, що Ти учитель, який прийшов від Бога; бо ніхто не може робити таких знамен, як Ти, якщо Бог не з ним». ³Ісус відповів і сказав Йому: «По правді, по правді кажу я тобі, якщо хто не народиться знову, то він не зможе побачити Царство Боже».

3:1 «фарисеїв». Коріння цієї релігійної/політичної партії іде ще від епохи Макавеїв. Їхня назва, можливо, означає «відділені». Вони були щирі віруючі, віддані дотриманню Божого Закону у тому вигляді, яким він визначався та пояснювався в усній традиції (Талмуд). Дехто із них були по-справжньому віруючими

людьми (Никодим, Йосип із Аримафеї), а дехто були самоправедними людьми, законниками, упередженими, людьми заповіту лише «на публіці» (пор. Іс. 6:9-10; 29:13). Однак, тут ключовою характеристикою є серце людини! Основою «Нового Заповіту» (Єр. 31:31-34) є внутрішня мотивація (тобто, нове серце, новий розум, закон, записаний на серцях). Людська показна обрядовість, як завжди, є недостатньою. Обрізання серця в Повт. Зак. 10:16; 30:6 є метафорою особистої віри/довіри, яка проявляється у послуху та житті по благодаті!

Релігійний консерватизм і/або лібералізм може мати неприємні форми. Богослов'я повинно базуватися на любові та вірі. Див. Спеціальна тема: Фарисеї.

■ **«Никодим»**. Для іудея із Палестини було дуже незвично мати виключно грецьке ім'я (як, наприклад, мали Пилип та Андрій, пор. Ів. 1:40,43). Його ім'я означало «підкорювач народу» (пор. Ів. 7:50;19:39).

■ **NASB, NKJV «начальник іудеїв»**

RSV, NJB «керівник іудеїв»

TEV «іудейський керівник»

В даному контексті це є спеціальний термін для позначення членів Синедріону (в інших контекстах цей термін міг означали і керівника місцевої синагоги) — сімдесятьох членів верховного суду іудейського народу в Єрусалимі. Їхня влада негласно, але суттєво була обмежена римлянами, однак Синедріон все ще мав велике символічне значення для іудейського народу. Див. Спеціальну тему нижче.

Імовірно, Іван тут використав особу Никодиму як представника ортодоксального іудаїзму першого століття. Тим, хто вже досягнув духовного просвітлення, було сказано почати все спочатку. Не скрупульозне дотримання правил (навіть богоугодних, пор. Кол. 2:16-23) чи приналежність до певної нації/народу (пор. Ів. 8:31-59) визначає громадянство людини у Царстві Божому, а лише віра в Ісуса. Божий дар в Ісусі, а не щира (навіть агресивна) релігійність, є дорогою для того, щоб бути прийнятим Богом. Визнання Никодимом Ісуса як учителя від Бога, хоча і є вірним, однак є недостатнім. Особиста, єдина та всепоглинаюча віра в Ісуса як Месію є єдиною надією для грішного людства (пор. Ів. 1:12)!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СИНЕДРІОН

I. Джерела інформації

А. Сам Новий Заповіт

Б. «Юдейські старожитності» Йосипа Флавія

В. Розділ Мішни в Талмуді (трактат «Синедріон»)

На жаль, Новий Заповіт та Йосип Флавій не узгоджуються з творами рабинів, в яких стверджується, що в Єрусалимі було два Синедріони: один священницький (тобто саддукейський) під керівництвом первосвященика, що проводив цивільне і кримінальне судочинство, а другий під керівництвом фарисеїв та книжників, що розглядав справи, пов'язані з релігією і преданням. Однак ці твори рабинів відносяться до 200 р. н.е. і відображають культурні умови після падіння Єрусалима в 70 р. н.е. за правління римського генерала Тита. Іудеї (тобто їхнє фарисейське керівництво) відновили свій центр релігійного життя в місті під назвою Явне, а пізніше (в 118 р. н.е.) перемістилися до Галілеї.

II. Терміни

Проблема визначення цього судового органу пов'язана з його різними назвами. Декілька слів вживаються щодо судових органів в іудейській громаді Єрусалима.

А. *Gerousia* — «сенат» або «рада». Це найдавніший термін, що вживався ще в кінці перського періоду (пор. Йосип Флавій, «Юдейські старожитності» 12.3.3 та 2Мак. 11:27). У Діях 5:21 Лука вживає цей термін разом з терміном «Синедріон». Можливо, так він пояснював цей термін грецькомовним читачам (пор. 1Мак. 12:35).

Б. *Synedrion* — «Синедріон». Це складене слово складається з *syn* (разом з) та *hedra* (сидіння). Як не дивно, цей термін вживається в арамейській мові, хоча він походить з грецької. Наприкінці макавейського періоду це слово стало загальноприйнятим терміном для позначення верховного суду іудеїв в Єрусалимі (пор. Мт. 26:59; Мр. 15:1; Лк. 22:66; Ів. 11:47; Дії 5:27). Проблема виникає тоді, коли той самий термін вживається щодо місцевих судових рад поза межами Єрусалима (пор. Мт. 5:22; 10:17).

В. *Presbyterion* — «рада старців» (пор. Лк. 22:66) Це — старозавітна назва племінних вождів. З часом

вона почала вживатися стосовно верховного суду в Єрусалимі (пор. Дії 22:5).

Г. *Boulē* — Цей термін «рада» використовується в творах Йосипа Флавія («Юдейська війна» 2.16.2; 5.4.2, але не в Новому Заповіті) для описання декількох судових органів:

1. сенату в Римі
2. місцевих римських судів
3. іудейського верховного суду в Єрусалимі
4. місцевих іудейських судів

Йосип із Ариматеї представлений як член Синедріону, і тут вжито одну з форм цього терміну (*bouleutēs*, що означає «радник», пор. Мр. 15:43; Лк. 23:50).

III. Історичний розвиток

Сказано, що спочанку Ездра встановив Велику синагогу (пор. Таргум на Пісню над Піснями 6:1) в післявавилонський період, і з цього, очевидно, почався Синедріон часів Ісуса.

А. У Мішні (тобто Талмуді) написано, що в Єрусалимі було два великих суди (пор. Син. 7:1).

1. Один складався з 70 (або 71) членів (у Син. 1:6 навіть сказано, що Мойсей розпочав перший Синедріон ще в Чис. 11, пор. Чис. 11:16-25).
2. Інший складався з 23 членів (але, можливо, йдеться про суди при місцевих синагогах).
3. Деякі іудейські богослови вважають, що в Єрусалимі було три Синедріони, кожний з яких складався з 23 членів. Ці три Синедріони разом з двома керівниками склали «Великий Синедріон» із 71 членів (*Насі та Ав Бет Дін*).
 - а. один священицький (саддукеї)
 - б. один правовий (фарисеї)
 - в. один аристократичний (старці)

Б. У післявавилонський період нащадки Давида були представлені Зоровавелем, а нащадки Аарона — священиком Ісусом. Після смерті Зоровавеля нащадки Давида більше не займали посад, і суддівська мантія перейшла виключно до священиків (пор. 1Мак. 12:6) та місцевих старійшин (пор. Неем. 2:16; 5:7).

В. Роль священиків у судових рішеннях була записана Діодором 40:3:4-5 в елліністичний період. Г. Роль священиків в уряді тривала впродовж селевкійського періоду. Йосип Флавій цитує Антіоха III «Великого» (223-187 рр. до н.е.) в «Юдейських старожитностях» 12.138-142.

Д. Влада священиків продовжувалася впродовж періоду макавеїв згідно з «Юдейськими старожитностями» Йосипа Флавія 13.10.5-6; 13.15.5.

Е. В римський період правитель Сирії (тобто Габіній, 57-55 рр. до н.е.) встановив п'ять регіональних «Синедріонів» (пор. Йосип Флавій, «Юдейські старожитності» 14.5.4; та «Юдейська війна» 1.8.5), але пізніше Рим відмінив їх (тобто в 47 р. до н.е.).

Ж. Синедріон мав політичний конфлікт з Іродом («Юдейські старожитності» 14.9.3-5), і в 37 р. до н.е. Ірод помстився за це — більшість членів вищого суду було вбито (пор. Йосип Флавій, «Юдейські старожитності» 14.9.4; 15.1.2).

З. За часів правління римських прокураторів (6-66 рр. н.е.), як повідомляє Йосип Флавій (пор. «Юдейські старожитності» 20.200,251), Синедріон знов отримав значну владу і вплив (пор. Мр. 14:55). У Новому Заповіті описуються три суди, де Синедріон чинить правосуддя під керівництвом сім'ї первосвященника.

1. Суд Ісуса (пор. Мр. 14:53-15:1; Ів. 18:12-23,28-32)
2. Петро та Іван (пор. Дії 4:3-6)
3. Павло (пор. Дії 22:25-30)

И. Після повстання іудеїв в 66 р. н.е. римляни поступово знищили іудейську громаду, а в 70 р. н.е. вони зруйнували Єрусалим. Синедріон було остаточно розпущено, хоча фарисеї в Явне намагалися повернути верховний суд (тобто *Бет Дін*) в релігійне (але не цивільне і не політичне) життя іудеїв.

IV. Членство

А. Вищий суд в Єрусалимі вперше згадується в Біблії в 2Хр. 19:8-11. До нього входили

1. левити
2. священики
3. голови сімейств (старці, пор. 1Мак. 14:20; 2Мак. 4:44)

Б. У макавейський період в цьому суді переважали (1) саддукейські священицькі сім'ї та (2) місцева аристократія (пор. 1Мак. 7:33; 11:23; 14:28). Пізніше в цей період до них долучили «книжників»

(знавців Закону Мойсеєвого, зазвичай фарисеїв); очевидно, це зробила дружина Александра Янная Саломея (76-67 рр. до н.е.). Говорили навіть, що завдяки їй фарисеї стали панівною групою (пор. Йосип Флавій «Юдейська війна» 1.5.2).

В. У часи Ісуса до цього суду входили

1. сім'ї первосвящеників
2. представники заможних сімей
3. книжники (пор. Лк. 19:47)

V. Використані джерела

- А. «Словник Ісуса і Євангелій» (*Dictionary of Jesus and the Gospels, IVP*), стор. 728-732
- Б. «Ілюстрована біблійна енциклопедія Зондерван» (*Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*), Том 5, стор. 268-273
- В. «Нова енциклопедія релігійних знань Шаф-Герцог» (*The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*), Том 10, стор. 203-204
- Г. «Біблійний словник тлумача» (*The Interpreter's Dictionary of the Bible*), Том 4, стор. 214-218 Д. «Енциклопедія Джудаїка» (*Encyclopedia Judaica*), Том 14, стор. 836-839

3:2 «вночі». Рабини говорили, що ніч була найкращим часом для вивчення Закону, оскільки ніщо в той момент не заважало цьому процесу. Можливо, Никодим не хотів того, щоб його побачили разом з Ісусом, тому він (і, можливо, інші, хто був з ним) прийшов до Нього вночі. Дехто із інтерпретаторів думає, що тут, як це часто буває у тексті в Івана, потрібно допускати подвійне тлумачення цього місця. Для Івана є типовим проведення контрасту між світлом і темрявою (див. Новий англійський переклад Біблії (NET), стор. 1898, # 7 і т.д.).

■ **«Рабі».** Це звертання у Івана означає «учитель» (пор. Ів. 1:38; 4:31; Мр. 9:5; 11:21). Одна із речей, яка завжди дратувала іудейських вождів, було те, що Ісус не відвідував будь-якої рабиністичної богословської школи. Він не мав окремої талмудичної освіти, а мав лише ті знання, які він отримав у місцевій синагозі в Назареті.

■ **«Ти учитель, який прийшов від Бога».** Ця фраза була розміщена на початку речення для його підсилення. Можливо, в цьому реченні є натяк на пророцтво в Повт. Зак. 18:15, 18. Никодим визнавав владу Ісуса у його словах та ділах, але це не означало, що він сам перебував у духовному мирі з Богом.

■ **«якщо Бог не з ним».** Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну можливість дії у майбутньому.

3:3,5,11 «по правді, по правді». Буквально — «Амін, амін». Цей термін походить від старозавітного слова «віра». Корінь цього слова має значення «бути твердим», «бути надійним». Ісус вживав це слово перед тим, як Він говорив дуже важливі речі. Пізніше його почали використовувати для підтвердження істинних тверджень. Подвійне використання цього слова на початку речення є характерним лише для Євангелія від Івана. Тут подвійне вживання слова «амін» розмежує нові репліки у розвитку діалогу між Ісусом та Никодимом.

Див. Спеціальна тема: Амін

3:3 «якщо хто не». Тут також вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, як і в фразі Никодима у Ів. 3:2

■ **NASB, NKJV, TEV «народиться знову**

NRSV, NJB «народиться згори»

Тут — АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Слово (anōthen) може означати:

1. «фізичне народження вдруге»
2. «народження спочатку» (пор. Дії 26:4)
3. «народження згоди», яке і підпадає під цей контекст (пор. Ів. 3:7,31; 19:11)

Схоже, що тут ще один приклад того, як Іван використовує слова, що мають два різних значення (двозначні), кожне із яких є правдивим (пор. з Бауер, Арндт, Генріх і Данкер «Греко-англійська лексика Нового Заповіту [Bauer, Arndt, Gengrich and Danker *A Greek-English Lexicon of the New Testament*], с. 77).

Очевидно, що текст Ів. 3:4 Никодим зрозумів слова Христа у першому значенні. Іван і Петро (пор. 1 Петр. 1:23) використовують таку ж сімейну метафору для опису процесу спасіння, так само як і Павло використовує слово «усиновлення». Головна роль у цьому процесі є дія Отця (пор. Ів. 1:13). Спасіння є даром, дією Бога (пор. Ів. 1:12-13; Рим. 3:21-24; 6:23; Еф. 2:8-9).

■ **«не зможе побачити».** Ця ідіоматична фраза є паралельною до фрази «не зможе ввійди» в Ів. 3:5.

■ **«Царство Боже».** Це словосполучення вжито всього лише двічі в Євангелії від Івана (пор. Ів. 3:5). Натомість, у Синоптичних Євангеліях воно є ключовою фразою. В них цій темі присвячена перша та остання проповідь Ісуса, а також більшість із його притч. Мова йде про Боже царювання в серці людей прямо сьогодні! Дивовижно, що Іван використав це словосполучення лише двічі (і жодного разу у притчах Ісуса). Див. Спеціальну тему нижче. У Євангелії від Івана ключовим терміном та метафорою є натомість словосполучення «вічне життя».

Ця фраза пов'язана з есхатологічною (тематикою кінцевих часів) істиною у вченні Ісуса. Цей теологічний парадокс — «вже, але ще не» — має відношення до іудейської концепції двох епох: віку зла та віку праведності, який принесе за собою Месія. Іудеї очікували лише одне пришестя наповненого Духом воєнного вождя (подібно до суддів у Старому Заповіті). Однак, через те, що є два пришестя Ісуса, ці дві епохи накладаються одна на одну. Царство Боже проникло в людську історію через боговтілення у Віфлеємі. Однак, Ісус прийшов не як воїн-завойовник, описаний в Об. 19, а як Страждаючий Слуга (пор. Іс. 53) і скромний вождь (пор. Зах. 9:9). Але Царство уже створено (пор. Мт. 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Мр. 1:15; Лк. 9:2,11; 11:20; 21:31-32), хоча ще і не звершено (пор. Мт. 6:10; 16:28; 26:64).

Віруючі у своєму практичному житті спостерігають конфлікт цих двох епох. Вони уже мають життя по воскресінні, але все ще продовжують помирати фізично. Вони вільні від влади гріха, але все ще самі є грішними. Вони живуть в межах внутрішньої суперечності між есхатологічними тенденціями «вже / ще не»!

В книзі Френка Стегга «Новозавітне богослов'я» [Frank Stagg, *New Testament Theology*] є дуже корисні роздуми щодо цього конфлікту «вже/ще не» у Євангелії від Івана:

«У Євангелії від Івана особлива увага відведена темі майбутнього пришестя (Ів. 14:3,18 і наст., 28; 16:16,22) і в ньому явно говориться про воскресіння та останній суд в “останній день”(Ів. 5:28 і наст.; 6:39 і наст., 44,54; 11:24; 12:48); і все ж таки, через все Четверте Євангеліє проходить думка, що вічне життя, суд і воскресіння є реаліями теперішнього часу (Ів. 3:18 і наст.; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 і т.д.; 12:28,31; 13:31 і наст.; 14:17; 17:26)» (стор. 311).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЦАРСТВО БОЖЕ

У Старому Заповіті ЯХВЕ представлений як Цар Ізраїля (пор. 1Сам. 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Іс. 43:15; 44:6), а Месія — як ідеальний цар (пор. Пс. 2:6; Іс. 9:6-7; 11:1-5). Коли Ісус народився в Віфлеємі (6-4 рр. до н.е.), Царство Боже увірвалося в історію людства з новою силою та відкупленням («новий завіт», пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:27-36).

1. Іван Христитель проголосив наближення Царства (пор. Мт. 3:2; Мр. 1:15).
2. Ісус ясно вчив, що Царство вже явилось в Ньому і в Його вченні (пор. Мт. 4:17,23; 10:7; 12:28; Лк. 10:9,11; 11:20; 17:21; 21:31-32). Однак Царство також є майбутнім (пор. Мт. 16:28; 24:14; 26:29; Мр. 9:1; Лк. 21:31; 22:16,18).

У синоптичних паралелях, в Євангеліях від Марка та від Луки, зустрічається вираз «Царство Боже». Ісус часто навчав людей на цю тему і під «Царством» мав на увазі панування Бога в серцях людей, що колись завершиться повним Його царюванням на всій землі. Саме це мається на увазі і в Ісусовій молитві в Мт. 6:10. Матвій писав до іудеїв, і тому він віддавав перевагу виразу без імені Бога (тобто «Царство Небесне»), а Марк і Лука писали язичникам, і тому вживали ім'я Бога.

Цей вираз є ключовим в синоптичних Євангеліях. Саме на цю тему Ісус навчав у Своїй першій та останній проповідях, а також в більшості притч. Цей вираз означає царювання Бога в серцях людей вже зараз! Дивно, що Іван вжив цей вираз всього-навсього двічі (і жодного разу в притчах Ісуса). В Євангелії від Івана ключовою метафорою є «вічне життя».

Суперечливість цієї фрази спричинена двома пришестями Христа. У Старому Заповіті в фокусі знаходиться лише одне пришестя Божого Месії — Його войовниче, славне пришестя, коли Він прийде судити світ; але в Новому Заповіті виявляється, що Він прийшов в перший раз як Страждальний Раб Іс. 53

і смирений цар Зах. 9:9. Дві юдейські епохи (див. Спеціальну тему: «Цей вік і прийдешній вік»), вік зла і новий вік праведності, збіглися в часі. Нині Ісус царює в серцях віруючих, але колись Він зацарює над усім створінням. Він прийде, як провістив Старий Заповіт (пор. Об. 19)! Віруючі живуть у двох станах Божого Царства: теперішньому, що «вже настав», і водночас майбутньому, що «ще не настав» (пор. Гордон Фі та Дуглас Стюарт, «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon D. Fee and Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*], стор. 131-134).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:4-8**

⁴Никодим сказав до Нього: «Як людина може народитися, якщо вона стара? Вона не може увійти в утробу її матері і знову народитися, чи не так?». ⁵Ісус відповів: «По правді, по правді кажу я тобі, допоки хто не народиться від води і Духа, то не зможе увійти в Царство Боже». Народжений від плоті є плоть, і народжений від Духа є дух. ⁷Ти не дивуйся тому, що я сказав: «Вам потрібно народитися знову». ⁸Вітер віє там, де хоче, і ти чуєш його звук, але не знаєш, звідки він пішов, і куди він іде; так само і будь-хто, народжений від Духу».

3:5 «допоки хто не народиться від води і Духа». Тут вжито інше УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. В цьому місці є очевидний контраст (що є типовим для текстів Івана) між:

1. фізичним та духовним (перед словом «Дух» немає АРТИКЛЯ)
2. земним та небесним.

Контраст також присутній і в Ів. 3:6.

Є різні теорії щодо тлумачення слова «вода», яке вжито тут:

1. позначення чоловічого сімені у рабиністичній традиції
2. родові води при народженні дитини
3. хрещення Івана, яке символізує покаяння (Ів. 1:26; 3:23)
4. старозавітне поняття, яке означало церемоніальне кроплення Духом (Єзек. 36:25-27)
5. християнське хрещення (однак Никодим в жодному разі не міг би зрозуміти його значення; вперше про нього згадують Юстин та Іренеї).

Відповідно до контексту, найбільш підходящим значенням тут є третя теорія — водне хрещення Івана разом із твердження Івана про те, що Месія буде хрестити Святим Духом. Відповідно народження тут слід розуміти метафорично, і нам не слід допускати нерозуміння в інтерпретації цього терміну подібно тому, як це робив Никодиму. З огляду на це, перша теорія є, зрозуміло, невідповідною. Незважаючи на те, що Никодим ніяк не міг зрозуміти слова Ісуса в контексті подальшого християнського хрещення, апостол Іван дуже часто вставляв власні богословські елементи поміж історичних слів Ісуса (пор. Ів. 3:14-21). Друга теорія цілком може пасувати дуалістичному стилю в Івана — верх і низ, Божий і земний світи. Розглядаючи ці варіанти, необхідно визначити, чи вони протиставляються (наприклад, перша або друга теорії) чи, навпаки, вони доповнюють (як четверта теорія) інші.

Д. А. Карсон у книзі «Екзегетичні хитрощі» [D. A. Carson, *Exegetical Fallacies*] говорить про іншу точку зору: обидва слова означають одне і теж саме народження — есхатологічне народження за текстом Єзек. 36:25-27, в якому описується «новий заповіт» із Єрем. 31:31-34 (стор. 42).

Ф.Ф. Брюс у книзі «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*] також вбачає у тому тексті Єзекіїля старозавітну алюзію на слова Ісуса. Тут навіть може бути натяк на хрещення прозелітів, про яке Никодим як видатний учитель-рабин точно мав би знати! (стор. 67).

■ **«Царство Боже».** Один із старогрецьких рукописів (зокрема, манускрипт κ) містив фразу «Царство Небесне», яка є часто вживаною у Євангелії від Матвія (багато Отців Церкви також її використовували). Однак, у Ів. 3:3 зустрічається фраза «Царство Боже» (Ів. 3:3 і 5 є єдиними місцями у Євангелії від Івана, де вона зустрічається). Іван, який писав до язичників (так само, як Марк і Лука), ніколи не вживав юдейських відповідників, які вживалися для заміни Божого імені.

3:6 Тут знову зустрічається вертикальний дуалізм (верх проти низу — небесний світ проти світу земного), який є типовим для Євангелія від Івана (пор. Ів. 3:11).

3:7 «Ти... Вам». Перший займенник, адресований Никодиму, вжито в ОДНИНІ, тоді як другий

займенник, який виражає загальний принцип, що застосовується до всього людства — в МНОЖИНІ (про авторську «гру» щодо ОДНИНИ і МНОЖИНИ див. в Ів. 3:11).

У декого виникає спокуса інтерпретувати це в світлі іудейської тенденції сподіватися на власний національний родовід (пор. Ів. 4:12; 8:53). Очевидно, що Іван, який писав в кінці першого століття, протистояв як гностицизму, так і іудейській національній манірності.

■ **«потрібно».** Грецьке ДІЄСЛОВО *dei* (буквально «ще потрібно», BAGD 172) — ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, АКТИВНОГО СТАНУ, ДІЙСНОГО СПОСОБУ — вжито тричі у третій главі Євангелія від Івана (Ів. 3:7,14,30). Воно говорить про те, що неодмінно повинно відбутися для того, щоб Божий план діяв і надалі (пор. Ів. 4:24; 9:4; 10:16; 12:34; 20:9).

3:8 Тут знову-таки можна зустріти гру слів: *ruach* (давньоєврейське та арамейське слово) та *pneuma* (грецьке слова), які означають вітер», «дихання» і «дух». Основна думка полягає в тому, що свобода у вітру є подібною до свободи Духа. Ніхто не бачить вітер, але всі відчувають прояв вітру; так само із Духом. Спасіння людства не перебуває у сфері його контролю, спасіння підвладне Духу (пор. Єзек. 37). Можливо, у віршах 5-7 третьої глави відображена ця ж істина. В процесі спасіння поєднуються як побудження Духа (Ів. 6:44,65), так і особиста відповідь з боку людини у вигляді віри/розкаяння (Ів. 1:12; 3:16,18).

Євангеліє від Івана звертає особливу увагу на Особистість та роботу Святого Духа (Ів. 14:17,25-26; 16:7-15). Іван бачить новий вік праведності як еру Духа Господнього.

Текст Ів. 3:8 особливо наголошує на такій загадці: чому деякі люди вірують, коли вони чують/бачать Євангеліє, а інші — ні. Іван стверджує, що ніхто не може увірувати, якщо його не доторкнеться Дух (пор. Ів. 1:13; 6:44,65). Цей вірш підсилює такий богословський підхід. Однак, питання відповіді людини на цей заповіт (тобто прийняття людиною Божественної пропозиції) все ще означає, що Дух доторкається до всіх. Чому дехто відмовляється повірити є великою загадкою несправедливості (тобто власного егоцентризму після гріхопадіня). Чим старшим я ставав, тим більше я вивчав власну Біблію, і тим більше я служив Божим людям, пишучи про «загадку» протягом всього життя. Ми всі живемо в мороці туману (наприклад, 1 Кор. 13:12) людського бунту! Пояснення або пошук іншого шляху, створення систематичного богослов'я не є таким важливим, ніж віра в Бога в Ісусі. Йову так і не була дана відповідь на його питання «чому»!

Спеціальна тема: Дихання, вітер, дух

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:9-15

⁹Никодим сказав Йому: «Як таке може бути?». ¹⁰Ісус відповів і сказав до нього: «Ти учитель Ізраїлю, і цього не розумієш?» ¹¹По правді, по правді кажу я тобі, ми говоримо про те, що ми знаємо, і свідчимо про те, що ми вже бачили, а ви не приймаєте нашого свідчення. ¹²Якщо я говорив вам про земне, а ви не повірили, то як ви повірите, якщо я буду говорити про небесне? ¹³Ніхто не сховався на небо, але Він, хто зійшов з небес — це Син Людський. ¹⁴Як Мойсей підніс змія в пустелі, то так само має бути піднесений Син Людський; ¹⁵тому хто увірує в Нього, матиме життя вічне.

3:9-10 Никодим мав би зрозуміти символічну термінологію Ісуса в світлі (1) хрещення прозелітів в іудаїзмі та (2) проповідей Івана Хрестителя.

Можливо, це було зроблено як умисне применшення людського знання: навіть такі люди, як Никодим, начальник іудейський, не могли повністю зрозуміти духовних речей. Іван написав своє Євангеліє для того, щоб протидіяти зародкам гностицизму — ересі, яка надавала важливе значення людському знанню як засобу спасіння. Лише Ісус є істинним світлом (пор. Ів. 3:19) для всіх, а не просто для якоїсь елітної групи.

3:11 «ми говоримо про те, що ми знаємо». Ці ЗАЙМЕННИКИ, які вжиті тут в МНОЖИНІ відносяться до Ісуса та апостола Івана (пор. Ів. 3:11) або Ісуса і Бога-Отця; останнє тлумачення краще підходить по контексту (Ів. 3:12). Радісна вістка (євангеліє) не є спекуляцією, а Божественним відкриттям!

■ **«ви не прийняли нашого свідчення».** Іван часто використовує слова «приймати» / «отримувати» (*lambanō*) та їхні сполучення з різними ПРИЙМЕННИКАМИ в богословському сенсі по відношенню до:

1. прийняття Ісуса

- а. негативно (Ів. 1:11; 3:11, 32; 5:43, 47)
- б. позитивно (Ів. 1:12; 3:11,33; 5:43; 13:20)
- 2. прийняття Духа
 - а. негативно (Ів. 14:17)
 - б. позитивно (Ів. 7:39)
- 3. прийняття слів Ісуса
 - а. негативно (Ів. 12:48)
 - б. позитивно (Ів. 17:8)

Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана)

3:12 «якщо... якщо». Перша частина складного речення є УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Друга частина — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційний характер дії у майбутньому.

■ **«ви... вам».** ЗАЙМЕННИК та ДІЄСЛОВО вжиті у МНОЖИНІ. Никодим міг прийти до Ісуса із учнями, або іншими фарисеями; це також могло бути загальною заявою по відношенню (оскільки Никодим був представником цілої групи) до всіх невіруючих іудеїв, як, наприклад, Ів. 3:7 та 11.

3:13 Призначення цього вірша полягає у підтвердженні того, що відкриття Бога Отця у Ісусі є істинне, завершене, єдине у своєму роді та таке, що походить із першоджерела (пор. Ів. 1:1-14). Тут є ще інший приклад вертикального дуалізму в Івана: небо протилежне землі, духовне — фізичному, походження Ісуса — походженню Никодима (пор. Ів. 1:51; 6:33,38,41,50,51,58,62). Вірш підтверджує (1) божественність; (2) предвічне існування; (3) боговтілення Другої Особи Трійці (про Трійцю див. Спеціальна тема: Трійця).

■ **«Син Людський».** Так Ісус називав Самого Себе; в цій назві не було націоналістичного, войовничого чи месіанського відтінку з позицій іудаїзму першого століття. Така назва походить з Єзек. 21 та Пс. 8:4, де вона використовується для позначення звичайної людини, а також з Дан. 7:13 — для позначення божественної сутності. Цей термін поєднує в собі парадокс особистості Ісуса — Бога та людини у всій своїй повноті (пор. 1 Ів. 4:1-3).

3:14-21 Досить важко визначити, де закінчується розмова Ісуса з Никодимом, і де починається коментар апостола Івана. Можливим є той факт, що Синоптичні Євангелія містять запис публічного учительського служіння Ісуса, тоді як Євангелія від Івана описує Його приватні бесіди зі Своїми учнями. Уривок Ів. 3:14-21 можна поділити таким чином:

1. текст Ів. 3:14-15 відноситься до Ісуса
2. текст Ів. 3:16-17 — до Бога Отця
3. текст Ів. 3:18-21 — до всього людства

Пам'ятайте, авторство цих слів (незалежно від того, чи це були слова Ісуса, чи Івана) ніяк не впливає на їхню істинність!

3:14 «Як Мойсей підніс змія». Тут відсилання до тексту Чис. 21:4-9, в якому говориться про Божий суд над Ізраїлем протягом часу його блукання в пустелі. Основна істина цього епізоду полягає в тому, що люди повинні довіряти та слухатися Божого слова навіть тоді, коли вони його повністю не розуміють. Бог дав Ізраїлю можливість для спасіння від укусів змій, у випадку, якщо вони тільки повірять. Свідченням цієї віри був послух Його слову/обітниці (Чис. 21:8).

■ **«піднесений».** Це грецьке слово (пор. Ів. 8:28; 12:32,34) часто перекладається як «воздвигати», «возносити» (пор. Дії 2:33; 5:31; Філ. 2:9) і це ще одне слово, яке Іван використовує у двох значеннях (подвійне значення, пор. 1:5; 3:3,8). Так, як Бог обіцяв визволення від смерті від укусів змій для тих, хто повірив Божому слову, і глянув на мідяного змія, так і ті, хто увірували в Боже слово (в добру вітку про Христа, Того, Кого піднесли на хрест) і довірилися Ісусу будуть визволені (врятовані) від зміїних укусів зла (диявола, гріха) (пор. Ів. 12:31-32).

3:15-18 «хто» (Ів. 3:15), «хто» (Ів. 3:16), «Той, хто» (Ів. 3:18). Божа любов адресована всьому людству (пор. Іс. 55:1-3; Єзек. 18:23,32; Ів. 1:29; 3:16; 6:33,51; 2 Кор. 5:19; 1 Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; 2 Петр. 3:9; 1

Ів. 2:2; 4:14). Пропозиція спасіння є універсальною, але прийняття цього спасіння таким не є!

3:15 «увірує». Тут в оригіналі вжито ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, АКТИВНОГО СТАНУ. Вірування є постійно триваюча довіра. Див. коментар до Ів. 1:12 а також Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним); Спеціальна тема: Що означає “приймати”, “вірити”, “визнавати/сповідати” і “закликати”?

■ **«в Нього».** Тут мається на увазі не тільки знання фактів (богословських істин) про Ісуса, а й наявність особистих відносин з Ним. Спасіння — це (1) вістка, в яку потрібно повірити; (2) Особистість, в яку потрібно прийняти, та якій потрібно бути слухняним; і (3) таке ж саме життя, яке необхідно прожити! Крім того, граматична форма в цьому місці досить незвична. В Євангелії від Івана це єдиний випадок, коли вжито ЗАЙМЕННИК разом з ПРИЙМЕННИКОМ *en*; зазвичай у таких випадках вживається ПРИЙМЕННИК *eis*. Можливо, це має відношення до фрази «мав життя вічне» (пор. «Елементарна англійська версія Нового Заповіту» Гарольда Грінлі [Harold Greenlee, *The New Testament in Basic English*]).

3:15, 16 «життя вічне». Це грецьке слово (*zoē*) має характеристику як якості, так і кількості (пор. Ів. 5:24). У Мт. 25:4 вживається таке ж слово для вічного відділення. У Івана *zoē* (вживається 33 рази, найбільше — у главах 5 і 6) зазвичай (ДІЄСЛОВО вживається на позначення фізичного життя, наприклад, у Ів. 4:50,51,53) відноситься до життя по воскресінні, есхатологічного життя, або життя у епоху Нового Віку, життя Самого Бога. Євангеліє від Івана є унікальним серед всіх інших Євангелій особливою увагою до теми «вічного життя». Це основна тема та ціль Євангелія (пор. Ів. 3:15; 4:36; 5:39; 6:54,68; 10:28; 12:25; 17:2,3).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:16-21**

¹⁶Бо так полюбив Бог світ, що Він віддав Сина Свого Єдинородженого, щоб кожен, хто увірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне. ¹⁷Бо Бог не послав Сина у світ, щоб судити світ, але щоб світ міг врятуватися через Нього. ¹⁸Кожен, хто вірує у Нього, не буде засудженим; кожен, хто не вірує, вже засуджений, тому що не увірував у Ім'я Сина Божого Єдинородженого. ¹⁹Суд же полягає у тому, що Світло прийшло в світ, а люди полюбили більше темряву, ніж Світло, тому що діла їхні злі. ²⁰Бо кожен, хто робить зле, ненавидить Світло, і не приходить до Світла через те, що боїться, що діла його будуть розкриті. ²¹Але той, хто перебуває в істині, приходить до Світла, щоб діла його могли бути явлені, тому що вони зроблені в Бозі.

3:16 «Бог так полюбив». Тут вжито АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (як в ДІЄСЛОВА «віддав»), що в цьому контексті говорить про завершеність дії у минулому часі (Бог послав Ісуса). У тексті Ів. 3:16-17 говориться, в основному, про любов Бога Отця (пор. 1 Ів. 4:7-21, і особливо Ів. 3:9-10). «Полюбив» — у грецькому оригіналі *agapaō*, при чому це слово не надто часто вживалося у класичній грецькій мові. Рання Церква використовувала це слово на наповнила його особливим значенням. В деяких контекстах це слово відноситься до любові Бога Отця або Бога Сина, однак, воно також вживається і щодо людської любові, при чому в негативному сенсі (пор. Ів. 3:19; 12:43; 1 Ів. 2:15). З богословської точки зору це слово є синонімічним по відношенню до старозавітного слова *hesed*, яке означає Божу заповітну любов та вірність. В грецькому койне у дні Івана слова *agapaō* та *phileō* були практично синонімами (порівняйте Ів. 3:35 і Ів. 5:20).

Інтерпретаторам варто завжди пам'ятати, що всі слова, які використовуються для опису Бога, несуть в собі тягар людської (антропоморфної) мови. Ми змушені використовувати наш світ, наші відчуття, наші історичні обставини для того, щоб описати вічне, святе, єдине у своєму роді Духовне Буття (Бога). Увесь людський словниковий запас складається, певним чином, з аналогій або метафор. Все, що відкрито людині, є істинним, але не повним. Гріховне людство, обмежене в часі і просторі, не зможе досягнути всю повноту справжньої реальності.

Див. Спеціальна тема: Опис Бога як людини (антропоморфізм)

■ **«так».** Буквально — таким чином (зокрема, Ів. 7:46; 11:48; 18:22). Тут виражається спосіб дії, а не емоції! Бог продемонстрував Свою любов (пор. Рим. 5:8) тим, що Він віддав і послав (Ів. 3:17, обидва

дієслова у формі АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ) Свого Сина на смерть заради всього людства (пор. Іс. 53; Рим. 3:25; 2 Кор. 5:21; 1 Ів. 2:2).

■ **«світ»**. Іван використовував грецьке слово *kosmos* у декількох значеннях (див. коментар до Ів. 1:10 та Спеціальна тема: Kosmos).

Цей вірш також доводить хибність гностичного дуалізму між духом (Богом) і матерією. Греки були схильні розглядати зло як невід'ємний атрибут матерії. Для них матерія (і в т.ч. тіло людини) було в'язницею для божественної іскри, присутньої в усіх людях. Іван не розглядає зло як елемент матерії чи плоті. Бог любить увесь світ (Землю, пор. Рим. 8:18-22) та усіх людей (плоть, пор. Рим. 8:23). Це може бути знову-таки умисна двозначність (двозначна фраза), яка так часто зустрічається у Івана (пор. Ів. 1:5; 3:3,8).

■ **«Сина Єдинородженого»**. Ця фраза означає «унікальний, єдиний у своєму роді». Слово «єдинороджений» не потрібно розуміти в (1) репродуктивному сенсі чи (2) в такому значенні, що у Бога немає інших дітей. Насправді, у Бога немає так

■ **«кожен, хто увірує у Нього»**. Тут в оригіналі використано ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, який прокреслює первинний та триваючий характер віри.

Див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті; Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

Це твердження повторює сказане в Ів. 3:15 для підсилення. Дяка Богу за те, що «кожен, хто увірує»! Це повинно збалансувати спроби надмірного акцентування окремішності будь-яких груп (національних, інтелектуальних або богословських). Це не значить, що такі поняття як «суверенітет Бога» та «свобода волі людини» є взаємовиключними; навпаки обидва поняття є правдивими! Бог завжди першим проявляє ініціативу та визначає план дій (пор. Ів. 6:44,65), однак Він будує Свої відносини із людьми шляхом укладення заповіту. Люди повинні відкликатися на Його пропозицію та умови, та продовжити жити в послуху Йому!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ОБРАННЯ / ПРИРЕЧЕННЯ І ПОТРЕБА В БОГОСЛОВСЬКОМУ БАЛАНСІ

Обрання (приречення) — це чудова доктрина. Однак вона повинна сприйматися не як фаворитизм, але як заклик бути каналом, інструментом для спасіння інших людей! У Старому Заповіті це слово часто вживалося в значенні служіння; в Новому ж Заповіті воно перш за все означає спасіння, що веде до служіння.

Біблія не вирішує видимого протиріччя між суверенністю Бога і свободою волею людини, але стверджує обидві істини! Гарним прикладом цієї біблійної суперечливості є 9-а глава Послання до римлян, де йдеться про Божий суверенний вибір, та 10-а глава про необхідну відповідь людини (пор. Рим. 10:11,13).

Ключ до цієї богословської суперечливості можна знайти в Еф. 1:4. Ісус – Божий Обранець, і всі люди потенційно обрані в Ньому (Карл Барт [Karl Barth]). Ісус є Божим «так» у відповідь на потребу грішного людства (Карл Барт [Karl Barth]). У Еф. 1:4 Павло також допомагає прояснити це питання, стверджуючи, що ціллю передвизначення є не потрапити на небо, але досягти святості (уподібнення Христу). Ми часто сприймаємо вигоди Євангелія, але нехтуємо обов'язками! Боже покликання (обрання) стосується як життя в тимчасовому світі, так і вічності!

Доктрини існують у зв'язку з іншими істинами і не є окремими, не пов'язаними одне з одною.

Чудовою аналогією може слугувати сузір'я та окрема зірка. Бог представляє істину в жанрах східних, а не західних. Не треба намагатися зняти напругу суперечливих діалектичних (парадоксальних) пар доктринальних істин:

1. Передвизначення та свободна воля людини
2. Безпека віруючих та потреба в стійкості
3. Первородний гріх та вольовий гріх
4. Жити безгрішно (удосконалення) та грішити менше
5. Одноразове миттєве виправдання і освячення та поступове освячення
6. Християнська свобода та християнська відповідальність
7. Божа трансцендентність та Божа іманентність

8. Бога неможливо до кінця пізнати та Бога можливо пізнати в Писанні
9. Царство Боже настало вже зараз та настане в майбутньому в повноті
10. Покаяння як Божий дар та покаяння як необхідна відповідь людини в завіті
11. Ісус Божественний та Ісус як людина
12. Ісус як рівний Отцю та Ісус як підкорений Отцю

У богословському концепті «завіту» суверенність Бога (Хто проявляє ініціативу та визначає план дій) поєднується з обов'язковою відповіддю людини покаянням та вірою, як спочатку, так і постійно (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21). Стережіться, щоб не наводити докази однієї сторони парадоксу, нехтуючи іншою його стороною! І стережіться, щоб не підтверджувати тільки свою улюблену доктрину чи богословську систему!

■ **«не загинув».** Тут мається на увазі, що дехто все ж таки загине (використаний **СЕРЕДНІЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ**). Їхня загибель (*amollumi*, **СЕРЕДНІЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ**) прямо пов'язана з тим, що вони не відізналися на Божий заклик через відсутність віри (пор. Ів. 11:25). Сам Бог не спричиняє, не викликає та не бажає їхнього невір'я (пор. Єзек. 18:23,32; 1 Тим. 2:4; 2 Петр. 3:9).

Багато хто пробують витлумачити це слово буквально, вважаючи, що, таким чином, Бог буквально знищить всіх хто є грішним. Але така точка зору суперечить Дан. 12:2 та Мт. 25:46. Це є хорошим прикладом того, як щирі віруючі намагаються сприйняти східну літературу з високим ступенем образності через західний формат інтерпретації (буквальний та логічний). Корисне обговорення цього терміну можна знайти у книзі Роберта В. Гьордлстоуна «Синоніми Старого Заповіту» [Robert V. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*], стор. 275-277. Див. Спеціальна тема: Знищення (*apollumi*).

І знову, зверніть увагу, що Іван думає та пише шляхом використання дуалістичних категорій (зокрема, загибель та вічне життя). Словник та теологічна побудова учення Ісуса в Євангелії від Івана суттєво відрізняється від Синоптичних Євангелій. Багато кому видається цікавим питання, наскільки багато свободи (під керівництвом Святого Духа, тобто під богонатхненням) мали автори Євангелій у процесі підготовки їхніх євангельських описів Ісуса обраній аудиторії. Див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*], стор. 127-148

3:17 «щоб судити світ». У Євангелії від Івана присутні декілька місць, які показують, що Ісус прийшов у світ не як Суддя, а як Спаситель (пор. Ів. 3:17-21; 8:15; 12:47). Однак, є й деякі інші місця у цьому ж тексті, які говорять, що Ісус прийшов як суддя і буде судити (пор. Ів. 5:22-23,27; 9:39; а також інші місця Нового Заповіту, такі як Дії 10:42; 17:31; 2 Тим. 4:1; 1 Петр. 4:5).

З приводу цього є декілька богословських коментарів:

1. Бог передав суд Ісусу так само, як Він почесно передав Йому все творіння та відкуплення (пор. Ів. 5:23)
2. Першого разу Ісус не прийшов, щоб судити, але щоб спасати (пор. Ів. 3:17), але у зв'язку з тим, що люди Його відкинули, вони вже самі себе засудили
3. Ісус повернеться вдруге як Цар царів та Суддя (пор. Ів. 9:39).

3:18 Цей вірш повторює тему вільного спасіння через Ісуса в протиставленні до самозасудження людей, які його відкинули. Бог не посилає людей в пекло. Вони самі себе туди посилають. Віра призводить до триваючих результатів (буквально «віруючий», **АКТИВНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ**), і так само невір'я («засуджений», **ДОКОНАНИЙ ВИД ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ** і «не увірував», **ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**).

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним); Спеціальна тема: Часові форми грецьких ДІЄСЛІВ по відношенню до спасіння; Спеціальна тема: Що означає «отримувати», «вірувати», «сповідати/визнавати» та покликання?»

3:19-21 «а люди полюбили більше темряву, ніж Світло». Багато з тих, хто чують добру вістку, відкидають її, і не через інтелектуальні або культурні причини, а здебільшого через моральні підстави (пор. Йов 24:13). «Світло» тут означає як Самого Христа (пор. Ів. 1:9; 8:12; 9:5; 12:46), так і Його послання про Божу любов, потребу у спасінні, необхідності відповіді людини на Божий заклик. Цей мотив постійно повторюється у тексті Ів. 1:1-18.

3:19 «Суд же полягає у тому...». Суд, як і спасіння, є реаліями теперішнього часу (пор. Ів. 3:19; 9:39), однак повною мірою вони будуть реалізованими у майбутньому (Ів. 5:27-29; 12:31,48). Віруючі одночасно живуть в стані «уже» (реалізована есхатологія) та в стані «ще ні» (очікування завершення есхатологічних подій). Християнське життя є радістю та одночасно страшною боротьбою; це перемога після багатьох поразок; упевненість у спасінні разом з необхідністю проявляти непохитність у вірі!

3:21 «хто перебуває в істині». Оскільки слово «Світло» (Ів. 3:19,20[двічі],21) однозначно означає Ісуса, то і слово «істина» варто було б писати з великої букви. Роберт Хенна у книзі «Новий Заповіт грецькою мовою: граматична допомога» [Robert Hanna, *A Grammatical Aid to the Greek New Testament*] цитує працю Н. Терлера «Погляд на Новий Заповіт з точки зору граматики» [N. Turner, *Grammatical Insights into the New Testament*], який переклав це місце як «людина, яка є учнем Істини» (стор. 144).

З богословської точки зору цей вірш виражає таку ж саму істину як і глава 7 Євангелія від Матвія. Вічне життя має видимі характеристики. Без таких характеристик людина не може по-справжньому зустріти Бога у Христі, бути наповненою Святим Духом і залишатися у Дусі. У притчі про сіяча звертається основна увага на приношенні плоду, а не на просто процесі росту рослини (пор. Мт. 13; Мр. 4; Лк. 8; а також коментар до розмови Ів. 15:1-11). Праця не дає спасіння, але вона є його доказом (пор. Еф. 2:8-9,10).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Що означає фраза «народитися знову»?
2. Який сенс, на вашу думку, має слово «вода» у Ів. 3:5? Чому?
3. Що включає в себе слово «вірити» (спадаючою вірою)?
4. Про чию любов по відношенні до людства говорить у тексті Ів. 3:16: Ісуса чи Бога Отця?
5. Яким чином кальвінізм співвідноситься з текстом Ів. 3:16?
6. Чи означає слово «загинуті» повне знищення?
7. Визначте поняття «світла» в даному контексті.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 22-36

А. З самого початку Євангелія Іван постійно наголошує на повній божественній природі Ісуса Христа через діалоги та особисті свідчення. Ця глава продовжує дану тенденцію.

Б. Іван, пишучи своє Євангелії вкінці першого століття, зіштовхнувся із питанням, які постали вже після того, як були написані Синоптичні Євангелія. Одним із них була велика кількість послідовників раннях ересей, пов'язаних із особою Івана Хрестителя (пор. Дії 18:24-19:7). Дуже важливим є той факт, що Іван Хреститель у текстах Ів. 1:6-8, 19-36 і 3:22-36 підтверджував своє підпорядкування Ісусу із Назарету та підтверджував месіанську роль Ісуса.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:22-24**

²²Після цього Ісус та Його учні прийшли в землю іудейську, і там Він пробував разом із ними і хрестив. ²³Іван також хрестив в Еноні біля Салиму, тому що там було більше води; і люди приходили і хрестилися, ²⁴оскільки Івана ще не кинули до в'язниці.

3:22 «прийшов в землю іудейську». Це раннє одночасне служіння у Іудеї та Галілеї не відображене в

Синоптичних Євангеліях. Самі по собі Євангелії не є хронологічними біографіями Христа. Див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*], стор. 127-148.

■ **«Він пробував разом із ними».** Ісус проповідував натовпам людей, але приватно бесідував лише зі своїми учнями. Він наповнював їх Собою. Цьому методу учнівства присвячено дві прекрасні книги Роберта Е. Коулмена (Robert E. Coleman) «Генеральний план євангелізації» (*The Master Plan of Evangelism*) та «Генеральний план наставництва» (*The Master Plan of Discipleship*), в яких особливу увагу присвячено особистому залученню Ісуса до життя малої групи!

■ **«і хрестив».** З тексту Ів. 4:2 ми знаємо, що Сам Ісус нікого не хрестив, а хрестили його учні. Первинне послання Ісуса було дуже схожим до того, що говорив Івана Хрестителя. Це було старозавітній заклик до покаяння та підготовки самого себе. Хрещення у цьому контексті ще не було християнським хрещенням, а лише символізувало покаяння та духовне сприйняття.

3:23 «Іван також хрестив в Еноні біля Салиму». Точна географічна локація цього місця невідома:

1. дехто вважає, що це було в Переї на території Трансйорданії
2. інші — що це було в північно-східній Самарії
3. ще інші — в трьох милях на схід від міста Сихем.

У зв'язку з тим, що «еном» (*aenon*) означає «потік», «течія», третій варіант видається найбільш підходящим. Однак, яка б не була точна локація у цьому випадку, Ісусове служіння відбувалося в Іудеї, а Іван був десь неподалік на північ від Нього.

3:24 «оскільки Івана ще не кинули до в'язниці». Незрозуміло, чому тут був доданий цей хронологічний маркер. Вважають, що це було зроблено для того, щоб синхронізувати хронологію Євангелії від Івана із Синоптичними Євангеліями (пор. Мт. 14:1-12; Мр. 6:14-29). Цей маркер виконує функцію датування цієї розповіді про життя Ісуса.

**ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:25-30**

²⁵Внаслідок цього виникла суперечка зі сторони учнів Івана і одним іудеєм щодо очищення. ²⁶І вони прийшли до Івана, і сказали йому: «Рабі, Той, хто був з тобою по той бік Йордану, і про кого ти свідчив, ось, Він хрестить і всі йдуть до Нього». ²⁷Іван відповів і сказав: «Ніхто нічого не може отримати, якщо йому це не буде дано з неба. ²⁸Ви самі ж свідки, що я сказав: 'Я не Христос', але 'Я був посланий перед Ним'. ²⁹Той, хто має наречену, є нареченим; а друг нареченого, який стоїть і слухає його, щиро радується голосу нареченого. Тому радість моя переповнена. ³⁰Він має зростати, а я маю меншати».

3:25 «виникла суперечка зі сторони учнів Івана і одним іудеєм». Слово «суперечка» (NASB, NRSV, NJB) є сильним терміном, який позначають сварку або конфронтацію. У деяких грецьких рукописах написано «з деякими іудеями» В МНОЖИНІ. Найбільш стародавні грецькі рукописи містять порівну обидва варіанти. Однак, через те, що ОДНИНА більшою мірою є рідкісною (зокрема, її можна зустріти в манускриптах P²⁵, K², A, B, L, W), швидше за все, це і відповідає оригіналу. Тут UBS⁴ дає рейтинг «В» (майже точно). Серед древній переписувачів існувала тенденція гармонізувати різні тексти та згладжувати неясності в тексті. Цікаво, що спровокували дану суперечку, очевидно, учні Івана.

■ **NASB, NKJV, NRSV, NJB «щодо очищення»**

TEV «щодо сутності ритуального омивання»

Є декілька теорій щодо цієї дискусії (NKJV):

1. можливо, учні Івана обговорювали відношення між хрещеннями Івана і учнями Ісуса в контексті іудейської традиції омивання; цей самий термін вжито в Ів. 2:6
2. дехто вважає, що це стосується безпосередньо того контексту, де Ісус учив, що Його життя і служіння є повністю виконаний іудаїзм:
 - а. Ів. 2:1-12, весільне свято у Кані
 - б. Ів. 2:13-22, очищення Храму

в. Ів. 3:1-21, розмова з Никодимом, начальником іудейським

г. Ів. 3:22-36, омивання у іудеїв та хрещення Івана Хрестителя та учнів Ісуса.

Той факт, що даний контекст не дає вичерпної відповіді щодо того, про що ж була та дискусія підкреслює наступне: у Івана Хрестителя з'явилася ще одна можливість засвідчити про верховенство Ісуса із Назарету над ним.

3:26 «Той, хто був з тобою по той бік Йордану, і про кого ти свідчив, ось, Він хрестить і всі йдуть до Нього». Учні Івана пам'ятали його попереднє свідчення про Агнця Божого (пор. Ів. 1:19-36), і вони очевидно трохи заздрили успіху (це гіпербола) Ісуса. Ісус теж був дуже чутливим до будь-якого духа суперництва (пор. Ів. 4:1).

3:27 «Ніхто нічого не може отримати, якщо йому це не буде дано з неба». Це дуже категорична та щира заява, що в духовних справах не може бути конкуренції. Все, що є у віруючих, дано їм по благодаті Божій. Однак, є не мало дискусій щодо значення слів «це» і «йому»:

1. дехто каже, що «йому» відноситься до віруючого, а «це» означає, що людина повинна прийти до Христа за спасінням (Бог звертається, людина може лише відповідати, пор. Ів. 6:44,65)
2. інші вірять, що «йому» означає Ісуса, а «це» — усіх віруючих (пор. Ів. 6:39; 10:29; 17:2,9,11,24).

Різниця між цими двома поглядами призводить до того, що слово «дано» буде означати або спасіння для кожного окремого віруючого, або, що всі віруючі самі по собі є даром Бога Ісусові (пор. Ів. 17:2).

3:28 «Я не Христос». Іван Хреститель наголосив окремо, як і в Ів. 1:20, що він не є Месією, а є його предтечею. В його словах присутній очевидний натяк на пророцькі тексти Мал. 3:1; 4:5-6 в поєднанні з Іс. 40 (пор. Ів. 1:23). Див. коментар щодо поняття «Месія» в Ів. 1:20 та Спеціальна тема: Месія.

3:29 «Той, хто має наречену, є нареченим». Це дивовижно, що в Старому Заповіті можна знайти так багато текстів, які описують відносити між Богом і Ізраїлем метафорами шлюбу (пор. Іс. 54:5; 62:4,5; Єр. 2:2; 3:20; Єзек. 16:8; 23:4; Ос. 2:21). Павло також використовує таку метафору у Еф. 5:22 і наступних віршах. Християнський шлюб, можливо, є найкращий сучасний приклад відносин заповітного характеру.

■ **«Тому радість моя переповнена».** ІМЕННИК «радість» та ДІЄСЛОВО «радіти» вживаються тричі в оригіналі цього вірша. Замість того, щоб відчувати у собі дух суперництва, Іван Хреститель прекрасно розуміє свою роль і радіє в Ісусі.

3:30 «Він має зростати, а я маю меншати». Термін «має» / «повинен» (*dei*) є особливо важливим у цьому місці. Він уже використовувався у Ів. 3:14 та 4:4. Це категоричне підтвердження розуміння Іваном того, що він є лише предтечею набагато більшого та значимого служіння Ісуса.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 3:31-36

³¹«Той, хто приходить згори, і є вищим всіх, а той, хто від землі — так він і є із землі, і говорить про земне. Той, хто приходить з неба, є вищим всіх. ³²Про те, що Він бачив і чув, Він свідчить; і ніхто не приймає Його свідоцтва. ³³Той, хто прийняв Його свідоцтво, запечатав те, що Бог істинний. ³⁴Бо Той, Кого послав Бог, говорить слова Божі; бо Він дає Духа без міри. ³⁵Отець любить Сина і все передав у Його руки. ³⁶Той, хто вірить у Сина, має вічне життя; а хто не послухає Сина, не побачить життя, але гнів Божий буде на ньому».

3:31-36 Серед інтерпретаторів існує багато суперечок стосовно того, чи ці вірші є словами:

1. Івана Хрестителя, які продовжують його попередні усні твердження
2. Ісуса (пор. Ів. 3:11-12)
3. апостола Івана.

Ці вірші повертають нас до теми віршів Ів. 3:16-21.

3:31 «Той, хто приходить згори». Дуже важливо, що два титули, які використовуються щодо Месії, підкреслюють його предвічне існування та повну божественну природу (див. натяк в Ів. 3:31), а також Його боговтілення та місію, надану Богом (див. натяк в Ів. 3:34). Термін, перекладений тут як «згори», в

оригіналі використовується у фразах «народитися знову», «народитися згори» у Ів. 3:3.

Дуалізм «верх» і «низ», Божого та людського земного світів є суттєвою характеристикою Євангелія від Івана. Але цей дуалізм суттєво відрізняється від того есхатологічного дуалізму, присутнього в рукописах Мертвого моря. Також він суттєво відрізняється від гностичного дуалізму духу і матерії. У Євангелії від Івана саме по собі творіння, як і людське тіло, не є злом чи гріховними сутностями.

■ **«вищим всіх... вищим всіх».** Перша частина цього вірша говорить про божественну природу та предвічне існування Ісуса, який зійшов із неба (пор. Ів. 1:1-18; 3:11-12). Друга частина цього вірша підтримує, що Він перевершує все Боже творіння. У грецькому оригіналі неясно, чи слово «всіх» є ЧОЛОВІЧОГО чи СЕРЕДНЬОГО роду, тобто, що ним позначено: все людство чи все суще. Другої фрази «вищий всіх» немає у деяких грецьких текстах. У UBS⁴ так і не було визначено щодо того, чи включати цю фразу в текст, але допущення з точки зору текстуальної критики (див. Додаток 2) мало б превалювати щодо цього.

■ **NASB «той, хто від землі — так він і є із землі, і говорить про земне**

NKJV «той, хто від землі, є земним, в говорить про земне

NRSV «той, хто від землі, належить землі, і говорить про земні речі»

TEV «Той, хто із землі, належить землі, і говорить про земні речі»

NJB «той, хто від землі, є сам земним, і говорить по-земному»

Це твердження про Івана не є негативним. Тут слово «земля» (*gē*, в Ів. 12:32; 17:4; 1 Ів. 5:8, і 76 разів у Об'явленні) не є тим самим, що слово «світ» (*kosmos*), який часто вживається Іваном у негативному контексті. В цьому вірші просто говориться про те, що Ісус говорив про те, що Він сам знав, про небесне, тоді як усі люди говорять лише про те, що вони знають, про земне. Таким чином, свідцтво Ісуса є набагато величніше, ніж свідчення будь-якого земного пророка чи проповідника (пор. Євр. 1:1-4).

3:32 «Про те, що Він бачив і чув, Він свідчить». У цьому вірші присутня мовна гра із ФОРМАМИ ДІЄСЛІВ: (1) «бачив» — ДОКОНАНИЙ ВИД; (2) «чув» — АОРИСТ; (3) «свідчить» — ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Ісус є останнім та звершеним Божим відкриттям (пор. 1 Кор. 8:6; Кол. 1:13-20; Євр. 1:2-3). Він говорить про (1) Свої особисті відносини з Богом Отцем і (2) Свою власну божественну природу.

■ **«ніхто не приймає Його свідцтва».** Це перебільшення у стилі східної традиції, оскільки у віршах Ів. 3:23-26 говориться про те, що багато людей приходили до Ісуса. Сенс цієї фрази відноситься до іудаїзму в цілому (пор. Ів. 3:11), а не тільки до цього безпосереднього контексту.

3:33 «Той, хто». Тут показується всезагальна безмежна любов Бога до всіх людей. Немає жодних обмежень у дії Божої благої вістки; людина повинна лише покаятися і увірувати (пор. Мр. 1:15; Дії 20:21), адже Боже звернення відкрите всім (пор. Ів. 1:12; 3:16-18; 4:42; 1 Тим. 2:4; Тит 2:11; 2 Петр. 3:9; 1 Ів. 2:1; 4:14).

■ **«Той, хто прийняв Його свідцтво».** У Ів. 3:33 вжито ДІЄПРИКМЕТНИК-АОРИСТ, тоді як у Ів. 3:36 — ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Такі граматичні форми показує, що спасаюча віра у Бога є не тільки первинним рішенням людини, а й самим учнівством людини протягом всього її життя. Такі ж самі підтвердження щодо необхідності «прийняття» вже містяться у Ів. 1:12 та 3:16-18. Зверніть увагу на дихотомію між прийняттям свідцтва (Ів. 3:33) та продовженням слідуванню в ньому (Ів. 3:36). Термін «прийняття», як і термін «віра» у Новому Заповіті мають два значення:

1. особисте прийняття Христа і ходіння в Ньому
2. прийняття істин та доктрин Євангелія (Іуд. 3,20).

■ **NASB «запечатав те, що Бог істинний»**

NKJV, NRSV «засвідчив, що Бог істинний»

TEV «підтвердив цим, що Бог правдивий»

NJB «підтверджує, що Бог істинний»

Коли віруючі повністю довіряються Христу, вони тим самим підтверджують, що Боже повідомлення про Нього Самого, про світ, про людство і про Його Сина є істинним (пор. Рим. 3:4). Це тема, яка постійно повторюється у Івана (пор. Ів. 3:33; 7:28; 8:26; 17:3; 1 Ів. 5:20). Ісус є істинним, оскільки Він, в кінці кінців, відкриває нам Єдиного Істинного Бога (пор. Ів. 3:7,14; 19:11).

Щодо ДІЄСЛОВА «запечатувати» (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ) див. наступну Спеціальну тему.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЗАПЕЧАТУВАТИ

Сама по собі печатка була древнім способом підтвердження:

1. істини (пор. Ів. 3:33)
2. права власності (пор. Ів. 6:27; 2 Тим. 2:19; Об. 7:2-3; 9:4)
3. безпеки або охорони (пор. Бут. 4:15; Мт. 27:66; Рим. 4:11; 15:28; 2 Кор. 1:22; Еф. 1:13; 4:30; Об. 20:3)
4. або знаком реальності Божої обітниці чи дару (пор. Рим. 4:11 і 1 Кор. 9:2).

У текстах Об. 7:2-4; 9:4 запечаткування було необхідне для розпізнання Божого народу (щоб Божий гнів не впав на них), а печатка сатани позначає тих людей, на яких впаде Божий гнів. У Об'явленні слово «скорбота» (*thlipsis*) завжди означає гоніння віруючих з боку світу, тоді як «гнів» (*orgē / thumos*) завжди стосується суду над невірними для їхнього покарання та повернення до Христа. Позитивна характеристика такого суду видна по «балансу» благословінь і проклять в Лев. 26; Повт. Зак. 27-28;30; Пс. 1.

3:34 «Бо Той, Кого послав Бог, говорить слова Божі». У тексті Ів. 3:34 записано два паралельних твердження, які показують, що влада Ісуса походить від Бога

1. Бог Сам послав Його
2. у Ньому повнота Духа.

■ **«бо Він дає Духа без міри».** В оригіналі це записано в заперечній формі, однак англомовні читачі можуть зрозуміти її значення лише у стверджувальній формі. Існує два різних шляхи розуміння повноти Духа — дехто вірить, що:

1. Ісус дає повноту Духа віруючим (пор. Ів. 4:10-14; 7:37-39)
2. повнота Духа є тим Божим даром, яким Він наділив Месію (пор. Ів. 3:35).

Рабини користувалися словом «міра» для того, щоб описати богонатхнення, яке отримували пророки. При цьому рабини додавали, що жоден пророк не мав повноти (повної міри) Духа. З огляду на це, Ісус перевершує пророків (пор. Євр. 1:1-2), і таким чином, він є повнотою Божого відкриття.

3:35 «Отець любить Сина». Ця теза-підтвердження повторюється також в Ів. 5:20 і 17:23-26. Відносини віруючих з Богом ґрунтуються на любові Бога до Месії (його єдинородженого Сина, пор. Євр. 1:2; 3:5-6; 5:8; 7:28). Зверніть увагу на те, скільки вказано у даному контексті причин, чому людям слід повірити у Ісуса як у Месію:

1. тому що Він прийшов згори і є вищим всього (Ів. 3:31)
2. тому що Його послав Бог з місією вилушення (Ів. 3:34)
3. тому що Бог продовжував давати Йому повноту Духа (Ів. 3:34)
4. тому що Бог любить Його (Ів. 3:35)
5. тому що Бог все віддав у Його руки (Ів. 3:35).

У грецькій мові є декілька слів на позначення поняття «любити», кожне з яких характеризує різні види відносин між людьми. Поняття *agapaō* та *phileō* часто включається одне в одне з семантичної точки зору (є перехресними поняттями). Обидва використовуються для того, щоб описати любов Отця до Сина:

1. Ів. 3:35; 17:23,24,26 — *agapaō*
2. Ів. 5:20 — *phileō*

Видається очевидним, що в діалозі Ісуса з Петром у Ів. 21:15-17 дійсно є різниця між поняттями у тому контексті. Пам'ятайте, що контекст, контекст, і ще раз контекст (а не лексика чи словники) визначає значення слів (понять)!

■ **«все передав у Його руки».** Тут вжито ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Це єврейська ідіома, яка вказує на силу чи владу над чимось/кимось (наприклад, Ів. 10:28; 13:3; Дії 4:28; 13:11). Це надзвичайно цікава фраза, яка має велику кількість паралелей (пор. Ів. 17:2; Мт. 11:27; 28:18; Еф. 1:20-22; Кол. 2:10; 1 Петр. 3:22).

3:36 NASB «Той, хто вірить у Сина, має вічне життя; а хто не послухає Сина, не побачить життя»

NKJV «Той, хто вірить у Сина, має життя вічне; а хто не увірує в Сина, не побачить життя»

NRSV «Кожен, хто вірує в Сина, має вічне життя; кожен, хто не слухає Сина, не побачить життя»

TEV «Кожен, хто вірує в Сина, має вічне життя; кожен, хто не слухає Сина, не матиме життя»

NJB «Будь-хто, хто вірує в Сина, має вічне життя; будь-хто, хто відмовляється увірчувати в Сина, ніколи не побачить життя»

Всі ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ вжито в АКТИВНОМУ СТАНІ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, тобто для позначення триваючої дії. Віра є більшим, ніж одноразове рішення людини, незалежно від того, наскільки щирим чи емоційним воно тоді було (пор. Мт. 13:20). Ці слова підтверджують, що без пізнання Ісуса, неможливо пізнання Бога Отця (пор. Ів. 12:44-50 і 1 Ів. 5:10). Спасіння приходить лише через триваючі відносини з Ісусом, Сином Божим (пор. Ів. 10:1-18; 14:6). Див. Спеціальна тема: Що означає “приймати”, “вірити”, “визнавати/сповідати” і “закликати”?

ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС не лише говорить про триваючу дію, а й про те, що спасіння є теперішньою реальністю. Це те, що віруючі вже мають, але все ще не є повністю завершеним. Це і є той самий дуалізм двох епох: «вже» і «все ще» (див. Спеціальна тема: Цей вік і прийдешній вік). Див. Спеціальна тема: Грецькі дієслова, які використовуються для опису спасіння.

Цікаво звернути увагу на коментар щодо контрасту між «вірувати» і «слухатися» у цьому вірші. Євангеліє (Радісна вістка) є не тільки Особою, яку ми приймаємо, та істину якої ми підтверджуємо, але й сам спосіб життя, яким ми живемо (Лк. 6:46; Еф. 2:8-10).

■ **«але гнів Божий буде на ньому».** Є єдине місце у працях Івана (за винятком 5 разів у Об’явленні), де вжито слово «гнів» (*orgē*). Ця ідея загального характеру така ж сама, як та ідея, яка закладена у слові «суд». Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ. «Віра», «послух» та «гнів» є теперішніми триваючими реальностями, які отримують завершення лише у майбутньому. Тут використаний той же самий контраст між «вже» і «ще ні» в Царстві Божому. Повну версію біблійної дискусії щодо поняття «гнів» читайте в тексті Рим. 1:18-3:20.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав’язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. В чому первинне послання Ісуса було схожим на вістку Івана Хрестителя?
2. Чи було хрещення Івана таким самим, як християнське хрещення?
3. Чому так багато уваги було приділено словам Івана Хрестителя в перших главах Євангелія від Івана?
4. Опишіть, які протиріччя (їхню кількість і суть) використовує апостол Іван для опису відносин між Іваном Хрестителем та Ісусом?
5. Як слово «приймати» в Ів. 3:33 пов’язане зі словом «увірувати» в Ів. 3:36? Яким чином дієслово «не слухатися» в Ів. 3:36 відноситься до цієї дискусії?
6. Наведіть всі причини по порядку (відповідно до тексту Євангелія), чому людям слід довіритися Ісусу із Назарету як їхній єдиній надії на спасіння? (Ів. 3:31-36)
7. Поясніть, чому ДІЄСЛОВО «гнів» в Ів. 3:36 вжито у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 4

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ісус і самарянка	Самарянка зустрічає свого Месію	Ісус і самаряни	Ісус і самаряни	Ісус серед самарян
4:1-6	4:1-26	4:1-6	4:1-4 4:5-6	4:1-10
4:7-15		4:7-15	4:7-8 4:9 4:10	
4:16-26		4:16-26	4:11-12 4:13-14 4:15 4:16 4:17a 4:17b-18 4:19-20 4:21-24 4:25	4:11-14 4:15-24 4:25-26
4:27-30	Ниви, які побіліли	4:27-30	4:26 4:27	4:27-30
4:31-38		4:31-38	4:28-30 4:31 4:32 4:33	4:31-38
4:39-42	Спаситель світу	4:39-42	4:34-38 4:39-40 4:41-42	4:39-42
Зцілення сина чиновника	Прийом в Галілеї	Ісус і язичники	Ісус зцілює сина чиновника	Ісус в Галілеї
4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45
4:46-54	Син знатного чоловіка зцілюється	4:46-54	4:46-48 4:49 4:50-51 4:52-53 4:54	Зцілення сина царедворця 4:46-53 4:54

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-54

- А. У третій та четвертій главах Євангелія від Івана наявні два умисних протиставлення:
1. «Містер Релігійність» (Никодим) і «міс Знедолена» (жінка біля криниці)
 2. іудаїзм ерусалимський (ортодоксальний) та самарянський (еретичний).
- Б. Подальше проголошення істини про особистість та діла Ісуса через:
1. розмову із жінкою біля криниці (Ів. 4:1-26);
 2. розмову Ісуса з Його учнями (Ів. 4:27-38);
 3. свідчення жителів самарянського містечка (Ів. 4:39-42);
 4. прийняття Ісуса жителями Галілеї (Ів. 4:43-45);
 5. знамено/чудо, яке показало владу Ісуса над хворобами (Ів. 4:46-54).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:1-6

¹Тому, коли Господь дізнався, що фарисеї почули про те, що Ісус збирає та хрестить більше учнів, ніж Іван ²(хоча Сам Ісус нікого не хрестив, хрестили Його учні), ³Він покинув Іудею і пішов знову до Галілеї. ⁴І Йому треба було іти через Самарію. ⁵І ось Він прийшов в одне самарянське містечко під назвою Сіхар, недалеко від земельної ділянки, яку Яків дав своєму сину Йосипу; ⁶і була там криниця Якова. Тому Ісус, втомлений від Своєї мандрівки, присів біля криниці. І було близько шостої години.

4:1 «Господь». Іван, який подумки повертається до цієї ситуації (завдяки натхненню Духа) через багато років, використовує слова «Господь» та «Ісус» в цьому реченні по відношенні до однієї і тієї ж особи.

У деяких грецьких рукописах у тексті Ів. 4:1 зустрічається двічі слово «Ісус» (наприклад, у κ, D, NRSV, NJB, REB), однак слово «Господь» присутнє у рукописах P^{66,75}, A, B, C, L (NASB, NKJV). Однак, навіть з набагато кращою перевіркою рукописів стосовно слова «Господь» UBS⁴ надає слову «Ісус» в цьому тексті рейтинг «С» (важко визначити).

▣ **«фарисеї».** Див. Спеціальна тема: Фарисеї.

▣ **«почули про те, що Ісус збирає та хрестить більше учнів, ніж Іван».** Ісус покинув цю місцевість через можливий конфлікт між Його учнями та учнями Івана Хрестителя, який підбурювався фарисеями. У Синоптичних Євангеліях сказано, що Він покинув Іудею через арешт Івана Хрестителя Іродом Антипою (пор. Мт. 4:12; Мр. 1:14; Лк. 3:20).

4:2 «Сам Ісус нікого не хрестив». Сказаний коментар жодним чином не є приниженням хрещення (пор. Мт. 28:19; Дії 2:38; 8:12; 16:33; 22:16), але він вказує на егоїстичність людської природи (наприклад, «Я був хрещений Ісусом» чи Павлом, пор. 1 Кор. 1:17). Швидше за все, Ісус справді хрестив на початку Свого служіння (пор. Ів. 3:22), але пізніше Він перестав це робити. Цим текстом Іван бажає виправити хибну думку фарисеїв.

4:3 «Він покинув Іудею і пішов знову до Галілеї». Тут двічі вжито АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ для того, щоб підкреслити переміщення Ісуса з точки зору географії.

4:4 «І Йому треба було іти через Самарію». Слова «треба було» в оригіналі позначені грецьким ДІЄСЛОВОМ *dei*, яке в цьому контексті використовувалося декілька разів (пор. Ів. 3:7,14,30). Воно зазвичай перекладається як «повинен» або «необхідно». Тут мається на увазі божественний задум для цієї мандрівки Ісуса. Такий шлях був найкоротшим; Йосип Флавій розповідає, що євреї з Галілеї ходили саме цим шляхом. Однак, євреї із Іудеї ненавиділи самарян і не ходили через їхні землі, тому що вважали їх нечистокровними з релігійної точки зору.

Див. Спеціальна тема: Расизм

▣ **«через Самарію».** Між іудеями та самарянами була велика ворожнеча ще з VIII ст. до н.е. В 722 р. до н.е. десять північних колін Ізраїлю (зі столицею у Самарії) були захоплені Ассирією, а їхні жителі були

вигнані в Мідію (пор. 2 Цар. 17:6). Північна Палестина була заселена іншими поневоленими народами (пор. 2 Цар. 17:24). Протягом всіх наступних років язичники одружувалися з тими ізраїльтянами, які залишилися на цій території. Іудеї вважали самарян нечистокровними з релігійної точки зору та називали останніх еретиками (див. Езд. 4:1-4). Все це формує контекст Ів. 4:9.

4:5 «в одне самарянське містечко під назвою Сіхар, недалеко від земельної ділянки, яку Яків дав своєму сину Йосипу» (пор. Бут. 33:18, 19; Іс. Нав. 24:32). Багато-хто вважає, що Сіхар є Шехемом, однак про це нічого не сказано в Новому Заповіті.

4:6 «і була там криниця Якова». Це був викопаний у землі резервуар з водою глибиною близько 100 футів (1 фут = 0,3048 м). Це не було природне джерело; туди збирали дощову воду. У Старому Заповіті немає згадок про цю криницю, однак її назва справді відсилає до традицій Патріархів Ізраїлю.

■ **«Ісус, втомлений від Своєї мандрівки».** Тут ми чітко бачимо людську природу Ісуса (пор. Лк. 2:52), але Він ніколи не втомлювався любити людей!

■ **NASB, NKJV, JB «І було близько шостої години»**

NRSV, TEV «І було близько полудня»

Питання щодо того, який метод обчислення часу використовував Іван у своєму Євангеліє, залишається дискусійним. Очевидно, що в деяких випадках він використовував іудейський час, а в інших — римський. У іудеїв день починався в 6 год. ранку; у римлян — опівночі. З огляду на це, Ісус прибув до криниці досить рано (тобто, в 6 год. ранку).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:7-14

⁷І ось прийшла жінка-самарянка набрати води. Ісус сказав до неї: «Дай мені напитися». ⁸Учні ж Його відлучилися в місто купити їжі. ⁹Тоді жінка-самарянка сказала Йому: «Як це Ти, будучи іудеєм, просиш мене напитися, якщо я самарянська жінка?» (Бо іудеї не сходилися з самарянами). ¹⁰Ісус відповів і сказав до неї: «Якби ти знала дар Божий, і хто каже до тебе “Дай Мені напитися”, то ти сама попросила б Його, і Він дав би тобі води живої». ¹¹Вона сказала Йому: «Пане, у Тебе почерпнути немає чим, а криниця глибока; звідки тоді Ти дістанеш води живої? ¹²Хіба ти більший за нашого отця Якова, який дав нам криницю, і сам пив із нею, а також його сини і худоба?». ¹³Ісус відповів і сказав до неї: «Кожен, хто п’є цю воду, буде прагнути знову; ¹⁴але хто п’є воду, яку Я дам, не буде вже прагнути ніколи; але вода, яку Я дам, стане в ньому джерелом води, яке буде бити ключем у вічне життя».

4:7 «І ось прийшла жінка-самарянка». Те, що ця жінка прийшла одна до такого віддаленої криниці в такий незвичний час, можна пояснити її соціальним становищем у містечку.

■ **«Дай мені напитися».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, який несе в собі певне значення терміновості.

4:8 Цей вірш пояснює обстановку приватної розмови Ісуса з цією знедоленою жінкою з еретичної іудейської секти. Це ще один уточнюючий коментар від Івана.

4:9 «Як це Ти, будучи іудеєм, просиш мене напитися, якщо я самарянська жінка?». Іудеї ніколи не дозволяли собі пити з одного відра разом із самарянами (пор. іудейські традиції з Лев. 15). Ісус проігнорував два культурних бар’єри іудеїв: (1) заборону спілкування з самарянами і (2) заборону говорити з жінкою у громадському місці.

■ **«(Бо іудеї не сходилися з самарянами)».** Інформація, яка міститься в дужках (NASB, NRSV) є ще одним уточнюючим коментарем від Івана; вона відсутня у рукописах \aleph^* та D, але наявна у P^{63,66,75,76}, \aleph^1 , A, B, C, L. UBS⁴ дає цьому включенню рейтинг «A» (точно).

4:10 «Якби». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке часто називають «суперечним до дійсності».

Твердження, яке міститься у цьому реченні, хибне, і так само висновок, до якого воно веде, теж є хибним. Слово «дар» в Євангелії від Івана використано лише тут. Воно має на увазі Ісуса як дар Божий (пор. Ів. 3:16), що дає вічне життя. У тексті Ів. 7:38-39 а також Дій святих апостолів подібне слово використовується для опису дарування Святого Духа (пор. Дії 2:38; 8:20; 10:45; 11:17). Тут основний акцент на незаслуженій благодаті Бога, яка відкрилася в Христі та Святому Дусі.

■ **«води живої».** Це слово походить від старозавітної метафори (пор. Пс. 36:9; Іс. 12:3; 44:3; Єр. 2:13; 17:13; Зах. 14:8). Ісус використовує фразу «жива вода» як синонім поняття «духовне життя». Однак, жінка-самарянка подумала, що Він має на увазі джерельну воду як протиставлення до дощової води із цієї криниці. Це є однієї із властивостей Євангелія від Івана — опис того, що Ісуса (як світла для світу) постійно не розуміли (наприклад, Никодим). Земний грішний світ не може досягнути божественний світ (і в т.ч. послання Ісуса).

4:11 «Пане». Тут використано грецьке слово *kurios* у КЛИЧНОМУ ВІДМІНКУ — *kurie*. Воно може використовуватися як ввічливе звертання (пане), так і як богословське твердження (ГОСПОДЬ) повної божественності Ісуса, як у Ів. 4:1 та Рим. 10:13. Тут воно вжито як ввічливе звертання.

4:12 «Хіба ти більший за нашого отця Якова». Граматично речення побудоване так, що очікуваною відповіддю є «ні». Тут міститься неприхована іронія. Самарянська жінка стверджує про велич її предків, які, як прослідковували самаряни, через Єфрема та Манасію походять від самого Якова. Вражає те, що якраз Ісус Сам стверджував про свою велич тут!

Дана розмова зачіпає два богословських питання:

1. любов Бога/Ісуса до ізгоїв суспільства (наприклад, самарян, жінок)
2. верховенство Ісуса понад іудаїзмом та расовим (національним) гонором.

4:13-14 «але хто п'є воду, яку Я дам, не буде вже прагнути ніколи». Можливо, тут містяться натяки месіанського характеру (пор. Іс. 12:3; 48:21; 49:10). У цій фразі присутнє категоричне подвійне заперечення. Крім того, тут використана гра з ДІЄСЛІВНИМИ ФОРМАМИ ЧАСУ. АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК в Ів. 4:13 означає, що дія (пиття води) повторюється знову і знову, тоді як АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ в Ів. 4:14 говорить про її одноразовість.

4:14 «джерелом води, яке буде бити ключем у вічне життя». Тут — ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, який позначає «тривалу різку зміну» (пор. Іс. 58:11 та Ів. 7:38). Для людей, що жили в пустелі, вода була символом життя та божественного піклування.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:15-26

¹⁵Жінка сказала Йому: «Пане, дай мені тієї води, щоб я більше не прагнула, і не приходила постійно сюди черпати воду». ¹⁶Він сказав їй: «Іди, поклич свого чоловіка і приходь сюди». ¹⁷Жінка відповіла і сказала: «У мене немає чоловіка». ¹⁸Ісус сказав їй: «Ти вірно сказала: “У мене немає чоловіка”; у тебе було п'ять чоловіків, і той, з ким ти зараз, не є твоїм чоловіком; це ти сказала по правді». ¹⁹Жінка сказала Йому: «Пане, я бачу, що Ти пророк. ²⁰Отці наші поклонялися на цій горі, а ви *всі* говорите, що в Єрусалимі місце, де слід поклонятися». ²¹Ісус сказав до неї: «Жінко, повір Мені, що приходить той час, коли ні на цій горі, і не в Єрусалимі ви будете поклонятися Отцю. ²²Ви поклоняєтеся тому, чого ви не знаєте; ми поклоняємося тому, що ми знаємо, оскільки спасіння — від іудеїв. ²³Але приходить той час, і вже він прийшов, коли істинні поклонники будуть поклонятися Отцю в душі та істині; бо таких людей шукає Отець, щоб вони були Його поклонниками. ²⁴Бог є дух, і ті, хто поклоняються Йому, повинні поклонятися у душі та істині». ²⁵Жінка сказала Йому: «Я знаю, що прийде Месія (Той, кого називають Христом); коли Він прийде, Він звістить все для нас». ²⁶Ісус сказав до неї: «Я, той, хто говорить до тебе, є *Ним*».

4:15. Ця жінка, як і Никодим, все ще розуміла Ісуса на дуже приземленому (буквальному) рівні. Подібне дуже часто траплялося навіть серед Його учнів. Вони часто не розуміли Ісуса, не вловлюючи метафор у Його мові (пор. Ів. 4:31-33; 11:11-13).

4:16 UBS⁴ навіть не припускає можливості, що ім'я «Ісус» було додано пізніше (пор. з NKJV, NRSV, NJB, REB). Переклад NET надає як речовий доказ дописування в цьому місці (стор. 1903, зокрема, манускрипти A, C², D, L та W, але слово відсутнє в манускриптах P^{66,75}, B, C). Видається, що переписувачі бажали зробити текст більш ясним та доступним для розуміння.

■ **«Іди, поклич».** Тут використано НАКАЗОВИЙ СПОСІБ АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ; а за ним слідує АОРИСТ У АКТИВНОМУ СТАНІ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ.

4:17 «У мене немає чоловіка». Гріх повинен бути розкритим. Ісус не потурає гріху цієї жінки, але і не засуджує її.

4:18 «у тебе було п'ять чоловіків». Ісус проявляє тут своє надприродне знання для того, щоб дати поштовх жінці вийти за рамки земного і ввійти у духовну сферу (пор. Ів. 1:48).

4:19 «Пане, я бачу, що Ти пророк». Жінка ще не прийшла до месіанського розуміння. Вона все ще пробує оминати фундаментальне питання її особистих відносин з Богом шляхом використання подібного компліменту (як і Никодим у Ів. 3:2).

Інші коментатори бачать у цій фразі месіанський натяк з Повт. Зак. 18:15-22

Див. Спеціальна тема: Старозавітне пророцтво; Спеціальна тема: Новозавітне пророцтво

4:20 «Отці наші». Тут мається на увазі Авраам та Яків (пор. Бут. 12:7; 33:20). Вона заявляє про власне розуміння розширення завіту (включення до завіту самарян) (Ів. 8:31-59).

■ **«поклонялися на цій горі».** Тут говориться про богословський спір щодо того, де слід поклонятися Богу (ЯХВЕ). Іудеї наполягали, що на горі Морія (місцезнаходження Храму), а самаряни — на горі Герізім (самарянський храм був зруйнований Йохананом Гірканом в 129 р. до н.е.).

В наші дні такі роздуми є спробою людей, яким ми свідчимо, відійти вбік від питання їхніх відносин з Христом шляхом використання подібного богословського відволікаючого маневру. Люди полюбили вивчати релігію та філософію до тієї міри, доки вона їх особисто не стосується (пор. Ів. 3:19-21).

4:21 «приходить той час, коли ні на цій горі, і не в Єрусалимі ви будете поклонятися Отцю». Очевидно, що така заява була шокуючою як для жінки, так і для Його учнів. Не важливо, де поклонятися, важливо хто!

4:22 «оскільки спасіння — від іудеїв». В цих словах міститься підтвердження походження Месії (пор. Бут. 12:2-3; 49:8-12; Іс. 2:3; Рим. 9:4-5).

4:23 «Але приходить той час, і вже він прийшов». Можливо, тут присутній натяк на текст Мал. 1:11 про всесвітній характер поклоніння. Очевидно, що Ісус наділяв даром вічного життя як протягом свого земного життя, так і після Його смерті. Ця фраза відображає стан протиріччя між двома пришествями Месії. Дві іудейські епохи (див. Спеціальна тема: Цей вік та вік майбутній) накладаються одна на одну. Новий вік Духа вже є теперішнім, але ми все ще живемо в старий вік зла і гріха.

Ісус точно стверджував, що новий вік вже почався разом з Його пришествям. Вік Духа, Месіанська епоха, вже проголошені!

■ **«в душі та істині».** Тут слово «дух» (див. Спеціальна тема: Дихання, вітер, дух) говорить про поклоніння, яке не прив'язане до якого-небудь фізичного місця. Слово «істина» у грекомовній культурі більше стосується інтелектуального процесу, тоді як у єврейській культурі в його основі лежить більше уявлення про відданість або надійність. Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: «Правда» у працях Івана.

■ **«Отцю».** Це була досить незвична згадка про Бога у Новому Заповіті як «Отця» без додавання будь-якої вказівки на те, що Ісус є Його Єдинородженим Сином.

Див. Спеціальна тема: Отець

■ **«бо таких людей шукає Отець, щоб вони були Його поклонниками».** Бог активно шукає заблудлих грішників (пор. Іс. 55; Єзек. 18:23,32; Лк. 19:10; Ів. 1:12; 3:16).

4:24 «Бог є дух». У працях Івана є декілька коротких фраз, які описують суть та характер Бога: (1) Бог є любов; (2) Бог є світло; (3) Бог є дух. Це все означає, що (1) Бог не має фізичного тіла; (2) Бог не обмежений простором; (3) Бог не залежить від часової послідовності, або (4) небесне тут протиставляється земному.

4:25 «прийде Месія». Слово «Месія» з'являється лише двічі у Новому Заповіті, і обидва рази у Євангелії від Івана (пор. Ів. 1:41; 4:25).

Див. Спеціальна тема: Месія

■ **«коли Він прийде, Він звістить все для нас».** Ця фраза показує, що самаряни також очікували приходу Месії. Вона також показує те, що самаряни вбачали у пришесті Месії відкриття повноти Бога.

4:26 «Я, той, хто говорить до тебе, є Ним». Тут, можливо, міститься натяк на Іс. 52:6. В словах Ісуса явне та відкрите визнання Його божественної природи (що суттєво відрізняється від тих випадків, які описані у Синоптичних Євангеліях)! Тут присутня гра слів: «Я Є», яка віддзеркалює старозавітне ім'я Бога ЯХВЕ (пор. Вих. 3:12, 14). Ісус використав це старозавітне ім'я Бога для того, щоб показати людям, що ЯХВЕ Сам Себе відкрив людям видимим та очевидним способом в Ісусі (пор. Ів. 8:24, 28, 58; 13:19; 18:5, пор. з Іс. 41:4; 43:10; 46:4). Використання фрази «Я Є» у цій ситуації необхідно відрізнити від добре відомих «Я Є» заяв Ісуса в Ів. 6:35, 51; 8:12; 10:7, 9, 11, 14; 11:25; 14:6; 15:1, 5, після яких відразу ідуть уточнюючі ІМЕННИКИ.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:27-30

²⁷В цей момент прийшли Його учні, і вони здивувалися, що Він говорив із жінкою, однак ніхто не сказав: «Чого Ти шукаєш?» або «Чому Ти говориш із нею?». ²⁸Тоді жінка залишила свій глек для води, і побігла у місто, і сказала людям: ²⁹«Підіть, погляньте на Чоловіка, який мені розказав усе, що я зробила; чи це не Христос?» ³⁰Вони вийшли з міста і прийшли до Нього.

4:27 «вони здивувалися, що Він говорив із жінкою». Ортодоксальний іудей так не поведився, відповідно до загальноприйнятих культурних норм того часу.

■ **однак ніхто не сказав: «Чого Ти шукаєш?» або «Чому Ти говориш із нею?».** Це коментар від очевидця цих подій, від Івана. Йому точно добре запам'яталася ця шокуюча подія!

4:28 «Тоді жінка залишила свій глек для води». Це такий чудовий історичний коментар від очевидця, який показує, з яким захватом жінка поспішила назад до містечка, щоб засвідчити (пор. Ів. 4:29-30).

4:29 «чи це не Христос?». З граматичної точки зору очікуваною відповіддю має бути «ні», однак контекст показує, що насправді вона повірила в те, що Він Ним був! Таким чином, контекст «перемагає» граматику!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:31-38

³¹Тим часом учні просили Його, кажучи: «Рабі, їж». ³²Але Він сказав до них: «Я маю їжу, про яку ви не знаєте». ³³Тому учні говорили між собою: «Чи хтось приніс Йому щось поїсти?» ³⁴Ісус сказав до них: «Моя їжа — робити волю Того, хто послав Мене і звершити діло Його. ³⁵Чи не кажете ви: “Ще чотири місяці, і *потім* будуть жнива?” Ось, я кажу вам: піднесіть ваші очі і погляньте на ниви, вони вже побіліли для жнив. ³⁶І вже той, хто пожинає, отримує плату і збирає плід для вічного життя; так щоб той, хто сіє, і той, хто збирає, радувалися разом. ³⁷Адже в цьому *випадку* істинним є вислів: “Один сіє, а інший пожинає”. ³⁸Я посилаю вас жати те, над чим ви не трудилися; інші трудилися, а ви увійшли до їхньої праці».

4:32. Тут присутній ще один приклад дуалізму між небесним та земним, духовним та матеріальним. Ісус перебував на євангелізаційній місії, яка передбачала відкриття Бога. Люди були/є пріоритетом цієї місії!

4:34 «Моя їжа — робити волю Того, хто послав Мене і звершити діло Його». У главі 17 Євангелія від Івана чітко показано те, що Ісус розумів, що саме бажав Отець, щоб він виконав (пор. Мр. 10:45; Лк. 19:10; Ів. 6:29).

Тут знову підкреслюється контраст: Ісус, який був посланий згори, від самої присутності Бога Отця, для того, щоб явити Його та звершити діла Отця (місія Ісуса). Цей вертикальний дуалізм є суттєвою характеристикою Івана (верх проти низу, дух проти плоті).

Для того, щоб сказати, що Ісус був посланий згори вживаються два слова:

1. *perpō* (Ів. 4:34; 5:23,24,30,37; 6:38,39,40,44; 7:16,18,28,33; 8:16,18,26,29; 9:4; 12:44,45,49; 14:24; 15:21; 16:5)

2. *apostellō* (Ів. 3:17,24; 5:36,38; 6:29,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,18,21,23,25; 20:21)

Ці два слова є синонімічними, як показує текст Ів. 20:21. Все це також показує те, що віруючі також послані у цей грішний світ як представники Отця заради спасіння грішників (пор. 2 Кор. 5:13-21).

Див. Спеціальна тема: Воля (*thelēma*) Божа

4:35 «Ще чотири місяці, і потім будуть жнива». Ця фраза-метафора показує, що можливість духовного відклику на Божу пропозицію була вже в той момент! Люди спасалися вірою через Нього не тільки після воскресіння, а й протягом всього життя Ісуса.

4:36-38 «Один сіє, а інший пожинає». Ці вірші вказують на увазі служіння пророків або, можливо, на служіння Івана Хрестителя. Ці ж слова вжиті у 1 Кор. 3:6-8 для характеристики відносин між служіннями Павла та Аполлоса.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:39-42

³⁹З того міста багато самарян увірували у Нього через слова жінки, яка засвідчила: «Підіть, погляньте на Чоловіка, який мені розказав усе, що я зробила». ⁴⁰І коли самаряни прийшли до Ісуса, вони просили Його залишитися з ними; і Він пробував там два дні. ⁴¹І набагато більше увірували, через Його слово; ⁴²і казали вони до жінки: «Вже не тому віруємо, що ти нам сказала, а тому що ми вже самі почули і знаємо, що Він воістину є Спасителем світу».

4:39 «багато самарян увірували у Нього». Іван використовує ДІССЛОВО «увірувати»/«вірити» у поєднанні з іншими словами: «вірити в» (*en*), «вірити, що» (*hoti*) і найчастіше «вірити в [когось]» (*eis*) або довірятися [комусь]» (пор. Ів. 2:11,23; 3:16,18,36; 6:29,35,40; 7:5,31,38, 48; 8:30; 9:35,36; 10:42; 11:25,26,45,48; 12:11,37,42,44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20; 12:11,37,42,44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20). Спочатку самаряни увірували через свідчення жінки (Ів. 4:39), але потім вони почули Ісуса і особисто отримали свідчення від нього (Ів. 4:41-42). Ісус прийшов до загублених овечок Ізраїля, однак Його блага вістка звернена до всього людства: самарян, жінки сирійсько-фінікійського походження та римських солдат (пор. Рим. 10:12; 1 Кор. 12:13; Гал. 3:28-29; Кол. 3:11).

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити».

■ **«через слова жінки, яка засвідчила».** Якщо Бог використав як свідка цю аморальну жінку-еретичку, то тим більше Він може використати мене і вас! Цей вірш показує значимість особистого свідчення.

Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана)

4:40 NASB, NRSV «просили»

NKJV «наполягали»

TEV, NJB «благали»

Це сильне грецьке слово, яке потрібно перекладати як «наполягали» або «благали». Інтенсивний характер цього слова можна побачити при його використанні в Ів.4:47 (пор. Лк. 4:38).

4:42 «є Спасителем світу». Цей самий всезагальний титул використано в 1 Ів. 4:14. Він також використовується в всесвітньому значенні для опису Божої любові до всього людства (пор. 1 Тим. 2:6;

Євр. 2:9; 1 Ів. 2:2). Обітниця з Бут. 3:15 тепер виконана! У першому столітті таку фразу часто використовували по відношенню до римського імператора (кесаря). Римляни переслідували християн через те, що вони використовували цей титул виключно для Ісуса. Це також показує, як новозавітні автори переносили титули Бога Отця на Сина: Тит 1:3 — Тит 1:4; Тит 2:10 — Тит 2:13; Тит 3:4 — Тит 3:6. Іудеї відкинули Ісуса (пор. Ів. 1:11), але самаряни швидко і легко визнали Його (пор. Ів. 1:12)!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:43-45

⁴³Через два дні Він вийшов звідти в Галілею. ⁴⁴Адже Ісус Сам свідчив, що жоден пророк не шанується у своєму власному краю. ⁴⁵Тому, коли Він прийшов у Галілею, галілеяни прийняли Його, бачивши всі речі, які Він зробив у Єрусалимі на святі, — вони ж самі ходили на свято.

4:43 Цей вірш показує, що Ісус мандрував між Іудеєю та Галілеєю вільніше та частіше, ніж це описано в Синоптичних Євангеліях.

4:44 Це дуже незвичний вірш, оскільки він зовсім не вписується у цей контекст. Можливо, тут мається на увазі служіння в Галілеї, яке тільки починалося (пор. Ів. 4:3). Ця приказка також міститься в Мт. 13:57; Мр. 6:4; Лк. 4:24. У Синоптичних Євангеліях вона відноситься до Галілеї, але тут вона стосується Іудеї.

4:45 «галілеяни прийняли Його». Вони вже познайомилися з ученням Ісуса та бачили його чудеса під час раднішого пасхального візиту в Єрусалим.

Говориться, що галілеяни «прийняли» Ісуса, але багато з них не послідували через прийняття Його вістки і пізніше покинули Його. «Вірити»/«вірувати» (пор. Ів. 3:16) та «приймати» (Ів. 1:17) включає в себе більше, ніж первинне прийняття (пор. з притчею про сіяча в Мт. 13:18-23; Мр. 4:12-20; Лк. 8:11-15). Див. Спеціальна тема: Потреба в наполегливості.

■ «вони ж самі ходили на свято». Переклад NET визначає цей текст як ще один коментар від автора, так як і в Ів. 4:44 (пор. з перекладами NRSV, NIV).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 4:46-54

⁴⁶Отже, прийшов Він знову до Кани Галілейської, де Він перетворив воду у вино. І був там один царедворець, чий син хворів у Капернаумі. ⁴⁷Коли він почув, що Ісус прийшов з Іудеї до Галілеї, він пішов до Нього і благав *Його* прийти до нього та зцілити його сина, адже він був уже при смерті. ⁴⁸І сказав Ісус до нього: «Як ви *всі* не побачите знаків та чудес, ви *просто* не увіруєте». ⁴⁹Царедворець сказав до Нього: «Пане, піди, поки моє дитя не померло». ⁵⁰Ісус сказав йому: «Іди; твій син живе». Чоловік увірував слову, яке Ісус промовив до нього, і відійшов. ⁵¹Коли він ще був в дорозі, *його* слуги зустріли його, і сказали, що його син живий. ⁵²І запитав він їх, коли йому стало краще. Тоді вони сказали йому: «Вчора, в сьомій годині гарячка покинула його». ⁵³Так батько дізнався, що *це було* саме тоді, коли Ісус сказав до нього: «Твій син живе»; і увірував він сам, і увесь його дім. ⁵⁴Це вже друге чудо, яке Ісус здійснив, коли прийшов з Іудеї в Галілею.

4:46 NASB, NRSV, NJB «царедворець»

NKJV «певний знатний чоловік»

TEV «чиновник»

Це був чиновник, який перебував на службі у сім'ї Ірода.

4:48 «Як ви *всі* не побачите знаків та чудес, ви *просто* не увіруєте». Тут використано УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ з категоричним ПОДВІЙНИМ ЗАПЕРЕЧЕННЯМ. Ісус звертається до цього чоловіка у МНОЖИНІ. Іудеї шукають знамен (пор. Ів. 2:18; 6:2, 30; Мт. 12:38; 16:1). Однак, цей слуга Ірода увірував ще до чуда.

4:49 «дитя». У трьох віршах Іван використовує різні слова:

1. Ів. 4:49 — *paidion* (NASB, «дитя»)
2. Ів. 4:50 — *huiōs* (NASB, «син»)

3. Ів. 4:51 — *pais* (NASB, «син»)

Очевидно, що ці слова є синонімами.

4:50 В цьому вірші виражена суть Євангелія від Івана — віра в Ісуса, в Його слова, Його далі, Його Особу! Цей чоловік повірив обітниці Ісуса без будь-якого видимого чуда.

4:53 «увірував він сам, і увесь його дім». Це перша із багатьох розповідей, де показано те, що вся сім'я увірвала завдяки вірі однієї людини:

1. Корнелій (Дії 10:44-48)
2. Лідія (Дії 16:15)
3. тюремний наглядач у Филипах (Дії 16:31-34)
4. Крисп (Дії 18:8)
5. Степан (1 Кор. 1:16).

Існує дуже багато дискусії з приводу навернення цих сімей, однак необхідно наголосити, що всі члени сім'ї повинні самостійно та особисто визнавати Ісуса. Культура стародавнього Близького Сходу була більш обцинною та орієнтованою на сім'ю, ніж сучасна західна культура. Але є істинним те, що люди, які займають значиме місце у нашому житті, можуть впливати на наш вибір.

4:54 Перше публічне чудо Ісуса було на весіллі в Кані (пор. Ів. 2:1-11).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Ісус покинув Іудею?
2. Іван використовує римський чи іудейський час?
3. В чому була важливість розмови Ісуса з самарянською жінкою?
4. Як текст Ів. 4:20 відображається на відносинах між сьгоднішніми конфесіями?
5. Поясніть суть вражаючої заяви Ісуса в Ів. 4:26.
6. Чи дійсно галілеяни сповідували істинну віру?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 5

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Зцілення біля купальні	Чоловік зцілювався біля купальні Віфезда	Зцілення кульгавого чоловіка в суботу	Зцілення біля купальні	Зцілення хворого чоловіка біля купальні Віфезда
5:1-9а	5:1-15	5:1 5:2-9а	5:1-6 5:7 5:8-9а	5:1-9а
5:9б-18		5:9б-18	5:9б-10 5:11 5:12 5:14 5:16 5:15-17 5:18	5:9б-18
Влада Сина 5:19-29	Шанування Отця і Сина 5:16-23 Життя і суд здійснюються через Сина 5:24-30	Відносини Ісуса і Бога 5:19-24 5:25-29 Свідчення про те, що Ісус відкриває Бога 5:30	Влада Сина 5:19-23 5:24-29 Свідчення про Ісуса	5:19-47
5:30 Свідчення про Ісуса 5:31-40	Чотирикратне свідчення 5:31-47	5:31-38 Ісус докоряє тих, хто відкидає його пропозицію 5:39-47	5:30 5:31-40	
5:41-47			5:41-47	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:1-9а

¹Після цього було іудейське свято, і Ісус зійшов до Єрусалиму. ²А в Єрусалимі, біля брами Овечої, є купальня, Віфезда по-єврейському зветься, що мала п'ять ганків. ³В ці дні багато тих, хто були хворі, сліпі, криві та сухі, ⁴[які чекали на коливання вод; бо ангел Господній в певний час сходив у купальню та збурював воду; і хто потім перший після збурювання води сходив у воду, зцілювався незалежно від того, яку мав хворобу.] ⁵І ось був там один чоловік, хворий вже тридцять вісім років. ⁶Коли Ісус побачив його лежачого там, і дізнався, що він знаходиться в такому стані вже довгий час, Він сказав до нього: «Ти хочеш стати здоровим?». ⁷Хворий чоловік відповів Йому: «Пане, немає у мене людини, яка б мене опустила у купальню після того, як збурилася вода, а коли я підйду, то хтось інший вже спуститься переді мною». ⁸Ісус сказав до нього: «Встань, візьми свою постіль і йди». ^{9а}Відразу чоловік зцілювався і взяв свою постіль, і почав ходити.

5:1 «свято». У деяких древньогрецьких уніціальних рукописах (X та C) слово «свято» вжито з означенням артиклем, але у більшості інших манускриптів воно вжито без нього (P⁶⁶, P⁷⁵, A, B і D). Було три щорічних свята, які іудеїв чоловічої повинні були відвідувати (за можливості): (1) Пасха (Песах); (2) П'ятидесятниця та (3) Свято кущів (Лев. 23). Якщо тут малося на увазі свято Пасхи, то, значить, публічне служіння Ісуса тривало чотири, а не три роки (пор. Ів. 2:13, 23; 6:4: 12:1). Традиційно вважається, що публічне служіння Ісуса тривало три роки з моменту Його хрещення Іваном. Це можливо визначити лише за кількістю пасхальних свят, які згадуються лише в Євангелії від Івана.

■ **«Ісус зійшов до Єрусалиму».** У Євангелії від Івана було сказано, що Ісус ходив на свята до Єрусалиму декілька разів (пор. Ів. 2:13; 5:1; 7:10; 12:12).

Єрусалим був збудований на семи пагорбах, через що він височів понад навколишньою територією. Тому фразу «зійшов» можна також розуміти як «піднявся» у фізичному сенсі. Однак, це могло бути метафоричним фразеологізмом щодо «вищості» міста. Єрусалим, через Храм, був особливим земним місцем, і його називали центром (пупом) землі.

5:2 «біля брами Овечої». Ці «ворота для стада» знаходилися в північно-східній частині єрусалимського муру. Про нього згадується у Неємії у зв'язку з відбудовою та повторним посвяченням стін міста (Неем. 3:1, 32; 12:39).

■ **NASB, NKJV «купальня, Віфезда по-єврейському зветься»**

NRSV «називається по-єврейськи Віф-зафа»

TEV «по-єврейськи називається Віфзафа»

NJB «названа Віфезда по-єврейськи»

Існує декілька альтернативних способів написання цієї назви. Йосип Флавій також називає її по-єврейському «Віфзафа», відповідно до назви цієї частини Єрусалиму. В грецьких рукописах вона називається «Віфсаїда». В кумранських рукописах вона позначена як «Віфезда», що означає «дім милосердя» або «дім подвійного джерела». Сьогодні це місце знають як басейн святої Анни.

В дні Ісуса іудеї Палестини розмовляли вже арамейською мовою, а не древньоєврейською (іврит). Тому, коли в Євангелії від Івана сказано «по-єврейськи», мається на увазі насправді «по-арамейськи» (пор. Ів. 5:2; 19:13,17,20; 20:16; Об. 9:11; 16:16). Усі вислови Ісуса, такі як:

1. *Talitha kum*, Мр. 5:41

2. *Ephphatha*, Мр. 7:34

3. *Eloi, Eloi, lama sabachthani*, Мр. 15:34 — були сказані по-арамейськи.

5:4 Цей вірш (Ів. 5:36-4) є більш пізнім доповненням тексту переписувачем для того, щоб пояснити:

1. чому біля купальні знаходилося так багато хворих людей

2. чому цей чоловік так довго там знаходився

3. чому він хотів, щоб хтось його опустив у воду, Ів. 5:7

Очевидно, що це був елемент єврейського фольклору. В оригіналі Євангелія від Івана цей текст був відсутній. Доказами цього служать наступні факти:

1. цей текст був відсутній у манускриптах P⁶⁶, P⁷⁵, x, B, C*, D
2. у більше як 20 додаткових пізніх грецьких рукописах цей текст був позначений астериском (зірочкою / *), який показував, що цей текст не вважали оригінальним
3. в цьому короткому вірші вжиті слова, відсутні у лексиці апостола Івана (які не властиві його стилю письма).

Цей текст включено в ряд ранніх грецьких унціальних манускриптів: А, С3, К, та L. Згадку про цей текст можна знайти також в Діатессарона (180 р. н.е.), а також у працях Тертуліан (200 р. н.е.), Амвросія, Златоуста та Кирила. Це все показує древній характер цієї вставки, але не її приналежність до первісного богонатхненного Євангелія. Вона наводиться в KJV, в оновленій версії NASB 1995 р. (в дужках) та NKJV, однак в NASB (1970 р.), NRSV, NJB, REB, NET та NIV її опущено.

Ви можете знайти чудову дискусію щодо відмінностей в текстах рукописів з точки зору євангельської текстуальної критики в праці Гордон Фі «Чим завершується екзегетика» [Gordon Fee, *To What End Exegesis?*], стор. 17-28.

5:5-6 Точно невідомо, чому Ісус вибрав саме цього чоловіка. Можливо, він перебував там найдовше. З боку цього чоловіка вимагалось небагато віри. Очевидно, що Ісус намагався викликати суперечку з іудейськими лідерами. Цей випадок давав Йому можливість заявити про свої месіанські права. Есхатологічний текст в Іс. 35:6 можна віднести до такого випадку месіанського зцілення.

Багато чудес Ісуса, в першу чергу, були здійснені не для окремих осіб, а для навколишніх людей, які за цим спостерігали:

1. для учнів
2. для іудейської влади
3. для натовпу.

У Євангелії відібрані окремі чудеса, які однозначно відкривають, ким був Ісус. Вони показують, якими були Його діла кожного дня. Чудеса були вибрані для того, щоб показати:

1. Його особистість
2. Його співчуття
3. Його силу
4. Його владу
5. ясне відкриття Отця через Нього
6. ясне відкриття месіанського віку.

5:8 «Встань, візьми свою постіль і йди». У цьому реченні містяться декілька наказів у формі:

1. НАКАЗОВОГО СПОСОБУ АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ
2. потім — АКТИВНОГО АОРИСТА в НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ
3. і знову — НАКАЗОВОГО СПОСОБУ АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ

Постіллю в цьому контексті була полотняна підстилка, на якій спали бідняки. На них і сиділи цілий день хворі, криві та паралізовані люди (пор. Мр. 2:4,9,11,12; 6:55; Дії 9:33).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:96-18

⁹⁶А того дня була субота. ¹⁰Через це іудеї сказали тому чоловіку, що був зцілений: «Сьогодні субота, не слід тобі носити свою постіль». ¹¹Але він відповів їм: «Той, хто мене уздоровив, сказав мені: «Візьми постіль твою і йди». ¹²Вони запитали його: «Хто це той чоловік, що сказав: «Візьми постіль твою і йди?»». ¹³Але зцілений чоловік не знав, хто це був, а Ісус змішався з натовпом в тому місці. ¹⁴Після того Ісус знайшов його в храмі і сказав до нього: «Ось ти уздоровлений; не гріши більше, щоб щось гірше не сталося з тобою». ¹⁵Той чоловік пішов і розповів іудеям, що це був Ісус, який зцілив його. ¹⁶Через це іудеї почали переслідувати Ісуса, тому що він чинив ці діла в суботу. ¹⁷Але Він відповів їм: «Мій Отець працює і досі, і Я Сам працюю». ¹⁸Через це іудеї ще більше почали шукати, як вбити Його, тому що Він не тільки не дотримувався суботи, а й Бога назвав Своїм Отцем, роблячи Себе Самого рівним Богу.

5:96 «А того дня була субота». Іудейські лідери не зраділи тому, що той чоловік був зцілений, а навіть навпаки — вони були ображені тим, що Ісус порушив усну традицію (яка пізніше була зібрана в Талмуді) щодо суботи (Шабату) (пор. Ів. 5:16, 18; Мт. 7: 1-23).

Акт Ісуса щодо зцілення в суботу можна пояснити двома способами:

1. Він зцілював щодня, але всі суперечки виникали лише через зцілення в суботу.
2. Він вважав за краще використати таку можливість для того, щоб викликати богословську полеміку з релігійними лідерами.

Ісус часто зцілював в суботу (пор. Мт. 12:9-14; Мр. 1:29-31; 3:1-6; Лк. 6:6-11; 14:1-6; Ів. 5:9-18; 9:14). Ісус також виганяв демонів у суботу (пор. Мр. 1:21-28; Лк. 13:10-17). Крім того, Ісус захищав своїх учнів, які поїдали колосся в суботу (Мт. 12:1-8; Мр. 2:23-28). Ісус по суботам в синагозі викликав присутніх до обговорення спірних питань (пор. Лк. 4:16-30; Ів. 7:14-24).

5:13 «Ісус змішався з натовпом». Буквально тут звучить як «нахилив голову на один бік». Зовнішньо Ісус виглядав як будь-який нормальний іудей у ті дні. Він просто розчинився в натовпі.

5:14 NASB, NRSV, NJB «не гріши більше»

NKJV «більше не гріши»

TEV «перестань грішити»

Тут використано АКТИВНИЙ НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, яка часто має на увазі запитими дію, яка вже в процесі, хоча в цьому контексті це видається малоімовірним (пор. з перекладом NET, стор. 1907 #8). Іудейські богослови першого століття вбачали у хворобі наслідок гріха (пор. Як. 5:14-15). Насправді, такий підхід не пояснює природу всіх хвороб, що видно, зокрема, з розповіді про зцілення Ісусом сліпонародженого (пор. Ів. 9) та зі слів Ісуса в Лк. 13:1-4. Ісус все ще проявляє турботу про духовне життя цього чоловіка. Наші дії не відображають стан нашого серця та нашої віри. Біблійна віра є одночасно об'єктивною (зовнішньою) та суб'єктивною (внутрішньою), є одночасно віруванням та діями.

Сьогодні в церкві присутня підвищена увага до фізичного зцілення. Без сумнівів, Бог все ще зцілює. Але божественне зцілення повинно бути результатом духовних змін (зміни способу життя та життєвих пріоритетів). Правильним запитання в цьому випадку мало б бути: «для чого ти хочеш зцілитися?».

Див. Спеціальна тема: Чи є зцілення Божим планом для кожної епохи?

5:15 «Той чоловік пішов і розповів іудеям». Чому чоловік бажав повідомити іудейські влади про Ісуса неясно:

1. можливо, це було бездумним дріб'язковим вчинком, який показує, що зцілення не завжди починається або завершується вірою;
2. Ісус Сам сказав йому так вчинити (пор. Мт. 8:4; Мр. 1:44; Лк. 5:14; 17:14).

5:16 «тому що він чинив ці діла в суботу». Тут вжито ДІЄСЛОВО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яке показує тривалу дію у минулому часі. Отже, це було вже не перше (чи останнє) зцілення, яке Ісус вчинив у суботу!

5:17 NASB «Але Він відповів їм»

NKJV, REB, NRSV, NIV «Але Ісус відповів їм»

NJB «Його відповідь до них була»

Серед переписувачів древньогрецьких рукописів була розповсюджена тенденція:

1. до спрощення граматики
2. вставляти спеціальні займенники для позначення іменників
3. стандартизувати фрази.

Важко дізнатися, яка із вищеназваних форм тексту Ів. 5:17 є оригінальною:

1. «але Він. . .» — P⁷⁵, κ, B, W
2. «але Ісус. . .» — P⁶⁶, A, D, L
3. «але пан (the lord). . .», або «Господь (the Lord) Ісус» — сирійські переклади.

Переклад UBS⁴ наділяє другу точку зору рейтингом «С» (важко визначити).

■ **«Мій Отець працює і досі, і Я Сам працюю».** Обидва ДІЄСЛОВА вжиті в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Ісус проголошував те, що Отець не переставав чинити добрі діла в суботу, і так само має чинити і Син (хорошу дискусію щодо цього вірша ви можете знайти в праці Манфреда Брауха «Зловживаючи Писанням», [Manfred Brauch, *Abusing Scripture*],

стор. 219). Цими словами Ісус у прямому сенсі підтверджує, що прекрасно розумів Свої унікальні відносини з Отцем (Ів. 5:19-29).

Іудейська концепція монотеїзму (пор. Повт. Зак. 6:4) на практиці пояснювала всі події в світі «єдиною причиною» (Суд. 9:23; Йов 2:10; Екл. 7:14; Іс. 45:7; 59:16; Плач 3:33-38; Ам. 3:6). Все, в кінці кінців, було результатом дій єдиного істинного Бога. Коли Ісус стверджував про наявність двох активних суб'єктів у діях Бога в світі, він, таким чином, стверджував і дуалізм у божественній причинності. Це дуже складне питання щодо розуміння Трійці. Один Бог, який проявляє себе через трьох Осіб (пор. Мт. 3:16-17; 28:19; Ів. 14:26; Дії 2:33-34; Рим. 8:9-10; 1 Кор. 12:4-6; 2 Кор. 1:21-22; 13:14; Гал. 4:4; Еф. 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Тит 3:4-6; 1 Петр. 1:2).

Див. Спеціальна тема: Трійця

5:18 «Через це іудеї ще більше почали шукати, як вбити Його». Іудеї хотіли вбити Ісуса через те, що:

1. Він публічно порушив (буквально «розв'язав», ДІЄСЛОВО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, пор. Мт. 5:19) правила усної традиції (Талмуду) щодо суботи
2. Його заяви показували, що Він розумів Сам Себе рівним Богу (пор. Ів. 8:58-59; 10:33; 19:7).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:19-23

¹⁹Тому Ісус відповів і говорив до них: «По правді, по правді кажу я до вас: Син не може нічого чинити від Себе, лише *те*, що Він бачить, як Отець чинить; бо що чинить Отець, так само це ж саме чинить і Син. ²⁰Бо Отець любить Сина і показує Йому всі діла, які Він Сам чинить; і *Отець* покаже Йому діла більші, ніж ці, щоб ви дивувалися. ²¹Бо як Отець воскрешає з мертвих і дає їм життя, то так само і Син дає життя тим, кому Він бажає. ²²Бо не судить Отець нікого, але Він віддав увесь суд Синові, ²³щоб усі шанували Сина, як і шанують Отця. Той, хто не шанує Сина, той і не шанує Отця, який Його послав.

5:19,24,25 «По правді, по правді». Буквально «Амін, амін». Слово «амін» є транслітерацією з івриту. Спочатку воно позначало надійність чого-небудь (кого-небудь). Потім воно почало вживатися для підтвердження чогось істинного (правдивого). Відомо, що лише Ісус використовував це слово на початку речень. Він використовував це слово у ролі своєрідної передмови до важливих речей. Лише в Євангелії від Івана можна зустріти подвійне використання цього слова на початку речення.

Див. Спеціальна тема: Амін.

5:19 «Син». Те, що слово «Син» у наступних кількох віршах повторюється, вказує на особливу богословську важливість цього факту. Це слово вжито вісім раз у такому маленькому фрагменті тексту, що показує чітке усвідомлення Ісусом Його унікальних відносин з Отцем, що виражається у титулах «Син Людський» та «Син Божий».

■ **«Син не може нічого чинити від Себе».** Є вірним той факт, що у Новому Заповіті можна часто зустріти парадоксальні фрази з уст Ісуса. Зокрема, в різних текстах:

1. Він є одне з Отцем (пор. Ів. 1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; 20:28)
2. Він існує окремо від Отця (пор. Ів. 1:2,14,18; 5:19-23; 8:28; 10:25,29; 14:10,11,12,13,16; 17:1-2)
3. Він навіть є підпорядкованим Отцю (пор. Ів. 5:20,30; 8:28; 12:49; 14:28; 15:10,19-24; 17:8).

Можливо, таким способом автор хотів показати як повну божественну природу Ісуса, так і те, що він є окремою Особистістю та вічним проявом божества.

В «Біблійному коментарі Ієроніма» за редакцією Реймонда Е. Брауна [Ів. Raymond E. Brown, *The Jerome Biblical Commentary*] міститься така хороша думка:

«Поняття підпорядкування Отцю не слід розуміти таким чином, ніби ці слова Ісуса стосуються лише Його людської природи... Якщо так думати, то можна втратити хороший аргумент з христології Івана. Швидше навпаки, Ісус наполягав на абсолютній гармонії у діяльності Отця і Сина, що, звичайно, радикально вимагає ідентифікацію сутності (природи) Христа. Така ж сама логіка використовується і в Ів. 16:12 (і наступні вірші) щодо відношення Святого Духа до Сина. Однак, на сторінках Євангелій ми ніколи не знайдемо, щоб Трійця розглядалася як якась богословська абстракція; Вона завжди розглядалася у контексті Її відношення до сотеріології» (стор. 434).

■ **«лише *те*, що Він бачить, як Отець чинить».** Людство ніколи не бачило Отця (пор. Ів. 5:37 і 1:18), однак Син є тим сокровенним, особистим, сучасним (актуальним) знанням про Нього (пор. Ів. 1:1-3).

■ **«бо що чинить Отець, так само це ж саме чинить Син».** У ділах та ученні Ісуса люди ясно бачать невидимого Бога (пор. Кол. 1:15, Євр. 1:3).

5:20 «Бо Отець любить Сина і показує Йому всі діла, які Він Сам чинить». Тут вжито обидва ДІЕСЛОВА ТЕПЕРШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, що говорить про триваючий та безперервний характер дії. Словом «любить» перекладено грецьке слово *phileō*. Можна очікувати у цьому контексті слово *agapeō*, як в Ів. 3:35. Ці два слова на позначення «любити» семантично накладалися одне на одне (були синонімами) у грецькому койне (див. Д. А. Карсон «Екзегетичні помилки», 2 вид. [D. A. Carson, *Exegetical Fallacies*, 2nd ed.], стор. 32-33 та Ф.Ф. Брюс «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*], стор. 73).

■ **«діла більші».** В цьому контексті мається на увазі воскресіння мертвих (Ів. 5:21,25-26) та звершення суду (Ів. 5:22,27).

■ **«щоб ви дивувалися».** Це РЕЧЕННЯ ПРИЧИНИ, яке чітко показує, що мета всіх чудес Ісуса полягає в тому, щоб іудеї («ви» в МНОЖИНІ) увірували у єдиного Сина Божого (пор. Ів. 5:23; Дії 13:41 [Авак. 1:5]).

5:21 «Бо як Отець воскрешає з мертвих..., то так само і Син». В Старому Заповіті ЯХВЕ є Єдиним, хто дає життя (Повт. Зак. 32:39). Той факт, що Ісус може піднімати (воскрешати) із мертвих є рівнозначний Його заяві про рівність з ЯХВЕ (пор. Ів. 5:26).

Ісус дарує вічне життя прямо зараз (пор. 2 Кор. 5:17; Кол. 1:13), яке є уособленням фізичного життя в Новому віці в Ів. 5:26 (пор. 1 Сол. 4:13-18). Видається, що описана Іваном продовжувана суперечка з Ісусом відбулася на індивідуальному рівні, тоді як все ще залишається ряд колективних майбутніх подій (суд та спасіння).

■ **«так само і Син дає життя тим, кому Він бажає».** Кому Син вирішує дати життя? Даний текст не є доказовою базою для кальвінізму, але його контекст стверджує, що віра в Ісуса приносить життя (пор. Ів. 1:12; 3:16). Напруга виникає з тексту Ів. 6:44,65. Чи Дух обирає «всіх» чи лише «деяких». Я вважаю так: очевидно, що грішне людство самостійно не ініціює входження в духовний світ, але я є прихильником того біблійного факту, що люди повинні відповісти (і продовжувати відповідати) на заклик Духу шляхом покаяння, віри, послуху та наполегливості! Справжня загадка — чому деякі, хто чують благу вістку, кажуть: «ні!» Я називаю це «загадка невірства». В реальності, це є одночасно тим «непрощеним гріхом», про який говориться в Євангеліях та «гріх до смерті» в 1 Ів. Див. Спеціальна тема: Що це за гріх до смерті (гріх на смерть)?; Спеціальна тема: Непрошений гріх

5:22 Той факт, що суд віддано Сину, підкреслюється в цьому вірші шляхом використання ПОДВІЙНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ та ДІЕСЛОВА ДОКОНАНОГО ВИДУ (пор. Ів. 5:27; 9:39; Дії 10:42; 17:31; 2 Тим. 4:1; 1 Петр. 4:5). Очевидний парадокс між цим віршом та текстом Ів. 13:17 пояснюється тим, що Ісус протягом тих «останніх днів» Сам нікого не буде судити, але люди самі ж себе засудили тим, як вони відреагували на Ісуса Христа. Есхатологічний суд Ісуса (над невірними) ґрунтується на прийнятті або відкиданні Ісуса.

Дар вічного життя в противагу засудженню є основною темою тексту Ів. 3:17-21,36. Коли відкидається Божа любов в Ісусі, то вона перетворюється на Божий гнів! І є лише дві можливості! Єдиний спосіб отримати вічне життя — це віра в Христа (пор. Ів. 10:1-18; 14:6; 1 Ів. 5:9-12)!

5:23 «щоб усі шанували Сина». Узагальнююче слово «всі» дозволяє співвідносити цей текст з есхатологічною картиною суду (пор. Фил. 2:9-11).

■ **«Той, хто не шанує Сина, той і не шанує Отця, який Його послав».** Ця фраза є дуже схожою до фрази у 1 Ів. 5:12. Ніхто не може знати Бога, якщо не знатиме Його Сина, і навпаки — ніхто не може шанувати або прославляти Отця, якщо не шануватиме і прославлятиме Сина.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:24-29**

²⁴«По правді, по правді кажу я до вас: хто слухає Моє слово та вірить у Того, хто послав Мене, має вічне життя, і на суд не приходять, але перейшов зі смерті у життя. ²⁵По правді, по правді кажу я до вас: приходять година, і вона вже прийшла, коли мертві почують голос Сина Божого, і хто почує, то і оживе. ²⁶Тому, що тільки Отець має життя в Собі Самому, і Він дав Синові теж життя в Собі; ²⁷і Він дав Йому владу звершити суд, тому що Він є Син Людський. ²⁸Не дивуйтеся цьому, бо час іде, коли всі, хто в гробах, почують Його голос, ²⁹і вийдуть звідти; хто чинив добрі діла воскресне до життя, а хто чинив злі діла — до суду.

5:24 «По правді, по правді». Подвійне використання слів Ісуса є унікальною особливістю текстів Івана; воно характеризує вступ до дуже важливих заяв. Див. [Спеціальна тема: Амінь](#).

■ **«хто слухає Моє слово та вірить у Того, хто послав Мене, має вічне життя».** У трьох випадках тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС та АКТИВНИЙ СТАН. Особливо підкреслюється те, що віра (див. [Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» разом з ПРИЙМЕННИКАМИ](#)) в Отця виражається через віру в Сина (пор. 1 Ів. 5:9-12). В Синоптичних Євангеліях вічне життя часто уявляється як майбутня подія, на яку можна лише надіятися з вірою, одна для Івана є характерним розуміння вічного життя як теперішньої реальності (Ів. 8:51; 11:25). Можливо, що слово «слухає» відображає єврейське слово *shema*, яке означає «слухати для того, щоб коритися» (пор. Повт. Зак. 6:4).

■ **«хто послав Мене».** Від кореня ДІЄСЛОВА *apostellō* (АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК-АОРИСТ) є походить слово «апостол» (пор. Ів. 5:36). Таким словом рабини називали тих, хто був посланий як офіційний представник з конкретним дорученням». Цей термін часто вживається Іваном по відношенню до Отця, який посилав Сина як Свого представника. Див. коментар до Ів. 4:34.
Див. [Спеціальна тема: Посилати \(apostellō\)](#)

■ **«але перейшов зі смерті у життя».** Тут вжито ДІЄСЛОВО ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яке вказує на те, що дія трапилася в минулому, але її результат продовжує діяти і сьогодні. Царство Боже є одночасно як теперішнім, так і майбутнім явищем, так само і вічне життя (пор. Ів. 5:25-26; 1 Ів. 3:14). В тексті Ів. 5:25 закладена сильна теза про існування цього Царства вже зараз!

5:25 «приходять година, і вона вже прийшла». Використання подібних мовних засобів є ознакою письма Івана: слова та фрази часто мають два значення. У цьому випадку, «година» означає:

1. година спасіння
2. година суду.

Часовий проміжок в даному випадку є одночасно теперішнім та майбутнім (пор. Ів. 5:29; 6:39,44,54). Те, що людина чинить по відношенню до Ісуса, визначить, що станеться з нею у майбутньому. Спасіння та суд є одночасно як теперішньою реальністю, так і майбутнім звершенням (пор. Ів. 5:28).

Див. [Спеціальна тема: Час \(година\)](#)

■ **«коли мертві почують голос Сина Божого, і хто почує, то і оживе».** Якщо текст Ів. 5:25 говорить про духовно мертвих, то текст 5:29 — про фізичне воскресіння всіх мертвих. У Біблії говориться про три види смерті:

1. про духовну смерть (пор. Бут. 3)
2. про фізичну смерть (пор. Бут. 5)
3. про вічну смерть (пор. Еф. 2:2; Об. 2:11; 20:6,14) або про озеро огняне, пекло (*Gehenna* — *гесна*).

Це нечасте використання фрази «Син Божий». Див. [Спеціальна тема: Син Божий](#). Одна із причин того, що така фраза не вживалася частіше, пов'язана з давньогрецькими уявленнями про Олімпійських богів, які одружувалися із людськими жінками, або просто вступали з ними в сексуальні відносини. Статус Ісуса як Сина Божого не пов'язаний з статевим дітородженням чи будь-якою іншою часовою послідовністю (по відношенню до існування Бога Отця), але демонструє лише сокровенні відносини з Богом Отцем. Така фраза є типовою іудейською сімейною метафорою. Ісус підтверджує Свою божественність перед іудейськими лідерами у дуже чіткій та конкретній спосіб, використовуючи старозавітні поняття (пор. Ів.

5:21,26).

5:26 «Тому, що тільки Отець має життя в Собі Самому». Тут передається значення слова ЯХВЕ з Вих. 3:14. Така форма імені Бога Завіту походить від ДІЄСЛОВА «бути» на івриті. Це ім'я означає «Той, Хто вічно живе», «Єдиний, Хто вічно живе». Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

В Старому Заповіті лише ЯХВЕ мав «життя» (пор. 1 Тим. 1:17; 6:16) і лише Він міг давати життя іншим (пор. Йов 10:12; 33:4; Пс. 36:9). Ісус стверджував, що ЯХВЕ дав цю ж саму унікальну владу Йому!

■ **«і Він дав Синові теж життя в Собі».** Тут дуже сильний аргумент на підтвердження божественності Ісуса (пор. Ів. 1:4; 1 Ів. 5:11).

5:27 Причина, чому Ісус може (*exousia* — «має владу», пор. Ів. 10:18; 17:2; 19:11) судити праведно полягає в тому, що Він є повністю Богом, а також повністю людиною. Перед словосполученням «Син Людський» немає ОЗНАЧУВАНОВОГО АРТИКЛЯ (пор. Єзек. 2:1 і Пс. 8:4). Він у всій повноті знає нас (пор. Євр. 4:15); Він так само у всій повноті знає Бога (пор. Ів. 1:18; 5:30).

Дивовижно, що там, де Ісус називає Себе «сином» (пор. Ів. 5:19 [двічі], 20, 21, 22, 23 [двічі], 25, 26) у Ів. 5:27 вжито титул «син людський» (але без ОЗНАЧУВАНОВОГО АРТИКЛЯ). Таку ж саму заміну можна знайти в цих місцях: (1) пор. Ів. 3:13, 14 та Ів. 3:16, 17, 18, 35, 36; (2) Ів. 6:27, 53 та Ів. 6:40; а також (3) Ів. 8:28 та Ів. 8:35, 36. Ісус використовував обидва титули щодо Себе, і вони були взаємозамінними.

5:28 «Не дивуйтеся цьому». Тут вжито НАКАЗОВИЙ СПОСІБ АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що, зазвичай, передає сенс зупинення дії в процесі її перебігу. Однак, якими б не шокуючими були попередні слова Ісуса для іудейської влади, Його наступна заява також їх шокувала.

■ **«коли всі, хто в гробах, почують Його голос».** Схоже, що тут йде мова про заклик Месії під час Другого пришествя (пор. 1 Сол. 4:16). Воскресіння Лазаря (пор. Ів. 11:43) було праобразом цієї події. Ця заява ніяк не заперечує істинність тексту 2 Кор. 5:6, 8. Це лише підтверджує всесвітній характер суду, а також владу Сина.

Багато що в цьому тексті відноситься до реалій духовного життя тут і зараз (реалізована есхатологія). Але у цій фразі також говориться і про есхатологічні події останніх часів. Ця напруга між «вже» і «все ще ні» по відношенні до Царства Божого характерна для учення Ісуса в Синоптичних Євангеліях, але особливо даний контраст можна прослідкувати у Євангелії від Івана.

5:29 Біблія говорить і про воскресіння порочних людей, і про воскресіння праведників (пор. Дан. 12:2; Мт. 25:46; Дії 24:15). Більшість місць у Біблії все-таки наголошують лише на воскресіння праведників (пор. Йов 19:23-29; Іс. 26:19; Ів. 6:39-40, 44, 54; 11:24-25; 1 Кор. 15:50-58).

Не можна стверджувати, що основою для суду буде оцінка діл людини, насправді суд буде оцінювати спосіб життя віруючих (пор. Мт. 25:31-46; Гал. 5:16-21). Основний принцип, який закладений у Божому Слові і який діє у світі — люди пожинають те, що посіяли (пор. Прип. 11:24-25; Гал. 6:6). Або, використовуючи старозавітне місце, можна сказати, що «Бог відплатить людям відповідно до їхніх вчинків» (пор. Пс. 62:12; 28:4; Йов 34:11; Прип. 24:12; Мт. 16:27; Рим. 2:6-8; 1 Кор. 3:8; 2 Кор. 5:10; Еф. 6:8 і Кол. 3:25).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:30

³⁰Я нічого не можу чинити від Мене Самого. Як Я чую, так Я і суджу; і Мій суд є справедливим, тому що я не шукаю Мосі власної волі, але волі Того, хто послав мене.

5:30 Ісус як втілений Логос Бога знаходиться в залежності та в послуху Отцю. Такий же сильний наголос на підпорядкування Ісуса Отцю міститься в Ів. 5:19 («Син нічого не може чинити»). Це не означає, що Син має менший статус, але те, що Трійця уповноважила кожную із трьох окремих особистостей — Отця, Сина і Духа — виконати свою місію в плані відкуплення людства.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 5:31-47**

³¹Якщо Я свідчу *Сам* про Себе, Моє свідчення неправдиве. ³²Але є інший, хто свідчить про Мене, і Я знаю, що свідчення, яке Він надає про Мене, є істинним. ³³Ви послали до Івана, і він засвідчив про істину. ³⁴Але свідчення, яке я приймаю, не є від людини, але Я кажу це для того, щоб ви могли бути спасеними. ³⁵Він був світильником, який горів та сяяв, і ви хотіли деякий час насолоджуватися його світлом. ³⁶Але свідчення, яке Я маю є більшим за свідчення Івана, адже діла, які доручив Отець Мені звершити — самі ж діла, які Я чиню, свідчать про Мене, про те, що Отець послав Мене. ³⁷І Отець, який послав Мене, Сам засвідчив про Мене. Ви ні голосу Його ніколи не чули, ні виду Його не бачили. ³⁸Ви не маєте слова Його, яке у вас перебувало б, бо ви не вірити Тому, кого Він послав. ³⁹Ви досліджуєте Писання, тому що думаєте, що в них ви матимете вічне життя — а вони якраз свідчать про Мене, ⁴⁰але ви не хочете прийти до Мене, щоб ви могли мати життя. ⁴¹Я не приймаю славу від людей, ⁴²але я знаю вас, що ви не маєте любові Божої у вас самих. ⁴³Я прийшов у ім'я Отця Мого, а ви не приймаєте Мене, але, якщо інший прийде у своє ім'я, ви приймете його. ⁴⁴Як можете ви вірити, якщо ви приймаєте славу один від одного, і не шукаєте слави від *одного* Єдиного Бога? ⁴⁵Не думайте, що Я буду звинувачувати вас перед Отцем; Мойсей, на якого ви надієтеся, — він буде звинувачувати вас. ⁴⁶Якби ви вірили Мойсею, ви б повірили Мені, бо він написав про Мене. ⁴⁷Але якщо ви не вірити його писанню, то як ви повірите Моїм словам?

5:31 Для того, щоб підтвердити свідчення, відповідно до Старого Заповіту, потрібно було два свідки (Чис. 35:30; Повт. Зак. 19:15). В цьому тексті Ісус говорить про п'ять свідків, які свідчать про Нього:

1. Отець (Ів. 5:32,37)
2. Іван Хреститель (Ів. 5:33, пор. Ів. 1:19-51)
3. самі діла Ісуса (пор. Ів. 5:36)
4. Писання (пор. Ів. 5:39)
5. Мойсей (пор. Ів. 5:46), що відображає Повт. Зак. 18:15-22

Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана).

■ **«Якщо»**. Тут використано УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке говорить про можливість дії у майбутньому.

■ **«Моє свідчення неправдиве»**. Здається, що ці слова суперечать Ів. 8:14. Однак, контекст показує, що ці заяви були зроблені при різних обставинах. В цьому місці Ісус говорить про те, скільки є інших свідків про Нього, тоді як у Ів. 8:14 Він стверджує, що насправді достатньо лише Його свідчення! Щодо «істинності» див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана.

5:32 «Але є інший, хто свідчить про Мене». Тут мається на увазі Бог Отець (пор. 1 Ів. 5:9), оскільки тут вжито слово *allos*, яке означає «інший також ж виду», як протилежне до *heteros*, що означає «хтось/щось іншого виду». До речі, в грецькому койне смислова різниця між цими словами поступово зникла. Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана).

5:33 «Ви послали до Івана». Мається на увазі Іван Хреститель (пор. Ів. 1:19).

5:34 «Я кажу це для того, щоб ви могли бути спасеними». Тут вжито ПАСИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ. ПАСИВНИЙ СТАН означає дії Бога або Духа (пор. Ів. 6:44,65). Не забувайте, що Євангелія — це проголошення благої вістки (євангелізаційні трактати), і вони не є історичними біографіями. В усьому, що в них записано, присутня євангелізаційні мета (пор. Ів. 20:30-31).

5:35 «Він був світильником». Ще одна вказівка на світло, а у цьому випадку на вістку Івана, яка мала підготовчий характер (пор. Ів. 1:6-8).

5:36 «самі ж діла, які Я чиню, свідчать про Мене». Діла, які чинив Ісус, були виконанням старозавітних пророцтв про Месію. Іудеї, які жили в дні Ісуса, мали б розпізнати такі чудесні знаки як зцілення сліпого, насичення голодних і бідних, uzдоровлення кривого (пор. Іс. 29:18; 32:3-4; 35:5-6; 42:7). Сила учення Ісуса, його праведний образ життя, співчуття та надприродні чудеса (пор. Ів. 2:23; 10:25,38; 14:11; 15:24)

— це все було ясным свідченням того, ким Він був, звідки прийшов та Хто послав Його.

5:37 «Сам засвідчив про Мене». «Сам» стосується Отця. В цьому контексті, видається, ця фраза стосується старозавітного Писання (пор. Євр. 1:1-3). Це вказує на всі месіанські згадки в Старому Заповіті (пор. Ів. 5:39).

■ **«Ви ні голосу Його ніколи не чули, ні виду Його не бачили».** Ісус стверджував, що хоча іудеї і були знайомі з Богом через Писання та особистий досвід поклоніння Йому, по-справжньому вони Його так і не знали (пор. Ів. 8:43; Іс. 1:1-15; 6:9-10; 29:13; Єр. 5:21).

В Старому Заповіті вважалося, що якщо людина побачить Бога, вона помре. Єдиним, хто говорив з ЯХВЕ обличчям до обличчя був Мойсей, але і він бачив Його під покровом хмари. Багато думають, що Вих. 33:23 суперечить тексту Ів. 1:18. Однак, насправді єврейський термін у Виходу означає «позаду слави», а не фізичний облік.

5:38 «слова Його, яке у вас перебувало». У писаннях Івана присутні дві дуже сильні метафори. Боже слово (*logos*) повинно бути прийнятим, а коли воно прийнято (пор. Ів. 1:12), то повинно залишатися в людині (Перебувати, пор. Ів. 8:31; 15:4,5,6,7,10; 1 Ів. 2:6,10,14,17,24,27,28; 3:6,14,15,24). Ісус є повним відкриттям Бога (пор. Ів. 1:1-18; Фил. 2:6-11; Кол. 1:15-17; Євр. 1:1-3). Спасіння постійно підтверджується продовжуваністю відносин (єврейський сенс слова «знати» — пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5) та утверженістю в євангельських істинах (грецький сенс слова «знати» — пор. 2 Ів. 9).

Слово Термін «перебувати» використано тут в значенні «мати сокровенні, особисті, непохитні відносини». Пробування є необхідною умовою істинного спасіння (пор. Ів. 15). В Євангелії від Івана воно вживається в кількох значеннях:

1. Син пробує в Отці (пор. Ів. 10:38; 14:10,11,20,21; 17:21)
2. Отець пробує в Сині (Ів. 10:38; 14:10,11,21; 17:21,23)
3. віруючі пробувають в Сині (пор. Ів. 14:20,21; 15:5; 17:21)
4. віруючі пробувають в Сині та Отці (пор. Ів. 14:23)
5. віруючі пробувають у світі (пор. Ів. 5:38; 8:31; 15:7; 1 Ів. 2:14).

Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.

5:39 «Ви досліджуєте Писання». Тут вжито форму ТЕПЕРШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ і ДІЙСНОГО або НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Оскільки це входить у список тих свідків, яких іудеї відкинули, то імовірно, що вжито все-таки ДІЙСНИЙ СПОСІБ.

В цьому трагедія іудейських лідерів: вони мали Писання, читали, досліджували, заучували їх напам'ять, але все ж вони не впізнали ту особу, на яку вони вказували! Без допомоги Святого Духа навіть Писання стають недіючими! Істинне життя приходить лише через особистісні відносини віри та послуху (наприклад, Повт. Зак. 4:1; 8:13; 30:15-20; 32:46-47).

■ **«а вони якраз свідчать про Мене».** Тут мається на увазі старозавітні Писання, які виконує Ісус (наприклад, Ів. 1:45; 2:22; 5:46; 12:16,41; 19:28; 20:9). У більшості із ранніх проповідей Петра (пор. Дії 3:18; 10:43) та Павла (пор. Дії 13:27; 17:2-3; 26:22-23,27) в книзі Дій святих апостолів використовуються виконані пророцтва як доказ месіанства Ісуса. Всі новозавітні тексти, крім одного (1 Петр. 3:15-16), які підтверджують авторитетність Писань (пор. 1 Кор. 2:9-13; 1 Сол. 2:13; 2 Тим. 3:16; 1 Петр. 1:23-25; 2 Петр. 1:20-21), містять посилання на Старий Заповіт. Ісус явно бачив Себе виконанням та ціллю (а також істинним інтерпретатором, пор. Мт. 5:17-48) Старого Заповіту.

Див. Спеціальна тема: *Kerygma* ранньої Церкви.

5:41-44 Ці вірші, можливо, відображають той факт, що іудейські релігійні лідери обожнювали отримувати похвалу в своєму середовищі. Вони величалися, коли цитували рабинів минулого, але через свою духовну сліпоту вони пропустили найвеличнішого з усіх учителів, який знаходився серед них. В цьому міститься одне із найбільш серйозних звинувачень рабиністичного іудаїзму з боку Ісуса (зверніть також увагу на притчі в Мт. 21:33-46; Мр. 12:1-12; Лк. 20:9-19).

5:41 NASB, NRSV «Я не приймаю славу від людей»

NKJV «Я не приймаю шанування від людей»

TEV «Я не шукаю людської похвали»**NJB «Людська слава нічого не означає для мене»**

Важко перекласти слово «слава» (*doxa*) відповідним чином (див. Спеціальна тема: «Слава» (*doxa*) в Старому Заповіті). Воно відображає давньоєврейське поняття «слава» (*kabodh*), яке використовували як спосіб опису сліпучо блискучої присутності Бога (пор. Вих. 16:10; 24:17; 40:34; Дії 7:2) та як спосіб прославлення та возвеличення Бога за Його характер та діла. Текст 2 Петр. 1:17 є хорошим прикладом вірша, в якому комбінуються ці два значення.

Сліпуча присутності самого Бога та Його характер безпосередньо пов'язаний з:

1. ангелами (пор. Лк. 2:9; 2 Петр. 2:10)
2. верховною владою Ісуса (пор. Ів. 1:14; 8:54; 12:28; 13:31; 17:1-5,22,24; 1 Кор. 2:8; Фил. 4:21)
3. преображенням віруючих (пор. Рим. 8:18,21; 1 Кор. 2:7; 15:43; 2 Кор. 4:17; Кол. 3:4; 1 Сол. 2:12; 2 Сол. 2:14; Євр. 2:10; 1 Петр. 5:1,4).

Також цікавим є той факт, що Іван говорить про розп'яття Ісуса як про Його прославлення (пор. Ів. 7:39; 12:16,23; 13:31). Однак, це слово також можна перекласти як «честь» або «подяка» (пор. Лк. 17:18; Дії 12:23; Рим. 4:20; 1 Кор. 10:31; 2 Кор. 4:15; Фил. 1:11; 2:11; Об. 11:13; 14:7; 16:9; 19:7). В даному контексті це слово вжито саме в цьому значенні.

5:43 «ви не приймаєте Мене». На сторінках всього Євангелія від Івана підкреслюється, що головне у вірі в Ісуса не заповідане богословське віросповідання, а особиста зустріч з Ним (наприклад, Ів. 5:39-40). Віра бере свій початок від рішення довіритися Йому. З цього і починаються особисті відносини учнівства, які розвиваються та досягають своєї кульмінації у доктринальній зрілості та христовому образі життя.

▣ **«якщо інший прийде у своє ім'я».** Це — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ.

▣ **«ви приймете його».** Тут обігруються рабиністичні методи дослідження, які полягають у порівнянні вчення учителів різних рабиністичних шкіл з вивчення Талмуду.

Можна навести хорошу цитату Майкла Магілла з праці «Новий Заповіт: переклад рядків» [Michael Magill, *New Testament TransLine*]:

«Іудейські лідери приймуть будь-якого людського вчителя або рабина, який не стверджуватиме, що він посланий від Бога. З людським учителем вони перебували б відносинах рівності та взаємного шанування. І навпаки — вони перебували б у відносинах підпорядкування по відношенню до посланого від Бога пророка, якого необхідно постійно слухатися. В цьому завжди і була основна причина, чому Божі пророки постійно відкидалися» (стор. 318).

5:44 Див. коментар до Ів. 17:3.

5:45-47 Ісус стверджує, що в текстах Мойсея говориться про Нього. Можливо, це відсилання на текст Повт. Зак. 18:15-22. В Ів. 5:45 Писання персоніфікується у вигляді обвинувача, хоча насправді воно мало б бути путівником (пор. Лк. 16:31). Коли роль Писання як путівника відкидається, воно стає обвинувачем (пор. Гал. 3:8-14, 23-29).

5:46,47 «якби... якщо». У Ів. 5:46 використано УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що «суперечить фактам». Тут стверджується, що іудейські лідери навіть не повірили широко писанню Мойсея, і що Ісус (есхатологічний Мойсей [тобто, Пророк з Повт. Зак. 18:15-19]) буде їхнім суддею останнього дня. «Якщо» в Ів. 5:47 міститься на початку УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вказує на правдивість речей чи фактів (у NIV вжито «оскільки»).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому текст вірша Ів. 5:4 відсутній у наших сучасних перекладах?
2. Чому Ісус зцілив саме цього чоловіка?
3. Чи була віра цього чоловіка частиною процесу зцілення? Чи фізичне зцілення також включає в себе духовне зцілення?
4. Чи була його хвороба пов'язана з особистим гріхом? Чи всі хвороби є результатом особистого гріха?
5. Чому іудеї хотіли вбити Ісуса?
6. Перелічіть дії Бога у Старому Заповіті, які мають відношення до Ісуса.
7. Вічне життя є реалією теперішнього часу чи майбутньою надією?
8. Останній суд буде відбуватися відповідно до діл чи віри? Чому?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 6

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Нагодування п'яти тисяч 6:1-15	Нагодування п'яти тисяч 6:1-14	Нагодування п'яти тисяч 6:1-15	Нагодування п'яти тисяч 6:1-6 6:7 6:8-9 6:10-13 6:14-15	Чудо з хлібами 6:1-4 6:5-15
Ходіння по воді 6:16-21 Ісус — хліб життя	Ісус іде по морю 6:15-21 Хліб з неба	Ісус іде по морю 6:16-21 Ісус — хліб життя	Ісус іде по воді 6:16-21 Народ шукає Ісуса	Ісус приходить до своїх учнів, йдучи по воді 6:16-21 Розмова в синагозі в Капернаумі 6:22-27
6:22-33	6:22-40	6:22-24 6:25-40	6:22-24 Ісус — хліб життя 6:25 6:26-27 6:28 6:29 6:30-31 6:32-33 6:34	6:28-40
6:34-40	Відкидання своїми ж 6:41-59	6:41-51	6:35-40 6:41-42 6:43-51	6:41-51
6:41-51		6:52-59	6:52 6:53-58 6:59	6:52-58 6:59-62
6:52-59	Багато учні відходять 6:60-71	6:60-65	Слова вічного життя 6:60 6:61-65	6:63 6:64-66 Визнання віри Петром
Слова вічного життя 6:60-65		6:66-71	6:66-67 6:68-69 6:70-71	6:67-71

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'яťох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-71

А. Євангеліє від Івана не містить розповіді про саму Таємну вечерю, але у главах 13-17 записана розмова та молитва у верхній кімнаті. Таке упушення цілком може бути умисним. Церква другого століття почала бачити сакральний зміст в обрядах (таїнствах). Вони розглядали ритуали як спосіб передати благодаті. Таким чином, Іван міг умисно не записати як хрещення Ісуса, так і Таємну вечерю, тому що він не погоджувався з таким сакраментальним підходом.

Б. Основним контекстом глави 6 є нагодування п'яти тисяч народу. Однак, багато хто використовує цю главу для аргументації на користь учення про таїнство Євхаристії. Ця подія також є джерелом римо-католицької доктрини про пересуществлення (перетворення) (Ів. 6:53-56).

Питання про те, як глава 6 Євангелія співвідноситься з Євхаристією показує подвійну природу Євангелій. Очевидно, що Євангелії є описами слів та життя Ісуса, однак вони були написані десятиліттями пізніше, і через це відображають особисту позицію автора щодо питань віри. Тому існує три рівні авторського наміру:

1. Святого Духа
2. Ісуса та його перших слухачів
3. авторів Євангелій та їхніх читачів.

Як же тоді це правильно тлумачити? Єдиний правильний метод, та, який, крім того, піддається перевірці, повинен базуватися лише на контекстальному, граматичному, лексичному підходах, підсилені даними про історичну обстановку, — і жоден інший.

В. Нам потрібно пам'ятати, що основною аудиторією були іудеї, а культурною обстановкою — рабиністичні очікування Месії у ролі «над-Мойсея» (пор. Ів. 6:30-31), особливо в плані повторення чуда з «манною небесною», яке описано в книзі Вихід. Рабини використовували текст Пс. 72:16 для підтвердження подібних очікувань. Дивні заяви Ісуса (пор. Ів. 6:60-62, 66) суперечили хибним месіанським уявленням натовпу (пор. Ів. 6:14-15).

Г. Не всі отці ранньої церкви погоджувалися з тим, що цей фрагмент тексту стосується Таємної вечері. Наприклад, Клемент Александрійський, Оріген та Євсевій ніколи не згадували про Таємну вечерю, коментуючи цей текст.

Д. Метафори в цьому фрагменті тексту є дуже схожими до тих слів Ісуса, які він використовував у розмові із «жінкою біля криниці» в Ів. 4. Земні вода та хліб використовуються як метафори для опису вічного життя та духовної реальності.

Е. Примноження хліба є єдиним чудом, яке записано у всіх чотирьох Євангеліях (Мт. 14:13-21; Мр. 6:32-44; Лк. 9:10-17)!

Ж. Майкл Магілл у своїй праці «Новий Заповіт: переклад рядків [Michael Magill, *New Testament TransLine*], стор. 325 навів цікаве спостереження щодо реакції різних груп людей в Капернаумі на шокуючі слова Ісуса:

1. натовп, Ів. 6:24
2. іудеї, Ів. 6:41,52
3. учні, Ів. 6:60,66
4. дванадцять апостолів.

Крім того, Ісус вдало зумів:

1. зупинити натовп від спроби зробити Його царем через те, що Він нагодував їх (Ів. 6:15)
2. кинути виклик іудейським лідерам, висловлюючи свої радикальні особисті заяви
3. примусити багатьох легковажних учнів відпасти
4. добитися появи глибокої та триваючої віри серед Двадцяти апостолів (Ів. 6:68-69).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:1-14

¹Після цього Ісус пішов на інший бік моря Галілейського (або Тиверіадського). ²За Ним слідував великий натовп, тому що вони бачили знамена, які він звершав щодо хворих. ³Потім Ісус піднявся на гору і сидів там разом зі Своїми учнями. ⁴Т була близько Пасха, свято іудейське. ⁵І ось Ісус, піднявши очі Свої та побачивши, що великий натовп йшов до Нього, сказав Пилипу: «Де би ми могли купити хліба, щоб ці люди могли поїсти?». ⁶Це Він казав для того, щоб виПеребувати його; адже Він Сам і так знав, що треба вчинити. ⁷Пилип відповів Йому: «Купити хліба навіть на двісті денаріїв буде недостатньо, для того, щоб кожен із них отримав хоча б трохи». ⁸Один із Його учнів, Андрій, брат Симона-Петра, сказав Йому: ⁹«Є хлопчина, який має п'ять ячмінних хлібів та дві рибини, але що цього для такої кількості людей?». ¹⁰Ісус сказав: «Нехай люди посідають». І було дуже багато трави в тому місці. І порозсідалися чоловіки в кількості біля п'ять тисяч. ¹¹Ісус тоді взяв хлібини, віддав подяку і роздав тим, хто сидів; так само і рибу так, як вони хотіли. ¹²Коли вони наситилися, Він сказав Своїм учням: «Позбирайте всі шматочки, що залишилися, щоб нічого не пропало». ¹³І вони позбирали їх, і наповнили дванадцять кошиків шматочками, які залишилися від п'яти ячмінних хлібин, які вони їли. ¹⁴В результаті, коли люди побачили знамено, яке він звершив, вони казали: «Воістину, це Пророк, який мав прийшов у світ».

6:1 «моря Галілейського (або Тиверіадського)». Ця велике озеро відоме під різними іменами. У Старому Заповіті воно називалося Кіннерет (пор. Чис. 34:11). У тексті Лк. 5:1 воно також відоме як озеро Геннісаретське, а в Ів. 21:1 — за римською назвою як озеро Тиверіадське (озера Тиберія). Текст, який поданий у дужках є ще одним редакційним коментарем автора. Це показує, що Євангелія від Івана була написана для людей, які жили за межами Палестини (пор. Ів. 6:4,6,64,71).

6:2 Зверніть увагу на причину, через яку натовп слідував за Ним.

6:3 Ісус використовував природні «підсилювачі» для збереження Свого голосу: гірський схил та водну поверхню. Той факт, що Він «сидів» показує, що це було чергове заняття з Його учнями. У багатьох виникає запитання, чи можна символічно співвідносити цю гірську обстановку з аналогічною обстановкою у Мойсея (як у Мт. 5-7)?

Під час таких довгих занять Ісус часто звертався до різних груп із натовпу. Безпосередньо біля Його ніг сиділи Його найближчі учні; а далі — ті, кому було просто цікаво, багаті люди, простий народ, а також малими групами розміщували релігійні лідери (фарисеї, книжники, садукееї, і, можливо, навіть, есеї).

6:4 «Пасха, свято іудейське». Єдиний спосіб визначення тривалості публічного служіння Ісуса є кількість Пасхальних свят, про які згадується в Євангелії від Івана (перша Пасха — Ів. 2:13; друга — Ів. 6:4; і третя — Ів. 11:55 та Ів. 13:1). Якщо текст Ів. 5:1 також говорить про Пасху, тоді в ми отримуємо вже щонайменше 3,5 або 4 роки публічного служіння Ісуса. Однак, ми так багато чого і не знаємо про життя Ісуса (пор. Ів. 20:30; 21:25).

6:6 «Це Він казав для того, щоб виПеребувати його». Тут це грецьке слово «виПеребувати» (*peirazō*) зазвичай несе в собі негативні конотації (див. [Спеціальна тема: Грецькі слова для випробування та їхні конотації](#); пор. Мт. 4:1). Це хороший приклад того, що сучасні інтерпретатори намагаються зводити новозавітні слова до одного значення. Грецька койне втратила багато граматичних та лінгвістичних особливостей класичної грецької мови (див. коментар до Ів. 5:20).

Ісус випробовував Пилипа — але в якому сенсі? Чи він перевіряв:

1. його віру в Ісуса як у Того, хто може забезпечити потреби присутніх у їжі?
2. його знання Старого Заповіту (пор. Чис. 11:13 щодо прохання Мойсея до Бога про послання їжі народу)?
3. його турботу та переживання про натовп?

**6:7 NASB, NKJV, JB «на двісті денаріїв»
NRSV «шестимісячну зарплату»**

ТЕУ «двісті срібняків»

Один денарій — це була одноденна зарплата робітника (пор. Мт. 20:2) або солдата. Названа сума складала заробіток за майже дві третіх року.

Див. Спеціальна тема: Монети, які були в обігу у Палестині у дні Ісуса

6:8-9 «Андрій, брат Симона-Петра». Це місце є прекрасним прикладом простої віри Андрія в Ісуса та його довіри можливості особистості Ісуса.

6:9 «ячмінних хлібів». Вважалося, що це був найдешевший та найменш бажаний хліб. Це була їжа для бідних. Ісус не використав Свої сили для того, щоб забезпечити людей дорогою їжею!

6:10 «Нехай люди посідають». У тому культурному середовищі люди зазвичай їли або сидючи на підлозі або напівлежачи за низькими U-подібними столами.

■ **«І було дуже багато трави в тому місці».** Це зауваження є редакційним коментарем апостола, який був очевидцем цієї події.

■ **«І порозсідалися чоловіки в кількості біля п'ять тисяч».** Дійсно, неправильно називати цю подію «нагодуванням п'яти тисяч», оскільки очевидно, що людей було значно більше в той день. П'ять тисяч є лише округленим числом, кількістю дорослих чоловіків (тобто, від 13 років і старших), і воно не включає в себе жінок і дітей (пор. Мт. 14:21). Однак, при цьому невідомо, скільки ж жінок і дітей точно могло бути там (пор. Мт. 14:21).

6:11 «віддав подяку і роздав». В руках Ісуса відбулося чудо примноження. В контексті месіанських надій іудеїв ця подія могла бути знаком того, що Ісус може забезпечити людей їжею, так само, як Мойсеї колись забезпечував народ манною.

Грецьке слово «віддати подяку» (*eucharisteō*) пізніше стало назвою для Таємної вечері (пор. 1 Кор. 11:23-24). Чи мав тут Іван на увазі те майбутнє значення, коли він вжив його в цьому тексті? У інших Євангеліях немає натяків на Євхаристію: в них вжито інше слово (*eulogeō*, пор. Мт. 14:19; Мр. 6:41). Однак, при цьому слово *eucharisteō* все ж таки вживається у Євангеліях (пор. Мт. 15:36; Мр. 8:6; Лк. 17:16; 18:11), хоч і не в контексті самої Таємної вечері: воно вживається для опису вдячної молитви Ісуса у верхній кімнаті (пор. Мт. 26:27; Мр. 14:23; Лк. 22:17-19). Таким чином, оскільки дане слово вживається у різних значеннях, то Іван додав би більш розгорнутий коментар до цього слова, якби він бажав, щоб майбутні читачі зрозуміли це слово саме в контексті Євхаристії!

6:12 «не пропало». Див. Спеціальна тема: Знищення (*apollumi*).

6:13 «І вони позбирали їх, і наповнили дванадцять кошиків». Під словом «кошик» тут мається на увазі великі кошики з кришками для зберігання їжі. Важливо, що Ісус не дозволив зіпсуватися жодному шматкові їжі. Він також не змінив якості (сорт) хліба.

Чи є тут у числа «дванадцять» якесь символічне значення? Важко сказати точно. Це тлумачать по різному: як натяк на кількість колін Ізраїлю (Ісус утверджує Старий Заповіт) або на кількість апостолів (Ісус переймається за Своїх учнів та утверджує їх), однак це могло бути також звичайним нюансом, на який звернув увагу автор-очевидець (подібно, як в Ів. 6:19).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЧИСЛО «ДВАНADЦЯТЬ»

Число дванадцять завжди було символічним (див. Спеціальну тему: «Символічні числа в Писанні») числом об'єднання людей.

А. за межами Біблії

1. дванадцять знаків Зодіака
2. дванадцять місяців року

Б. у Старому Заповіті (BDB 1040 та 797)

1. дванадцять синів Якова (іудейські племена)
2. це число відображено в

- а. дванадцять стовпів жертівника в Вих. 24:4
- б. дванадцять коштовних каменів на нагруднику первосвященника (як символ дванадцяти племен) в Вих. 28:21
- в. дванадцять калачів в святому місці скинії в Лев. 24:5
- г. дванадцять розвідників, що були послані до Ханаана в Чис. 13 (по одному з кожного племені)
- д. дванадцять палиць (племінних знамен) під час повстання Корея в Чис. 17:2
- е. дванадцять каменів Ісуса Навина в Єг. 4:3,9,20
- ж. дванадцять адміністративних округів в царстві Соломона в 1Цар. 4:7
- з. дванадцять каменів жертівника, що його Ілля збудував для ЯХВЕ в 1Цар. 18:31

В. у Новому Заповіті

- 1. дванадцять апостолів
- 2. дванадцять кошів хліба (по одному на кожного апостола) в Мт. 14:20
- 3. дванадцять престолів, на яких сидітимуть Ісусові учні (це пов'язано з 12 племенами Ізраїля) в Мт. 19:28
- 4. дванадцять легіонів ангелів, що могли прийти на поміч Ісусу в Мт. 26:53
- 5. символізм книги Об'явлення
 - а. 24 старці на 24 престолах в 4:4
 - б. 144 тисячі (12x12000) у 7:4; 14:1,3
 - в. дванадцять зірок на вінку жінки в 12:1
 - г. дванадцять брам, дванадцять ангелів та імена дванадцяти племен у 21:12
 - д. дванадцять підвалів нового Єрусалима, і на них імена дванадцяти Апостолів у 21:14
 - е. дванадцять тисяч стадій у 21:16 (розміри нового міста, Нового Єрусалима) ж. мур довжиною в 144 лікті у 21:17
 - з. дванадцять брам-перлин у 21:21
 - и. дерева в новому Єрусалимі, що приносять дванадцять видів плода (по одному щомісяця) у 22:2

6:14 «Пророк». Це месіанське відсилання до тексту Повт. Зак. 18:15-22 (пор. Дії 3:22; 7:37). Натовп визнав владу Ісуса, але не зрозумів суть Його місії та Його знамен.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:15

¹⁵Тому Ісус, дізнавшись про те, що вони бажають прийти і взяти Його силою, і зробити Його царем, знову відійшов на гору і був Сам.

6:15 Натовп був у захваті від месіанського чуда Ісуса, завдяки якому всі отримали їжу. Цей вірш може бути відсилкою на спокусу від лукавого в Мт. 4:3.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:16-21

¹⁶І коли прийшов вечір, Його учні зійшли на море, ¹⁷і після того, як заїздили в човен, вони *почали* переправлятися морем до Капернаума. Вже стемніло, а Ісус ще не прийшов до них. ¹⁸Море *почало* хвилюватися тому, що подув сильний вітер. ¹⁹І ось, коли вони вже веслували біля трьох чи чотирьох миль, вони побачили, як Ісус йшов по морю та наближався до човна; і вони полякалися. ²⁰Але Він сказав до них: «Це Я; не бійтесь». ²¹І вони бажали прийняти Його на човен; і відразу човен опинився біля берега, до якого вони прямували.

6:17 «до Капернаума». Це місто було основним місцем перебування Ісуса протягом часу Його служіння в Галілеї через те, що жителі Його рідного міста, Назарету, не вірили в Нього (пор. Лк. 4:28-29).

6:19 «вони вже веслували біля трьох чи чотирьох миль». Вони були вже приблизно на півдорозі посеред озера, коли Ісус прийшов до них по воді. Матвій доповнює цю історію розповіддю про те, як Петро пішов по воді до Ісуса.

■ **«вони полякалися».** Учні все ще дивилися на Ісуса по-земному. Їхній страх пояснюється в Мр. 6:49.

Але всі ці «знамена» в сукупності примусили їх переосмислити, Хто ж це був.

6:20 «Це Я». Буквально тут написано (*egō eimi*) «Я Є» (пор. Ів. 4:26; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5-6), яке відображає заповітне ім'я Бога в Старому Заповіті — ЯХВЕ (Вих. 3:12-15). Ісус є видимим «Я Є», повним Божим самовідкриттям, втіленим Логосом (словом) Божим, істинний та єдиний Син. Див. пункт Г наступної Спеціальної теми.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ІМ'Я (ІМЕНА) БОГА

А. *El / Ель* (BDB 42, KB 48)

1. Початкове значення цього давнього загального терміна, що означає божество, є неясним, хоча багато вчених вважають, що воно походить з аккадського кореня «бути сильним» або «бути могутнім» (пор. Бут. 17:1; Чис. 23:19; Повт. Зак. 7:21; Пс. 50:1).
2. У ханаанському пантеоні є вишній бог Ель (тексти Рас-Шамра); цей бог називається «отцем богів» та «володарем небес».
3. В Біблії Ель часто вживається в складених іменах разом з іншими словами. Такі комбінації характеризують Бога.
 - а. Ель-Ельйон («Бог Всевишній», BDB 42 і 751 П), Бут. 14:18-22; Повт. Зак. 32:8; Іс. 14:14
 - б. Ель-Рої («Бог, що бачить» або «Бог, що являє Себе», BDB 42 і 909), Бут. 16:13
 - в. Ель-Шаддай («Бог Всемогутній», «Бог всякого милосердя» або «Бог гір», BDB 42 і 994), Бут. 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Вих. 6:3
 - г. Ель-Олям («Вічний Бог», BDB 42 і 761), Бут. 21:33. Цей термін з богословської точки зору пов'язаний з Божою обітницею Давиду, 2 Сам. 7:13,16
 - д. Ель-Беріт («Бог завіту», BDB 42 і 136), Суд. 9:46
4. Ель представлений як
 - а. ЯХВЕ (YHWH) в Чис. 23:8; Пс. 16:1-2; 85:8; Іс. 42:5
 - б. Елогім / Елохім у Бут. 46:3; Йов 5:8, «Я – Ель, Елогім твого батька»
 - в. Шаддай в Бут. 49:25; Чис. 24:4,16
 - г. «ревності» в Вих. 34:14; Повт. Зак. 4:24; 5:9; 6:15
 - д. «милість» в Повт. Зак. 4:31; Неем. 9:31
 - е. «великий і страшний» у Повт. Зак. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4
 - ж. «знання» в 1Сам. 2:3
 - з. «моє сильне пристановище» в 2Сам. 22:33
 - и. «мій мститель» в 2Сам. 22:48
 - к. «святий» в Іс. 5:16
 - л. «сильний» в Іс. 10:21
 - м. «моє спасіння» в Іс. 12:2
 - н. «великий і могутній» в Єр. 32:18
 - о. «відплата» в Єр. 51:56
5. Комбінація всіх головних старозавітних імен Бога знаходиться в Єг. 22:22 (Ель, Елогім, ЯХВЕ, і вони повторюються)

Б. Ельйон (BDB 751, KB 832)

1. Головне значення – «високий», «піднесений», «возвеличений» (пор. Бут. 40:17; 1Цар. 9:8; 2Цар. 18:17; Неем. 3:25; Єр. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
2. Воно вживається в паралельному сенсі з деякими іншими іменами/титулами Бога.
 - а. Елогім – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11
 - б. ЯХВЕ – Бут. 14:22; 2Сам. 22:14
 - в. Ель-Шаддай – Пс. 91:1,9
 - г. Ель – Чис. 24:16
 - д. Елаг – часто вживається в Дан. 2-6 і Ездри 4-7, пов'язане з Іллаїр (арамейське «Вишній Бог») в Дан. 3:26; 4:2; 5:18,21
3. Воно часто вживалося неізраїльтянами.
 - а. Мелхиседеком, Бут. 14:18-22
 - б. Валаамом, Чис. 24:15
 - в. Мойсеєм, коли він говорив про народи в Повт. Зак. 32:8

г. У Євангелії від Луки, адресованому язичникам, також вживається грецький відповідник *Hupsistos* (пор. 1:32,35,76; 6:35; 8:28; Дії 7:48; 16:17)

В. Елогім (МНОЖИНА), Елоаг (ОДНИНА), вживаються головним чином в поезії (BDB 43, KB 52)

1. Цей термін не зустрічається за межами Старого Заповіту.
2. Це слово може означати Бога Ізраїлевого або богів народів (пор. Вих. 3:6; 20:3). Родина Авраама поклонялася багатьом богам (пор. Єг. 24:2).
3. Це слово може означати суддів Ізраїля (пор. Вих. 21:6; Пс. 82:6).
4. Термін елогім також вживався стосовно інших духовних істот (ангелів, демонів), як в Повт. Зак. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов. 1:6; 38:7.
5. У Біблії це – перше ім'я Бога (пор. Бут. 1:1). У першій частині книги Буття, до вірша 2:4, вживається виключно це ім'я; далі воно поєднується з ЯХВЕ. По суті (з богословської точки зору) воно означає Бога як творця і забезпечувача всього життя на нашій планеті (пор. Пс. 104). Воно є синонімом слова Ель (пор. Повт. Зак. 32:15-19). Воно також може бути паралельним до ЯХВЕ в Пс. 14 (Елогім, в. 1,2,5; ЯХВЕ, в. 2,6; навіть Адон, в. 4).
6. Хоча це слово має форму МНОЖИНИ та вживається в значенні інших богів, воно часто означає Бога Ізраїлевого, і в таких випадках воно як правило вживається з ДІЄСЛОВОМ В ОДНИНІ (див. Спеціальну тему: «Єдинобожжя»).
7. Дивно, що головне ім'я єдиного Бога Ізраїля має форму МНОЖИНИ (зазначте також форму першої особи множини в Бут. 1:26; 3:22; 11:7)! Хоча причина цього точно не відома, є деякі теорії.
 - а. В єврейській мові форма МНОЖИНИ часто використовується для акценту. З цим тісно пов'язана більш пізня єврейська граматична форма, так звана МНОЖИНА ВЕЛИЧНОСТІ, в якій МНОЖИНА вживається для звеличення концепту.
 - б. Це слово може означати й ангельську раду, що зустрічається з Богом на небесах і виконує Його накази (пор. 1Цар. 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5,7).
 - в. Можливо, воно відображає новозавітне одкровення про одного Бога в трьох особах. У Бут. 1:1 Бог творить, у Бут. 1:2 Дух носить, а з Нового Заповіту ми дізнаємося, що Бог Отець творив всесвіт через Ісуса (пор. Ів. 1:3,10; Рим. 11:36; 1Кор. 8:6; Кол. 1:16; Євр. 1:2; 2:10).

Г. ЯХВЕ (BDB 217, KB 394)

1. В цьому імені Творець проявляється як Бог завіту, Бог Спаситель і Відкупитель! Люди порушують завіт, але Бог вірний Своему слову, Своїй обітниці, Своему завіту (пор. Пс. 103). Це ім'я вперше зустрічається разом з іменем Елогім у Бут. 2:4. В Бут. 1-2 немає двох історій створіння, але є одна історія з двома різними акцентами:
 - а. Бог як Творець всесвіту (фізичного світу; Пс. 104)
 - б. Бог як Творець людства (Пс. 103)
 У Бут. 2:4-3:24 починається особливе одкровення про привілейоване положення та ціль людства, а також про проблему гріха та непокори, пов'язаних з цим унікальним положенням.
2. У Бут. 4:26 написано, що люди «зачали були призивати Ймення Господне» (тобто ім'я ЯХВЕ). Однак Вих. 6:3 вказує на те, що ранній народ завіту (патріархи та їхні сім'ї) знав Бога тільки як Ель Шаддая. Ім'я ЯХВЕ пояснюється лише один раз, в Вих. 3:13-16, особ. в. 14. Хоча в творах Мойсея імена часто тлумачаться не за етимологією, а через поширену в народі гру слів (пор. Бут. 17:5; 27:36; 29:13-35). Існує декілька теорій щодо значення цього імені (наводимо їх за IDB, Том 2, стор. 409-411).
 - а. з арабського кореня, «проявляти палку любов»
 - б. з арабського кореня, «дути» (ЯХВЕ як Бог зливи)
 - в. з угаритського (ханаанського) кореня «говорити»
 - г. згідно з одним фінікійським написом, спонукальний дієприкметник зі значенням «Той, Хто забезпечує» або «Той, Хто встановлює»
 - д. з єврейської породи Qal – «Той, Хто є», «Присутній» (у МАЙБУТНЬОМУ ЧАСІ, «Той, Хто буде»)
 - е. з єврейської породи Niphil – «Той, Хто забезпечує буття»
 - ж. з єврейського кореня «жити» (напр., Бут. 3:21), що означає «вічно живий, єдиносущий»
 - з. з контексту Вих. 3:13-16 – гра слів, де ЧАС ІМПЕРФЕКТА вживається в ЧАСІ ПЕРФЕКТА: «Я й надалі буду тим, ким Я був колись» або «Я й надалі буду тим, ким Я був завжди» (пор. Дж. Вош Воттс, «Огляд синтаксису в Старому Заповіті» [J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*], стор. 67). Повне ім'я ЯХВЕ часто виражено в скороченій формі, хоча, можливо, це

була початкова форма імені.

(1) Я (напр. Алілу - я, BDB 219, пор. Вих. 15:2; 17:16; Пс. 89:8; 104:35)

(2) Ягу (наприкінці імен, напр. Ісая по-єврейськи «Йеша - ягу»)

(3) Йо (або Єго на початку імен, напр. Йоїл, Єгошуа)

3. В іудаїзмі пізнішого періоду це завітне ім'я (тетраграматон) стало таким святим, що іудеї боялися вимовляти його, щоб не порушувати заповідь Вих. 20:7; Повт. Зак. 5:11; 6:13. Тому вони замінили це єврейське слово на «володар», «господар», «пан» – адон або адонай (мій пан). Читаючи старозавітні тексти, вони вимовляли ЯХВЕ як «Господь». Тому і в перекладах ім'я ЯХВЕ традиційно перекладалося як ГОСПОДЬ.
4. Подібно до імені Ель, ім'я ЯХВЕ часто вживалося разом з іншими словами, щоб підкреслити певні риси характеру Бога Ізраїлевого. Ось деякі з таких комбінацій.
 - а. ЯХВЕ – Йре (ЯХВЕ забезпечить, BDB 217 та 906), Бут. 22:14
 - б. ЯХВЕ – Рофеха (ЯХВЕ – твій цілитель, BDB 217 та 950, дієприкметник породи QAL), Вих. 15:26
 - в. ЯХВЕ – Ніссі (ЯХВЕ – моє знамено, BDB 217 та 651), Вих. 17:15 г. ЯХВЕ – Мекаддішкем (ЯХВЕ – Той, Хто освячує вас, BDB 217 та 872, дієприкметник породи PIEL), Вих. 31:13
 - д. ЯХВЕ – Шалом (ЯХВЕ – мир, BDB 217 та 1022), Суд. 6:24
 - е. ЯХВЕ – Цеваот (ЯХВЕ сил/військ, BDB 217 та 878), 1Сам. 1:3,11; 4:4; 15:2; часто в Пророків
 - ж. ЯХВЕ – Рої (ЯХВЕ – мій пастир, BDB 217 та 944, дієприкметник породи QAL), Пс. 23:1
 - з. ЯХВЕ – Цидкену (ЯХВЕ – наша праведність, BDB 217 та 841), Єр. 23:6
 - и. ЯХВЕ – Шамма (ЯХВЕ є там, BDB 217 та 1027), Єз. 48:35.

6:21 «і відразу човен опинився біля берега, до якого вони прямували». Очевидно, що це було ще одне чудо (пор. вірші 22-25), оскільки у Євангелії Марка міститься вказівка на те, що вони були посеред озера на півдорозі (пор. Мр. 6:47). Однак, більше ніде в Євангеліях про це не згадується (наприклад, Мт. 14:32 або Мр. 6:51).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:22-25**

²²Наступного дня натовп, який стояв на іншому березі моря, побачив, що жодного іншого малого човна там не було, крім одного, і що Ісус не входив разів із Своїми учнями, а Його учні відпливли самі. ²³І припливли сюди інші невеликі човни з Тиверіади, недалеко від того місця, де вони їли хліб після того, як Господь віддав подяку. ²⁴Коли ж натовп побачив, що ні Ісуса, ні Його учнів там немає, то вони самі взяли невеликі човни і припливли до Капернаума, шукаючи Ісуса. ²⁵Коли вони знайшли Його на іншому березі моря, вони сказали Йому: «Рабі, як ти сюди потрапив?».

6:23 «з Тиверіади». Це місто було збудовано Іродом Антипоєю у 22 р. н.е. і потім стало його столицею.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:26-34**

²⁶Ісус відповів їм і сказав: «По правді, по правді, кажу я до вас: ви шукаєте Мене не тому, що ви бачили знамена, а тому, що ви їли хліб і наситилися.

²⁷Не трудіться заради їжі, яка пропадає, але заради їжі, яка веде до вічного життя, яку Син Людський дасть вам, бо на Нього Отець, Бог, поставив Свою печатку. ²⁸Тоді вони сказали до Нього: «Що нам потрібно робити, щоб ми могли звершувати діла Божі?». ²⁹Ісус відповів і сказав до них: «Діло Боже в тому, щоб ви вірили в Того, кого Він послав». ³⁰А вони сказали до Нього: «Яке ж ти тоді звершиш знамення, щоб ми могли побачити і увірувати Тобі? Яке діло Ти звершиш? ³¹Отці наші їли манну в пустелі, бо написано: “ВІН ДАВ ЇМ ЇСТИ ХЛІБ ІЗ НЕБА”». ³²Ісус тоді сказав до них: «По правді, по правді кажу я до вас: це не Мойсей давав вам хліб із неба, а мій Отець, який дає вам істинний хліб із неба. ³³Бо хліб від Бога є той, який сходить з неба, і який дає життя світу». ³⁴Тоді вони сказали Йому: «Господи, давай нам завжди цей хліб».

6:26,32,53 «По правді, по правді кажу я до вас». Буквально — «амінь», «амінь». Це єврейська фраза, яка використовувалися у таких трьох випадках:

1. В Старому Заповіті це слово вживалося у значенні «довіра». У символічному сенсі воно означало

«бути надійним / твердим» і використовувалося до опису будь-якої віри у ЯХВЕ.

2. Ісус використовував ці слова як передумову до якого-небудь важливої і значимої зави. У нас відсутні інші приклади подібного вживання цього слова в той час.
3. В ранній церкві, як і в Старому Заповіті, воно вживалося для підтвердження чи згоди.

Див. Спеціальна тема: Амін

▣ **«а тому, що ви їли хліб»**. Їхня мотивація була земна та непостійна, а не духовна та вічна.

▣ **«і наситилися»**. Буквально це слово означає «наповнити шлунок». Його часто використовували по відношенні до тварин (особливо, корів).

6:27 «Не трудіться». Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ з НЕГАТИВНОЮ ЧАСТКОЮ, яка, зазвичай, означає переривання дії, яка вже знаходиться в процесі. Старозавітним фоном для цього тексту з місце в Іс. 5. В цій розмові прослідковується багато спільних ознак з діалогом із жінкою біля криниці в Ів. 4.

▣ **«пропадає»**. Див. Спеціальна тема: Знищення (*apollumi*).

▣ **«поставив Свою печатку»**. Буквально «запечатав». Це був знак автентичності, права власності, влади та захищеності (пор. з НЕВ, а також з Мт. 28:18; Ів. 17:2). TEV та NIV перекладають це як «схвалення», в тому сенсі, що Бог Отець підтверджує служіння Ісуса.

Див. Спеціальна тема: Печатка, яка може стосуватися Святого Духа.

6:28 «Що нам потрібно робити, щоб ми могли звершувати діла Божі?». Це було основне питання релігійної дискусії в іудаїзмі першого століття (пор. Лк. 18:18). Релігійні іудеї були впевнені, що вони знаходяться у правильних відносинах з Богом, через (1) їхній родовід і (2) їхнє дотримання Закону Мойсея у тому вигляді, в якому він тлумачився через усну традицію (Талмуд).

6:29 «щоб ви вірили в Того, кого Він послав». Тут за дієсловом ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ слідує АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Слово «вірити» є дуже важливим для розуміння новозавітного вчення про спасіння. Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним). Добровільна віра була первинним значенням цього слова. Грецьке слово *pistis* можна перекласти як «вірувати», «довіра», «віра». Людина повинна сфокусувати свою віру «в Того, кого Він послав» (пор. Ів. 1:12; 3:16), а не на людській щирості, посвяченні чи ентузіазмі. Даний текст спрямовує увагу безпосередньо особисті відносини з Ісусом Христом, а не на правовірне богослов'я щодо Нього, відповідну релігійну обрядовість чи етичний спосіб життя. Всі ці речі є корисними, однак вони не стоять на першому місці. Зверніть увагу, що Ісус замінює МНОЖИНУ слова «діла» (у їхньому запитанні) на слово У ОДНИНІ «діло».

Про слово «послав» див. Спеціальна тема: Посилати (*apostellō*).

6:30-33 Необхідно пам'ятати, що ці люди були свідками чудесного нагодування п'яти тисяч. Їм уже було явлено знамено! З точки зору рабиністичного іудаїзму Месія мав повторити певні старозавітні дії, зокрема, такі як послання манни (пор. 2 Варуха 29:8). Рабини використовували текст Пс. 72:16 для підтвердження тієї ідеї, що Месія повинен бути «над-Мойсеєм» (пор. 1 Кор. 1:22).

Існує важливий граматичний зв'язок між фразами «вірили у Того» (Ів. 6:29) та «увірувати Тобі» (Ів. 6:30). У першій акцентується увага на звичайній конструкції у Івана «вірити в Ісуса», яка підкреслює особистість. У другій — на тому, що Ісус говорить, тобто підкреслює зміст віри. Пам'ятайте, що Євангеліє одночасно є і Особистістю, і посланням. Див. Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

6:31 «бо написано». Тут вжито ДОКОНАНИЙ ПАСИВНИЙ ОПИСОВИЙ ДІСПРИКМЕТНИК. Це була стандартна форма для цитування старозавітного Писання. Це була ідіома, яка підтверджувала богонахненність та авторитет Старого Заповіту. Сама цитата могла згадувати як один із декількох місць Старого Заповіту, так і комбінацію цих місць: Пс. 78:24; 105:40; Вих. 16:4,15, або Неєм. 9:15.

6:32 Ісус звертається до традиційного іудейського богослов'я. Рабини на основі тексту Повт. Зак. 18:15,18 стверджували, що Месія має творити такі ж чудеса, як і Мойсей. Ісус корегує їхні уявлення наступним чином:

1. це Бог, а не Мойсей, давав манну
2. манна не була небесного походження (не росла на небесах), хоча люди вважали по-іншому (пор. Пс. 78:23-25)
3. істинним хлібом з небес був Ісус, який не був чимось із минулого, а є теперішньою реальністю.

6:33 «який сходить з неба». Ця тема неодноразово згадується у Івана (пор. Ів. 3:13). В цьому у Івана відображається «вертикальний дуалізм». Про те, що Ісус зійшов з неба, говориться сім разів (пор. Ів. 6:33,38,41,42,50,51,58). Таким чином, підкреслюється предвічне існування Ісуса, Його божественне походження (пор. 6:33,38,41,42,50,51,58 і 62). Тут також присутня гра слів: «манна», яка прийшла з неба, та Ісус, який теж зійшов з неба, і є істинним Хлібом, Хлібом життя.

У фразі «хліб від Бога є Той, який сходить з небес» використано АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, який відносить як до (1) «хліба», так і до (2) чоловіка, Ісуса. В Євангелії від Івана використання таких двозначностей є часто умисним (подвійне значення слів).

▣ **«дає життя світу».** Ця фраза показує мету пришествя Ісуса (пор. Ів. 3:16; Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21). Ця ціль «нове життя», «вічне життя», «життя в новому віці», «богоугодний спосіб життя» — для всього загубленого та буремного світу, а не для обраних груп (іудеїв/язичників, обраних/необраних, консерваторів/лібералів).

6:34 NASB, NKJV «Господи»

NRSV, TEV, NJB, NET, NIV, REB «Пане»

Ці два слова відображають різне семантичне вживання терміну *kurios*. В цьому контексті друге значення видається кращим. Натовп не зрозумів Ісуса і Його слова. Вони не пізнали Його як Месію (див. також коментар до Ів. 4:11; 5:7).

▣ **«давай нам завжди цей хліб».** Ця фраза є подібною до тією, яку сказала біля криниці жінка в Ів. 4:15. Ці іудеї також не зрозуміли духовних метафор Ісуса. Ця тема також постійно повторюється у Івана.

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:35-40

³⁵Ісус сказав до них: «Я — хліб життя; той, хто проходить до Мене, не буде голодним, і хто увірує у Мене, ніколи не буде спраглим. ³⁶Але я кажу до вас, що ви побачили Мене, але не увірували. ³⁷Все, що дає Мені Отець, до Мене і прийде, і кожного, хто до Мене прийде, Я не вижену геть. ³⁸Бо Я зійшов з неба не для того, щоб чинити Мою власну волю, але волю Того, хто послав Мене. ³⁹А воля Того, хто послав Мене в тому, щоб Я нічого не втратив з усього, що було дано Мені Ним, але щоб воскресив це в день останній. ⁴⁰Бо в цьому і воля Мого Отця, щоб кожен, бачить Сина і вірує в Нього, має життя вічне, і Сам Я воскресу його в день останній».

6:35 «Я — хліб життя». Ця заява є одна із багатьох «Я Є» тверджень, які є характерними для Євангелія від Івана (пор. Ів. 6:35,41,48,51; 8:12; 10:7,9,11,14; 11:25; 14:6; 15:1,5). Євангеліє від Івана приділяє велике значення особі Христа. Цей текст стосується месіанських уявлень іудеїв щодо манни та нового Законодавця, який принесе з собою новий Вихід (від гріхів). Див. коментар до Ів. 8:12.

▣ **«той, хто проходить до Мене, не буде голодувати, і хто увірує у Мене, ніколи не буде спраглим».** В грецькому оригіналі присутнє категоричне ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ «не буде — ніколи не буде» (пор. Ів. 6:37).

Між словами «приходить» і «увірує» існує паралельний взаємозв'язок (пор. Ів. 7:37-38, де говориться про «бачить» і «чує»). В цих двох випадках використано ДІЄПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Прихід до Бога та увірування не є одночасними рішеннями — це лише початок учнівського життя, дружніх відносин з Христом та слідування за ним.

▣ **«голодним... спраглим».** Голод і спрага є часто вживаними словами для опису духовної реальності

(пор. Пс. 42:1; Ис. 55:1; Ам. 8:11-12; Мт. 5:6).

6:36 «що ви побачили Мене». Деякі древні рукописи (манускрипти κ , A, а також старолатинські, Вульгата та сирійські версії) опускають слово «Мене», через що дану заяву Ісуса можна зрозуміти як натяк на Його чудо (тобто, нагодування натовпу). Однак, цей ЗАЙМЕННИК наявний в багатьох грецьких рукописах і версіях, через що UBS⁴ так і не змогла визначити, яка версія тексту є оригінальною.

6:37 «Все, що дає Мені Отець, до Мене і прийде». Основний акцент у цьому фрагменті тексту — це суверенітет Бога. Два визначальних фрагменти щодо цієї богословської істини містяться в Рим. 9 та Еф. 1:3-14. Цікаво, що в обох контекстах відповідь людини на Божий заклик є необхідним. В Рим. 10 є сім фрагментів подібного плану «всі, хто...». Так само в Еф. 2, де говориться про Божу благодать (в Ів. 6:1-7) та про покликання до віри (в Ів. 6:8,9). Приречення є доктриною для спасених, а не бар'єром для неспасених. Ключ до правильного розуміння даної доктрини полягає у любові та благодаті Божій, а не у відвічних постановах. Зверніть увагу, що всі, кого Бог дає Ісусу, також «приходять» до Нього. Ініціативу завжди виявляє Бог (пор. Ів. 6:44,65), але людина повинна відповісти на неї (пор. Ів. 1:12; 3:16). Див. Спеціальна тема: Приречення (кальвінізм) та свобода волі людини (армініанство).

■ **«кожного, хто до Мене прийде, Я не вижену геть».** Тут знову вживається ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ. Підкреслюється істина, що Бог Сам закликає і приймає кожного через Христа (Єзек. 18:21-23; 30-32; 1 Тим. 2:4; 2 Петр. 3:9). Бог завжди проявляє ініціативу (пор. Ів. 6:44,65), але людини повинні на неї відповісти (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16, 19; 20:21). Який прекрасний тест про Божі гарантії (пор. Рим. 8:31-39)!

Див. Спеціальна тема: Християнська впевненість (у спасінні)

6:38 «Я зійшов з неба». Тут вжито дієслово ДОКОНАНОГО ВИДУ, яке натякає на боговтілення (пор. Ів. 1:1 і далі; Еф. 4:8-10), результати якого все ще в дії. Воно також вказує на небесне походження Ісуса (пор. 6:41,62).

■ **«не для того, щоб чинити Мою власну волю, але волю Того, хто послав Мене».** У Новому Заповіті стверджується як єдність (наприклад, в Ів. 14:8-9), так і індивідуальність кожної із Трьох Осіб Трійці (див. Спеціальна тема: Трійця). Цей вірш знову-таки говорить про слухняність Ісуса по відношенню до Бога Отця, про що постійно наголошується у Євангелії від Івана. Див. коментар до Ів. 5:19. Див. Спеціальна тема: Посилати (*apostellō*).

6:39 «в тому, щоб Я нічого не втратив з усього, що було дано Мені Ним». Існує очевидний зв'язок між фразою «все, що» у формі ОДНИНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ (Ів. 6:37) та «усього, що» теж у формі ОДНИНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ (Ів. 6:39). Іван використовує цю незвичну форму декілька разів (пор. Ів. 6:40,45). Без сумнівів, що цим підкреслюється узагальнююча суть речей (Ів. 6:40,45).

Це велика обітниця Божої сили і влади, джерело впевненості у Христі (пор. Ів. 10:28-29; 17:2,24, див. Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні)). Зверніть увагу, що у Ів. 6:37 вжито ДІЄСЛОВО у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, тоді як у Ів. 6:39 — у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ. Божий дар зберігається! Також, у двох останніх твердженнях у Ів. 6:39 вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ; Ісус не втратить жодного із тих, кого дав Йому Отець (Ів. 6:37 та 39) і Він в останній день воскресить всіх, хто були дані Йому (пор. Ів. 6:44). Тут божественні обітниці (1) обрання і (2) збереження віруючих!

Щодо концепту завершального (останнього) дня (як в позитивному, так і в негативному сенсі), то він називається по-різному:

1. останні дні, Ів. 6:39,40,44,54; 11:24; 12:48; 2 Тим. 3:1; 1 Петр. 1:5; 2 Петр. 3:3
2. останній час, 1 Ів. 2:18; Юди 1:18
3. той день, Мт. 7:22; 2 Тим. 1:12,18; 4:8
4. день [з неозначеним артиклем], Дії 17:31
5. великий день, Юди 1:6
6. день [з означеним артиклем], Лк. 17:30; 1 Кор. 3:13; 1 Сол. 5:4; Євр. 10:25
7. Його день, Лк. 17:24
8. день Господній, 1 Сол. 5:2; 2 Сол. 2:2
9. день Христа, Фил. 1:10; 2:16

10. день Господа Ісуса Христа, 1 Кор. 1:8; 5:5
11. день Господа Ісуса, 2 Кор. 1:14
12. день Христа Ісуса, Фил. 1:6
13. день Сина людського, Лк. 17:24 (див. також п. 7 у списку)
14. день суду, Мт. 10:15; 11:22,24; 12:36; 2 Петр. 2:9; 3:7; 1 Ів. 4:17
15. день гніву, Об. 6:17
16. великий день Господній, Об. 16:14.

■ **«щоб воскресив це в день останній».** Мається на увазі день воскресіння для віруючих, який одночасно є днем суду для невіруючих (пор. Ів. 6:40,44,54; 5:25,28; 11:24 та 1 Кор. 15). У книзі Френка Стетта «Богослов'я Нового Заповіту» є дуже корисна думка з цього приводу [Frank Stagg, *A New Testament Theology*]:

«Євангеліє від Івана приділяє увагу майбутньому пришествю (14:3,18 і далі, 28; 16:16,22), і в ньому чітко говориться про воскресіння і остаточний суд “дня останнього” (5:28 і далі, 6:39 і далі, 44,54; 11:24; 12:48); і разом з тим Четверте Євангеліє говорить про вічне життя, суд і воскресіння як реалії теперішнього часу (3:18 і далі; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 і далі; 12:28,31; 13:31 і далі; 14:17; 17:26)» (стор. 311).

6:40 «в цьому і воля Мого Отця». Це відповідь Ісуса на запитання, яке викладене в Ів. 6:28: «Що нам потрібно робити, щоб ми могли звершувати діла Божі?». Див. Спеціальна тема: Воля (*thelēma*) Бога.

■ **«щоб кожен, бачить Сина».** Тут використано АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ по відношенню до «який бачить» та «який вірує», які є паралельними між собою (так само, як «приходить» та «вірять» в Ів. 6:35, а також «бачить» та «чує»). Це не є одноразові, а триваючі у часі дії. Слово «бачить» означає «дуже уважно розглядати» що-небудь так, що це зрозуміти або пізнати.

Я б хотів звернути ще увагу на слово «всі» («кожен») (*pas*), яке часто вживається у Івана:

1. щоб усі могли увірувати через Нього, Ів. 1:7
2. просвітлює кожну людину, Ів. 1:9
3. хто вірить у Нього, матиме життя вічне, Ів. 3:15
4. щоб кожен, хто увірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне, Ів. 3:16
5. щоб усі віддали шану Синові, Ів. 5:23
6. Ів. 6:37,39,40,45
7. кожен, хто любить і вірує в Мене, не помре, Ів. 11:26
8. І, як буду піднесений з землі, то до Себе Я всіх притягну, Ів. 12:32
9. кожен, хто увірує у Мене, не залишиться в темряві, Ів. 12:46.

В цьому і таємниця Божої влади (суверенності) (пор. Ів. 6:38-39; 17:2,24 та концепцію «свободи волі»). Певним чином обидві концепції є істинними. На мою думку, найкраще їх поєднує богословська концепція заповіту.

■ **«вірує в Нього».** Пам'ятайте, що спасіння є, в першу чергу, особистими відносинами, а не сповіданням, правильним богослов'ям або моральним способом життя (пор. Ів. 3:16; 11:25-26). Основний наголос тут на об'єкті віри, а не на її силі. Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним) та Спеціальна тема: Що означає «отримувати», «вірувати», «сповідати» та «покликання»? Зверніть увагу на співвідношення між Божим суверенним вибором в Ів. 6:37а,39,44,65 та відповіддю людини на Божий заклик в Ів. 6:37б,40. Біблійна напруга між цими елементами повинна зберігатися. Суверенітет Бога та свобода волі людини утворюють два нероздільних аспекти біблійного Заповіту.

■ **«має життя вічне».** Тут використаний ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ; тобто — необхідна відповідь людини на Божий заклик (пор. 1 Ів. 5:11). Зверніть також увагу на те, що в Ів. 6:39 мається на увазі узагальнення спасіння, тоді як у Ів. 6:40 — його індивідуалізація. В цьому і парадокс спасіння.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСИЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 6: 41-51**

⁴¹Через це іудеї нарікали на Нього, оскільки він сказав: «Я хліб, що з неба зійшов». ⁴²Вони говорили: «Хіба це не Ісус, син Йосипа, батька і матір якого ми знаємо? Як це Він може казати: “Я з неба зійшов”». ⁴³Ісус відповів і сказав до них: «Не нарікайте між собою. ⁴⁴Ніхто не може прийти до Мене, якщо Отець, який послав Мене, не притягне його; і Я воскресну його в день останній. ⁴⁵Написано ж у пророків: “І ВСІ ВОНИ БУДУТЬ НАВЧЕНІ У БОГА”. Кожен, хто почув і навчився від Отця, приходять до Мене. ⁴⁶Це не те, що хтось побачив Отця, крім Того, хто від Отця; Він бачив Отця. ⁴⁷По правді, по правді кажу Я вам: той, хто вірує, має вічне життя. ⁴⁸Я — хліб життя. ⁴⁹Ваші отці їли манну у пустелю та померли. ⁵⁰Є ж хліб, який зійшов з неба, такий, що кожен їстиме і не помре. ⁵¹Я — хліб живий, який зійшов з неба; якщо хто їстиме цей хліб, він буде жити вічно; а також хліб, який Я даватиму для життя світу є Моя плоть».

6:41 «Через це іудеї нарікали». Тут вжито НЕДОКОНАНИЙ ВИД, тобто іудеї почали нарікати або нарікали знову і знову. Прослідковується паралель з періодом їхнього блукання в пустелі (пор. з відповідними місцями Вих. і Чис.). Ізраїльтяни тих днів теж відкидали Мойсея, божого представника, який також забезпечив їх їжею.

6:42 Це показує, що іудеї прекрасно розуміли Ісусові слова про Самого Себе. Він чітко використовував іудейські ідіоми для того, щоб заявити про своє предвічне існування та божественність!

Ісусові слова, які виходили з уст галілейського теслі, були все ще шокуючими! Ісус зробив такі сильні заяви про Себе. А отже, Він є:

1. втіленим Сином Божим, який дає вічне життя через Свої слова та дії, або
2. брехуном, який придумав все зарання, або
3. божевільним (взято з книги Джоша Макдавелла «Докази, які вимагають вердикту» [Josh McDowell, *Evidence That Demands a Verdict*]).

Достовірність заяв Ісуса є основною питанням достовірності християнства.

6:43 «Не нарікайте між собою». Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, яка означає припинити дію, яка вже в процесі реалізації.

6:44 «Ніхто не може прийти до Мене, якщо Отець, який послав Мене, не притягне його». Виявляє ініціативу завжди Бог (пор. Ів. 6:65 та 15:16). Всі рішення у духовній площині є результатом роботи Святого Духа, а не людської релігійності (пор. Іс. 53:6). Божа суверенність та обов'язкова відповідь людини на Божий заклик не нероздільними явищами, які пов'язані волею та любов'ю Бога.

Баланс цього «притягнення від Бога» можна знайти в Ів. 12:32, де Ісус «притягнув всіх людей до Себе». Це є протилежним старозавітному стану речей, коли Божий народ не відповідав на заклик і слова Його пророків (наприклад, Іс. 6:9-13; 29:13; Книга пророка Єремії). Зараз Бог говорить уже не через пророків до Ізраїлю, а через Свого Сина до всього людства (пор. Євр. 1:1-3). Див. Спеціальна тема: Посилати (*apostellō*).

6:45 «Написано ж у пророків». Тут наведена цитата з Іс. 54:13 або Єр. 31:34, яка описує внутрішню (нове серце, новий розум) суть «Нового Заповіту».

■ **«Кожен, хто почув і навчився від Отця, приходять до Мене».** Неможливо стверджувати про пізнання Бога, відкидаючи Ісуса (пор. 1 Ів. 5:1-12).

6:46 «Це не те, що хтось побачив Отця». Ісус підтверджує, що лише через Нього можна зрозуміти і пізнати Бога (пор. Ів. 1:18; 14:6,9). Навіть Мойсей ніколи не бачив по-справжньому ЯХВЕ (див. коментар до Ів. 5:32).

6:47 В цьому вірші узагальнюється пропозиція Ісуса щодо добровільного спасіння всіх людей («той, хто вірує», в оригіналі — АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, «вічне життя», пор. Ів. 6:51,58; 3:15,16,36; 5:24; 11:26; 20:31). Ісус є єдиним істинним відкриттям Бога, єдиними істинними дверима до Бога (в цьому ексклюзивність Євангелія, пор. Ів. 10:1-6,7-9; 14:6), але спасіння є доступним

для всіх синів і дочок Адама (в цьому втілюється інклюзивність Євангелія, Ів. 1:4,7,12; 3:16; Бут. 3:15; 12:3).

6:50 В цьому вірші, як і в Ів. 6:31-35, присутня гра слів на значенні хліба — фізичний хліб (манна) і небесний хліб (Ісус). Перший дає і підтримує фізичне життя, але ним потрібно харчуватися постійно, і він, звісно ж, не усуває смерть. Другий дає і підтримує духовне життя, його треба прийняти і постійно ним харчуватися; він негайно припиняє духовну смерть (порушені відносини з Богом; сокровенні відносини з гріхом та власним егоїзмом).

6:51 «Я — хліб живий». Це одна із відомих у Євангелії від Івана «Я Є» заяв (пор. Ів. 6:35,48,51). Це літературний прийом Ісуса, яким він привертає увагу до Його особистості. Спасіння, як і об'явлення, є, в кінці кінців, особою.

☐ «для життя світу є Моя плоть». Це метафора, яка підкреслює, що основною нашою потребою є Сам Ісус, а не Його здатність забезпечити нас їжею. Очевидно, що ця фраза є натяком назад, на текст Ів. 1:14.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:52-59**

⁵²Тоді іудеї *почали* сперечатися один з одним, кажучи: «Як може цей чоловік давати нам їсти *Свою* плоть?» ⁵³Тому Ісус сказав до них: «По правді, по правді, кажу я до вас: якщо ви не їсте плоти Сина Людського і не п'єте Його кров, ви не маєте життя в собі. ⁵⁴Той, хто їсть Мою плоть і п'є Мою кров, має життя вічне, і Я воскресну його дня останнього. ⁵⁵Бо моя плоть істинна їжа, і моя кров істинне пиття. ⁵⁶Той, хто їсть Мою плоть і п'є Мою кров, пробуває у Мені, і Я в ньому. ⁵⁷Як живий Отець послав Мене, і Я живу завдяки Отцю, так і той, хто споживає Мене, житиме завдяки Мені. ⁵⁸Це і є хліб, який зійшов із неба; не так, що отці їли та помирали: той, хто їстиме цей хліб, житиме вічно». ⁵⁹Це Він казав у синагозі, коли Він навчав у Капернаумі.

6:52 NASB «сперечатися»

NKJV «сварилися»

NRSV «дискутували»

TEV «сердита сварка»

NJB «сперечаючись»

НЕДОКОНАНИЙ ВИД означає початок або продовження чого-небудь у минулому. Це сильне грецьке слово, який позначають бійку, сварку (пор. Дії 7:26; 2 Тим. 2:23-24; Тит 3:9) і воно також вживається у метафоричному сенсі в 2 Кор. 7:5 та Як. 4:1-2.

☐ «Як може цей чоловік давати нам їсти *Свою* плоть?». У Івана Ісус часто говорить метафоричною мовою, а тому, його не розуміли, бо думали, що Він говорить буквально: (1) Никодим, Ів. 3:4; (2) жінка-самарянка, Ів. 4:11; (3) іудейський натовп, Ів. 6:52; (4) учні, Ів. 11:11.

6:53-57 Цікавим є вживання ДІЄСЛІВ у Ів. 6:53 та 54 є досить цікавими. У Ів. 6:53 «їжте» та «п'єте» є АКТИВНИМИ АОРИСТАМИ УМОВНОГО СПОСОБУ, які говорять про потенційно можливу вольову дію. А в Ів. 6:54 «їсть» та «п'є» є АКТИВНИМИ ДІЄПРИКМЕТНИКАМИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, які наголошують на продовжуваності дії (пор. Ів. 6:56,57,58). Видається, що ця граматична конструкція також підтверджує те, що людина повинна відповісти на заклик Ісуса (пор. Ів. 6:44).

Необхідно пам'ятати, що буквально сприйняття цих слів (про питання крові) привело викликало нерозуміння в та жах (пор. Лев. 17:10-14). Також сприйняття очевидних алюзій Ісуса щодо манни у пустелі (пор. Ів. 6:58) та використання їх у якості відсилок на євхаристію є маніпуляцією історичною обстановкою та літературним контекстом задля літургійних цілей.

6:54 «плоть... кров». Така іудейська метафора слугувала для позначення людини як одного цілого, так само, як, наприклад, і слово «серце».

6:55 «істинна їжа... істинне пиття». Це характерний для Івана прийом з використання слова «істинний» / «істина» (див. Спеціальну тему нижче). Іван, який писав значно пізніше інших новозавітних авторів, вже спостерігав розвиток різноманітних ересей (надмірне возвеличення Івана Хрестителя, надмірне

захоплення сакраментальністю, надмірний акцент на людських знаннях — гностицизм).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: КОНЦЕПЦІЯ ІСТИНИ У ПРАЦЯХ ІВАНА

Іван, певним чином, об'єднав єврейське та грецьке підґрунтя терміну *alētheia* так само, як він це зробив і з терміном *logos* (пор. Ів. 1:1-14). На івриті слово *enotes* означає «істинний», «такий, що заслуговує довіри» (в Септуагінті його часто пов'язують з терміном *pisteuō*). В грецькій мові цей термін розумівся в межах платонівських концепцій про протиставлення реальності — нереальності, небесного — земного. Це співзвучно дуалізму Івана. Бог чітко відкрив (етимологія слова *alētheia* — відкривати, розкривати, чітко заявляти) Себе в Своєму Синові. Ця концепція висловлювалася у текстах Івана таких чином:

1. ІМЕННИК *alētheia* — «істина» / «правда»

- а. Ісус був повний благодаті і правди (пор. Ів. 1:14,17 — старозавітні терміни щодо заповіту)
- б. Ісус був головним свідченням Івана Хрестителя (пор. Ів. 1:32-34; 18:37 — останнього старозавітного пророка)
- в. Ісус говорить істину (пор. Ів. 8:40,44,45,46 — відкриття є особистісним і змістовним)
- г. Ісус — дорога, правда і життя (пор. Ів. 14:6)
- д. Ісус освятив їх в істині (пор. Ів. 17:17)
- е. Ісус (Логос, 1:1-3) є істина (пор. Ів. 17:17)

2. ПРИКМЕТНИК *alēthēs* — «істинний», «правдивий», «достовірний»

- а. свідчення Ісуса (пор. Ів. 5:31-32; 7:18; 8:13-14)
- б. суд Ісуса (пор. Ів. 8:16)

3. ПРИКМЕТНИК *alēthinus* — «справжній», «істинний», «реальний», правдивий

- а. Ісус — істинне світло (пор. Ів. 1:9)
- б. Ісус — правдивий хліб (пор. Ів. 6:32)
- в. Ісус — правдива виноградина (пор. Ів. 15:1)
- г. Ісус — справжній свідок (пор. Ів. 19:35)

4. ПРИСЛІВНИК *alēthōs* — «істинно», «правдиво»

- а. свідчення самарян про Ісуса як Спасителя світу (пор. Ів. 4:42)
- б. Ісус — це істинна їжа та істинний напій на протигагу манні днів Мойсея (пор. Ів. 6:55)

Термін «істина» та похідні від нього також виражають якісні характеристики свідчень інших людей про Ісуса — *alēthēs*:

- а. свідчення Івана Хрестителя є правдивим (пор. Ів. 10:41)
- б. свідчення Івана (як автора Євангелія) є правдивим (пор. Ів. 19:35; 21:24)
- в. в Ісусі люди бачили істинного пророка (пор. Ів. 6:14; 7:40)

Ви можете знайти хороше дослідження питання істини з точки зору як Старого, так і Нового Заповіту в цій праці: Джордж Е. Ладд «Богослов'я Нового Заповіту» [George E. Ladd, *A Theology of the New Testament*], стор. 263-269.

6:56 «пробуває у Мені, і Я в ньому». Ця ж сама істина проголошується в Ів. 15:4-7; 1 Ів. 2:6,27,28; 3:6,24 (див. Спеціальна тема: Слово «пробування» у працях Івана). По всьому Новому Заповіті присутня увага до того, що святим необхідно залишатися у вірі (пор. Гал. 6:9; Об. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21, див. Спеціальна тема: Потреба залишатися (стояти) у вірі). Істинність у наверненні до Бога підтверджується постійними відносинами з Ним. Акцент на непохитності віруючих — відсутній елемент у доктрині американського євангелізму. Людина не тільки повинна «розпочати» життя з вірою, але і «закінчити» його з вірою (Євр. 11). Зокрема, Джонатан Едвардс (Jonathan Edwards) казав, що «Безспірним доказом вибраності є те, коли людина зберігає свою віру до кінця», а В.Т. Коннер (W. T. Conner) вважав, що «Спасіння людини, обраної для спасіння, поза всяким сумнівом, залишається у розумі та задумі Бога з вічності до вічності, однак воно обумовлено вірою, і саме вірою, яка є постійною та такою, що перемагає».

6:57 «живий Отець». Ця фраза є єдиною у своєму роді, але саме поняття зустрічається у Біблії дуже часто. Існує декілька варіантів пояснення походження цього титулу Бога:

1. основне ім'я Бога Заповіту (пор. Вих. 3:12,14-16; 6:2-3, див. Спеціальна тема: Імена Божества)
2. клятви Бога «як живий Я» або у Боже ім'я «як живий Господь» (пор. Чис. 14:21,28; Іс. 49:18; Єрем. 4:2)
3. опис (характеристика) Бога (пор. Пс. 42:2; 84:2; Іс. Нав. 3:10; Єрем. 10:10; Дан. 6:20,26; Ос. 1:10; Мт.

16:16; 26:63; Дії 14:15; Рим. 9:26; 2 Кор. 3:3; 6:16; 1 Сол. 1:9; 1 Тим. 3:15; 4:10; Євр. 3:12; 9:14; 10:31; 12:22; Об. 7:2)

4. твердження у Ів. 5:26, що Отець має життя в Собі Самому і що Він дав його Синові і Ів. 5:21, де Отець воскрешає з мертвих, і що це ж саме робить Син.

6:58 Тут присутнє порівняння Старого і Нового Заповітів, Мойсея та Ісуса (див. Послання до євреїв, зокрема, Євр. 3, 4).

■ **«отці їли та повмирали».** Можливо, ці слова використовувалися для богословської мети — заперечити спасіння через походження (див. Ів. 8:33-39) або через виконання Закону Мойсея (Тори).

■ **«вічно».** Див. Спеціальну тему: Грецька ідіома «навіки» (*'olam*).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ГРЕЦЬКА ІДІОМА «НАВІКИ» (*'OLAM*)

Одна з грецьких фраз-ідіом означає «навіки» (англ. «unto the ages») (пор. Лк. 1:33; Рим. 1:25; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; 1 Тим. 1:17); ця ідіома відображає єврейське слово *'olam*. Див. Роберт Б. Гьордлстоун «Синоніми Старого Заповіту» [Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*], стор. 319-321

Інші пов'язані фрази є «навік» / «повік» (англ. «unto the age») (пор. Мт. 21:19; Мр. 11:14; Лк. 1:55; Ів. 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; 2 Кор. 9:9) та «на віки вічні» (англ. «of the age of the ages») (пор. Еф. 3:21). Між всіма цими грецькими фразами немає суттєвої різниці. Саме слово «віки» може бути у МНОЖИНІ у переносному значенні в рабиністичній граматичній конструкції, яка називається «множина величності/величі», або воно просто стосується різного розуміння слова «вік» / «епоха», яке було у євреїв: «вік гріха», «вік, який прийде» або «вік предності».

6:59 Ісус практикував той іудаїзм, який існував у Його дні. Він навчався у школі при синагозі, Він поклонявся у синагозі, Він навчав у синагозі. Він виконав усе, що Закон від Нього очікував.

В основному, синагоги стали виникати протягом часу вавилонського полону (605-538 рр. до н.е.). Іудеї засновували спеціальні місця для поклоніння Бога та навчання всюди, де збиралося не менше десяти дорослих чоловіків-іудеїв. Синагоги стали місцями для збереження іудейської культури та звичаїв. Коли іудеї повернулися до Іудеї, вони відновили храмові служіння, а також зберегли ці локальні місця для поклоніння. У шостій главі Євангелія від Івана не сказано, коли саме Ісус зайшов до синагоги у Капернаумі (пор. Ів. 6:24).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:60-65

⁶⁰Через це багато з Його учнів, коли *це* почули, сказали: «Це важке твердження; хто може це слухати?». ⁶¹Але Ісус, знаючи, що Його учні нарікали на це, сказав до них: "Чи це спокушає вас? ⁶²Що ж тоді, коли ви побачите Сина Людського, який сходить туди, де Він був перед цим? ⁶³Саме Дух дає життя; плоть не приносить жодної користі; слова, які Я говорю вам, це дух і життя. ⁶⁴Але серед вас є деякі, які не увірують». Бо Ісус знав від початку, хто були ті, що не увірують, і хто був той, що Його зрадить. ⁶⁵І Він говорив: «Для того Я і сказав вам, що ніхто не може прийти до Мене, якщо це не буде дано йому від Отця».

6:60 «Через це багато з Його учнів». Слово «учні» тут вжито в широкому значенні. У Івана цим словом, як і словом «вірити/віруючий» позначалися: (1) істинні послідовники Христа (Ів. 6:68) та (2) ті з послідовників, які тимчасово ходили за Ісусом (Ів. 6:64, пор. Ів. 8:31-47).

■ **«почули... слухати».** Тут присутня словесна гра із «слухати» (*akouō*). Вони почули слова Ісуса, але їх не зрозуміли та не діяли відповідно до них. В цьому контексті це грецьке слово вживається як і єврейське слово *shema* (пор. Повт. Зак. 4:1; 5:1; 6:3,4; 27:9-10).

6:62 Це незавершене УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ без наслідкової частини. Тут сенс у тому, що навіть, якби вони це побачили, то нічого не відбулося б (пор. Дії 1). Після смерті, воскресіння,

вознесіння Ісуса і зішестя Святого Духа більшість учення Ісуса стало б їм зрозумілішим.

■ **«який сходить туди, де Він був перед цим».** В цих словах знову підкреслюється те, що Ісус зійшов з небес сюди, на землю, що говорить про Його предвічне існування разом з Отцем на небесах і Його кровонних відносинах з Ним на небі (пор. Ів. 17:5,24). Див. Спеціальна тема: Вознесіння

6:63 Через широкий контекст глави 6 цей вірш може вказувати на контраст між Старим та Новим Заповітом — Мойсей «проти» Ісуса (пор. Ів. 6:58; 2 Кор. 3:6, див. про порівняння двох Заповітів у Посланні до євреїв).

■ **«Саме Дух дає життя».** Це одна із багатьох фраз, які використовують, як по відношенні до Ісуса, так і до Духа Святого:

1. Дух — животворяща вода (Ів. 7:38-39)
2. Ісус — жива вода (Ів. 4:10-14)
3. Святий Дух є Духом істини (Ів. 14:17; 15:26; 16:13)
4. Ісус є істиною (Ів. 14:6)
5. Дух є утішителем (Ів. 14:16,26; 15:26; 16:7)
6. та Ісус є утішителем (1 Ів. 2:1).

Див. Спеціальна тема: Ісус і Святий Дух.

Зверніть увагу на те, що у цих віршах слово «дух» (*pneuma*) вживається у двох окремих значеннях:

1. Святий Дух (пор. Ів. 1:32,33; 3:34; 7:39; 14:17; 15:26; 16:13)
2. духовний, духовність (Ів. 4:24; 11:33; 13:21).

У тексті Ів. 3:5,6,8 важко зрозуміти, яке саме значення малося на увазі. Можливо, Іван мав на увазі їх обидва.

Див. Спеціальна тема: Дух (*Pneuma*) у Новому Заповіті

6:64 Ця група зовнішньо віруючих, однак насправді нещирих послідовників Ісуса скоротилася лише одного псевдоучня — Юди (пор. Ів. 6:70-71; 13:11). Без сумнівів, існує певна таємниця щодо глибини віри людини.

Див. Спеціальна тема: Відступництво (*aphistēmi*)

6:65 Тут виражена та ж сама істина, що і в Ів. 6:44. Грішне людство не шукає Бога з власної ініціативи (пор. Рим. 3:9-18 щодо переліку старозавітних цитат, які відображають гріховність та бунтарство людства).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 6:66-71

⁶⁶Як результат, багато з Його учнів відпали і уже не ходили з Ним більше. ⁶⁷Тоді Ісус сказав до дванадцятьох: «Не хочете і ви відійти?». ⁶⁸Симон Петро відповів Йому: «Господи, до кого ж ми підемо? У тебе слова вічного життя. ⁶⁹Ми увірували і прийшли, бо знаємо, що Ти є Святий від Бога». ⁷⁰Ісус відповів їм: «Хіба не вас, дванадцятьох, Я Сам вибрав, і *все ж* один із вас є диявол?». ⁷¹Це Він мав на увазі Юду, *сина* Симона Іскаріота, бо він, один із дванадцяти, збирався зрадити Його.

6:67 «дванадцятьох». Це перша використання у Івана цього колективного слова на позначення апостолів (пор. Ів. 6:70,71; 20:24). Див. Спеціальна тема: Число «дванадцять».

6:68 «Симон Петро відповів». Петро висловлював думку дванадцяти апостолів (пор. Мт. 16:16). Але це зовсім не означає, що апостоли бачили у ньому свого лідера (пор. Мр. 9:34; Лк. 9:46; 22:24).

■ **«У тебе слова вічного життя».** Християнство є одночасно (1) істинною, яка міститься у посланні — «слова вічного життя» та (2) істиною, яка виражена в особистості Ісуса. Євангелія так само є і посланням, і особою. Слово *pistis* можна одночасно відносити (1) до послання (пор. Юди 3,20) і (2) до особи (пор. Ів. 1:12; 3:15-16). Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

6:69 «Ми увірували і прийшли». Тут обидва дієслова вжиті у формі АКТИВНОГО СТАНУ ДОКОНАНОГО ВИДУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Спасіння тут описується ДОКОНАНИМ ВИДОМ; це означає, що минула дія, яка досягла своє кульмінації тепер стала встановленим станом речей. Істинне спасіння використовує всі давньогрецькі ЧАСОВІ ФОРМИ ДІЄСЛІВ. Див. Спеціальна тема: Грецькі часові форми, які використовуються для опису спасіння.

■ **NASB, NRSV, NJB «Ти є Святий від Бога»**

NKJV «Ти є Христос, Син Бога живого»

TEV «Ти є Святий, який прийшов від Бога»

Цей текст є досить проблемний через розбіжність у рукописах. Коротший текст (NASB, NRSV, NJB) відповідає давньогрецьким рукописам P⁷⁵, κ , B, C*, D, L та W. Переписувачі більш пізнього часу очевидно вставили додаткові слова зі визнання Марти (Ів. 11:27) або Петра (Мт. 16:16). UBS⁴ надає оцінку «А» коротшому тексту (точно).

Сама по собі фраза «Святий [від] Бога» є месіанським титулом у Старому Заповіті. На нього є посилання в текстах Лк. 1:35 та Діях 3:14. Крім того, демони, звертаючись до Ісуса, також використовували цей титул у Мр. 1:24; Лк. 4:34. Див. Спеціальна тема: Святий [від Бога]. Тут наявне інше визнання віри від дванадцятьох апостолів, схоже на те, що в Мт. 16.

6:70 «Хіба не вас... Я Сам вибрав». Тут знову наголошується на божественному обранні учнів (пор. Ів. 6:44 та 65). Зверніть увагу на запитання Ісуса в Ів. 6:67. Божественне обрання та свобода волі людини повинні залишатися у стані певного біблійного конфлікту. Це дві сторони відносин відповідно до Заповіту.

■ **«і все ж один із вас є диявол».** Яка приголомшлива заява! І вона відноситься не до тих учнів, які вже покинули Ісуса (пор. Ів. 6:66), але до одного із дванадцяти обраних апостолів, які стверджували, що вірять у Нього. Багато хто пов'язує це місце і текст Ів. 13:2 або 27. Для того, щоб правильно зрозуміти цей вірш, необхідно поставити декілька запитань: (1) чому Ісус обрав диявола? та (2) що це слово означає у цьому контексті?

Перше запитання має відношення з пророцьким передбаченням (пор. Ів. 17:12; Пс. 41:9). Ісус знав, що Юда зробить у майбутньому. Юда — це найбільший приклад гріха, який не може бути прощеним. Він відкинув Ісуса після всього, що він чув, бачив, і після перебування разом з Ним декілька років.

Друге запитання може мати дві можливі відповіді:

1. дехто прямо вважає, що тут йдеться про диявола (слово вжито БЕЗ АРТИКЛЯ, як і сатана у Діях 13:10 та Об. 20:2), який увійшов у Юду (пор. Ів. 13:2,27)
2. можливо, це слово вжито в загальному значенні (БЕЗ АРТИКЛЯ, як у 1 Тим. 3:11; 2 Тим. 3:3; та Тита 2:3).

В старозавітному сенсі Юда був спокусником, так як ним був і сатана (див. Спеціальна тема: Персоніфіковане зло). Грецький термін означає «ябедник» або «наклепник». В грецькому оригіналі тут використано складне слово, яке буквально означає «перекинути через».

6:71 «Симона Іскаріота». Існує декілька теорій, які пояснюють походження останнього слова (до речі, воно написано по-різному у різних грецьких рукописах). «Іскаріот» може використовуватися для позначення:

1. чоловіка з Керіота, міста в Іудеї
2. чоловіка з Картана, міста в Галілеї
3. шкіряної сумки, в якій носили гроші
4. єврейського слова «задушити»
5. грецького слова, яким називали кинджал (ніж) найманого вбивці.

Якщо перша версія вірна, то Юда був єдиним іудеєм серед дванадцяти апостолів. Якщо вірна п'ята версія, то він був зелотом, як і Симон. Нещодавно була опублікована книга, яка інтерпретує особистість Юди в позитивному ключі. Це книга Вільяма Классена, яка називається «Юда: зрадник чи друг Ісуса?» [William Klassen, *Judas, Betrayer or Friend of Jesus?* Fortress Press, 1996]. Моя «проблема» з цією книгою полягає в тому, що в ній не беруться до уваги коментарі у Євангелії до Івана серйозно.

■ **«зрадити».** Це грецьке слово є часто вживаним і в більшості з контекстів є нейтральним. Однак, у

зв'язку зі видачею Іудою Ісуса іудейським посадовцям, воно отримало зловіщі конотації. Див. коментар до Ів. 18:2.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чи наявна у шостій главі дискусія про Вечерю Господню? Чому так/ні?
2. Що мав на увазі Ісус, коли Він говорив: «Я — хліб життя»?
3. Навіщо Ісус робив такі приголомшливі заяви перед цим натовпом людей?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 7

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Невірство братів Ісуса 7:1-9	Невіра братів Ісуса 7:1-9	Ісус — вода життя 7:1-9	Ісус і Його брати 7:1-9	Ісус іде в Єрусалим на свято і навчає там 7:1
Ісус на святі кущів 7:10-13	Небесний учений 7:10-24	7:10-13	Ісус на святі кущів 7:10-11 7:12-13	7:2-9 7:10-13
7:14-24		7:14-18 7:19-24	7:14-15 7:16-19 7:20 7:21-24	7:14-24
Чи це Христос? 7:25-31	Чи міг бути це Христос? 7:25-31	7:25-31	Чи Він є Месія? 7:25-27 7:28-29 7:30-31	Народ сперечається про походження Месії 7:25-27 7:28-29 7:30
Служителі послані заарештувати Ісуса 7:32-36	Ісус і релігійні вожді 7:32-36	7:32-36	Охоронці послані заарештувати Ісуса 7:32-34 7:35-36	Ісус пророкує свій відхід, який вже наближається 7:31-34 7:35-36
Ріки живої води 7:37-39	Обітниця Святого Духа 7:37-39	7:37-39	Потоки животворящої води 7:37-39	Обітниця живої води 7:37-38 7:39
Поділ серед народу 7:40-44	Хто Він такий? 7:40-44	7:40-44	Поділ серед народу 7:40-44	Нові відкриття щодо походження Месії 7:40-44
Невірство тих, хто при владі 7:45-52	Відкидання тими, хто при владі 7:45-52	7:45-52	Невірство представників іудейської влади 7:45 7:46 7:47-49 7:50-51 7:52	7:45-52

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-52

- А. Події, що відбуваються у главах 5 і 6 Євангелії від Івана, проходять підчас свята Пасхи, а у фрагменті тексту, починаючи з Ів. 7:1 і до Ів. 10:21, — на фоні свята Кушів (Ів. 7:2 і далі).
- Б. Свято Кушів (Суккот) було, в першу чергу, святом, на якому складали вдячність за урожай (це свято також називалося Свято збирання перших плодів, пор. Вих. 23:16; 34:22). Одночасно це був час спомину про Вихід Ізраїлю з Єгипту (інша назва — Свято шатрів, пор. Лев. 23:29-44 та Повт. Зак. 16:13-15). Воно припадало на 15-ий день місяця Тішрі (що відповідає кінцю вересня або початку жовтня по нашому календарю).
- В. У Ів. 7 і 8 показана ворожість іудейської влади проти Ісуса у зв'язку з порушення Ним Суботи (Ів. 5:16), а також через те, що Він заявляв про Свою єдиність з ЯХВЕ (Ів. 5:18). Зверніть увагу на те, скільки разів у цьому тексті згадуються спроби:
1. заарештувати Його, Ів. 7:30,32,44; 10:39
 2. вбити Його, Ів. 7:1,19,25; 8:37,40 (а також Ів. 11:53).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:1-9

¹Після цього Ісус ходив по Галілеї, оскільки Він не бажав ходити по Іудеї через те, що іудеї шукали, як би вбити Його. ²І ось було близько свято іудейське, Свято кушів. ³Тому Його брати сказали до Нього: «Іди звідти і піди до Іудеї, щоб Твої учні також побачили діла Твої, які ти чиниш. ⁴Бо ніхто не робить нічого таємно, якщо він намагається стати *відомим* публічно. Якщо Ти чиниш такі діла, то яви Себе світу». ⁵Бо навіть Його брати не вірили в Нього. ⁶А Ісус відповів до них: «Мій час ще не прийшов, а ваш час завжди доречний. ⁷Світ не може вас ненавидіти, але він ненавидить Мене через те, що Я свідчу про те, що діла його злі. ⁸Ідіть на свято ви самі; Я не піду на це свято, тому що Мій час ще не прийшов». ⁹Сказавши це, Він залишився в Галілеї.

7:1 «Після цього». Це літературний спосіб для того, щоб описати перебіг подій (це не є часовим маркером) (пор. Ів. 5:1; 6:1; 7:1; 21:1).

■ **«іудеї шукали, як би вбити Його».** У Євангелії від Івана слово «іудеї» часто вживається у зловіщому сенсі (пор. Ів. 1:19; 2:18,20; 5:10,15,16; 6:41,52; 7:1,11,13,35; 8:22,52,57; 9:18,22; 10:24,31,33; 11:8; 19:7,12; 20:19). Декілька разів згадується про їхню ненависть та намір Його вбити (пор. Ів. 5:16-18; 7:19,30,44; 8:37,40,59; 10:31,33,39; 11:8,53).

7:2 «І ось було близько свято іудейське, Свято кушів». Це свято також називається Святом шатрів (пор. Лев. 23:34-44; Повт. Зак. 16:13-17), тому що протягом жнив селяни жили у маленьких шатрах на своїх полях, і це їм нагадувало про їхній Вихід з Єгипту. Обрядова та богослужбова практика цього свята були фоном для проповіді Ісуса у Ів. 7:1-10:21, так само, як Пасха — у фрагменті Ів. 5-6.

7:3 «Його брати». Це перша згадка про сім'ю Ісуса, починаючи з Ів. 2:12. Очевидно, що вони не розуміли мотивів, підходу або мети служіння Ісуса.

■ **«Іди звідти і піди до Іудеї».** Малося на увазі щорічне паломництво віруючих (пор. Лк. 2:41-44), які йшли з Галілеї до Єрусалиму. Не забувайте, що в Євангелії від Івана основний акцент на служінні Ісуса в Єрусалимі.

7:4 «публічно». Див. наступну Спеціальну тему.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СМІЛИВІСТЬ (*PARRHĒSIA*)

Цей грецький термін складається зі слів «весь» (pan) та «промова» (rhēsis). Ця свобода або сміливість в промові часто має відтінок значення сміливості перед протистоянням або неприйняттям (пор. Ів. 7:13; 1Сол. 2:2).

У творах Івана (вжито 13 разів) це слово часто означає публічну заяву (пор. Ів. 18:20, також у творах Павла, Кол. 2:15). Однак іноді воно просто означає «відкрито» (пор. Ів. 10:24; 11:14; 16:25,29).

В Діях апостоли проповідують вістку про Ісуса так само (зі сміливістю), як Ісус часто звіщав про Отця, Його задуми та обітниці (пор. Дії 2:29; 4:13,29,31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31).

Павло також прохав молитися за нього, щоб він сміливо проповідував Євангеліє (пор. Еф. 6:19; 1Сол. 2:2) та жив Євангелієм (пор. Фил. 1:20).

Павлова есхатологічна надія на Христа давала йому сміливість і впевненість, щоб проповідувати Євангеліє в цьому злому сучасному віці (пор. 2Кор. 3:11-12). Він також був впевненим у тому, що послідовники Ісуса будуть поводитися належним чином (пор. 2Кор. 7:4).

Цей термін має ще один аспект. У Посланні до євреїв він вживається в унікальному сенсі сміливості, яку віруюча людина має в Христі та з якою вона приступає до Бога і говорить з Ним (пор. Євр. 3:6; 4:16; 10:19,35). Господь цілком приймає віруючих у близькі стосунки з Отцем через Сина (пор. 2Кор. 5:21)!

Це слово вживається в Новому Заповіті по-різному.

1. впевненість, сміливість або переконання щодо
 - а. людей (пор. Дії 2:29; 4:13,31; 2Кор. 3:12; Еф. 6:19)
 - б. Бога (пор. 1Ів. 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Євр. 3:6; 4:16; 10:19)
2. промовляти відкрито, явно або однозначно (пор. Мр. 8:32; Ів. 7:4,13; 10:24; 11:14; 16:25; Дії 28:31)
3. промовляти публічно (пор. Ів. 7:26; 11:54; 18:20)
4. споріднена форма (parrhēsiazomai) вживається в значенні «сміливо проповідувати за важких обставин» (пор. Дії 18:26; 19:8; Еф. 6:20; 1Сол. 2:2)

■ **«Якщо».** Це умовне речення першого типу, яке вказує на правдивість речей з точки зору його автора.

■ **«яви Себе світу».** Ісусу використовував термін «світ», який вони вжили у Ів. 7:4, для того, щоб прокоментувати його у Ів. 7:7. Світ не прийняв Його і не ставився до Нього із співчуттям, але із ворожістю (пор. Ів. 15:18-19; 17:14; 1 Ів. 3:13), оскільки Ісус відкривав буремну та гріховну сутність цього світу (пор. Ів. 3:19-20). Той спосіб відкриття Себе (тобто, через чудеса), на який вказували брати Ісуса, суттєво відрізнявся від того способу, на який вказував Ісус (хрест). Саме в такому разі стає ясним пророцтво у Іс. 55:8-11!

7:5 «Бо навіть Його брати не вірили в Нього». Це ще один редакційний коментар автора Євангелія. Це має бути дуже важко: прийняти Ісуса як Месію, якщо ти виріс з Ним в одному домі (пор. Мр. 3:20-21). Ісус піклувався щодо Своїх зведених братів і сестер. Ціллю одного із Його явлень після воскресіння якраз було — відкрити Себе їм. І вони увірували (пор. Дії 1:14)! Яків став керівником церкви у Єрусалимі. І Яків, і Юда (Іуда) написали Послання, які були включені у новозавітний канон.

7:6 «Мій час ще не прийшов». Слово «час» (*kairos*) у Євангелії від Івана та його посланнях вживається тільки у цьому місці (і, при тому, двічі), а також у Ів. 7:8. У книзі «Грецько-англійський лексикон Нового Заповіту та іншої ранньохристиянської літератури» [*Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (Bauer, Arndt, Gingrich & Danker)] (BAGD) наводяться такі три основних значення цього слова:

1. доброзичливий час (наприклад, 2 Кор. 6:2)
 - сприятливий час (наприклад, Лк. 4:13)
 - призначений (встановлений) час (наприклад, Мр. 13:33; Дії 3:20; 1 Петр. 1:11)
2. відповідний або слушний час
 - відповідний час (наприклад, Мт. 24:45; Лк. 1:20)
 - назначений час (Ів. 7:8; 2 Тим. 4:6)
3. есхатологічний час (наприклад, Лк. 21:8; Рим. 13:11; 1 Сол. 5:1; 2 Сол. 2:6).

Друге та третє значення поняття «часу» накладаються одне на одне з семантичної точки зору.

Ісус розумів Свою місію (пор. Ів. 12:23; 13:1; 17:1-5). Існував божественна воля для подій цього Євангелія, які мали статися (пор. Лк. 22:22; Ів. 7:30; 8:20; Дії 2:23; 3:18; 4:28).

7:7 «світ». Див. Спеціальна тема: Вживання апостолом Павлом слова *kosmos* (світ).

7:8 NASB «Ідіть на свято ви самі; Я не піду на це свято»

NKJV «Ідіть на це свято. Я поки що не збираюся йти на це свято»

NRSV, NJB «Ідіть на це свято самі. Я поки що не збираюся йти на це свято»

TEV «Ідіть ви на свято. Я не збираюся на це свято»

В деяких давньогрецьких рукописах (α, D та K) відсутній прислівник «поки (що)». Видається, що це було спроба раних переписувачів усунути очевидну суперечність між віршами Ів. 7:8 та 10. Прислівник зустрічається у рукописах P⁶⁶, P⁷⁵, B, L, T та W (NKJV, версія «Новий Заповіт двадцятого століття» [the Twentieth Century New Testament], NIV). Цю коротку фразу можна зрозуміти наступним шляхом:

1. «Я не збираюся йти з вами» (саме з тією метою, про яку ви казали)
2. «Я піду в середині восьмиденного свята» (для того, щоб розкрити символізм свята).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:10-13

¹⁰Але коли Його брати пішли на свято, тоді пішов і Він Сам, але не відкрито, а ніби таємно. ¹¹Тому іудеї шукали Його на святі і говорили: «Де ж Він?». ¹²І було багато нарікань серед натовпу народу; одні казали: «Він добрий чоловік»; інші казали: «Ні, навпаки, Він вводить людей у заблудження». ¹³Але ніхто не говорив про Нього відкрито через страх перед іудеями.

7:11 «іудеї». У цій главі говориться про чотири різні групи людей, які взаємодіяли з Ісусом:

1. Його брати
2. «іудеї», тобто релігійні вожді
3. «натовп», тобто паломники, які прийшли на Свято кущів
4. «народ з Єрусалиму» — місцеві жителі, які особисто знали членів Синедріону та його плани убити Ісуса.

7:12 «І було багато нарікань серед натовпу народу». Це типова картина того, який результат викликає Радісна вістка у серед натовпу. Тут показуються різні духовні можливості та рівні розуміння людством теперішньої реальності (пор. Ів. 7:40-44).

■ «Він вводить людей у заблудження». Дієслово *planaō* використовується для позначення:

1. лжеучителів (наприклад, Мт. 24:11; 2 Тим. 3:13; 1 Ів. 1:8; 2:26; 3:7)
2. лжемесій (наприклад, Мт. 24:4-5,24; у Євангелії від Івана іудеї якраз і вважали, що Ісус був лжемесією (пор. Ів. 7:12,47; Мт. 27:63))
3. людей, які обманюють самі ж себе (пор. 1 Кор. 3:18; 1 Ів. 1:8) або
4. тих, кого обманули (пор. 1 Кор. 6:9; 15:33; Гал. 6:7; Як. 1:16).

Це слово також вживалося по відношенню до планет, які не слідували своїм регулярним орбітам у межах сузір'їв. Їх називали «мандрівниками» / «блукаючими».

7:13 «іудеї». Цей натовп повністю складався з іудеїв. Тут ясно видно, що Іван хотів підкреслити те, що серед натовпу були присутні іудейські вожді з Єрусалиму. Див. коментар до Ів. 7:1.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:14-18

¹⁴Але коли була вже середина свята Ісус пішов до храму і *почав* навчати. ¹⁵Іудеї дивувалися, кажучи: «Як цей чоловік став ученим, якщо він ніколи не навчався?». ¹⁶А Ісус їм відповів і сказав: «Моя наука не від Мене, а від Того, хто послав Мене. ¹⁷Якщо хто хоче чинити Його волю, він дізнається про науку, чи вона від Бога, чи говорю Сам від Себе. ¹⁸Той, хто говорить сам від себе шукає своєї слави; але Той, хто шукає слави від Того, хто послав Його, Той і є істинною, і немає жодної несправедливості в Ньому».

7:14 «Але коли була вже середина свята». Справжня причина, чому Ісус чекав до цього моменту, — невідома, але можна припустити, що цей час був необхідний для паломників і населення міста, щоб обговорити Його та Його служіння. Цього часу вистачало також для того, щоб іудейські вожді відкрито

показали свою ворожість до Ісуса (пор. Ів. 7:13).

■ **«навчати»**. Усі публічні розмови Ісуса можна розглядати як:

1. навчання, Мт. 4:23; 5:2,19; 7:29 тощо; Ів. 6:59; 7:14,28,35; 8:20,28
2. проповідь, Лк. 4:18; 7:22; 9:6; 20:1.

Видається, що ці поняття вживалися як синонімічні для того, щоб поширити Божі істини на Його людське (земне) творіння. Будь-яке відкриття завжди має інформувати та змінювати (реформувати) людину. А це вимагало рішення, яке змінює пріоритети та стиль життя людини. Істина змінює все!

7:15 «Як цей чоловік став ученим, якщо він ніколи не навчався?». Це не означає, що Він не відвідував будь-яку офіційну рабиністичну школу, або Він не був учнем якого-небудь визначного рабина. Але використання словосполучення «цей чоловік» у фразі свідчить про зневажливе ставлення до Нього (пор. Ів. 18:17,29).

Вчення Ісуса часто дивувало Його слухачів (пор. Мр. 1:21-22; Лк. 4:22) через його (1) зміст та (2) форму. Якщо інші рабини цитували один одного, то Ісус стверджував, що Він цитує Бога!

7:16 Тут Ісус знову звертає увагу вже не тільки на Його підпорядкування (див. коментар до Ів. 5:19) Отцю, а також на Його унікальне знання Отця. Люди мали земних учителів, а Він мав небесного Учителя.

7:17 «Якщо». Це умовне речення третього типу, яке вказувало на потенційну можливість дії у майбутньому. В цих словах присутній парадокс стосовно всесвітньої пропозиції у вигляді Радісної вістки (пор. Ів. 1:12; 3:16) та суверенністю Бога (пор. Ів. 6:44,65). Дух Святий повинен відкрити серце людини (пор. Ів. 16:8-13).

7:18 Ісус заявляє про Свою унікальність у відношенні до грішного людства: (1) Він не шукає Своєї власної слави; (2) Він шукає славу Отця; (3) Він є істиною; і (4) Він — безгрішний.

■ **«слави від Того»**. Див. коментар до Ів. 1:14.

■ **«немає жодної несправедливості в Ньому»**. Ісус зміг померти за нас, тому що у Нього не було потреби помирати за Його власні гріхи (2 Кор. 5:21). Безгрішність Ісуса є важливою богословською доктриною. Цей момент розглядався дуже часто і по-різному, зокрема, в:

1. Лк. 23:41
2. Ів. 6:69; 7:18; 8:46; 14:30
3. 2 Кор. 5:21
4. Євр. 4:15; 7:26; 9:14
5. 1 Петр. 1:19; 2:22 (Іс. 53:9)
6. 1 Ів. 2:29; 3:5,7

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:19-24

¹⁹ «Чи не Мойсей дав вам Закон? І *все ж таки* ніхто із вас не виконує Закону. Чому ви шукаєте вбити Мене?». ²⁰Натовп відповів: «У тобі демон! Хто шукає вбити Тебе?». ²¹Ісус відповів їм: «Я вчинив одне діло, і ви дивуєтесь. ²²Через це Мойсей дав вам обрізання (але не тому, що воно від Мойсея, але від отців), але у Суботу ви обрізуєте чоловіка. ²³Якщо чоловік обрізується у Суботу і все ж Закон Мойсея не порушується, чому ви злі не Мене через те, що я уздоровив чоловіка у Суботу? ²⁴Не судіть на основі зовнішності, але судіть судом праведним».

7:19 Така граматична конструкція вимагає відповіді «так».

■ **«все ж таки ніхто із вас не виконує Закону»**. Така заява мала б сильно шокувати цих іудеїв, які прийшли на обов'язкове свято у Єрусалим.

Закон Мойсея категорично забороняв навмисне вбивство, але релігійні лідери задумали якраз це. Місцеві жителі знали про це, але вони не виявляли бажання перешкодити цим планам, або хоча б висловити своє незадоволення з цього приводу.

■ **«Чому ви шукаєте вбити Мене?»**. Питання з Ів. 7:20 задали Ісусу не релігійні лідери, але натовп паломників, який нічого не знав про змову убити Ісуса. Однак, пізніше, у Ів. 7:25 розкривається, що жителі Єрусалиму все-таки знали про цю змову.

Релігійні вожді також звинувачували Ісуса в одержимості бісом для того, щоб пояснити, звідки в Нього взялися така сила та знання (пор. Мт. 9:34; 11:18; 12:24; Мр. 3:22-30; Ів. 8:48-52; 10:20-21).

7:20 «У тобі демон». Для всіх, хто зустрічали Ісуса, було очевидно, що Він володів духовною силою. Питання — звідки в Ньому взялася така сила? Іудейські лідери не могли заперечити «знаків/чудес» Ісуса, тому вони приписували цю силу сатані та демонам (бісам) (пор. Ів. 8:48-49,52; 10:20).

В цій ситуації натовп паломників, що відвідували Свято кущів, використовували таку ж фразу, але в іншому контексті. Вони стверджували, що Ісус діяв у нераціональний, параноїдальний спосіб.

Див. Спеціальна тема: Демони/біси (нечисті духи)

7:22 NASB, NKJV «(але не тому, що воно від Мойсея, але від отців)»

NRSV «(воно, звичайно ж, не від Мойсея, а від Патріархів)»

TEV «(хоча воно було і не від Мойсея, а від ваших предків, які започаткували це)»

NJB «(не тому, що це почалося від нього, це йде ще від патріархів)»

Обряд обрізання бере свій початок не від Закону Мойсея (Вих. 12:48; Лев. 12:3); він був даний ще Аврааму як знак особливого Заповіту з ЯХВЕ (пор. Бут. 17:9-14; 21:4; 34:22).

■ **«але у Суботу ви обрізуєте чоловіка»**. Аргументація Ісуса полягала у тому, що іудеї дозволяли собі відкласти вбік їхні суботні правила для того, щоб немовля могло бути обрізаним (пор. *Шаб* 132а; *Сабх*. 18:3; 19:1-6), але вони не хотіли зробити те ж саме заради того, щоб чоловік міг стати здоровим. Важливо розуміти, що у цьому фрагменті Ісус використовував логіку та спосіб мислення рабиністичного іудаїзму.

7:23 «Якщо». Це умовне речення першого типу, яке вказує на істинність речей з точки зору автора або його літературного задуму.

■ **«чому ви злі не Мене через те, що я уздоровив чоловіка у Суботу?»**. Тут мається на увазі або випадок із зціленням чоловіка у Ів. 5:1-9 або який-небудь інше незаписане чудо зцілення, яке сталося протягом свята.

Грецьке слово «злий»/«злі» (*cholaō*) є маловживаним; його можна знайти тільки у цьому фрагменті Нового Заповіту. Воно нечасто вживається і в усій давньогрецькій літературі (BAGD, стор. 883 та MM, стор. 689). Воно пов'язане зі словом «жовч» (*cholē*, пор. Мт. 27:34). Чому Ісус використав це слово (а саме таке значення) — незрозуміло. Можливо, тут мається на увазі «божественний гнів» у тому сенсі, що іудеї думали, що вони захищають Божу волю і Божі закони, які Ісус порушив.

7:24 «Не судіть на основі зовнішності, але судіть судом праведним». Тут використані дієслова у теперішньому часі і наказовому способі з часткою заперечення, що вказує на необхідність припинення триваючої дії. Далі — наказовий аорист, який вказує на терміновість. Це може бути алюзією на текст Іс. 11:3.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:25-31

²⁵Тоді деякі з жителів Єрусалиму говорили: «Чи це не той чоловік, якого вони шукають вбити? ²⁶Подивіться: Він говорить відкрито, а вони нічого не кажуть Йому. Невже правителі справді дізналися, що це Христос? ²⁷Але ми знаємо, звідки цей чоловік; а звідки прийде Христос, ніхто не знатиме». ²⁸Тоді Ісус скликнув у храмі, навчаючи та кажучи: «Ви знаєте і Мене, і звідки Я прийшов; але Я не прийшов Сам від Себе, але Той, хто послав Мене, є істинним; Його ви не знаєте. ²⁹Я знаю Його, тому що Я від Нього, і Він послав Мене». ³⁰І вони спробували схопити Його; але ніхто не наклав руки на Нього, тому що Його година ще не прийшла. ³¹І багато з натовпу увірували у Нього, і вони говорили: «Коли Христос прийде, то чи вчинить Він більше знамен, як цей чоловік?».

7:25 «Чи це не той чоловік, якого вони шукають вбити?». Граматична форма цього речення вимагає відповідь «так» (пор. Ів. 5:47;7:19). Це перше з того переліку запитань, які містяться в Ів. 7:36.

7:26 NASB, REV, NET «Він говорить відкрито»

NKJV «Він говорить сміливо»

NRSV, NJB «Він говорить відверто»

Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*).

■ **NASB «Невже правителі справді дізналися, що це Христос?»**

NKJV «Чи правителі точно знають, що це дійсно Христос?»

NRSV «Чи може бути, що можновладці справді знають, що це Месія?»

TEV «Чи може бути, що вони дійсно знають, що Він — це Месія?»

NJB «Невже це правда, що можновладці визнали, що Він — Христос?»

Граматична форма цього речення вимагає відповідь «ні». Однак, при цьому речення виражає можливість (пор. Ів. 1:31; 4:29).

7:27 «Але ми знаємо, звідки цей чоловік; а звідки прийде Христос, ніхто не знатиме». Тут мається на увазі рабиністична месіанська традиція, яка говорить, що на основі Мал. 3:1, Месія раптово з'явиться в храмі. Про це також говориться в 1 Еноха 48:6 та 4 Єздр. 13:51-52.

7:28 У цьому вірші Ісус зробив дві заяви:

1. що Бог послав Його (пор. Ів. 3:17,34; 5:36,38; 6:29; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,18,21,23,25; 20:21)

2. що вони не знають Бога (пор. Ів. 5:37,42; 8:19,27,54-55; 16:3).

Іван записав, що Ісус «скликнув» (пор. Ів. 7:37; 12:44; Мт. 8:29). Ісус підвищив Свій голос для того, щоб бути почутим. Певним чином, з точки зору літературної стилістики це «працює» так само, як використання Ісусом фрази «Амінь» або «Амінь, амінь» («По правді, по правді») на початку речення. Він хотів наголосити на цих заявах, які містять іронію! Ів. 7:29 показує проблему! Вони думали, що Він з Галілеї (пор. Ів. 7:41), а Він насправді походив з неба!

■ **«Той, хто послав Мене, є істинним».** Отець є істинним (пор. Ів. 3:33; 8:26; 1 Ів. 5:20), і таким самим є Син (пор. Ів. 7:18; 8:16). Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана.

7:29 «Я знаю Його, тому що Я від Нього, і Він послав Мене». Тут ще один приклад вертикального дуалізму у працях Івана. Ця заява була сприйнята іудейськими вождями як богохульство, і вона лише підтвердила для них необхідність убити Ісуса. Див. Спеціальна тема: Посилати (*apostellō*).

7:30 «вони спробували схопити Його». Тут вжито ДІЄСЛОВО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яке означає, (1) що почали шукати можливості схопити Його, або (2) що вони пробували знову і знову заарештувати Його, але вони не хотіли викликати масові заворушення серед паломників, які вірили, що Він є Месією.

■ **«тому що Його година ще не прийшла».** Це постійно виникаюча пророцька ідіома в тексті Івана, яка вказує на наявність задуманих Богом строків (пор. Ів. 2:4; 7:6,30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 17:1).

7:31 «І багато з натовпу увірували у Нього». Це була істинна віра в Ісуса, незважаючи на те, що вони не зрозуміли Його месіанську ціль. Ніхто не володів «досконалою» вірою (пор. Ной, Авраам, Мойсей, Давид, дванадцять апостолів).

Див. Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

Це завжди буває, коли проповідується Радісна вістка. Дехто вірить, дехто сумнівається, а декого переповнює злість. Тут пересікаються таємниці:

1. божественного обрання

2. гріховності людини.

У цьому присутнє певне таїнство. Я був завжди шокований, коли люди у присутності такого великого світла не вірували. Можливо, саме в цьому сенс слів Ісуса про налаштування один членів сім'ї проти інших. Одним добра вістка приносить мир, а іншим — ворожнечу!

■ **«Коли Христос прийде, то чи вчинить Він більше знамен, як цей чоловік?»**. Граматична форма цього речення вимагає відповідь «ні».

У книзі Джорджа Е. Ледда «Богослов'я Нового Заповіту» [George E. Ladd, *A Theology of the New Testament*] міститься цікавий коментар щодо «знамен», які приводили людей до віри в Ісуса:

«Питання співвідношення знамен та віри не є простим, оскільки, видається, що дані про це поділяються на два різних напрямки. Іноді знамена ведуть до віри в Ісуса (Ів. 2:23; 6:14; 7:31; 10:42). Але з іншого боку, були ті, хто побачили знамена, і не увірували (Ів. 6:27; 11:47; 12:37). Більш того, часто Ісус критикував іудеїв, які не бажали увірувати, поки вони не побачать чудеса (Ів. 4:48; 6:30). Відповідь можна знайти у певному внутрішньому протиріччі між знаменами та вірою. Для того, щоб розпізнати істинний сенс чудес та їхнє свідчення про Ісуса, необхідна віра. А для тих, у кого немає віри, ці знамена не мають жодного сенсу. Для тих, хто сприймає знамена, вони є способом підтвердження та поглиблення їхньої віри. Очевидно, що знамена Ісуса не були призначені для того, щоб примусити людей увірувати. Але з іншого боку, діла Ісуса є достатнім свідченням для тих, хто бачить, що відбувалося у Його служінні. Діла Ісуса завжди служитимуть способом розвінчання та засудження сліпих людей у їхній гріховності» (стор. 274).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:32-36

³²Фарисеї почули, як натовп бурмотав все це про Нього, і первосвященики та фарисеї послали служителів, щоб схопити Його. ³³Тому Ісус сказав: «Ще трохи Я побуду з Вами, а потім Я піду до Того, хто послав Мене. ³⁴Ви шукатимете Мене, але не знайдете; і туди, де Я буду, ви не зможете прийти». ³⁵Тоді іудеї говорили один одному: «Куди цей чоловік збирається піти, що ми не зможемо знайти Його? Чи не збирається Він піти в розсіяння поміж греків, і вчити їх? ³⁶Що означає ця заява, яку Він сказав: “Ви шукатимете Мене, але не знайдете; і туди, де Я буду, ви не зможете прийти”?».

7:32 «первосвященики та фарисеї». Тут маються на увазі члени Синадріону (див. Спеціальна тема: Синадріон). Завжди був лише один первосвященик, але під час римської окупації, ця посада стала дуже вигідною в політичному значенні, через що її виторгували декілька заможних іудейським сімей. Ці сім'ї і передавали цю посаду від одних членів своїх сімей до інших.

■ **«послали служителів, щоб схопити Його»**. Тут мається на увазі «храмова сторожа», яка складалася з левітів. Поза територією Храму їхня влада була досить обмеженою (пор. Ів. 7:45,46; 18:3,12,18,22).

7:33 «Ще трохи Я побуду з Вами». У Євангелії від Івана ця фраза часто зустрічається (пор. Ів. 12:35; 13:33; 14:19; 16:16-19). Ісус знав, ким Він був, що і коли з Ним станеться у майбутньому (пор. Ів. 12:23; 13:1; 17:1-5).

■ **«Я піду до Того, хто послав Мене»**. Ну мається на увазі заключна частина Ісусового служіння у Божому плані спасіння людства: розп'яття, воскресіння, вознесіння та відновлення предвічної слави (пор. Ів. 17:1-5; Дії 1).

7:34 Ці слова дуже нагадують розмову Ісуса з Його учнями у горішній кімнаті (Ів. 13:33; пор. Ів. 7:36 та 8:21). Однак, у цьому випадку, вони говоряться до невірних (тобто до натовпу, жителів Єрусалиму, іудейської влади).

7:35-36 «Чи не збирається Він піти в розсіяння поміж греків, і вчити їх?». Граматична форма цього речення вимагає відповіді «ні». Тут ще один приклад використання іронії. Адже такою була завжди Божа воля (пор. Бут. 3:15; 12:3; Іс. 2:2-4). Під час Свята кущів приносилося в жертву сімдесят биків за всі народи світу. Іудеї повинні були молитися за язичників та просвітлювати їх. В цьому може виражатися і культурних контекст цієї заяви: слово «греки» тут вжито у значенні «язичники». Слово *disperia* означало іудеїв, які проживали на землях язичників (у розсіянні) (пор. Як. 1:1; 1 Петр. 1:1). Це ще один приклад того, як натовп неправильно зрозумів метафоричну мову Ісуса.

Тут також присутній ще один приклад вертикального дуалізму Ісуса. Натовп не розумів Його через те, що тлумачив Його слова буквально замість того, щоб роздумувати про них категоріями «низу» та «верху»,

про що вчив Ісус. Він походив від Отця і мав до Отця повернутися.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:37-39

³⁷Останнього ж дня, у великий *день* свята, Ісус став і скликнув, кажучи: «Якщо хто-небудь спраглий, нехай приходить до Мене і п'є. ³⁸Той, хто вірує в Мене, як каже Писання: “З нього самого потечуть потоки води живої”». ³⁹Але це Він говорив про Духа, Якого ті, хто увірували у Нього, мали отримати; адже Дух ще не був *даним*, тому що Ісус ще не прославився.

7:37 «Останнього ж дня, у великий день свята». Виникає наступне запитання: це було семиденне (Повт. Зак. 16:13) чи восьмиденне свято (пор. Лев. 23:36; Неем. 8:17; 2 Макавеїв 10:60 та праці Йосипа Флавія). Очевидно, що у дні Ісуса це було восьмиденне свято, але останнього дня з водою Сілоам не брали воду та не лили її на вівтар, як це робили у попередні сім днів свята. Подробиці цієї церемонії відомі з трактату Сукке (*Sukkah*) Талмуду, в якому цитується місце з Іс. 12:3. Можливо, це була така собі візуалізація молитви про дощ на урожай.

■ **«Якщо».** Це умовне речення третього типу, яке означає потенційно можливу дію.

■ **«хто-небудь спраглий».** Це всесвітнє запрошення увірувати в Ісуса! Див. коментар до Ів. 7:17.

■ **«нехай приходить до Мене і п'є».** Ісус використовує подібну метафору у Ів. 4:13-15. Можливо, це має відношення до образу Ісуса як «месіанської скелі», яка забезпечує водою (пор. 1 Кор. 10:4). Очевидно, що це пов'язано із старозавітним запрошенням у Іс. 55:1-3 і культурними звичаями — символічним виливанням води на святі.

Деякі ранні старогрецькі рукописи пропускають слова «до Мене» (пор. манускрипти P⁶⁶, κ* та D). Однак, вони присутні у манускриптах P^{66c}, P⁷⁵, κ^c, L, T, W, і це саме собою розуміється в контексті. UBS⁴ дає рейтинг «В» цьому тексту (майже точно). Євангеліє від Івана переконує людей увірувати у Нього. У фокусі Євангеліє — окрема людина.

7:38 «хто вірує в Мене». Зверніть увагу на те, що тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Тут присутній наголос на особистих триваючих відносинах віруючих з Ісусом, так само, як і «пробування» у Ів. 15. Див. Спеціальна тема: Форми часу грецьких дієслів, які використовуються для опису спасіння.

■ **«як каже Писання».** Важко визначити, яке саме місце з Писання тут процитовано. Це може бути місце Іс. 12:3; 43:19-20; 44:3; 58:11; Єзек. 47:1; Йоїл 3:18; Зак. 13:1 або 14:8, які метафорично говорять про есхатологічну воду як символ присутності Божества. У цьому випадку обіцяна вода нового віку, що була благословенням для вирощування рослин, перетворюється на метафору зміни внутрішньої сутності людини під впливом нового заповіту. Святий Дух є завжди активним у серцях і розумів (пор. Єзек. 36:27-38).

■ **«З нього самого потечуть потоки води живої».** Існує декілька теорій стосовно розуміння словосполучення «з нього»:

1. це Сам Ісус (пор. думку отців ранньої церкви)
2. це кожен віруючий, який довірився Христу
3. це Єрусалим. В арамейській мові «він» може означати «вона» та відноситися до міста (така думка рабинів, пор. Єзек. 47:1-12 та Зах. 14:8).

У «Новому міжнародному словнику старозавітного богослов'я та екзегетики» [*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* / NIDOTTE], том 1, стор. 683 міститься хороша лаконічна та дещо спрощена дискусія щодо двох теорій, яка базується на знаках пунктуації в Ів. 7:37 та 38а.

Ісус називав Сам Себе живою водою (пор. Ів. 4:10). А в даному контексті Святий Дух (пор. Ів. 7:39) є Тим, хто забезпечує живою водою віруючих та творить її у Ісусових учнях. Це є паралель з діяльністю Духа у процесі формування образу Христа у віруючих (пор. Рим. 8:29; Гал. 4:19; Еф. 4:13).

7:39 «адже Дух ще не був даним, тому що Ісус ще не прославився». Очевидно, що це більш пізні роздуми Івана (тобто, його редакційний коментар) над значимістю цієї заяви (пор. Ів. 16:7). Це також

показує значимість Голгофи і П'ятидесятниці, які розглядаються як «прославлення» Ісуса (пор. Ів. 3:14; 12:16,23; 17:1,5). Існує декілька рукописних варіацій переписувачів, які намагалися пояснити, що Іван мав на увазі під цим коротких зауваженням.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:40-44

⁴⁰ Тому *дехто* з народу, коли почули ці слова, говорили: «Це точно Пророк». ⁴¹ Інші ж казали: «Це — Христос». А інші ж говорили: «Христос точно не мав би походити з Галілеї, чи не так? ⁴² Чи не сказано у Писанні, що Христос походить від нащадків Давида, із селища Віфлеєм, звідки був Давид?». ⁴³ Тому через Нього стався поділ серед натовпу. ⁴⁴ Дехто з них хотіли схопити Його, але ніхто не наклав рук на Нього.

7:40 «Це точно Пророк». Це натяк на месіанську обітницю Мойсея, яку можна знайти у Повт. Зак. 18:15,18. Багато визнавали Ісуса як пророка (пор. Ів. 4:19; 6:14; 9:17; Мт. 21:11). Вони визнавали владу Ісуса, але не розуміли Його особистість та Його діла. В ісламі теж використовується цей титул щодо Ісуса, однак не приймається Його вістка.

7:41 «Інші ж казали: “Це — Христос”». Це показує, що слово «Христос» є еквівалентним до єврейського терміну «Месія», який означає «помазанник». У Старому Заповіті над царями, священиками та пророками звершалося помазання як знак Божого покликання та спорядження до служіння. Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії (BDB 603).

■ **«А інші ж говорили: “Христос точно не мав би походити з Галілеї, чи не так?”».** Граматична форма цього речення у грецькому оригіналі вимагала відповіді: «Ні, не мав би походити». Але як же тоді розуміти текст Іс. 9:1?

7:42 Граматична форма цього речення вимагала відповіді «так».

■ **«від нащадків Давида».** (пор. 2 Сам. 7, Мт. 21:9; 22:42).

■ **«селища Віфлеєм, звідки був Давид».** Ще одне використання іронії (пор. Мих. 5:2-3 та Мт. 2:5-6).

7:43 Сам Ісус, як і Його послання, завжди викликав поділи (пор. Ів. 7:48-52; 9:16; 10:19; Мт. 10:34-39; Лк. 12:51-53). В цьому якраз таємниця «різних сортів ґрунту» (пор. Мт. 13). Дехто має духовні «вуха», а дехто — ні (пор. Мт. 10:27; 11:15; 13:9,15 (двічі), 16,43; Мр. 4:9,23; 7:16; 8:18; Лк. 8:8; 14:35).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 7:45-52

⁴⁵ Тоді служителі прийшли до первосвящеників та фарисеїв, і вони до них сказали: «Чому ви не привели Його?». ⁴⁶ Служителі відповіли: «Ніколи жоден чоловік так не говорив, як цей». ⁴⁷ Фарисеї тоді відповіли їм: «Невже і вас ввели у заблудження? ⁴⁸ Ніхто із начальників або з фарисеїв не увірували у Нього, чи не так? ⁴⁹ А цей натовп, який не знає Закону, є проклятим». ⁵⁰ Никодим (той, хто приходив до Нього раніше, будучи одним із них) сказав їм: ⁵¹ «Хіба наш Закон судить чоловіка, якщо перед він його не вислухає і не дізнається, що він робить?». ⁵² Вони відповіли йому: «А чи ти теж не з Галілеї? Досліди і ти побачиш, що ні один пророк не прийшов з Галілеї».

7:46 Служителі відповіли: «Ніколи жоден чоловік так не говорив, як цей». Знову іронія Івана! Це дуже вражаюче свідчення:

1. вони не сказали про свій страх перед натовпом, що було б хорошим виправданням для них
2. ці храмові служителі були однодушними щодо власної думки про Ісуса, тоді як думка натовпу розділилася
3. ці чоловіки мали б виконувати накази, а не висловлювати свою думку.

7:48 «Ніхто із начальників або з фарисеїв не увірували у Нього, чи не так?». Граматична форма цього речення у грецькому оригіналі у Ів. 7:47 і 48 вимагає відповіді «ні». Під словом «начальники» маються на

увазі члени Синедріону. Таким чином, тут говориться про садукеев та фарисеев (тобто членів Синедріону в цілому), які, як правило, були ворожими одні до одних, однак для того, щоб протидіяти Ісусу, вони об'єдналися (пор. Ів. 11:47,57; 18:3).

7:49 «А цей натовп, який не знає Закону, є проклятим». Натовп — це прості люди, «люди землі» (*'am hā'āres*), на яких релігійні можновладці дивилися гордовито через те, що ці люди не дотримувалися всієї усної традиції (пор. Повт. Зак. 27:26). Видима іронія Івана продовжується у тексті Ів. 7:51, де Никодим вказує їм, що вони теж порушують Закон своїми звинуваченнями Ісуса.

Ох, ця трагедія релігійності! Ті самі ж люди, які проклинають (*eparatos*, це слово можна знайти лише у цьому місті в Новому Заповіті) простих людей, самі знаходяться під прокляттям! Якщо світло стає темрявою, то якою великою є власне сама темрява! Стережіться сучасних, консервативних, освічених релігійних фанатиків!

7:51 «Хіба наш Закон судить чоловіка, якщо перед він його не вислухає і не дізнається, що він робить?». Граматична форма цього речення у грецькому оригіналі вимагає відповідь «ні» (пор. Вих. 23:1; Повт. Зак. 1:16).

7:52 «А чи ти теж не з Галілеї?». Тут показується емоційна напруга, яка була в Синедріоні по відношенню до Ісуса.

▣ **«Досліди і ти побачиш».** В іудаїзмі слово «досліди» означає дослідження всього Писання (пор. Ів. 5:39). Тут знову-таки показується використання іронії у Івана. Звідки ж походили тоді Ілля (пор. 1 Цар. 17:1), Йона (пор. 2 Цар. 14:25), Осія та Наум? А цих людей вони мали б сприймати як пророків, у зв'язку з контекстом Повт. Зак. 18:15,19; Бут. 49:10; 2 Сам. 7.

7:53-8:11 Див. коментар на початку глави 8.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. На фоні якого свята звучали слова Ісуса у Ів. 7?
2. Опишіть та поясніть суть Свята кущів.
3. Чому релігійні вожді були такими ворожими по відношенню до Ісуса?
4. Перелічіть різні групи людей, які висловлювали свою думку про Ісуса у цій главі.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 8

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Жінка, схоплена на перелюбі 7:53-8:11 Ісус — світло для світу 8:12-20	Перелюбниця зустрічається зі Світлом у світі 7:53-8:12 Ісус захищає свідчення про Самого Себе 8:13-20	Жінка, схоплена на перелюбі 7:53-8:11 Ісус — світло для світу 8:12-20	Жінка, схоплена на перелюбі 7:53-8:11 Ісус — світло для світу 8:12 8:13 8:14-18 8:19a 8:19b 8:20 Ви не можете піти туди, куди Я йду 8:21 8:22 8:23-24 8:25a 8:25b-26 8:27-29 8:30 Істина зробить вас вільними 8:31-32 8:33 8:34-38	Жінка-перелюбниця 7:53-8:11 Ісус — світло для світу 8:12 Розмова щодо свідчення Ісуса про Самого Себе 8:13-18 8:19a 8:19b 8:20 8:21 8:22-24 8:25a 8:25b-26 8:27-29 8:30 Ісус і Авраам 8:31-32 8:33-38
Куди Я йду, ви не можете піти 8:21-30	Ісус пророкує свій відхід 8:21-29 Істина зробить вас вільними 8:30-36	8:21-30	8:21-30	8:21-30
Істина зробить вас вільними 8:31-38	Насіння Авраама і Сатани 8:37-47	8:31-33 8:34-38	8:31-32 8:33 8:34-38	8:31-32 8:33-38
Ваш батько — диявол 8:39-47		8:39-47	8:39a 8:39b-41a 8:41b 8:42-47 Ісус і Авраам	8:39-41a 8:41b-47
Перед тим, як був Авраам, Я є 8:48-59	Перед тим, як був Авраам, Я є 8:48-59	8:48-59	8:48 8:49-51 8:52-53 8:54-56 8:57 8:58 8:59	8:48-51 8:52-56 8:57-58 8:59

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО ПОХОДЖЕННЯ ТЕКСТУ ІВ. 7:53-8:11

- А. Текст Ів. 7:53-8:11 був відсутнім у оригінальній версії Євангелія від Івана.
- Б. Підтвердженням того, що даний текст (одне речення грецькою мовою) був опущений у Євангелії є:
1. Зовнішні докази
 - а. він відсутній у найбільш древніх грецьких рукописах:
 - 1) у папірусах P⁶⁵ (початок третього століття), P⁷⁵ (третє століття)
 - 2) в унциальних рукописах κ (четверте століття), В (четверте століття), і, можливо, в А і С. У цьому місці ці рукописи є пошкодженими, але, якщо скласти докупи та підрахувати листки рукопису, які залишилися, то для цього фрагменту тут не залишиться місця.
 - б. у більшості пізніх грецьких рукописах, які містять цей фрагмент, даний текст позначений спеціальним знаком або символом (наприклад, астериск *), щоб показати те, що текст не є оригінальним.
 - в. у різних пізніх рукописах цей текст міститься у різних місцях:
 - 1) після Ів. 7:36
 - 2) після Ів. 7:44
 - 3) після Ів. 7:25
 - 4) після Лк. 21:38
 - 5) після Лк. 24:53
 - г. цей фрагмент відсутній у древніх перекладах:
 - 1) у давньолатинському
 - 2) у давньосирійському
 - 3) у ранніх копіях Пешіти (пізньосирійський переклад)
 - д. немає жодних коментарів цього тексту (аж до дванадцятого століття) від будь-кого з грецьких отців церкви
 - е. текст присутній у кодексі D (Безі / *Bezae*), західних манускриптах шостого століття, латинській Вульгаті та більш пізніх редакціях Пешіти.
 2. Внутрішні докази
 - а. лексика та стиль написання фрагменту нагадують більше праці Луки, ніж Івана. В деяких грецьких рукописах він поміщений після Лк. 21:38, в інших — після Лк. 24:53
 - б. цей фрагмент порушує зміст дискусії Ісуса з іудейськими лідерами після Свята кущів (Ів. 7:1-52; 8:12-59).
 - в. у Синоптичних Євангеліях немає паралельних текстів до цього фрагменту.
 3. Повну фахову дискусію на цю тему можна знайти в праці Брюса М. Метцгера «Текстуальний коментар до Нового Заповіту грецькою мовою» [Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*], стор. 219-221.
- В. Ця розповідь може бути усним переданням, який описує реальну ситуацію із життя Ісуса. Але автори Євангелій самостійно обирали, які історії із життя Ісуса записати, а які — ні (Ів. 20:30-31). І саме автори Євангелій були богонатхненними людьми. Усі наступні переписувачі не мали права включати у розповідь про життя Ісуса будь-які факти, навіть автентичні, які оригінальний богонатхненний автор сам не включив. Тільки первісні автори під дією Святого Духа могли обирати, систематизувати та опрацьовувати діяння та слова Ісуса. Цей фрагмент тексту не є оригінальним, а, отже, і богонатхненним, тому його не варто було включати у наші Біблії!
- Г. Я вирішив не розміщувати коментарі до цього фрагменту тексту, тому що я не вірю, що він з'явився з-під пера Івана, а, отже, він не є частиною богонатхненого тексту (навіть у випадку його історичності).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 8:12-20

¹²Тоді Ісус знову заговорив до них, кажучи: «Я — Світло для світу; хто слідує за Мною, не буде ходити у темряві, але матиме Світло життя». ¹³Тоді фарисеї сказали Йому: «Ти свідчиш Сам про Себе; Твоє свідчення не є істинним». ¹⁴Ісус відповів і сказав їм: «Навіть якщо Я свідчу Сам про Себе, Моє свідчення є істинним, оскільки Я знаю, звідки Я прийшов, і куди Я йду; але ви не знаєте, звідки я прийшов або куди Я йду. ¹⁵Ви судите по плоті; Я ж не суджу нікого. ¹⁶І навіть якщо Я суджу, то суд Мій істинний, адже Я не один в ньому, але Я і Отець, який послав Мене. ¹⁷Навіть у вашому законі написано, що свідчення двох є істинним. ¹⁸Я — Той, хто свідчить про Себе, і Отець, який послав Мене, свідчить про Мене». ¹⁹Через це вони говорили до Нього: «Де Твій Отець?». Ісус відповів: «Ви не знаєте ні Мене, ні Мого Отця; якби ви знали б Мене, то ви б знали і Мого Отця теж». ²⁰Такі слова Він сказав, знаходячись біля скарбниці, коли Він навчав у храмі; і ніхто не схопив Його, тому що Його година ще не прийшла.

8:12 «Тоді Ісус знову заговорив до них». У цій главі не говориться про велику кількість народу. Очевидно, що Свято кущів уже закінчилося, і Ісус перебував на території Храму для того, щоб переконати іудейських вождів та засвідчити їм.

Однак, так само, як Ісус використав церемонію з водою на святі для того, щоб відкрити Себе, у цій главі для цієї мети Він використовує вже обряд зі світлом на святі. Існує велика імовірність того, що події, викладені в Ів. 8:12-10:21, відбувалися протягом останнього дня Свята кущів.

■ **«Я — Світло».** Видається, що глави 6, 7 і 8 Євангелія від Івана стосуються періоду блукання Ізраїлю по пустелі, і це стало джерелом метафор, які Ісус використовував для опису Себе:

1. в Ів. 6 — «манна» та «хліб життя»;
2. в Ів. 7 — «вода» та «жива вода»;
3. в Ів. 8 — «світло» та «слава *Шехіну*».

Метафора світла постійно повторюється у тексті по всьому Євангелії (пор. Ів. 1:4-5, 8-9; 3:19-21; 9:5; 12:46).

Існували деякі дискусії стосовно того, що розумілося під цією метафорою:

1. стародавній страх перед темрявою
2. титул Бога у Старому Заповіті (пор. Пс. 27:1; Іс. 60:20; 1 Ів. 1:5)
3. обстановка Свята кущів, а саме ритуал запалювання світильника у Дворі жінок;
4. натяк на *Шехіну* — хмару слави, яка символічно показувала присутній Бога під час періоду блукання Ізраїлю через пустелю
5. месіанський титул у Старому Заповіті (пор. Іс. 42:6, 49:6; Лк. 2:32).

Рабини також використовували слово «світло» як титул на позначення Месії. Крім того, запалювання великих світильників у Храмі у Дворі жінок під час Свята кущів було очевидним підґрунтям для цих слів Ісуса. Месіанський підтекст слова «світло» і спеціальні відсилання в тексті Ів. 1:4,8 співпадають з цим обрядом у Храмі — і все це для того, щоб Ісус продовжив розкривати Своє істинне походження.

Тут звучить одна із семи «Я Є» заяв у Євангелії від Івана (кожна з яких є частиною наступного складеного іменного присудка):

1. Я (є) хліб життя (Ів. 6:35, 41, 48, 51)
2. Я (є) світло для світу (Ів. 8:12; 9:5; пор. Ів. 1:4,9; 12:46)
3. Я (є) двері вівцям (Ів. 10:7, 9)
4. Я (є) пастир добрий (Ів. 10:11, 14)
5. Я (є) воскресіння і життя (Ів. 11:25)
6. Я (є) дорога, правда і життя (Ів. 14:6)
7. Я (є) правдива виноградина (Ів. 15:1, 5).

Ці унікальні заяви, які зустрічаються лише у Євангелії від Івана, прямо вказують на особу Ісуса. Євангеліє від Івана сфокусоване на цих особистих аспектах спасіння. Ми повинні довіритися Йому!

■ **«для світу».** Це слово (*kosmos*, див. Спеціальна тема: Використання Павлом слова *Kosmos* (світ)) показує всесвітнє призначення Євангелія Ісуса Христа (пор. Ів. 3:16).

▣ **«хто слідує за Мною».** В оригіналі вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Важливо пам'ятати, що християнство — це, в першу чергу, не богослов'я чи вірування, а, швидше за все, особисті відносини з Богом, які проявляються у способі життя та учнівстві (пор. Мт. 28:18-20; 1 Ів. 1:7).

▣ **«не буде ходити у темряві».** Тут натяк на богословську концепцію сатани, який «осліплює неспасених» (пор. 2 Кор. 4:4). Є і подальший натяк на це у текстах Старого Заповіту, які говорять про те, що Боже слово як «світильник моїй нозі та світло на моєму шляху» (пор. Пс. 119:105). Тим, хто приймають «Світло», варто жити іншим життям (пор. 1 Ів. 1:7)!

▣ **«Світло життя».** Ісус володіє життям Божим і дає його Своїм послідовникам (пор. Мт. 5:14) — тим, кого дав Йому Бог.

8:13 «фарисей». Див. Спеціальна тема: Фарисей.

▣ **«Твоє свідчення не є істинним».** Іудеї тут заявляли про юридичну формальну складову свідчення (тобто, про необхідність двох свідків, пор. Чис. 35:30; Повт. Зак. 17:6; 19:15-21). Раніше Ісус уже відповідав на точно таке ж їхнє заперечення (пор. Ів. 5:31 і далі) і надав декількох свідків. У даному контексті Його свідком є Сам Бог Отець!

8:14,16 «якщо... якщо». Обидва є умовними реченнями третього типу, які вказують на потенційну можливість дії. Більшість подібних речень у главі 8 є саме такого типу.

▣ **«Я знаю, звідки Я прийшов, і куди Я йду».** Знову дуалізм «згори і знизу». Ісус був свідомим та пам'ятав про Своє предвічне існування разом з Отцем, Він розумію Свою місію та строки звершення передбачених пророками подій (пор. Ів. 1:1-4, 14-18; 7:28-29; 13:1; 17:5).

▣ **«але ви не знаєте, звідки я прийшов або куди Я йду».** Ці слово мають відношення до сказаного у Ів. 7. Вони не знали місце народження Ісуса (пор. Ів. 8:41-42), і так само не знали, куди Він збирався йти (пор. Ів. 7:34-36; 8:21). Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана)

8:15 «Ви судите по плоті». Тут також міститься алюзія на сказане в Ів. 7 (пор. Ів. 8:24). Див. Спеціальна тема: Плоть (sarx).

▣ **«Я ж не суджу нікого».** Дехто вбачає тут протиріччя з текстами Ів. 3:17 та Ів. 9:39. Ісус прийшов не засуджувати, а дарувати життя. Але сам факт Його пришествя стає судом для тим, хто Його відкинули (пор. Ів. 3:18-21).

8:16-18 І знову тут говориться про необхідність двох свідків для судової справи (пор. Чис. 35:30; Повт. Зак. 17:6; 19:15). Тут Ісус ясно і чітко підтверджує свою єдність з Богом Отцем. Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана)

8:16 NASB (1970), NJB, REB «який послав Мене»

NASB (1995), NKJV, NRSV, NIV «Отець, що послав Мене»

Тут між двома редакціями (версії) NASB є певна відмінність. Така ж відмінність є і між UBS^{3,4}:

1. UBS³ дає слову «Отець» рейтинг «С» (манускрипти P^{39,66,75}, κ^{1,2}, B, L, T, W)
2. UBS⁴ дає цьому ж слову рейтинг «А» (манускрипти κ*, D, а також деякі древньо- та пізньосирійські версії опускають його).

Ісус не коли не буває сам! Отець завжди з Ним (пор. Ів. 8:16,29; 16:32), за винятком, хіба що, часу розп'яття (пор. Мт. 15:34).

Радість та взаємні відносини з Богом є сутністю спасіння. Мета створення світу для Бога була у створенні когось, з ким можна було б мати відносини, тому Він (тобто, Хресто, пор. Ів. 1:3; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Євр. 1:2) створив людей за образом і подобою ЯХВЕ (пор. Бут. 1:26,27). Втрата цих взаємних відносин і є платою за гріх. А місія Ісуса є відновлення таких відносин!

8:19 «Де Твій Отець?». Вони все ще розуміли Ісуса на фізичному, буквальному рівні. Їхній розум, повен упередження та гордості, був закритий для істини (пор. Ів. 8:27). Це нерозуміння і є однією із жанрових характеристик Євангелія від Івана.

▣ **«якби ви знали б Мене, то ви б знали і Мого Отця теж».** Це умовне речення другого типу, яке часто називають «речення, що суперечать фактам». «Якби ви знали б Мене (а ви Мене не знаєте), то ви б знали і Мого Отця (а ви і Його не знаєте)». Тут повторюється тема тексту Ів. 5:37, див. коментар до Ів. 7:28. Євангеліє від Івана важко представити у вигляді логічного плану (схеми), тому що вона більше нагадує гобелен з постійно повторюваними візерунками або на симфонію з повторюваних мелодій.

8:20 «Такі слова Він сказав, знаходячись біля скарбниці». Цей вірш, очевидно, є ще одним редакційним коментарем від очевидців. Скарбниця не була окремою будівлею. Рабиністична традиція (*Shekalim* 6) говорить, що у Дворі жінок було тринадцять.

▣ **«Його година ще не прийшла».** Див. коментар до Ів. 2:4.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 8:21-30

²¹Потім Він знову до них говорив: «Я піду, а ви шукатимете Мене, і вмрете в своїх гріхах; куди Я іду, ви не зможете прийти». ²²А іудеї ж говорили: «Невже Він уб'є Себе, якщо Він говорить: “Куди Я іду, ви не зможете прийти”?»». ²³А Він говорив до них: «Ви — з того, що знизу, Я — з того, що згори; ви — з цього світу, а я — не з цього світу. ²⁴Тому Я і говорив вам, що ви помрете у своїх гріхах; тому що поки ви не увіруєте, що Я є Той, то ви помрете у своїх гріхах». ²⁵Тоді вони сказали Йому: «Хто ж ти такий?». Ісус сказав до них: «Про що ж Я говорю від самого початку? ²⁶У мене є багато що сказати і судити про вас, але Той, хто послав Мене, є істинним; і що Я чув від Нього, я говорю світу». ²⁷Вони ж не зрозуміли, що Він говорив їм про Отця. ²⁸Тому Ісус сказав: «Коли ви піднесете Сина людського, тоді ви дізнаєтеся, що Я є Той, і Я нічого не роблю з власної волі, але говорю те, що Отець навчив Мене. ²⁹А Той, хто послав Мене, є зі Мною; Він не залишив Мене самого, тому що Я завжди чиню діла, які Йому присягнув». ³⁰Коли Він це говорив, то багато увірувало в Нього.

8:21-22 «куди Я іду, ви не зможете прийти», «Невже Він уб'є Себе?». Запитання у тексті Ів. 8:22 вимагає відповіді «ні». З контексту очевидно, що хоча вони і не зрозуміли Його думку (пор. Ів. 7:34-36), вони все ж таки пов'язали її із Його смертю. З праць Йосипа Флавія ми дізнаємося, що вчинення самогубства каралося перебуванням на найнижчому рівні Геєни (Гадесу). Також, можливо, їхнє запитання і відобразило, де, на їхню думку, мав би перебувати Ісус.

8:21 «і вмрете в своїх гріхах». Буквально — «ви вмрете в тому гріху, що у вас». Слово «гріх» вжито в ОДНИНІ у Ів. 8:21 і в МНОЖИНІ в Ів. 8:24. Це, в першу чергу, стосується їхнього гріха щодо невизнання Ісуса як Христа (пор. Ів. 8:24). Це дійсно непростий гріх, відповідно до Синоптичних Євангелій. Релігійні вожді відкидали Ісуса перед присутністю великого світла Його слів та знамен.

Див. наступне зауваження з моїх коментарів до Євангелія від Марка.

Мр. 3:29 «хто зневажить Святого Духа». Цю фразу необхідно розуміти в тій історичній обстановці, яка існувала до П'ятидесятниці — неприйняття Божої істини, яке в контексті цього вірша і названо «непростим гріхом». Ця доктрина повинна тлумачитися в межах наступних критеріїв:

1. розмежування «навмисних» та «ненавмисних» гріхів у Старому Заповіті (пор. Чис. 15:27-31)
2. контраст між невірством власної сім'ї Ісуса з невірством фарисеїв у цьому контексті
3. заява про прощення у Мр. 3:28
4. відмінності між іншими паралельними текстами Євангелій, зокрема, в контексті заміни «сина людського» (пор. Мт. 12:32; Лк. 12:10) на «синів людських» (пор. Мт. 12:31; Мр. 3:28).

Відповідно до вищесказаного, цей гріх вчиняється тими, хто в присутності великого світла і розуміння все ще відкидає Ісуса як Божий спосіб відкриття і спасіння. Вони відвертаються від світла Євангелії і йдуть до темряви сатани (пор. Мр. 3:30). Вони відкидають роботу Духа щодо зміни їхніх переконань (Ів. 6:44,65). Непрощений гріх не є відкидання Бога словом або вчинком, а постійно триваюче неприйняття Бога в Христі через свідоме не вірування (наприклад, як у книжників і фарисеїв). Цей гріх можуть вчинити лише

ті, кому була «продемонстрована» Радісна вістка. Ті, хто ясно почули вістку про Ісуса, є найбільш відповідальними за її неприйняття. Ця істина є справедливою і по відношенню до сучасної цивілізації, яка мала довготривалий доступ до Євангелія, але при цьому відкидає Ісуса (наприклад, Америка, західна культура).

8:23 «Ви — з того, що знизу, Я — з того, що згори». Тут ще один приклад вертикального дуалізму у Івана (тобто низ проти верху, пор. Ів. 7:35-36; 18:36).

У працях Івана наявний контраст між Ісусом, який є згори, та іудеями, які є знизу, і це формує такий дуалізм, що і є унікальним для Євангелій. Синоптичні Євангелія (від Матвія, Марка, Луки) показують контраст між двома віками (епохами) у іудеїв — теперішньою епохою зла та майбутнім віком праведності. Така відмінність описується шляхом використання термінів горизонтального дуалізму, на відміну від дуалізму вертикального. Чи Ісус навчав по-різному залежно від різних обставин? Можливо, у Синоптичних Євангеліях записано Ісусове публічне навчання натовпу, тоді як Іван записав Його приватні навчальні розмови з учнями.

▣ **«ви — з цього світу».** Світ лежить у владі диявола (пор. 2 Кор. 4:4; Еф. 2:2; і 1 Ів. 5:19). Щодо слова «світ» (*kosmos*) див. Спеціальна тема: Kosmos (світ).

8:24 «поки». Це умовне речення третього типу, яке вказує на потенційних характер дії у майбутньому.

▣ **NASB, NKJV «ви не увіруєте, що Я є Той»**

NRSV, JB «увіруєте, що я є він»

TEV «увіруєте, що “Я Є ТИМ, КИМ Я Є”»

NJB «увіруєте, що я є Він»

Це одна із найсильніших заяв про те, що Ісус прекрасно усвідомлював Свою власну божественну природу (або можливо, що в цьому контексті малося на увазі слово «Месія»). Він використовує старозавітний титул ЯХВЕ (пор. «Я Є» в Вих. 3:14). Однак, ця заява відрізняється від інших відомих «Я Є» заяв у Івана: тут немає присудка (пор. Ів. 4:26; 6:20; 8:24,25,58; 13:19; 18:5,6,8).

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

8:25 «Хто ж Ти такий?». Іудейська влада шукала юридичні підстави для того, щоб звинуватити Ісуса у богохульстві (пор. Мт. 26:57-68; Мр. 14:53-65)! Вони хотіли Його вбити. Вони не шукали знань, але шукали звинувачень.

Ісус ясно відкрив Сам Себе у Євангелії від Івана (на відміну від Синоптичних Євангелій)! Його слова (наприклад, Ів. 8:24) та Його діла (наприклад, зцілення у суботу) чітко показує Його владу.

▣ **NASB «Про що ж Я говорю від самого початку?»**

NKJV «Якраз про що Я і говорив до вас з самого початку»

NRSV «Для чого взагалі Я говорю з вами?»

TEV «Про що Я казав вам із самого початку»

NJB «Про що Я говорив вам відразу»

В оригінальних грецьких рукописах не було проміжків між словами. Через це грецькі букви можна було розділити по-різному для того, щоб слова відповідали контексту. Відмінності у перекладі спричинені не наявністю різних версій тексту у рукописах, але різним поділом слів. Ось можливі варіанти:

1. *hote* — «Я говорив з вами з самого початку» (NASB, NKJV, TEV, NJB, NIV)
2. *ho ti* як семітська ідіома для вигуку — «про що я взагалі говорю з вами» (NRSV, TEV коментар внизу сторінки).

Можливо, це ще одна гра слів, яку використовує Іван: слово «спочатку» / «з самого початку» використовується у Септуагінті при перекладі Бут. 1:1 (щодо творіння) та Ів. 1:1 (щодо Його місії). Ісус Сам є «з самого початку» і Він так само говорить до людей через слова та дії «з самого початку»!

8:26-27 Ця теми повторюються в Івана для підсилення їхнього значення:

1. Отець послав Мене (пор. Ів. 3:17,34; 4:34; 5:36,38; 6:29,44,57; 7:28-29; 8:16,26,42; 10:36; 11:42; 12:49; 14:24; 15:21; 17:3,18,21,23,25; 20:21)
2. Отець є істиною (пор. Ів. 3:33; 7:28)
3. учення Ісуса походить від Отця (пор. Ів. 3:11; 7:16-17; 8:26,28,40; 12:49; 14:24; 15:15)

4. Ісус відкриває Отця (пор. Ів. 1:18; 8:26-29; 12:49-50; 14:7,9).

▣ «світу». Див. коментар до Ів. 1:10.

8:27 Ще один редакційний коментар автора. Якби вони розуміли б Його ясну метафоричну і символічну мову, вони, як і інші іудеї, спробували б вибити Його (пор. Ів. 5:18; 8:59; 10:33). Його заяви не були прихованими!

8:28 «Коли ви піднесете Сина людського». Це старозавітна алюзія на текст Чис. 21:4-9, який обговорюється в Ів. 3:16. У цього терміна, як і в багатьох інших у Івана, є подвійне значення. Він може означати як «піднести» на хрест (пор. Ів. 3:14; 12:32,34), але його часто використовують в сенсі «возносити», «хвалити», як у Діях 2:33, 5:31; Фил. 2:9. Ісус знав, що Він прийшов померти (пор. Мр. 10:45).

▣ «Сина людського». Ісус сам обрав цей титул, оскільки він не ніс в собі жодного військового чи націоналістичного сенсу в контексті рабиністичного іудаїзму. Ісус вибрав його, оскільки такий титул поєднує концепції людського (пор. Єзек. 2:1; Пс. 8:4) та божественного (пор. Дан. 7:13).

▣ «тоді ви дізнаєтеся, що Я є Той». Навіть Його учні (і Його сім'я) повністю не розуміли Його слів (пор. Ів. 7:39) аж до П'ятидесятниці! Святий Дух прийшов із силою розкрити очі до всіх, хто мали духовні очі і вуха!

Див. коментар до Ів. 8:24 щодо унікальної граматичної конструкції-підтвердження «Я є Той». Вони дізналися:

1. Ким Він є (тобто, Він є Месія)
2. що Він відкриває Отця (пор. Ів. 5:19-20)
3. що Він і Отець — це одне (Ів. 8:29).

8:29 «Він не залишив Мене самого». Тісні відносини Ісуса з Отцем постійно надавали Йому сили (пор. Ів. 8:16; 16:32). Ось чому для Нього було такою важкою ситуацією, коли ці відносини розірвалися на хресті (пор. Мр. 15:34).

8:30 «багато увірувало в Нього». Є велика широта використання слова «увірувати» у цьому місці. Здається, тут говориться про поверхневу віру у деяких слухачів (пор. Мт. 13; Мр. 4). Вони були готовими визнати Ісуса як Месію, однак виключно в межах їхнього розуміння цього поняття. Контекст Ів. 8:30-58 чітко показує, що вони не були справжніми віруючими (пор. Ів. 2:23-25). Іван говорить про декілька рівнів віри, і не всі з них ведуть до спасіння.

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 8:31-33

³¹І говорив Ісус до тих іудеїв, хто увірували у Нього: «Якщо ви Перебуватимете у Моєму слові, *тоді* ви будете Моїми істинними учнями; ³²і ви пізнаєте істину, і істина зробить вас вільними». ³³Вони відповіли Йому: «Ми потомки Авраама і ніколи не були нічийми рабами; чому це Ти кажеш “Ви станете вільними”?»

8:31 «Якщо ви Перебуватимете». Це умовне речення третього типу, яке вказує на потенційну дію у майбутньому. Акцент на постійному пробуванні у вірі також виражений в тексті Ів. 15. І це є зниклим елементом у проголошенні Радісної вістки сьогодні. Необхідно увірувати (пор. Ів. 5:24) у Боже слово, а також потрібно його слухатися та в ньому Перебувати.

Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана; Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри.

▣ «у Моєму слові, *тоді* ви будете Моїми істинними учнями». Ісус звертав особливу увагу на послух як спосіб життя (послух Його заповідям, пор. Ів. 8:51,52,55; 14:15,21,23,24; 15:10,20; 17:6; Лк. 6:46; 2 Ів. 9). В певному сенсі цей вірш вказує на єврейське слово *shema*, яке означає «як почути, так і зробити» (пор.

Повт. Зак. 6:4-6).

8:32 «ви пізнаєте». Слово «пізнати» вживається у старозавітному сенсі, вказуючи на «особисті відносити», а не «отримані знання» (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5). Істина є особистістю! Цей вірш, який часто можна знайти у посібниках із навчання, не вказує на накопичення людського знання. Це застосовується до розділення та зв'язування обов'язком, а не до звільнення людей. «Істина», про яку говориться тут, є Євангелієм та Самим Ісусом Христом. А поза Ним немає істини, миру чи надії!

8:32,40,44,45,46 «істина». Це ключове поняття даного контексту. Воно має два смислових відтінки:

1. достовірність
2. істина як протилежність неправді.

Обидва значення відображають істинність життя та служіння Ісуса. Христос є одночасно суттю і ціллю Євангелія. Істина є, перш за все, особою! Ісус відкриває Отця як Особу. Цей вірш також часто виривають з контексту та використовують для навчальних цілей. Факти, навіть істинні, навіть велика кількість істинних фактів — не роблять нікого вільними (пор. Еккл. 1:18). Див. Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

8:32 «зробить вас вільними». Віруючі є вільними від легалізму (законництва), ритуальності, звеличування власних діянь, людської релігійності. Але звільнені віруючі обмежують себе заради Євангелія (пор. Рим. 14:1-15:6; 1 Кор. 8-10).

8:33 «Ми потомки Авраама і ніколи не були нічиїми рабами». Дивовижно наскільки національний гонор може осліпляти людини. А що тоді з Єгиптом, Сирією, Вавилоном, Персією, Грецією, Сирією і Римом?

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 8:34-38

³⁴Ісус відповів їм: «По правді, по правді, кажу я до вас: всі, хто чинить гріх, є рабом гріха. ³⁵Раб не залишається в домі вічно, а син же перебуває в домі вічно. ³⁶Якщо ж Син зробить вас вільними, ви будете дійсно вільними. ³⁷Я знаю, що ви нащадки Авраама, але ви шукаєте, як вбити Мене, тому що у вас немає місця для Мого слова. ³⁸Я говорю про те, що я бачив з *Моїм* Отцем; а ви ж робите те, що почули від *вашого* отця».

8:34 «всі, хто чинить гріх, є рабом гріха». Ісус пробував довести їх до усвідомлення духовної реальності на фоні Своєї попередньої фрази «зробить вас вільними» у Ів. 8:32 (яку, як показує текст Ів. 8:33, вони зрозуміли неправильно). Ця ж заява безпосередньо пов'язана із сильними звинуваченнями від Ісуса у Ів. 8:21 і 24. Осуд Ісусом Його поверхневих послідовників завершився у Ів. 8:44-47.

Як підмітив Френк Стэгг у праці «Богослов'я Нового Заповіту» [Frank Stagg, *New Testament Theology*] «іронією людського тягаря є те, що спроби звільнитися призводять людину ще до більшого ярма» (стор. 32).

Тут, в оригіналі, вжито ДІЄСЛОВО у формі АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, яке вказує на триваючий гріх, який в свою чергу є доказом того, що хтось «не знає» істину (Ісуса). Це ж саме висловлене через ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЄСЛОВА «грішить» у 1 Ів. 3:6,9!

Запитання: чи віруючі все ще грішать? Відповідь повинна бути «так» (пор. Рим. 7; 1 Ів.). Християни борються з гріхом, але вони не отримують від нього насолоди і не визнають його!

Переклад NET (стор. 1921 #21) додає хороший коментар до цього місця: гріх, про який говорить Іван у цьому контексті, є «невірство» (непрощений гріх). Це не є етичною концепцією, але концепцією «віри в межах спасіння». «Гріх» у 1 Ів. є також гріхом невірства (а це гріх до смерті)!

8:35 Цей вірш напряму відноситься до Ів. 8:36, а не до Ів. 8:34. Ісус, а не Мойсей чи рабиністичний іудаїзм, є істинним сином (пор. Євр. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Тільки віра в Нього, а не виконання безкінечних правил та обрядів, може звільнити будь-яку людину (пор. Ів. 8:32).

■ **«вічно».** Див. Спеціальна тема: Вічно (грецька ідіома).

8:36 «якщо». Це умовне речення третього класу, яке говорить про потенційну дію у майбутньому.

8:37 «але ви шукаєте, як вбити Мене» (пор. Ів. 5:18; 7:1,19; 8:37,40; 11:53).

▣ **«тому що у вас немає місця для Мого слова».** Цю фразу можна зрозуміти по-різному. В цьому нам допоможе «Біблія у двадцяти шести перекладах» [*The Bible in Twenty Six Translations*]:

1. «тому що моє слово не має вільного доступу до вас» — Американська стандартна версія [*American Standard Version*]
2. «не отримує жодної основи у вас» — Новий Заповіт у перекладі Генрі Алфорда [Henry Alford, *The New Testament*]
3. «не здійснює руху вперед серед вас» — Новий переклад Нового Заповіту Джеймса Моффатта [James Moffatt, *The New Testament: A New Translation*]
4. «не знаходить місця у вас» — Акцентований Новий Заповіт: Новий переклад Дж. Б. Ротерхема [J. B. Rotherham, *The Emphasized New Testament: A New Translation*]
5. «тому що моє слово не знаходить жодного місця у ваших серцях» — Чотири Євангелія у перекладі Е. Рью [E. Rieu, *The Four Gospels*].

І знову, основним питанням є прийняття або неприйняття Євангелії. Саме це є запорукою спасіння, а не моральне вдосконалення людини.

8:38 «що я бачив». Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на предвічне існування Ісуса і його відносини з Отцем зараз (пор. Ів. 8:40, 42).

▣ **«а ви ж робите те, що почули від вашого отця».** Якщо перше вжите слово «отець» має певне відношення до іудейської традиції (пор. Іс. 29:13), то у Ів. 8:41-44, тут мається на увазі сатана/диявол. Їхні дії, мотиви та сказані слова, нібито у підтримку Мойсея, чітко показують їхній справжній рівень духовності. Люди не можуть ініціювати / не ініціюють свій духовний вибір. Є два джерела впливу на людину (і це не є дуалізму) — Бог / Христос / Дух або сатана! Те, як людина реагує на Радісну вістку (пор. Ів. 1:12; 3:16; 10:1-18; 14:6), і показує, до якого духовного світу вона відноситься!

Існують деякі текстуальні відмінності у розумінні цієї фрази:

1. в обох випадках слово «отець» стосується ЯХВЕ (без займенника «ваш»)
2. дієслово вжито у НАКАЗОВОМУ, а не ДІЙСНОМУ СПОСОБІ (див. Брюс М. Метцгер «Текстуальний коментар до грецького Нового Заповіту [M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*], стор. 225).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 8:39-47**

³⁹Вони відповіли і сказали до Нього: «Наш отець — Авраам». Ісус сказав до них: «Якщо ви діти Авраама, то чинить діла Авраама. ⁴⁰Але ви ж шукаєте, як вбити Мене, Чоловіка, який сказав вам істину, яку Я чув від Бога; Авраам цього не вчинив. ⁴¹Ви чините діла отця свого». Вони сказали Йому: «Ми не були народжені від блуду; у нас один Отець: *це* — Бог». ⁴²Ісус сказав до них: «Якби Бог був вашим Отцем, то ви б любили Мене, адже Я зійшов і прийшов від Бога; Я не прийшов за власною волею, але Він послав Мене. ⁴³Чому ви не розумієте того, що Я кажу? Це тому, що ви не можете чути Моє слово. ⁴⁴Ви діти отця *вашого*, диявола, і ви хочете виконувати бажання отця вашого. Він був вбивцею від початку, і не встоїть в істині, тому що в ньому немає істини. Кожен раз, коли він говорить брехню, він говорить із власної волі, бо він брехун і отець брехні. ⁴⁵Але тому, що Я говорю істину, ви не вірите Мені. ⁴⁶Хто із вас звинуватить мене у гріху? А якщо ж Я говорю істину, то чому ви не вірите Мені? ⁴⁷Той, хто від Бога, слухає слова Божі; тому ви і не слухаєте їх, бо ви не від Бога».

8:39 «Наш отець — Авраам». Ісус підтверджував те, що вони фізично є нащадками Авраама, але він звертав увагу на те, що їхні реальні якості вказували на спорідненість із родом сатанинським (пор. Ів. 8:38,44). Іудеї могли отримати мир з Богом лише через особисті відносини, а не на підставі національності (пор. Повт. Зак. 6:5,13; Рим. 2:28-29; 9:6).

▣ **«Якщо».** З точки зору форми — це умовне речення першого типу (у першому простому реченні —

ДІЕСЛОВО ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ зі сполучником *ei*), але воно може також виконувати функцію умовного речення другого типу (пор. Ів. 8:19 і 42). У деяких грецьких рукописах були присутні спроби вилучити таку змішану форму умови шляхом заміни ВИДУ першого дієслова на НЕДОКОНАНИЙ. Таким чином, це речення також можна прочитати наступним чином: «Якби ви були б дітьми Авраама (а ви такими не є), то ви б робили те, що чинив Авраам (а ви так не робите)». UBS⁴ надає змішаній умовній конструкції цього речення рейтинг «В (майже точно).

8:40 «Чоловіка». Ісус усвідомлював Себе не тільки як представника ЯХВЕ, рівним з Ним по Своїй божественній природі, а й як і людину в усій її повноті. Це твердження заперечує вчення лжеучителів-гностицистів, які стверджували про вічний дуалізм між духовними та фізичними явищами (пор. 1 Ів. 1:1-4; 4:1-4).

Див. Спеціальна тема: Гностицизм

8:41 NASB, NKJV «Ми не були народжені від блуду»

NRSV «Ми не є незаконнонародженими дітьми»

TEV «Ми — істинні діти»

NJB «Ми не були народжені незаконно»

Ці слова можуть бути пов'язаними із звинуваченнями у Ів. 8:48 («ти — самаритянин»). Схоже на те, що іудеї звинувачували Ісуса в тому, що він був незаконнонароджений син, а не чистокровний іудей. У більш пізніх рабиністичних джерелах говорилося, що Ісус взагалі міг бути сином римського солдата.

■ **«у нас один Отець: це — Бог».** Ця заява показує існування строгого монотеїзму у Старому Заповіті (пор. Повт. Зак. 4:35,39; 6:4-5), вираженого у патерналістських термінах (пор. Повт. Зак. 32:6; Іс. 1:2; 63:16; 64:8). Але тут була дилема: ці іудейські вожді стверджували, що Бог є єдиний (пор. Повт. Зак. 6:4-5), і що дотримання Закону Мойсея допомагає встановити правильні відносини з Богом (пор. Повт. Зак. 6:1-3,17,24-25). Але Ісус заявляв, що Він є єдиним з Богом! Ісус стверджував, що правильне становище перед Богом будується не на виконанні закону, а не особистій вірі у Нього. Їхнє замішання та опір словам Ісуса були зрозумілі, але суть-то в тому, що діла Ісуса сприяють появі віри у людини саме завдяки дії Святого Духа!

8:42 «Якби». Це умовне речення другого класу, яке називають таким, що суперечить дійсності — «якби Бог був би вашим Отцем (а Він не є), то ви б любили Мене (а ви ж не любите)» (пор. Ів. 8:47).

8:43 «ви не можете чути Моє слово». Тут мається на увазі духовне сприйняття і розуміння. Вони не мали духовних вух (пор. Іс. 6:9-10; Мт. 11:15; 13:9,15-16,43; Мр. 4:9,23; 7:16; 8:18; Лк. 8:8; 14:35; Дії 7:51; 28:26-27).

8:44 «Ви діти отця вашого, диявола». Яка вражаюча заява по відношенню до релігійних вождів днів Ісуса (пор. Ів. 8:47). Така концепція використання спільних сімейних характеристик виражається у єврейській ідіомі «сини... [когось]» (пор. Мт. 13:38; Дії 13:10; 1 Ів. 3:8,10). Щодо слова «диявол» див. Спеціальна тема: Диявол.

■ **«вбивцею від початку».** Це не треба розуміти як натяк на вічне існування зла (тобто, дуалізм проти зороастризму). В цих словах відображена концепція духовної спокуси Адама і Єви під дією брехливого духа, який вселився у змія (пор. Бут. 3). Зверніть увагу на цілеспрямований контраст між Богом, який є Правдою та Істиною, та дияволом!

8:46 «Хто із вас звинуватить мене у гріху?». Відповідно до контексту, це відноситься до неправдивого свідчення. Сатана обманює, але Ісус говорить правду. Ісус пропонує іудейським вождям заперечити Його заяви або вчення, або довести, що Він є неправим! В даному контексті, ця заява не стосується питання безгрішності Ісуса як богословської доктрини.

У Євангелії від Івана слово «гріх» використовується більше як принцип зла у відпавшому від Бога світі, який повстає проти Бога, ніж як конкретний гріховний вчинок. Гріх — є все те, чим не є Ісус! Найбільшим «гріхом» є невірство (пор. Ів. 16:9).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 8:48-59**

⁴⁸Іудеї відповіли і сказали Йому: «Чи не правильно ми кажемо, що Ти самарянин, і в тобі біс?». ⁴⁹Ісус відповів: «У мені немає біса; але Я шаную Свого Отця, а ви не шануєте Мене. ⁵⁰Але Я не шукаю Своєї слави; є Той, хто шукає і судить. ⁵¹По правді, по правді кажу я до вас: якщо хто збереже Моє слово, то ніколи не побачить смерті». ⁵²Іудеї сказали до Нього: «Тепер ми знаємо, що у Тобі біс. Авраам помер, і пророки *теж*; а Ти кажеш: “якщо хто збереже Моє слово, ніколи не скуштує смерті”. ⁵³Невже Ти більший за нашого Отця Авраама, який помер? Пророки повмирали також; за кого Ти хочеш Себе *показати*?». ⁵⁴Ісус відповів: «Якщо Я славлю Сам Себе, то Моя слава — ніщо; але є Мій Отець, який прославляє Мене, про якого ви кажете: “Це наш Бог”; ⁵⁵але ви не пізнали Його, але Я знаю Його; а якби Я казав, що не знаю Його, то Я був би таким самим неправдомовцем, як ви, бо Я знаю Його і бережу Його слово. ⁵⁶Ваш отець Авраам зрадив би, побачивши Мій день, і він побачив *його*, і возрадувався». ⁵⁷Тоді іудеї сказали Йому: «Тобі навіть немає п'ятдесяти — і Ти бачив Авраама?» ⁵⁸Ісус сказав до них: «По правді, по правді кажу я до вас: ще до того, як народився Авраам, Я є». ⁵⁹Через це вони схопили каміння, щоб вкаменувати Його, але Ісус сховався і пішов з храму.

8:48 «Ти самарянин, і в тобі біс». Можливо, істинний сенс сказаного відображає арамейський підтекст грецького слово «самарянин»/«самаритянин», яке означає «начальник бісів». Ісус говорив по-арамейськи. Якщо це припущення правильне, то стає ясно, чому релігійні вожді постійно звинувачували Ісуса в тому, що Його надприродна сила походить від зла. Однак, можливо, що фраза «у комусь є біс» просто означала, що хтось каже неправду (пор. Ів. 8:52). Фраза, що Ісус був самарянин (пор. Ів. 4:9) або що Він мав біса (пор. Ів. 7:20; 8:48,49,52; 10:20,21, див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло), була способом закликати присутніх не слухати Його та не реагувати на Його вістку. Ця фраза, як і «Авраам — наш отець», була ще одним способом самовиправдання для того, щоб не реагувати на Ісуса або на Його вістку.

8:49 Ніхто не може увірувати в Отця, і при цьому не увірувати у Сина (пор. 1 Ів. 5:9-12); ніхто не може знати Отця і не шанувати Сина (пор. Ів. 5:23). І хоча це дві окремі Особистості, вони є одним цілим (пор. Ів. 10:30; 17:21-23).

8:50 «Своєї слави». Див. коментар до Ів. 1:14.

8:51,52 «якщо... якщо». Тут два умовних речення третього типу, які вказують на потенційність дії у майбутньому. Зверніть увагу, що послуг пов'язаний з вірою (див. перелік місць в Ів. 8:48).

■ **«ніколи не побачить смерті».** Тут використано категоричне подвійне заперечення. Очевидно, ці слова відносилися до духовної (пор. Ів. 8:21,24), а не фізичної смерті (пор. Ів. 5:24; 6:40, 47; 11:25-26). Це також могло б стосуватися і страху перед смертю (пор. 1 Кор. 15:54-57).

Концепція смерті (*thanatos*) у Біблії виражається через такі три її стадії:

1. духовна смерть — Бут. 2:17; 3:1-24; Іс. 59:2; Рим. 7:10-11; Як. 1:15 (втрата стосунків з Богом)
2. фізична смерть — Бут. 3:4-5; 5 (втрата «стосунків» з земним світом)
3. вічна смерть («друга смерть») — Об. 2:11; 20:6,14; 21:8 (втрата стосунків з Богом назавжди).

Теперішнє існування смерті суперечить Божій волі щодо Його найвищого творіння (пор. Бут. 1:26-27).

8:52 Тут показано, що вони не зрозуміли заяви Ісуса (пор. Ів. 8:51). Вони думали, що це стосується земного життя Авраама і пророків.

8:53 Запитання вимагає відповіді «ні». Яка вражаюча заява! Але це було якраз те, що стверджував Ісус:

1. Він більший за Авраама, Ів. 8:53
2. Він більший за Якова, Ів. 4:12
3. Він більший за Йону, Мт. 12:41; Лк. 11:32
4. Він більший за Івана Хрестителя, Ів. 5:36; Лк. 7:28
5. Він більший за Соломона, Мт. 12:42; Лк. 11:31

Текст всього Послання до євреїв показує вищість Ісуса над Мойсеєм та вищість Нового Заповіту над Старим Заповітом (див. мої коментарі до цього послання — безкоштовний онлайн доступ за

посиланням: www.freebiblecommentary.mobi).

▣ «за кого Ти хочеш Себе *показати*?». Ось це запитання якраз було вчасним! Ісус дійшов до чіткого висновку цієї розмови у Ів. 8:54 і 58, і вони спробували вкаменувати Його за богохульство (пор. Ів. 8:59).

8:54 «Якщо». Ще одне умовне речення третього типу, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

▣ «славлю». Це слово вжито тут у значенні «шаную» (пор. Рим. 1:21; 1 Кор. 12:26).

8:55 «пізнали... знаю». Цими словами перекладаються грецькі терміни *ginōskō* та *oida*, які в цьому контексті, швидше за все, є синонімами (пор. Ів. 7:28-29). Ісус знає Отця і відкриває Його Своїм послідовникам. Світ (і навіть іудеї) не знає Отця (пор. Ів. 1:10; 8:19,55; 15:21; 16:3; 17:25).

8:56 «Ваш отець Авраам». Це вражаюча заява. Ісус дистанціюється від «іудеїв», «Закону» (пор. Ів. 8:17), «Храму» і навіть патріарха Авраама. Це очевидний розрив з Старим Заповітом!

▣ «зрадів би, побачивши Мій день». Тут використана форма АОРИСТА СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Наскільки глибоким було розуміння Месії в Авраама? Деякі видання Біблії перекладають цю фразу майбутнім часом. Нижче наведено декілька варіантів з книги «Біблія у двадцяти шести перекладах» (*The Bible in Twenty Six Translations*):

1. «звеселився від того, що він мав побачити» — «Акцентований Новий Заповіт: Новий переклад» Дж. Б. Ротерхема [J. B. Rotherham, *The Emphasized New Testament: A New Translation*]
2. «возрадується від того, що він мав побачити Мій день» — Переглянута стандартна версія [*Revised Standard Version*]
3. «був надзвичайно щасливим в надії побачити» — «Новий Заповіт. Версія Берклі» Герріта Верквіля [Gerrit Verkuyl, *The Berkeley Version of the New Testament*]
4. «від споглядання Мого пришествя» — «Новий Заповіт: Американський переклад» Едгара Дж. Гудспіда [Edgar J. Goodspeed, *The New Testament: An American Translation*]
5. «з великою радістю дізнався про Мій день» — «Новий Заповіт мовою сучасності» Вільяма Ф. Бека [William F. Beck, *The New Testament in the Language of Today*]

Крім того у «Переглянутому аналітичному лексиконі грецької мови» за редакцією Гарольда К. Моултона [Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*] наводяться ще й інші значення дієслова «сильно жадати» відповідно до його використання у Септуагінті (стор. 2).

▣ «і він побачив його, і возрадувався». Це можна пояснити так:

1. Авраам протягом часу свого життя мав видіння Месії (пор. II Єздр. 3:14)
2. Авраам живий на небесах і спостерігає діяння Месії на Землі (пор. Євр. 11:13).

Суть сказаного Ісусом в тому, що отець єврейської нації очікував з великою радістю настання месіанського віку, але його теперішнє «насіння» (його нащадки) відмовилося увірувати і возрадуватися! Авраам є батьком усіх віруючих (пор. Рим. 2:28-29), а не невіруючих!

8:57 І знову, слухачі Ісуса не зрозуміли Його слова, і сприйняли все буквально! Однак, це нерозуміння могло бути умисним! Вони «не бачили», тому що не хотіли «бачити» або, можливо, не могли «бачити»!

8:58 «ще до того, як народився Авраам, Я є». Для іудеїв це було богохульством, і вони спробували вкаменувати Ісуса (пор. Вих. 3:12, 14). Вони чудово зрозуміли, що Він говорив про Своє предвічне Божественне існування (пор. Ів. 4:26; 6:20; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5,6,8).

8:59 «вони схопили каміння, щоб вкаменувати Його».

Слова Ісуса були досить простими. Він був Месією, і одночасно Він був одним цілим з Отцем. Ці іудеї, про яких сказано у Ів. 8:31, що «вони увірували у Нього», зараз були готові закидати Його камінням за богохульство (пор. Лев. 24:16). Для цих іудеїв було важко сприйняти радикально нове послання Ісуса, оскільки:

1. Він не поведився так, як мав би, на їхню думку, поводитися Месія
2. Він кинув виклик їхнім священним усним традиціям

3. Він збентежив їхню уяву про строгий монотеїзм
4. Він стверджував, що сатана, а не ЯХВЕ, був їхнім «отцем».

Будь-хто повинен або «вкаменувати» або «прийняти» Його! У цій ситуації немає «золотої середини»!

▣ **«Ісус сховався і пішов з храму».** Це один із тих віршів, які часто змушують коментаторів вдаватися до спекуляцій (і додавати інші фрази до цього грецького тексту) стосовно того:

1. чи було це чудо (пор. Лк. 4:30 і текст, доданий там)
2. чи Ісус просто розчинився в натовпі, оскільки Він зовнішньо нічим не відрізнявся від інших іудеїв.

На все були наперед визначені божественні строки. Ісус знав, що Він прийшов померти, і Він знав як саме, коли і де. А поки що «Його година ще не прийшла»!

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чи був текст Ів. 7:53-8:11 частиною оригінального Євангелія від Івана? Чому?
2. Що було підґрунтям для заяви Ісуса «Я — світло для світу»?
3. Чому фарисеї були такими ворожими до Ісуса?
4. Поясніть використання слова «вірувати» у Ів. 8:30 в межах наступного контексту?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 9

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Зцілення сліпонародженого чоловіка	Сліпонароджений чоловік отримав зір	Ісус відкриває Себе як Світло життя	Ісус зцілює сліпонародженого чоловіка	Зцілення сліпонародженого чоловіка
9:1-12	9:1-12	9:1-12	9:1-2 9:3-5 9:6-7 9:8 0:9а 9:9б 9:10 9:11 9:12а 9:12б	9:1-5 9:6-7 9:8-12
Фарисеї розслідують факт зцілення	Фарисеї відлучають зціленого чоловіка	9:13-17	Фарисеї розслідують факт зцілення	9:13-17
9:13-17	9:13-34		9:13-15 9:16а 9:16б 9:17а 9:17б	
9:18-23		9:18-23	9:18-19 9:20-23	9:18-23
9:24-34		9:24-34	9:24 9:25 9:26 9:27 9:28-29 9:30-33 9:34	9:24-34
Духовна сліпота	Справжній зір та справжня сліпота	9:35-41	Духовна сліпота	9:35-39
9:35-39	9:35-41		9:35 9:36 9:37 9:37 9:39	
9:40-41			9:40 9:41	9:40-41

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є

богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-41

- A. Зцілення сліпих людей — це чудо, яке досить часто відбувалося протягом часу місії Ісуса, і кожного разу воно відбулося по-різному.
- B. Зцілення сліпих було месіанським знаменом (пор. Іс. 29:18; 35:5; 42:7; Мт. 11:5). Важливе значення таких актів зцілення можна побачити у безпосередньому контексті із заявою Ісуса про те, що Він є Світло для світу (пор. Ів. 8:12 і 9:5). Іудеї вимагали ознаки, і вони отримали їх декілька! Тільки ЯХВЕ може відкривати очі!
- B. В цій главі обігрується притча про фізичну сліпоту людини та про духовну сліпоту фарисеїв (пор. Ів. 9:39-41; Мт. 6:23).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 9:1-12

¹Коли Він проходив поруч, Він побачив чоловіка, який був сліпий від народження. ²І Його учні запитали Його: «Рабі, хто згрішив: цей чоловік чи його батьки, що він народився сліпим?». ³Ісус відповів: «Не через *те*, що цей чоловік згрішив, і не через його батьків; але *так сталося*, для того, щоб в ньому могли явитися діла Божі. ⁴Нам треба чинити діла Того, хто послав Мене поки є день; коли ж приходить ніч, то ніхто їх не може чинити. ⁵Поки Я в світі, Я — Світло для світу». ⁶Коли Він це сказав, Він плюнув на землю, і зробив мазь зі слини, і приклав мазь до його очей, ⁷і сказав йому: «Иди, вмийся в купальні Сілоам» (яка перекладається: Посланий). І він пішов, і вмився, і повернувся *назад* зрячим. ⁸Через це сусіди і ті, хто раніше бачили його жебраком, говорили: «Чи це не той чоловік, що все сидів і жебракував?». ⁹Інші казали: «Це він», але *все ж* дехто говорили: «Ні, але він схожий на того». Він же твердив: «Це я і є». ¹⁰Тому вони казали йому: «Як же тоді твої очі відкрилися?». ¹¹Він відповів: «Чоловік, якого звати Ісус, зробив мазь і приклав її до моїх очей, і сказав: “Иди вмийся до Сілоаму”; і я пішов, вмився, і прозрів». ¹²Вони казали йому: «Де ж Він?». Він сказав: «Я не знаю».

9:1 «який був сліпий від народження». Це єдиний приклад зцілення сліпонародженого. Обман будь-якого роду тут виключався.

9:2 «Його учні». Це перша згадка про Його учнів, починаючи з 6 глави Євангелія. Тут, можливо, малися на увазі:

1. учні-іудеї, про яких говорилося в Ів. 7:3
2. дванадцять апостолів.

■ «хто згрішив: цей чоловік чи його батьки, що він народився сліпим?». Це запитання спричинило до багатьох богословських дискусій. Але ми повинні його тлумачити в контексті древнього іудаїзму, а не східних релігій.

Ось можливі варіанти відповідей:

1. тут мається на увазі внутрішньоутробний гріх — теорію, яку рабини обґрунтовували текстом Бут. 25:22
2. тут мається на увазі гріх батьків або прямих предків, який зачепив ще ненароджену дитину (пор. Вих. 20:5; Повт. Зак. 5:9)

3. тут мається на увазі взаємозв'язок між гріхом і хворобою, що було типовою думкою у рабиністичному богослов'ї.

Це місце не має жодного відношення до східного циклічного богослов'я реінкарнації та колеса карми. Тут повністю іудейський фон проблеми. Для більш докладної дискусії стосовно цього місця див. книгу Джеймса В. Сайра «Перекручення Писання» [James W. Sire, *Scripture Twisting*], стор. 127-144.

9:3 Цей вірш наводить відповідь Ісуса Його учням на запитання, яке міститься в Ів. 9:2. В цій відповіді містяться наступні істини: (1) гріх і хвороби не є автоматично пов'язані між собою і (2) проблеми часто стають основою для Божого благословення.

9:3 «Нам... Мене». Очевидно, що ці ЗАЙМЕННИКИ не узгоджуються в реченні. В деяких грецьких рукописах перше або друге слово було змінено для їхнього граматичного узгодження. Але ці слова чітко відображають богословську доктрину, що Ісус є світлом для світу, а ми повинні відображати це світло у наші дні (пор. Мт. 5:14).

■ **«приходить ніч».** Порівняння цієї фрази з текстом Ів. 9:5 показує, що це, очевидно, є метафорою. Ніч може символізувати:

1. суд, який надходить
2. час, коли завершиться можливість для поширення благої вістки
3. відкидання і розп'яття Ісуса.

9:5 «Поки Я в світі». Швидше за все, тут говориться про період земного боговтілення Ісуса, починаючи з Віфлеєму і завершуючи Голгофою / Оливною горою. Ісус тут знаходився лише протягом обмеженого часу. Його слухачі мали відреагувати на Його послання вже. Ця фраза є богословською паралеллю до тексту Ів. 9:4.

Можна лише здогадуватися скільки всього разів використовувалася фраза «Я Є» у подібних ситуаціях!

■ **«Я — Світло для світу».** Іван часто використовує поняття «світло» і «темрява» в метафоричному значенні для опису духовної реальності. Ісус як «світло для світу» (пор. Ів. 1:4-5, 8-9; 3:17-21; 8:12; 9:5; 12:46) може відображати старозавітні месіанські очікування (пор. Іс. 42:6; 49:6; 51:4; 60:1,3). Див. коментар до Ів. 8:12.

Спеціальна тема: Світильник.

9:6 «і зробив мазь зі слини». Слина у іудеїв була домашнім лікувальним засобом. Однак, її не можна було використовувати для цього у суботу (пор. Ів. 9:14). У Євангеліях записано три приклади використання слини Ісусом (пор. Мр. 7:33; 8:23; і тут). Використовуючи цей загальноприйнятий, і навіть в дечому очікуваний, спосіб зцілення, Ісус таким фізичним способом укріпив віру цього чоловіка. Однак, цим самим Він також навмисно кинув виклик традиціям та ритуалам фарисеїв!

9:7 «в купальні Сілоам». Слово «Сілоам» означає «Той, хто був посланий». Вода з цієї купальні використовувалася для ритуальних цілей під час Свята кушців.

■ **«(яка перекладається: Посланий)».** Слово «посланий» у цьому контексті означало те, що вода з цієї купальні подавалася по трубах з джерела Гіон, яке знаходилося поза стінами Єрусалиму. Рабини вкладали в слово «посланий» месіанський сенс. Цей текст є ще єдиним редакційним коментарем автора.

■ **«вмився».** Це був вчинок віри. Чоловік вчинив так, як казав Ісус! Це все ж таки ще не була «віра, що спасає» (пор. Ів. 9:11,17,36,38), але це був процес формування віри. З-поміж усіх Євангелій, саме у Івана розриваються різні «рівні» віри. Глава 8 показує, наприклад, групу людей, які увірували, але не на спасіння (пор. Мт. 13; Мр. 4; притчу про сіяча).

9:8 «сусіди». У цій главі згадується про три групи людей, які були свідками чуда:

1. його сусіди (пор. Ів. 9:8)
2. сам чоловік (пор. Ів. 9:11)
3. його батьки (пор. Ів. 9:18).

Між сусідами, а також між фарисеями були суперечки стосовно цього зцілення.

■ **«Чи це не той чоловік, що все сидів і жебракував?»**. Це запитання грецькою мовою вимагає відповіді «так».

9:9 «Це я і є». Така ж сама грецька ідіома використовується Ісусом у Ів. 4:26; 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:5,6,8. Цей контекст показує, що така словесна форма автоматично не означає божественних конотацій. Крім того, існують деякі відмінності між словом *kurios*, яке вживається у цій главі у віршах 9:36 (Пане) і 38 (Господи)

Див. Спеціальна тема: Господь (*kurios*)

9:11-12 Ця розмова показує, що зцілення цього чоловіка не означає негайного духовного спасіння. Але віра у цього чоловіка виникла та зростала саме під час його зустрічей з Ісусом (пор. Ів. 9:35).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 9:13-17

¹³Вони привели чоловіка, який раніше був сліпим, до фарисеїв. ¹⁴А була субота того дня, коли Ісус зробив мазь і відкрив його очі. ¹⁵Тоді фарисеї також його і опитали, як він отримав свій зір. І він сказав до них: «Він поклав мазь на мої очі, і я вмився, і прозрів». ¹⁶Через це дехто з фарисеїв говорив: «Цей чоловік не від Бога, бо Він не дотримується суботи». Але інші казали: «Як чоловік, який є грішником, може чинити такі знамена». І стався поділ між ними. ¹⁷Тому вони знову сказали до сліпого чоловіка: «Що ти скажеш про Нього, адже ж Він відкрив твої очі?». І він сказав: «Він — пророк».

9:13 «вони». Маються на увазі сусіди.

■ **«до фарисеїв»**. У Євангелії від Івана іудейські вожді називаються двома різними термінами. Зазвичай про них говориться як про «іудеїв» (пор. Ів. 9:18, 22). Однак, у цій главі (Ів. 9:13, 15, 16 і 40) їх названо фарисеями.

Спеціальна тема: Фарисеї.

9:14 «А була субота того дня, коли Ісус зробив мазь». Для іудейських вождів їхні традиційні правила (усна традиція, яка була кодифікована у Талмуді) мала пріоритет понад потребами цієї людини (пор. Ів. 5:9; 9:16; Мт. 23:24). Це було ніби так, що Ісус навмисно чинив такі діла у суботу для того, щоб спричинити богословську дискусію з цими вождями. Див. коментар до Ів. 5:9.

Спеціальна тема: Субота (Шабат).

9:16 Можливо, що фарисеї керувалися текстом Повт. Зак. 13:1-5 у своєму засудженні Ісуса.

■ **«І стався поділ між ними»**. Ісус завжди спричиняв це (пор. Ів. 6:52; 7:43; 10:19; Мт. 10:34-39).

9:17 «Він — пророк». В цій главі показаний розвиток віри у цього чоловіка (пор. Ів. 9:36, 38).

Щодо слова «пророк» див. Спеціальна тема: Пророки (в Старому Заповіті).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 9:18-23

¹⁸Тоді іудеї не повірили *в те*, що він був сліпим, і отримав зір, аж поки не покликали батьків того, хто прозрів; ¹⁹і питали їх, кажучи: «Чи це ваш син, про якого ви говорите, що він народився сліпим? Як же він бачить зараз?». ²⁰Його батьки відповіли їм і сказали: «Ми знаємо, що це наш син, і що він був народжений сліпим; ²¹але як він зараз бачить, ми не знаємо; так само, хто відкрив йому очі — ми не знаємо». Запитайте його самого; він — повнолітній, і він сам про себе розкаже». ²²Його батьки сказали так, бо вони боялися іудеїв; адже іудеї вже між собою вирішили, що будуть відлучати від синагоги будь-кого, хто визнає Його Христом. ²³Через це його батьки і сказали: «Він — повнолітній, спитайте його».

9:18 «іудеї не повірили». Ось у цьому і вся проблема (як і в притчі про сіяча).

9:22-23 «будь-кого, хто визнає Його Христом». В останній частині тут використано УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке означає потенційну дію у майбутньому. Батьки цього чоловіка боялися іудейських вождів. Було декілька свідків того, що цей чоловік змілювся:

1. сусіди (Ів. 9:8-10)
2. сам чоловік (Ів. 9:11-17, 24-33)
3. його батьки (Ів. 9:18-23)

Див. Спеціальна тема: Визнання/Сподівання; Спеціальна тема: Месія.

9:22 «іудеї». Див. Спеціальна тема: Іудеї.

▣ **«вирішили, що будуть відлучати».** Очевидно, що батьки боялися бути відлученими від синагоги (пор. Ів. 12:42; 16:2). Такий порядок ще існував від Єздри (пор. Ів. 10:8). З рабиністичної літератури ми знаємо, що існувало три типи відлучення:

1. на один тиждень
2. на один місяць
3. довічно.

Іван, який писав це в останні роки першого століття, добре знав про процедуру виключення з синагоги, тому що сам визнавав Ісуса як Христа. Такі історичні «формули проклять» були розроблені фарисеями після 70 р. н.е. на Раді у Ямнії.

▣ **«від синагоги будь-кого».** Це був серйозний акт виключення (пор. Ів. 12:42; 16:2).

ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 9:24-34

²⁴Тоді вдруге вони покликали чоловіка, який був сліпим, і сказали до нього: «Воздай славу Богу; ми знаємо, що цей чоловік грішник». ²⁵Він тоді відповів: «Я не знаю, чи Він грішник, я знаю одне: я був сліпим, а тепер бачу». ²⁶Тоді вони сказали до нього: «Що ж Він зробив тобі? Як Він відкрив тобі очі?». ²⁷Він відповів їм: «Я вже вам все розповів, але ви ж не слухасте. Нащо ви хочете почути це ще раз? Може, ви теж хочете знати Його учнями?». ²⁸Вони висміяли його, і сказали: «Ти Його учень, а ми учні Мойсея. ²⁹Ми знаємо, що Бог говорив до Мойсея, а щодо цього чоловіка, то ми не знаємо, звідки Він». ³⁰Чоловік відповів і сказав до них: «Ось, це дуже дивно, що ви не знаєте, звідки Він, але *все ж таки* Він відкрив мої очі. ³¹Ми знаємо, що Бог не слухає грішників, але Він слухає будь-кого, хто боїться Бога і робить Його волю. ³²Оскільки від початку часів було неслухано, щоб хтось відкрив очі сліпонародженому. ³³Якби цей чоловік не був би від Бога, Він нічого не зміг би зробити». ³⁴Вони відповіли йому: «Ти народився увесь у гріхах і повчаєш нас?» І вони прогнали його.

9:24 «Воздай славу Богу». Це була формула клятви, яка підтверджувала достовірність чогось (пор. Іс. Нав. 7:19). Спеціальна тема: «Слава» (kabod) в Старому Заповіті.

9:25 Ця відповідь повинна відноситися до Ів. 9:16. Цей чоловік не бажав вступати у богословські дискусії, але він своїми словами просто підтверджував результат його зустрічі з Ісусом.

9:27 «Може, ви теж хочете знати Його учнями?». Ця грецька граматична форма вимагає відповіді «ні», але в цьому запитанні міститься гостра іронія, що показує дотепність цього сліпого жебрака.

9:28а «Ти Його учень». Питання, коли у цій главі даний чоловік став віруючим, залишається відкритим. Здається, що спочатку змілення Ісусом цього чоловіка взагалі не пов'язане з його вірою у Месію; лише пізніше Ісус показав Себе цьому чоловіку як Месію (пор. Ів. 9:36-38). Цей момент показує, що фізичне змілення не обов'язково приносить спасіння.

9:28б-29 В цих словах відображена проблема, з якою зіштовхнулися релігійні вожді. Вони пробували урівняти деталізоване та специфічне тлумачення усної традиції (Талмуду) до богонатхненного об'явлення, яке було дане Мойсею. Їхні очі були осліплені їхньою власною богословською упередженістю (пор. Мт.

6:23). Вони були учнями людської традиції (пор. Іс. 29:13).

Для християн новозавітне об'явлення заміщає та прояснює Старий Заповіт!

9:29 «ми не знаємо, звідки Він». Це вже інший приклад іронії в тексті Івана (пор. Ів. 7:27-28; 8:14). Ісус прийшов від Отця (пор. Ів. 8:42; 13:3; 16:28), але через свою сліпоту учні не знали:

1. Його походження
2. місце, де Він народився.

9:30 «Ось, це дуже дивно, що ви не знаєте, звідки Він, але все ж таки Він відкрив мої очі». Це ще один приклад гострого дотепу та їдкої іронії цього сліпого жебрака, адже він спростовує логіку фарисеїв.

9:31-33 Цей неосвічений сліпий чоловік володів кращим, більш послідовним богослов'ям, ніж релігійні вожді!

9:31 «Його волю». Див. Спеціальна тема: Воля Божа

9:33 «Якби». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить факту. Його слід розуміти наступним чином: «Якби цей чоловік не прийшов від Бога (а Він таки прийшов), то Він не зміг би чинити таке, як це (а Він же зміг)».

Див. Спеціальна тема: Гріхопадіння.

9:34 «Ти народився увесь у гріхах і повчасш нас?». Цікаво, що у рабиністичному іудаїзмі не було концепції «первородного гріха» (пор. Йов 14:1,4; Пс. 51:5). У рабиністичному іудаїзмі не уділялося великої уваги факту гріхопадіння, яке було описано у Бут. 3. Іудеї стверджували, що у кожній людині був добрий та поганий намір (*yetzer*). Тут фарисеї стверджували, що свідчення та логіка цього зціленого чоловіка були недійсними через те, що він, очевидно, був грішником, що і підтверджувала його сліпота від народження.

■ **«І вони прогнали його».** Буквально: «вони викинули його геть». Це може означати:

1. позбавлення членства і відлучення від місцевої синагоги
2. що вони вигнали його з цієї зустрічі.

Відповідно до контексту, друга версія сюди підходить найкраще.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 9:35-41

³⁵Ісус почув, що вони його прогнали, і знайшов його, і сказав: «Чи віруєш ти в Сина Людського?». ³⁶Він відповів: «Хто ж Він, Господи, щоб Я міг увірувати у Нього?». ³⁷Ісус сказав до нього: «Ти вже бачив Його, Він є Той, хто говорить до тебе». ³⁸І він сказав: «Я вірую, Господи». І він поклонився Йому. ³⁹І Ісус сказав: «Я прийшов у світ для того, щоб судити; тому ті, хто не бачили, побачать, а всі ті, хто бачать, стануть сліпими». ⁴⁰Ті з фарисеїв, що чули, як Він це говорив, сказали до Нього: «Чи і ми сліпі теж?». ⁴¹Ісус сказав до них: «Якби ви були сліпі, то не мали б гріха; але ви ж кажете: “Ми бачимо”, і ваш гріх залишається на вас».

9:35 NASB, NRSV, TEV, NJB «Чи віруєш ти в Сина Людського?»

NKJV «Чи віруєш ти в Сина Божого?»

Давньогрецькі унціальні рукописи А та L містять фразу «Син Божий», але P⁶⁶, P⁷⁵, x, B, D та W — «Син Людський». Відповідно до того, як Іван використовував цю фразу, а також на основі наявних рукописів, фраза «Син Людський» сюди більше підходить, і, напевно, вона і є оригінальною. Версія UBS⁴ надає слову «Людський» рейтинг «А» (точно). Запитання з точки зору граматики вимагає відповіді «так».

Див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті; Спеціальна тема: Син Людський.

9:36 NASB, NKJV, Пешітта «Господи»

NRSV, TEV, NJB, REB «Пане»

Ми бачимо в межах цього розділу богословський розвиток віри цього чоловіка — як чоловік рухається у

вірі, називаючи Ісуса:

1. чоловіком (Ів. 9:11)
2. пророком (Ів. 9:17)
3. шанобливим звертанням «Пане» (Ів. 9:36)
4. і нарешті «Господом» у повному богословському сенсі цього слова (Ів. 9:38).

У Ів. 9:36 та 38 вжито одне і те ж саме грецьке слово, але лише контекст може визначити, які конотації стояли за тим словом. Грецьке слово *Kurios* може містити в собі сенс єврейського слова *Adon*, яке вживалося в усній мові замість слова ЯХВЕ.

Спеціальна тема: Ісус Христос як Господь; Спеціальна тема: Господь (*kurios*)

9:38 Тут — кульмінація цієї розповіді, оскільки це місце стосується спасіння зціленого чоловіка. Дивовижно, але цей вірш був відсутній у декількох стародавніх грецьких рукописах (P⁷⁵, κ, W), а також в Діатессароні (ранньому викладі чотирьох Євангелій). У цьому вірші містяться два терміни, які в оригіналі у Івана зустрічаються дуже рідко:

1. фраза «він сказав» міститься лише тут і в Ів. 1:23
2. фраза «він поклонився» зустрічається лише тут у Івана.

Однак, цей вірш можна зустріти у більшості сучасних перекладів.

Спеціальна тема: Поклоніння

9:39 «Я прийшов у світ для того, щоб судити». Схоже, що цей вірш відповідає тексту Ів. 5:22, 27, який говорить про кінцевий (есхатологічний) суд. Однак, видається, що вірш суперечить тексту Ів. 3:17-21 та 12:47, 48. Зняти тут суперечність може той факт, що Ісус прийшов для того, що спасти людство, але люди, які відкидають Його, автоматично підпадають під суд.

Спеціальна тема: Суд у Новому Заповіті

▣ **«тому ті, хто не бачили, побачать, а всі ті, хто бачать, стануть сліпими».** Це — подвійне виконання пророцтва, зокрема, записаного у Ісаї:

1. горді ізраїльтяни не зрозуміють Божого послання (пор. Іс. 6:10, 42:18-19; 43:8; Єрем. 5:21; Єзек. 12:2)
2. бідні, вигнанці та каліки, які розкаються та змиряться — зрозуміють (пор. Іс. 29:18; 32:3-4; 35:5; 42:7, 16).

Ісус є світлом для світу, для всіх, хто вибере «бачити» (пор. Ів. 1:4-5, 8-9).

9:40 «Чи і ми сліпі теж?». З точки зору грецького синтаксису, тут мається на увазі відповідь «ні» (пор. Мт. 15:14; 23-24). Ці останні вірші глави є немовби притчею про духовну сліпоту, яка не може бути зціленою (непрощений гріх невірства) та про фізичну сліпоту, яка може бути зціленою!

Спеціальна тема: Непрошений гріх.

9:41 Цей вірш виражає універсальну істину (пор. Ів. 15:22,24; Рим. 3:20; 4:15; 5:13; 7:7,9). Люди несуть відповідальність за те світло, яке вони мають, або яку вони отримали!

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чого більше стосується текст глави 9: фізичного чи духовного зцілення? Фізичної сліпоти чи духовної?
2. Як цей чоловік міг згрішити до того, як був народжений? 3. В якому місці глави 9 цей чоловік отримав спасіння?
4. Для чого ж прийшов Ісус у цей світ: для того, щоб його судити, чи для того, щоб спасти?
5. Поясніть підґрунтя терміну «Син Людський».
6. Назвіть ті місця тексту, де у відповідях сліпого чоловіка до іудейських лідерів звучала іронія.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 10

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	JB
Притча про овечу отару 10:1-6	Ісусу — істинний пастор 10:1-6	Ісус — пастор, який дає життя 10:1-6	Притча про пастора 10:1-5 10:6	Добрий пастор 10:1-5 10:6
Ісус — пастор добрий 10:7-18	Ісус — пастор добрий 10:7-21	10:7-10 10:11-18	Ісус — пастор добрий 10:7-10 10:11-16 10:17-18	10:7-18
10:19-21		10:19-21	10:19-20 10:21	10:19-21
Ісуса відкидають іудеї 10:22-30	Пастор знає свої вівці 10:22-30 Нова спроба каменувати Ісуса	10:22-30	Ісуса відкидають 10:22-24 10:25-30	Ісус заявляє, що Він — Син Божий 10:22-30
10:31-39	10:31-39 Віруючі за Йорданом	10:31-39	10:31-32 10:33 10:34-38 10:39	10:31-38 10:39 Ісус йде на той бік Йордану
10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 10:1-6

¹«По правді, по правді кажу Я до вас: той, хто не входить до овечої кошари, але перелазить деінде, той злодій і розбійник. ²Але хто входить через двері, той є пастором для овець. ³Йому воротар відчиняє, і вівці слухають його голос, а він кличе своїх овець по імені, і веде їх. ⁴Коли він виганяє їх всіх, то він іде спереду них, і вівці йдуть за ним, бо вони знають його голос. ⁵За чужим же вони просто не підуть, а будуть втікати від нього, бо вони не знають голосу незнайомих». ⁶Оцю притчу Ісус їм розповів, але вони не зрозуміли, про що Він їм говорив.

10:1 «По правді, по правді». Див. коментар до Ів. 1:51.

■ **«але перелазить деінде, той злодій і розбійник».** Зверніть увагу на те, що у кошарі є вівці, які не належать доброму пастору (пор. Мт. 7:21-23 і притчу про пшеницю і кукіль, Мт. 13:24-30). Тут існує така проблема: дехто пробує здобути те, що Бог просто пропонує через Христа, своїми власними ж зусиллями (пор. Рим. 3:19-31; 9:30-33; 10:2-4; Гал. 2:16; 5:4). Фарисеї з глави 9 є якраз хорошим прикладом існування цієї проблеми.

10:2 «Але хто входить через двері, той є пастором для овець». У цій главі присутнє очевидне об'єднання метафор: Ісус як двері для овець в загоні (Ів. 10:7), а також Ісус як пастир для овець (Ів. 10:11 та 14). Але це не є єдиний випадок подібного об'єднання метафор у Євангелії від Івана та в Новому Заповіті взагалі:

1. Ісус є Сам хлібом життя, а також Тим, хто дає цей хліб (пор. Ів. 6:35,51)
2. Ісус є Сам істиною, а також Тим, хто говорить істину (пор. Ів. 10:8:45-46 та 14:6)
3. Ісус є Сам шлях, а також Тим, хто показує цей шлях (пор. Ів. 14:6)
4. Ісус є Сам жертвою, а також Тим, хто приносить жертву (пор. Послання до євреїв).

Титул «пастир» є широкоживаним титулом у Старому Заповіті для позначення одночасно і Бога, і Месії (пор. Пс. 23; Пс. 80:1; Іс. 40:10-11; 1 Петр. 5:1-4). Іудейські вожді називалися «фальшивими пастирями» у Єрем. 23; Єзек. 34 та Іс. 56:9-12. Слово «пастир» пов'язане зі словом «пастор» (пор. Еф. 4:11; Тит 1:5,7).

10:3 «вівці слухають його голос». В основі визнання та послуху є взаємні стосунки. У Івана слова «слухати» («чути») (пор. Ів. 4:42; 5:24,25,28-29; 8:47; 10:16,27; 18:37) і «бачити» (пор. Ів. 3:3; 12:40; 20:8) використовуються у значенні «довіряти» Ісусу /«вірити» в Ісуса як в Христа.

■ **«він кличе своїх овець по імені».** Ісус знає Особисто всіх своїх овець, і кожену із них окремо (так само, як і ЯХВЕ, пор. Ів. 10:29-31). Пастухи часто мали клички для своїх тварин, навіть якщо це були великі стада.

З теологічної точки зору вражає, що Ісус кличе Своїх справжніх овець з-поміж фальшивих овець з народу Іуди. Народ заповіді ніколи не були справжнім народом Божим. Це радикально і навіть скандально з точки зору Нового Заповіту: віра людини, а не її походження, визначає її майбутнє! Віра є особистим, а не національним поняттям!

Іудейські вожді, які виступали проти Ісуса не були з числа Божого народу (пор. Ів. 10:26)!

■ **«і веде їх».** Тут мається на увазі не тільки спасіння, а й щоденне керівництво (пор. Ів. 10:4,9).

10:4 Можливо тут мається на увазі загальноприйнятий звичай, коли тварин з різних отар зганяли на ніч в один загін. А вранці пастир кликав овець, і вони слідували за ним.

10:5 Церква завжди зіштовхувалася з фальшивими пасторами (пор. 1 Тим. 4:1-3; 2 Тим. 4:3-4; 1 Ів. 4:5-6; 2 Петр. 2).

10:6 «Оцю притчу Ісус їм розповів». Слово, яке тут перекладене як «притча» (*parabolē*) не є загальноприйнятим, однак воно походить від такого ж кореня (*paroimian*). Така форма слова зустрічається лише тут, в Ів. 16:25,29 та 2 Петр. 2:22. І хоча це інша форма, видається, що вона в оригіналі є синонімічною по відношенню до більш розповсюдженого слова «притча» (яке вживається у Синоптичних Євангеліях). Зазвичай, під словом «притча» розуміють спосіб передачі духовних істин для того, щоб зробити їх більш зрозумілими через використання загальнопоширених у тій культурі речей чи практик. Однак, таким чином можна і заховати істини від духовно сліпих очей (пор. Ів. 16:29; Мр. 4:11-12).

■ **«але вони не зрозуміли».** Ясно з часової точки зору глава 10 відразу слідує за подіями глави 9, то «вони» — це фарисеї. Вони стверджували, що бачать (пор. Ів. 9:41), але насправді не бачили (пор. Ів. 10:20). Релігія може бути і перешкодою, а не тільки мостом.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 10:7-10**

⁷Тому Ісус заговорив до них знову: «По правді, по правді, кажу Я до вас: Я — двері вівцям. ⁸Всі, хто прийшли переді Мною, є злодіями і розбійниками, але вівці їх не слухали. ⁹Я — двері: хто увійде через Мене, той спасеться; і ввійде, і вийде, та й знайде пасовисько. ¹⁰Злодій проходить тільки, щоб украсти, вбити і знищити; Я ж прийшов, щоб вони мали життя, і мали його в надлишку».

10:7 «Я — двері вівцям». Це одне із семи знаменитих «Я Є» тверджень у Євангелії від Івана. Ця метафора підкреслює істину, що Ісус — єдиний справжній шлях (пор. Ів. 8, 10; 14:6). Це часто називають ексклюзивним скандалом Євангелія. Якщо Біблія є самовідкриттям Бога, то, значить, існує єдиний шлях примирення з Ним — через віру у Христа (пор. Дії 4:12; 1 Тим. 2:5). Див. коментар до Ів. 8:12.

10:8 «Всі, хто прийшли переді Мною, є злодіями і розбійниками». Відповідно до контексту глав 9 і 10 (свято Обновлення храму — Ханука; пор. Ів. 10:22), ці слова можна зрозуміти як натяк на месіанські зазіхання Макавеїв та їхніх нащадків в міжзаповітний період. Однак, швидше за все, ці слова стосуються старозавітних текстів про фальшивих пастирів (пор. Іс. 56:9-12; Єрем. 23; Єзек. 34; і Зах. 11).

Дуже образна мова та неоднозначні антецеденти змушували ранніх переписувачів змінити або розширити даний текст для того, щоб пояснити його значення. В одному із рукописів (в манускрипті D) просто пропущене узагальнююче слово «всі», а в деяких ранніх рукописах (P⁴⁵, P⁷⁵, X^{*}) відсутня фраза «переді Мною».

10:9 «хто увійде через Мене, той спасеться». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО КЛАСУ з ПАСИВНИМ ДІЄСЛОВИМ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ. Ісус — єдиний шлях до Бога (пор. Ів. 14:6). Дієслово «спасеться» в даному контексті, можливо, відображає своє старозавітне значення фізичного спасіння (наприклад, вівці врятовані). Однак, Іван часто використовує терміни, які мають значення, що накладаються одне на одне. Тому концепт духовного спасіння також не слід забирати з цього контексту (пор. Ів. 10:42).

10:10 «Злодій». Це показує приховані мотиви фальшивих пастирів. В цьому і відображаються задуми сатани! Про недобросовісне відношення найманих працівників по відношенню до овець сказано в Ів. 10:12-13.

▣ «знищити». Див. наступну Спеціальну тему.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЗНИЩЕННЯ (APOLLUMI)

Цей термін має широке семантичне поле значень, через що в богослов'ї виникало багато плутанини стосовно питання остаточного засудження та знищення грішників. Основне, буквальне значення слова, яке утворилося від *apo* та *ollumi* — «знищувати», «руйнувати».

Проблема виникає через те, що цей термін часто вживається у переносному значенні. Це чітко можна побачити в «Грецько-англійському лексиконі Нового Заповіту, заснованого на семантичних полях» Лоу і Ніда [Louw and Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic Domains*], Т. 2, стор. 30. В цій праці назвали декілька значень цього терміну:

1. знищити (наприклад, Мт. 10:28; Лк. 5:37; Ів. 10:10; 17:12; Дії 5:37; Рим. 9:22 з Т.1, стор. 232)
2. не отримати (наприклад, Мт. 10:42, Т. 1, стор. 566)
3. втратити (наприклад, Лк. 15:8, Т. 1, стор. 566)
4. не знати місцезнаходження (наприклад, Лк. 15:4, Т. 1, стор. 330)
5. померати (наприклад, Мт. 10:39, Т. 1, стор. 266)

Герхард Кіттель в своїй праці «Богословський словник Нового Заповіту», Т.1 [Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. 1], стор. 394, намагається виділити різні способи вживання цього терміну, звівши все до чотирьох наступних значень:

1. знищити або вбити (наприклад, Мт. 2:13; 27:20; Мр. 3:6; 9:22; Лк. 6:9; 1 Кор. 1:19)
2. втрачати або страждати від втрати (наприклад, Мр. 9:41; Лк. 15:4,8)
3. загинути (наприклад, Мт. 26:52; Мр. 4:38; Лк. 11:51; 13:3,5,33; 15:17; Ів. 6:12,27; 1 Кор. 10:9-10)

4. загубитись (наприклад, Мт. 5:29-30; Мр. 2:22; Лк. 15:4,6,24,32; 21:18; Дії 27:34).

Далі Кіттель говорить, що «в загальному, ми можемо стверджувати, що значення 2 і 4 стосуються цього світу (як у Синоптичних Євангеліях), тоді як 1 і 3 значення — світу, який гряде (як у текстах Павла і Івана) (стор. 394).

Тут присутня плутанина. Оскільки у цього терміну було дуже широке семантичне коло, то різні автори Нового Заповіту по-різному його вживали. Мені подобається праця Роберта Б. Гілдерсоуна «Синоніми Старого Заповіту» [Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*], стор. 275-277. Автор вважає, що маються на увазі ті люди, які вже померли морально та перебувають в очікуванні вічної розлуки з Богом, на противагу тим людям, які знають Христа і мають в Ньому вічне життя. Останні — «врятовані», перші — «ті, що загинули».

Роберт Б. Гілдерсоун у цій праці (стор. 276) звертає увагу, на різні місця Писання, де вживається цей термін, і де він не може буквально вказувати на повне знищення (анігіляцію): «однак такий негативний вплив на предмет знищує його цільове призначення»:

1. марнування мазі (Мт. 26:8)
2. знищення старих бурдюків для вина (Мт. 9:17)
3. знищення волосся (Лк. 21:18)
4. знищення їжі (Ів. 6:27)
5. знищення золота (1 Петр. 1:7)
6. знищення світу (2 Петр. 3:6)
7. знищення тіла (Мт. 2:13; 8:25; 12:14; 21:41; 22:7; 26:52; 27:20; Рим. 2:12; 14:15; і 1 Кор. 8:11)

Цей термін ніколи не означає повного знищення людини як особистості, а лише вказував на кінець фізичного існування людського тіла. Він також широко вживався у морально-етичному сенсі. «Всі люди вже морально загинули, оскільки вони не змогли реалізувати ту ціль, заради якої було створене людство» (стор. 276). Божою відповіддю на проблему гріха була жертва Ісуса Христа (пор. Ів. 3:15-16 та 2 Петр. 3:9). Ті, хто відкидають Добру вістку, самі стають учасниками подальшого знищення, яке включає в себе, як фізичний, так і духовний вимір (пор. 1 Кор. 1:18; 2 Кор. 2:15; 4:3; 2 Сол. 2:10). Щодо протилежної точки зору див. працю Фаджа (нижче).

Особисто я (пор. з Роберт Б. Гілдерсоун «Синоніми Старого Заповіту, стор. 276) не думаю, що цей термін вказує на анігіляцію (пор. з Е. Фадж «Вогонь пожирающий» [E. Fudge, *The Fire That Consumes*]). Термін «вічний» вживається як у значенні вічного покарання, так і в значенні вічного життя у Мт. 25:46. Якщо відкидати одне його значення, необхідно відкинути і інше!

■ **«Я ж прийшов, щоб вони мали життя, і мали його в надлишку».** Цю фразу часто цитують як запевнення матеріального достатку, але в цьому контексті вона стосується того, що кожен може особисто знати Ісуса і отримати духовні благословення (а не матеріальні речі), які Він дарує (ця фраза є паралельним текстом до Ів. 4:14 та 7:38). Тут говориться не про те, що можна мати набагато більше у цьому житті, а про пізнання та отримання істинного життя!

Якщо у Синоптичних Євангеліях Ісус постійно наголошує на Царстві Божому, то у Євангелії від Івана Ісус наголошує на вічному житті. Будь-хто може отримати його зараз! Царство уже відкрито!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 10:11-18

¹¹«Я — пастор добрий; пастор добрий кладе Своє життя за овець. ¹²А той, хто найманий, і не є пастором, і хто, не є власником овець, коли бачить, як приходить вовк, то він залишає овець і тікає геть; а вовк хапає їх, і розганяє їх. ¹³Він тікає, тому що він є найманим, і не турбується про овець. ¹⁴Я — пастор добрий, і Я знаю Своїх, і Мої знають Мене, ¹⁵так само, як Отець знає Мене, і Я знаю Отця; і Я кладу Своє життя за овець. ¹⁶У мене є й вівці, які не з цієї отари; Я маю принести їх також, і вони чують Мій голос; і вони стануть одним стадом з одним пастором. ¹⁷Саме тому Отець любить Мене, тому що Я кладу Своє життя, щоб отримати його знову. ¹⁸Ніхто не забере його від мене, але Я віддаю його за власною волею. У Мене є влада віддавати, і у Мене є влада прийняти його знову. Таку заповідь Я отримав від Мого Отця».

10:11,14 «Я — пастор добрий». Це був старозавітний титул Месії (пор. Єзек. 34:23; Зах. 11; 1 Петр. 5:4) та ЯХВЕ (пор. Пс. 23:1; 28:9; 77:20; 78:52; 80:1; 95:7; 100:3; Іс. 40:11; Єрем. 23:1; 31:10; Єзек. 34:11-16).

Існує два грецьких слова, які можна перекласти як «добрий»: (1) *agathos*, яке, зазвичай, в Івана вживається по відношенню до предметів та (2) *kalos*, який використовувався у Септуагінті для протиставлення доброго до злого. У Новому Заповіті це слово має значення «прекрасний», «благогородний», «моральний», «достойний». Обидва цих слова вжиті разом у Лк. 8:15. Див. коментар до Ів. 8:12.

10:11 «пастор добрий кладе Своє життя за овець». Тут мається на увазі заступницька жертва Христа (пор. Ів. 10:11,15,17,18). Він добровільно віддав своє життя за грішне людство (пор. Іс. 52:13-53:12; Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21). Справжнє життя, життя в надлишку приходить лише через Його смерть.

В книзі Брюса М. Метцгера «Коментар до тексту грецького Нового Заповіту» [Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*] є цікава думка щодо цього вірша:

«Замість фрази “покласти своє життя”, яка є характерною для текстів Івана (Ів. 10:15,17; 13:37,38; 15:13; 1 Ів. 3:16), в декількох джерелах (P⁴⁵, K*, D) вона замінена на фразу “віддати своє життя”, яка зустрічається у Синоптичних Євангеліях (Мт. 20:28; Мр. 10:45)» (стор. 230).

10:14 «Я знаю Своїх, і Мої знають Мене». Слово «знати» вжито у своєму єврейському значенні (див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону)). Як Син знає Отця, і Отець — Сина, так само і Ісус знає тих, хто вірують в Нього, і вони знають Його. Вони «побачили» і «почули» (пор. Ів. 10:4), а також відреагували (пор. Ів. 1:12; 3:16). Християнство — це особисті відносини (пор. Ів. 17:20-26).

10:15 «так само, як Отець знає Мене, і Я знаю Отця». Ця тема у Івана постійно повторюється. Ісус діє та говорить на основі Своїх сокровених відносин з Отцем.

У тексті Ів. 10:14-15 наводиться вражаюча аналогія: сокровенні стосунки між Отцем і Сином порівнюються з такими ж самими стосунками між Сином і Його учнями (пор. Ів. 14:23). Ісус наголошує на древньоєврейському сенсі терміну «знати» як на особистих відносинах, а не на простому знанні про фактів. Ісус знає Отця, а той, хто знає Ісуса, знає Бога!

10:16 «У мене є й вівці, які не з цієї отари». Тут міститься відсилання на текст Іс. 56:6-8. Видається, що контекст стосується (1) самарян (пор. Ів. 4:1-42) або (2) церкви з язичників (Ів. 4:43-54). Це ясно говорить про єдність усіх тих, хто сповідує віру в Христа. Новий заповіт об'єднує іудеїв та язичників (пор. Еф. 2:11-3:13; а також коментар до 1 Кор. 12:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11)! Тексти Бут. 3:15 та Ів. 3:16 об'єднуються!

■ **«і вони стануть одним стадом з одним пастором».** Такою була завжди ціль Бога (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5-6). Богословські аспекти єдності обговорюються у Еф. 2:11-3:13 та 4:1-6.

10:17 «Саме тому Отець любить Мене». Оскільки ніхто не примушував Сина віддати Своє життя, так само і з Отцем, якого ніхто не примушував віддати Свого Сина. Але це місце і не потрібно тлумачити так, що Бог так нагородив «чоловіка» Ісуса за його послух (це, так звана, ересь адопціонізму, див. Глосарій).

■ **«Я кладу Своє життя, щоб отримати його знову».** Тут говориться про воскресіння. Зазвичай, у Новому Заповіті говориться, що Отець воскресив Сина (пор. Ів. 18б), щоб показати те, що Він прийняв Його жертву. Але тут підкреслюється, що воскресіння було у владі Самого Ісуса.

Ця фраза — прекрасна можливість продемонструвати те, що у Новому Заповіті у діяльності з викуплення людства взяли участь усі Особи Єдиної Трійці:

1. Бог Отець воскресив Ісуса (пор. Дії 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Рим. 6:4,9; 10:9; 1 Кор. 6:14; 2 Кор. 4:14; Гал. 1:1; Еф. 1:20; Кол. 2:12; 1 Сол. 1:10)
2. Бог Син воскресив Сам Себе (пор. Ів. 2:19-22; 10:17-18)
3. Бог Дух Святий воскресив Ісуса (пор. Рим. 8:11).

10:18 «У мене є влада». Такий самий термін вжито у Ів. 1:12. Його можна перекласти як «влада», «юридичне право» або «сила». Цей вірш показує силу і владу Ісуса.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 10:19-21**

¹⁹І знову між іудеями стався поділ через ці слова. ²⁰Багато з них казали: «Він одержимий і божевільний». Нащо ви Його слухаєте?». ²¹Інші ж казали: «Це не схоже на слова одержимого. Чи може біс відкривати очі?».

10:19 Випадки, коли вчення Ісуса розділяло людей, можна знайти в усьому Євангелії від Івана (зокрема, Ів. 6:52; 7:12,25,43; 9:16; 10:19-21; 11:36-37). Таїнство того, хто одні приймають, а інші відкидають Радісну вістку відображає суперечність між божественним призначенням та свободою волі у людини!

10:20 «Він одержимий і божевільний». Це було загальне звинувачення проти Ісуса, яке базувалося на двох різних міркуваннях:

1. у Ів. 10:20, як і в Ів. 7:20 Ісуса звинувачували в тому, що він психічно хворий
2. це ж саме звинувачення фарисеїв використовували для того, щоб пояснити, звідки походить сила в Ісуса (пор. Ів. 8:48,52).

10:21 У Ів. 10:21 було два запитання:

1. Ів. 10:21а — *ouk*, яке вимагає відповідь «так»
2. Ів. 10:21б — *te*, яке вимагає відповідь «ні»

Див. книгу Джеймса Хеветта «Новий Заповіт грецькою мовою» [James Hewett, *New Testament Greek*], стор. 171.

Цей вірш показує, наскільки все ж таки складними були граматичні правила в давньогрецькому койне. Однак, у таких ситуаціях саме контекст, а не граматична форма речення визначає смисл тексту.

Зцілення сліпого було месіанським знаком (пор. Вих. 4:11; Пс. 146:8; Іс. 29:18; 35:5; 42:7). В цьому тексті, як і в Ів. 9, показана сліпота Ізраїлю (пор. Іс. 42:19).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 10:22-30**

²²В той час в Єрусалимі проходило Свято обновлення; ²³і була зима, і Ісус ходив в храмі в притворі Соломона. ²⁴Тоді іудеї Його оточили, і говорили Йому: «Скільки Ти ще будеш тримати нас у невіданні? Якщо Ти є Христос, скажи нам прямо». ²⁵Ісус відповів їм: «Я ж говорив вам, а ви не вірували; діла, які Я чину в ім'я Мого Отця, свідчать про Мене. ²⁶Але ви не вірите, тому що ви не з Моїх овець. ²⁷Мої вівці чують Мій голос, і Я знаю їх, і вони слідуєть за ними; ²⁸і Я їм даю вічне життя, і вони не загинуть, і ніхто не забере їх з Мосі руки. ²⁹Мій Отець, який дав їх мені, є більшим понад усе; і ніхто не забере їх з руки Отця. ³⁰Я і Отець — одне ціле.

10:22 «Свято обновлення». Йосип Флавій називав це свято «Святом світла». Сьогодні ми знаємо це свято як Хануку. Це восьмиденне свято, яке випадає приблизно на середу грудня. Його святкують як згадку про повторне посвячення Храму в Єрусалимі після воєнної перемоги Юди Макавейського у 164 р. до н.е. У 168 р. до н.е. Антіох IV Епіфан, правитель селевкідів, намагався насильно повернути іудеїв до елліністичних релігійних практик (пор. Дан. 8:9-14). Він перетворив Єрусалимський Храм на язичницьке капище і поставив вівтар Зевсу у Свята Святих. Юда Макавейський, один із синів священика Модіна, переміг цього сирійського владика, очистив та повторно посвятив Храм (пор. I Мак. 4:36-59; II Мак. 1:18). У Івана це іудейське свято є символічним приводом для того, щоб Ісус відкрив Себе іудейським вождями, жителям Єрусалиму та натовпам паломників (пор. Ів. 7-11).

■ **«храмі в притворі Соломона».** Це була крита територія у східній частині Двору жінок, де навчав Ісус. Йосип Флавій писав, що цей притвор не постраждав після знищення Храму Вавилоном у 586 р. до н.е.

10:23 «і була зима». Це коментар очевидця подій.

10:24 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вказує істинність чого-небудь з точки зору автора або його літературного задуму. В даній главі є декілька УМОВНИХ РЕЧЕНЬ ПЕРШОГО ТИПУ (пор. Ів. 10:24, 35, 37 і 38). Використання такої конструкції у 24 вірші показує, що вона може передавати буквальный сенс. Тобто ці фарисеї не вірили в те, що Ісус був Месією, але вони хотіли Його

спровокувати.

▣ **«скажи нам прямо».** В цьому вірші необхідно дещо прояснити. По-перше, Ісус навчав притчами, використовуючи образну мову та двозначні твердження. Натопи у Храмі хотів, щоб Він висловився однозначно. Див. Спеціальна тема: Parrhēsia.

По-друге, іудеї, які жили в дні Ісуса, не очікували, що Месія прийде саме як Бог в плоті. Ісус декілька разів чітко вказував на Свою єдність з Богом (пор. Ів. 8:56-59), але в даному випадку вони хотіли від чого очевидного зізнання, чи є Він Месія. Іудеї очікували, що Помазаник буде поводитися як Мойсей (пор. Повт. Зак. 18:15,19). Ісус поведив себе так само у главі 6. Його діла виконували старозавітні пророцтва, зокрема, щодо зцілення сліпого (Ів. 9). Вони вже мали усі необхідні докази. Справжня проблема полягала у тому, що Ісус не підходив під їхні традиційні воєнні та націоналістичні очікування по відношенню до Месії.

10:25 «діла, які Я чину в ім'я Мого Отця, свідчать про Мене». Ісус стверджував, що Його діла підтверджують істинність Його заяв (пор. Ів. :23; 5:36; 10:25,38; 14:11; 15:24).

10:26 Яка вражаюча заява!

10:28 «Я їм даю вічне життя». Вічне життя є поняттям, яке одночасно має як кількісний, так і якісний вимір. Це життя в новому віці. Воно вже доступне через віру у Христа (пор. Ів. 3:36; 11:24-26).

▣ **«і вони не загинуть, і ніхто не забере їх з Моєї руки».** Це **ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ** разом із **АОРИСТОМ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**. Це місце стосовно захищеності віруючих є одним із найбільш категоричних текстів у Новому Заповіті (пор. Ів. 6:39). Очевидно, що ніхто, крім нас самих, не зможе нас відділити від Божої любові (пор. Рим. 8:38-39; Гал. 5:2-4). Впевненість у спасінні (див. Спеціальна тема: Впевненість у спасінні) повинна урівноважуватися непохитністю у вірі (див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри). В основі впевненості має бути характер та діяння Триєдиного Бога.

Євангеліє від Івана підтверджує впевненість у спасінні тих, хто продовжує Перебувати у вірі в Ісуса Христа. Все починається з первісного рішення покаятися та увірування, і продовжується образом життя згідно з вірою. Богословська проблема виникає тоді, коли особиста віра перетворюється у предмет відносин власності («якщо вже раз спасений, то вже завжди спасений»). Постійність у вірі — ось доказ справжнього спасіння (див. Послання до євреїв, Послання Якова та 1 Послання Івана).

10:29 NASB, NKJV «Мій Отець, який дав їх мені, є більшим понад усе»

NRSV «Те, що Мій Отець дав Мені, є більшим, ніж все решту»

TEV «Те, що Мій Отець дав Мені, є більшим за все»

NJB «Отець за те, що Він дав мені, — є більшим понад все інше»

Питання в тому, що є об'єктом у цій фразі, який «більший, ніж»: (1) народ, який Бог дав Ісусу (NRSV, TEV) чи (2) Сам Бог (NASB, NKJV, NJB). Друга частина цього вірша вказує на те, що хтось може забрати послідовників Ісуса. З богословської точки зору видається, що найбільше підходить другий варіант тлумачення.

Див. Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні).

Яке прекрасне місце про впевненість віруючого у спасінні, яке ґрунтується на могутності Отця! Збереження віруючих, як і інші біблійні істини, представлена у вигляді відносин заповіту, наповнених внутрішньою напругою. Надія віруючих та їхня впевненість в спасінні заснована на характері Триєдиного Бога, Його милосерді та благодаті. Однак, віруючий повинен постійно жити вірою. Спасіння починається прийнятого під дією Святого Духа первісного рішення щодо покаятися та увірування. Продовження повинне стати життя у каятті, вірі, послуху та непохитності! Спасіння не є товаром (страхуванням життя, квитком на небо), а особистими відносинами з Богом через Христа, які постійно розвиваються.

Переконливим доказом правильних відносин з Богом є те, як змінилось, і як продовжується змінюватися і надалі життя людини у вірі і служінні (пор. Мт. 7). У Біблії досить мало сказано про плотських християн (пор. 1 Кор. 2-3). Норма для християнина — це уподібнення Христу уже зараз, а не на небі після смерті. У Біблії немає недостачі гарантії та впевненості у спасінні для тих, хто духовно зростає, служить і перебуває у боротьбі з гріхом. Але без кореня немає плоду! Спасіння — тільки по благодаті, тільки через віру, але

істинне спасіння повинно проявлятися у «добрих ділах» (пор. Еф. 2:10; Як. 2:14-26).

10:30-33 «Я і Отець — одне ціле... Іудеї знову схопили каміння, щоб побити Його». Це одна із найсильніших заяв Ісуса про Себе, що Він одночасно є Месією і Богом (пор. Ів. 1:1-14; 8:58; 14:8-10, і особливо Ів. 17:21-26, де також вживається фраза «одне ціле»). Іудеї прекрасно зрозуміли, що Він сказав, і розцінили це як богохульство (пор. Ів. 10:33; 8:59). Вони збиралися на основі тексту Лев. 24:16 закидати Його камінням. В найбільш ранньому церковному спорі стосовно Особи Христа (Арій вважав, що Христос є просто первонародженим, але не Богом, тоді як Афанасій Великий доводив, що Христос, все ж таки, є Бог) Афанасій часто використовував місця Ів. 10:30 та 14:9 (див. Кембриджська історія Біблії [*The Cambridge History of the Bible*], том 1, стор. 444. Щодо терміну «аріанство» див. Глосарій).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА,

³¹Т Іудеї знову схопили каміння, щоб побити Його. ³²Ісус запитав їх: «Я показав вам скільки хороших діл від Отця, за яке із них ви хочете побити Мене камінням?». ³³Іудеї відповіли Йому: «Не за добре діло ми хочемо побити Тебе камінням, але за богохульство: Ти, будучи людиною, робиш Себе *подібним* Богу». ³⁴Ісус відповів їм: «Хіба не написано у вашому Законі: “я сказав: ви боги”? ³⁵Якщо він сам називає богами, тих, до кого прийшло слово Боже (а Писання не може бути порушено), ³⁶чому ви кажете Тому, кого пожертвував Отець і послав у світ: “ти богохульствуєш”, тому що я кажу: “Я — Син Божий”? ³⁷Якщо Я не чиню діл Отця Мого, то не віруйте в Мене; ³⁸але якщо ж Я їх чиню, хоча ви і не вірите Мені, повірте Моїм ділами, і ви дізнаєтесь і зрозумієте, що Отець в Мені, а Я в Отці». ³⁹Через це вони знову спробували схопити Його, але Він вислизнув з їхніх рук.

10:31 Цей вірш пов'язаний із заявою Ісуса в Ів. 10:30. Ісус відповідає на їхні звинувачення досить незвичайною рабиністичною аргументацією. Це, в основному, гра слів із терміном *Elohim*, який є старозавітним іменем Бога (Бут. 1) у ФОРМІ МНОЖИНИ, і який часто вживався по відношенні до ангелів і людських вождів (суддів). Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

10:32 Добрий (*kalos*) пастор чинить добрі (*kalos*) діла від Отця.

10:33 «за богохульство». Ісус знав, що вони правильно зрозуміли Його заяву про те, що Він з Отцем — одне ціле.

10:34 «у вашому Законі». Ісус тут цитує Псалми, але називає їх «Законом» (сам термін «Тора» означає «навчання», пор. Ів. 12:34; 15:25; Рим. 3:9-19). Терміном «Закон» зазвичай називають Писання Мойсея (Тору): книги від Буття до Повторення Закону. Тут приклад більш широкого використання цього слова — позначення ним цілого Старого Заповіту.

■ **«ви боги».** Тут Ісус використовує цитату з Пс. 82:6, в якій використовується слово *elohim* по відношенню до людей-суддів (див. *Elohim* в Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога). Ці судді (навіть неправедні) називалися все одно «синами Всевишнього». Іудеї накинулися на Ісуса через те, що Він, будучи людиною, називав себе: (1) Сином Божим і (2) одним цілим з Богом. Але і інших людей (Вих. 4:16; 7:1; 22:8,9; Пс. 82:6; 138:1) називали «богами».

В рабиністичній аргументації Ісуса, схоже, можна прослідкувати таку логіку: якщо Писання є істинним, і людей називали *elohim*, то чому ви називаєте Мене богохульником через те, що Я назвався Сином Божим? Саме слово *Elohim* на івриті в МНОЖИНІ, але коли в тексті мається на увазі Бог Старого Заповіту, то він завжди перекладається ОДНИНОЮ та узгоджується з ДІЄСЛОВОМ у МНОЖИНІ. Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога. Також це може бути типовою грою слів у Івана: (1) використання терміну, який має два значення і (2) використання грецького запитання, яке вимагає відповіді «так».

10:35 «(а Писання не може бути порушено)». Ісус часто коментує слова Ісуса, тому неясно, чи цей текст є словами Ісуса, чи, все ж таки, коментарем Івана. Однак, через те, що біблійний текст є однаковою мірою богонатхненний, то це не має значення. Головний сенс цих слів — підтвердження істинності Писання. Ісус та апостоли розглядали Старий Заповіт і їхні тлумачення Старого Заповіту як істинно слово Боже

(пор. Мт. 5:17-19; 1 Кор. 2:9-13; 1 Сол. 2:13; 2 Тим. 3:16; 1 Петр. 1:23-25; 2 Петр. 1:20-21; 3:15-16).

Єпископ Х. Ч. Дж. Моулі у своїй книзі «Життя єпископа Моулі» [Н. С. G. Moule, *The Life of Bishop Moule*] говорить:

«Він [Христос] абсолютно довіряв Біблії і, незважаючи на те, що в ній є речі заплутані та незрозумілі, які мене сильно бентежать, я збираюся не сліпо, але з благоговінням довіряти цій Книзі, наслідуючи Його приклад» (стор. 138).

10:36 У цьому вірші Ісус стверджує, що Отець обрав (або «посвятив» чи «освітив») Його і послав Його (як Месію). Таким чином, Він дійсно мав право називатися «Синоном Божим». Як судді Ізраїлю представляли собою Бога (Пс. 82:6), так і Він представляв Отця у світі і ділах. Див. Спеціальна тема: Посланий (*apostellō*).

10:37 Про це ж саме говориться і в Ів. 10:19-21. Чуда Ісуса відображали діяльність самого Бога.

10:37, 38 «Якщо, якщо». Це УМОВНІ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ. Ісус дійсно чинив діла Отця. А якщо ж це так, то вони мали б увірувати у Нього, не сумніваючись, що Він і Отець є одним цілим (пор. Ів. 10:30,38). Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.

10:39 Це один із кількох прикладів, коли Ісус вислизав від тих, хто намагалися Його причинити зло (пор. Лк. 4:29-30; Ів. 8:59). Не зрозуміло, чи ці втечі були наслідком (1) чуда, чи (2) того, що Ісус зовні нічим не відрізнявся від інших людей, що дозволяло Йому просто розчинитися у натовпі.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 10:40-42

⁴⁰І Він знову пішов за Йордан в те місце, де Іван спочатку хрестив, і залишався там. ⁴¹Багато приходили до Нього і казали: «Хоча Іван не чинив жодних чуд, але все, що Іван казав про цього чоловіка, було істинним». ⁴²І багато увірували у Нього там.

10:40 Тут мається на увазі Зайордання — територія напроти Єрихону, недалеко від міста під назвою Віфанії.

10:41 І знову Іван наголошує на визнанні Іваном Хрестителем Ісуса (пор. Ів. 1:6-8,19-42; 3:22-30; 5:33)! Це місце є контраргументом по відношенні до деяких ересей, які з'явилися навколо особи Івана Хрестителя.

10:42 Якщо іудейські вожді відкинули Ісуса, то багато простих людей (жителів того краю) відповіли Йому вірою (пор. Ів. 2:23; 7:31; 8:30).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Ісус так часто поєднував метафори (наприклад, «Ісус є одночасно дверима для овець і добрим пастором»)?
2. Яке старозавітне підґрунтя у тексті 10 глави?
3. В чому значення того, що Ісус «поклав Своє життя»?
4. Чому іудеї продовжували звинувачувати Ісуса в тому, що він одержимий бісом?
5. Чому діла Ісуса є такими важливими?
Як співвідносяться «охорона віруючих» та «перебування святих у вірі»?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 11

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Смерть Лазаря 11:1-16	Смерть Лазаря 11:1-16	Воскресіння Лазаря 11:1-6	Смерть Лазаря 11:1-4	Воскресіння Лазаря 11:1-4
		11:7-16	11:5-7	11:5-10
			11:8 11:9-11	11:11-16
			11:12 11:13-15 11:16	
Ісус — воскресіння і життя 11:17-27	Я — воскресіння і життя 11:17-27	11:17-27	Ісус — воскресіння і життя 11:17-19 11:20-22 11:23 11:24 11:25-26 11:27	11:17-27
Ісус заплакав 11:28-37	Ісус і останній ворог — смерть 11:28-37	11:28-37	Ісус заплакав 11:28-31 11:32 11:33-34a 11:34b 11:35-36 11:37	11:28-31 11:32-42
Повернення Лазаря до життя 11:38-44	Лазар воскрес із мертвих 11:38-44	11:38-44	Повернення Лазаря до життя 11:38-39a 11:39b 11:40-44	
Змови вбити Ісуса 11:45-53	Змови вбити Ісуса 11:45-57	11:45-53	Змова проти Ісуса 11:45-48 11:49-52 11:53-54	11:43-44 Іудейські вожді вирішують заповідати смерть Ісуса 11:45-54
11:54 11:55-57		11:54 11:55-57	11:55-57	Незабаром Пасха 11:55-57

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'яťох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.

3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

БОГОСЛОВСЬКИЙ ПІДСУМОК

Богословське значення глави 11 Євангелія від Івана полягає в наступному:

1. Тут показана триваюча сила і влада Ісуса.
2. Смерть Лазаря була планом Божим для того, щоб Ісус був прославленим.
3. Розмова Марти з Ісусом дозволила їй висловити свою віру, а Ісусу — розкрити Самого Себе (тобто об'явити про воскресіння і життя, Ів. 11:25).
4. Ісус дарує вже зараз вічне життя (реалізована есхатологія). Це і символізує воскресіння Лазаря. Ісус має владу над смертю!
5. Невірство існує навіть поряд з могутнім чудом (тобто непростим гріх, див. Спеціальна тема: Непрошений гріх!)

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:1-16

¹Т ось був хворий один чоловік — Лазар з Віфанії, з села Марії та її сестри Марти. ²Це була та Марія, яка помазала Господа миром і витерла Його ноги своїм волоссям, брат якої, Лазар, захворів. ³Тому сестри послали *вістку* Йому, кажучи: «Господи, ось той, кого Ти любиш, хворий». ⁴Але коли Ісус почув це, Він сказав: «Ця хвороба не до смерті, але для слави Божої, щоб Син Божий міг прославитися через неї». ⁵А Ісус любив Марту і її сестру, і Лазаря. ⁶Тому, коли Він почув, що він хворий, то Він тоді залишився на два дні довше в тому місці, де Він був. ⁷Тоді після цього Він сказав учням: «Підемо знову до Іудеї». ⁸Учні сказали Йому: «Рабі, іудеї недавно ж намагалися побити Тебе камінням, а Ти знову йдеш туди?». ⁹Ісус відповів: «Чи не дванадцять годин має день? Якщо хто ходить вдень, то не спотикається, тому що бачить світло цього світу. ¹⁰Але якщо хто ходить вночі, то спотикається, тому що немає світла в ньому». ¹¹Це Він сказав, а після того Він сказав до них: «Наш друг Лазар заснув, і я йду, щоб пробудити його зі сну». ¹²Учні сказали Йому: «Господи, якщо він заснув, то він виздоровіє». ¹³А Ісус говорив про смерть, але вони подумали, що Він говорить про простий сон. ¹⁴Тому Ісус сказав їм прямо: «Лазар помер ¹⁵і Я радий за вас, що Мене там не було, щоб ви змогли увірувати; тому підемо до нього». ¹⁶Тому Фома, який називався Близнюк, сказав до *інших* учнів: «Підемо й ми, щоб ми могли померти з Ним».

11:1 «був хворий один чоловік». Тут використано ДІЄСЛОВО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яке означає, що він був хворий протягом довгого часу. Однак, ДІЄСЛОВО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ у цьому випадку також може перекладатися як «захворів».

■ **«Лазар».** Це єврейське ім'я «Слезар», яке означає «Бог допомагає», або «Бог — помічник». Іван допускає, що читачі його Євангелія вже знали про дружбу Ісуса з Марією, Мартою і Лазарем (пор. Лк. 10:38-42 — це єдина згадка про них у Синоптичних Євангеліях).

■ **«Віфанії».** Це не та Віфанія, про яку говорилося у Ів. 1:28 та 10:40, і яка була недалеко від Єрихону біля річки Йордан. Віфанія, про яку говориться тут, знаходилась на відстані приблизно в дві милі на південний схід від Єрусалиму, на схилі гори Оливної. Ісус під час своїх подорожей в Єрусалим дуже любив зупинятися тут.

■ **«Марії».** Єврейське ім'я «Міріам».

■ **«Марти».** На арамейській мові це ім'я означає «пані». Досить незвично, що Марта, яка є старшою, не згадується першою; це можна співвіднести з текстом Лк. 10:38-42.

11:2 «Це була та Марія, яка помазала Господа миром і витерла Його ноги своїм волоссям». Текст Ів. 11:2 є ще одним редакційним коментарем Івана (див. TEV, NET). Ця розповідь про відданість Марії (пор.

Ів. 12:2-8) є паралельним текстом по відношенню до розповіді у Матвія (Мт. 26:6-13) і Марка (Ів. 14:3-9). Жінка, яка здійснила подібне помазання (Лк. 7:36 і далі) є зовсім іншою жінкою, це не є Марія. В цьому вірші говориться про подію, яке ще не була записаною у цьому Євангелії, а була записана пізніше — у главі 12. Багато-хто вважає, що Іван очікував, що його читачі і так уже знають про цю сім'ю з інших джерел.

Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії (BDB 603)

11:3 «сестри послали вістку Йому». Вони послали вістку Ісусу, який був в Переї, за Йорданом.

■ **«той, кого Ти любиш, хворий».** Ця фраза показує унікальні відносини Ісуса з цією сім'єю. Тут використаний грецький термін *phileō*. Однак, в грецькому койне терміни *phileō* та *agapaō* є взаємозамінними (пор. Ів. 11:5; 3:35; 5:20).

11:4 «Ця хвороба не до смерті, але для слави Божої». Це означає, що Ісус знав, що Лазар був хворий. Він мав дозволити йому померти для того, щоб Отець міг показати Свою силу через Нього завдяки його воскресінню з мертвих. Хвороби та страждання бувають інколи по волі Божій (пор. Ів. 9:3; Книга Йова; 2 Кор. 12:7-10).

■ **«слави Божої».** Діла Ісуса відкривають «славу Божу». Див. коментар до Ів. 1:14.

■ **«щоб Син Божий міг прославитися через неї».** Слово «Божий» (в оригіналі — «Бога») в РОДОВОМУ ВІДМІНКУ відсутнє у давньогрецьких манускриптах-папірусах P⁴⁵ та P⁶⁶. Ця хвороба мала б принести славу обом: і Отцю, і Сину. Але в цій обстановці Ісусова слава є зовсім іншим, ніж це можна очікувати. В усьому Євангелії від Івана це слово стосується розп'яття Ісуса та Його прославлення. А саме воскресіння Лазаря призведе до того, що іудейські вожді ще більше забажають смерті Ісусові.

11:5 І ще один редакційний коментар Івана (пор. Ів. 11:36).

11:6 «Він тоді залишився на два дні довше в тому місці, де Він був». Ісус почекав, поки Лазар помер. У Ісуса не було улюбленців. А в цій хворобі було божественний промисел (пор. Ів. 11:15; 9:3).

11:7 «Тоді після цього Він сказав учням: “Підемо знову до Іудеї”». Ця розмова учнів, яка відбулася після слів Ісуса, показує, що учні були добре обізнані про плани іудеїв побити Ісуса камінням (пор. Ів. 11:8; 8:54; 10:31,39). Учні проявили досить дивне поєднання віри і страху (пор. Ів. 11:16). Фому часто уявляють як учня, що перебуває у сумнівах, але тут він був готовий померти з Ісусом (пор. Ів. 11:16). Майкл Магілл у своїй праці «Новий Заповіт: переклад рядків» [Michael Magill, *New Testament TransLine*] добре примітив, що фраза «підемо» у Ів. 11:7 змінюється на «але я піду» в Ів. 11:11 (стор. 345, #43). Учні боялися та були повні сумнівів, але Ісус був впевнений. І це саме Фома приєднався до Ісуса («підемо») у тексті Ів. 11:6!

11:9-10 Це місце, можливо, є «містком», який поєднує дану главу з попередніми текстами Ів. 8:12 та Ів. 9:4-5 (пор. Ів. 12:35). Запитання у тексті Ів. 11:9а очікує на відповідь «так».

Тут очевидний контраст між тими, хто слідує за Божою волею (зокрема, Ісус), і тими, хто не слідує (Ів. 11:10 — іудеї). Ісус не помиляється, йдучи туди, куди Бог веде Його, тому що Він світло для світу!

Такий контраст між світлом і темрявою є характерний для іудейської літератури мудрості та кумранських рукописів (зокрема, «Рукопис Синів світла проти Синів темряви» або «Війна Синів світла проти Синів темряви»).

■ **«Якщо... якщо».** Це два УМОВНИХ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які вказують потенційну можливість дії у майбутньому.

11:11 «Наш друг Лазар заснув». В оригіналі ДІЄСЛОВО вжито у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Учні не зрозуміли Ісуса, тому що вони сприйняли Його слова занадто буквально (пор. Ів. 11:13). Ісус використав таку метафору для позначення смерті так само, як це робилося в Старому Заповіті (пор. Повт. Зак. 31:16; 2 Сам. 7:12; 1 Цар. 1:21; 2:10; 11:21,43; 14:20 і

т.д.). Англійське слово «кладовище» (*cemetery*) походить від того ж самого кореня, що і грецьке слово «спати».

11:12 «якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вказує на істинність речей з точки зору автора або його літературного задуму.

■ **«він виздоровів».** Буквально — «врятується» у його старозавітному використанні («фізичне визволення») (пор. Як. 5:15). Тут учні знову не зрозуміли Ісуса, оскільки вони сприйняли Його метафору (тобто «заснув») буквально. Те, що слухачі не розуміли слів Ісуса, є характерним для Євангелія від Івана (зокрема, Ів. 11:23-24). Він згори, а вони ж знизу. Без допомоги Святого Духа (після П'ятидесятниці) вони не могли б зрозуміти цього!

11:13 Ще один редакційний коментар від Івана.

11:14 «Ісус сказав їм прямо». Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*).

11:15 «Я радий за вас, що Мене там не було, щоб ви змогли увірувати». Ісус стверджував, що воскресіння Лазаря відбудеться не через Його дружбу з ним, або через глибоку скорботу Марії та Марти, але для того, щоб (1) примножити віру учнів (вірш 14) і (2) побудити увірувати іудейський натопв (Ів. 11:42). У Івана віра є процесом. Інколи вона розвивається (як, наприклад, в учнів, пор. Ів. 2:11), інколи — не розвивається (як, наприклад, у очевидців у Ів. 8:31-59).

11:16 Цей вірш чітко показує віру Фоми. Він збирався померти з Ісусом. Учням було необхідно показати владу Ісуса над смертю — найбільшим страхом людства.

Ім'я «Форма» на арамейській мові означає «близнюк» (ще один редакційний коментар), як і грецька назва «Дідімум». У Синоптичних Євангеліях він міститься в переліку апостолів (пор. Мт. 10:3; Мр. 3:18; Лк. 6:15), і дуже часто згадується у Євангелії від Івана (пор. Ів. 11:16; 14:5; 20:24-29; 21:2). Див. Спеціальна тема: Імена апостолів.

ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:17-27

¹⁷І коли Ісус прийшов, Він довідався, що він уже чотири дні як в гробі. ¹⁸А Віфанія була біля Єрусалиму на відстані приблизно двох миль. ¹⁹І багато із іудеїв прийшли до Марти і Марії, щоб утішити їх щодо їхнього брата. ²⁰Тому Марта, коли почула, що іде Ісус, пішла зустріти Його, а Марія залишилася вдома. ²¹Тоді Марта сказала Ісусу: «Господи, якби Ти тут був, мій брат не помер би. ²²Навіть і зараз я знаю, що чого Ти не попросиш у Бога, Бог дасть Тобі». ²³Ісус сказав до неї: «Воскресне твій брат». ²⁴Марта сказала Йому: «Знаю, що воскресне при воскресінні останнього дня». ²⁵Ісус сказав до неї: «Я — воскресіння і життя, хто вірує в Мене, буде жити, навіть якщо помре; ²⁶і кожен, хто живе і вірує в Мене, не помре повіки. Чи віруєш ти в це?». ²⁷Вона сказала до Нього: «Так, Господи; Я вірую, що Ти є Христос, Син Божий, Той Самий, що входить у світ».

11:17 «він уже чотири дні як в гробі». Рабини говорили, що дух померлої людини залишається поряд зі своїм тілом три дні. Ісус почекав чотири дні для того, щоб усі переконалися, що Лазар дійсно був мертвий, і що він уже не міг ожити відповідно до всіх рабиністичних надій.

11:18 «на відстані приблизно двох миль». Ів. 11:18 є ще одним редакційним коментарем Івана. Буквально в оригіналі — «п'ятнадцять стадій» (1 стадія = приблизно 200 метрів).

11:19 «багато із іудеїв прийшли до Марти і Марії». Тут нехарактерне для Івана вживання терміну «іудеї» у нейтральному значенні, оскільки, зазвичай, у Івана цим терміном позначені вороги Ісуса. Але в цьому контексті тут просто маються на увазі жителі Єрусалиму, які знали цю сім'ю (пор. Ів. 11:31,33,45). Іван любив населення Єрусалиму і намагався «доторкнутися» до їхньої віри через воскресіння Лазаря.

11:20 «Марія залишилася вдома». У іудеїв було прийнято, щоб той, хто переживав скорботу, сидів на підлозі.

Див. Спеціальна тема: Похоронні практики

11:21,32 «Марта сказала...: "...якби Ти тут був, мій брат не помер би"». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називається таким, що суперечить дійсності. Це речення необхідно розуміти таким чином: «Якби Ти був тут з нами (а Тебе не було), то мій брат не помер би (але він помер)». Слова, які казали і Марта, і Марія до Ісуса (пор. Ів. 11:32) є абсолютно однаковими. Швидше за все, вони говорили на цю теми протягом цих чотирьох днів оплакування брата. Ці жінки не вважали, що їм буде незручно, якщо вони висловлять приховане розчарування тим, що Ісус не прийшов швидше.

11:22 «Навіть і зараз я знаю, що чого Ти не попросиш у Бога, Бог дасть Тобі». Точно незрозуміло, про що саме Марта просила Ісуса, оскільки у Ів. 11:39 вона була дуже здивованою воскресінням Лазаря.

11:23-24 «Воскресне твій брат». Богословські погляди на загробне життя у Марти були такими ж, як і у фарисеїв, які вірили у воскресіння людини у тілі в день останній. У Старому Заповіті дуже мало місць, присвячених цьому питанню (пор. Дан. 12:2; Йов 14:14; 19:25-27). Ісус перевернув ці іудейські вірування у підтвердження саме Його сили і влади (пор. Ів. 11:25; 14:6).

11:24 «останнього дня». Хоча Іван дійсно наголошує на негайному спасінні (реалізована есхатологія), але він також очікує і на кінцеве завершення спасіння. Ця ідея виражається по-різному:

1. судний день / день воскресіння (пор. Ів. 5:28-29; 6:39-40,44,54; 11:24; 12:48)
2. «час» / «година» (пор. Ів. 4:23; 5:25,28; 16:32)
3. друге пришествя Христа (пор. Ів. 14:3; також, можливо, що тексти Ів. 14:18-19,28 та 16:16,22 стосуються з'явлень Ісуса після воскресіння, і не мають відношення до Його другого пришествя).

11:25 «Ісус сказав до неї: "Я — воскресіння і життя"». Це одна із семи Ісусових заяв «Я Є». Незважаючи на те, що Лазар помер, Ісус підбадьорював Марту повірити в те, що він житиме. Надія Марти ґрунтується на Особі та силі Отця і Ісуса (пор. Ів. 5:21). Див. коментар до Ів. 8:12. Дивовижно, але в ранніх папірусних рукописах (наприклад, P⁴⁵), в деяких старолатинських, сирійських версіях і Діатессароні опускаються слова «і життя». UBS³ надає цій вставці рейтинг «В», але UBS⁴ — рейтинг «А» (точно).

11:26 «кожен, хто живе і вірує в Мене, не помре повіки». В цьому тексті є деякі важливі синтаксичні нюанси:

1. загальний займенник «кожен»
2. ДІЄПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, які вказують на необхідність постійної віри (Ів. 11:25, 26)
3. категоричне подвійне заперечення смерті — «ніколи не вмре повіки», яке, очевидно, стосується духовної смерті.

У Івана вічне життя вже є теперішньою реальністю для віруючих, а не якоюсь майбутньою подією. І випадок з Лазарем якраз мав продемонструвати правдивість слів Ісуса! Таким чином, відповідно до Івана, вічне життя є саме теперішньою реальністю. Див. Спеціальна тема: «Що означає «отримувати», «вірувати», «визнавати/сповідати» і «покликання»?

11:27 «Так, Господи; Я вірую, що Ти є Христос, Син Божий, Той Самий, що входить у світ». Ці слова в оригіналі виражені в ДОКОНАНОМУ ВИДІ. Це дуже сильне визнання її особистої віри в Ісуса як в обіцяного Месію. З богословської точки зору, воно є таким самим (еквівалентним) визнанням Петром своєї віри в Кесарії (пор. Мт. 16).

Марта використала декілька титулів по відношенню до Ісуса для того, щоб визнати свою віру:

1. Христос (грецький переклад слова «Месія» — «помазаник»)
2. Син Божий (старозавітний титул Месії)
3. Той Самий, що входить у світ (ще один старозавітний титул Того, хто, відповідно до обітниць Божої, принесе новий вік праведності, пор. Ів. 6:14).

Іван використовує діалог як літературний спосіб передачі істини. В Євангелії від Івана є декілька сповідань віри в Ісуса (пор. Ів. 1:29,34,41,49; 4:42; 6:14,69; 9:35-38; 11:27). Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним) та Спеціальна тема: «Що означає «отримувати», «вірувати», «визнавати/сповідати» і «покликання»?

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:28-29**

²⁸І коли вона сказала це, то вона пішла і покликала Марію, свою сестру, сказавши таємно: «Учитель тут, і Він кличе тебе». ²⁹І коли вона це почула, то квапливо встала і пішла до Нього.

11:28 «Учитель». У навчальній версії Біблії перекладу NASB (стор. 1540) міститься чудовий коментар щодо цього місця: «це визначна характеристика Ісуса з уст жінки. Рабини не навчали жінок (пор. Ів. 4:27), але Ісус їх часто навчав».

Див. Спеціальна тема: Жінки у Біблії

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:30-37**

³⁰А Ісус ще не увійшов у село, але був на тому ж місці, де Марта зустріла Його. ³¹Тоді іудеї, які були з нею в домі, і які втішали її, коли вони побачили, що Марія квапливо встала і вийшла, то вони послідували за нею, думаючи, що вона пішла до гробу плакати там. ³²А коли Марія прийшла туди, де був Ісус, вона побачила Його, і впала Йому до ніг, кажучи до Нього: «Господи, якби Ти тут був, мій брат не помер би». ³³Тому, коли Ісус побачив, що вона плакала, а також іудеїв, які прийшли з нею, і також плакали, Він глибоко розжалобився в душі, і Сам зворушився, ³⁴і сказав: «Де ви поклали його?». Вони сказали до Нього: «Господи, іди і побачиш». ³⁵Ісус заплакав. ³⁶Тоді іудеї говорили: «Дивіться, як Він любив його!». ³⁷Але деякі з них сказали: «Чи не міг цей чоловік, який відрив очі сліпому, також зробити так, щоб цей чоловік не помер?».

11:30 Це ще один коментар очевидця, яким і був автор-апостол.

11:33 NASB «Він глибоко розжалобився в душі, і Сам зворушився»

NKJV «Він застогнав у душі і Сам зворушився»

NRSV «Він був сильно схвильованим у душі і сильно засмутився»

TEV «Його серце було зворушене, і Він сильно засмутився»

NJB «Ісус був сильно стурбованим і в глибокій печалі».

Буквально — «захропив у душі». Цей фразеологізм використовувався для позначення гніву (пор. Дан. 11:30 [LXX]; Мр. 1:43; 14:5). Але в цьому контексті доцільнішим є переклад, який показує глибоке емоційне переживання (пор. Ів. 11:38). Хоча, деякі інтерпретатори бачать у цьому сильні емоції (можливо, злість) по відношенню до смерті, Ісусу, все ж таки, були властиві справжні людські емоції (пор. Ів. 11:33,35,36,38), і Він їх не приховував тут від Своїх друзів.

11:35 «Ісус заплакав». Це найкоротший вірш у Біблії. Смерть не була присутня у Божому плані по відношенню до цієї планети, вона є результатом бунту людини проти Бога. Ісус відчував біль через втрату того, кого Він любив. Він так само переймався життям Своїх учнів!

Плач Ісуса був тихим і особистим; це не було публічне голосіння, про яке згадується у Ів. 11:33.

11:37 Запитання вимагає відповіді «так». Такою ж і була також думка Марти (Ів. 11:21) і Марії (Ів. 11:32).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:38-44**

³⁸Отже, Ісус, знову глибоко зворушившись, прийшов до гробу. То була печера, і камінь закривав її. ³⁹Ісус сказав: «Відваліть камінь». Марта, сестра померлого, сказала до Нього: «Господи, вже до цього часу буде сморід, адже він мертвий уже *чотири* дні». ⁴⁰Ісус сказав до неї: «Чи Я ж не сказав тобі, що якщо увіруєш, то побачиш славу Божу?». ⁴¹І вони відвалили камінь. Тоді Ісус підняв Свої очі і сказав: «Отче, Я дякую Тобі за те, що Ти почув Мене. ⁴²Я знав, що Ти чуєш Мене; але через людей, які стоять тут поряд Я сказав це, щоб вони увірували, що Ти послав Мене». ⁴³Коли Він сказав це, то голосно скрикнув: «Лазарю, вийди звідти!». ⁴⁴І чоловік, який помер, вийшов обв'язаний погребальними пеленами по руках і ногах, і його лице його було накрите тканиною. Ісус сказав до них: «Розв'яжіть його, нехай іде собі».

11:38 «печера». В ті часи у Палестині людей ховали у таких могилах:

1. у природніх печерах (*Бава Батра* 6:8)
2. у печерах, які видовбувалися у скелі та закривалися круглим каменем, який зачочувався по траншеї
3. у виритих в землі ямах, які закривалися великим каменем.

Відповідно до археологічних досліджень, в Єрусалимі та його околицях в основному застосували перший спосіб.

11:39 «Відваліть камінь». Великий камінь, який засувався у спеціальну канаву, використовували в якості способу запечатування гробу для того, щоб туди не проникли розбійники або тварини.

▣ **«він мертвий уже чотири дні».** В оригіналі вжито грецькі ідіому, яка буквально перекладається як «чотириденна людина».

11:40 «якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну можливість дії у майбутньому. Запитання у цьому вірші вимагає відповіді «так».

▣ **«славу Божу».** Божа слава розкривалася через діла Ісуса (пор. Ів. 11:4). Див. повністю коментар до Ів. 1:14.

11:41 «Тоді Ісус підняв Свої очі». Нормальним положенням у євреїв під час молитви були підняті до неба руки і (відкриті) очі. Тому ця фраза є ідіомою щодо молитви (пор. Ів. 17:1).

▣ **«що Ти чуєш Мене».** Ісус «чує» Отця (пор. Ів. 8:26,40; 15:15), і Отець «чує» Його. Ті, хто «чують» Ісуса, мають вічне життя. Це продовжувана гра слів з поняттям «бачити» і «чути», які є паралельними до «приймати» (Ів. 1:12) та «вірувати» (Ів. 3:16). Лазар «почув» голос Ісуса і прийшов до життя.

11:42 В цьому і розкривається значення молитви Ісуса і сенс всього чуда. Ісус часто вчиняв чуда для того, щоб укріпити віру Його учнів, а у цьому випадку — пробудити до віри іудеїв з Єрусалиму. З богословської точки зору Ісус знову возвеличує владу та першість Отця у Його ділах (пор. Ів. 5:19,30; 8:28; 12:49; 14:10). Це чудо розкриває сокровенні відносини Ісуса з Отцем. Див. Спеціальна тема: Посилати (apostellō).

11:43 «голосно скрикнув: “Лазарю, вийди звідти!”». Побутує думка, що якби Ісус окремо не згадав Лазаря, то всі похоронені там прийшли б до життя!

11:44 Тіла готували до похоронів так: їх омивали водою, а потім обгортали кусками лляної тканини, пересипаючи при цьому спеціальними пахощами, які допомагали притупити неприємний запах. Тіла ховали протягом двадцяти чотирьох годин, тому що іудеї не бальзамували небіжчиків. Див. Спеціальна тема: Похоронні практики

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:45-46

⁴⁵І через це багато із іудеїв, які прийшли до Марії, і які побачили, що Він вчинив, увірували у Нього. ⁴⁶Але дехто з них пішли до фарисеїв і розказали те, що Ісус зробив.

11:45 «І через це багато із іудеїв, які прийшли до Марії, і які побачили, що Він вчинив, увірували у Нього». Ця тема постійно зустрічається у Євангелії (пор. Ів. 20:30-31), і ця фраза стає певним шаблоном (пор. Ів. 2:23; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11,42). Однак, необхідно наголосити на тому, що віра у Євангелії від Івана має декілька рівнів, і це не є завжди спадаючою вірою (пор. Ів. 2:23-25; 8:30 і далі).

11:46 «дехто з них пішли до фарисеїв і розказали те, що Ісус зробив». Просто вражає ступінь духовної сліпоти цих людей у світлі такого чудесного вчення та могутніх чудес. Однак, Ісус завжди розділяє всі групи людей на тих, хто приходить і вірують у Нього, і тих, хто відкидають істину про Нього. Навіть таке могутнє чудо може і не повернути до віри (пор. Лк. 16:30-31).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 11:47-53**

⁴⁷Тому первосвященики та фарисеї скликали збори і говорили: «Що нам робити? Адже цей чоловік чинить багато чудес. ⁴⁸Якщо ми дозволимо Йому так *продовжувати*, то всі увірують у Нього, і римляни придуть і заберуть і наше місце, і наш народ». ⁴⁹Але один із них, Кайяфа, який був первосвящеником того року, сказав до них: «Ви взагалі нічого не знаєте, ⁵⁰і не розумієте, що краще, щоб один чоловік помер за народ, для того, щоб увесь народ не загинув». ⁵¹А це він говорив не від себе, але тому, що він, будучи первосвящеником того року, пророкував, що Ісус збирається померти за народ, ⁵²і не тільки за народ, і не тільки за народ, але і для того, щоб Він міг також зібрати восдино дітей Божих, які розсіяні всюди. ⁵³Тому з того дня вони разом запланували Його вбити.

11:47 «первосвященики та фарисеї скликали збори». Тут мається на увазі Синедріон — верховний іудейський суд в Єрусалимі, до складу якого входило 70 членів, місцевих членів. Первосвященики входили до складу релігійно-політичної фракції садукеев, які визнавали лише писання Мойсея та заперечували воскресіння. Фарисеї були більш популярною групою прибічників строгого дотримання Закону, які визнавали (1) увесь Старий Заповіт; (2) наявність служіння ангелів; (3) реальність загробного життя після смерті. Дивовижно, але ці два ворожих одне до одного угруповання могли співпрацювати для досягнення конкретних цілей. Див. Спеціальна тема: Фарисеї та Спеціальна тема: Синедріон.

▣ **«цей чоловік чинить багато чудес».** Те, що Ісуса названо «цей чоловік» без згадки Його імені, було способом Його приниження. Дивовижно, що незважаючи на те, що вони були свідками таких великих чудес, як, наприклад, воскресіння Лазаря, їхня первісна упередженість до Ісуса повністю засліпила їм очі (2 Кор. 4:4).

11:48 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

▣ **«всі увірують у Нього».** Заздрість, а також богословські суперечки були джерелом їхнього невірства в Ісуса, а також страху перед останнім. Слово «всі» тут стосувалося навіть самаритян та язичників (пор. Ів. 10:16). Були також і політичні мотиви їхнього страху (наприклад, перед владою Риму).

▣ **«і римляни придуть і заберуть і наше місце, і наш народ».** Це одне із іронічних пророцтв у Євангелії від Івана, оскільки воно буквально здійснилося у 70 р. н.е. римським полководцем (пізніше — імператором) Титом.

Політична реальність римського панування була невід'ємною частиною іудейських очікувань останнього часу (есхатологічних очікувань). Вони вірили, що Бог дасть іудеям релігійного/військового діяча, як суддів у Старому Заповіті, який фактично визволить їх від влади Риму. Декілька тих, хто видавали себе за Месію, організували повстання на території Палестини для підтвердження цих очікувань.

Ісус же говорив, що Його царство — це не тимчасове/політичне правління (пор. Ів. 18:36), а царство духовне, яке звершиться у майбутньому в усьому світі (царство есхатологічне). Він заявляв про виконання старозавітних пророцтв, але не буквально чиним (не в стилі єврейського націоналізму). За це Його і не сприйняла більшість євреїв того часу.

11:49 «Кайяфа, який був первосвящеником того року». Посада первосвященика була довічною і спадкувалася його дітьми (пор. Вих. 28), але після того, як римляни завоювали Палестину, її почали продавати тому, хто пропонував найвищу ціну, так само, як і відбувалися вигідні торги на горі Оливній та на території храму. Кайяфа був первосвящеником з 18 по 36 рр. н.е. (зять Анни, який був первосвящеником з 6 по 15 рр. н.е.).

11:50-52 Це ще один приклад іронії у Івана: Кайяфа проповідує Радісну вістку(Євангеліє)!

11:50 «щоб один чоловік помер за народ». Старозавітним підґрунтям для цієї ідеї було іудейське уявлення про «тілесність». Одна людина (добра чи погана) могла вплинути на все (наприклад, Адам/Єва; Ахан). Ця концепція стала основою системи жертвопринесення в Ізраїлі, особливо Судного дня (Лев. 16),

коли одна безневинна тварина брала на себе гріх усього народу. Відповідно до тексту Іс. 53 ця ідея стає концепцією Месіанства. У Новому Заповіті розрізнення Адам/Христос (Рим. 5:12-21) відображає цю концепцію.

11:51 NASB, REV, NET «що Ісус збирається померти»

NKJV, NIV, REB «що Ісус помре»

NRSV «що Ісус повинен був померти»

NJB «що Ісус мав померти»

У *NIDOTTE* (том 1, стор. 326) є хороший коментар щодо богословського використання ДІЄСЛОВА *mellō* («повинен», «потрібно», «бути впевненим»), коли воно вживається на позначення Божої волі щодо спокутної справи Христа:

1. Мр. 10:32
2. Мт. 7:22
3. Лк. 9:31,44; 24:21; Дії 26:23
4. Ів. 7:39; 11:51; 12:33; 14:22; 18:32.

Це ж слово вживалося також стосовно позначення необхідності зради Ісуса Юдою:

1. Лк. 22:23
2. Ів. 6:71; 12:4.

Лука у книзі Дії св. апостолів використовує це ж слово для позначення виконання пророцтв (наприклад, Дії 11:28; 24:15; 26:22). Всі події викуплення людства були в руках Бога (пор. Дії 2:23; 3:18; 4:28; 13:29)!

11:52 «Він міг також зібрати воедино дітей Божих, які розсіяні всюди». Видається, що це редакційний коментар Івана, який міг би бути паралельним до тексту Ів. 10:16. Тут можуть матися на увазі:

1. іудеї, які живуть за межами Палестини
2. напівкровні іудеї, як, наприклад, самаряни
3. язичники.

Видається, що найкращим варіантом у цьому випадку є останній. Однак, як би там не було, смерть Ісус збере воедино всіх «віруючих» людей (все людство) (пор. Ів. 1:29; 3:16; 4:42; 10:16).

11:53 «Тому з того дня вони разом запланували Його вбити». Це тема, яка періодично повторюється у Івана (пор. Ів. 5:18; 7:19; 8:59; 10:39; 11:8).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:54

⁵⁴Тому Ісус більше не ходив відкрито серед іудеїв, а пішов звідти у пустельну місцевість, у місто під назвою Єфрем, і залишався Він там з учнями.

11:54 «Ісус більше не ходив відкрито серед іудеїв». У главі 12 Євангелія від Івана показана остання спроба Ісуса порозумітися з релігійними вождями.

Слово, яке перекладено у Івана як «відкрито» («публічно») (пор. Ів. 7:26; 11:54; 18:20) зазвичай означає «сміливо». Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*) в Ів. 7:4.

■ «місто під назвою Єфрем». Це містечко знаходилося неподалік від Вєфіля в Самарії (пор. 2 Хр. 13:19).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 11:55-57

⁵⁵І наближалася Пасха іудейська, і багато прийшли з усієї країни в Єрусалим для того, щоб очиститися перед Пасхою. ⁵⁶І вони шукали Ісуса, і говорили один до одного, коли стояли у храмі: «Як ви думаєте: чи не прийде Він взагалі на свято?». ⁵⁷Первосвященики і фарисеї дали вказівки, що, якби то дізнався, де Він буде, то має донести, щоб вони могли схопити Його.

11:55-57 Ці вірші є «містком» між главами 11 і 12.

11:55 «щоб очиститися». Тут маються на увазі церемоніальні обряди очищення для підготовки до Пасхи. До сьогодні все ще тривають суперечки, скільки часу навчав, проповідував та служив Ісус у Палестині.

Синоптичні Євангелія складені таким чином, що служіння Христа поміщається в рамки одного або двох років. Однак, у Івана згадуються декілька про різні Пасхи (щорічне свято). Точно згадано три Пасхальних свята (Ів. 2:13; 6:4; і 11:55), і, швидше за все, мається на увазі і четверта («свято» у Ів. 5:1).

11:57 Ще один редакційний коментар від Івана.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Ісус допустив, щоб Лазар помер?
2. Для кого було це чудо?
3. Яка різниця між воскресінням і реанімацією людини?
4. Чому воскресіння Лазаря так приголомшливо вплинуло на іудейських вождів?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 12

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Помазання у Віфанії 12:1-8	Помазання у Віфанії 12:1-8	Помазання у Віфанії 12:1-8	Помазання Ісуса у Віфанії 12:1-6 12:7-8	Помазання у Віфанії 12:1-8
Змова проти Лазаря 12:9-11	Змова з метою вбивства Лазаря 12:9-11	12:9-11	Змова проти Лазаря 12:9-11	12:9-11
Славний в'їзд в Єрусалим 12:12-19	Тріумфальний в'їзд 12:12-19	Пальмова неділя 12:12-19	Славний в'їзд в Єрусалим 12:12-13 12:14 12:15 12:16 12:17 12:18-19	Месія в'їжджає в Єрусалим 12:12-19
Деякі греки шукають Ісуса 12:20-26	Плодоносне пшеничне зерно 12:20-26	Деякі греки шукають Ісуса 12:20-26	Деякі греки шукають Ісуса 12:20-21 12:22-26	Ісус передбачає свою смерть та своє прославлення після цього 12:20-28а
Син Людський має бути піднесеним 12:27-36а	Ісус передбачає свою смерть на хресті 12:27-36	12:27-36а	Ісус говорить про свою смерть 12:27-28а 12:28б 12:29 12:30-33 12:34 12:35-36а	12:28б 12:29-32 12:33-36а
Невірство іудеїв 12:36б-43	Хто повірив нашому свідченню? 12:37-41	12:36б-43	Невірство народу 12:36б-38 12:39-40 12:41 12:42-43	12:36б Висновок: невірство іудеїв 12:37-38 12:39-40 12:41 12:42-50
Суд словами Ісуса 12:44-50	Ходіння у світлі 12:42-50	12:44-50	Суд словами Ісуса 12:44-50	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.

3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-50

- А. Всі чотири Євангелія містять історію про помазання Ісуса жінкою. Отже, ця подія мала певне значення для авторів-євангелістів. Але в текстах Мр. 14:3-9, Мт. 26:6-13 і Ів. 12:2-8 вона ототожнюється з Марією із Віфанії, сестрою Лазаря, тоді як у Лк. 7:36-50 — це грішниця з Галлеї.
- Б. У главі 12 Євангелія від Івана завершується публічне служіння Ісуса (пор. Ів. 12:29). Він пробував знову і знову привести до віри іудейських вождів. У главі 11 описується це ж саме, але по відношенню до жителів Єрусалиму.
- В. У цій главі згадується про п'ять груп людей:
1. натовп, який був свідком воскресіння Лазаря, Ів. 12:17
 2. натовп з Єрусалиму, Ів. 12:9
 3. натовп паломників, які прийшли на Пасху, Ів. 12:12,18,29,34
 4. можливо, натовп язичників, Ів. 12:20
 5. можливо, натовп з іудейських вождів, які в Нього увірували, Ів. 12:42.

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 12:1-8

¹Отже, за шість днів до Пасхи прийшов Ісус у Віфанію, де був Лазар, якого Ісус підняв із мертвих. ²І вони приготували для Нього вечерю, і Марта слугувала, а Лазар був одним із тих, хто лежав *за столом* з Ним. ³Марія тоді взяла фунт дуже коштовних пахощів з чистого нарду і помазала ноги Ісусові, і витерла Його ноги своїм волоссям; і дім наповнився цим ароматом. ⁴Але Юда Іскаріот, один із Його учнів, який мав намір зрадити Його, сказав: ⁵«Чому б не продати ці пахощі за триста динарів та не роздати бідним людям?». ⁶Але він це сказав, не тому що він турбувався про бідних, а тому, що був злодій, і, оскільки у нього була скринька з грошима, він брав звідти те, що туди клали. ⁷Тому Ісус сказав: «Залиште її в спокої, бо це вона на день Мого похорону залишила. ⁸Бо бідних ви завжди маєте з собою, але Мене ви ж не матимете завжди».

12:1 «за шість днів до Пасхи». Тут порядок у хронології відрізняється від того, що у Мт. 26:2. Важливо пам'ятати, що в основна увага у Євангеліях зосереджена не на хронології подій, а на зображенні самих діянь Ісуса, через які розкривається істина про Нього як про особистість і про Його далі. Євангелії не є біографіями, але євангелізаційними трактатами, які мали свою цільову аудиторію.

12:2 «вони». Схоже, що тут малися на увазі жителі Віфанії, які влаштували вечерю для Ісуса та Його учнів з проводу воскресіння Ісусом Лазаря. Але в Мт. 26:6 ця подія відбувалася в домі Симона прокаженого.

12:3 «фунт». Це латинський термін, яким позначали так званий римський фунт, що дорівнював 12 унціям. Можливо, ці дорогоцінні пахощі були частиною приданого Марії. Багато незаміжніх жінок носили на шії пахощі подібного роду у маленьких флаконах.

■ NASB «фунт дуже коштовних пахощів з чистого нарду»

NKJV «фунт дуже коштовного нардового масла»

NRSV «фунт коштовних пахощів, виготовлених з чистого нарду»

TEV «цілу пінту дуже коштовних пахощів, виготовлених з чистого нарду»

NJB «фунт дуже коштовної мазі, чистого нарду»

Існує багато думок стосовно значення прикметника, вжитого тут: (1) чистоту; (2) рідину; чи (3) назву місцевості. Самі ж пахощі добувалися з ароматичного гімалайського кореня, який був дуже дорогий. Див. наступну працю: Джеймс М. Фрімен «Біблійні традиції і звичаї» [James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*], стор. 379-380.

■ **«помазала ноги Ісусові».** Інші Євангелія, в яких записана ця ж подія (можливо, акт вдячності Марії за воскресіння Лазаря, Ів. 12:2) говорять, що жінка помазала Йому голову. Швидше за все, Марія помазала Йому все тіло — з голови і до ніг. Ноги Ісуса були виставлені через те, що Він лежав, спираючись на лівий лікоть, за низьким столиком.

Це одна із багатьох двозначних фраз у Івана. Пахощі використовувалися для підготовки тіла до поховання (пор. Ів. 19:40). Багато хто краще зрозуміли Ісусову мову про Свою неминучу смерть, ніж Його учні (пор. Ів. 12:7). Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії (BDB 603).

■ **«і дім наповнився цим ароматом».** Який цікавий редакційний коментар очевидця. Іван ясно пам'ятав цей момент!

12:4 «Юда Іскаріот». У етимології слова «Іскаріот» є два можливих варіанти: (1) іудейське місто (Керіот, Іс. Нав. 15:25) або (2) термін «ніж убивці». У Івана найжорсткіші коментарі щодо Юди серед авторів-євангелістів (пор. Ів. 12:6). Див. повністю коментар до Ів. 6:70-71.

■ **«зрадити».** Це ще один редакційний коментар. Взагалі, термін, вжитий тут, не має цього значення. Буквально він означає «передавати» або «видавати» у юридичному сенсі, або коли хтось довіряє щонебудь іншій людині. Див. коментар до Ів. 18:2.

12:5 «триста динарів». Динарій був одноденним заробітком солдата або робітника, таким чином ця сума рівнялася майже річному заробітку в той час.

12:6 Цей вірш ще один редакційний коментар. Юда засуджується у Євангелії від Івана більше, ніж в будь-якому іншому Євангелія.

■ **NASB, NKJV «скринька з грошима»**

NRSV «загальний гаманець»

TEV «мішок з грошима»

NJB «загальний фонд»

Буквально це слово означає «маленький ящик». Такі ящики використовувалися музикантами для того, щоб носити мундштуки від своїх інструментів.

■ **«він брав звідти те, що туди клали».** Грецький термін, вжитий в оригіналі, означає «носив». Це слово мало два значення: (1) що він буквально носив скриньку, але (2) що він також забирав собі вміст скриньки. Можливо, ця фраза включена в текст для того, щоб показати, що Юда опікувався не бідними, а насправді переймався, як би вкрасти гроші для себе (Ів. 12:5).

12:7 Це досить дивний вірш. У ньому очевидно поєднуються цей великодушний акт щедрості і відданості та схожа процедура підготовки до поховання (пор. Ів. 19:40). Це ще один приклад пророцтв в Івана.

12:8 «Бо бідних ви завжди маєте з собою». Це місце пов'язане з Повт. Зак. 15:4,11. В цих слова немає зневажливого відношення до бідних, але тут наголошується на важливості присутності Ісуса як Месії (пор. Ів. 12:35; 7:33; 9:4). Старий Заповіт є унікальним в порівнянні з древньою близькосхідною літературою, оскільки в ньому уділялося багато уваги правам та опіці над бідними.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 12:9-11

⁹Тоді великий натовп іудеїв дізнався, що Він був там, і вони прийшли, але не заради Ісуса, а щоб вони могли побачити Лазаря, якого Він підняв з мертвих. ¹⁰Але первосвященики планували вбити також і Лазаря, ¹¹оскільки через нього багато із іудеїв відходили і увірували в Ісуса.

12:9 «Тоді великий натовп іудеїв дізнався, що Він був там». Це незвичайне для Івана використання терміну «іудеї». Як правило, він стосується ворожих до Ісуса релігійних вождів. Але у Ів. 11:19, 45; 12:17, здається, це слово означає місцевих жителів Єрусалиму, які були друзями Лазаря і які приходили на його

похорон.

12:10 «первосвященики планували вбити також і Лазаря». Вони хотіли позбавитися очевидного доказу! Їхніми мотивами був страх (пор. Ів. 11:48) і заздрість (пор. Ів. 11:48; 12:11).

Напевно, вони думали, що воскресіння Ісусом Лазаря було одиночною подією, ні з чим не пов'язаною. Духовна сліпота і упередженість цих іудейських вождів відображає собою ту темряву, в якій знаходиться грішне людство.

12:11 Цей вірш повертає нас назад, до тексту Ів. 11:45. Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 12:12-19

¹²Наступного дня великий натовп прийшов на свято, і коли вони почули, що іде в Єрусалим, ¹³вони взяли пальмові гілки, і пішли Йому назустріч, і *почали* кричати: «Осанна! Благословенний Той, хто приходить в ім'я Господнє і Цар Ізраїля!». ¹⁴Ісус, знайшовши молодого осла, сів на нього, адже написано: ¹⁵«Не бійся, дочко Сіону, ось, Цар твій гряде, який сидить на молодому ослі». ¹⁶Спочатку Його учні не зрозуміли всього цього, але коли Ісус був прославлений, тоді вони згадали те, що було написано про Нього, і що вони робили для Нього. ¹⁷Тому народ, який був разом з Ним, коли Він покликав Лазаря з гробу і підняв його з мертвих, продовжував свідчити *про Нього*. ¹⁸Через це люди і вийшли зустріти Його, оскільки вони чули про це знамено, яке Він звершив. ¹⁹Тому фарисеї говорили один одному: «Ви ж бачите, що ви нічого не робите доброго; гляньте: увесь світ пішов за Ним».

12:12-19 Це опис славного в'їзду Ісуса в Єрусалим з точки зору Івана (пор. Мт. 21:1-11; Мр. 11:1-11; Лк. 19:29-38).

12:12 «великий натовп прийшов на свято». Для іудеїв чоловічої статі було обов'язковим відвідання трьох основних свят (пор. Вих. 23:14-17; Лев. 23; Повт. Зак. 16:16). Протягом всього життя у іудеїв, які жили поза межами Палестини (у діаспорі), було сильне бажання відвідати свято саме у Єрусалимі. Тому протягом таких свят загальна кількість населення Єрусалиму збільшувалося у три-п'ять разів по відношенню корінних жителів міста. Також у цьому вірші говориться про велику кількість паломників, які чули про Ісуса, і які з цікавості бажали побачити Його (пор. Ів. 11:56).

12:13 «пальмові гілки». Така фраза в грецькому оригіналі була досить незвичною. Дехто вважає, що протягом певного часу пальми росли на схилах Оливної гори (наприклад, Йосип Флавій), тоді як інші думали, що їх привозили з Єрихону. Очевидно, це символ перемоги або тріумфу (пор. Об. 7:9). Їх використовували щороку в обрядовій частині на святі Кущів (пор. Лев. 24:40) та Пасхи (традиція макавейського періоду).

▣ **«почали кричати».** Тут форма НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яка означає: (1) дію, яка повторюється у минулому часі; або (2) початок дії у минулому часі.

▣ **«Осанна».** Це слово означає «спаси зараз» або «спаси, будь ласка» (пор. Пс. 118:25-26). Відповідно до пасхальних звичаїв, під час урочистої ходи паломників до Храму вони виспівували псалми Гіллель (пор. Пс. 113-118). Багато із цих дій повторювалися рік за роком протягом свята Пасхи. Але в цьому році все це отримало свій остаточний сенс в Ісусі! Натовп це відчув. І фарисеї це розпізнали.

▣ **«Той, хто приходить в ім'я Господнє».** Саме це і стверджував Ісус! Він і був Посланцем! Він Собою представляв ЯХВЕ.

▣ **NASB «і цар Ізраїля»**

NKJV, NRSV, TEV, NJB «цар Ізраїля»

Ці слова не є частиною цитованого псалма; вони були додані натовпом. Схоже, що це була пряма вказівка на Ісуса як месіанського царя, обіцяного в 2 Сам. 7 (пор. Ів. 1:49; 19:19).

12:14 «молодого осла». Осел був способом пересування царів в Ізраїлі під час війни (пор. 1 Цар. 1:33,38,44). На осли міг їхати тільки цар, а тому було дуже важливим те, що Ісус їхав на ослі, на якому ніхто до того не сидів (пор. Мр. 11:2).

12:14-15 «адже написано». Це цитата із Зах. 9:9. Молодий осел означав не лише месіанський царський сан, а й вказував на також на смирення. Ісус не прийшов як воїн-завойовник (як очікували іудеї), а як страждаючий слуга з Іс. 53, який в'їжджає в місто на молодому ослі.

12:16 «Спочатку Його учні не зрозуміли всього цього». Це ще один спогад Івана, очевидця цієї події, при чому спогад болючий. Ця тема часто повторюється у Євангеліях (пор. Ів. 2:22; 10:6; 16:18; Мр. 9:32; Лк. 2:50; 9:45; 18:34). Лише після вознесіння Ісуса та П'ятидесятниці їхні духовні очі повністю розкрилися.

☐ **«але коли Ісус був прославлений, тоді вони згадали те».** В цьому проявляється одне із служінь Святого Духа (пор. Ів. 14:26 і 2:22).

Цей вірш також показує, що автори-євангелісти писали Євангелія на основі їхнього особистого досвіду і переживань, пов'язаних з воскресінням Христа. У Синоптичних Євангеліях Ісус показаний через історичний розвиток подій, а Його слава залишається в тіні аж до кульмінації твору. А Євангелія від Івана повністю написана у світлі прославленого Месії. Євангелії відображають більш пізні спогади та поточні потреби віруючих, до яких і належали ці люди, що писали богонатхненний текст. Внаслідок цього існують два історичних фони (Ісуса та авторів Євангелій), і при чому обидва є богонатхненними.

☐ **«прославлений».** Див. коментар до Ів. 1:14.

12:17 Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана). Див. Контекстуальний погляд, В.

12:19 «фарисеї говорили один одному». Тут ще одне пророче передбачення, яке стосується (1) іудеїв, Ів. 11:48; 12:11 та (2) язичників, Ів. 12:20-23. Тут відображаються дві історичні обстановки: життя Ісуса та життя ранньої церкви.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 12:20-26**

²⁰І ось були якісь греки серед тих, хто прийшли поклонитися на свято; ²¹вони тоді підійшли до Пилипа, який був з Віфсаїди Галілейської, та й *почали* питати його, кажучи: «Пане, ми б хотіли побачити Ісуса». ²²Пилип прийшов і розказав Андрію. Андрій і Пилип прийшли і сказали Ісусу. ²³І відповів їм Ісус, кажучи: «Прийшла година, щоб Син Людський прославився. ²⁴По правді, по правді, кажу Я до вас: якщо пшеничне зерно не впаде в землю і не помре, воно залишиться одне; але якщо воно помре, то принесе багато плодів. ²⁵Той, хто любить життя своє, той його втратить, а хто ненавидить своє життя у цьому світі, той збереже його для вічного життя. ²⁶Хто буде служити Мені, той має слідувати за Мною; і де буду Я, там і буде Мій слуга також. Хто буде служити Мені, Отець його вшанує».

12:20 «якісь греки». Тут маються на увазі язичники взагалі, а не виключно етнічні греки.

☐ **«серед тих, хто прийшли поклонитися на свято».** В оригіналі ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС вказує на те, що приходити на свято було для них звичайною справою. Це були або (1) богобоязливі, або (2) прозеліти «з воріт». Перша група — постійні поклонялися в синагозі, а друга — були офіційно навернені в іудейську віру.

12:21 «та й почали питати його». Тут використано НЕДОКОНАНИЙ ВИД, який означає, що (1) вони просили знову і знову або (2) почали просити. Вони бажали приватної розмови з Ісусом. Очевидно, така подія була останньою миттєвістю на пророцькому годиннику перед смертю Ісуса (пор. Ів. 12:23).

12:22 Лише Пилип («той, хто любить коней»), і Андрій («мужній чоловік») мали грецькі імена серед апостолів. Мабуть, через це греки (а точніше язичники) і звернулися до них.

12:23 «Прийшла година». Це — ДОКОНАНИЙ ВИД. Іван часто використовував термін «година», маючи на увазі розп'яття та воскресіння Ісуса як кульмінаційні події Його служіння (пор. Ів. 12:27; 13:1, 32; 17:1). Раніше Ісус говорив, що Він прийшов за загубленими овечками Ізраїля (пор. Мт. 15:24), але зараз Його вістка дісталася і до язичників!

■ **«Син Людський».** Це арамейська фраза, якою просто позначали будь-яку людину (пор. Пс. 8:4; Єзек. 2:1). Але, коли ця фраза використовується у Дан. 7:13, то в ній присутній божественний сенс. Те, що Ісус Сам Себе називав так, показує Його дві природи — людську і божественну (пор. 1 Ів. 4:1-3).

■ **«прославився».** Про смерть Ісуса завжди говориться як про «Його славу». В такому контексті термін «слава» вживається декілька разів (пор. Ів. 12:28 [двічі]; 32 і 33). Він часто використовується для позначення смерті і воскресіння Ісуса (пор. Ів. 13:1,32; 17:1). Див. коментар до Ів. 1:14.

12:24 «якщо пшеничне зерно не впаде в землю і не помре, воно залишиться одне». Це приклад використання феноменологічної або описової мови, яка говорить про речі, доступні для сприйняття п'ятьма відчуттями людини. З одного зерна може вирости багато зерна (пор. Ів. 15:2,4,5,8,16; 1 Кор. 15:36). Смерть Ісуса привела багатьох до істинного життя (пор. Мр. 10:45).

■ **«Якщо».** Тут і далі йде ціла ланка УМОВНИЙ РЕЧЕНЬ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які вказують на потенційну можливість дії у майбутньому (пор. Ів. 12:24,26,32,4).

12:25 «Той, хто любить життя своє, той його втратить». Тут обігрується грецький термін *psychē*, який означає сутність особистості людини або її життєву силу (пор. Мт. 10:39; 16:24-25; Мр. 8:34-35; Лк. 9:23-24). Коли людина довіряється Христу, то вона отримує нове життя, яке є даром Божим для служіння, а не для особистого використання. Віруючі є розпорядниками цього нового життя. Ми звільнені із рабства гріха для того, щоб стати Божими слугами (пор. Рим. 6:1-7:6).

Фальшиві пастори з Ів. 10 намагаються «врятувати» свої життя, тікаючи з кошари. Але тільки Ісус поклав Своє життя, тому ми, віруючі, теж повинні робити так само (пор. 2 Кор. 5:12-15; Гал. 2:20).

■ **«його втратить».** Тут вжито АКТИВНИЙ СТАН ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Сам термін (див. Спеціальна тема: Знищення (*apollumi*)) означає «знищити», «зруйнувати» і має два значення. Антонім до нього — «вічне життя». Якщо хтось не має віри в Христа, то залишається тільки цей варіант. Знищення це не є повна абсолютна втрата існування, але втрата особистих відносин з Богом (що і закладено в основі концепції пекла).

■ **«ненавидить».** Це єврейська ідіома, яка означає порівняння. Бог повинен мати пріоритет понад усе (пор. жінки Якова, Бут. 29:30,31; Повт. Зак. 21:15; Ісав і Яків, Мал. 1:2-3; Рим. 10-13; сім'я і родичі, Лк. 14:26).

■ **«життя».** Це грецьке слово *zoē*. В Євангелії від Івана воно означає (1) духовне життя; (2) вічне життя; (3) життя нового віку; і (4) життя після воскресіння. Істинне життя є свобода від тиранії свого «я», що лежить в основі концепції гріхопадіння.

12:26 «Хто... той...». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

■ **«той має слідувати за Мною».** Це форма АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, яка вказує на тривалість, безперервність взаємовідносин (пор. Ів. 15). Це стосується біблійного питання про непохитність віри, яке часто ігнорується (див. Спеціальна тема: Необхідність у непохитності віри). В цьому питанні можна часто заплутатися через богословське протиріччя між Божою суверенністю та свободою волі людини. Однак, найкраще в цьому випадку — це дивитися на спасіння як на відносини заповіту. За Богом завжди первісна ініціатива (пор. Ів. 6:44,65), Він визначає всі правила, але Він також вимагає, що людства відреагувало на Його пропозицію через покаяння і віру (пор. Мр. 1:15; Дії 20:21), при чому як під час прийняття первісного рішення, так і

протягом всього життя. Непохитність у вірі є доказом, що ми знаємо Його (пор. Мт. 10:22; 13:20-21; Гал. 6:9; 1 Ів. 2:19; Об. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).

Християнська біблійна доктрина часто зводиться до парадоксальних суперечливих подвійних концепцій. Для східної літератури є власним наявність таких образних, контрастних світоглядних моделей. Часто сучасні західні читачі розв'язують ці парадокси через формулу «або/або», тоді як їх треба розглядати через формулу «і/і», оскільки це обидві сторони істини.

Для того, щоб показати більше прикладів, я спеціально додав до цієї праці з тлумачення Біблії окрему главу під назвою «Біблійні парадокси».

Біблійні парадокси

1. Розуміння цієї речі було дуже корисним для мене особисто як для того, хто любить і довіряє Біблії як Божому Слову. В намаганнях розуміти Біблію серйозно, для мене стало очевидним те, що різні тексти розкривають істину окремо, а не систематизовано. Один богонатхненний текст не може скасувати або знецінювати інший богонатхненний текст! Істина приходить від розуміння всього Писання (все Писання, а не лише деякі його місця, є богонатхненим, пор. 2 Тим. 3:16-17), а не від цитування окремого місця (пошук тексту для доведення своєї думки)!
2. Переважна більшість біблійних істин (що є типовим для східної літератури) донесене у вигляді подвійних діалектичних або парадоксальних концепцій (не забувайте, що новозавітні автори, крім Луки, думали по-єврейськи, хоч і писали повсякденною грецькою мовою). Поетична та література мудрості показує істину у вигляді паралельних моделях. Паралелізм антитез також виконує роль парадоксу. А синтетичний паралелізм «функціонує» як паралельний текст. І вони є однаково істинними! Ці парадокси є болочими для наших вузькоконфесійних, спрощених традицій!
 - а. божественне приречення проти свободи волі людини
 - б. «безпека віруючого» (спасіння неможливо втратити) проти наполегливості в вірі
 - в. первородний гріх проти свідомого гріха
 - г. Ісус як Бог проти Ісуса як людини
 - д. Ісус як рівний Отцю проти Ісуса підпорядкованого Отцю
 - е. Біблія як Боже Слово проти авторства людей
 - ж. безгрішність (досконалість, пор. Рим. 6) проти намагання грішити менше
 - з. первісне миттєве оправдання та освячення проти тривалого (прогресивного) освячення
 - и. оправдання вірою (Рим. 4) проти оправдання ділами (пор. Як. 2:14-26)
 - к. свобода християн (пор. Рим. 14:1-23; 1 Кор. 8:1-13; 10:23-33) проти відповідальності християн (пор. Гал. 5:16-21; Еф. 4:1)
 - л. трансцендентність Бога проти іманентності Бога
 - м. абсолютно непізнаний Бог проти Бога, який пізнається через Писання і Христа
 - н. різноманітні метафори Павла щодо спасіння:
 - (1) усиновлення
 - (2) освячення
 - (3) виправдання
 - (4) викуплення
 - (5) прославлення
 - (6) приречення
 - (7) примирення
 - о. Царство Боже як теперішня реальність проти майбутнього Царства Божого
 - п. покаяння як дар Божий проти покаяння як обов'язкової дії людини щодо отримання Божого спасіння (пор. Мр. 1:15; Дії 20:21)
 - р. Старий Заповіт як вічний і незмінний проти Старого Заповіту, який уже завершився і став недійсним (пор. Мт. 5:17-19 проти Мт. 5:21-48; Рим. 7 проти Гал. 3)
 - с. віруючі як Божі слуги/раби або як Божі діти/спадкоємці.

■ «і де буду Я, там і буде Мій слуга також». Ця тема повторюється в Ів. 14:3; 17:24; 2 Кор. 5:8; Фил. 1:23; 1 Сол. 4:17! Християнство — це, в першу чергу, особисті відносини з Богом! Ціль християнства —

побудувати такі відносини з Ним через поклоніння реально присутньому Богу!

Ми створені для поклоніння і спілкування з Богом (пор. Бут. 1:26-27). Спасіння є відновлення тих відносин, які були порушені в Едемському саду. Іван наголошує, що ці відносини вже відновлені тут і зараз!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 12:27-36а

²⁷«Тепер душа Моя прийшла в хвилювання. І що я скажу: “Отче, врятуй Мене від цієї години?”. Але ж заради цієї години Я і прийшов. ²⁸Отче, прослав Твоє ім’я». Тоді голос залунав з неба: «Я прославив його, і знову прослаблю». ²⁹А натовп *народу*, який стояв і почув це, казав, що заgrimіло; інші ж говорили: «Ангел говорив до Нього». ³⁰Ісус відповів і сказав: «Цей голос прозвучав не для Мене, але для вас. ³¹Зараз суд світу цьому; зараз правитель світу цього буде вигнаний. ³²І Я, якщо буду піднесений з землі, всіх притягну до Себе». ³³Але Він говорив це, щоб показати, якою смертю Він мав померти. ³⁴Натовп тоді Йому відповів: «Ми чули із Закону, що Христос має Перебувати повіки; то як же Ти кажеш: “Син Людський має бути піднесений”? Хто цей Син Людський?». ³⁵Тоді Ісус відповів їм: «Ще недовго Світло є поміж вами. Ходіть, поки у вас є Світло, щоб темрява не обгорнула вас; хто ходить у темряві, не знає, куди йде. ^{36а}Поки у вас є Світло, віруйте в Світло, щоб ви могли стати синами Світла».

12:27 «душа Моя прийшла в хвилювання». Тут вжито ПАСИВНИЙ СТАН ДОКОНАНОГО ВИДУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Суб’єкт дії (Отець, сатана, самі ж події) не названий. Це досить сильний термін, який вживається у Новому Заповіті у декількох варіантах:

- а. страх Ірода (Мт. 2:3)
- б. страх учнів (Мт. 14:26)
- в. хвилювання Ісуса без пояснення причин (Ів. 12:27; 13:21; а також коментар до Мт. 26:38; Мр. 14:34)
- г. стан церкви у Єрусалимі (Дії 15:24)
- д. руйнівні дії лжеучителів по відношенні до церков Галатії (Гал. 1:7).

Саме таким способом Іван описав боротьбу людської природи Ісуса з Його майбутніми стражданнями розп’яття (пор. Мр. 14:32). Іван не записав страждання Ісуса в Гетсиманському саду, тому він їх описував саме таким чином.

■ **«врятуй Мене від цієї години».** Існує багато суперечок стосовно точного значення цієї заяви. Що це? Це молитва (наприклад, Мт. 26:39)? Чи це висловлення здивування стосовно того, що не мало б статися (переклад NET)?

■ **«заради цієї години Я і прийшов».** Життя Ісусу відбувалося у відповідності до божественного плану (пор. Лк. 22:22; Дії 2:23; 3:18; 4:28), повністю зрозумілого для Ісуса (пор. Мт. 20:28; Мр. 10:45).

12:28 «прослав Твоє ім’я». І Отець відповідає у Ів. 12:28б. Це слово («прославляти») має різні значення. Воно може означати:

1. предвічну славу до божественного втілення (пор. Ів. 17:5)
2. відкриття Отця Ісусом (пор. Ів. 17:4)
3. хресну смерть і воскресіння Ісуса (пор. Ів. 17:1).

Див. також коментар до Ів. 1:14.

■ **«голос залунав з неба».** Це явище рабини називали *bath-kol*. З часів пророка Малахія серед Ізраїля не було голосу пророка. Якщо Богу було потрібно проголосити свою волю, то голос мав звучати саме з неба. У Євангеліях записано три випадки, коли Бог прямо говорив протягом життя Ісуса:

1. під час хрещення Ісуса, Мт. 3:17
2. під час преображення Ісуса, Мт. 17:5
3. і тут, в цьому вірші.

12:29 «А натовп народу, який стояв і почув це, казав». Існує два можливих тлумачення того, що сталося: (1) це був грім; він супроводжував слова Бога у Старому Заповіті (пор. 2 Сам. 22:14; Йов 37:4; Пс. 29:3; 18:13; 104:7) або (2) ангел говорив до Нього. Подібна розгубленість була у людей, які

супроводжували Савла в Діях 9:7; 22:9.

12:30 «Ісус відповів і сказав: “Цей голос прозвучав не для Мене, але для вас”». Ця фраза — семітське порівняння, яке означає, що це сталося не просто тільки для тих людей, але, в першу чергу, для них (пор. Ів. 11:42).

12:31 «Зараз суд світу цьому». Це паралельна конструкція до наступної фрази («правитель світу цього буде вигнаний»). Точний час, коли це станеться, не вказаний.

Я абсолютно погоджуюся з Ф. Ф. Брюсом, який у своїй праці «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*] зазначив, що місце Ів. 12:31 є ще одним прикладом того, що Ч. Г. Додд (С. Н. Dodd) назвав «реалізованою есхатологією» (стор. 198). З точки зору Івана, Ісус вже приніс як спасіння для віруючих, так і суд для невіруючих. Це, певним чином, схоже на граматичну форму, яку називають «пророцький перфектний час» («prophetic perfect»).

■ **«правитель світу цього».** Тут мається на увазі персоналізоване зло (пор. Ів. 14:30; 16:11), яке в древньоєврейській мові називалося «сатаною» або «обвинувачем» (пор. Йов 1-2), а в древньогрецькій — «дияволом» або «наклепник» (пор. Мт. 4:1,5,8,11; 13:39; 25:41; Ів. 6:70; 8:44; 13:2; 2 Кор. 4:4; Еф. 2:2). В текстах Мт. 4:1-11 та Ів. 13:2,27 обидва цих імені є синонімічними. Він вигнаний з неба, тому він уже не може продовжувати звинувачувати послідовників Ісуса або зводити на них наклеп.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ ЗЛО

I. САТАНА – ЦЕ ДУЖЕ СКЛАДНА ТЕМА

- A. Старий Заповіт зображує сатану не як заклятого ворога добра (Бога), але як раба ЯХВЕ, що дає людям альтернативу і звинувачує їх в неправедності (А.Б. Девідсон, «Богослов'я Старого Заповіту» [A. В. Davidson, *A Theology of the OT*], стор. 300-306).
- B. Концепт особистого ворога Бога з'явився в (неканонічній) літературі міжзавітного періоду під впливом перської релігії (зороастризму). Це, в свою чергу, вплинуло на рабиністичний іудаїзм (під час заслання Ізраїля в Вавилон, Персію).
- B. У Новому Заповіті ці старозавітні теми розвиваються в надзвичайно строгих, але вибіркових категоріях.

Якщо вивчати зло з точки зору біблійного богослов'я (вивчаючи цю тему окремо в різних книгах Біблії, за авторами або жанрами), то в Біблії виявляються дуже різні погляди на зло. Якщо ж вивчати зло з небіблійних або позабіблійних джерел, з точки зору світових релігій чи східних релігій, то ми побачимо, що багато новозавітних ідей були передвіщені ще в перському дуалізмі й греко-римському спиритизмі. Якщо виходити з положення Божественного авторитету Біблії (а я як раз і виходжу з цього положення!), то розвиток новозавітного вчення треба розглядати як поступове одкровення. Християнам треба остерігатися впливу іудейського фольклору або класичної літератури (напр. Данте, Мільтон) на формування їхніх уявлень про сатану. Безперечно, в цій сфері одкровення є багато таємничого та неясного. Бог вирішив не відкривати нам всіх сторін зла, його походження (див. Спеціальну тему: «Люцифер») та цілі, але Бог відкрив нам те, що зло буде переможене!

II. САТАНА В СТАРОМУ ЗАПОВІТІ

У Старому Заповіті термін «сатан» (BDB 966, KB 1317) – «сатана» або «обвинувач» – очевидно, вживається стосовно трьох різних груп.

- A. люди-обвинувачі (1Сам. 29:4; 2Сам. 19:22; 1Цар. 5:4, 11:14,23,25; Пс. 109:6,20,29)
- B. ангели-обвинувачі (Чис. 22:22-23; Зах. 3:1)
 - 1. Ангел Господній – Чис. 22:22-23
 - 2. Сатана – 1Хр. 21:1; Йов 1-2; Зах. 3:1
- B. демони-обвинувачі (можливо Сатана) (1Цар. 22:21; Зах. 13:2)

Лише пізніше, в міжзавітній період, змія в Бут. 3 почали тлумачити як сатану (пор. Книга Премудрості 2:23-24; II Еноха 31:3), а ще пізніше рабини теж сприйняли це тлумачення (пор. Сот. 9б та Син. 29а). «Сини Божі» в Бут. 6 стали злими ангелами в I Еноха 54:6. В рабиністичному богослов'ї вони стали джерелом зла. Згадуючи про це, я зовсім не стверджую правдивості цієї богословської думки, я просто показую її розвиток. В Новому Заповіті ці старозавітні дії відносяться до ангельського уособлення зла

(тобто сатана) у 2Кор. 11:3; Об. 12:9.

Походження особового зла важко або неможливо (залежно від вашої точки зору) встановити зі Старого Заповіту. Причиною цього є, зокрема, сильне єдинобожжя Ізраїля (пор. Повт. Зак. 6:4-6; 1Цар. 22:20-22; Екл. 7:14; Іс. 45:7; Амос 3:6). ЯХВЕ зображається як причина всього, таким чином демонструється Його винятковість і верховенство (пор. Іс. 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Можливими джерелами інформації є (1) Йов 1-2, де сатана – один з «Божих синів» (тобто ангелів), або (2) Іс. 14; Єз. 28, де горделиві царі Близького Сходу (Вавилону та Тира) слугують образами гордості сатани (пор. 1Тим. 3:6). Я ставлюся до такого підходу неоднозначно. Єзекиїль вживає метафори Еденського саду не лише стосовно царя Тира, порівнюючи його з сатаною (див. Єз. 28:12-16), але і стосовно царя Єгипта, порівнюючи його з деревом пізнання добра і зла (Єз. 31). Однак Іс. 14, особливо вірші 12-14, здається, схожі на опис горделивого повстання ангелів. Якби Бог хотів конкретно відкрити нам природу сатани й повідати його походження, то чому Він обрав для цього такий «таємний» спосіб (див. Спеціальну тему: «Люцифер»)? Слід остерігатися тенденції систематичного богослов'я до виривання окремих неясних текстів з різних заповітів, авторів, книг та жанрів і поєднання їх як частин одного божественного «пазла».

III. САТАНА В НОВОМУ ЗАПОВІТІ

Альфред Едершейм («Життя і часи Ісуса Месії» [Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*], Том 2, Додаток XIII [стор. 748-763] та Додаток XVI [стор. 770-776]) стверджує, що рабиністичний іудаїзм зазнав великого впливу перського дуалізму та припущень щодо демонів.

Рабини не є надійним джерелом істини в цій сфері. Вчення Ісуса різко відрізнялося від того, що навчали в синагозі. Я вважаю, що рабиністичне уявлення про посередництво та протистояння ангелів (пор. Дії 7:53) під час надання закону Мойсею на горі Сінай сприяло формуванню уявлення про архангела, що є залятим ворогом ЯХВЕ і всього людства. В іранському дуалізмі (зороастризмі) були два вишніх бога.

1. *Ахура Mazda*, пізніше Ормазд, – бог-творець, добрий бог

2. *Ангра Маін'ю*, пізніше Ахріман, – дух руйнування, злий бог

Вони борються за верховенство, і земля – то їхнє поле битви. Цей дуалізм переріс в іудейський обмежений дуалізм ЯХВЕ і сатани.

Безсумнівно, в Новому Заповіті є поступове одкровення щодо розвитку зла, але воно не таке складне, як вчать рабини. Цю різницю добре видно на прикладі «війни на небі». Падіння сатани (диявола) є логічною необхідністю, але подробиці не надаються (див. Спеціальну тему: «Падіння сатани і його ангелів»). Навіть те, що повідомлюється, подається під пеленою апокаліптичного жанру (пор. Об. 12:4,7,12-13). Хоча сатана (диявол) зазнав поразки і був вигнаний на землю, він все ще виступає слугою ЯХВЕ (пор. Мт. 4:1; Лк. 22:31-32; 1Кор. 5:5; 1Тим. 1:20).

Нам слід стримувати свою цікавість в цьому питанні. Існує особова сила спокуси та зла, але при цьому є тільки один Бог, і людина все одно несе відповідальність за свій вибір. Людина знаходиться на духовній війні і до спасіння, і після. Здобути і утримувати перемогу можна лише в триєдиному Бозі і через Нього. Зло зазнало поразки і буде знищене (пор. Об. 20:10)!

■ **«буде вигнаний».** Це ПАСИВНИЙ СТАН МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Писання не говорить про точний час падіння сатани з небес. Можливо, про нього говориться в Іс. 14 та Єзек. 28, але лише опосередковано. В цих пророцьких текстах прямо говориться про гордих царів Вавилону та Тиру. Їхня гріхозна високо мірність і відображає сутність сатани (пор. Іс. 14:12,15; Єзек. 28:16). Разом з тим, Ісус, коли відправляв сімдесятьох учнів на їхні місіонерську мандрівку, сказав, що бачив падіння сатани (пор. Лк. 10:18).

Тема сатани розвивається впродовж всього Старого Заповіту. Спочатку він був ангелом-слугою, але потім через свою гордість він став ворогом Бога. Найкраще обговорення цієї дискусійної теми можна знайти у праці А.Б. Девідсона «Богослов'я Старого Заповіту» [A. B. Davidson, *Old Testament Theology*], стор. 300-306.

Див. Спеціальна тема: Війна на небесах

12:32 «І Я, якщо буду піднесений». Тут УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну можливість дії у майбутньому. Цей термін може означати наступне:

1. піднесений (пор. Ів. 3:14)
2. розп'ятий (пор. Ів. 8:28)
3. звеличений (пор. Дії 2:33; 5:31)
4. особливо звеличений (пор. Фил. 2:9)

Для Євангелія від Івана є характерним використанням слів з багатьма значеннями (подвійним сенсом).

■ **«всіх притягну до Себе».** Можливо, тут присутній натяк на заповіту любов ЯХВЕ до Ізраїля відповідно до тексту Єрем. 31:3, який, звісно ж, є частиною текстів про «новий заповіт» (пор. Єрем. 31:31-34). Своєю любов'ю та діями Бог пробуджує людей назустріч Йому. Подібне метафоричне використання цього терміну є у Ів. 6:44 з поясненням у Ів. 6:55. Слово «всіх» вказує на те, що Боже запрошення та Його обітниця викуплення адресовано до всього людства (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5; Іс. 2:2-4; Ів. 1:9,12,29; 3:16; 4:42; 10:16; 1 Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; 2 Петр. 3:9; 1 Ів. 2:2; 4:14)!

Можна знайти важливі текстуальні відмінності щодо цієї фрази. Слово «всіх» може бути ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, і тоді воно перекладається як «всіх людей» [буквально — «всіх чоловіків»], як це і є в древніх грецьких рукописах P⁷⁵ (V^{id}), $\kappa\iota^2$, B, L та W; або ж може бути СЕРЕДНЬОГО РОДУ, і тоді воно перекладається як «все», як це є в рукописах P⁶⁶ та κ . Якщо це слово середнього роду, то тут говорилося б про всесвітнє викуплення Христа, подібно до сказаного в тексті Кол. 1:16-17, що, мабуть, могло б натякати на ересь гностицизму, про яку говориться в Першому посланні Івана. UBS⁴ надає чоловічому роду в цьому тексті рейтинг «B» (майже точно).

12:33 «Але Він говорив це, щоб показати, якою смертю Він мав померти». Ще один редакційний коментар від Івана. Сказане співвідноситься з текстом Повт. Зак. 21:23, де говориться про те, що повішений на дереві є «проклятий Богом». Саме тому релігійні вожді бажали розіп'ясти Ісуса, а не побити Його камінням. Ісус поніс на собі прокляття Закону за всіх нас (пор. Гал. 3:13).

12:34 «Натовп тоді Йому відповів: "... Христос має Перебувати повіки"». Це може бути посиланням на тексти Пс. 89:4,29,35-37. У Старому Заповіті очікувалося одне пришествя Месії через встановлення через Його царювання у Палестині всесвітнього миру (пор. Пс. 110:4; Іс. 9:7; Єзек. 37:25 та Дан. 7:14). Щодо слова «повіки» див. Спеціальна тема: Навічно, завжди ('*olam*).

■ **«Син Людський».** Натовп (див. Контекстуальний погляд, B) мав би почути навчання / проповіді Ісуса (можливо, навіть те, що записано в Ів. 12:23-24 щодо цього титулу, а також Ів. 12:30-32 щодо слова «піднесений»), оскільки він сам же використав цей унікальний титул, яким Сам Себе називав Ісус. Це єдине місце у Євангелія, де титул використовується іншими людьми, а не Ісусом. Це не був типовий месіанський титул в іудаїзмі.

12:35 «Ходіть, поки у вас є Світло». Ісус закликає Своїх слухачів негайно відкликатися на Його слова, адже Його час на Землі був обмежений. Вже мав початися останній тиждень Його земного життя, а Його призначена година прийшла (Ів. 12:23).

Певним чином, ця фраза (як і багато інших фраз у Івана) має історичну та реальну (екзистенціальну) мораль. Все, що сказав Ісус, є однаково істинним для всіх, хто слухає Радісну вістку(див., зокрема, притчу про сіяча).

Слово «ходіть» вжито як метафору способу життя (пор. Еф. 4:1,17; 5:2,15). Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, через яку Ісус продовжує наголошувати, що віра є триваючими відносинами учнівства, а не лише одноразовим початковим рішенням людини (пор. Ів. 12:44-46).

12:36 Ця тема (Ісус — світло для світу) постійно повторюється і наголошується у Євангелії від Івана (пор. Ів. 1:4,5,7,8,9; 3:19,20,21; 5:35; 8:12; 9:5; 11:9,10;12:35,36,46). Тема темряви і світла як протилежних духовних реальностей розкривається також у іудейській літературі мудрості та сувоях Мертвого моря.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 12:36b-43

³⁶⁶Сказав це Ісус і пішов, і сховався Він від них. ³⁷Але хоча і сотворив Він чимало знамен перед ними, все одно вони не увірували у Нього. ³⁸Було все це, щоб збулися слова Ісаї, пророка, які він говорив: «Господи, хто повірив нашій вістці? І кому відкрилася рука Господня?». ³⁹Тому вони і не могли увірувати, і Ісаї сказав знову: ⁴⁰«Він засліпив їхні очі і зробив жорстокими їхні серця, тому вони не побачили своїми очима і не сприйняли своїм серцем, не навернулися, і Я не зцілив їх». ⁴¹Казав це Ісаї, тому що бачив Його славу, і він говорив про Нього. ⁴²Однак, навіть багато з начальників

увірували у Нього, але через фарисеїв вони не сповідували Його, оскільки боялися бути відлученими від синагоги; ⁴³адже полюбили вони похвалу від людей більше, ніж похвалу від Бога.

12:37 Який сумний коментар. Духовна сліпота є жахливою (пор. 2 Кор. 4:4). Цей вірш описує непрощений гріх (див. Спеціальна тема: Непрощений гріх).

12:38 «слова Ісаї, пророка». Тут міститься цитата про страждаючого раба з Іс. 53:1.

12:39-40 Це складні вірші для розуміння. Чи Бог дійсно зробив людей жорстокими, щоб вони не могли відреагувати на добру вістку? Я зараз наведу мої коментарі до Іс. 6:9-10 та Рим. 11:7 (див. www.freebiblecommentary.mobi).

Книга пророка Ісаї, 6:9-10. Так само, як ЯХВЕ відкрив Свою ціль щодо служіння Ісаї, Він також відкрив Ісаї, як відреагує Іуда на його вістку:

1. «піди», Іс. 6:9, BDB 229, KB, *Qal* — НАКАЗОВИЙ СПОСІБ
2. «скажи», Іс. 6:9, BDB 55, KB, *Qal* — ДОКОНАНИЙ ВИД
3. «будете чути», Іс. 6:9, *Qal* у НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ і *Qal* як АБСОЛЮТНИЙ ІНФІНІТИВ — BDB 1033, KB 1570
4. «не зрозуміють», Іс. 6:9, BDB 106, KB 122, *Qal* — НЕДОКОНАНИЙ ВИД, використаний у динамічному сенсі, пор. Іс. 1:3; 5:21; 10:13; 29:14
5. «будете бачити», *Qal* у НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ та *Qal* як АБСОЛЮТНИЙ ІНФІНІТИВ — BDB 906, KB 1157
6. «не розумітимуть», Іс. 6:9, BDB 393, KB 380 — *Qal* у НЕДОКОНАНОМУ ВИДІ у динамічному сенсі
7. «дам нечутливості серцям цього народу» (буквально — «зроблю серцю грубими»), Іс. 6:10, BDB 1031, KB 1566, *Hiphil* у НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ
8. «важкими зроблю їхні вуха», Іс. 6:10, BDB 457, KB 455, *Hiphil* у НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ
9. «і їхні очі тьмяними», Іс. 6:10, BDB 1044, KB 1612, *Hiphil* у НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ.

Всі ці форми наказового способу супроводжуються наслідками цих дій (в оригіналі три дієслова недоконаного виду — «будете бачити», «будете чути», «не розумітимуть»). Бог знає (чи через Своє передбачення, чи через те, що Він зробив жорсткішими і без того тверді їхні серця /думки), що він не відреагує і не спасується:

1. меншість покається, BDB 996, KB 1427, *Qal* — ЗАПЕРЕЧНА ФОРМА ДОКОНАНОГО ВИДУ
2. меншість отримає зцілення, BDB 950, KB 1272 *Qal* — ЗАПЕРЕЧНА ФОРМА ДОКОНАНОГО ВИДУ

Ісаїя все одно навчав і, хоча дехто все-таки відреагував на це, більшість з його народу / суспільства не відреагували (пор. Рим. 1:24,26,28; Еф. 4:19) або не могли відреагувати (пор. Іс. 29:9,10; Повт. Зак. 29:4; Мт. 13:13; Рим. 11:8)! Ісаїя не є євангелістом у цьому випадку, але він є пророком, який вказував на непослух і наслідки в межах заповіту (пор. Мт. 13:13; Мр. 4:12; Лк. 8:10). Його послання було надією на майбутнє, а не надією його ж днів!

Послання до римлян, 11:7 «решта зробились жорстокішими». Це форма ПАСИВНОГО АОРИСТА ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. 2 Кор. 3:14). Основна думка цього місця — що Бог зробив їх жорстокішими (пор. Рим. 11:8-10) через лукавого (пор. 2 Кор. 4:4). Слово з оригіналу («зробити жорстокішим») є медичним терміном щодо бездушності або сліпоти (пор. Рим. 11:25; 2 Кор. 3:14; Еф. 4:18). Це ж саме слово вживається щодо апостолів у Мр. 6:52. Це не те ж саме грецьке слово, яке у Рим. 9:18 (*sklērunō*), яке є антонімом до слова «милість» (пор. Євр. 3:8,15; 4:7).

Цей вірш є дуже чітким і його можна назвати підсумком тексту Рим. 11:1-6. Таким чином, дехто з обраних увірували, дехто з тих, хто не були обрані — зробились жорсткішими. Але цей вірш не є абстрагованим місцем, неначе якийсь богословський слоган. Він є частиною сталої богословської дискусії. Наявна суперечність між істиною, яка так чітко висловлена у цьому вірші, та запрошенням Бога до всього людства в Рим. 10. Тут є певна таємниця. Але її розв'язання полягає точно не в запереченні чи зменшенні роль будь-якої із частин цієї дилеми, цих парадоксальних полярних поглядів.

12:39 «Тому вони і не могли увірувати». Це НЕДОКОНАНИЙ ВИД СЕРЕДНЬОГО (депонент) СТАНУ

ДІЙСНОГО СПОСОБУ, а також форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Вони не були здатні мати відносини віри з Ісусом. Його чудеса приваблювали їх, але так і не привели їх до спасаючої віри (відносин довіри) в Ісуса як в Месію. У Івана слово «віра» має різні рівні, і не кожен з них веде до спасіння. Див. коментарі до Ів. 8:31-59.

■ **«і Ісаї сказав знову».** Тексти Іс. 6:10; 43:8 про те, що серця іудеїв залишалися твердими по відношенню до Божої вістки, висловленої через Ісаю (пор. Єрем. 5:21; Єзек. 12:2; Повт. Зак. 29:2-4).

12:40 «серця». Див. наступну Спеціальну тему.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СЕРЦЕ

Грецьке слово *kardia* вживається в Септуагінті та в Новому Заповіті в тому самому значенні, що й єврейське *lev* (BDB 523, KB 513). Воно вживається різними способами (пор. Бауер, Арндт, Гінгріх та Данкер, «Грецько-англійський лексикон» (Bauer, Arndt, Gingrich and Danker, *A Greek-English Lexicon*), 2-е видання, стор. 403-404).

1. центр фізичного життя, метафорично: вся людина (пор. Дії 14:17; 2Кор. 3:2-3; Як. 5:5)
2. центр духовного життя (тобто мораль)
 - а. Бог знає серце (пор. Лк. 16:15; Рим. 8:27; 1Кор. 14:25; 1Сол. 2:4; Об. 2:23)
 - б. вживається щодо духовного життя людей (пор. Мт. 15:18-19; 18:35; Рим. 6:17; 1Тим. 1:5; 2Тим. 2:22; 1Петр. 1:22)
3. центр розумового життя (інтелект, пор. Мт. 13:15; 24:48; Дії 7:23; 16:14; 28:27; Рим. 1:21; 10:6; 16:18; 2Кор. 4:6; Еф. 1:18; 4:18; Як. 1:26; 2Петр. 1:19; Об. 18:7; серце виступає синонімом розуму в 2 Кор. 3:14-15 та Фил. 4:7)
4. центр бажань (воля, пор. Дії 5:4; 11:23; 1Кор. 4:5; 7:37; 2Кор. 9:7)
5. центр емоцій (пор. Мт. 5:28; Дії 2:26,37; 7:54; 21:13; Рим. 1:24; 2Кор. 2:4; 7:3; Еф. 6:22; Фил. 1:7)
6. унікальне місце роботи Духа (пор. Рим. 5:5; 2Кор. 1:22; Гал. 4:6 [тобто Христос є в наших серцях, Еф. 3:17])
7. Серце як метафора вживається в сенсі всієї людини (пор. Мт. 22:37, цитата з Повт. Зак. 6:5). Думки, наміри та дії серця повністю виявляють тип людини. У Старому Заповіті є деякі дивовижні випадки вживання цього слова.
 - а. Бут. 6:6; 8:21, «Бог засмутився у серці Своїм», див. тж. Ос. 11:8-9
 - б. Повт. Зак. 4:29; 6:5; 10:12, «всім серцем твоїм і всією душею»
 - в. Повт. Зак. 10:16; Єр. 9:26, «необрізане серце» та Рим. 2:29
 - г. Єз. 18:31-32, «серце нове»
 - д. Єз. 36:26, «серце нове» та «серце кам'яне» (пор. Єз. 11:19; Зах. 7:12)

12:41 «Казав це Ісаї, тому що бачив Його славу». Цим стверджується, що старозавітним пророкам було дане певне розуміння Месії (пор. Лк. 24:27). Див. коментар щодо слова «слава» в Ів. 1:14.

12:42 «Однак, навіть багато з начальників увірували у Нього». Ісусова вістка таки принесла плід (див. Ів. 12:11; Дії 6:7). Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

■ **«вони не сповідували Його».** Див. Спеціальна тема: Визнання (сповідання) та Спеціальна тема: Що означає «отримувати», «вірити», «визнавати/сповідати», «покликання»?

■ **«оскільки боялися бути відлученими від синагоги».** Пор. з текстами Ів. 9:22 та 16:2.

12:43 Тут говориться про те, що справжня віра може бути навіть слабкою та прихованою! У Євангелії від Івана слово «вірити» (*pisteuō*) у різних значеннях — як від первісної емоційної відповіді людини і до істинної спасаючої віри.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 12:44-50**

⁴⁴Ісус скрикнув і сказав: «Хто вірує в Мене, той вірить не в Мене, а в Того, хто послав Мене. ⁴⁵Хто бачить мене, той бачать Того, хто послав Мене. ⁴⁶Я прийшов як Світло у світ, щоб кожен, хто увірує в Мене не залишався в темряві. ⁴⁷Якщо хтось чує слова Мої, але не зберігає їх, не Я судитиму його; адже Я не прийшов судити світ, але спасти світ. ⁴⁸А хто відкидає Мене, і не приймає слів Моїх, той має судю, собі: слово, яке Я говорив, буде судити його дня останнього. ⁴⁹Бо Я не говорив Сам від Себе, але Сам Отець, який послав Мене, дав Мені заповідь *того*, що казати і що звістити. ⁵⁰І Я знаю, що Його заповідь є вічне життя; тому те, що Я говорю, Я говорю так само, як Отець сказав Мені.

12:44 «Хто вірує в Мене, той вірить не в Мене, а в Того, хто послав Мене». Остаточна мета віри — це відносини з Отцем (пор. 1 Кор. 15:25-27). Ця тема постійно повторюється у Євангеліях (пор. Мт. 10:40; Ів. 5:24). Знати Сина, значить — знати Отця (пор. 1 Ів. 5:10-12).

12:45 Який Бог із Себе? Побачити Ісуса і є побачити Бога (пор. Ів. 14:7-10)!

12:46 Ще починаючи з Бут. 3 світ перебуває у темряві (пор. Бут. 6:5,11-12; 8:21; Пс. 14:3; Іс. 53:6; Рим. 3:9-23).

12:47 «Якщо хтось чує слова Мої, але не зберігає їх». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке говорить про потенційність дії у майбутньому. Постійне перебування у послуху і є тим знаком, що наші особисті відносини віри з Богом все ще тривають! Впевненість у спасінні (див. Спеціальна тема: Впевненість у спасінні) ґрунтується на перемінені житті в послуху та стійкості у вірі, яке продовжує постійно змінюватися (див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри, пор. Послання від Якова та Перше послання від Івана).

12:48 «адже Я не прийшов судити світ, але спасти світ». Ісус, в першу чергу, прийшов спасти світ, але сам факт Його пришествя ставить людство перед вибором. Якщо вони Його відкидають, то самі ж себе цим осуджують (див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри, пор. Ів. 3:17-21).

12:49-50 Ісус говорив про владу Бога Отця, а не про Свою.

12:50 NASB, NKJV «Його заповідь є вічне життя»

NRSV, TEV, NET «Його заповідь приносить вічне життя»

NJB «Його заповіді означають вічне життя»

REB «Його заповіді є вічним життям»

NIV «Його заповідь приводить до вічного життя»

NET (зноска) «Його Заповідь має наслідком вічне життя»

Перший варіант є буквальним перекладом грецького тексту. Всі ж інші — спроба тлумачення його значення.

У NASB в цьому місці є посилання на Ів. 6:68 як на паралельний текст, тоді як у Майкл Магілл («Новий Заповіт: переклад рядків») [Michael Magill, *NT TransLine*] наводить Ів. 17:8. Натомість «Біблійний коментар Ієроніма» [Jerome Biblical Commentary] (стор. 451) визначає паралельним текстом місце Ів. 10:18. Очевидно, що ця фраза не є однозначною. При цьому, тут присутнє певне вагання стосовно граматичного числа (ОДНИНА чи МНОЖИНА) слова «заповідь», хоча це і не має якогось екзегетичного значення.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Марія, сестра Лазаря, помазала Ісусові ноги?
2. Чому в описі цієї події присутні певні відмінності у текстах Матвія, Марка та Івана?
3. В чому було особливе значення того, що натовп зустрів Ісуса пальмовими гілками, цитуючи Пс. 118?
4. Чому Ісуса так глибоко зачепило прохання греків щодо розмови з Ним?
5. В чому була причина глибокого душевного хвилювання Ісуса (див. Ів. 12:27)?
6. Поясніть, чому Іван використовує слово «вірити» у різних значеннях.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 13

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Вмивання ніг учням 13:1-11	Пан стає слугою 13:1-11	Тамна вечеря 13:1-11	Ісус вмиває ноги своїм учням 13:1 13:2-6 13:7 13:8a 13:8b 13:9 13:10-11	Вмивання ніг 13:1 13:2-5 13:6-11
13:12-20	Ми теж повинні служити 13:12-30	13:12-20	13:12-17 13:18-20	13:12-16 13:17-20
Ісус передбачає Свою зраду 13:21-30		13:21-30	Ісус передбачає Свою зраду 13:21 13:22-24 13:25 13:26-29 13:30	Передбачення зради Іуди 13:21-30
Нова заповідь 13:31-35 Передбачення відречення Петра 13:36-38	Нова заповідь 13:31-35 Ісус передбачає відречення Петра 13:36-38	13:31-35 13:36-38	Нова заповідь 13:31-35 Ісус передбачає відречення Петра 13:36a 13:36b 13:37 13:38	Прощальна розмова 13:31-35 13:36-38

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-38

А. Главою 12 Іван завершує опис знамен Ісуса у Євангелії. Главою 13 «відкривається» опис подій-страстей останнього тижня життя Ісуса.

Б. Зноска у навчальній версії NASB містить цікавий коментар: «грецький іменник *agapē* («любов») та

дієслово *agapaō* («любити») зустрічаються у главах 1-12 лише 8 разів, але у главах 13-17 — 31 раз».

В. Іван не описує Вечерю Господню (Євхаристію) так, як це роблять автори Синоптичних Євангелій. Він лише передає в деталях розмову, яка відбулася у верхній кімнаті тієї ночі (Ів. 13-17 — значний обсяг у відсотковому відношенні до тексту всього Євангелія. Такий підхід має особливо розкрити особистість Ісуса та його діла по-новому). Дехто вбачає у такому пропуску опису подій бажання автора применшити вплив зростаючого захоплення таїнствами у ранній церкві. Іван ніколи не акцентував увагу на подробицях хрещення Ісуса чи Господньої Вечері.

Г. Історичний контекст глави 13 можна побачити в тексті Лк. 22:24: учні все ще сперечалися, хто з них більший.

Д. Фактична обстановка подій глав 13-17 — верхня кімната у Єрусалимі (або, можливо, події Ів. 15-17 відбувалися вже по дорозі в Гетсиманію, пор. Ів. 14:31), можливо, в домі Івана-Марка в ніч, коли Юда зрадив Ісуса.

Е. Видається, що в тому, що Ісус умив ноги Своїм учням, присутні дві цілі:

1. Ів. 13:6-11 передвіщає Його хресну смерть за нас
2. Ів. 13:12-20 є наглядним уроком смирення (в світлі тексту Лк. 22:24).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 13:1-11

¹Ось перед святом Пасхи, Ісус, знаючи, що прийшла Його година піти з цього світу до Отця, полюбив Своїх, які знаходилися у світі, Він полюбив їх до кінця. ²Під час вечері диявол вже підкинув у серце Юди Іскаріота, *сина* Симона, задум зрадити Його. ³Ісус же, знаючи, що Отець віддав все у Його руки, і що Він прийшов від Бога, і йде назад до Нього, ⁴піднявся з вечері, зняв набік Свій одяг, взяв рушник і підперезався. ⁵Тоді Він налив води в таз, і почав убивати ноги учням та витирати їх рушником, яким він підперезався. ⁶І підійшов Він до Симона Петра. Той сказав Йому: «Господи, невже Ти вмисш мені ноги?». ⁷Ісус відповів і сказав йому: «Що Я роблю, ти не зрозумієш зараз, але зрозумієш пізніше». ⁸Петро сказав Йому: «Ти ніколи не вмисш моїх ніг!». Ісус відповів йому: «Якщо Я не вмию тебе, ти не матимеш частки зі Мною». ⁹Симон Петро сказав до Нього: «Господи, *тоді вмий* не тільки ноги, але й також мої руки і голову». ¹⁰Ісус сказав йому: «Тому, хто умитий, потрібно лише умити ноги, щоб бути повністю чистим; і ви чисті, але не всі *ви*». ¹¹Бо Він знав, хто зрадить Його; тому Він і сказав: «Не всі ви чисті».

13:1 «перед святом Пасхи». Синоптичні Євангелія та Євангеліє від Івана розходяться стосовно того, чи це була вже пасхальна вечеря, чи ще лише передпасхальна. І там, і там, вечеря відбувається в четвер, а розп'яття — в п'ятницю (пор. Ів. 19:31; Мр. 15:43; Лк. 23:54). Сама ж пасхальна вечеря звершувалася як спомин про визволення Ізраїля з Єгипту (пор. Вих. 12). Іван стверджує, що ця вечеря відбулася за день до загальноприйнятої пасхальної трапези (пор. Ів. 18:28; 19:14,31,42).

Можливо, що громада есеїв використовувала інший календар (наприклад, сонячний календар з Книг ювілеїв та Еноха як спосіб демонстрації їхнього несприйняття тодішнього священства), відповідно до якого Пасха наставала на один день швидше.

У «Біблійних коментарях Ієроніма» [Jerome Biblical Commentary] підсумовуються ці думки (стор. 451) та стверджується, що формулювання «день перед» у Євангелії від Івана є правильним, а Синоптичні Євангелія більше говорять про пасхальних символізм тієї вечері. Ми повинні завжди пам'ятати, що Євангелії написані не в стилі західних причинно-наслідкових хронологічних історій. Історії писалися різними способами, які не можна вважати правильними чи хибними, істинними чи фальшивими. Історія — є поясненням минулого, яке слугує поточним питанням/потребам/цілям. Найкраща дискусія стосовно такого жанру історичного нарративу та Євангелій можна знайти в книзі Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію та бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*], стор. 89-126.

■ «Ісус, знаючи, що прийшла Його година». Слово «знаючи» в оригіналі є АКТИВНИМ ДІЄПРИКМЕТНИКОМ ДОКОНАНОГО ВИДУ (як і в Ів. 13:3). Ісус розумів унікальність Своїх відносин з

Отцем щонайменше з дванадцятирічного віку (Лк. 2:41-51). Те, що греки пришли до Нього у Ів. 12:20-23, показало Ісусу, що прийшла година Його смерті і прославлення (пор. Ів. 2:4; 7:6,8,30; 8:20; 12:23,27; 17:1).

■ **«піти з цього світу до Отця».** Євангеліє від Івана продовжує наголошувати на вертикальному дуалізмі — протиставлення верхнього та нижнього (пор. Ів. 13:3). Ісус був посланий (пор. Ів. 8:42) Отцем, а тепер Він повертається назад Нього. Синоптичні Євангелії зображують Ісуса, що навчає горизонтального дуалізму двох іудейських епох, які входять між собою у певне протиріччя — «вже, але ще ні» по відношенні до Царства Божого.

Ісус чимало запитань щодо Євангелій, які сучасним читачам необхідно задавати, але, коли все вже сказано і зроблено, це Святе Письмо показує нам таку послідовну біблійну картину світу:

1. існує єдиний святий Бог
2. Його особливе творіння, людство, впало в гріх і бунт проти Нього
3. Бог послав Спасителя в плоті (боговтіленого Месію)
4. людство повинно відкликнутися через віру, покаяння, послух та непохитність віри
5. існує персоналізоване зло, яке протистоїть Богу та Його волі
6. свідоме творіння прозвітує перед Богом стосовно свого життя.

Слово «піти»/«відправитися» (*metabainō*) у працях Івана також має наступне значення: перейти з гріховного фізичного існування (тобто, минулого віку гріха та бунту) в новий вік Святого Духа та вічного життя (пор. Ів. 5:24; 13:1; 1 Ів. 3:14; як виняток — використання у Ів. 7:3).

■ **«полюбив Своїх».** В єгипетському папірусі ця грецька фраза використовувалася (Молтон Мілліган «Словник грецького Нового Заповіту» [Moulton, Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*]) по відношенні до «найближчих родичів» (пор. Лк. 8:19-21).

■ **«які знаходилися у світі».** Слово «світ» (*kosmos*) у Івана використовувалося у кількох різних значеннях:

1. світ як ця планета (пор. Ів. 1:10; 11:9; 16:21; 17:5,11,24; 21:25)
2. світ як людство (пор. Ів. 3:16; 7:4; 11:27; 12:19; 14:22; 18:20,37)
3. світ як грішне людство (пор. Ів. 1:10,29; 3:16-21; 4:42; 6:33; 7:7; 9:39; 12:31; 15:18; 17:25)

Див. Спеціальна тема: Використання Павлом слова *Kosmos* (світ).

■ **«Він полюбив їх до кінця».** Тут використано грецьке слово *telos*, яке вказує на досягнуту ціль. Тобто, мається на увазі завершені діла Ісуса щодо викуплення людства на хресті. Останнє слово, яке Ісус сказав на хресті (пор. Ів. 19:30) — «Звершилося!», записано в єгипетському папірусі, і є формою цього терміна, який означає «заплачено сповна»!

13:2 «Під час вечері». У грецьких рукописах у цьому місці присутні розбіжності. І все це через одну букву:

1. *ginomenou*, ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ (тобто, буквально «протягом/під час вечері») — манускрипти \aleph , B, L, W
2. *genomenou*, ДІЄПРИКМЕТНИК-АОРИСТ (тобто, «після вечері») — манускрипти P⁶⁶, \aleph^2 , A, D, UBS⁴ надає першому варіанту рейтинг «B» (майже точно).

Тут, швидше за все, мається на увазі:

1. після вечері
2. після першої Чаші благословення, коли, відповідно до обряду, було необхідне омиття рук
3. після третьої Чаші благословення.

Див. Спеціальна тема: Пасха (порядок проведення служіння)

■ **«диявол вже підкинув у серце Юди Іскаріота».** В оригіналі вжита форма АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ДОКОНАНОГО ВИДУ. Ісус все знав про Юду ще з самого початку (пор. Ів. 6:70). Лукавий (див. Спеціальна тема: Обрання чи приречення: потреба богословського балансу) спокушував Юду вже тривалий час, але саме в Ів. 13:27 він взяв верх над Юдою. Див. Спеціальна тема: Серце. Див. також повний коментар щодо Юди до тексту Ів. 18:2.

13:2 «Ісус же, знаючи, що Отець віддав все у Його руки». Як і в Ів. 13:1, тут використано АКТИВНИЙ

ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, а слідом за ним — АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Це одна із найбільш вражаючих заяв Ісуса про Його владу (силу) та розуміння Самого Себе (пор. Ів. 3:35; 17:2; Мт. 28:18). Дуже важливо, що тут використано АОРИСТ. Отець віддав Ісусу «все» ще до Його розп'яття. Це «все» було віддано Ісусу не через Його послух, а через те, Ким Він був! А Він точно знав, Ким Він був, і, все ж таки, умивав ноги тим, хто ще сперечалися, хто з них більший!

■ **«Він прийшов від Бога».** Це вже друге із трьох нагадувань (про які йдеться в Ів. 13:3) про те, що Ісус знав, що:

1. Отець віддав все у Його руки
2. Він прийшов від Бога
3. Він повертається назад до Бога (пор. Ів. 7:33; 14:12,28; 16:5,10,17,28; 20:17).

Останні два стосуються вертикального дуалізму (верх проти низу), про який неодноразово говориться у Євангелії від Івана.

Друга фраза (з вищеназваного переліку) є унікальною для тексту Івана (пор. Ів. 8:42; 13:3; 16:28,30; 17:8). Вона одночасно стосується як місця походження, так і власне самого походження Ісуса (тобто Бог із неба).

■ **«піднявся з вечері».** Не забувайте, що вони не сиділи на стільцях, а лежали, спираючись на лівий лікоть та простягаючи ноги позад себе.

■ **«зняв набік Свій одяг».** В оригіналі використано слово в МНОЖИНІ, яким позначається верхній одяг Ісуса (пор. Ів. 19:23). Цікаво, що у цій фразі вжито те ж саме ДІЄСЛОВО, яке зустрічається у текстах Ів. 10:11,15,17,18, в яких говориться про те, що Ісус поклав Своє життя (пор. Ів. 13:37). Це може бути ще один приклад використання Іваном слів з багатьма значеннями. Швидше за все, омивання ніг було насправді більшим, ніж просто показовий приклад смирення для учнів (пор. Ів. 13:6-10).

13:5 «почав убивати ноги учням». Грецьке ДІЄСЛОВО, використане тут, означає виключно «омиття частин тіла». А слово, яке вжито у Ів. 13:10, — для купання. Омивання ніг було обов'язком рабів. Навіть рабини не могли такого очікувати від своїх учнів. А Ісус, знаючи що Він Сам Бог, бажав омити ноги цим заздрисним та амбіційним учням (навіть самому Юді)!

13:6 Запитання Петра було риторичним способом відмовити Ісусу. Петро часто думав, що він знає, що саме Ісусу потрібно робити, а що ні (пор. Мт. 16:22).

13:7 Апостоли, які жили разом з Ісусом, не завжди розуміли Його дії та вчення (пор. Ів. 2:22; 10:6; 12:16; 14:26; 16:18). Це ще один спосіб вираження вертикального дуалізму у Євангелії від Івана.

13:8 «Ти ніколи не вмиєш моїх ніг!». Це подвійне заперечення, яке зі смислової точки зору означає «ніколи-ніколи, за жодних обставин».

■ **«Якщо Я не вмию тебе, ти не матимеш частки зі Мною».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Сенс вірша полягає в тому, що ця дія Ісуса означає більше, ніж просто наглядний урок для учнів. Видається, що текст Ів. 13:6-10 говорить про діла Ісуса на хресті щодо спокутування гріхів.

У другій фразі може відобразитися старозавітна ідіома спадкування (пор. Повт. Зак. 12:12; 2 Сам. 20:1; 1 Цар. 12:16). Це категорична ідіома, яка вказує на вигнання.

13:9 Грецька заперечна частка «не» (*mē*) посилює значення ВЕЛПІННЯ (НАКАЗУ): «помий».

13:10 «Тому, хто умитий». Тут Ісус метафорично говорить про викуплення. Петро вже омитий (тобто спасений, пор. Ів. 15:3; Тит 3:5), але він все ж потребує покаяння (пор. 1 Ів. 1:9) для того, щоб залишатися в крововених відносинах учнівства з Богом.

Контекст також дозволяє припустити, що Ісус говорить про зраду Юди (пор. Ів. 13:11,18). Таким чином, метафора омиття стосується або (1) тіла Петра, або (2) всієї групи апостолів.

■ **«ви чисті, але не всі ви».** Слово «ви» (в МНОЖИНІ) стосується приближеного кола учнів, за винятком

Юди (пор. Ів. 13:11,18; 6:70).

«Чисті» стосується Ісусової вістки, яку вони прийняли (пор. Ів. 15:3). Вони «чисті», тому що увірували, довірилися Тому, Хто є чистим, — Ісусу / отримали Того, Хто є чистим, — Ісуса.

Щодо фрази «не всі ви» див. Спеціальна тема: Відступництво (*aphistēmi*).

13:11 У перекладах TEV та NET цей вірш поміщений в дужки і розглядається як один із багатьох редакційних коментарів автора.

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 13:12-20**

¹Коли Він умив їм ноги і взяв Свій одяг, і приліг знову біля столу, Він сказав до них: «Чи ви знаєте, що Я зробив для вас? ¹³Ви називаєте Мене Учителем і Господом; і ви праві, бо Я і є таким. ¹⁴І якщо Я, Господь і Учитель, умив вам ноги, ви також маєте умивати ноги один одному. ¹⁵Адже Я дав вам приклад, щоб і ви так само робили, як і Я зробив для вас. ¹⁶По правді, по правді кажу Я до вас: раб не більший за свого хазяїна, і той, хто посланий, не більший за того, хто його послав. ¹⁷І якщо ви знаєте це, то ви блаженні, якщо виконаєте це. ¹⁸Я не говорю це про всіх вас. Я знаю тих, хто вибраний; але *все це*, щоб Писання виконалось: “Той, хто їсть Мій хліб, підняв свою п’яту на Мене”. ¹⁹Від тепер Я говорю вам ще перед тим, як *це* станеться, щоб коли це станеться, ви увірували, що Я є *Той Самий*. ²⁰По правді, по правді, кажу Я до вас: хто приймає будь-кого, кого Я пошлю, приймає Мене; а хто приймає Мене, той приймає Того, хто послав Мене».

13:12-20 На відміну від тексту Ів. 13:6-10 тут Ісус описує Свої дії як приклад смирення. Апостоли ж сперечалися щодо того, хто із них більший (пор. Лк. 22:24). В даному контексті Ісус виконує роботу раба, а потім пояснює апостолам, що це означає, і як це робити в майбутньому.

13:14 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вказує на істинність фактів з точки зору автора або його намірів.

■ **«Господь і Учитель».** В оригіналі в Ів. 13:13 and 14 перед кожним із цих слів — ОЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ. Зверніть також увагу на те, що ці титули у вірші 14 поміняні місцями. Він відкриває Отця і очікує послуху та вірності! Те, що Він робить, вони лише імітують (Ів. 13:15).

13:14-15 «ви також маєте умивати ноги один одному». Чи справді цей акт смирення мав би стати третьою церковною заповіддю? Більшість християн скажуть «ні», тому що:

1. в Діяннях св. апостолів немає жодної згадки про такий ритуал
2. у новозавітних посланнях немає жодної текстів на підтримку цього
3. ніде нічого не сказано, що це має бути постійно повторюваною дією, як, наприклад, хрещення (пор. Мт. 28:19) та Вечеря Господня (пор. 1 Кор. 11:17-34).

Але сказане вище не означає, що така церемонія не могла б бути важливою частиною практик богослужіння.

«Приклад», який дав їм Ісус був не просто актом смирення, а прикладом жертвовного служіння (пор. Ів. 15:12-13. 1 Ів. 3:16 дуже добре про це говорить! Ісус любить до кінця (пор. Ів. 13:1), тому вони теж повинні цілковито любити (тобто через самопожертвування, навернення від гріхопадіння).

13:16 «По правді, по правді, кажу я до вас». Буквально — «амінь, амінь» (як у Ів. 13:20). Це є формою вираження старозавітного слова «віра» (пор. Авак. 2:4). Лише Ісус використовував таку фразу на початку речення (у грецькій літературі). Зазвичай, це слово вживали в кінці речення для того, щоб (1) погодитися з чимось або (2) підтвердити дію чи заяву. А при такому подвійному використанні на початку речення, ці слова владним чином підкреслювали важливість наступних слів. Див. Спеціальна тема: Амінь.

■ **«раб не більший за свого хазяїна».** Це вступна фраза для такого, щоб передати наступні істини:

1. Ів. 13:16 — ніхто не є більшим за Того, хто послав Його;
2. Ів. 15:20:
 - а. якщо переслідували Мене, то будуть переслідувати і вас
 - б. якщо приймали Моє слово, будуть приймати і ваше

3. Лк. 6:40 (схоже) — всі, хто навчається, стануть як їхній учитель (пор. Мт. 10:24)
4. Лк. 22:27 (схоже) — Я серед вас як той, хто служить.

13:17 «І якщо ви знаєте це, то ви блаженні, якщо виконуете це». Перше «якщо» відкриває УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО КЛАСУ, яке вказує на істинність речей з точки зору автора. Друге «якщо» у цьому вірші відкриває УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО КЛАСУ, яке вказує потенційну можливість дії у майбутньому. Якщо ми знаємо, то нам слід це і виконувати (пор. Мт. 7:24-27; Лк. 6:46-49; Рим. 2:13; Як. 1:22-25; 4:11)! Не знання, а «хриstopодібне» життя є ціллю. Це і відображає єврейське ДІЄСЛОВО *shema* — «слухати таким чином, щоб це робити» (пор. Повт. Зак. 6:4).

13:18 «щоб Писання виконалось». Сказане стосується Юди. В цьому таємниця між пошуку точки перетину між приреченням та свободою волі людини.

Ісус та Його учні вірили у правдивість Писання! Коли воно щось говорило, то цьому необхідно було довіряти (пор. Мт. 5:17-19). Іван декілька разів робить коментар, що «Писання має виконатися» (пор. Ів. 12:14; 13:18; 15:25; 17:12; 19:24,36). Часто старозавітні тексти ставали зрозумілими лише після настання певних подій у житті Христа (типово, наприклад, Ос. 11:1); так само і новозавітні події були прикладом кількарязового здійснення пророцтв (наприклад, Іс. 7:14 або Дан. 9:27; 11:31; 12:11).

■ **«Той, хто їсть Мій хліб, підняв свою п'яту на Мене».** Це цитата з Пс. 41:9. Відповідно до східних звичаїв, спільна трапеза були знаком дружби та згоди, що ще більше обтяжує злочин Юди. На Близькому Сході показати п'яту (підшву ноги) означало висловити комусь своє презирство.

3:19 Цей вірш показує справжню мету чудес та передбачень Ісуса (пор. Ів. 20:31). У Івана віра показується постійно зростаючою та безперервною. Ісус постійно сприяє укріпленню віри/довіри апостолів. Див. Спеціальна тема: Грецькі дієслова, які вживаються для опису процесу спасіння.

Ісус укріпляв їхню віру через:

1. Свої слова
2. Свої діла
3. Своє знання майбутнього.

Ісус приніс радикально «новий» спосіб залагодити свої відносини з Богом. А це повністю суперечило наступним традиційним поглядам іудеїв:

1. у центрі перебуває Він, а не Мойсей
2. благодать, а не діла.

■ **«що Я є Той Самий».** Тут є посилання на Боже ім'я «ЯХВЕ», яке походить від єврейського ДІЄСЛОВА «бути», «існувати» (пор. «Я Є» з Вих. 3:14). Ісус ясно висловлює те, що Він і є тим обіцяним Месією з усіма божественними правами на це (пор. Ів. 4:26; 8:24,28,58; 13:19 і 18:5,6,8; зверніть увагу на коментар до Мт. 24:5 і Мр. 13:6; Лк. 21:8).

Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

13:20 Зазвичай, Іван по відношенню до християн використовує слова «вірити» (*pisteuō*), «вірити в» (*pisteuō eis*), «вірити, що» (*pisteuō hoti*) (див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним), але при цьому він також використовує і інші слова такі, як «отримувати» чи «приймати» (пор. Ів. 1:12; 5:43; 13:20). Євангеліє є одночасно і прийняттям Особистості, і визнанням біблійних істин про цю Особистість, так само, як і жити життям цієї Особистості.

■ **«хто приймає будь-кого, кого Я пошлю, приймає Мене».** Які потужні слова стосовно влади учнів, переданої їм самим Ісусом. Цю заяву можна розуміти таким чином:

1. тут говориться про місіонерські подорожі дванадцятьох апостолів (Мт. 10:40) і сімдесятьох учнів (Лк. 10:16)
2. тут говорить про свідоцтво самої церкви (пор. Ів. 17:20).

Добра звістка про Ісуса має силу змінити життя людини, незалежно від того, хто її звіщає. Влада тих, хто звіщає, заснована на самій Радісній вістці(тобто, Євангелії), а не на простому земному посланні.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 13:21-30**

²¹Коли Ісус це сказав, Він схвилювався в душі, і засвідчив, і сказав: «По правді, по правді кажу Я до вас: один із вас зрадить Мене». ²²Учні *почали* переглядатися між собою, *не знаючи*, про кого Він говорив. ²³Один з Його учнів, якого Ісус любив, лежав же біля Його грудей. ²⁴Тому Симон Петро подав йому знак, і сказав: «Скажи *нам*, про кого Він говорить». ²⁵Тому він, нахилившись назад прямо до грудей Ісуса, запитав Його: «Господи, хто ж це?». ²⁶Ісус відповів тоді: «Це той, кому Я обмакну цей шматочок і дам йому». І Він обмакнув той шматочок і подав його Юді, *сину* Симона Іскаріюта. ²⁷І після того шматочка ввійшов в нього сатана. Тому Ісус сказав йому: «Що ти маєш зробити, роби швидше». ²⁸Але ніхто з тих, хто лежали *за столом*, не знали, з якою метою Він це йому сказав. ²⁹Дехто ж з них думали, що оскільки ящик з грошима був в Юди, то Ісус сказав йому: «Купи дещо, що нам потрібно для свята»; або ж щось, що він мав роздати бідним. ³⁰Тому після того, як він прийняв той шматочок, відразу вийшов; була ж ніч.

13:21 «Він схвилювався в душі». Зрада Юди дуже засмутила Ісуса (таке ж саме слово щодо Ісуса вжито в Ів. 12:27). Ісус вибрав Юду через його духовний потенціал, але він ніколи не був ним реалізований (пор. Ів. 13:18).

▣ «По правді, по правді». Див. коментар до Ів. 1:51.

13:22 Це досить дивний вірш. Внутрішнє коло учні боялися, що хто із них був приречений стати зрадником (пор. Мр. 14:19). Це проблема, пов'язана з питанням детермінізмом. Божі дії не порушують свободу волі люди, а лише підкреслюють та підсумовують наслідки свободи волі!

13:23 «якого Ісус любив». Швидше за все, тут Іван говорить про себе (пор. Ів. 13:23,25; 19:26-27,34-35; 20:2-5,8; 21:7,20-24). Тексти Ів. 19 та 13:26 це підтверджують. Іван ніколи не називає себе по імені в Євангелії. Чи були в Ісуса улюбленці? Що ж, Він все-таки мав внутрішнє коло учнів (Петро, Яків та Іван) та особливу сім'ю (Лазар, Марія, Марта).

13:25 Контекст відображає типову картину застілля першого століття в Палестині. Учні лежали за низьким столом у вигляді підкови, спираючись на лівий лікоть, ноги були ззаду, а їли вони правою рукою. Іван був справа від Ісуса, а Юда — зліва (почесне місце). Чому вони сиділи саме в такому порядку, в Писанні не сказано. Іван відхилився назад, щоб запитати Ісуса.

13:26 «Це той, кому Я обмакну цей шматочок і дам йому». Це був знак особливої пошани (пор. Рут 2:14). Юда лежав зліва від Ісуса, що було також знаком пошани. А Ісус все ще пробував пробитися до серця Юди!

Цей шматочок був стравою з гірких страв, заправлених соусом (див. Спеціальна тема: Порядок іудейського пасхального богослужіння в першому столітті). У Марка в паралельному тексті (Мр. 14:20) у цій фразі є також слова «зі мною». Ця плутанина через те, що лише один із авторів був очевидцем подій.

▣ «Іскаріюта». Див. Спеціальну тему нижче та коментарі до Ів. 6:71 та 18:2.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ІСКАРІЮТ

Юда чув і бачив Господа Ісуса, близько спілкувався з Ним протягом декількох років, але напевне не мав з Ним особистих стосунків вірою (пор. Мт. 7:21-23). Петро пережив такі само сильні спокуси, як і Юда, але з зовсім іншим результатом (пор. Мт. 26:75). Про мотиви зради Юди багато сперечаються:

1. переважно матеріальні (пор. Ів. 12:6)
2. переважно політичні (пор. Вільям Классен, «Юда: зрадник чи друг Ісуса?» [William Klassen, Judas Betrayed or Friend of Jesus?])
3. духовні (пор. Лк. 22:3; Ів. 6:70; 13:2,27)

Є декілька гарних книг на тему впливу сатани або демонічної одержимості (див. Спеціальну тему: «Демони в Новому Заповіті»). Я подаю список цих книг нижче за ступінню довіри (починаючи з книг,

яким я довіряю найбільше).

1. Мерілл Ф. Унгер, «Біблійна демонологія, Демони в світі сьогодні» (Merrill F. Unger, Biblical Demonology, Demons in the World Today)
2. Клінтон Е. Арнольд, «Три важливих питання про духовну війну» (Clinton E. Arnold, Three Crucial Questions About Spiritual Warfare)
3. Курт Кох, «Християнське консультування та окультизм, демонологія вчора й сьогодні» (Kurt Koch, Christian Counseling and Occultism, Demonology Past and Present)
4. К. Фред Дікасон, «Демонична одержимість та християнин» (C. Fred Dickason, Demon Possession and the Christian)
5. Джон П. Ньюпорт, «Демони, демони, демони» (Ів. P. Newport, Demons, Demons, Demons)
6. Джон Ворвік Монтгомері, «Початки та влади» (Ів. Warwick Montgomery, Principalities and Powers)

Стережіться культурних міфів та забобонів. У Мт. 16:23 сатана вплинув на Петра, щоб той спокушав Ісуса так само – в питанні Його заступницької смерті. Сатана послідовний. Він всіма силами намагається зупинити роботу, яку Христос виконує заради нашого спасіння.

1. він спокушував Ісуса, Лк. 4
2. використовував Петра
3. використовував Юду та Синедріон

Ісус навіть назвав Юду дияволом в Ів. 6:70. В Біблії нічого не сказано на тему демоничної одержимості та впливу демонів по відношенню до віруючих. Але віруючі безумовно зазнають впливу своїх власних рішень та свого зла (див. Спеціальну тему: «Особове зло»)!

Етимологія слова «Іскаріот» дещо неясна, є кілька можливих версій:

1. Керіот – місто в Юдеї (пор. Єг. 15:25)
2. Катран – місто в Галілеї (пор. Єг. 21:32)
3. Кароїдес – фінікова роща в Єрусалимі або Єрихоні
4. скортеа – фартух або шкіряна сумка (пор. Ів. 13:29)
5. аскара – задушення (єврейською) з Мт. 27:5
6. ніж убивці (грецькою), тобто він був Зилотом, як Симон (пор. Лк. 6:15).

13:27 «ввійшов в нього сатана». Це єдиний приклад вживання слова «сатана» у Євангелії від Івана. Слово на івриті означає «обвинувач» (пор. Лк. 22:3 та Ів. 13:2). Чи знімається з Юди відповідальність за те, що у нього ввійшов сатана? В Біблії присутній певний елемент напруги між діями духовного світу (наприклад, коли Бог зробив серце фараона жорстким) та відповідальністю людини у фізичному світі. Люди не настільки вільні у своєму виборі, як вони думають. Всі ми залежні від обставин історичного характеру, нашого власного життєвого досвіду та навіть від власної генетики. А до цього всього необхідно ще додати вплив і духовного світу (Бог, Святий Дух, ангели, сатана і демони). І в цьому все таїнство! Як не-як, люди не є роботами; ми самостійно несемо відповідальність за наші дії, наш вибір та наслідки наших дій. Юда також діяв! І він діяв не один! Але при цьому він несе моральну відповідальність за свої дії. Зрада Юди була передбаченою (Ів. 13:18). Підбурювачем був же сатана (див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло). В цьому і трагедія, що Юда ніколи повністю так і не прийшов до того, щоб «знати» Ісуса чи довіряти Йому.

13:29 «ящик з грошима був в Юди». Юда був відповідальний за зберігання грошових коштів групи (пор. Ів. 12:6). Див. повний коментар до Ів. 18:2.

13:30 «була ж ніч». Це була хронологічний нюанс чи духовна оцінка ситуації? Іван часто використовує подібні двозначні фрази, які можна зрозуміти по-різному (як, наприклад, у випадку з Никодимом, пор. Ів. 3:2; 19:39).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 13:31-35**

³¹Тому після того, як він пішов, Ісус сказав: «Зараз Син Людський прославлений, і Бог прославлений в Ньому; ³²якщо Бог прославлений в Ньому, то і Бог прославить Його в Собі, і прославить Його відразу. ³³Дітки, Мені ще недовго бути з вами. Ви шукатимете Мене, і Я, як вже казав іудеям, так і зараз кажу Вам: “Куди Я йду, ви не можете прийти”. ³⁴Нову заповідь даю Я вам,

щоб любили ви один одного, і як Я вас полюбив, щоб ви теж так любили один одного.³⁵ По тому всі і дізнаються, що ви Мої учні, якщо ви будете любити один одного».

13:31-38 Ці вірші є частиною більшого контексту — ряду запитань учнів (пор. Ів. 13:36; 14:5,8,22; 16:17-19), які вони задавали Ісусу у верхній кімнаті в той вечір. Очевидно, що слова Ісуса про те, що він відходить, викликали багато запитань апостолів, оскільки вони не зрозуміли Його слова; зокрема, мали питання:

1. Петро (Ів. 13:36)
2. Фома (Ів. 14:5)
3. Пилип (Ів. 14:8)
4. Юда (не Іскаріот) (Ів. 14:22)
5. деякі з Його учнів (Ів. 16:17-19).

13:31 «Син Людський». Ісус Сам обрав для Себе цей титул. Він взятий з Єзек. 2:1 та Дан. 7:13 і поєднує в собі одночасно людські та божественні риси. Ісус використовував цей термін, оскільки він не використовувався в рабиністичному іудаїзмі, а тому не мав націоналістичного чи воєнного підтексту, а також об'єднує в собі Його дві природи (пор. 1 Ів. 4:1-3).

13:32 У грецьких рукописах є розходження щодо цього вірша. Довший варіант текст присутній в таких перекладах Біблії як NASB, NKJV, NRSV, TEV та NJB, і він підтверджується рукописами α^c , A, C², K та *Textus Receptus*. Фрагмент («якщо Бог прославлений в Ньому») відсутній в рукописах P⁶⁶, α^* , B, C^{*}, D, L, W та X. Очевидно, що останніх рукописів більше. Також можливо, що переписувачі були трохи спантелеченими наявним паралелізмом в цьому тексті, тому вони і вилучили цей фрагмент.

■ **«прославлений».** В тексті Ів. 13:31 та 32 це слово вжито чотири (або п'ять) разів (в оригіналі): двічі (або тричі) у формі АОРИСТА та двічі — МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ. Тут говориться про Божий план відкуплення людства через смерть та воскресіння Ісуса (пор. Ів. 7:39; 12:16,23; 17:1,5). Сказане тут стосується майбутніх подій із життя Ісуса. При чому автор достовірно впевнений у неминучості цих подій, що вони тут подані так, неначе вони вже сталися (через АОРИСТ). Див. коментар до Ів. 1:14.

13:33 «Дітки». Коли Іван писав свої праці, знаходячись в місті Ефес або його околицях, він був уже старцем. Він використовував таке ж саме звертання до своїх слухачів/читачів у 1 Ів. 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21. В устах Ісуса ця метафора була ще одним способом ототожнення Себе з Отцем. Він є батько, брат, спаситель, друг і Господь. Іншими словами, Він одночасно і трансцендентний Бог і іманентний товариш.

■ **«Мені ще недовго бути з вами... як вже казав іудеям...».** Декілька місяців тому Ісус уже казав це іудейським вождям (пор. Ів. 7:33); зараз Він каже це ж саме Своїм апостолам (пор. Ів. 12:35; 14:19; 16:16-19). Тому, очевидно, що тут часовий елемент є дещо розмитий.

■ **«Куди Я йду, ви не можете прийти».** Іудейські вожді взагалі не могли туди потрапити (пор. Ів. 7:34,36; 8:21). А учні не могли бути з Ним, доки тривало їх земне життя. Лише смерть або взяття церкви возз'єднає Його послідовників з Христом (пор. 2 Кор. 5:8; 1 Сол. 4:13-18).

13:34 «Нову заповідь даю Я вам, щоб любили ви один одного». Сама ж заповідь «любити один одного» не була новою (пор. Лев. 19:18; щодо слова «заповідь» див. Спеціальна тема: Використання терміна «заповідь» у працях Івана). А новим було те, що віруючі мали б любити один одного так, як Ісус полюбив їх (пор. Ів. 15:12,17; 1 Ів. 2:7-8; 3:11,16,23; 4:7-8,10-12,19-20; 2 Ів. 5).

Євангеліє (Радісна вістка) — це і Особистість, яку необхідно прийняти, і сукупність істин, в які необхідно повірити, і життя, яке необхідно прожити (пор. Ів. 14:15,21,23; 15:10,12; 1 Ів. 5:3; 2 Ів. 5,6; Лк. 6:46). Євангеліє необхідно прийняти, увірувати в нього, і жити по ньому!

Мені подобаються слова Брюса Корлі (Bruce Corley) з його статті «Біблійне богослов'я Нового завіту» ["Biblical Theology of the New Testament"], яка міститься у книзі з герменевтики «Основи тлумачення Біблії» [*Foundations For Biblical Interpretation*]:

«Люди-християни відзначаються особливою етикою любові, через яку «теперішність» [англ. «is-ness»] благодаті пов'язана з «необхідністю» [англ. «ought-ness»] любові через дію Святого Духа (пор. Гал.

5:6,25; 6:2; Як. 3:17-18; Ів. 13:34-35; 1 Ів. 4:7)» (стор. 562).

13:35 «По тому всі і дізнаються, що ви Мої учні». Любов — це така характеристика людини, яку сатана не може підробити. Любов — це те, що має бути властиве для всіх віруючих (пор. 1 Ів. 3:14; 4:7-21).

■ **«якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому. Наші дії по відношенні до інших християн підтверджують наші відносини з Ісусом (пор. 1 Ів. 2:9-11; 4:20-21).

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 13:36-38**

³⁶Симон Петро сказав до Нього: «Господи, куди Ти йдеш?». Ісус відповів: «Куди Я йду, ти не можеш піти зараз слідом за Мною, але ти підеш потім». ³⁷Петро сказав до Нього: «Господи, чому Я не можу піти слідом за Тобою вже зараз? Я життя своє покладаю за Тебе». ³⁸Ісус відповів: «Життя своє покладеш за Мене? По правді, по правді, кажу Я тобі: ще півень не заспіває, як ти тричі відречешся від Мене».

13:36 «Симон Петро сказав до Нього». Це перше запитання із серії наступних запитань, які задавали апостоли Ісусу щодо Його заяв у Ів. 13:31-35 (пор. Ів. 13:36; 14:5,8,22; 16:17-19). Я дуже радий, що ці учні задавали такі запитання, і що Іван запам'ятав їх і записав!

13:37 «Я життя своє покладаю за Тебе». Петро дійсно мав це на увазі! Але це дійсно показує, наскільки слабким є гріховне людство, і наскільки відданим є наш Господь, який якраз це і зробив.

13:38 «По правді, по правді». Див. коментар до Ів. 1:51.

■ **«ще півень не заспіває, як ти тричі відречешся від Мене».** Цей півень мав бути у власності римлян. Іудеї не дозволяли, щоб тварини перебували у місті, тому що то була свята земля. Саме тому у більшості заможних людей були сади (землю в яких необхідно було удобрювати) за міськими стінами на Оливній горі. Одним із таких садів якраз і був сад Гетсиманський.

Ісус використав пророцтво для того, щоб укріпити віру в Нього. Навіть такі неприємні пророцтва, яке це, показує те, що Він знає та контролює майбутні події (Ів. 18:17-18, 25-27; Мт. 26:31-35; Мр. 14:27-31; Лк. 22:31-34).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Іван не описав фактичну обрядову складову Вечері Господньої?
2. Чому Ісус омив ноги учням? Чи і нам потрібно умивати ноги один одному?
3. Чому Ісус вибрав Юду апостолом?
4. Як конкретна людина може знати, що вона є християнином?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 14

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ісус — дорога до Отця 14:1-14	Дорога, істина і життя 14:1-6 Отець явлений 14:7-11 Молитва з відповіддю 14:12-14	Відношенню віруючих до прославленого Христа 14:1-7 14:8-14	Ісус — дорога до Отця 14:1-4 14:5 14:6-7 14:8 14:9-14	Прощальна розмова (13:31-14:31) 14:1-4 14:5-7 14:8-21
Обітниця Духа 14:15-24	Ісус обіцяє іншого Помічника 14:15-18 Перебування Отця в Сині і Сина в Отці 14:19-24 Дар Його миру 14:25-31	14:15-17 14:18-24 14:25-31	Обітниця Святого Духа 14:15-17 14:18-20 14:21 14:22 14:23-24 14:25-26 14:27-31a 14:31b	14:22-31

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ ДО ТЕКСТУ ІВ. 14:1-31

А. Текст Ів. 13-17 є єдиним літературним фрагментом (розмовою у верхній кімнаті в ніч Господньої вечері), без необхідності його поділу на глави. Очевидно, що слова Ісуса про те, що Він відходить, викликали багато запитань в учнів. Весь контекст побудований на сукупності наступних запитань апостолів, які виникли через нерозуміння останніми Ісусових слів:

1. запитання Петра (Ів. 13:36)
2. запитання Хоми (Ів. 14:5)
3. запитання Пилипа (Ів. 14:8)
4. запитання Юди (не Іскаріота) (Ів. 14:22)
5. запитання деяких інших Його апостолів (Ів. 16:17-19).

Пам'ятайте, що істина у працях Івана виражається через діалоги!

Б. Всі ці запитання все ще корисні для віруючих:

1. Вони показують, що навіть апостоли, які перебували разом з Ісусом, не завжди розуміли Його
2. Деякі з найбільш цінних та проникливих слів Ісуса були сказані Ним як відповідь на такі запитання, які виражали щире нерозуміння.

В. В 14 главі Ісус починає обговорювати тему «помічника», який прийде:

1. Те, що Ісус згадував про Святого Духа у цій верхній кімнаті, прямо (і обмежено) пов'язано зі страхом та стурбованістю учнів внаслідок того, що Ісус їх покидає (пор. Ів. 13:33,36).

Майкл Магілл в праці «Новий Заповіт: переклад рядків» [*New Testament TransLine*] (стор. 355) проникливо передав концептуальність відповідей Ісуса на ці страхи:

- а. «одного дня ви будете разом зі Мною там, куди Я йду», Ів. 14:1-11
 - б. «Для вас буде краще, якщо я піду», Ів. 14:12-17
 - в. «Я прийду до вас, де ви будете. і відкрию вам Себе», Ів. 14:18-26
 - г. «Свій мир залишаю вам», Ів. 14:27-31
2. Обговорення суті служіння Святого Духа тут досить обмежено. Існує дуже багато ключових аспектів Його служіння, про які тут нічого не говориться.
 3. Тут також приділяється особлива увага тому, що Святий Дух є:
 - а. Той, хто відкриває істину і
 - б. особистий утішитель.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 14:1-7

¹«Не дозволяйте вашому серцю тривожитися; віруйте в Бога, і в Мене віруйте також. ²В домі Мого Отця багато осель; якщо б було не так, то Я сказав би вам; але Я йду, щоб приготувати місце для вас. ³Якщо Я піду і приготую місце для вас, Я прийду знову і прийму вас до Себе, щоб, де Я знаходжусь, *там* і ви щоб були. ⁴А ви знаєте шлях?». ⁵Хома сказав Йому: «Господи, ми не знаємо, куди Ти йдеш; як же ми знати цей шлях?». ⁶Ісус сказав йому: «Я — дорога, істина і життя; ніхто не приходять до Отця, як тільки через Мене. ⁷Якби ви знали Мене, то ви б знали також і Мого Отця; віднині ви знаєте Його і бачили Його».

14:1 «Не дозволяйте». Тут використано НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ПАСИВНОГО СТАНУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що, зазвичай, виражає переривання дії, яка вже в процесі. «Перестаньте впускати в ваші серця печаль». Слова Ісуса про Свій відхід викликав тривогу серед учнів.

▣ **«вашому серцю».** Зверніть увагу на те, що займенник у МНОЖИНІ. Ісус звертався до всіх одинадцяти апостолів. Слово «серце» на івриті означало всю людину: розум, волю та емоції (пор. Повт. Зак. 6:5; Мт. 22:37). Див. Спеціальна тема: Серце.

▣ **«віруйте в Бога, і в Мене віруйте також».** Тут використано дві форми ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО (NASB, REB) або ДІЙСНОГО СПОСОБУ, або комбінацію обох СПОСОБІВ (NKJV, NJB, а також переклад NET, в якому спочатку використаний ДІЙСНИЙ, а потім НАКАЗОВИЙ СПОСОБИ). Віра є триваючим процесом та звичним навиком. Структура цього вірша, яка з точки зору граматики є збалансованою, показує, що Ісус стверджував про свою рівність з Богом. Також не забувайте, що Його учні були ж іудеями, прихильниками монотеїзму (пор. Повт. Зак. 6:4-6), які, все ж таки, розуміли підтекст заяв Ісуса (див. Спеціальна тема: Трійця). Одне діло — вірити у Всевишнього, а інше діло — бути християнином. Ці слова фокусують нашу увагу не на доктринальні віри, а на особистості Ісусу Христа.

14:2 «В домі Мого Отця». В Старому Заповіті слово «дім» вживалося для позначення Скінії або Храму (пор. 2 Сам. 7), однак у цьому контексті, безсумнівно, говориться про місцеперебування сім'ї Божої на небесах або в Його небесному храмі (пор. Пс. 23:6; 27:4-6).

▣ NASB, NRSV «осель»

NKJV «обителів»

TEV «кімнат»

NJB «багато місця»

У перекладі KJV вжито слово «обителі», яке трохи вводить в оману. Цей грецький термін означає «постійне місце проживання» (пор. Ів. 14:23) без будь-якого натяку на марнотратність. Тут підкреслюється те, що всі віруючі матимуть власне місце у домі Отця (пор. TEV, NJB), що певним чином нагадує «пансіонат», де всі щоденно збираються за спільною трапезою.

Цікаво відмітити, що це слово походить також від такого ж грецького кореня, як і слово Термін «перебувати», яке є ключовим концептом для всього Євангелія від Івана (пор. Ів. 15). Наше «місце проживання» з Отцем починається з нашого пробуванні у Сині.

■ **«якщо».** Це неповне УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають «таким, що суперечить дійсності». Є багато кімнат, в якому можна жити. Ця фраза дуже складна для перекладу.

■ **NASB, REB, NIV «якщо б було не так, то Я сказав би вам»**

NKJV «якби це було не так, Я б сказав вам»

TEV «Я б не сказав вам, якби це було не так»

NJB, NET «в протилежному випадку Я сказав би вам»

Ранні буквальні переклади «а якби не так, Я б сказав вам»

Новий переклад Барклі (New Berkley Version) «Якби це було б не так, Я сказав би вам»

Переклад Вільямса (Williams Translation) «якби їх не було б, Я б сказав вам»

■ **«Я йду, щоб приготувати місце для вас».** Це не означає, що небеса, в буквальному сенсі, не були приготовлені до цього раніше. Тут мається на увазі, що життя Ісуса, Його вчення і хресна смерть дозволила гріховному людству наблизитися до Святого Бога та Перебувати в Ньому. Ісус же йде перед усіма віруючими як їхній провідник та предтеча (пор. Євр. 6:20).

14:3 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну можливість дії у майбутньому. Ісус сказав їм, що Він незабаром повернеться до Отця (Ів. 7:33; 16:5,10,17,28) і що Він приготує місце для них.

В посібнику Ньюмана та Вайдера (Newman and Wider) по Євангелії від Івана з серії «На допомогу перекладачам» [*Help for Translators*], яка опублікована Об'єднаним біблійним товариством (United Bible Societies) сказано, що цю фразу необхідно розуміти в темпоральному аспекті, тобто «після того, як Я піду», «коли Я піду» або «відразу після того, як Я піду» (стор. 456).

■ **«Я прийду знову і прийму вас до Себе».** Мається на увазі Друге пришестя або смерть (пор. 2 Кор. 5:8; 1 Сол. 4:13-18). Такі особисті («обличчям до обличчя») відносини з Ісусом відображають собою відносини між Ісусом та Отцем (пор. Ів. 1:1,2). Християни стануть співучасниками цих сокровених відносин між Ісусом і Отцем (Ів. 14:23; 17:1 і далі).

ДІЕСЛОВО «прийму» (*paralambanō*), яке вжито тут, означає «прийняти особу в себе». Небеса — це особистісні відносини з Богом. Це слово відрізняється від того, що вжите в Ів. 1:12 (*lambanō*). Досить важко встановити точний семантичний перетин цих двох термінів, адже вони часто вживаються як синоніми.

■ **«де Я знаходжусь, там і ви щоб були».** Небеса — це там, де Ісус (пор. Ів. 17:24)! Небеса є справжніми особистісними («обличчям до обличчя») відносинами з Триєдиним Богом! У Новому Заповіті точно не сказано, коли ж ці відносини реалізуються повною мірою:

1. після смерті, 2 Кор. 5:8
2. після Другого пришестя, 1 Сол. 4:13-18.

Дивовижним є той факт, що Біблія зберігає мовчання щодо загробного життя. Гарною книгою, яка містять стислу інформацію щодо цієї теми, є праця Вільяма Гендріксена «Біблія про загробне життя» [William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*].

14:4 «ви знаєте шлях». Ці слова Ісус викликали сумніви у Фоми стосовно того, що знають учні цей шлях. У відповіді Ісуса містяться три терміни, які часто вживаються у Старому Заповіті.

14:6 «Я — дорога». У Старому Заповіті про біблійну віру часто говорили як про життєвий шлях (дорогу)

(пор. Повт. Зак. 5:32-33; 31:29; Пс. 27:11; Іс. 35:8). Рання церква теж називалася «Шляхом» (пор. Дії 9:2; 19:9,23; 24:14,22). Ісус постійно наголошував на тому, що лише Він є єдиною дорогою до Бога. В цьому і богословська сутність Євангелія від Івана! А добрі діла у житті людини є лише доказом наявності її особистої віри пор. Еф. 2:8-9,10), але аж ніяк не праведності. Див. коментар до Ів. 8:12.

■ **«істина»**. Слово «істина» у грецькій філософії мало значення, що було повністю протилежним поняттю «фальшивість» (тобто — «правдивість»), або «ілюзорність» (тобто — «реальність»). Однак, учні, які розмовляли по-арамейськи, зрозуміли, що Ісус вжив це слово у його старозавітному значенні тобто як «вірність», «надійність» (пор. Пс. 26:3; 86:11; 119:30). Обидва слова («істина» і «життя») характеризують «шлях» («дорогу»). Слово «істина» часто використовується у Євангелії від Івана для опису діяльності Бога (Ів. 1:14; 4:23-24; 8:32; 14:17; 15:26; 16:13; 17:17,19).

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

■ **«життя»**. Слово «життя» (*zoē*) вживається у Євангелії від Івана для саме для опису життя в новому віці. У Старому Заповіті про повсякденне життя віруючого говориться як про життєвий шлях чи дорогу (Пс. 16:11; Прип. 6:23; 10:17). Всі ці три терміни характеризують такий спосіб життя у вірі, який можна досягнути лише через особисті відносини з Ісусом Христом.

■ **«ніхто не приходить до Отця, як тільки через Мене»**. Які вражаючі слова! Ці слова ставлять вузькі рамки; очевидно, що Ісус вірив, що тільки через особисті відносини з Ним можна пізнати Бога (1 Ів. 5:10-12). Таку точку зору часто називають «скандальним ексклюзивізмом» християнства. Золотої середини тут немає! Або ця заява істинна, або християнство — неправда! Певним чином, це місце нагадує главу 10 Євангелія від Івана.

14:7 «Якби». Стосовно цього УМОВНОГО РЕЧЕННЯ у рукописах є деякі відмінності. Грецький текст Об'єднаного біблійного товариства (United Bible Societies Greek) містить УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ (як і давньогрецькі рукописи P⁶⁶, K та D), яке можна перекласти таким чином: «якби ви знали б мене (і ви знаєте), то ви б знали Мого Отця (і ви Його знаєте)». Але тут також може бути і УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить фактам. В такому випадку це речення необхідно перекласти так: «якби ви знали б Мене (а ви ж не знаєте), тоді ви б знали Мого Отця (а ви ж Його не знаєте)». Така версія тексту присутня в рукописах A, B, C, D^b, K, L та X. Це досить складне твердження, адже ми припускаємо, що апостоли уже увірували у спасіння через Ісуса-Месію, якого послав ЯХВЕ. Ця нова і надзвичайно ексклюзивна істина мала б бути складною для їхнього розуміння. У Євангелії від Івана говориться про різні рівні віри. Тому, швидше за все, зважаючи на контекст, тут все-таки мало б бути УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ. Див. також коментар до текстів Ів. 14:2 та 28 щодо подібних умовних речень.

■ **«ви знали Мене»**. Знову Ісус звертається до всієї групи апостолів (пор. Ів. 14:9). Слово «знали» тут вжито у його старозавітному значенні, тобто говориться про сокровенні особистісні відносини, а не просто про знання певних фактів (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5).

■ **«ви б знали також і Мого Отця»**. Бачити Ісуса — це те ж саме, що і бачити Бога (пор. Ів. 1:14-18; 5:24; 12:44-45; 2 Кор. 4:4; Кол. 1:15; Євр. 1:3)! Ісус — це досконале відкриття невидимого Бога. Ніхто з тих, хто відкидає Ісуса, не може говорити, що знає Бога (пор. 1 Ів. 5:9-12).

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 14:8-14

⁸Пилип сказав Йому: «Господи, покажи нам Отця, і буде нам досить». ⁹Ісус сказав до нього: «Я вже так довго з вами, і *все ж таки* ти не пізнав Мене, Пилип? Хто бачив Мене, бачив Отця; як *можеш* ти казати «Покажи нам Отця»? ¹⁰Чи не віриш ти, що Я в Отці, а Отець в Мені? Слова, які Я вам кажу, Я не говорю від Себе, але Отець, який пробуває в Мені, чинить Свої діла. ¹¹Вірте Мені, що Я в Отці, а Отець в Мені; або ж повірте самим ділам Моїм. ¹²По правді, по правді кажу Я до вас: хто увірує в Мене, також чинитиме діла, які Я чиню; і чинитиме навіть більші діла, ніж ці, бо Я йду до Отця. ¹³Якщо будь-що попросите у Моє ім'я, те Я і зроблю, щоб Отець був прославлений у

Сині. ¹⁴Якщо ви попросите Мене щось у Моє ім'я, Я те зроблю».

14:8 «Пилип сказав Йому». Очевидно, Пилип (1) бажав побачити Бога (теофанія) так само, як, наприклад, Його побачили Мойсей, Ісая або Єзекіїль або (2) зовсім не зрозумів слів Ісуса. Ісус відповів йому, стверджуючи, що повсякчас, коли Пилип бачив і пізнавав Ісуса, він бачив і пізнавав Бога (пор. Кол. 1:15; Євр. 1:3)!

■ NASB «і буде нам досить»

NKJV «буде достатньо для нас»

NRSV «ми будемо задоволені»

TEV «це все, що нам потрібно»

NJB «тоді ми будемо задоволені»

Ці учні хотіли певного підтвердження так само, як цього хотіли і фарисеї. Однак, щодо духовних питань, то віруючі повинні ходити у вірі і не бути залежними від того, що вони бачать (2 Кор. 4:18; 5:7). Тут основне питання — це довіра!

14:9 «Я вже так довго з вами». Зверніть увагу на те, що тут МНОЖИНА. Пилип запитав те, про що думали всі вони.

■ «Хто бачив Мене, бачив Отця». Тут вжито АКТИВНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ та ДІЄСЛОВО АКТИВНОГО СТАНУ ДОКОНАНОГО ВИДУ, яке означає «побачив і продовжує бачити». Ісус повністю відкрив Бога (пор. Кол. 1:15; Євр. 1:3).

14:10 Запитання Ісуса з точки зору грецької граматики вимагає відповіді «так». Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.

■ «ти... вам». Перший ЗАЙМЕННИК («ти», стосується Пилипа) — в ОДНИНІ, тоді як другий ЗАЙМЕННИК («ви», стосується групи апостолів) — в МНОЖИНІ (пор. Ів. 14:7, 10).

■ «Слова, які Я кажу, Я не говорю від Себе, але Отець, який пробуває в Мені, чинить Свої діла». Ісус все чинив від імені Отця (пор. Ів. 14:24; 5:19,30; 7:16-18; 8:28; 10:38; 12:49). Ісусове вчення — це слова Самого ж Отця (пор. Ів. 14:24).

■ «але Отець, який пробуває в Мені, чинить Свої діла». Ці відносини між Отцем і Сином (Ів. 7:14; 8:28; 10:38), які Ісус особливо підкреслював у Своїй Первосвященницькій молитві у Ів. 17, стануть основою для «пробування» віруючих у Христі в Ів. 15. Євангеліє від Івана розкриває спасіння як (1) доктрину; (2) відносини; (3) послух; (4) непохитність у вірі.

14:11 «Вірте Мені». Тут вжито НАКАЗОВИЙ або ДІЙСНИЙ СПОСІБ АКТИВНОГО СТАНУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ (пор. Ів. 14:1).

Є різні рукописні варіанти тексту початкової фрази цього вірша. У деяких ранніх грецьких текстах (P⁶⁶, P⁷⁵, κ, D, L та W) міститься лише ДІЄСЛОВО «вірте», за яким відразу розміщено слово «що» (*hoti*), що вказує на необхідність прийняття учнями істини про повне єднання Ісуса та Отця. Інші древні тексти (манускрипти A і B) додають у ДАВАЛЬНОМУ ВІДМІНКУ слово «Мені», що вказує на особистісний характер віри. Фахівці з грецької мови Об'єднаного біблійного товариства (United Bible Societies) вважають оригінальним перший варіант тексту (пор. у праці Брюса М. Метцгера «Коментарі до тексту Нового Заповіту грецькою мовою» [Bruce M. Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament*], стор. 244 цьому варіанту тексту дається рейтинг «B» [майже точно]). У більшості сучасних перекладах Біблії збережено слово «Мені», але додано слово «що» (для того, щоб показати змістову характеристику віри).

■ «або ж повірте самим ділам Моїм». Ісус говорить їм повірити у Його діла (пор. Ів. 5:36; 10:25,38). Його діла є виконанням старозавітних пророцтв. Його діла розкривають, Ким Він є насправді! Апостоли, як і всі ми, потребували зростання у вірі.

14:12 «По правді, по правді». Див. коментар до Ів. 1:51.

■ **«увірує... чинитиме діла».** Віра — це не лише інтелектуальна, а й практична діяльність. Фраза «і чинитиме навіть більші діла» є АКТИВНИМ СТАНОМ ДІЙСНОГО СПОСОБУ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ, яку варто перекладати як: «і чинитиме діла, навіть більші за ці». Можливо, тут мається на увазі:

1. географічні межі (пор. Мт. 28:18-20)
2. місія серед язичників
3. те, що Святий Дух перебуватиме в кожному віруючому
4. заступницька молитва Ісуса (пор. Євр. 7:25; 9:24).

Див. Спеціальна тема: Молитва: поєднання безмежності та обмежень

Остання фраза «чинитиме діла» є ключовою для біблійного християнства. Як Отець послав Сина, так і Син посилає Своїх учнів! Бути «у Христі», мати «вічне життя» включає в себе активність участь у «великому дорученні» всім серцем і розумом. Християнство це не доктрина, чи щось, що ми отримуємо на випадок дощу. Це новий спосіб життя, новий світогляд! Це змінює все! Це має бути жертвний щоденний усвідомлений спосіб життя, який веде до Царства небесного.

Церква повинна повернутися до:

1. практик, коли кожен віруючий служить
2. пріоритету виконання «великого доручення»
3. щоденного усвідомленого безкорисливого служіння
4. подібності до Христа прямо зараз!

14:13-14 «Якщо будь-що попросите у Моє ім'я, те Я і зроблю». Зверніть увагу, що Ісус стверджує те, що Він відповість на наші молитви, які ґрунтуються на нашому розумінні Його характеру і особистості. В Діях 7:59 Степан молиться до Ісуса. В 2 Кор. 12:8 Павло молиться до Ісуса. У Ів. 15:16 and 16:23 віруючим сказано звертатися до Отця. Молитва в ім'я Ісуса не є якоюсь магічною формулою, сказаною в кінці наших молитов, але це молитва по Його волі і з врахуванням сутності Ісуса.

Це дуже хороший приклад того, що потрібно переглянути паралельні місця Біблії перед тим, як сформулювати якусь догматичну позицію з біблійних питань. Необхідно знайти баланс між словами «будь-що попросите» та наступними місцями:

1. «в Моє ім'я» (Ів. 14:13-14; 15:7,16; 16:23)
2. «не переставайте просити» (Мт. 7:7-8; Лк. 11:5-13; 18:1-8)
3. «якщо двоє погодяться» (Мт. 18:19)
4. «з вірою» (Мт. 21:22)
5. «без сумніву» (Мр. 11:22-24; Як. 1:6-7)
6. «не з користі» / «не егоїстично» (Як. 4:2-3)
7. «зберігаючи Його заповіді» (1 Ів. 3:22)
8. «згідно з Божою волею» (Мт. 6:10; 1 Ів. 5:14-15).

Ім'я Ісуса відображає Його сутність (характер). Це ще один спосіб, як звернутися до розуму і серця Ісуса. Така фраза досить часто зустрічається у Євангелії від Івана (пор. Ів. 14:13-14,26; 15:16; 16:23-26). Чим більше віруючий стає подібний Христу, тим більша імовірність, що його молитви будуть прийняті. Найгірше, що може зробити Бог у духовному сенсі по відношенні до більшості віруючих — це задовольнити їхні егоїстичні матеріалістичні прохання. Див. коментар до 1 Ів. 3:22.

Див. Спеціальна тема: Ефективна молитва та Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога

■ **«якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

■ **«попросите Мене щось».** Зазвичай віруючих закликають молитися в Святому Дусі через Сина до Отця. Цей вірш є єдиним у всій Євангелії від Івана, де Ісус говорить про те, щоб молилися напряму до Нього. Можливо, через це в деяких древньогрецьких рукописах опускається слово «Мене» (наприклад, А, D, L, а також деякі старовинні латинські манускрипти, Вульгата, коптський, ефіопський та слов'янський переклади Біблії). UBS⁴ оцінює цю вставку рейтингом «В» (майже точно). Це слово присутнє в манускриптах P⁶⁶, P⁷⁵, κ, В, W, а також в деяких старолатинських, сирійських версіях перекладах Біблії та в окремих версіях Вульгати.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 14:15-17**

¹⁵«Якщо ви любитимете Мене, ви зберігатимете Мої заповіді. ¹⁶Я попрошу Отця, і Він дасть вам іншого Помічника, щоб Він міг Перебувати з вами вічно; ¹⁷це Дух істини, якого світ не може прийняти, тому що він не бачить Його і не знає Його, а ви знаєте Його, тому що Він Перебуватиме разом з вами, і буде у вас».

14:15 «Якщо ви любитимете Мене, ви зберігатимете Мої заповіді». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому. Любов до Бога через Христа виражається в послуху. Слово «зберігатимете» вжито у ДІЙСНОМУ СПОСОБІ АКТИВНОГО СТАНУ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (див. працю Фріберга «Аналітичний Новий Заповіт грецькою мовою» [Friberg, *Analytical Greek New Testament*], стор. 337). Послух є дуже важливим (Ів. 8:51; 14:21,23-24; 15:10; 1 Ів. 2:3-5; 3:22,24; 5:3; 2 Ів. 6; Лк. 6:46). У Ів. 14:21, 23 і 24 також наголошується на цій істині. Послух Богу є одним із доказів справжнього навернення (пор. Послання від Якова та Перше послання Івана).

У перекладі NKJV використано НАКАЗОВИЙ СПОСІБ «зберігайте мої заповіді» відповідно до рукописів А, D, W, Вульгати, а також позиції Отців Церкви. UBS⁴ надає МАЙБУТНЬОМУ ЧАСУ АКТИВНОМУ СТАНУ ДІЙСНОМУ СПОСОБУ рейтинг «С» (важко визначити) відповідно до рукописів В, L, коптським перекладом, а також позицій деяких Отців Церкви.

14:16 «Він дасть вам». Див. коментар до Ів. 14:26.

■ NASB, NKJV, TEV «іншого Помічника»**NRSV «іншого Захисника»****NJB «іншого Утішителя»**

Грецький термін (*allos*), який перекладається тут як «інший», означає «інший, але такого ж самого роду». Святого Духа називали «інший Ісус» (Дж. Кампбелл Морган / G. Campbell Morgan, див. Спеціальну тему нижче).

Інший грецький термін (*paraklētos*), який використовується по відношенні як до Ісуса (як заступника) у 1 Ів. 2:1, а також по відношенні до Святого Духа в Ів. 14:26 та 16:7-14. Його етимологія — «той, хто поруч, і кого кличуть на допомогу» (у юридичному сенсі). Таким чином, термін «Захисник» тут буде найбільш точним перекладом. Форма цього ж самого грецького кореня «утішати» (*parakalēo*) використовується і по відношенні до Отця в 2 Кор. 1:3-11.

Переклад цього ІМЕННИКА як «захисник» (*paraklētos*) походить з традицій римської правової системи. Переклад «Утішитель» вперше використав Вікліф (Wycliffe), і це відображає використання ДІЄСЛІВНОЇ форми цього слова (*parakaleō*) в Септуагінті (наприклад, 2 Сам. 10:4; 1 Хр. 19:3; Йов 16:2; Пс. 69:20; Еккл. 4:1; Іс. 35:4). Воно може розумітися як антонім до слова «сатана» (обвинувач).

І Філон, і Йосип Флавій використовували це слово в значенні «заступник» або «порадник».

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ІСУС І ДУХ СВЯТИЙ

Робота Духа та робота Сина часто перетинаються. Дж. Кемпбел Морган (G. Campbell Morgan) казав, що найкращим іменем Духа є «другий Ісус» (хоча вони є окремими вічними особами). Далі йде коротке порівняння роботи й титулів Сина та Духа.

1. Дух називається «Духом Ісуса» або схожими виразами (пор. Рим. 8:9; 2Кор. 3:17; Гал. 4:6; 1Петр. 1:11).
2. Обидва називаються однаково
 - а. «істина»
 - 1) Ісус (Ів. 14:6)
 - 2) Дух (Ів. 14:17; 16:13)
 - б. «заступник»
 - 1) Ісус (1Ів. 2:1)
 - 2) Дух (Ів. 14:16,26; 15:26; 16:7)
 - в. «Святий»

1) Ісус (Мр. 1:24; Лк. 1:35; Дії 3:14; 4:27,30)

2) Дух (Лк. 1:35)

3. Обидва живуть в віруючих

а. Ісус (Мт. 28:20; Ів. 14:20,23; 15:4-5; Рим. 8:10; 2 Кор. 13:5; Гал. 2:20; Еф. 3:17; Кол. 1:27)

б. Дух (Ів. 14:16-17; Рим. 8:9,11; 1 Кор. 3:16; 6:19; 2Тим. 1:14)

в. Отець (Ів. 14:23; 2 Кор. 6:16)

Завданням Духа є свідчити про Ісуса (пор. Ів. 15:29; 16:13-15)

▣ **«щоб Він міг Перебувати з вами вічно».** По відношенню до Святого Духа в оригіналі тексту використано три різних ПРИЙМЕННИКИ:

1. «*meta*» (Ів. 14:16) — «з»

2. «*para*» (Ів. 14:17) — «разом з»

3. «*en*» (Ів. 14:17) — «у» / «в».

Зверніть увагу на те, що Святий Дух знаходиться разом з нами, біля нас і всередині нас. Його завдання — проявляти життя Ісуса у віруючих. І він буде з нами до кінця віку (пор. Ів. 14:18; Мт. 28:20).

Зверніть також увагу на те, що про Духа сказано «Він». Це означає, що Дух є особистістю. Часто у перекладі KJV по відношенню до Духа використовується ЗАЙМЕННИК «воно», оскільки у грецькій мові слово «дух» середнього роду (пор. Ів. 14:17,26; 15:26). Дух є третьою іпостассю Трійці (див. Спеціальна тема: Особистість Святого Духа. Термін «Трійця» не є біблійним, але якщо Ісус є Богом, і Дух є Особистістю, то це означає, що існує триєдиність Бога. Бог є однією Сутністю, але вираженою у трьох вічних Особах (див. Спеціальна тема: Трійця; пор. Мт. 3:16-17; 28:19; Дії 2:33-34; Рим. 8:9-10; 1 Кор. 12:4-6; 2 Кор. 1:21-22; 13:14; Еф. 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Тит 3:4-6; 1 Петр. 1:2).

Щодо слова «вічно» див. Спеціальна тема: Грецька ідіома «навіки» (*'olam*).

14:17 «Дух істини». Слово «істина» тут має такі самі конотації, як і в Ів. 14:6 (пор. Ів. 15:26; 16:13; 1 Ів. 4:6). Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана. Тут Дух є протилежним сатані, батьку неправди (пор. Ів. 8:44).

▣ **«якого».** В оригіналі ця форма СЕРЕДНЬОГО РОДУ для узгодження з терміном «дух» (*pneuma*). Однак, в деяких інших місцях тут вжито грецький ЗАЙМЕННИК ЧОЛОВІЧОГО РОДУ (пор. Ів. 14:26; 15:26; 16:7,8,13,14). Насправді Святий Дух не є ні чоловічого, ні жіночого роду; це — дух. Однак, при цьому, важливо пам'ятати, що Він є окремою Особистістю (див. Спеціальна тема: Особистість Святого Духа).

▣ **«світ не може прийняти».** Святого Духа можна прийняти лише той, хто вірує в Христа (пор. Ів. 1:10-12). Дух надає віруючим все, що вони потребують (пор. Рим. 8:1-11). Невіруючий світ (*kosmos*) не може зрозуміти або прийняти духовні речі (пор. 1 Кор. 2:14; 2 Кор. 4:4).

Див. Спеціальна тема: Використання Павлом слова *Kosmos* (світ)

▣ **«знає... знає».** Можливо, це ще один приклад у Євангелії від Івана, коли автор використовував двозначні слова. Древньоєврейський підтекст цього слова означає сокровенні особистісні відносини (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5), тоді як грецький — просто знання про факти. Однак, Євангеліє (Радісна вістка) включає в себе одночасно і Особистість і інтелектуальне пізнання.

▣ **«Він Перебуватиме разом з вами».** Пробування у Богіві — є ключовою ідеєю у працях Івана (Ів. 15; див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана). Отець пробуває в Сині, Дух пробуває у віруючих, віруючі пробувають у Сині. Термін «перебувати» виражено у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ; воно не є одноразовим рішенням або емоційною реакцією.

▣ **«і буде у вас».** Цю фразу можна зрозуміти як «серед вас» (у МНОЖИНІ, пор. із посиланням внизу сторінки в NRSV) або як «усередині вас» (у МНОЖИНІ, пор. з наступними перекладами: NASB, NKJV, NRSV, TEV та NJB). Пробування Бога у віруючих є чудовою обітницею. Новий Заповіт стверджує, що всі три Особи Трійці пробувають у віруючих:

1. Ісус (Мт. 28:20; Ів. 14:20,23; 15:4-5; Рим. 8:10; 2 Кор. 13:5; Гал. 2:20; Еф. 3:17; Кол. 1:27)

2. Святий Дух (Ів. 14:16-17; Рим. 8:11; 1 Кол. 3:16; 6:19; 2 Тим. 1:14)

3. Отець (Ів. 14:23; 2 Кор. 6:16)

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 14:18-24**

¹⁸«Я не залишу вас сиротами; Я прийду до вас. ¹⁹Ще зовсім трохи, і світ уже не побачить Мене, а ви побачите Мене; як Я живу, так і ви також будете жити. ²⁰Того дня ви пізнаєте, що Я в Моєму Отці, і ви в Мені, і Я у вас. ²¹Хто матиме Мої заповіді і триматиметься їх, той любить Мене; і хто любить Мене, той буде возлюблений Моїм Отцем, і Я любитиму його і буду являтися йому». ²²Юда (не Іскаріот) сказав Йому: «Господи, що ж тоді сталося, що Ти являтимешся нам, а не світу?». ²³Ісус відповів і сказав йому: «Якщо хто любить Мене, то збереже Моє слово; і Отець любитиме його, і Ми прийдемо до нього і Перебуватимемо з ним. ²⁴Хто не любить Мене, той не збереже Мої слова; слова, які ви чуєте не є від Мене, але від Отця, який послав Мене».

14:18 «Я не залишу вас сиротами; Я прийду до вас». Ісус виконав усі Свої обітниці, які Він дав учням, в неділю ввечері після Пасхи (протягом Його першого з'явлення учням у верхній кімнаті) (пор. Ів. 20:19-31). Деякі коментатори, однак, вбачають у цих словах натяк на сходження Святого Духа під час П'ятидесятниці (Дії 2) або навіть на Друге пришестя (Ів. 14:3).

14:19 «Ще зовсім трохи, і світ уже не побачить Мене, а ви побачите Мене». Текст Ів. 14:20 вказує на те, що ця фраза стосується явлень Ісуса після воскресіння. Цими ж словами скористався Юда в Ів. 14:22 для того, щоб задати інше запитання Ісусу. Учні все ще очікували, що Він встановить земне Месіанське царство (Мт. 20:20-28; Мр.10:35-45), тому вони були сильно здивовані, коли Ісус сказав «і світ уже не побачить Мене». Відповідь Ісуса на Юдине (не Іскаріота) запитання у Ів. 14:23 і 24 означало те, що Він проявляє Себе у житті кожного окремого християнина, тому саме таким чином світ і побачить Його через них!

■ **«як Я живу, так і ви також будете жити».** Через воскресіння Ісуса Бог продемонстрував Свою владу і бажання дати життя (пор. Рим. 8:9-11; 1 Кор. 15:20-23,50-58).

14:20 «Того дня». Ця фраза, зазвичай, вживається у есхатологічному значенні (див. Спеціальну тему нижче), але тут вона відноситься до явлень Ісуса після воскресіння або до зішестя Святого Духа на П'ятидесятницю.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТОГО ДНЯ»

Фраза «в той день», або «того дня» — один із способів, який використовували пророки, що жили в 8 ст. до н.е., щоб звістити про Боже пришестя як для суду, так і для віднолення.

Hosea		Amos		Micah	
<u>positive</u>	<u>negative</u>	<u>positive</u>	<u>negative</u>	<u>positive</u>	<u>negative</u>
1:11	1:5		1:14(2)		2:4
	2:3		2:16		3:6
2:15			3:14	4:6	
2:16	4:5		5:18 (2)		5:10
2:18	5:9		5:20		7:4
2:21	6:2		6:3	7:11(2)	
	7:5		8:3	7:12	
	9:5	9:11	8:9 (2)		
	10:14		8:10		
			8:13		

This pattern is typical of the prophets. God is going to act against sin in time, but He also offers a day of repentance and forgiveness to those who are willing to change their hearts and actions (i.e., receive a new heart, a new mind, and a new spirit, cf. Ezek. 36:22-27)! God's purpose of redemption and restoration will be

accomplished! He will have a people who reflect His character. The purpose of creation (fellowship between God and humanity) will be fulfilled!

■ **«ви пізнаєте».** Часто слово «пізнати»/«знати» використовується у своєму древньоєврейському значенні, яке вказувало на сокровенні особисті відносини, але у цьому випадку за ним відразу слідує слово «те» (*hoti*), яке вказує на його використанні в інтелектуальному значенні. Це слово, як і слово «вірити»/«вірувати», має подвійне значення. Іван обирає слова подібного роду для того, щоб передати сенс Євангелія (Радісної вістки). Віруючі знають Його (вірять в Нього), але вони також знають істини про Нього (вірять, що). Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

■ **«Я в Моєму Отці, і ви в Мені, і Я у вас».** Іван часто підкреслював, що Ісус та Отець є одне ціле (пор. Ів. 10:38; 14:10-11; 17:21-23). До цієї істини Ісус додає також те, що як Отець і Ісус пов'язані сокровенними відносинами, так само і Ісус пов'язаний зі Своїми учнями (пор. Ів. 17)!

14:21 «Хто матиме Мої заповіді і триматиметься їх». В оригіналі — тут два ДІЄПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Смирнення є дуже важливим (див. коментар до Ів. 14:15). Такий стан речей є доказом справжнього навернення (пор. Ів. 14:23).

Апостоли були євреями і часто використовували семітські ідіоми у своїх текстах. У євреїв кожне богослужіння-поклоніння починалося молитвою з Повт. Зак. 6:4-5, яка називалася *shema* — буквально «почуй, щоб виконати!» На це Іван і звертає увагу в Євангелії (пор. Як. 2:14-26).

■ **«і буду являтися йому».** Тут мається на увазі (1) явлення Ісуса після воскресіння (пор. Дії 10:40-41) або (2) послання Духа Святого, щоб Він відкрив і «сформував» Христа у віруючих (пор. Ів. 14:26; Рим. 8:29; Гал. 4:19).

■ Ісус вірив і стверджував, що Він (1) представляв Отця; (2) говорив від Його імені; та (3) відкривав Його. Для віруючих це авторитетне слово, яке було сказане Ісусом і записане апостолами, є єдиним джерелом достовірної інформації про Бога та про Його задуми. Віруючі визнають, що авторитет Ісуса та Писання (вірно інтерпретованого) є остаточним авторитетом; тоді як розум, досвід і традиція є корисними, однак не остаточними.

Немає чіткого відмежування між роботою Святого Духа і Сина. Дж. Кемблелл Морган (G. Campbell Morgan) говорив, що найкращим іменем для Святого Духа є ім'я «інший Ісус». Див. Спеціальна тема: Ісус і Святий Дух.

14:22 Див. коментар до Ів. 14:19.

■ **«Юда (не Іскаріот)».** Це було інше ім'я для Тадея (пор. Мт. 10:3; Мр. 3:18). Див. Спеціальна тема: Опис імен апостолів.

14:23 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну дію у майбутньому. Любов учнів до Ісуса можна буде побачити через їхню любов один до одного (пор. Ів. 14:15,21).

14:24 «ви». Тут можна поставити екзегетичне питання: «Кого стосується оце «ви» у даному випадку?». З точки зору граматики ЗАЙМЕННИК узгоджений з ДІЄСЛОВОМ «чуєте» (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, АКТИВНИЙ СТАН, ДІЙСНИЙ СПОСІБ, ДРУГА ОСОБА МНОЖИНИ). Тому це слово може відноситися:

1. до людей світу цього, які відкидають вістку Ісуса
2. до учнів, оскільки вони приймають слова Ісуса як слова Самого Отця (пор. Ів. 14:10-11).

**ТЕКСТ NASB (О НОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 14:25-31**

²⁵«Це сказав Я вам, поки знаходжуся з вами. ²⁶Але помічник, Святий Дух, якого Отець зішле в Моє ім'я, Він навчатиме вас усього і буде вам нагадувати все, що Я сказав вам. ²⁷Мир Я залишаю вам, Мир мій даю вам; не так, як світ дає, Я даю вам. Нехай не тривожиться і не лякається ваше

серце. ²⁸Ви ж чули, як Я казав вам: “Я йду і Я прийду за вами”. Якби ви любили б Мене, ви возрадувалися б, тому що Я йду до Отця, а Отець більший за Мене. ²⁹І тепер Я сказав вам перед тим, як це станеться, щоб ви увірували, коли це станеться. ³⁰Я вже не буду говорити набагато більше з вами, оскільки наближається правитель світу, і він не має нічого в Мені; ³¹але щоб світ знав, що Я люблю Отця, роблю все точно так, як Отець заповів Мені. Вставайте, підемо звідси».

14:25 «Це». Мається на увазі все, що навчав Ісус у верхній кімнаті (глави 13-17 Євангелія і особливо місця Ів. 15:11; 16:1,4,6,25,33).

14:26 «Святий Дух». В усьому тексті Євангелія від Івана третя Особа Трійці так названа лише тут, а також в Ів. 1:33; 20:22 (див. Спеціальна тема: Святий (Бог)). Однак у Євангелії від Івана Він названий також іншими іменами (Утішитель, Дух істини, Дух).

У Новому Заповіті є декілька місць, де про Духа говориться як про Особу (Мр. 3:29; Лк. 12:12; Ів. 14:26; 15:26; 16:7-15, див. Спеціальну тему нижче). Однак є також інші тексти, де стосовно Духа вжито ЗАЙМЕННИК СЕРЕДНЬОГО РОДУ через те, що у грецькій мові слово «дух» (*pneuma*) СЕРЕДНЬОГО РОДУ (пор. Ів. 14:17; Рим. 8:26).

Крім того, тут варто сказати декілька слів стосовно концепції Трійці. Саме поняття «трійця» не є біблійним словом, але у декількох текстах можна одночасно побачити, що єдиний істинний Бог проявляється через трьох осіб (див. Спеціальну тему нижче). Якщо Ісус є Богом, а Святий Дух є Особою, то у нас як у монотеїстів виникає богословська потреба в Триєдності — не в трьох послідовних явленнях одного і того самого Бога, а в явленні єдиного Бога в якості трьох вічно існуючих Особистостей!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ТРІЙЦЯ

Звернімо увагу на участь всіх трьох Осіб Трійці в єдиних контекстах. Термін «трійця» був вперше введений Тертуліаном; він не вживається в Біблії, але сам концепт Трійці зустрічається в Біблії дуже часто.

А. Євангелія

1. Мт. 3:16-17; 28:19 (та паралельні місця)
2. Ів. 14:26

Б. Дії Апостолів – Дії 2:32-33, 38-39

В. Послання Павла

1. Рим. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
2. 1 Кор. 2:8-10; 12:4-6
3. 2 Кор. 1:21-22; 13:14
4. Гал. 4:4-6
5. Еф. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
6. 1 Сол. 1:2-5
7. 2 Сол. 2:13
8. Тит. 3:4-6

Г. Послання Петра – 1Петр. 1:2

Д. Послання Юди – вв. 20-21

Про множину в Бозі йдеться і в Старому Заповіті.

А. Вживання форми МНОЖИНИ стосовно Бога

1. Ім'я Елогім стоїть у формі МНОЖИНИ (див. Спеціальну тему: «Імена Бога»), але коли воно вказує на Бога, то завжди вживається в ДІЄСЛОВОМ ОДНИНИ
2. Форма першої особи множини в Бут. 1:26-27; 3:22; 11:7

Б. «Ангел Господній» (див. Спеціальну тему: «Ангел Господній») був видимим представником Божества

1. Бут. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
2. Вих. 3:2,4; 13:21; 14:19
3. Суд. 2:1; 6:22-23; 13:3-22
4. Зах. 3:1-2

В. Бог і Його Дух є окремими особами, Бут. 1:1-2; Пс. 104:30; Іс. 63:9-11; Єз. 37:13-14

Г. Бог (ЯХВЕ) і Месія (Адон) є окремими особами, Пс. 45:6-7; 110:1; Зах. 2:8-11; 10:9-12

Д. Месія і Дух є окремими особами, Зах. 12:10

Е. Всі три особи згадуються в Іс. 48:16; 61:1

Божественність Ісуса та особа Духа були проблемами для перших віруючих, що дотримувалися строгого єдинобожжя (див. Спеціальну тему: «Єдинобожжя»).

1. Тертуліан – ставив Сина нижче від Отця
2. Ориген – ставив божественну сутність Сина і Духа нижче від Отця
3. Арій – заперечував божественність Сина і Духа
4. Монархіанізм – вера в послідовне хронологічне проявлення єдиного Бога як Отця, потім як Сина, а потім як Духа

Трійця є формулою, що була історично розроблена на основі біблійних текстів.

1. Повна божественність Ісуса та Його рівність Отцю були затверджені на Нікейському соборі 325 р. н.е. (пор. Ів. 1:1; Фил. 2:6; Тит. 2:13)
2. Повна особа та божественність Духа, Його рівність Отцю і Сину були затверджені на Константинопольському соборі 381 р. н.е.
3. доктрина Трійці повністю описана в творі Августина De Trinitate.

Тут ми стоїмо перед великою таємницею. Але Новий Заповіт стверджує одну Божественну сутність (єдинобожжя) з трьома вічними проявленнями в особах Отця, Сина і Святого Духа.

▣ **«якого Отець зішле».** У ранній церкві (в четвертому столітті) існували неймовірні суперечки стосовно того, від кого сходить Дух Святий: від Отця (Ів. 3:34; 14:16; 16:26) чи від Сина (Ів. 15:26; 16:7; Лк. 24:49; Дії 2:33). Богословським питанням в дискусії між Арієм та Афанасієм була проблема повноти, вічної Божественності та рівності між Богом Отцем та Ісусом Божим Сином.

▣ **«навчатиме вас усього».** Тут потрібно дещо уточнити. Дух не дає віруючим знання з усіх сфер; Він навчає лише духовних істин, особливо, все, що має відношення до Особистості Ісуса та Його служіння — до Євангелія (пор. Ів. 16:13-14; 1 Ів. 2:20,27).

Див. Спеціальна тема: Особистісні характеристики Святого Духа.

▣ **«і буде вам нагадувати все, що Я сказав вам».** У Святого Духа є такі завдання:

1. викривати гріх у людей
2. приводити їх до Христа
3. хрестити їх у Христі
4. будувати Христа в них (пор. Ів. 16:7-15)
5. допомагати апостолам пам'ятати все, що говорив їм Ісус для того, щоб вони могли це викласти в Писанні (пор. Ів. 2:22; 15:26; 16:13).

Ісус також і Сам роз'яснював апостолам багато чого після Свого воскресіння, особливо те, що Старий Заповіт говорить про Нього, і як він в Ісусі здійснився (пор. Лк. 24:13 і далі).

14:27 «Мир Я залишаю вам, Мир мій даю вам». Мир, присутній у віруючих, залежить не від конкретних життєвих обставин, а від спокою на основі обітниць Ісуса та Його присутності (пор. Ів. 16:33; Фил. 4:7; Кол. 3:15).

Слово «мир» використано одночасно як в об'єктивному (відновлення стосунків з Богом), так і в суб'єктивному (відчуття безпеки або стабільності посеред складних життєвих обставин) значеннях. В цьому слові відображена суть єврейського привітання (*Shalom*), яке одночасно означає відсутність будь-яких проблем та присутність достатку у житті (пор. Ів. 20:19,21,26; 3 Ів. 14; Еф. 2:14; Чис. 6:26; Пс. 29:11; Іс. 9:6). В цьому і ознака нового віку!

Див. Спеціальна тема: Християнство і мир

▣ **«залишаю».** Грант Осборн у своїй праці «Герменевтична спіраль» [Grant Osborne, *The Hermeneutical Spiral*] (стор. 21) зробив прекрасний коментар стосовно пріоритетності контексту при визначенні значення слова:

«Логічний контекст

Логічний контекст, без перебільшення, є найосновнішим фактором під час тлумачення тексту. Я

завжди говорив своїм студентам: якщо хтось з вас спросоння не почув моє запитання, то все ж існує п'ятдесят відсотків імовірності, що ви відповісте правильно, якщо будете слідувати «контексту» запитання. Цей термін сам по собі охоплює величезний спектр факторів, які впливають на текст. Найкраще це можна зобразити у вигляді серії концентрованих кіл, які виходять назовні від самого тексту.

Чим ближче ми підходимо до центру, то тим більше зростають фактори впливу на значення тексту. До прикладу, жанр визначає рід літератури та допомагає інтерпретатору знайти паралельні тексти, але це не має такого визначного значення, як можуть мати інші тексти Писання по відношенню до цього фрагменту. Як варіант, ми можемо визначити книгу Об'явлення як апокаліптичну, але при цьому ми все одно беремо важливі паралелі із міжзавітної та грецької апокаліптичної літератури, а більшість символів з книги взагалі взято із Старого Заповіту. З точки зору кінцевої оцінки безпосередній контекст і є остаточним способом вирішення всіх спорів та прийняття рішень стосовно значення терміну або концепту. Ніхто не може дати гарантії того, що Павло використав якийсь конкретний термін в Фил. 1 в такому ж самому значенні, як у Фил. 2. Просто мова не працює таким чином: кожне слово має багато значень, тому використання автором слова у конкретному значенні більше залежить від теперішнього контексту, ніж від того, як він його використовував раніше. Хорошим прикладом цього може бути використання слова *aphiemi* в Ів. 14:27 («Мир Я залишаю вам») та в Ів. 16:28 («Я знову залишаю світ»). Ми навряд чи могли б витлумачити значення одного із цих фрагментів на основі іншого, оскільки їхні значення тут є повністю протилежними. В першому фрагменті Ісус дає щось Своїм учням, а в іншому — Він забирає щось (забирає Сам Себе!) від них. Необхідно навіть менше вчитуватися в термін і вишукати його загальне використання (як 1 Ів. 1:9) заради «самозаспокоєння». Інші місця допомагають нам визначити семантичний обсяг (різні значення, яке може мати слово) поняття, але лише його прямий контекст може зменшити обсяг можливих наявних значень» (стор. 21).

▣ **«Нехай не тривожиться... ваше серце».** Тут вжито ПАСИВНИЙ СТАН ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що, зазвичай, вказує на «переривання дії, яка вже розпочалася» (так само, як і в Ів. 14:1).

14:28 «Якби ви любили б Мене». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке, як і в Ів. 14:7, названо таким, що «суперечить фактам (дійсності)». Було краще, щоб Ісус пішов до Отця і послав їм Духа Святого, але вони, звісно ж, цього ще тоді не розуміли.

▣ **«а Отець більший за Мене».** Ці слово не є твердженням про нерівність Отця і Сина, вони лише показують функціональні взаємовідносини всередині Трійці стосовно процесу викуплення людства (пор. Ів. 10:29-30). Ця підпорядкованість Сина Отцю існувала лише протягом обмеженого періоду часу — коли Він знаходився на землі для виконання плану Триєдиного Бога стосовно спасіння і викуплення людства (пор. Ів. 17:4-5; Фил. 2:6-11). Однак, в певному сенсі, тут говориться і про вищість Отця, який послав Свого Сина (пор. Ів. 13:16; 1 Кор. 15:27-28; Еф. 1:3-14).

14:29 «І тепер Я сказав вам перед тим, як це станеться». Все це було зроблено для укріплення їхньої віри (пор. Ів. 13:19; 16:4).

14:30 NASB «правитель світу»

NKJV, NRSV, TEV «правитель цього світу»

NJB «князь цього світу»

Тут мається на увазі сатана, сфера діяльності якого знаходиться на землі (пор. Ів. 12:31; 16:11; 2 Кор. 4:4 «бог світу цього»; Еф. 2:2 «князь, який панує у повітрі»). Можливо, Ісус бачив відхід Юди як прихід сатани (пор. Ів. 13:27).

Див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло.

▣ **NASB, NKJV «він не має нічого в Мені»**

NRSV, TEV, NJB «він не має влади наді Мною»

Сенс цих слів у тому, що у сатани не було підстав для Його звинувачення, не було влади над Ним, і взагалі не було нічого спільного з Ісусом (пор. Євр. 4:15). Цікаво, що:

1. Джеймс Моффатт (James Moffatt) переклав цю фразу як «він немає жодного впливу на Мене»
2. Вільям Ф. Бек (William F. Beck) — «він не має жодних зазіхань на Мене»
3. Нова англійська Біблія (New English Bible) — «жодних прав на Мене»
4. Новий Заповіт, переклад XX століття (the Twentieth Century New Testament) — «нічого спільного зі Мною».

14:31 «але щоб світ знав». Сатана знаходиться у владі Божій і Бог також використовував і його для здійснення Своєї кінцевої мети — викуплення людства. Див. Е.Б. Девідсон «Богослов'я Старого Заповіту» [A. V. Davidson, *The Theology of the Old Testament*], стор. 300-306.

▣ **«Я... роблю все точно так, як Отець заповів Мені».** Тут мається на увазі Божа воля, щоб Ісус помер (пор. Іс. 53:10 а і б; Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21. Див. Спеціальна тема: Використання слова «заповідь» у працях Івана

▣ **«Вставайте, підемо звідси».** Це — ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС СЕРЕДНЬОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Цю фразу дуже важко інтерпретувати, оскільки вона зустрічається у Матвія і Марка під час опису подій у Гетсиманському саду, коли Юда разом приблизився до Ісуса разом із сторожею. Точно не зрозуміло, чому вона використана тут, в контексті опису розмови у верхній кімнаті (Ів. 13-17). Можливо, що Ісус уже покинув верхню кімнату, продовжуючи при цьому навчати учнів на шляху до Гетсиманії (пор. Ів. 18:1).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. На основі тексту Ів. 14:1 поясніть відмінність між теїзмом, деїзмом та християнством.
2. Поясніть старозавітну обстановку стосовно трьох іменників, використаних у тексті Ів. 14:6.
3. Чи можна створити богослов'я молитви виключно на основі тексту Ів. 14:13?
4. Які основні завдання Святого Духу (по відношенні як до загиблих, так і спасених людей)?
5. Чи знаходиться сатана у владі (волі) Божій?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 15

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ісус — істинна виноградина 15:1-10	Істинна виноградина 15:1-8 Досконала любов і радість 15:9-17	Зразок життя для віруючих християн 15:1-11	Ісус — справжня виноградина 15:1-4 15:5-10	Істинна виноградина 15:1-17
15:11-17		15:12-17	15:11-17	
Ненависть світу	Ненависть світу		Ненависть світу	Учні і світ 15:18-16:4a
15:18-25	15:18-25 Прийдешнє неприємтя	15:18-25	15:18-25	
15:26-16:4a	15:26-16:4	15:26-27	15:26-16:4a	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-27

А. Це текст — прекрасне та одночасно тривожне місце! В ньому — величезне підбадьорення віруючих через впевненість у Божій любові та обітницю плодovitості; однак цей текст також містить в собі страшні застереження! У зв'язку з тим, що богословські традиції стосовно цих питань є досить складними для обговорення, дозвольте мені процитувати одного з моїх улюблених коментаторів Ф. Ф. Брюса [F. F. Bruce] (зокрема, його працю «Відповіді на запитання» [*Answers to Questions*]):

«Ів. 15:4,6. “Що означає вислів ‘якщо не Перебуватимете’ та ‘якщо хто не Перебуватиме’ в Ів. 15:4,6? Невже можливо не Перебувати у Христі?”»

Подібні тексти самі по собі не є складними; складнощі виникають, коли ми намагаєтесь втиснути їх разом з іншими місцями Писання в рамки нашого богослов'я замість того, щоб використовувати в якості фундаменту для нашого богослов'я. В той самий момент, коли Господь говорив зі Своїми учнями, ми маємо яскравий приклад того, хто підпав від Нього — Юда Іскаріот, який покинув їх всіх. Юда був обраний так само, як і його одинадцять співтоваришів (Лк. 6:13; Ів. 6:70); однак така близькість з Господом не принесла їм жодних привілеїв, але це йому не було відкрито рівною мірою. Ті тексти Писання, які говорять про остаточну невідступність святих, не варто хибно використовувати як виправдання для применшення значення інших конкретних текстів, які говорять про безпеку відступництва» (стор. 71-72).

- Б. Дивовижно, наскільки часто в цьому контексті вжито форму АОРИСТУ, особливо там, де з богословської точки зору слід було очікувати форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Видається, що форма АОРИСТУ вживалася для того, щоб передати наступне значення — підбиття підсумків життя людини і сприйняття його як єдиного цілого.
- В. Главу 15 неможливо розбити на чіткі фрагменти. Євангеліє від Івана, як і 1 Послання від Івана нагадує різнокольоровий гобелен, на якому постійно повторюються одні і ті ж самі візерунки.
- Г. Слово Термін «перебувати» («залишатися») (*tenō*) вживається у Новому Заповіті близько 112 разів. 40 разів воно вжито у Євангелії від Івана і 26 разів у його посланнях. Це основне богословське поняття у Івана. І хоча текст Ів. 15 є класичним повелінням Ісуса, щоб ми пробували в Ньому, сам це термін у Євангелії від Івана має більше значень:
1. Закон пробуває вічно (Мт. 5:17-18) так само, як і Христос (Ів. 12:34)
 2. в Посланні до Євреїв говориться про новий спосіб відкриття, і вже не через раба, а через вічно пробуваючого Сина (Євр. 1:1-3, а також Ів. 8:35)
 3. про Ісуса сказано, що Він забезпечує їжею, яка пробуває вічно (Ів. 6:27), і приносить плід, який теж пробуває (Ів. 15:16). Ці обидві метафори виражають одну і ту ж саму істину — нашу потребу в Христі, яка є одночасно (1) первинною і (2) постійною (пор. Ів. 6:53).
 4. Іван Хреститель бачив Духа, який зійшов на Ісуса під час Його хрещення і пробував на Ньому (пор. Ів. 1:32).
- Д. Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.
- Е. У тексті Ів. 15:11-16 учням Ісуса обіцяна радість, тоді як у Ів. 15:17-27 — гоніння. Тема гоніння продовжується і до Ів. 16:4а. Однак, через все це віруючі мають пронести любов один до одного, якою і Ісус їх розлюбив!

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 15:1-11

¹«Я — істинна виноградина, а Отець Мій — виноградар. ²Кожну гілку в Мені, яка не приносить плід, Він відсікає, і кожну *гілку*, яка приносить плід, Він обрізає, щоб вона приносила більше плоду. ³Ви вже чисті завдяки слову, яке Я говорив до вас. ⁴Пробуйте у Мені, і Я у вас. Як гілка не може приносити плід сама по собі, якщо вона не пробуває на виноградіні, так і *не можете* ви, якщо не Перебуватимете в Мені. ⁵Я — виноградина, а ви — гілки; хто Перебуватиме у Мені, і Я в ньому, той принесе багато плоду, тому що без Мене ви не можете нічого зробити. ⁶Якщо хто не Перебуватиме в Мені, того відсічуть, як гілку, і той засохне; і зберуть їх, і вкинуть в вогонь, і згорять вони. ⁷Якщо ви Перебуватимете в Мені, і Мої слова Перебуватимуть у вас, просіть все, чого забажаєте, і станеться це для вас. ⁸Отець Мій прославиться тим, що ви приносите багато плоду, і цим підтвердите, що ви є Мої учні. ⁹Як Отець полюбив Мене, також і Я полюбив вас. ¹⁰Якщо зберігатимете Мої заповіді, ви Перебуватимете у Моїй любові; так само як і Я дотримувався заповідей Мого Отця і пробуваю у Його любові. ¹¹Це Я сказав вам для того, щоб Моя радість була у вас, і *щоб* радість ваша зробилася повною».

15:1 «Я — істинна виноградина». Це одна із відомих «Я Є» заяв Ісуса, записаних у Євангелії від Івана (пор. Ів. 4:26; 6:35; 8:12; 10:7,9,10,11,14; 11:25; 14:6). В Старому Заповіті виноградина була символом Ізраїля (Пс. 80:8-16; Іс. 5:1-7; Єрем. 2:21; Єзек. 15; 19:10; Ос. 10:1; Мт. 21:33 і далі; Мр. 12:1-12, Рим. 11:17 і далі). Але ці приклади у Старому Заповіті мали завжди негативний характер. Ісус стверджує, що він був вірцевим ізраїльтянином (пор. Іс. 53). Апостол Павло використовував образи тіла Христа, нареченої Христа, дому Божого як метафори для позначення Церкви, так само, як само як у Івана це був образ виноградини. Це означає, що Церква є істинним Ізраїлем внаслідок її взаємних відносин з Ісусом, істинною виноградиною (пор. Гал. 6:16; 1 Петр. 2:5,9; Об. 1:6). Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана. Див. також коментар до Ів. 8:12. Деякі коментатори стверджують, що розмова у верхній кімнаті закінчилася словами «йдемо звідси» (Ів.

14:31). Якщо це так, то все, що говориться у Ів. 15-17 відбувалося по дорозі в Гетсиманію. І навіть якщо це так, то, можливо, образ виноградини в цій розмові з'явився саме тоді, коли Ісус та одинадцять учнів тієї ночі проходили повз зовнішні стіни Храму, на яких висіли золоті виноградини.

■ **«а Отець Мій — виноградар».** І знову Ісус підкреслює Свої сокровенні відносини з Отцем та одночасно Його підпорядкування волі Отця.

15:2 «Кожну гілку в Мені, яка не приносить плід, Він відсікає... яка приносить плід». В цьому вірші двічі вжита форма ПАСИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Саме наявність плоду, а не просто проростання є доказом спасіння (пор. Мт. 7:16,20; 13:18 і далі; 21:18-22; Лк. 6:43-45). Відповідно до контексту, Ісус говорив (1) про зраду Юда (пор. Ів. 15:6; 13:10; 17:12) або (2) про фальшивих учнів (пор. Ів. 2:23-25; 8:30-47; 1 Ів. 2:19; 2 Петр. 2). В Євангелії від Івана представлені різні рівні (ступені) віри.

■ **«Він обрізає».** Буквально — «очищає». Таке слово вживалося Філоном Александрійським стосовно обрізання винограду (BDBD 386). В усьому Новому Заповіті це слово можна знайти лише в цьому місці. Це інше слово Іван вибрав через його подвійне значення (тобто, обрізання і очищення, пор. Ів. 15:3; 13:10). В цьому місці вжито АКТИВНИЙ СТАН ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Страждання у житті віруючих мають свою мету (Ів. 15:17-22). Вони збільшують плодovitість, розкривають фальш та укріплюють віруючих у їхньому бажанні бути залежними від Бога (Мт. 13:20-23; Рим. 8:17; 1 Петр. 4:12-16). Наявні дві хороші практичні книги з цієї складної теми — див. (1) «Принципи духовного росту» Майлза Стенфорда [Miles Stanford, *Principles of Spiritual Growth*] та (2) «Християнська таємниця щасливого життя» Ханни Вітхолл Сміт [Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life*].

Існує імовірність того, що в межах єдиного контексту глав 13-17 можна прослідкувати паралель між цим очищенням та омиванням ніг в главі 13. Учні вже омиті (спасенні), але їм необхідно ще вмити ноги (триваюче прощення). Схоже на те, що ДІЄСЛОВО ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, яке адресоване учням у 1 Ів. 1:9, це лише підтверджує. Для «пробування» недостатньо лише послуху; необхідно ще й безперервне розкаяння!

Сенс страждань у житті віруючого має декілька аспектів:

1. розвиток у людині подібності Христу (пор. Євр. 5:8)
2. тимчасова кара за гріх
3. власне саме життя у гріховному світі.

Завжди дуже важко визначити Божу ціль у кожному конкретному випадку, але пункт 1 завжди присутній у кожному випадку.

15:3 «Ви вже чисті». Слова «обрізати» (*kathairō*) в Ів. 15:2 та «очищувати» (*katharos*) у древньогрецькій мові є спільнокореневими. Увесь контекст включає в собі докази справжнього учнівства. В грецькому тексті акцент стоїть на слові «вже», що дає впевненість одинадцятьом учням у їхньому захисті в Христі (порівняйте з використанням спільнокореневого слова в тексті Ів. 13:10 по відношенні до Юди Іскаріота).

■ **«завдяки слову, яке Я говорив до вас».** (пор. Ів. 17:17; Еф. 5:26; 1 Петр. 1:23).

15:4 NASB, NKJV «Пробуйте у Мені, і Я у вас»

NRSV «Пробуйте у Мені, як і Я пробуваю у вас»

TEV «Залишайтеся в єдності зі Мною, і Я залишатимусь в єдності з вам»

NJB «Залишайтеся в Мені, як і Я у вас»

Тут — форма АКТИВНОГО АОРИСТА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ у МНОЖИНІ (пор. Ів. 6:56; 1 Ів. 2:6).

З точки зору граматики тут може виникнути запитання: чи є друга фраза умовою (характеристикою) чи порівнянням? Через цей текст неодноразово спотикалися богословські доктрини, які наголошували на тому, що справжні святі не можуть відпасти від віри (пор. Ів. 15:4,5,6,7,9,10,14; Мр. 13:13; 1 Кор. 15:2; Гал. 6:9; Об. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7; див. Спеціальна тема: Потреба в невідступності віри). Істинне спасіння є одночасно як первинною реакцією на добру вістку, так і триваюче життя людини у вірі. Ми часто ігноруємо цю богословську істинну на фоні від нашого захвату з приводу особистої впевненості у спасінні. Біблійна ж впевненість у спасінні прив'язана до:

1. непохитності віри
2. розкаянням як способом життя
3. повсякденним послухом (пор. Як. і 1 Ів.)
4. принесенням плоду (пор. Мт. 13:23).

Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана.

▣ **«гілка не може приносити плід».** Ці слова показують пріоритет божественної участі у цьому процесі. Щодо слова «плід» див. коментар до Ів. 15:5.

▣ **«якщо вона не Перебуватиме... якщо не Перебуватимете».** Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО КЛАСУ, яке вказує на потенційність дії. Наша ефективність у духовному вимірі залежить від постійності наших відносин з Ісусом.

15:5 «хто Перебуватиме у Мені, і Я в ньому, той принесе багато плоду». Тут в оригіналі вжита форма АКТИВНОГО ДІСПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, за яким стоїть ДІССЛОВО ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Постійність відносин (мається на увазі особистих відносин у вірі) є джерелом постійності в принесенні плоду. Плід може проявлятися у як характері віруючих, так і в їхніх діях (пор. Мт. 7:15-23; Гал. 5:22-23; 1 Кор. 13).

▣ **«тому що без Мене ви не можете нічого зробити».** Це категоричне ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ. В цьому місці за допомогою такої форми заперечення стверджується істина, про яку говориться в Ів. 15:5 та Фил. 4:13.

15:6 «Якщо хто не Перебуватиме в Мені, того відсічуть». Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Виноградні гілки були непридатні для будь-яких домашніх потреб (в т.ч. в якості опалювання), тому що вони згорали занадто швидко і виділяли забагато тепла (пор. Єзек. 15). Можливо, тут був натяк на Юду або взагалі на увесь Ізраїль. А якщо й не було такого натяку, то швидше за все ці слова мали б стосуватися несправжньої віри (пор. Мт. 13:41-42,50; та 1 Ів. 2:19). Очевидно, що це есхатологічний образ! Буде «день жнив», і буде «день спалювання». Те, як ми живемо, і відкриває джерело нашого способу життя (тобто, Бог чи диявол). За плодами ми пізнаємо їх (пор. Мт. 7; Гал. 6:7).

▣ **«в вогонь».** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ВОГОНЬ

Вогонь має в Писанні як позитивні, так і негативні конотації.

А. Позитивні

1. гріє (пор. Іс. 44:15; Ів. 18:18)
2. світить (пор. Іс. 50:11; Мт. 25:1-13)
3. на вогні готують страви (пор. Вих. 12:8; Іс. 44:15-16; Ів. 21:9)
4. очищує (пор. Чис. 31:22-23; Пр. 17:3; Іс. 1:25; 6:6-8; Єр. 6:29; Мал. 3:2-3)
5. Божа святість (пор. Бут. 15:17; Вих. 3:2; 19:18; Єз. 1:27; Євр. 12:29)
6. Боже керівництво (пор. Вих. 13:21; Чис. 14:14; 1Цар. 18:24)
7. Божа сила (пор. Дії 2:3)
8. Божий захист (пор. Зах. 2:5)

Б. Негативні

1. палить (пор. Єг. 6:24; 8:8; 11:11; Мт. 22:7)
2. руйнує (пор. Бут. 19:24; Лев. 10:1-2)
3. гнів (пор. Чис. 21:28; Іс. 10:16; Зах. 12:6)
4. кара (пор. Бут. 38:24; Лев. 20:14; 21:9; Єг. 7:15)
5. фальшива есхатологічна ознака (пор. Об. 13:13)

В. Божий гнів на гріх часто виражається через образ вогню

1. Його гнів палає (пор. Ос. 8:5; Соф. 3:8)
2. Він виливає вогонь (пор. Наум 1:6)

3. вічний вогонь (пор. Єр. 15:14; 17:4; Мт. 25:41; Юд. в. 7)
 4. есхатологічний суд (пор. Мт. 3:10; 5:22; 13:40; Ів. 15:6; 2Сол. 1:7; 2Петр. 3:7-10; Об. 8:7; 16:8; 20:14-15)

Г. Вогонь часто проявляється в теофаніях

1. Бут. 15:17
2. Вих. 3:2
3. Вих. 19:18
4. Пс. 18:7-15; 29:7
5. Єз. 1:4,27; 10:2
6. Євр. 1:7; 12:29

Д. Вогонь, як і багато інших метафор в Біблії, може бути благословінням або прокляттям, в залежності від контексту.

15:7 «Якщо ви Перебуватимете в Мені, і Мої слова Перебуватимуть у вас». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційний характер дії. Не буває автоматичних відповідей на молитви! Тут Ісус переходить від метафор щодо Його пробування в учнях до метафор пробування у Його словах. Ісус відкриває Отця і точно таку ж саму дію має Його вчення. Це рівнозначні джерела об'явлення. Євангеліє є одночасно і Особистістю, і доброю вісткою.

▣ **«просіть все, чого забажаєте, і станеться це для вас».** Це АОРИСТ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 15:16). Цю фразу теж часто використовують не за призначенням. Будьте обережними, щоб не почати шукати в Писанні підтвержень власного вчення на основі окремих ізольованих текстів (пор. з коментарем до Ів. 14:13). Див. Спеціальна тема: Молитва: поєднання безмежності та обмежень.

15:8 «Отець Мій прославиться». Якщо віруючі живуть, подібно Христу, таке життя прославляє Бога і доводить, що вони є істинні учні. У текстах Ів. 13:31-32; 14:13; 17:4; а також Мт. 9:8; 15:31 сказано, що Отець прославлявся через діла Сина і зараз прославляється через діла віруючих (пор. Мт. 5:16). Див. коментар до Ів. 1:14.

▣ NASB «і цим підтвердите, що ви є Мої учні»

NKJV «і так ви будете Моїми учнями»

NRSV, TEV «станете Моїми учнями»

NJB «будете Моїми учнями»

REB «таким чином будете Моїми учнями»

NIV, переклад Гудспіда (Goodspeed) «проявите себе як Мої учні»

NET «покажете, що ви Мої учні»

JB «тоді ви будете Моїми учнями»

Такі різноманітні переклади спричинені неоднозначністю граматичних форм дієслова в оригіналі:

1. АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ в рукописах P⁶⁶, B, D, L
2. МАЙБУТНІЙ ЧАС ДІЙСНОГО СПОСОБУ у рукописах x, A.

Життя (плід) віруючих якраз і розкриває, ким вони є! Тут важливим є не те, яка була часова форма у цього ДІЄСЛОВА, а реальність оновленого та продуктивного життя в любові, послуху та служінні. Саме це є показником істинного віруючого! Ми не спасаємося завдяки власній любові, власному послуху чи служінню (пор. Еф. 2:8,9), але все це є свідченням того, що ми є віруючими (пор. Еф. 2:10).

У Євангелії від Івана для виокремлення справжніх віруючих та послідовників, які чинять Божу волю та відображають Його характер, вживається слово «учні». У зв'язку з тим, що Іван жодного разу не використовує слово «церква» (*ekklesia*), він саме таким чином описує послідовників Христа. Учніство є щоденним життям нової ери, яке проживають ще в старій епісоді. Вони характеризуються найвищими проявами любові, світла, послуху і служіння! Саме по цьому ми дізнаємося, що це є учні Ісуса.

15:9 «Як Отець полюбив Мене, також і Я полюбив вас». Така ланка відносин любові є характеристикою Божої сім'ї. Отець любить Сина, Син любить Своїх учнів, Його учні люблять один одного.

■ **«Перебуватимете у Моїй любові».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Віруючим дана заповідь Перебувати у:

1. молитві (Ів. 15:7; 14:14)
2. послуху (Ів. 15:10, 14, 17, 20; 14:15,21,23,24)
3. радості (Ів. 15:11)
4. любові (Ів. 15:12; 14:21,23,24).

Все це є доказами наявності особистих відносин з Богом. Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана.

15:10 «Якщо зберігатимете Мої заповіді». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії. Послух є доказом справжнього учнівства (пор. Ів. 8:31; 14:15-21, 23-24; Лк. 6:46). Ісус використовує таке формулювання як приклад Своєї вірності Отцю.

■ **«у... любові».** Це грецьке слово щодо позначення любові (*agapē*) не було часто вживаним у класичній грецькій літературі, або в літературі, написаній на грецькому койне, аж до того часу, коли церква почала його використовувати в особливому значенні. Його стали використовувати для позначення безкорисливої, жертвовної, відданої та діючої любові. Любов — це дія, а не емоції (пор. Ів. 3:16). З богословської точки зору новозавітній термін *agapē* є аналогом старозавітного терміну *hesed*, яким позначали любов та відданість в рамках відносин заповіді.

■ **«як і Я дотримувався заповідей Мого Отця».** Це АКТИВНА ФОРМА ДОКОНАНОГО ВИДУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Так, як Ісус відноситься до Отця, віруючі мають відноситися до Нього. Єдність, яка існує між Отцем і Сином, повинна відтворюватися і між віруючими (пор. Ів. 14:23).

15:11 «щоб радість ваша збилася повною». Віруючі мають бути наповнені радістю Ісуса (пор. Ів. 17:13). Радість є ще одним доказом справжнього учнівства (пор. Ів. 15:11 [тут це слово вжито двічі]; 16:20,21,22,24; 17:13). Якщо цей світ наповнений болем та кризами, то в Христі ми знаходимо радість, повну радість, Його радість.

У NIDOTTE, том 1, стор. 741 можна знайти хороший коментар стосовно того, як разом використовуються у працях Івана слова «радість» та «повна» («повнота»):

«У Євангелії від Івана та Посланнях від Івана є поширений зв'язок між словом «радість» (*chara*), яке є підметом, та дієсловом *plēroō* у пасивному стані — «наповнюватися» радістю. Ця радість є радістю Ісуса (Ів. 15:11; 17:13), яку Він проносить через Своє пришествя (3:29), Свої слова (15:11; 17:13), Своє повернення до учнів (15:11; 17:13). Радість замінює сум, який наповнював їхні серця (16:16, 20). Таким чином, радість Христа стає їхньою радістю (15:11; 16:24; пор. 1 Ів. 1:4). Ця радість характеризує життя учнів у тому, як вони йдуть слід за Ісусом; вона стає повною (Ів. 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; 1 Ів. 1:4; 2 Ів. 12). А пасивний стан якраз і підкреслює, що це Бог звершує цю радість».

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 15:12-17

¹²«Це і є Моя заповідь, щоб ви любили один одного, як і Я полюбив вас. ¹³Бо ніхто не має більшої любові, ніж той, хто положить своє життя за своїх друзів. ¹⁴Ви — мої друзі, якщо ви робите те, що Я заповідаю вам. ¹⁵Вже більше Я не називаю вас рабами, бо раб не знає, що робить його господар; але Я називав вас друзями, бо все, що Я чув від Отця Мого, вам Я розкрив. ¹⁶Не ви Мене вибрали, але Я вас вибрав і доручив, щоб ви йшли і приносили плід, і щоб плід ваш пробував, щоб про що б ви не попросили Отця у Моє ім'я, Він дав вам. ¹⁷Це Я заповідаю вам: щоб ви любили один одного».

15:12 «Це і є Моя заповідь». Ісус часто говорив про це (пор. Ів. 13:34; 15:17; 1 Ів. 3:11,23; 4:7-8, 11-12, 19-21; 2 Ів. 5).

■ **«щоб ви любили один одного».** Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, АКТИВНИЙ СТАН, НАКАЗОВИЙ СПОСІБ — постійно діюче повеління. Любов є плодом Святого Духа (Гал. 5:22). Любов не є відчуттям, а є діянням. Вона визначається через практичні терміни (Гал. 5:22-23; 1 Кор. 13).

■ **«як і Я полюбив вас».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Можливо, тут в

переносному значенні говориться про хрест (пор. Ів. 15:13). І знову, тут говориться про особливий жертвний тип любові Ісуса, який необхідно проявляти віруючим (пор. 2 Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; 1 Ів. 3:16).

15:13 «хто положить своє життя за своїх друзів». Тут мається на увазі спокутуюча заступницька жертва Ісуса (Ів. 10:11,15,17,18; Мр. 10:45; Рим. 5:7-8; 2 Кор. 5:21; Іс. 53). Це і є любов в дії! До цього і були покликані учні (пор. 1 Ів. 3:16).

15:14 «Ви — мої друзі». Це грецький ІМЕННИК *philos*, який часто асоціюють з братерською любов'ю (*phileō*). В грецькому койне слова «*agapaō*» та «*phileō*» є синонімами, які часто використовуються для опису божественної любові (пор. Ів. 11:3 [*phileō*] та 5 [*agapaō*]); *phileō* також використаний в контексті Божої любові у Ів. 5:20.

■ **«якщо ви робите те, що Я заповідаю вам».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну дію. Тут закладена умова для наявності дружніх відносин — і це є послух (пор. Ів. 14:15, 23-24; 15:10; Лк. 6:46). Як Ісус пробував в Отці і залишався у Його любові, так само і мають чинити Його учні!

15:15 Ісус повідомляє учням (1) про Божі істини та (2) про майбутні події. Ісус демонструє Свою могутність для того, щоб учні укріпилися у вірі і довіряли Йому. Ісус поділився зі Своїми учнями тим, що Він почув від Отця (пор. Ів. 3:32; 8:26,40; 12:49; 15:15), для того, щоб вони передали це іншим людям (пор. Мт. 28:20).

15:16 «Не ви Мене вибрали, але Я вас вибрав». У цій фразі присутні декілька ключових граматичних моменти:

1. обидва ДІЄСЛОВА в оригіналі вжиті у формі АОРИСТА СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ — Сам Ісус раз і назавжди їх вибрав (пор. Ів. 6:70; 13:18; 15:16,19)
2. категоричний СПОЛУЧНИК «*alla*», який вказує на протилежність
3. підкреслене «*ego*» («Я»).

В цьому і проявляється баланс (рівновага) між Божим обранням і відповіддю (свободою волі) людини. І те, і інше є біблійним вченням. Проявляє ініціативу завжди Бог (пор. Ів. 6:44,65; 15:16,19), але людина повинна на неї відреагувати (пор. Ів. 1:12; 3:16; 15:4,7,9). Божі дії по відношенні до людства завжди відбуваються в рамках заповітних відносин («якщо — то». Див. Спеціальна тема: Приречення (кальвінізм) та свобода волі людини (армініанство).

ДІЄПРИКМЕТНИК «обрані» в цьому випадку стосується Дванадцятьох апостолів. У Старому Заповіті в терміні «обраний» присутня конотація «покликаний до служіння», і лише у Новому Заповіті до неї додається концепція «обраний для спасіння», яка розширює семантичний обсяг цього поняття. Новозавітні віруючі обрані для того, щоб стати подібними Христу. Це проявляється у служінні, самовідданості та самопожертві заради Царства Божого, для тіла Христа, для загального блага. Це ясна демонстрація краху того егоцентризму, який з'явився внаслідок гріхопадіння.

В Євангелії від Івана є одна цікава характеристика: все те, що Ісус казав по відношенні до Дванадцятьох апостолів, стосується всіх віруючих без винятку. Апостоли приносять свої перші плоди учнівства, але їхні відносини з Христом:

1. є унікальними через те, що вони були очевидцями всіх подій, про що вони і свідчили (в т.ч. через богонатхненний характер таких свідчень);
2. стосуються усіх віруючих в тому моменті, що воля Ісуса по відношенні до апостолів є такою ж самою по відношенні до всіх, хто вірує і слідує за Ним.

■ **«...вас вибрав і доручив, щоб ви йшли і приносили плід, і щоб плід ваш пробував».** Тут в оригіналі є три ДІЄСЛОВА у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ: (1) щоб йшли; (2) щоб приносили плід; і (3) щоб плід пробував. Віруючі перебувають в місіонерській місії (пор. Мт. 28:19-20; Лк. 24:46-47; Дії 1:8). Богословський аспект терміну «вибрав» («обрав») можна побачити в Дії 20:28; 1 Кор. 12:28; 2 Тим. 1:11. Він також використовується на позначення Христової смерті за віруючих (пор. Ів. 10:11,15,17-18; 15:13).

■ **«у Моє ім'я».** Віруючі мають відтворювати характер Ісуса в собі. Ця фраза є синонімічною по відношенні до фрази «по волі Божій» у 1 Ів. 5:14. Тут любов і відповідь у молитві пов'язані між собою так само, як і в тексті Ів. 14:13-15. Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

15:17 «Це Я заповідаю вам: щоб ви любили один одного». Див. коментар до Ів. 15:12. Відповідь на молитву пов'язана з любов'ю і служінням!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 15:18-25

¹⁸«Якщо світ ненавидить вас, знайте, що він зненавидів Мене до того, як він зненавидів вас. ¹⁹Якби ви були б від світу, то світ любив би свос; але оскільки ви не від світу, а Я вибрав вас з цього світу, тому світ цей вас і ненавидить. ²⁰Пам'ятайте слово, яке Я кажу до вас: “Раб не більший за хазяїна свого”. Як Мене вони переслідували, так само і вас будуть переслідувати; як Моє слово зберігали, так само зберігатимуть і ваше. ²¹Але все це вони будуть робити вам через Моє ім'я, тому що вони не знають Того, хто послав Мене. ²²Якби Я не прийшов і не говорив до вас, вони б не мали гріха, але зараз у них немає вибачення через їхніх гріх. ²³Хто ненавидить Мене, той також ненавидить Мого Отця. ²⁴Якби Я не чинив поміж ними діл, яких ніхто більше не чинив, то вони не мали б гріха; але зараз вони побачили і зненавиділи Мене та Отця. ²⁵Але вони це вчинили, щоб збулося слово, яке записано в Законі: “Вони зненавиділи Мене без причини”».

15:18 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вважається істинним з точки зору автора або літературного задуму. Світ, гріховна людська система, ненавидить послідовників Ісуса.

■ **«світ».** Іван використовує це слово у різних значеннях: (1) як планета Земля — метафора на позначення всього людства (пор. Ів. 3:16) і як (2) людське суспільство, яке намагається існувати окремо від Бога (пор. Ів. 10:8; 1 Ів. 2:15-17). Див. Спеціальна тема: Kosmos.

■ **«ненавидить вас».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ — світ все ще продовжує ненавидіти (пор. Ів. 15:20).

■ **«знайте».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Те, що віруючі знають новозавітні істини, допомагає їм, коли вони зіштовхуються з переслідуванням гріховного світу.

■ **«що він зненавидів Мене до того, як він зненавидів вас».** Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Основний наголос стоїть на ЗАЙМЕННИКУ «Мене» (пор. Ів. 7:7). Тут розкривається протистояння світу по відношенні до Бога, Його Месії і Його народу (пор. Ів. 17:14; 1 Ів. 3:13).

Віруючі — це ті, хто перебувають у Христовій любові та Христових переслідуваннях (пор. Рим. 8:17; 2 Кор. 1:5,7; Фил. 3:10; 1 Петр. 4:13). Ототожнення себе із Христом приносить мир, радість, а також переслідування і навіть смерть!

15:19 «Якби». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить дійсності. Його треба було б перекласти так: «якби ви були б від світу (а ви не є від світу), то світ любив би вас (але він не любить)».

15:20 «Пам'ятайте». Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (як у Ів. 15:18), або ж ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, можливо навіть запитання (у LB).

■ **«Раб не більший за хазяїна свого».** Якщо порівнювати це місце з Ів. 15:20 і 13:16, то стає очевидним, наскільки по-різному Ісус використовував притчі.

■ **«Як Мене вони переслідували... як Моє слово зберігали».** Це два УМОВНИХ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, які вважаються істинними з точки зору їх автора. Слово «переслідувати» означає «затравлювати»

(як дику тварину). Гоніння є нормальним станом речей для послідовників Христа у грішному світі (Мт. 5:10-12; Ів. 16:1-3; 17:14; Дії 14:22; Рим. 5:3-4; 8:17; 2 Кор. 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Фил. 1:29; 1 Сол. 3:3; 2 Тим. 3:12; Як. 1:2-4; 1 Петр. 4:12-16).

Однак, зверніть увагу, що, незважаючи на те, що дехто відкине слова апостолів і навіть буде їх переслідувати, все ж таки, будуть інші, які слухатимуть і відреагують на їхні слова! Вони ж самі і будуть доказом реальності цих слів!

15:21 «вони не знають Того, хто послав Мене». Тут однозначно мається на увазі Бог Отець. Сказане означає, що іудеї так само, як і язичники, не знали Бога. Слово «знати» тут вжито у своєму семітському (старозавітному) значенні — як особисті відносини (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5). Загублий світ переслідує віруючих тому, що (1) вони належать Христу, якого вони також переслідували і (2) вони не знають Бога!

15:22 «Якби Я не прийшов». Це ще одне УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке є таким, що суперечить дійсності. Його слід було перекласти так: «Якби Я не прийшов і не говорив до них (а я це все вчинив), то вони б не мали гріха (але вони ж його мають)». Відповідальність пов'язана зі знаннями (див. Спеціальна тема: Непрощений гріх). В цьому контексті безплідні гілки (наприклад, Юда та іудеї) мали величезну можливість отримати ці знання; це була набагато більша можливість, ніж в тих, хто мали лише природне об'явлення у самій природі (наприклад, язичники, пор. Пс. 19:1-6; Рим. 1:18-20 або 2:14-15).

15:23 Триваюче неприйняття Ісуса є триваючим неприйняттям Бога (пор. Ів. 15:24).

15:24 «Якби». Це ще одне УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке є таким, що суперечить дійсності. Його слід було перекласти так: «Якби Я не чинив поміж ними діл, яких ніхто більше не чинив (але Я чинив ці діла), то вони не мали б гріха (але вони його таки мають)».

Світло приносить із собою відповідальність (пор. Ів. 1:5; 8:12; 12:35,46; 1 Ів. 1:5; 2:8,9,11; Мт. 6:23).

■ **«вони побачили і зненавиділи Мене та Отця».** Тут обидва ДІЄСЛОВА вжиті у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що вказує на заздалегідь визначену позицію. Відкидати Ісуса — це відкидати Отця (пор. 1 Ів. 5:9-13).

15:25 Дивовижним є той факт, що термін «Закон» або «Тора» у цьому випадку використаний як посилання на цитати з Пс. 35:19; 69:4. Зазвичай, це слово використовувалося для позначення Писання Мойсея — від Буття і аж до Повторення Закону.

Таємниця того, чому іудеї відкинули Христа, незважаючи на таке очевидне відкриття пояснюється їхнім свідомим та упертим невірством (пор. Іс. 6:9-13; Єрем. 5:21; Рим. 3:9-18).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 15:26-27

²⁶«Коли прийде Помічник, якого Я відправлю вам від Отця, *Який є Дух істини, який сходить від Отця, Він засвідчить про Мене,* ²⁷*і ви теж будете свідчити, тому що ви були зі Мною від початку».*

15:26 «Коли прийде Помічник, якого Я відправлю вам». Обоє — і Отець, і Син — посилають Духа (пор. Ів. 14:16, 26; 15:26; 16:7). У справі викуплення людства задіяні всі Три Особи Трійці.

■ **«Дух істини».** Цим іменем названий Святий Дух через те, що Він відкриває Отця (пор. Ів. 14:17,26; 15:26; 16:13). Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

■ **«Він засвідчить про Мене».** Завдання Святого Духа — засвідчити про Ісуса та Його вчення (пор. Ів. 14:26; 16:13-15; 1 Ів. 5:7).

15:27 «і ви теж будете свідчити, тому що ви були зі Мною від початку». Основний наголос у цій фразі — на «ви теж». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Ці слова вказують на богонатхненність авторів Нового заповіту (тобто, апостолів та їх друзів),

які були з Ісусом протягом часу Його земного життя (пор. Лк. 24:48). Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса (у Євангелії від Івана) та Спеціальна тема: Особистість Святого Духа.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Який сенс включає в себе поняття Термін «перебувати»?
2. Що стається, якщо віруючий перестає Перебувати у Христі? А що стається, якщо віруючий не приносить плоду?
3. Назвіть докази істинного учнівства.
4. Якщо страждання є нормою для християн, то про що це може сказати нам сьогодні?
5. Поясніть текст Ів. 15:16 своїми словами.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 16

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ненависть світу (15:18-16:4a)	Прийдешнє неприйняття (15:26-16:4)	Христове відкриття світу 16:1-4a 16:46-11	(15:18-16:4a)	Учні і світ (15:18-16:4a)
Праця Святого Духа 16:46-11	Праця Святого Духа 16:5-15	16:12-15	Праця Святого Духа 16:46-11	Прихід Утішителя 16:46-15
16:12-15 Печаль обернеться в радість 16:16-24	Печаль обернеться в радість 16:16-24	16:16-24	Сум і радість 16:16 16:17-18 16:19-22 16:23-24	Ісус повернеться дуже швидко 16:16 16:17-28
Я переміг 16:25-33	Ісус Христос переміг світ 16:25-33	16:25-28 16:29-33	Перемога над світом 16:25-28 16:29-30 16:31-33	16:29-33

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-33

А. Текст з Ів. 15:18 і аж до Ів. 16:4a є цілісним літературним фрагментом. Поділ на глави не є богонатхненним і з'явився набагато пізніше так само, як і поділ тексту на фрагменти (абзаци), використання великих літер та пунктуації, а також поділ тексту на вірші.

Б. Завдання Святого Духа по відношенні до блудних грішників визначено в Ів. 16:8-11, а по відношенні до спасених — в Ів. 16:12-15. Семюел Дж. Міколаскі (Samuel J. Mikolaski) у своїй статті «Богослов'я Нового Заповіту» [“The Theology of the New Testament”], яка надрукована в Т.1 «Коментарю до Тлумачної Біблії» (*The Exposition Bible Commentary*, Vol. 1), робить цікавий висновок стосовно діяльності Святого Духа у Новому Заповіті:

«Хоча новозавітна доктрина освячення тісно пов'язана з доктриною виправдання, їх все одно необхідно розмежовувати. У Старому Заповіті, освячення вказувало, по-перше, на відособленість Святого трансцендентного Бога, і, по-друге, на моральні характеристики та відносини, які були

богоподібними. Освячення — це справа Святого Духа, який з'єднує особистість віруючого з Христом і оновлює його духовне життя. Новозавітна мова наповнена такими виразами, як: «хрещення в Дусі» (1 Кор. 12:13), «печать Духа» (Еф. 1:13, 14; 4:30), «пробування в Дусі» (Ів. 14:17; Рим. 5:5; 8:9-11; 1 Кор. 3:16; 6:19; 2 Тим. 1:14), «наставництво Духа» (Ів. 14:26; 16:12-15), «наповнення Духом» (Еф. 5:18) та «плід Духа» (Гал. 5:22,23). Освячення пов'язане із оправданням, яке дає право віруючим постати перед Богом (Євр. 10:10); також воно може розглядатися і як преображення віруючого в новий ідеал» (стор. 174).

В. У тексті Ів. 16:17, так само, як і в Ів. 13:36; 14:5, 8 і 22 звучить ще одне запитання від апостолів.

Г. Багато вважають, що фраза «підемо звідси» (Ів. 14:31) разом із текстом Ів. 18:1 вказує на те, що слова Ісуса з Ів. 15-17 були сказані по дорозі в Гетсиманію, коли вони проходили повз Храм вулицями Єрусалиму, а не у верхній кімнаті.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:1-4

¹«Це Я сказав вам для того, щоб ви не спокусилися. ²Вони вас відлучать від синагоги; і година приходить, коли всі, хто будуть вбивати вас, думатимуть, що цим вони служать Богу. ³І це вони робитимуть, тому що вони не пізнали ні Отця, ні Мене. ⁴Але це Я вам говорю для того, щоб коли прийде їхня година, ви згадали, що Я говорив вам про них. Цього Я вам не говорив спочатку, тому що Я був з вами».

16:1 NASB «щоб ви не спокусилися»

NKJV «щоб вас не спокусили»

NRSV «щоб зберегти вас від спокуси»

TEV «щоб ви не відмолися від своєї віри»

NJB «щоб ви не відпали»

Цим грецьким терміном (тут — ПАСИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ від слова *skandalizō*, BAGD 752) позначали пастку з приманкою для ловлі диких звірів. Його часто перекладають як «відпасти» (пор. Мт. 13:21; 24:10; Мр. 4:17; 14:27,29). В цьому контексті він вживається метафорично по відношенні до віруючих, щоб їх не заскочили зненацька злобні дії братів-іудеїв та навіть релігійних вождів.

16:2 «Вони вас відлучать від синагоги». Тут говориться про відлучення від іудаїзму (пор. Ів. 9:22,34; 12:42).

Сьогодні відомо дуже мало про процедуру відлучення від іудаїзму, яка існувала в той час. Існувало тимчасове та постійне відлучення від синагоги. Пізніше, після зруйнування Палестини в 70 р. н.е., рабини на зборах в Ямнії створили «формулу прокляття» Христа, за допомогою якої вони прагнули не допускати християн до богослужіння у синагогах. В кінці кінців, це призвело до розколу між послідовникам Христа та місцевими іудейськими синагогами.

■ **«коли всі, хто будуть вбивати вас, думатимуть, що цим вони служать Богу».** Саме так якраз і думали іудейські вожді (пор. Іс. 66:5; Мт. 5:10-12; 10:32). Савл із Тарсу (Павло) є прекрасним прикладом людини з хибною релігійною ревністю (пор. Дії 26:9-11; Гал. 1:13-14).

16:3 «І це вони робитимуть». Щирість та посвячення Всевишньому — це не достатньо. Божим іменем часто прикривають зло, заблудження та фаталізм.

■ **«тому що вони не пізнали ні Отця, ні Мене».** Тут слово «пізнати» вжито в своєму старозавітному значенні як сокровенні особистісні відносини (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5). Це категоричне твердження того, що відкидання Ісуса є, в кінці кінців, відкидання Бога (пор. Ів. 8:19; 15:21; 1 Ів. 5:9-12).

Іван часто наголошує на духовній сліпоті та невігластві світу (пор. Ів. 1:10; 8:19,55; 15:21; 16:3; 17:25). Однак, у пришесті Сина була мета — врятувати цей світ (пор. Ів. 3:16) та відкрити Отця, щоб цей світ міг пізнати Його (пор. Ів. 17:23) через Христа.

16:4 Пророцтва Ісуса були способом укріплення віри/довіри/вірувань учнів в обстановці їх неприйняття та переслідування (пор. Ів. 13:19; 14:29).

Під словами «спочатку» («від початку») мається на увазі початок публічного служіння Ісуса та покликання дванадцятьох апостолів.

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:5-11

⁵«А зараз Я йду до Того, Хто послав Мене; і ніхто з вам Мене не питає: “Куди ж Ти йдеш?”. ⁶Але через те, що Я сказав вам це, печаль наповнює ваше серце. ⁷Але Я кажу вам істину: це ж для вашого блага, якщо Я піду; бо якщо Я не піду, то Помічник не прийде до вас; але якщо Я піду, то пошлю Його до вас. ⁸І Він, коли прийде, виявить світові гріх, праведність і суд: ⁹виявить гріх, тому що вони не вірують в Мене; ¹⁰виявить праведність, тому що Я йду до Отця і ви більше Мене не побачите; ¹¹і виявить суд, тому що правитель світу цього вже засуджений».

16:5 «ніхто з вам Мене не питає: “Куди ж Ти йдеш?”». Здається, що Петро вже запитав це ж саме в Ів. 16:13:36, але його думки моментально переключилися на агонію майбутнього відходу Ісуса від них, а також на запитання, що ж буде з ними далі (пор. Ів. 16:6). В тексті Ів. 14:1-3 говориться про вознесіння Ісуса на небо (пор. Дії 1:9-11).

Тут нам необхідно нагадати, що Євангелія не є буквральними, дослівними записами розмов Ісуса. Вони є коротким викладом минулих подій, які були зроблені значно пізніше і для богословських цілей. Автори Євангелії володіли богонатхненням для обрання, впорядкування та адаптації слів Ісуса (див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*]). Але я не вірю, що вони володіли правом вкладати в уста Ісуса слова, яких Він не говорив. Саме така богословська систематизація слів, вчення та дій Ісуса для евангелізації конкретної цільової аудиторії, можливо, і пояснює наявність таких багатьох відмінностей між текстами Євангелій!

16:6 «печаль наповнює ваше серце». Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Розмова у верхній кімнаті була пронизана печалю (пор. Ів. 14:1; 16:6,22). Слово «серце» тут вжито у єврейському значенні як позначення людини в цілому — її розуму, відчуттів та волі. Див. Спеціальна тема: Серце.

16:7 «це ж для вашого блага, якщо Я піду». Фізичне тіло Ісуса могло одночасно знаходитися лише в одному місці в один час, що обмежувало Його можливість навчати Своїх учнів та служити їм всім одночасно. Крім того, протягом Свого земного життя Ісус зосереджувався в основному на Ізраїлі (пор. Мт. 10:6; 15:24). А пришестя Святого Духа започаткує нову еру служіння, яке буде більш поширеним (пор. Еф. 2:11-3:13).

В цьому тексті слово «благо» означає «доцільність», «доцільний», «підходящий», і воно також використовується в Ів. 11:50 та 18:14 в контексті зі смертю Ісуса. Слово «піду» може включати в себе контекст всіх подій останнього тижня життя Ісуса.

■ «**бо якщо Я не піду, то Помічник не прийде до вас**». У цьому вірші вжито два УМОВНИХ РЕЧЕННЯХ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які вказують на потенційність дії у майбутньому. Ісус мав піти для того, щоб прийшов Святий Дух! Слово *paracletos* можна перекласти як «захисник», «утішитель» або «помічник» (пор. Ів. 14:16, 26; 15:26, див. коментар до Ів. 14:16). Це слово зустрічається тільки в текстах Івана. В грецькій літературі воно вживалося по відношенню до адвоката (захисника), до якого зверталися по допомогу. У Ів. 16:8-11 сказано, що Дух діє як обвинувач по відношенню до світу, але у Ів. 16:12-15 видно, що Дух є захисником віруючих.

Це ж саме слово *paracletos* вжито по відношенню до Сина у 1 Ів. 2:1. Грецький корінь цього слова можна перекласти як «утішати». У цьому значенні воно вжито по відношенню до Отця у 2 Кор. 1:3-11.

■ «**пошлю Його до вас**». Святий Дух одночасно походить і від Отця, і від Сина (пор. Ів. 14:26).

16:8 «І Він, коли прийде, виявить світові». Зверніть увагу на те, що всі три сфери, про які свідчить Святий Дух (гріх, праведність, суд) відповідає потребам людства та покутного служіння Ісуса Христа. Тут

слово «виявить» має юридичний сенс — буквально «перехресний допит».

У праці Г. Б. Керда «Мова і образність Біблії» [G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*], стор. 159 наявне цікаве розуміння цих трьох сфер. Дух Святий виявляє світові, що:

1. він помилявся, коли засудив Ісуса до смерті
2. він помилявся стосовно значення гріха
3. він помилявся стосовно значення праведності
4. він помилявся стосовно значення суду.

Якщо так, то Святий Дух повною мірою відкриває Євангелію через особистість Ісуса. Релігійність світу не могла врятувати світ. А суд очікує на всіх, хто відкидає Ісуса! Під «гріхом» мається на увазі невірство! А Ісус є єдиною дорогою до життя з Богом!

Термін «світ» тут стосується грішного людства, яке відпало від Бога і існує окремо від Нього.

Див. Спеціальна тема: Kosmos (світ).

16:9 «виявить гріх, тому що вони не вірують в Мене». Євангеліє починається із визнання людьми своєї гріховності та власної потреби у Божій праведності (пор. Рим. 3:9-18,23; 6:23; Еф. 2:1-3). Головним «камнем спотикання» для отримання спасіння через Голгофу є не сам по собі гріх, а небажання людей повірити у діла та особистість Ісуса Христа (пор. Ів. 3:6-21; 8:24,26). У терміна «віра»/«вірити» є когнітивний та емоційний аспекти, але він, перш за все, вказує на свободу волі людини (див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним)). І основний акцент ставиться не на заслуги чи діла віруючих, а на їхню відповідь на Божу обітницю у Христі, повну каяття та віри (пор. Рим. 3:21-30).

16:10 «виявить праведність». Це може стосуватися:

1. майбутньої покутної жертви Христа на Голгофі та Його воскресіння, які розглядаються як одна цілісна подія (пор. Ів. 16:10);
2. тих, які думають, що в них правильні відносини з Богом, коли ж насправді лише Христос є таким, що можна прослідкувати на прикладі Його вознесіння.

16:11 «виявить суд, тому що правитель світу цього вже засуджений». Прийде день, коли як грішні ангели, так і грішні люди стануть перед праведним Богом (пор. Фил. 2:9-11). І хоча сатана володіє великою владою у цьому світі (пор. Ів. 12:31; 14:30; 2 Кор. 4:4; Еф. 2:2; 1 Ів. 5:19), він уже переможений ворог (ДОКОНАНИЙ ВИД ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ). Його діти (пор. Ів. 8:44; Мт. 13:38; 1 Ів. 3:8-10) пожнуть гнів Господній!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:12-15

¹²«У Мене є ще багато чого сказати вам, але ви поки що не можете вмістити цього. ¹³Але коли ж прийде Він, Дух істини, Він вестиме вас істиною: Він же не буде говорити від Себе, а говоритиме Він лише те, що почує; і Він звістить вам те, що має статися. ¹⁴Він прославить Мене, тому що Він візьме від Мене, і звістить це вам. ¹⁵Все, що у Отця, — Мос; тому Я і сказав, що Він візьме від Мене і звістить це вам».

16:12 «ви поки що не можете вмістити цього». Слово «вмістити» («понести») використовувалося по відношенні до тварини, яка несла на собі вантаж. Апостоли все ще не могли зрозуміти:

1. страждання Христа
2. воскресіння Христа
3. вселенську місію церкви.

Сучасним читачам необхідно пам'ятати, що по відношенні до багатьох речей земне життя і служіння Христа являли собою перехідний період. Апостоли все ще не розуміли багатьох речей до зустрічей з Христом після воскресіння та до приходу Святого Духа на П'ятидесятницю.

Разом з тим, нам не слід забувати, що Євангелії були написані набагато пізніше для євангелізаційних цілей конкретній цільовій аудиторії, і, таким чином, вони відображають в собі пізнє, вже зріле (сформоване) богослов'я.

16:13 «Дух істини». Слово «істина» (*alētheia*) тут вжито у старозавітному контексті, який, в першу чергу,

включає в себе поняття «надійність» (*alētheia*), і лише в потім — поняття «правдивість». В тексті Ів. 14:6 Ісус сказав, що Він є істина (правда). Використання такого титулу по відношенні до Святого Духа підкреслює Його роль як Того, хто відкриває Ісуса (пор. Ів. 14:17,26; 15:26; 16:13-14; 1 Ів. 4:6; 5:7). Див. коментар до Ів. 6:55.

■ **«Він вестиме вас істиною».** Тут не говориться про абсолютну істину в усіх сферах, а лише про духовну істину та про вчення Ісуса. По-перше, це стосується богонатхненності авторів писань Нового Заповіту. Святий Дух авторитетно вів кожного з них особливих богонатхненим способом. А по-друге, тут мається на увазі дії Святого Духа щодо просвітлення більш пізніх читачів через істини Євангелія. Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Особистість Святого Духа; Спеціальна тема: Просвітлення

■ **«Він же не буде говорити від Себе, а говоритиме Він лише те, що почує; і Він звістить вам те, що має статися».** Події, пов'язані з відкупленням людства, які мали статися — це Голгофа, воскресіння та вознесіння Христа, і П'ятидесятниця. Сказане тут жодним чином не стосується пророцького служіння з передбачення майбутнього (наприклад, Агав з Дій 21:10; див. Спеціальна тема: Пророцтва у Новому Заповіті).

Святий Дух отримає істину від Отця та передає її віруючим, так само, як її отримав і передавав Ісус. Це також означає, що Святий Дух не тільки отримує зміст істини від Отця, а й, крім того, саму методологію того, як це буде відбуватися (тобто, особистісну, див. Спеціальна тема: Трійця). Першість належить Отцеві з функціональної точки зору (пор. 1 Кор. 15:27-28).

16:14-15 «Він прославить Мене, тому що Він візьме від Мене, і звістить це вам». Первинна справа Святого Духа — возвеличувати та прославляти Ісуса-Месію (пор. Ів. 16:15). Дух ніколи не спрямовує потік світла на Самого Себе, а лише завжди на Ісуса (пор. Ів. 14:26).

■ **«Все, що у Отця, — Моє».** Яка дивовижна заява (пор. Ів. 3:35; 5:20; 13:3; 17:10; Мт. 11:27). Це місце є аналогією до текстів Мт. 28:18; Еф. 1:20-22; Кол. 2:10; 1 Петр. 3:22.

Тут присутній натяк на функціональну упорядкованість відносин всередині Трійці, а не на будь-яку невірність Осіб у її межах. Ісус відображав Отця, а Святий Дух відображає Ісуса.

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:16-24

¹⁶ «Ще трохи — і ви не побачите Мене більше; і знову ще трохи — і побачите Мене». ¹⁷ Дехто з Його учнів говорили один до одного: «Що це Він говорить нам: “Ще трохи — і ви не побачите Мене більше; і знову ще трохи — і побачите Мене”? та “тому що Я йду до Отця”?». ¹⁸ І говорили вони: «Що Він таке каже: “Ще трохи”? Ми не розуміємо, про що Він говорить». ¹⁹ Ісус знав, що вони хотіли запитати Його, і Він сказав до них: «Чи не це ви разом обмірковуєте, що Я сказав: “Ще трохи — і ви не побачите Мене більше; і знову ще трохи — і побачите Мене”? ²⁰ По правді, по правді кажу Я до вас: ви будете ридати і оплакувати, але світ буде радуватися; ви будете горювати, але ваше горе обернеться у радість. ²¹ Коли у жінки пологи, вона терпить біль, тому що прийшла година її; але коли вона народила дитину, вона вже не згадує про страждання через радість, що дитина народилася у світ. ²² Так і ви зараз маєте печаль; але Я вас побачу знову, і ваші серця возрадуються, і ніхто не забере вашої радості від вас. ²³ Того дня ви вже не будете мене питати що-небудь. По правді, по правді, кажу Я до вас: якщо ви попросите що-небудь у Отця в Моє ім'я, Він дасть вам те. ²⁴ До тепер ви нічого не просили у Моє ім'я; просіть і ви отримаєте, щоб ваша радість стала повною».

16:16 «Ще трохи». Ця фраза зустрічається досить часто у Євангелії від Івана (пор. Ів. 7:33; 12:35; 13:33; 14:19). Існує декілька теорій, на що вказує ця фраза-ідіома:

1. на з'явлення Христа після Його воскресіння
2. на Друге пришествя Христа
3. на те, що Ісус прийде в Святому Дусі і через Святого Духа.

В світлі даного контексту, єдиною можливою точкою зору є перша (пор. Ів. 16:22). Ці слова спантеличили учнів (пор. Ів. 16:17-18).

16:17 «Дехто з Його учнів говорили один до одного». Тут звучить ще одне запитання так само, як і в Ів. 13:36; 14:5,8,22. Ісус використовує ці запитання для того, щоб заспокоїти учнів та відкрити їм Себе. У Євангелії від Івана записано двадцять сім розмов за участі Самого Ісуса або про Ісуса. Також характерною ознакою текстів Івана є те, що слухачі Ісуса часто не розуміють Його слів (пор. Ів. 16:18), адже Він «згори», а вони ж «знизу».

▣ **«та “тому що Я йду до Отця”?».** Ісус говорить про це в тексті Ів. 16:5 так само, як Він говорив про «ще трохи» в Ів. 16:16. В певному сенсі, це дуже конкретна вказівка на месіанство (пор. Ів. 13:1,3; 16:28; 17:24).

▣ **«ви не побачите... і побачите».** В оригіналі Ів. 16:16 та 17 вжито два різних слова, які перекладено як «побачите». Видається, що вони є синонімами. Якщо це так, то тут йдеться лише про один проміжок часу, і це, очевидно, проміжок між смертю Ісуса на хресті та Його воскресінням вранці.

Інші вважають, що дві дієслівні фрази стосуються «фізичного» та «духовного» бачення, і тут, таким чином, мається на увазі проміжок часу (1) між Голгофою та недільним ранком, або (2) між вознесінням і Другим пришествям.

Той факт, що перше ДІЄСЛОВО (*theōreō*) вжито в Ів. 16:16 і 17 у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, а друге ДІЄСЛОВО (*horaō*) в Ів. 16:16 і 17 — у формі МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ лише підтверджує, що вони є синонімами.

16:18 «І говорили вони». Тут форма НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яка вказує на те, що (1) вони говорили про це знову і знову або (2) вони почали говорити.

▣ **«Що Він таке каже?».** Ті, хто були з Ним, хто чули Його, і бачили Його чудеса, не завжди Його розуміли (пор. Ів. 8:27,43; 10:6; 12:16; 18:4). Служіння Святого Духа якраз і полягає в тому, що Він полегшить розуміння всіх цих речей.

16:19 «Ісус знав, що вони хотіли запитати Його». Ісус часто знав про думки людей (пор. Ів. 2:25; 6:61,64; 13:11). Важко визначити, що було причиною цього (1) Його божественна природа, (2) Його проникливість, розуміння людей та ситуацій, чи (3) і те, і те.

16:20 «По правді, по правді кажу Я до вас». Буквально — «амінь, амінь» (див. Спеціальна тема: Амінь). «Амінь» — старозавітний термін (*aman, emeth, emunah*) для позначення «віри» (пор. Авак. 2:4). Первинна етимологія цього слова — «бути твердим/надійним», «бути впевненим». Потім цей слово почали використовувати як метафору для опису надійності Бога, яка згодом стала основою для біблійної концепції «віри/вірності». Ісус є єдиний, хто використовував ці слова на початку речення. Видається, що такі речення означають наступне: «те, що Я скажу, є дуже важливо і абсолютно достовірно, тому слухайте уважно».

▣ **«ви будете ридати і оплакувати».** Тут маються на увазі дуже характерні для єврейської культури практики вираження скорботи та оплакування (пор. Ів. 11:31,33; 20:11). Ісус тричі акцентує увагу на ЗАЙМЕННИКУ «ви» в МНОЖИНІ, коли говорить про печаль учнів (двічі у Ів. 16:20 та один раз у Ів. 16:22). Лідерство пов'язане з:

1. статусом слуги
2. відторгненням з боку світу
3. переслідуванням послідовників так само, як і було з їхнім Учителем.

▣ **«ви будете горювати, але ваше горе обернеться у радість».** Яка чудова обітниця дана учням, які знаходилися в стані збентеження та нерозуміння! Все, що Ісус обіцяв цій основній групі Своїх учнів, здійснилося при першому ж з'явленні Ісуса після Його воскресіння, ввечері першої неділі у верхній кімнаті:

1. що Він їх не покине (пор. Ів. 14:18; 16:16,19; 20:19);
2. що Він прийде до них (пор. Ів. 14:18; 16:16,19; 20:19);
3. що Він дасть їм миру (пор. Ів. 16:22; 20:19);

4. що Він дасть їм Святого Духа (пор. Ів. 15:26; 20:22).

16:21 «Коли у жінки пологи». Метафоричний образ жінки, яка народжує, часто зустрічається в Старому та Новому Заповітах. Зазвичай її використовують для того, щоб підкреслити раптовість або неминучість пологів, але в даному випадку тут підкреслюється стан матері до і після пологів. Цю метафору часто використовують у зв'язку з переймами (народженням) Нового віку (пор. Іс. 26:17-18; 66:7-14; Мр. 13:8). Все це якраз те, про що говорив Ісус, і саме тому учні, які все ще перебували по іншу сторону хресної смерті, воскресіння та вознесіння, не розуміли слів Ісуса!

16:23 «Того дня». Це ще одна єврейська фраза-ідіома (так само, як і фраза стосовно народження, пор. Ів. 16:21), яку здебільшого пов'язують з приходом Нового віку (пор. Ів. 14:20; 16:25,26).

■ **«ви вже не будете мене питати що-небудь».** В цьому вірші використано два різні слова: «запитувати» та «просити». Перше означає «задавати питання» (пор. Ів. 16:5,19,30). Якщо це вірний переклад, то мається на увазі, що Ісус говорив про всі запитання, які Йому задавали в тексті Ів. 13-17 (пор. Ів. 13:36; 14:5,8,22; 16:17-18). Друге слово швидше стосується приходу Святого Духа (пор. Ів. 14:16-31; 15:26-27; 16:1-15), який і дасть відповіді на всі їхні запитання.

Певним чином, ця фраза нагадує мені про обітницю «нового заповіту» з Єрем. 31:31-34, коли прихід нового віку принесе з собою повне (завершене) знання для всіх віруючих.

■ **NASB «якщо ви попросите що-небудь у Отця в Моє ім'я»**

NKJV «що б ви не попросили у Отця у Моє ім'я»

NRSV «якщо ви попросите у Отця що-небудь у Моє ім'я»

TEV «Отець дасть вам все, чого б ви не попросили в Нього у Моє ім'я»

NJB «все, що попросите від Отця, Він дарує вам»

Це СКЛАДНОПІДРЯДНЕ, а не УМОВНЕ РЕЧЕННЯ. Сказане необхідно розуміти так: просити в ім'я Ісуса означає не закінчувати свої молитви такою ритуальною формулою, а молитися відповідно до волі, образу думок та характеру Ісуса Христа (пор. 1 Ів. 5:13). Див. коментар до Ів. 15:16. Див. Спеціальна тема: Молитва: поєднання безмежності і обмежень.

В рукописах присутні відмінності стосовно фрази «у Моє ім'я». Якого слова вона стосується: «попросите» чи «дасть», чи обох із них? Оскільки контекстом цього місця є молитва, то і вона, швидше за все, стосується слова «попросите», хоча в дійсності все, що від Отця, приходить через Ісуса («Моє ім'я», пор. Ів. 14:13,14; 16:15,24,26).

Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

16:24 «просіть і ви отримаєте». «Просіть» вжито у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Акцент на тому, що молитва віруючих повинна бути постійною та наполегливою. З одного боку, віруючим необхідно попросити лише один раз, щиро вірячи в це, але з іншого боку, молитва — це постійно триваючі відносини довіри Богу, тому і віруючим необхідно постійно звертатися до Бога (пор. Мт. 7:7-8; Лк. 11:5-13; 18:1-8).

■ **«щоб ваша радість стала повною».** Тут — ОПИСОВА ФОРМА ПАСИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ДОКОНАНОГО ВИДУ (пор. 1 Ів. 1:4). Молитва, на яку ми отримали відповідь, є підставою для нашої радості! Стан радості є те, що характеризує послідовників Ісуса (пор. Ів. 15:11; 16:20,21,24; 17:13).

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:25-28

²⁵«Це Я говорив вам образною мовою; прийде година, коли Я не буду більше говорити образно, але розповім про Отця зрозуміло. ²⁶Того дня ви проситимете у Моє ім'я, і Я не кажу вам, що Я буду просити Отця про вас: ²⁷адже Сам Отець вас любить, тому що ви полюбили Мене і увірували, що Я зійшов від Отця. ²⁸Я зійшов від Отця і прийшов у світ; і Я залишаю світ знову і йду до Отця».

16:25 «образною мовою». В науці Ісуса присутній подвійний ефект: (1) Його слова сприяли розумінню та (2) Його слова перешкоджали розумінню (пор. Мр. 4:10-11; Іс. 6:9-10; Єрем. 5:21). Ключем до правильного розуміння слів Ісуса було серце слухачів. Щоправда, існували істини, які навіть спасенні

люди не могли зрозуміти до того, як сталися події Страсного тижня (розп'яття, воскресіння, з'явлення воскреслого Ісуса, вознесіння) та П'ятидесятниці. Явлення Ісуса двом учням по дорозі в Еммаус (пор. Лк. 24:13-35) може привідкрити те, як Ісус навчав апостолів (пор. Ів. 16:25-27,29). Ісус під час Своїх явлень після воскресіння вказував на те, що Його служіння було провіщено в Старому Заповіті. У Діях Петро також проповідував, використовуючи таку логіку (*kerygma*, див. Спеціальна тема: Kerygma і рання Церква).

▣ **«але розповідь про Отця зрозуміло».** Див. Спеціальна тема: Сміливість (Parthēsia).

16:26 «Того дня ви проситимете у Моє ім'я, і Я не кажу вам, що Я буду просити Отця про вас». В цьому вірші викладена дуже важлива істина. Багато сучасних християн відчують, що вони не можуть звернутися до Бога напругу! Але Біблія навчає, що:

1. Святий Дух молиться за віруючих (пор. Рим. 8:26-27)
2. Син заступається за віруючих (пор. 1 Ів. 2:1)
3. завдяки Христу віруючі можуть звернутися до Бога в молитві напругу.

16:27 «адже Сам Отець вас любить». Тут використане таке ж саме слово для «любити» (*phileō*), як і в Ів. 5:20, де говориться про любов Отця до Ісуса. Яка велична заява, що підтверджує текст Ів. 3:16 (там вжито слово *agapaō*). Бог не є упертим, Таким, якого Ісус має постійно задобрювати; Бог є люблячим Отцем, з яким Ісус діє разом задля виконання спільної цілі викуплення людства!

▣ **NASB «від Отця»**

NKJV, NRSV, TEV, NJB «від Бога»

В грецьких манускриптах присутні два варіанти тексту: (1) зі словами «Бог» або «Отець»; і (2) з наявним чи відсутнім АРТИКЛЕМ. Слово «Бог» без АРТИКЛЯ присутнє в рукописах P5, κ^2 , A та N, тоді як те ж саме слово з артиклем зустрічається в C³ та W. Такий варіант тексту виглядає складніше та більш незвично. З точки зору текстуальної критики (див. Спеціальна тема: Текстуальна критика) найбільш складний або незвичний варіант тексту імовірно ближчий до оригіналу через те, що переписувачі швидше за все його могли спростити. Грецький Новий Заповіт Об'єднаного біблійного товариства [The United Bible Societies' Greek New Testament] надає такому варіанту тексту рейтинг «C» (важко визначити).

Однак, слово «Отець» без АРТИКЛЯ присутнє у рукописі κ^1 , а з АРТИКЛЕМ — у B, C*, D та L. До цього контексту це підгодить найкраще.

▣ **«тому що ви полюбили Мене і увірували, що Я зійшов».** Тут використано два ДІЄСЛОВА у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Любов до Ісуса та віра в Нього є основою для відносин з Отцем. В праці Барклі Ньюмена та Юджина Найді «Євангеліє від Івана: довідник перекладача» [Barclay Newman and Eugene Nida, *A Translator's Handbook on the Gospel of John*] є дуже цікава думка з цього приводу:

«Ці твердження показують, що для Івана поняття любові, послуху та віри були просто різними способами вираження людиною своїх відносин по відношенні до Сина» (стор. 518).

Щодо «увірували» див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

▣ **«Я зійшов... і прийшов».** Тут слідом за ДІЄСЛОВИМ у формі АОРИСТА слідує інше ДІЄСЛОВО вже ДОКОНАНОГО ВИДУ. Ісус народився у Віфлеємі (боговтілення), і результати його першого пришествя залишаються і до сьогодні (наприклад, «Я буду з вами до кінця віку», пор. Мт. 28:20).

Фраза, що Ісус «зійшов від Отця» (пор. Ів. 16:27,30; 8:42; 13:3; 17:8) наголошує на:

1. Його предвічному існуванні
2. Його божественності
3. Його повному відкритті (об'явленні) Отця.

▣ **«Я залишаю світ знову і йду до Отця».** Мається на увазі Його майбутнє вознесіння та початок служіння «Помічника», а також заступницьке служіння Ісуса (пор. Євр. 7:25; 9:24; 1 Ів. 2:1). Подібно до того, як у Ів. 1:1 говорилося про предвічне існування Ісуса, так і в цьому вірші говориться про відновлення Його слави і влади (пор. Ів. 17:5,24).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 16:29-33**

²⁹Його учні сказали: «Зараз Ти говориш прямо і не використовуєш образної мови. ³⁰Тепер ми знаємо, що Ти знаєш все і не маєш потреби, щоб Тебе хтось запитував; завдяки цьому ми і віруємо, що Ти прийшов від Бога». ³¹Ісус відповів їм: «Зараз ви віруєте? ³²Ось приходить година, і вона *вже* прийшла, коли ви розбіжетеся кожен до свого *дому*, і залишите Мене самого; і *все ж таки* Я не самий, тому що Отець зі Мною. ³³Це Я говорив вам, щоб ви мали в Мені мир. У світі ви маєте скорботу, але будьте відважні: Я світ переміг».

16:29 «говориш прямо». Див. Спеціальна тема: Сміливість (parthēsia).

16:30 Це речення необхідно розуміти в світлі того, що Ісус знав про запитання учнів з Ів. 16:19. Їхня заява показує те, що віра у них уже зростає, але ще не була досконалою. Вони побачили і почули так багато, але чи став цей момент (пор. Ів. 16:19) певним поворотним пунктом у їхньому розумінні цих речей? Мені здається, що це фраза була такою ж, як заяви Петра — щирими, але перебільшеними (див. Біблія Ієроніма з коментарями [The Jerome Biblical Commentary], стор. 456).

16:31 «Зараз ви віруєте». Це могло бути як запитання, так і твердження. Сучасні англійські переклади подають це речення як запитання. Навіть у такий вирішальний період віра в апостолів ще залишалася недосконалою. Бог також приймає і початкову, хоча все ще слабку віру сучасних послідовників, якщо вони відповідають Ісусові на основі того розуміння, яке в них є. Недостача віри учнів проявилася в тому, що вони покинули Ісуса під час суду над Ним та Його розп'яттям.

16:32 «ви розбіжетеся кожен до свого *дому*, і залишите Мене самого». Очевидно, що лише апостол Іван був присутній під час суду і розп'яття Ісуса (пор. Мт. 26:31, і з Зах. 13:7). Текст Ів. 21:1-3 дозволяє припустити, що дехто з апостолів встиг повернутися до свого попереднього виду діяльності — до риболовлі.

І хоча Ісус був позбавлений спілкування з людьми (пор. Мт. 26:38,40-41, 43,45), але Його спілкування з Отцем ніколи не обривалося (пор. Ів. 8:16,29) аж до того моменту, коли Він взяв гріхи всього світу на Себе (пор. Мт. 27:45-46).

■ NASB «кожен до свого *дому*»

NKJV «кожен до свого»

NRSV «до свого дому»

NJB «кожен на власний шлях»

TEV «вашого власного дому»

REB, NET, NIV «кожен до свого дому»

Переклад NKJV є буквальним. Більшість англійських перекладів вважають, що тут говориться про дім кожного із них. Бултманн (Bultmann) вважає, що мається на увазі «власність» або «володіння» (NIDOTTE, Т. 2, стор. 839), тоді як Ісус є саме творцем (наприклад, Ів. 1:3; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Євр. 1:2).

16:33 «щоб ви мали в Мені мир». Тут використана форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. І об'єктивна, і суб'єктивна сторона цього миру знаходиться і зберігається в Христі. Див. Спеціальна тема: Мир (різні значення слова).

■ «у світі». Іван використовує слово «світ» у значенні людського суспільства, яке живе та діє окремо від Бога. Див. Спеціальна тема: Kosmos (світ).

■ «ви маєте скорботу». Вони зустрінуться з такими ж переслідуваннями, як і Ісус (пор. Ів. 15:18-25; Мт. 5:10-12; Дії 14:22; 1 Сол. 3:3). Через переслідування (*thlipsis*) виявляються справжні послідовники Ісуса.

У книзі Об'явлення присутнє богословське розмежування слів «гнів» та «переслідування». Божий гнів ніколи не падає на віруючих, але злість невіруючих завжди зачіпає віруючих. Світ сам себе виявляє в ролі дітей диявола, коли він переслідує «світло світу» (пор. Ів. 1:1-18; 3:17-21)!

■ «будьте відважні». Тут форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО

СПОСОБУ (пор. Мт. 9:2,22; 14:27; Мр. 6:50; 10:49; Дії 23:11). Ці слова дуже нагадують слова ЯХВЕ до Ісуса Навина (Іс. Нав. 1:6,9,18; 10:25).

■ **«Я світ переміг».** Тут вжито ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Впевненість у перемозі стверджується ще до Гетсиманії, Голгофи, порожньої гробниці (пор. Рим. 8:37; 1 Кор. 15:57; 2 Кор. 2:14; 4:7-15)! Не існує крайнього дуалізму: у Бога все під контролем. Як Ісус переміг світ Своєю любов'ю та послухом Отцю, так само завдяки Йому перемагають і віруючі (пор. 1 Ів. 2:13-14; 4:4; 5:4-5; Об. 3:21; 12:11).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. В чому проявляється взаємозв'язок між главами 15 і 16 Євангелія від Івана?
2. Як нам тепер необхідно розуміти місце Ів. 13:36 в контексті Ів. 16:5?
3. В чому проявляється служіння Святого Духа по відношенні до грішного світу?
4. В чому проявляється служіння Святого Духа по відношенні до віруючих?
5. Чому текст Ів. 16:26-27 є настільки важливою істиною для віруючих в контексті сучасних конфесійних тенденцій?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 17

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Молитва Ісуса	Ісус молиться за Себе	Первосвященицька молитва Ісуса	Ісус молиться за Своїх учнів	Молитва Ісуса
17:1-5	17:1-5 Ісус молиться за Своїх учнів	17:1-5	17:1-5	17:1-23
17:6-19	17:6-19 Ісус молиться за всіх віруючих	17:6-19	17:6-8 17:9-19	
17:20-26	17:20-26	17:20-24 17:25-26	17:20-23 17:24-26	17:24-26

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

5. Перший фрагмент.
6. Другий фрагмент.
7. Третій фрагмент.
8. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-26

А. Історичний контекст

1. Ця глава є Первосвященицькою молитвою Ісуса за:
 - (а) Себе (Ів. 17:1-5);
 - (б) Його учнів (Ів. 17:6-19);
 - (в) Його майбутніх послідовників (Ів. 17:20-26).

Ісус молиться в обстановці довіри, а не поразки (пор. Ів. 16:33).

2. Це найдовша із усіх записаних молитов Ісуса.
3. Досить важко поділити цю главу за тематичним принципом, тому що в ній одні і ті ж самі мотиви повторюються знову і знову, що є характерним для стилю письма Івана. Це нагадує гобелен з візерунком, який постійно повторюється. Ключовими словами цієї глави є: «прославляти», «віддавати», «знати», «посилати», «ім'я», «світ» і «воедино».
4. В цій главі немає згадок про Святого Духа. Це досить незвично зважаючи на те, що про Нього часто говориться в Ів. 14-16.

Б. Характеристики учнів відповідно до Ів. 16:6-19:

1. Вони обрані;
2. Вони слухняні;
3. Вони знають Бога і Христа;
4. Вони приймають істину;

5. За них молиться Ісус;
6. Вони залишаються у цьому світі;
7. Ісус оберігає їх своєю могутністю;
8. Вони перебувають у єдності між собою так само, як Отець і Ісус;
9. У них радість Ісуса;
10. Вони не з цього світу;
11. Вони освячені істиною;
12. Вони послані так само, як і був посланий Ісус;
13. Вони возлюблені так само, як і Отець полюбив Ісуса.

В. Термін «слава» у Євангелії від Івана

1. Існує більше 25 слів на івриті, які перекладені по-грецьки у Септуагінті (LXX) словом *doxa*. Основний термін у Старому Заповіті є слово *kabod*, яке означає «особливий/інший», «вага/вагомий», «цінність», «репутація», «честь» або «яскравість/блиск».
2. Грецький термін *doxa* походить від ДІССЛОВА «думати/розмірковувати» в сенсі оцінки репутації.
3. У Євангелії від Івана в цього слова є різні смислові відтінки:
 - (а) Божественна слава (пор. Ів. 17:5,24; 1:14; 12:41; 12:16);
 - (б) відкриття Отця Ісусом через Його знаки, вчення та служіння Страсного тижня (пор. Ів. 17:4,10,22; 1:14; 2:11; 7:18; 11:4,40);
 - (в) хресна смерть, особливо (пор. Ів. 17:1,4; 7:39; 12:23; 13:31-32).

Очевидно, що не існує чітких рамок між використанням цих значень. Основною ж істиною є те, що невидимий Бог відкрив Себе в Людині (тобто, в Ісусі Христі) через Свої слова та діла.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 17:1-5

¹Ісус сказав це і, піднявши Свої очі до неба, промовив: «Отче, година прийшла; прослав Свого Сина, щоб і Син міг прославити Тебе, ²так як і Ти дав Йому владу над всякою плоттю, щоб усім, кого Ти дав Йому, Він дарував вічне життя. ³В тому і вічне життя, щоб вони знали Тебе, єдиного істинного Бога, і Ісуса Христа, якого Ти послав. ⁴Я прославив Тебе на землі, звершив діла, які Ти доручив Мені вчинити. ⁵А зараз, Отче, прослав Мене і прослався Сам, славою, яку Я мав з Тобою ще перед тим, як був світ».

17:1 «Ісус сказав це». Мається на увазі Його розмова у верхній кімнаті, яка записана в Ів. 13-16.

■ **«піднявши Свої очі до неба».** Це було звичне молитовне положення для іудеїв: руки, голова та відкриті очі, підняті до неба так, ніби це була фізична розмова з Богом (пор. Ів. 11:41; Мр. 7:34; Лк. 18:13; Пс. 123:1). Ісус часто молився. Це задокументовано у Євангелії від Луки (Лк. 3:21; 5:16; 6:12; 9:18, 28; 11:1; 22:41-45; 23:34).

■ **«Отче».** Ісус часто звертався до Бога, використовуючи це слово (пор. Ів. 11:41; 12:27,28; Мт. 11:25-27; Лк. 22:42; 23:34). Ісус говорив арамейською мовою. Це слово (на арамейській мові *Abba*) використовувалося дітьми до свого батька у домашній обстановці (буквально, «тато», «татусю») (пор. Мр. 14:36). Таке звертання точно шокувало та ображало тих, хто не були учнями Ісуса!

■ **«година прийшла».** Все це показує, що Ісус знав ціль Свого служіння, а також час кожної події (пор. Ів. 2:4; 7:6,8,30; 8:20; 12:23; 13:1). Жодні обставини не застали Його зненацька.

■ **«прослав Свого Сина».** Тут — АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. У Євангелії від Івана Ісус говорить про Свою смерть подібними словами (пор. Ів. 17:4; 7:39; 12:23; 13:31-32). Цей термін також вказує на предвічне існування Божественності Ісуса (пор. Ів. 1:14 та 17:5,24). Діяння Ісус прославляють Отця! У цьому в них була повна взаємність. Див. коментар до Ів. 1:14 та Контекстуальний погляд, В.

Щодо слова «Син» див. Спеціальна тема: Син Божий.

Також у рукописах існують певні розбіжності стосовно слова «Син»:

1. «Син» з АРТИКЛЕМ — в рукописах P⁶⁰, κ, В, С*, W;
2. «Син» з ПРИСВІЙНИМ ЗАЙМЕННИКОМ — в рукописах А, D, C².

UBS⁴ дає першому варіанту оцінку «В» (майже точно).

17:2 «владу над всякою плоттю». Це дивовижна заява для сільського теслі (пор. Ів. 5:27; Мт. 11:27; 28:18; Лк. 10:22). Це ж саме слово «влада» (*exousia*) вжито у Ів. 1:12; 5:27; 19:10,11. Його можна перекласти як «законне право», «повноваження» або «влада».

Фраза «всяка плотть» вжито у ОДНИНІ (це єврейський фразеологізм, яким позначається все людство, пор. Бут. 6:12; Пс. 65:2; 145:21; Іс. 40:5; 66:23; Йоїл 2:28).

▣ **«щоб усім, кого Ти дав Йому».** Фраза «усім, кого» є СЕРЕДНЬОГО РОДУ в ОДНИНІ (пор. Ів. 7,24), і вона акцентує увагу на всіх учнях, на всьому тілі Христа, а не на окремих віруючих! ДІЄСЛОВО, яке вжите у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, підкреслює, що це вічний дар! Ця фраза підтверджує божественне передбачення та обрання (пор. Ів. 17:6, 9, 12; 6:37, 39; Рим. 8:29-30; Еф. 1:3-14). У Старому Заповіті обрання було лише для служіння, тоді як у Новому Заповіті це для духовного, захищеного та вічного спасіння. Віруючі також покликані для служіння. Обрання не є виключно божественною дією, але через заповітні відносини воно передбачає і відповідальність людини. Основний акцент тут міститься на смерті, а на житті! Віруючі обрані для «святості» (пор. Еф. 1:4), а не для заради якогось привілейованого становища. Але цю фразу не слід розуміти так, що Отець одних людей дарував Ісусу, а інших — ні.

▣ **«Він дарував вічне життя».** Вічне життя є даром Божим через Ісуса (пор. Ів. 5:21,26; 6:40,47; 10:28; 1 Ів. 2:25; 5:11). Суть цього дару — «життя з Богом», «життя у новому віці», «життя в воскресінні». І тут основне не кількісна, а якісна характеристика цього дару (пор. Ів. 10:10).

17:3 «В тому і вічне життя». Тут Іван надав визначення поняття «вічне життя». Цей вірш вказує на дві основні істини в християнстві: (1) монотеїзм (пор. Повт. Зак. 6:4-6) та (2) те, що Ісус Месією із роду Давидового (пор. 2 Сам. 7). І це «вічне життя» є не тим, що можна отримати лише у майбутньому, а тим, що доступно прямо зараз через Ісуса Христа.

▣ **«щоб вони знали Тебе».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Тут мається на увазі не просто інтелектуальні знання про Бога (хоча ця істина також стверджується), а знання у семітському сенсі як особисті відносини. Однак, істина в тому, що Ісус є Месією, є повним та завершеним об'явленням єдиного істинного Бога (пор. Ів. 1:12,14; Кол. 1:15; Євр. 1:3), і люди мають в це повірити, мають це прийняти, розкаятися, змиритися та залишатися Йому вірним.

▣ **«єдиного істинного Бога».** Старий Заповіт є унікальним в плані свого підтвердження існування одного-єдиного Бога (Вих. 8:10; 9:14; Повт. Зак. 4:35,39; 6:4; 33:26; 1 Сам. 2:2; 2 Сам. 7:22; 1 Цар. 8:23; Іс. 37:20; 44:6,8; 45:6-7,14,18,21,22; 46:9; Ів. 5:44; 1 Кор. 8:4,6; 1 Тим. 1:17; 2:5; Юди 1:25). Необхідно справедливо додати, що старозавітне уявлення про те, що Бог є єдиним і унікальним, було спрямованим проти язичницького світогляду жителів Стародавнього Близького Сходу. Бог — один, а все інше — створені Ним духовні сутності (пор. Вих. 15:11; Повт. Зак. 3:24; Пс. 86:8; 89:6).

Див. Спеціальна тема: Монотеїзм

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ТЕРМІН «ІСТИНА» У ПРАЦЯХ ІВАНА

1. Бог Отець

- а. Бог є істинним / достойним довіри (пор. Ів. 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; Рим. 3:4; 1 Сол. 1:9; 1 Ів. 5:20; Об. 6:10)
- б. Божі шляхи є істинними (пор. Об. 15:3)
- в. Божий суд є правдивим (пор. Об. 16:7; 19:2)
- г. Те, що Бог каже, є правда (пор. Об. 19:11)

2. Бог Син

- а. Син є істиною / правдою

- 1) істинне світло (пор. Ів. 1:9; 1 Ів. 2:8)
 - 2) правдива виноградина (пор. Ів. 15:1)
 - 3) повний благодаті і істини / правди (пор. Ів. 1:14,17)
 - 4) Він є істиною (пор. Ів. 14:6; 8:32)
 - 5) Він є правдою (пор. Об. 3:7,14; 19:11)
- б. свідотцво/свідчення Сина є істинне/правливе (пор. Ів. 18:37)
3. Цей термін може вживатися для протиставлення
- а. Закон Мойсея як протиставлення благодаті та істині Ісуса (пор. Ів. 1:17)
 - б. скінія в пустелі як протиставлення небесної скінії (пор. Євр. 8:2; 9:1)
4. У текстах Івана цей термін дуже часто мав різні значення (як єврейське, так і грецьке). Іван використав його для того, щоб описати і Отця, і Сина як О собистостей, як Тих, хто говорять до людей, а також, щоб описати Їхню вістку до Своїх послідовників (пор. Ів. 4:23; 19:35; Євр. 10:22; Об. 22:6).
5. У Івана ці два прикметники використовувалися для того, щоб описати Отця як Єдиного Бога, який достойний довіри (пор. 5:44; 1 Ів. 5:20) та Ісуса, який є єдиним та остаточним об'явленням Бога, що прийшов не тільки, щоб дати людям знання, а й щоб відкупити їх від гріха!

■ **«і Ісуса Христа, якого Ти послав».** Можливо, це редакційний коментар Івана. В цьому тексті наголошується, що Ісус був «посланий» від Отця, що є прикладом вертикального дуалізму, який постійно повторюється в текстах Івана (пор. Ів. 3:17,34; 5:36,38; 6:29,38,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Рабини використовували термін *apostellō* для позначення тих, хто були офіційними представниками певної особи. Див. Спеціальна тема: Посилати (*Apostellō*).

17:4 «Я прославив Тебе на землі». (Див. коментар до Ів. 13:32). Слово «слава» вживається у таких значеннях: (1) «прославити когось» і (2) «відкрити чийсь славу». Контекст Ів. 17:6 вказує на те, що другий варіант сюди підходить краще. Одним із завдань Ісуса було якраз відкрити Отця (пор. Ів. 1:14,18).

■ **«звершив діла».** Грецький корінь *telos* означає «повністю завершити» (пор. Ів. 4:34; 5:36; 19:30). Діла Ісуса включали в себе такі три компоненти:

1. відкриття Отця (пор. Ів. 1:14,18)
2. відкуплення грішного людства (пор. Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21)
3. дати приклад істинної людини (пор. Ів. 13:31; 1 Петр. 2:21).

Крім того, все ще триває заступницьке служіння Ісуса (пор. 1 Ів. 2:1; Євр. 7:25; 9:24).

17:5 «прослався... славою». У цьому вірші присутній наголос на предвічне існування Христа (пор. Ів. 1:1,15; 6:62; 8:58; 16:28; 17:11,13,24; 2 Кор. 8:9; Фил. 2:6-11; Кол. 1:17; Євр. 1:3; 10:5-8). Ісус відкрив «славу» Своїм учням через Свої знамення та чудеса (пор. Ів. 1:14; 2:11; 11:4,40; 12:28). Заключним елементом цієї «слави» буде Його смерть, воскресіння та вознесіння в небесну славу (пор. Ів. 17:24; Фил. 2:5-6). ДІЄСЛОВО, яке було зверненням до Отця, вжито у формі АКТИВНОГО АОРИСТА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Див. коментар до терміна «слава» в Ів. 1:14.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 17:6-19

⁶«Я явив ім'я Твоє людям, яких Ти дав Мені з-поміж світу цього; вони Твої і Ти дав їх Мені, і вони зберегли слово Твоє. ⁷Тепер вони пізнали, що все, що Ти дав Мені, є Твоє; ⁸бо слова, які Ти дав Мені, я передав їм; вони їх прийняли і по справжньому зрозуміли, що Я зійшов від Тебе, і увірували, що Ти послав Мене. ⁹За них Я прошу: не за світ Я прошу, але за тих, кого Ти дав Мені, адже ж вони є Твоїми; ¹⁰і все, що Мос — Твоє, а Твоє — Мос; і Я прославився в них. ¹¹Я уже не в світі, але вони ж все ще у світі, а Я йду до Тебе. Святий Отче, збережи їх в ім'я Твоє, в ім'я, яке Ти дав Мені, щоб вони були в єдності, як і Ми одне ціле. ¹²Поки Я був з ними, Я зберігав їх в ім'я Твоє, яке Ти дав Мені; і Я зберіг їх і ніхто з них не загинув, окрім сина погібелі, щоби виконалося Писання. ¹³Але зараз Я йду до Тебе, і Я говорю це в світі, щоб вони мали в собі Мою радість у повності. ¹⁴Я передав їм Твоє слово; і світ зненавидів їх, тому що вони не зі світу, так як і Я не зі світу. ¹⁵Я не прошу Тебе, щоб Ти взяв їх зі світу, але щоб зберіг їх від лукавого. ¹⁶Вони не зі світу, як і Я не зі світу. ¹⁷Освятити їх в істині; слово Твоє і є істина. ¹⁸Як Ти послав Мене у світ, так і Я посилаю їх у світ. ¹⁹Заради них Я

освячую Себе, щоб і вони самі також були освячені в істині».

17:6 «Я явив ім'я Твоє». Євреї вважали, що імена відображають характер особистості (пор. Ів. 17:11,12,25-26; Пс. 9:10). З богословської точки зору ця фраза вказує на те, що побачити Ісуса — означає побачити Бога (пор. Ів. 1:18; 12:45; 14:8-11; Кол. 1:15; Євр. 1:3). Поняття «ім'я» відіграє важливу богословську роль у розмові, яка відбулася у верхній кімнаті (пор. Ів. 14:13,14,26; 15:16,21; 16:23,24,26; 17:6, 11,12,26). У Ів. 17 по відношенні до Бога вживаються два незвичайних титули:

1. святий Отче, Ів. 17:11
2. праведний Отче, Ів. 17:25.

■ **«людям, яких Ти дав Мені».** З богословської точки зору тут говориться про богообрання (пор. Ів. 17:2,9,24; 6:37,39). Ніхто не може прийти до Бога, хіба що:

1. Бог це допускає
2. Дух їх веде (Ів. 6:44,65)
3. вони приймають (Ів. 1:12) та вірують (Ів. 3:16) в добру вістку.

■ **«вони зберегли слово Твоє».** Послух має вирішальне значення для віруючих (пор. Ів. 8:51,55; 14:23; 15:10,20). В такому ж значенні вживалося старозавітне слово «непорочний» (пор. Ной — Бут. 6:9; Авраам — Бут. 17:1; Ізраїль — Повт. Зак. 18:13; Йов — Йов 1:1). Тут не говориться про абсолютний послух або безгрішність, але про щире сердечне бажання діяти відповідно до того, що відкрито людині. Таким чином, це і стосується віри учнів в Ісуса, їхнього пробування в Ісусі та взаємної любові один до одного — такої ж, яка була в Ісуса.

17:7 «вони пізнали». Тут форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, за якою слідує слово «що» (*hoti*), яке розкриває змістовну частину повідомлення. Щодо того, як Іван вживав слово (*hoti*) у власних текстах — див. Спеціальна тема: Вживання Іваном дієслова «вірувати», п. 4.

■ **«що все, що Ти дав Мені, є Твоє».** Ісус говорить про те, що було Йому відкрито Отцем (пор. Ів. 17:8; 7:16; 12:48-49).

17:8 «вони їх прийняли». Вони прийняли Ісусову Радісну вістку про Бога. У цій фразі відсутній ПРЯМИЙ ДОДАТОК. В Ів. 1:12 в якості ПРЯМОГО ДОДАТКА по відношенні до ДІЄСЛОВА «приймати/отримувати» є Сам Ісус; тут же мається на увазі вістка про Бога, яку приніс Ісуса (пор. Ів. 17:4). І знову цим самим показується подвійний характер Євангеліє: (1) це Особа та (2) це послання (вістка).

■ **«вони прийняли... і увірували».** В обох випадках вжиті АКТИВНІ АОРИСТИ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Тут маються на увазі істини стосовно божественності Ісуса та Його вістки (пор. Ів. 5:19; 6:68-69; 12:48-49; 16:30; 17:18,21,23,25).

17:9 «За них Я прошу». Ісус є наш Посередник (пор. 1 Тим. 2:5; Євр. 8:6; 9:15; 12:24) і Захисник (пор. 1 Ів. 2:1). В цей процес також залучені і Отець (пор. Ів. 16:26-27), і Святий Дух (пор. Рим. 8:26-27). Всі три Особи Трійці є учасниками всього процесу викуплення людства.

■ **«за світ».** Слово *kosmos* зустрічається в цій главі вісімнадцять разів. Ісуса хвилює доля (1) всього світу (пор. Ів. 17:5,24) та (2) взаємовідносинами віруючих з цих грішним світом (пор. Ів. 1:10; 17:6,9,11,13,14, 15,16,17,18,21,23). Тільки у працях Івана цей термін вживається у значенні «людського суспільства, яке живе окремо від Бога і всупереч Йому». Інколи цей термін може означати: (1) планету Земля; (2) всіх живущих на планеті; або (3) життя без Бога. Див. Спеціальна тема: Як апостол Павло використовував слово kosmos.

17:10 «все, що Моє — Твоє, а Твоє — Моє». Ці слова розкривають повноту єдності Трійці (пор. Ів. 17:11, 21-23; 16:15). Щодо Трійці див. Спеціальна тема: Трійця.

■ **«і Я прославився в них».** Тут вжито ДОКОНАНИЙ ВИД ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО

СПОСОБУ. Ціль життя учнів — прославити Ісуса так, як і Він прославив Отця. Яка дивовижна відповідальність!

17:11 «Я уже не в світі». Тут мається на увазі (1) найближче майбутнє (вознесіння), коли Ісус повернеться до Отця (пор. Дії 1:9-10) або (2) публічне служіння (місію) Ісуса.

■ **«Святий Отче».** Це єдине місце Нового Заповіту, де вжито словосполучення «Святий Отче» (подібний титул «Святий» («Holy One») вжито в 1 Петр. 1:15), тоді як у Старому Заповіті таке словосполучення зустрічається частіше.

Цей ПРИКМЕТНИК (*hagios*) часто вживається щодо Святого Духа (пор. Ів. 1:33; 14:26; 20:22). Такий самий грецький корінь вживається у слові, що характеризує апостолів у Ів. 17:17 (*hagiasmos*) та Ісуса у Ів. 17:19 (*hagiazō*).

Основна етимологія кореня цього слова означає «обирати / відділяти для служіння Богу» (пор. Ів. 17:17,19). Воно використовується для позначення осіб, місць та предметів, виділених виключно для Божого використання. В цьому слові описується трансцендентний характер Бога (Святого Ізраїлевого) та Його відособленість від всього фізичного, земного, гріховного. Ісус був святий, тому і Його учні також відображають «святість», коли стають все більш схожими на Нього. Корінь англійського слова «святий» («saint») походить від цього грецького терміну («holy»). Віруючі є святими, тому що вони є у Христі, але вони і самі мають ставати такими, оскільки вони живуть заради Нього, як Він, і з Ним.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СВЯТИЙ

I. «Святий Ізраїлевий» – то улюблений титул Божества в книзі Ісаї (пор. Іс. 1:4; 5:19; 10:17,20; 12:6; 17:7; 29:19,23; 30:11,12,15; 31:1; 37:23; 40:25; 41:14,16,20; 43:3,14,15; 45:11; 47:4; 48:17; 49:7; 54:5; 55:5; 60:9,14). Тому що Він «святий», Його народ теж повинен бути святим (пор. Лев. 19:2; Мт. 5:48; 1Петр. 1:16).

Цей титул, у певному сенсі, виражає неможливість і суперечливість дотримання святого стандарту грішними людьми. Завіт Бога з Мойсеєм було неможливо виконувати (пор. Єг. 24:19; Дії 15; Гал. 3; Послання до євреїв). Старий завіт мав показати людям неможливість дотримання Божого стандарту (Гал. 3), але Бог був з ними, за них, і готував їх до Своєї відповіді на їхній грішний стан (тобто до «Нового завіту в Ісусі»). Бог не знижує Свій стандарт, але підіймає людину до нього через Свого Месію. Новий завіт (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-38) – то завіт віри і покаєння, а не людських учинків, хоча він приводить людину до уподібнення Христу (пор. Як. 2:14-26). Бог бажає мати народ, який би віддзеркалював Його характер всім народам (пор. Мт. 5:48).

II. «Святий» може означати

1. Бога Отця (пор. численні тексти про «Святого Ізраїлевого» в Старому Заповіті)
2. Бога Сина (пор. Мр. 1:24; Лк. 4:34; Ів. 6:69; Дії 3:14; 1Ів. 2:20)
3. Бога Духа (Його ім'я – «Святий Дух», пор. Ів. 1:33; 14:26; 20:22).

Дії 10:38 – у цьому вірші в помазанні беруть участь усі три особи Божества. Ісус був помазаний (пор. Лк. 4:18; Дії 4:27; 10:38). Цей концепт поширюється на всіх віруючих (пор. 1Ів. 2:27). Помазаник тепер став численними помазаниками! Це схоже на Антихриста та антихристів (пор. 1Ів. 2:18). Старозавітне символічне фізичне помазання олією (пор. Вих. 29:7; 30:25; 37:29) відноситься до тих, кого Бог покликав та підготував для особливого завдання (тобто пророків, священників та царів). Слово «Христос» – то переклад єврейського «помазаник» або Месія.

■ **«збережи їх в ім'я Твоє».** Ісус молиться (форма — АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ) про те, щоб Отець забезпечив захистом учнів та був особисто присутнім з ними, так само, як ЯХВЕ був з Ним (форма — ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ) (пор. Ів. 17:12). Це дасть їм змогу здійснювати служіння у грішному світі так, як Він це робив (пор. Ів. 17:18). Це одна із переваг єдності (пор. Ів. 17:21) між:

1. Отцем
2. Сином
3. учнями.

■ **«щоб вони були в єдності, як і Ми одне ціле».** Тут — форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ УМОВНОГО

СПОСОБУ. Мається на увазі повнота єдності Триєдиного Бога (пор. Ів. 17:21,22,23; 10:30; 14:10). Який дивовижний виклик та яка дивовижна відповідальність для християн! Як не вистачає цієї єдності сьогодні (пор. Еф. 4:1-6). Саме єдність, а не одноманітність, є Божим способом возз'єднання розділеної церкви.

17:12 «Я зберігав... і Я зберіг». Перше ДІЄСЛОВО — у формі НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, а друге — у формі ДРУГОГО АОРИСТА. В оригіналі ці різні ДІЄСЛОВА є синонімами. Тут виражена така істина: захист віруючих зі сторони Ісуса все ще продовжується (пор. 1 Петр. 1:3-9).

М. Р. Вінсент у своїй праці «Дослідження слів у Новому Заповіті», том 1 [M. R. Vincent, *Word Studies in the New Testament*, Vol. 1] розмежує ці два терміни. Він говорить, що перший (*tēreō*) означає «зберігати», а другий (*phulassō*) — «охороняти» (стор. 496).

■ **«ніхто з них не загинув».** Тут показано, наскільки сильним є захист Ісуса (пор. Ів. 6:37,39; 10:28-29). Цей термін (*apollumi*) є досить складним для перекладу, оскільки він вживається у двох різних значеннях. Герхард Кіттель у своїй праці «Богословський словник Нового Заповіту», том 1 [Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, Vol. 1] каже про це слово таке: «В загальному, можемо сказати, що значення 2 і 4 стосуються цього світу, як у Синоптичних Євангеліях, тоді як 1 і 3 — світу грядущого, як у Павла та Івана» (стор. 394). Автор мав на увазі наступні значення:

1. «знищити» або «убити»
2. «загубити» або «страждати від втрати»
3. «загинути»
4. «пропасти».

Цим терміном часто користуються для обґрунтування доктрини знищення (анігіляції): неспасенні людини перестануть існувати після суду. Але це суперечить Дан. 12:2. Також такий підхід не враховує різницю між смисловими відтінками цього терміну у Синоптичних Євангеліях, текстах від Івана та Павла, які його використовують як метафору духовної смерті, а не фізичного знищення.

Див. Спеціальна тема: Знищення (*apollumi*).

■ **«окрім сина погібелі».** Тут, очевидно, мається на увазі Юда Іскаріот. Ця ж сама фраза вживається у 2 Сол. 2:3 по відношенні до «чоловіка гріха» (антихриста останнього часу). Це єврейська ідіома, яка означає «той, хто призначений до загибелі». У цьому місці присутня гра слів по відношенні до терміну «загинув» з попереднього вірша: «ніхто не загинув, крім того, хто був призначений до погібелі».

Див. Спеціальна тема: Відступництво (*aphistēmi*).

■ **«щоби виконалося Писання».** Це місце з Пс. 41:9, який цитується в Ів. 13:18; 6:70-71.

17:13 «Але зараз Я йду до Тебе». Це може вказувати на:

1. молитву Ісуса (Ів. 17)
2. вознесіння Ісуса (Ів. 17:11; Дії 1).

■ **«і Я говорю це в світі».** Це фраза стосується таких попередніх місць у Івана:

1. Ів. 11:42, коли Ісус говорив відкрито, щоб інші чули
2. Ів. 15:11, коли слова Ісуса прямо стосувалися «радості» Його учнів.

■ **«щоб вони мали в собі Мою радість у повності».** Тут вжито форми ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ та ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ. Яка чудесна обітниця (пор. Ів. 15:11; 16:24). Іван ще не раз використає цю фразу в своїх текстах (пор. 1 Ів. 1:4; 2 Ів. 12).

17:14 «Я передав їм Твоє слово». В даному фрагменті «слово» це *logos*, а в грецький синонім *rhēma* до цього терміна вжито у Ів. 17:8. Цією фразою підтверджується божественне відкриття через Особистість Ісуса, Його вчення та Його приклад. Ісус дарує людям Слово, і Він Сам є Словом. В цьому терміні присутня як особистісний, так і пізнавальний (когнітивний) аспекти. Ми приймаємо Особистість Євангелія та віримо у Його ж Добру вістку!

■ **«світ зненавидів їх».** Відкидання світом віруючих є знаком того, що останні прийняли Христа (пор. Ів.

15:18-20; 1 Ів. 3:13).

■ **«тому що вони не зі світу».** Віруючі живуть у цьому світі, але вони є не від цього світу (пор. Ів. 17:16; 1 Ів. 2:15-17).

■ **«так як і Я не зі світу».** Під словом «світ» тут розуміють цей грішний вік людського та ангельського бунту проти Бога. Це ще один приклад вертикального дуалізму в текстах Івана.

17:15 «Я не прошу Тебе, щоб Ти взяв їх зі світу». У християн у цьому світі є своя місія (пор. Ів. 17:18; Мт. 28:19-20; Лк. 24:47; Дії 1:8). Час повертатися додому для них ще не настав!

■ **NASB, NKJV «від лукавого» («the evil one»)**

NRSV «від лукавого» («the evil one»)

TEV, NJB «від Лукавого» («the Evil One»)

Цей термін або **СЕРЕДНЬОГО**, або **ЧОЛОВІЧОГО РОДУ**. У цьому літературному фрагменті часто згадується про персоналізоване зло (пор. Ів. 12:31; 13:27; 14:30; 16:11), тому цей вірш, як і Мт. 5:37; 6:13; 13:19,38, необхідно перекладати як «лукавого» («the evil one») (пор. 2 Сол. 3:3; 1 Ів. 2:13-14; 3:12; 5:18-19). Див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло.

17:17 «Освятити». Це **АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ**, який утворений від кореня слова «святий» (*hagios*). Це може означати наступне:

1. Віруючі мають бути подібними Христу (пор. Ів. 17:19; Рим. 8:28-29; 2 Кор. 3:18; 7:1; Гал. 4:19; Еф. 1:4; 4:13; 1 Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23; 1 Петр. 1:15). А це відбутися лише завдяки знанням істини, якою є Слово живе (тобто Ісус, пор. Ів. 1:1-14) та Слово Писання (Біблія, пор. Ів. 15:3).
2. «Освятити» у старозавітному сенсі означає «відділити (обрати) що-небудь для служіння Богу». Ів. 17:18 пояснює мету, для чого вони мають бути «освячені».

Тут не стоїть питання, який із варіантів вище є правильним; вони обидва вірні. Життя Ісуса показує необхідність і правдивість обох (пор. Ів. 17:19).

Можливо, Іван мав на увазі, що учні Христа вже «освячені» для служіння Богу так, як колись освячувалися старозавітні священики для Бога. Священики служили посередниками в старозавітній системі жертвоприношення, але служіння учнів полягає у відкритті світу новозавітної досконалої єдиної за всіх жертви Христа (див. Послання до євреїв, яке протиставляє Старий і Новий Заповіти).

■ **«в істині; слово Твоє і є істина».** Тут говориться про вістку Ісуса про Бога (пор. Ів. 8:31-32). Ісуса одночасно називається Божим Словом / Вісткою (*Logos*, пор. Ів. 1:1,14) та Божою Істиною (пор. Ів. 14:6). Духа часто називають Духом Істини (пор. Ів. 14:17; 15:26; 16:13). Зверніть увагу на те, що віруючі освячені істиною (пор. Ів. 17:19, ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ) та Святим Духом (пор. 1 Петр. 1:2). Більш повний розгляд питання про грецькі корені слів «істина/істинний» див.: Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

Можливо, що фраза «слово Твоє є істина» є алюзією або цитатою з тексту Пс. (118)119:142 в Септуагінті: «Твоя праведність є вічна праведність, і їхній закон істина». Цілком можливо, що:

1. Ісуса уявляли як нового Мойсея (Повт. Зак. 18:15)
2. Його учнів — як нових священиків (використано ДІЄСЛОВО «освятити»)
3. Його життя розглядали як істинне відкриття єдиного істинного Бога
4. єдність Триєдиного Бога та учнів розглядали як виконання мети створення світу (наприклад, Бут. 1:26-27)
5. Ісуса розглядали як здійснення пророцтва Бут. 3:15.

17:18 «Як Ти послав Мене у світ». Ісусове життя послуху та служіння, навіть до самої смерті (2 Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; 1 Ів. 3:16) є прикладом для наслідування Його послідовниками (пор. Ів. 17:19). І Він їх відправить для місії в цей грішний світ так само, як і Отець відправив Його у Ів. 20:21. Вони повинні відкрито проповідувати світу, а не ховатися в ньому. Див. Спеціальна тема: Посилати (Apostellō).

17:19 «Я освячую Себе». В даному контексті це стосується Голгофи! Ісус відправився зробити це

відповідно до волі Отця (наприклад, Мр. 10:45).

■ **«щоб і вони самі також були освячені в істині».** Тут вжито сполучник *hina* (який відкриває підрядне речення мети) разом з ОПИСОВОЮ формою ПАСИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ДОКОНАНОГО ВИДУ, які вказують на те, що наявність та триваючий характер результату дії. Однак, тут також присутній елемент випадку, який ґрунтується на:

1. наступну жертву Христа на хресті, Його воскресіння та вознесіння;
2. триваючій вірі учнів Ісуса внаслідок покаяння та прийняття Його вчення.

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 17:20-24**

²⁰«Я не прошу лише за цих, але за тих, хто теж вірують у Мене по слову їхньому; ²¹щоб вони всі були єдині; як Ти, Отче, в Мені, а Я в Тобі, щоб і вони були єдині в Нас, і щоб світ повірив, що Ти послав Мене. ²²Славу, яку Ти дарував Мені, Я дав їм, щоб вони були єдині, як і Ми єдині; ²³Я в них, і Ти в Мені, вони щоб стали досконалими в єдності, щоб світ знав, що Ти послав Мене і полюбив їх, як Ти полюбив Мене. ²⁴Отце, Я бажаю, що вони, кого Ти дарував Мені, теж були зі Мною, де є Я, щоб вони побачили Мою славу, яку Ти дав Мені, бо Ти полюбив Мене ще до закладення світу».

17:20 «але за тих, хто теж вірують у Мене». Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, яка використана у значенні МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ. Таким чином, сказане стосується усіх майбутніх віруючих і, враховуючи текст Ів. 10:16, навіть язичників. Див. Спеціальна тема: Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

■ **«по слову їхньому».** Тут вжито термін *logos*. У зв'язку з тим, що він вживається у Ів. 17:14, а його синонім *rhēma* в Ів. 17:8, то сказане тут стосується подальшої місії учнів щодо поширення вістки про Ісуса.

17:21 «щоб вони всі були єдині». Прикладом для цієї єдності є не що інше, як єдність всередині Трійці (пор. Ів. 17:11, 22,23; Еф. 4:1-6). І це єдиний аспект вчення Ісуса, якому не слідували Його учні.

■ **«щоб світ повірив, що Ти послав Мене».** Це — АКТИВНИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Ціль єдності — євангелізація. Текст Ів. 17:23 є точнісінько таким за своєю структурою та смисловим акцентом!

В молитві Ісуса присутній внутрішній конфлікт. Він не молиться за світ (пор. Ів. 17:9), але посилає Своїх послідовників у цей світ з Його вісткою (що, звісно, спричинить їхнє переслідування) через те, що Бог полюбив світ (пор. Ів. 17:21,23; 3:16). Бог бажає, щоб увірував увесь світ (пор. 1 Тим. 2:4; Тит 2:11; 2 Петр. 3:9). Бог любить всіх, хто створений за Його образом і подобою. Ісус помер за гріхи всього світу. Див. Спеціальна тема: Посилати (Apostellō).

17:22 «Славу, яку Ти дарував Мені, Я дав їм». Обидва ДІЄСЛОВА вжито у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. «Слава» в цьому місці стосується вістки-відкриття. Вони нестимуть Його слово у світ так само, як і Ісус ніс слово Отця. А це призведе до того, що вони також понесуть на собі наругу над Ним! А.Т. Робертсон у праці «Словесні образи Нового Заповіту», том 5 [А. Т. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, Vol. V] говорить: «Це слава Втіленого Слова (пор. Ів. 1:14 та 2:11), а не слава Вічного Слова, про яку говориться у Ів. 17:24» (стор. 280). Див. повний коментар до слова «слава» див. в Ів. 1:14.

17:23 «щоб стали досконалими в єдності». Тут, як і в Ів. 17:19, також вжито сполучник *hina* разом з ОПИСОВОЮ формою ДІЄСЛОВА ПАСИВНОГО СТАНУ ДОКОНАНОГО ВИДУ. В цьому тексті так само присутній елемент випадку, який ґрунтується на (1) наступній жертві Христа або (2) триваючій вірі Його учнів. Тут мається на увазі, що вони завдяки Ісусу вже перебувають у певній єдності, і так само будуть перебувати надалі. Метою єдності є євангелізація.

■ **«і полюбив їх, як Ти полюбив Мене».** Це обітниця (пор. Ів. 16:27 та 14:21,23), однак обітниця з умовою. Бог буде Свої взаємовідносини з людьми на умовах завітів («якщо — то»). Слово «любов» (*agapeō*) в тексті Ів. 1-12 зустрічається всього вісім разів, тоді як у Ів. 13-17 — аж 31 раз. У розмові у верхній кімнаті наголошується на тому, що характер Бога Отця розкривається через слова і діла Сина, а після П'ятидесятниці — також через Ісусових учнів. Бог є любов (пор. 1 Ів. 4:7-21).

17:24 «були зі Мною, де є Я». Ісус повертається в славу для того, щоб приготувати місце для Своїх послідовників (пор. Ів. 14:1-3). Цей світ не є нашим домом, так сам як і не був Його домом! Цей світ є Його творінням (Бут. 1-2), яке буде відновлено у майбутньому (Об. 21-22).

■ **«щоб вони побачили Мою славу, яку Ти дав Мені».** Очевидно, що слово «слава» у цьому вірші має інше значення, ніж у Ів. 17:22. В цьому вірші воно включає в себе величність Ісуса як предвічного Бога.

■ **«ще до закладення світу».** Триєдиний Бог ще до створення світу виконав необхідні дії для відкуплення світу. Ця фраза зустрічається декілька разів у Новому Заповіті (пор. Мт. 25:34; Лк. 11:50; Еф. 1:4; Євр. 4:3; 9:26; 1 Петр. 1:20; Об. 13:8; 17:8).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 17:25-26

²⁵«О, праведний Отче, і хоча світ не пізнав Тебе, але Я ж пізнав Тебе, і ці пізнали Тебе, яких Ти Мені послав; ²⁶і Я відкрив ім'я Твоє для них, і Я буду відкривати, щоб любов, якою полюбив Ти Мене, була в них, як і Я в них».

17:25 «праведний Отче». Такий титул по відношенні до Бога у Новому Заповіті зустрічається лише тут. Він є паралельним до «Святий Отче» у Ів. 17:11 та походить від єврейського слова «тростина для вимірювання». Бог є стандартом для правосуддя! Див. Спеціальна тема: Праведність.

■ **«світ не пізнав Тебе».** Світ, безбожне людське суспільство (лише Іван вживає це слово у такому значенні) не знає ні Бога (пор. Ів. 17:25), ні Його Сина (пор. Ів. 1:10). Увесь світ є злим та порочним (пор. Ів. 3:19-20; 7:7).

■ **«але Я ж пізнав Тебе».** Ісус — найголовніше та найправдивіше джерело інформації про Бога (пор. Ів. 1:18; 3:11).

17:26 «Я відкрив ім'я Твоє для них». Мається на увазі відкриття Ісуса про Божий характер та Його план відкуплення людства (пор. Ів. 17:6,11,12; Дії 2:23; 3:18; 4:28). В оригіналі Ів. 17:25-26 термін «знати» («відкривати»/«пізнавати») вживається п'ять разів.

■ **«і Я буду відкривати».** Тут мається на увазі або (1) продовження Ісусового об'явлення через Святий Дух, який підтверджує Його вчення, або (2) наступні події Страсного тижня задля спасіння людства. Контекст цього фрагменту все-таки має на увазі перше значення. Спасіння включає в себе як Особистість і Добру вістку, так і волю самої людини, її спосіб життя, первинну та подальшу віру. Воно включає в себе і грецьке, і єврейське значення слова «знати» («відкривати»/«пізнавати»).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому молитва є такою важливою з богословської точки зору?
2. Чи був Юда віруючим, який відпав від благодаті?
3. Яка ціль нашої єдності?

4. Чому є таким важливим факт предвічного існування Ісуса?
5. Дайте визначення наступним термінам в межах попереднього контексту:
 - а. «прославлений / прославити»
 - б. «дарувати / дати»
 - в. «знати / пізнавати / відкривати»
 - г. «посилати»
 - д. «ім'я»
 - е. «світ».

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 18

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Зрада та арешт Ісуса	Зрада та арешт в Гетсиманії	Арешт, розп'яття, поховання Ісуса (18:1-19:42)	Арешт Ісуса	Арешт Ісуса
18:1-11	18:1-11	18:1-11	18:1-4 18:5а 18:5б 18:5в-7а 18:7б 18:8-9 18:10-11	18:1-9
Ісус перед Первосвящеником	Перед Первосвящеником		Ісус перед Анною	Ісус перед Анною і Кайяфою, Петро зрікається Його
18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14
Зречення Петром Ісуса	Петро відрікається від Ісуса		Петро відрікається Ісуса	
18:15-18	18:15-18	18:15-18	18:15-17а 18:17б 18:18	18:15-18
Допит Ісуса первосвящеником	Ісус допитується первосвящеником		Первосвященик допитує Ісуса	
18:19-24	18:19-24	18:19-24	18:19-21 18:22 18:23 18:24	18:19-24
Петро знову відрікається від Ісуса	Петро ще двічі відрікається від Ісуса		Петро знову відрікається від Ісуса	
18:25-27	18:25-27	18:25-27	18:25а 18:25б 18:26 18:27	18:25-27
Ісус перед Пілатом	На суді Пілата		Ісус перед Пілатом	Ісус перед Пілатом
18:28-38а	18:28-38	18:28-32	18:28-29 18:30 18:31а 18:31б-32	18:28-32
		18:33-38а	18:33 18:34 18:35 18:36 18:37а 18:37б 18:38а	18:33-19:3
Ісус засуджений до смерті (18:38б-19:16в)	Ісус зайняв місце Варавви		Ісус засуджений до смерті (18:38б-19:16а)	
18:38б-19:7		18:38б-19:7	18:38б-39	
	18:39-40		18:40-19:3	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі глумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-40

- А. Іван не описує страждань Ісуса у Гетсиманії (хоча текст Ів. 17 є паралельним до відповідних місць у Синоптичних Євангеліях). Це, очевидно, через те, що він підкреслює динамічний (активний) характер діяльності Ісуса, у Якого все було під контролем. Він добровільно і самостійно віддав Своє життя (пор. Ів. 10:11,15,17,18).
- Б. Послідовність подій, описаних у цій главі, в дечому відрізняється від аналогічних послідовностей у Синоптичних Євангеліях. Причиною такої відмінності може бути:
1. особливості розповіді самого очевидця подій
 2. богословська мета автора.
- В. Євангеліє від Івана суттєво відрізняється від Синоптичних Євангелій. Як це так і чому — на ці запитання науковці не можуть дати відповідь. Найкраще пояснення цієї проблеми, на мою думку, можна знайти у праці Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee, Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*]. Там автори наводять декілька теорій. Очевидно, що богонатхненні автори-євангелісти мали свободу в (1) обранні, (2) адаптації та (3) визначення порядку викладення слів та діл Ісуса. Я не вважаю, що вони могли додавати від себе вислови, яких Ісус не говорив, та описувати діла, яких Він не чинив. Однак, вони могли все це адаптовувати заради євангелізаційної та для того, щоб Ісуса могли зрозуміти різні народи. Пам'ятайте, що Євангелії не написані в стилі західної історіографії (тобто як хронологічний причинно-наслідковий виклад подій), але в стилі східної історії того часу. Це не є біографії, але євангелізаційні трактати.
- Г. Хорошим довідником до цієї глави (в т.ч. щодо опису законності судів над Ісусом — пор. Синедрион, Ів. 4:1) є праця А.Н. Шервін-Вайт «Суспільство Риму та римське право у Новому Заповіті» (A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the NT*).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:1-11

¹Коли Ісус сказав ці слова, Він пішов зі Своїми учнями через долину Кедрон, де був сад, у який Він і зайшов зі Своїми учнями. ²І Юда, який зрадив Його, також знав це місце, тому що Ісус часто зустрічався там зі Своїми учнями. ³Тоді Юда, взявши із собою римську когорту і служителів від первосвящеників та фарисеїв, прийшов туди з ліхтарями, факелами та зброєю. ⁴А Ісус, знаючи все, що має статися з Ним, вийшов вперед і сказав до них: «Кого ви шукаєте?». ⁵Вони Йому відповіли: «Ісуса Назарянина». Він сказав їм: «Я є Він». Також і Юда, який зрадив Його, стояв з ними. ⁶І ось, коли Він сказав до них: «Я є Він», то вони відступили і впали до землі. ⁷Тому Він знову запитав їх: «Кого ви шукаєте?». І вони сказали: «Ісуса Назарянина». ⁸Ісус відповів: «Я ж сказав вам, що Я є Він; тому якщо ви шукаєте Мене, відпустіть цих іти своїм шляхом», ⁹щоб здійснилося слово, яке Він говорив: «З тих, кого Ти дав Мені, Я нікого не втратив». ¹⁰Тоді Симон Петро, який мав меч, витягнув його і ударив раба первосвященика, відтявши йому вухо; а ім'я раба було Малх. ¹¹Тоді Ісус сказав Петру: «Поклади меч в піхви; неже Я не питиму чашу, яку Отець дав Мені?».

18:1 «через долину Кедрон». В оригіналі слово «долина» означає «зимовий потік» або «ваді». Назва «Кедрон» (BDB 871) означає (1) кедровий або (2) чорний. Це був ваді, які повністю пересихав влітку, і

наповнювався водою в зимовий період. Ця долина була місцем, куди стікала кров з гори Морії від жертвоприношень. Можливо, саме тому її і називали «чорною». Вона знаходилася між Храмовою і Оливною горою (пор. в Септуагінті 2 Сам. 15:23; 2 Цар. 23:4,6,12; 2 Хр. 15:16; 29:16; 30:14; Єрем. 31:40).

В грецьких рукописах зустрічається текстова варіація цього місця:

1. «кедрів» (*kedrōn*) — у рукописах \aleph^c , B, C, L та пізніх унціальних манускриптах
2. «кедру» (*kedrou*) — у рукописах \aleph^* , D і W
3. «Кедрон» (*kedrōn*) — у рукописах A і S.

Четверте видання Писання Об'єднаного біблійного співтовариства (*United Bible Society*) використовує третій варіант.

■ **«сад».** Хоча в цій главі пропущено опис страждань Ісуса у Гетсиманії, зате присутній епізод арешту у саду. Цей сад був улюбленим місцем відпочинку у Ісуса (пор. Ів. 18:2; Лк. 22:39). Швидше за все, протягом останнього тижня Свого земного життя Ісус зупинявся тут з ночівлею (пор. Лк. 21:37).

В межах Єрусалиму було заборонено висаджувати сади через те, що необхідні для цього добрива робили б цю землю нечистою. Тому багато заможних людей володіли виноградниками і фруктовими садами на горі Оливній.

18:2 Ще один редакційний коментар Іван.

■ **«Юда».** Існує велика кількість спекуляцій стосовно самого Юди та його мотивів. Про нього часто згадується у Євангелії від Івана в зловісних тонах (пор. Ів. 6:70-71; 12:4; 13:2,26,27; 18:2,3,5). Сучасний мюзикл «Ісус Христос суперзірка» зображує його як вірного, однак розчарованого, послідовника, який намагається схилити Ісуса до виконання ролі старозавітного іудейського месії — тобто скинути владу Риму, покарати нечестивих та зробити Єрусалим столицею світу. Однак, Іван зображує його як чоловіка з корисливими мотивами та сатанинськими намірами.

Основна богословська проблема полягає у співвідношенні Божого суверенітету та свободи волі людини. Чи маніпулював Бог або Ісус Юдою? Чи несе Юда відповідальність за свої діяння, якщо його контролював сатана або якщо Бог все передбачив та спонукав його зрадити Ісуса? Біблія не розглядає безпосередньо ці питання. Так, Бог контролює історію, Він знає майбутні події, але людство самостійно несе відповідальність за свій вибір та свої дії. Бог є справедливим, і Він не маніпулює людьми.

Є одна нова книга, яка намагається захистити Юду — це праця Вільяма Классена «Юда: зрадник чи друг Ісуса?» [William Klassen, *Judas Betrayer or Friend of Jesus?*], видавництва Fortress Press, 1996 р. Я не погоджуюся з цією книгою, оскільки вона відкидає свідчення Івана про Юду, але сама праця цікава і спонукає до роздумів.

18:3 NASB «римську когорту»

NKJV «загін військових»

NRSV «загін воїнів»

TEV «групу римських воїнів»

NJB «когорту»

Мається на увазі римський військовий підрозділ — десяту частину легіону (кількість солдат в легіоні — до 600 чоловіків); всі вони були розквартировані у фортеці Антонія, біля Храму (Дії 21:31,33). Це було наймовірніше, що у цьому випадку був залучений такий великий підрозділ солдат. Римляни були готові придушити будь-яке повстання у Єрусалимі протягом часу свята. З Цезарії Приморської вони могли перекинути необхідну кількість підкріплення. Римляни були залученими до суду над Ісусом, тому що іудеї хотіли розп'ясти Його. Зазвичай, увесь судовий процес тривав декілька днів, і він міг відбутися виключно з дозволу римської влади і виключно в рамках співпраці з нею.

■ **«і служителів від первосвященників».** Храмові охоронці із числа левітів супроводжували римських воїнів. Вони вже намагалися одного разу заарештувати Ісуса, але в них нічого не вийшло (пор. Ів. 7:32,45).

■ **«зброєю».** У римських воїнів були мечі, а у храмових охоронців — кийки (пор. Мт. 26:43; Мр. 14:43; Лк. 22:52).

18:4 «А Ісус, знаючи все». Тут чітка вказівка на те, що Ісус все знав, і що ситуація з арештом, судами та

розп'яттям була Йому підконтрольна (пор. Ів. 10:11,15,17,18). Розп'яття Ісуса не було неочікуваною випадковістю (пор. Мр. 10:45; Дії 2:23; 3:18; 4:28). Ця тема є наскрізною для Євангелія від Івана, і, мабуть, через це, він не записав особистісного конфлікту в Ісусі, який відбувався у Гетсиманії.

**18:5 NASB, NJB «Ісуса Назарянина»
NKJV, NRSV, TEV «Ісуса із Назарету»**

Існує певна дискусія стосовно походження слова «Назарянин». Це може означати: (1) жителя Назарету; (2) Назорея (пор. Чис. 6); або (3) буквально «з Назарету». Новозавітне вживання цього слова підтверджує третю точку зору. Дехто вбачає також у цьому слові зв'язок єврейських приголосних букв *nzr* з месіанським титулом «Вітка/Галузка» (*nezer*, пор. Іс. 11:1; 14:19; 60:21).

■ **«Я є Він».** Буквально «Я Є»; єврейське ДІЄСЛОВО «бути, існувати» (див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога) пов'язувалося з іменем ЯХВЕ, заповітним Іменем Бога (пор. Вих. 3:14 та Іс. 41:4). Ісус демонстративно підтверджує свою божественну природу таким самим категоричним способом з точки зору граматики (*ego eimi*), як Він це робить у Ів. 4:26; 8:24, 28, 58 і 13:19. Ця фраза повторюється тричі у даному контексті для її підсилення (пор. Ів. 18:6, 8). Однак, ця граматична структура є відмінною від інших відомих заяв Ісуса «Я Є» у Євангелії від Івана.

■ **«Юда, який зрадив Його, стояв з ними».** Ще один редакційний коментар Івана — автора Євангелія, який був очевидцем цих подій.

18:6 «вони відступили і впали до землі». Іван занотував цю деталь для того, щоб підкреслити динамічний характер і присутність Ісуса. Ця дія виражає не пошану (поклін перед кимось), а страх.

18:7 «Тому Він знову запитав їх». Можливо, Ісус зосереджував їхню увагу на Собі і цих їх відволікав від Своїх учнів. Здається, це відповідає безпосередньому контексту Ів. 18:8.

18:8 «тому якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ: вони шукали саме його.

■ **«відпустіть цих іти своїм шляхом».** Тут АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Тут відображено виконання пророцтва Зах. 13:7 (пор. Мт. 26:31; Ів. 16:32).

18:9 «щоб здійснилося слово, яке Він говорив». Здається, що це є посилання на Ів. 16:32, але натомість цитується Ів. 17:12.

18:10 «Тоді Симон Петро, який мав меча, витягнув його і ударив раба первосвященника, відтявши йому вухо». Петро цілився не у вухо, він хотів відрубати йому голову! Такий вчинок демонструє готовність Петра померти замість Ісуса. Можливо, така дія Петра була викликана його неправильним розумінням слів Ісуса в Лк. 22:36-38. У Лк. 22:51 сказано, що Ісус зцілив вухо цього чоловіка одним доторком.

■ **«а ім'я раба було Малх».** Лише Іван згадує ім'я цього чоловіка. Це показує, що автор Євангелія був очевидцем цих подій. Звичайно, це був Іван у саду!

18:11 «чашу». Це була старозавітна метафора людської долі, яка часто вживалася у негативному сенсі (пор. Пс. 11:6; 60:3; 75:8; Іс. 51:17, 22; Єрем. 25:15,16,27-28). Граматична форма запитання Ісуса очікує відповіді «так». Петро знову діє як той, хто знає, що краще робити (пор. Мт. 16:22; Ів. 13:8). Слово «чаша» тут використовується в іншому значенні, ніж тоді, коли Ісус вживає це слово під час страждань в Гетсиманії (відповідно до тексту Синоптичних Євангелій). Іван постійно вказує на те, що в Ісуса все було під контролем! Іван показує нам впевненого, а не боязливого Ісуса (пор. Ів. 18:4; 13:1,11)!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:12-14**

¹²Тоді *римська* когорта і воєначальник, та іудейські служителі заарештували Ісуса і зв'язали Його, ¹³і повели Його спочатку до Анни, бо він був зятем Кайяфи, який був первосвященником того року. ¹⁴Це був той Кайяфа, який радив іудеям, що доцільно буде одному чоловіку померти за народ.

18:12 NASB «*римська когорта і воєначальник*»

NKJV «загін *воїнів* та ватажок»

NRSV «солдати, їхній командир»

TEV «римські воїни та їхній офіцер-командир»

NJB «когорта та її трибун»

Назви військових підрозділів римлян базувалися на їх кількості повної комплектації солдатами:

1. когорта — підрозділ, до складу якої входило до 600 чоловіків (пор. Ів. 18:3)
2. воєначальник (тисячник) керував 1000 солдатами (*chiliarch*, наприклад, в Діях 21:31; 22:24; 23:10; 24:7).

Однак ці назви прямо не говорять про величину військового підрозділу, який заарештував Ісуса. Слово «воєначальник» у Палестині просто могло позначати командира невеликого підрозділу солдат.

▣ «зв'язали Його». Це не означає, що вони по-особливому боялися Ісуса, але, швидше за все, такий порядок затримання був загальноприйнятим (пор. Ів. 18:24).

18:13 «повели Його спочатку до Анни». Існує багато дискусій стосовно порядку проведення цих судів перед Анною (Annas) та Кайяфою. У Синоптичних Євангеліях не згадується про суд Анни. Видається, що текст Ів. 18:24 є приміткою до цього фрагменту Євангелія, тоді як у Синоптичних Євангеліях це є органічною частиною розповіді про суду над Ісусом (пор. Мт. 26:57; Мр. 14:53).

Згідно зі Старим Заповітом, пост первосвященника був пожиттєвим та передавався в спадок по лінії Аарона. Однак, римляни перетворили його в політичну посаду, яку левітська сім'я могла придбати за грошову винагороду. Первосвященник контролював та керував торгівлею у Дворі жінок. Дії Ісуса щодо очищення Храму розлютили сім'ю первосвященника.

Йосип Флавій пише, що Анна був первосвященником у 6—14 рр. н.е. Він був призначений Квіринієм, правителем Сирії, і був звільнений Валерієм Гратом. правонаступниками стали його родичі (5 синів і 1 внук). Кайяфа (18—36 рр. н.е.), його зять (пор. Ів. 18:13) був його безпосереднім наступником на цій посаді. Незважаючи на те, що Анна на той момент вже офіційно не був первосвященником, він, все ж таки, володів реальною владою. Іван вказує на те, що саме до нього першого привели Ісуса (пор. Ів. 18:13, 19-22).

18:14 Ще один редакційний коментар Івана, як і в Ів. 18:15 and 18.

▣ «Кайяфи». Особлива зацікавленість Івана у Кайяфі пояснюється тим, що останній, сам того не знаючи, зробив пророцтво про смерть Ісуса (пор. Ів. 11:50). Він був зятем Анни та первосвященником в 18—36 рр. Див. коментар до Ів. 11:49.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:15-18**

¹⁵Симон Петро слідував за Ісусом, і *так само* інший учень. Той учень був відомий первосвященнику, і він зайшов з Ісусом у двір первосвященника, ¹⁶а Петро стояв біля дверей ззовні. Тоді інший учень, який був відомий первосвященнику, вийшов і сказав ключниці, і завів Петра всередину. ¹⁷Тоді рабиня-ключниця сказала Петру: «Чи ти також не *один* із учнів цього чоловіка?». Він сказав: «Ні». ¹⁸*А там* раби і служителі стояли та розвели багаття на вугіллі, бо було холодно, і вони грілися; і Петро був також з ними, стояв і грівся.

18:15 «Симон Петро слідував за Ісусом, і *так само* інший учень». Існує багато суперечок стосовно того, хто був цей інший учень:

1. За традиційною теорією це був апостол Іван, оскільки подібна фраза по відношенні до нього вживається у Ів. 20:2, 3, 4 і 8. Також існує можливий зв'язок з Ів. 19:25, де говориться про мати

Івана, яка, можливо, була сестрою Марії, а це означає, що він міг походити з роду левітів, і, таким чином, належати до сім'ї священників (пор. зі свідченням Полікарпа).

2. Це міг бути будь-який неназваний послідовник Ісуса, наприклад, Никодим чи Йосип з Аримафеї, оскільки він був пов'язаний з первосвященником і його сім'єю (пор. Ів. 18:15-16).

■ **«Той учень був відомий первосвященнику».** Це досить сильний термін для позначення «знайомства», який може означати «близький друг» (пор. Лк. 2:44 і 23:49). Якщо це таки був Іван, то це може пояснюватися його професійним заняттям (рибальством), коли його сім'я регулярно постачала в Єрусалим свіжу рибу.

18:17 «рабиня-ключниця сказала Петру: «Чи ти також не один із учнів цього чоловіка?». Граматична форма цього запитання так само, як і в Ів. 18:25, передбачає відповідь «ні». В такій постановці питання прослідковується зневага по відношенню до Ісуса, що виражається в пропуску Його імені. Рабиня могла задати таке запитання Петрові тому, що (1) він був разом з Іваном; (2) у нього був галілейський акцент.

■ **«Ні».** Петро, мабуть, був готовий померти за Ісуса, але він не був готовий чесно відповісти на запитання рабині! У Синоптичних Євангеліях всі три зречення Петра розміщені в одному літературному фрагменті, тоді як у Івана вони розділені допитом Ісуса у Анни (пор. Ів. 18:24). Твердження Петра (англ. «I am not») є прямо протилежними заявам «Я Є» (англ. «I am») у Ісуса (пор. Ів. 18:5).

18:18 В розповіді присутні такі яскраві деталі очевидця подій. В обох місцях — в Ів. 18:18 і 25 — присутні два ДІЄСЛОВА, вжиті у формі ОПИСОВОГО НЕДОКОНАНОГО ВИДУ.

ТЕКСТ NASB (О НОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:19-24

¹⁹Тоді первосвященик запитав Ісуса про Його учнів та Його вчення. ²⁰Ісус відповів йому: «Я відкрито говорив світу. Я завжди учив у синагогах і в храмі, де збиралися всі іудеї, і нічого не говорив таємно. ²¹Чому ти питаєш Мене? Запитай тих, хто слухали, що я говорив до них; вони знають, що Я казав». ²²Коли Він сказав це, один із служителів, що стояли біля Нього, вдарив Ісуса, кажучи: «Це так Ти відповідаєш первосвященику?». ²³Ісус відповів йому: «Якщо Я сказав неправильно, засвідчи, що неправильно; але якщо правильно, то чому ти б'єш Мене?». ²⁴Тоді Анна послав Його зв'язаного до первосвященика Кайяфи.

18:19 «Тоді первосвященик запитав Ісуса про Його учнів та Його вчення». Тут говориться не про Кайяфу, а про Анну. Хоча Анна формально і не займав цієї посади, він, все-таки, володів значною владою. Він займав посаду первосвященика з 6 до 15 рр. н.е. Його безпосередніми наступниками стали зять, а також пізніше — п'ять синів та внук. Анні, якому належали всі права на комерційну діяльність на території храму, ймовірно, сильно хотілося допитати Того, хто очищував Храм (і, можливо, двічі). Цікаво, що Анна бажав дізнатися подробиці, які стосувалися як учнів Ісуса, так і Його вчення.

18:20 Те, що Ісус навчав публічно (відкрито), є очевидною істиною. Однак, істинним є також те, що багато що із Його вчення так і залишилося незрозумілим для натовпу (пор. Мр. 4:10-12). Основною причиною цього була духовна сліпота багатьох Його слухачів.

Те, що і як говорив Ісуса записано в Синоптичних Євангеліях та в Євангелії від Івана по-різному. Наприклад, у Синоптичних Євангеліях немає заяв «Я Є». Ісус навчав притчами, а в Івана немає жодної записаної притчі. Мені здається, що пояснення цього полягає в тому, що у Синоптичних Євангеліях записано вчення Ісуса, яке Він відкрито проповідував натовпу, а Іван записав тільки те, що Він говорив Своїм учням на самоті.

18:21 «Чому ти питаєш Мене?». В тексті Ів. 18:20 Ісус підкреслював публічний характер Свого служіння як Учителя. Ісус, таким чином, вказував Анні на те, що його запитання були неправомірними з точки зору іудейського Закону, оскільки така інформація була загальновідомою.

18:22 «із служителів, що стояли біля Нього, вдарив Ісуса, кажучи». Первинне значення цього слова

«ляснути» або «бити прутом». В цьому контексті мається на увазі, що він дав Йому ляпаса. Тут присутній натяк на текст Іс. 50:6. Ісус говорить, що якщо Він щось зробив погано, то нехай Його звинуватять в тому; а якщо ні, то чому Його б'ють?

18:23 «Якщо... якщо». Тут — два УМОВНИХ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, які вказують на істинність слів з точки зору автора або його літературного задуму. В цьому випадку — це літературний спосіб, щоб показати хибність припущення. Ісус просто кинув виклик Анні, щоб він пред'явив докази.

18:24 В Синоптичних Євангеліях ці суди поміняні місцями.

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:25-27**

²⁵Симон Петро стояв же і грівся. Тоді вони сказали йому: «Хіба ти також не *один* із Його учнів?». Він заперечив *це* і сказав: «Ні». ²⁶Один із рабів первосвященника, який був родичем тому, у кого Петро відрізав вухо, сказав: «А хіба я не бачив тебе у саду разом з Ним?». ²⁷Петро тоді знову заперечив *це*, і відразу заспівав півень.

18:26 «Один із рабів первосвященника, який був родичем тому, у кого Петро відрізав вухо, сказав».

У тексті усіх чотирьох Євангелій наявна суперечність — хто ж саме задав Петрові це запитання:

1. Марк пише, що це була та ж сама служниця, яка задала йому перше запитання (пор. Мр. 14:69)
2. Матвій — що це була вже інша служниця (пор. Мт. 26:71)
3. Лука — що це був чоловік (Лк. 22:58)
4. Іван — що це була рабиня/служниця первосвященника.

Виходячи з історичних подробиць, очевидно, що перше запитання прозвучало від когось з тих, хто перебували біля багаття, а пізніше почали розпитувати Петра і інші, хто там знаходилися (пор. Ів. 18:18).

18:26 «А хіба я не бачив тебе у саду разом з Ним?». На відміну від попередніх двох запитань у Ів. 18:17 і 25, граматична форма цього запитання передбачала відповідь «так».

18:27 «Петро тоді знову заперечив *це*». З текстів Мр. 14:71 і Мт. 26:74 ми знаємо, що Петро божився і клявся, заперечуючи *це*.

■ **«і відразу заспівав півень».** На основі хронології з усіх чотирьох Євангелій можна сказати, що це відбулося між 12:00 та 3:00 ранку. Оскільки іудеї не дозволяли тримати курей в межах Єрусалиму, це мав бути півень, який належав римлянам.

У тексті Лк. 22:61 стверджується, що в цей самий момент Ісус подивився на Петра. Можливо, Анна і Кайяфа жили в одному ж домі (в одному дворі) і сторожа вела Ісуса від Анни на зустріч із Кайяфою і Синедріоном. Під час цього Ісус і глянув на Петра. Однак, все це лише припущення, оскільки нам явно недостатньо наявної історичної інформації для того, щоб будувати якісь догми на основі подій цих нічних судів.

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:28-32**

²⁸Тоді вони повели Ісуса від Кайяфи в преторію, і був уже ранок; а вони самі ж не зайшли до преторії, щоб не осквернитися, а мати змогу їсти Пасху. ²⁹Тому Пілат вийшов до них і сказав: Які звинувачення ви висуваєте проти цього Чоловіка?». ³⁰Вони відповіли і сказали йому: «Якби цей Чоловік не був злочинцем, ми б не привели Його до тебе». ³¹Тоді Пілат сказав до них: «Візьміть Його самі і засудіть Його відповідно до вашого закону». Іудеї сказали йому: «Нам не дозволено засуджувати будь-кого до смерті», ³²щоб здійснилося слово Ісуса, яке Він говорив, вказуючи на те, якою смертю Він помре.

18:28 NASB, NKJV, JB «в преторію»

NRSV «в штаб-квартиру Пілата»

TEV «в палац правителя»

Це латинський термін, яким позначали офіційну резиденцію римського правителя у Єрусалимі. Це могла

бути фортеця Антонія, яка була поруч із Храмом або палац Ірода Великого.
Див. Спеціальна тема: Преторіанська охорона

▣ **«і був уже ранок»**. Із офіційних римських джерел нам відомо, що римські правителі у Палестині збиралися для судових засідань на світанку. Очевидно, що на світанку зібрався і Синедріон для того, щоб надати хоча б якоїсь легітимності незаконним нічним судам. Тому вони негайно привели Ісуса до Пілата після цього.

▣ **«а вони самі ж не зайшли до преторії, щоб не осквернився»**. Зайти в помешкання язичника означало б осквернитися для споживання пасхальної трапези. Це іронічно, наскільки вони були скрупульозними щодо дотримання своїх церемоніальних правил, що вони навіть не переймалися незаконним засудженням невинної людини до смерті.

Цей вірш перебуває в центрі історичної суперечки щодо відмінностей Синоптичних Євангелій (в яких стверджується, що Ісус спожив пасхальну трапезу разом зі своїми учнями; пор. Мт. 26:17; Мр. 14:12; Лк. 22:1) та Євангелії від Івана (у якій стверджується, що та трапеза відбулася перед тим, у день приготування до традиційної пасхальної трапези — в четвер). Відомий римо-католицький дослідник текстів Івана Раймонд Браун в «Біблійному коментарі Ієроніма» [Raymond Brown, *Jerome Biblical Commentary*] пише наступне:

«Якщо з точки зору «історичності» віддавати виключну перевагу послідовності подій у тому вигляді, у якому вона зображена у Синоптичних Євангеліях, по відношенні до тієї, яка присутня у Євангелії від Івана, то це місце — свідчення очевидця подій, який точно знав про існування синоптичної традиції — створює труднощі, які неможливо вирішити. Але з іншого боку, якщо ми розуміємо, що свідчення очевидця, на основі якого і було написано це Євангеліє, часто є набагато ближчим до фактичних обставин подій, ніж їхнє схематичне зображення у Синоптичних Євангеліях, тоді це текст стає більш зрозумілим» (стор. 458).

Можливе також існування двох дат святкування Пасхи — і четвер, і п'ятниця. Крім того, додатковою проблемою у цьому випадку є питання визначення самого свята «Пасха» — цим терміном позначалося як власне одноденне свято, так і все восьмиденне святкування (Пасха разом зі святом Опрісноків, пор. Вих. 12).

▣ **«щоб мати змогу їсти Пасху»**. Все ще залишається проблема з визначенням точної дати Таємної вечері. В Синоптичних Євангеліях говориться про те, що це, схоже, була пасхальна трапеза, а Іван натомість пише, що це було за день до офіційного святкування Пасха (пор. Ів. 19:14 та в цьому вірші). Відповідь може полягати в тому, що:

1. терміном «Пасха» позначали, як самий пасхальний тиждень, так і пасхальну трапезу і навіть особливий суботній день (Шабат)
2. деякі окремі групи іудеїв (наприклад, есеї) святкували свята за місячним календарем відповідно до Книги ювілеїв, що була написана у міжзаповітний період
3. Іван, використавши подвійне значення, зобразив Ісуса як Пасхального Агнця (Ів. 1:9), який був заколений в день перед Пасхою.

18:29 Роль Пілата у Божому плані нагадує роль Фараона у книзі Вихід. Пілат був призначений прокуратором Іудеї в 26 р. н.е. імператором Тиберієм. Його звільнив із займаної посади Валерій Грат (який також змістив і первосвященника Анну). Понтій Пілат був п'ятим римський прокуратор. Він керував царством Архелая (сина Ірода Великого), яке включало в себе Самарію та Іудею, регіони Гази і Мертвого моря. Більшість інформації про Пілата можна знайти у працях Йосипа Флавія.

Див. Спеціальна Тема: Понтій Пілат

18:30 «Якби цей Чоловік не був злочинцем, ми б не привели Його до тебе». Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить фактам. Ісус не був злочинцем. В цих словах був сарказм по відношенні до Пілата, який відмовився потурати релігійним «зачіпкам» іудеїв проти Ісуса.

Дієслово «привели» в оригіналі є тим самим словом, яке було вжито по відношенні до Юди («зрадив») (пор. Ів. 6:64,71; 12:4; 13:2,11,21; 18:2,5). Буквальне значення цього слово — «передавати в руки влади» або «передавати традиції». По відношенні до Юди це слово у англійських перекладачів набувало особливо

інтенсивне забарвлення.

18:31 «Нам не дозволено засуджувати будь-якого до смерті». Іудейські вожді засудили Ісуса за богохульство, але перед римлянами вони обвинувачували Його в заколоті, щоб римляни Його стратили. Для іудейських вождів було важливо, щоб Ісус був розп'ятий для виконання написаного в Повт. Зак. 21:23 (тобто рабини першого століття уявляли, що той, кого розпинають, є проклятий Самим Богом). Ісус все це передбачав в Ів. 18:32; 3:14; 8:28; 12:32,33; і Гал. 3:13.

18:32 «вказуючи на те, якою смертю Він помре». Чому іудейські вожді так хотіли розп'яти Ісуса? З тексту Дій 7 видно, що вони страчували людей за богохульство через негайне побиття камінням. Можливо, це через наявність старозавітного божественного прокляття (Повт. Зак. 21:22-23). Спочатку, це стосувалося насадження на кіл вже мертвого тіла для публічної наруги, але рабини того часу вже тлумачили цей вірш через призму розп'яття римлянами. Вони хотіли, щоб Ісус, який претендував на роль Месії, був проклятий Самим Богом. Але це було Божим планом відкуплення гріховного людства. Ісус, Агнець Божий (пор. Ів. 1:29), віддав Самого Себе як покутну жертву (пор. Іс. 53; 2 Кор. 5:21). Ісус Сам став «прокляттям» заради і замість всіх нас (пор. Гал. 3:13).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:33-38a

³³Тому Пілат знову зайшов у преторію і, покликавши Ісуса, запитав у Нього: «Ти Цар іудеїв?». ³⁴Ісус відповів: «Ти це кажеш від себе самого, чи тобі інші розказали про Мене?». ³⁵Пілат відповів: «Я ж не іудей, чи не так? Твій власний народ і первосвященики видали Тебе мені; що ж Ти зробив?». ³⁶Ісус відповів: «Моє царство не зі світу цього. Якби Моє царство було б з цього світу, тоді Мої слуги воювали б за те, щоб Мене не видали іудеям; але так і є, Моє царство не зі світу цього». ³⁷Через це Пілат сказав Йому: «Значить, Ти — цар?». Ісус відповів: «Ти кажеш *правильно*, що я цар. Для цього Я і був народжений, і для цього Я прийшов у світ, щоб свідчити про істину. Кожен, хто від істини, чує Мій голос». ^{38a}Пілат сказав до Нього: «Що є істина?».

18:33 «у преторію». Див. Спеціальна тема: Преторіанська охорона.

■ **«Ти Цар іудеїв?».** Ісуса звинувачували у державній зраді (нелояльності до панівного режиму, пор. Мт. 27:11; Мр. 15:2; Лк. 23:2 і Ів. 19:3,12,15,19-22).

18:34 «Ісус відповів: “Ти це кажеш від себе самого, чи тобі інші розказали про Мене?”». Якби Пілат запитав Ісуса про політичне царство, то Він, звісно ж, це заперечував би. Якби Пілат за вказівкою іудеїв мав би на увазі месіанство Ісуса, то Він це підтвердив би. Пілат явно був неготовим обговорювати тонкощі і нюанси іудейської релігійної думки (пор. Ів. 18:35).

18:35 Граматична форма першого запитання передбачає відповідь «ні». Пілат демонструє свою зневагу до іудейської релігії.

18:36 «Якби Моє царство було б з цього світу, тоді Мої слуги воювали б». Це — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить фактам. Його варто було б перекласти так: «Якби Моє царство було б з цього світу (а воно не з цього світу), тоді Мої слуги воювали б (а вони ж не воюють)». Фраза «мої слуги» може вказувати на (1) учнів або (2) ангелів (пор. Мт. 26:53).

18:37 «Через це Пілат сказав Йому: “Значить, Ти — цар?”». З вуст цього символу земної влади (тобто, Риму), яка протистояла Ісусу та Його духовному царству, звучала глибока іронія. З граматичної точки зору таке запитання передбачає відповідь «так».

■ **«Ти кажеш *правильно*, що я цар. Для цього Я і був народжений, і для цього Я прийшов у світ».** Першу разу досить важко перекласти через її неоднозначність. Це свого роду ствердження, але із застереженням (пор. Мт. 27:11; Мр. 15:2; Лк. 23:3). Ісус знав, Ким Він є (два ДІЄСЛОВА ДОКОНАНОГО ВИДУ) і чому Він прийшов (пор. Ів. 13:1,3; Мр. 10:45; Лк. 2:49; Мт. 16:22 і далі). Але Пілат цього не

зрозумів би!

■ **«Для цього Я і був народжений».** Тут Ісус має на увазі Свою місію, яку дав Йому Отець (тобто, «свідчити про істину»). Взагалі, існувало три причини, чому Ісус прийшов:

1. цілком і повністю відрити характер Бога і Його план по відношенні до людства (пор. Ів. 1:18; 3:32)
2. померти як непорочний Агнець Божий для того, щоб забрати всі гріхи світу (пор. Ів. 1:29)
3. показати віруючим приклад того, як потрібно жити, щоб догодити Богові.

■ **«Кожен, хто від істини, чує Мій голос».** Я завжди глибоко зворушений такими словами («всі», «кожен» і т.д.)! Дивовижно! ЯХВЕ виконує обіцянку, записану в Бут. 3:15, в Особі Христа. Ісус відновляє образ Божий, який був пошкоджений гріхопадінням. Сокровенні, особисті відносини з Богом тепер знову можливі! Ці відносини уже відновлені тепер (приклад реалізованої есхатології).

Однак, лише ті, хто мають духовні очі і вуха (наприклад, Ів. 10:3,16,27; 18:37), можуть зрозуміти істину (пор. Мт. 11:15; 13:9,16,43; Мр. 4:9,23; Лк. 8:8; 10:23,24; 14:35; Об. 2:7,11,17,29; 3:6,13,22). Коли Він говорить, то Його учні це чують (пор. Ів. 10:1-5). У працях Івана слова «бачити» або «чути» є богословським еквівалентом процесу отримання «вічного життя».

18:38 «Пілат сказав до Нього: “Що є істина?”». Пілат це запитав, але, очевидно, вийшов ще не дочекавшись відповіді. Він особисто хотів переконатися в тому, що Ісус не був загрозою для римської влади. І він це зробив. Потім він намагався звільнити Ісуса відповідно до тодішнього іудейського пасхального звичаю (пор. Ів. 18:39; Мт. 27:15). Іван це пише (так само, як і Лука) для того, щоб продемонструвати, що християнство не було загрозою для Римської імперії (пор. Ів. 18:38б; 19:4; Лк. 23:4,14,22).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 18:38б-40

^{38б}І коли він сказав це, він знову вийшов до іудеїв і сказав їм: «Я не знаходжу вини в Ньому. ³⁹Але у вас є звичай, щоб я відпустив когось для вас на Пасху. Бажаєте ви, щоб я відпустив Царя іудеїв?». ⁴⁰А вони закричали знову, кажучи: «Не цього Чоловіка, але Варавву». А Варавва був розбійником.

18:39 «у вас є звичай». Цей звичай пояснюється в Мт. 27:15 і Лк. 23:17 (однак, про нього нічого не кажуть небіблійні історичні документи).

18:40 «А вони закричали знову, кажучи: “Не цього Чоловіка, але Варавву”». Іронія була в тому, що Варавва, член партії зелотів, якраз скоїв ті злочини, в яких звинувачували Ісуса (пор. Мр. 15:7; Лк. 23:19,25). Натовп, очевидно, чекав там, щоб підтримати свого місцевого героя. А іудейські вожді використали цю можливість, щоб, таким чином, посприяти звинуваченню Ісуса (пор. Мр. 15:11).

Іронія також в тому, що «Варавва» буквально означає «син отця/батька». Іван використовує подібні ігри зі словами у тексті всього Євангелія. Натовп хотів, що був випущений саме «син отця» («son of the father»), а не «Син Отця» («The Son of the Father»). Це був триумф темряви!

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Ісус пішов туди, де Він знав, що Юда точно Його знайде?
2. Чому Іван не описує Ісусових страждань у Гетсиманії?
3. Навіщо Синедріон відправив Ісуса до Пілата?
4. Чому послідовність опису цих подій суттєво відрізняється у Івана та в Синоптичних Євангеліях?
5. Чому Іван зображує Пілата таким, що хоче звільнити Ісуса?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 19

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ісус засуджений до смерті (18:386-19:16a) 18:386-19:7	Солдати глузують з Ісуса 19:1-4 Рішення Пілата 19:5-16	(18:386-19:7) 18:386-19:7	Ісус засуджений до смерті (18:386-19:16) 18:40-19:3 19:4-5 19:6a 19:6б 19:7 19:8-9a 19:9б-10 19:11 19:12	Ісус перед Пілатом (18:28-19:11) 18:33-19:3 19:4-7 19:8-11 Ісус засуджений на смерть 19:12-16a
19:8-12		19:8-12		
19:13-16a		19:13-16a	19:13-14 19:15a 19:15б 19:15в 19:16a	
Розп'яття Ісуса 19:166-22	Цар на хресті 19:17-24	19:166-25a	Ісус розп'ятий 19:166-21 19:22 19:23-24	Розп'яття 19:166-22 Поділ одяжі Ісуса 19:23-24 Ісус і Його матір 19:25-27
19:23-27	Ось мати твоя 19:25-27	19:25б-27	19:25-26 19:27	
Смерть Ісуса 19:28-30	Звершилося 19:28-30	19:28-30	Смерть Ісуса 19:28 19:29-30a 19:30б	Смерть Ісуса 19:28 19:29-30
Пробили бік Ісуса 19:31-37	Бік Ісуса пробитий 19:31-37	19:31-37	Бік Ісуса пробитий 19:31-37	Бік пробитий 19:31-37
Поховання Ісуса 19:38-42	Ісус похований у могилі Йосипа 19:38-42	19:38-42	Поховання Ісуса 19:38-42	Поховання 19:38-42

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
СВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:1-7**

¹Тоді Пілат взяв Ісуса піддав Його бичуванню. ²І сплели воїни терновий вінок, і поклали Йому на голову, і надягнули на Нього пурпурову накидку; ³і *почали* вони підходити до Нього, кажучи: «Радій, Царю Іудейський!» і били Його *по обличчю*. ⁴Вийшов знову Пілат і сказав до них: «Ось, я виводжу Його до Вас, щоб ви знали, що я не знаходжу жодної вини в Ньому». ⁵Тоді Ісус вийшов у терновому вінку та пурпуровій накидці. *Пілат* сказав до них: «Ось — Чоловік!». ⁶А первосвященики та служителі, побачивши Його, закричали, кажучи: «Розіпни, розіпни!». Пілат сказав до них: «Візьміть Його самі і розіпніть, бо я не знаходжу жодної вини в Ньому». ⁷Іудеї відповіли йому: «Ми маємо закон, і за законом Він має померти, бо Він зробив Себе Сином Божим».

19:1 «Тоді Пілат взяв Ісуса піддав Його бичуванню». Точний час проведення бичування, і так само кількість ударів — невідомі. Бичували всіх злочинців, які були засуджені до розп'яття. Це було наскільки жорстоке катування, що багато людей так і не доживали до розп'яття. Однак, в цьому контексті, видається, що Пілат застосував це проти Ісуса для того, щоб викликати до Нього співчуття і, таким чином, відпустити Його (пор. Лк. 23:16,22; Ів. 19:12). Це може бути виконанням пророцтва, записаного в Іс. 53:5. Римське бичування було жакливо болючим, брутальним видом покарання, яке застосовувалося до неримлян. Для цього використовували прут зі шкіряних ременів, в кінці яких були вплетені шматки кісток або металу; саму ж особу ставили біля невеликого стовпа із зав'язаними руками. Кількість ударів не обмежувалося. Бичували засуджених безпосередньо перед самим розп'яттям (пор. Тит Лівій, XXXIII:36).

У Євангеліях використовуються різні слова для опису цього процесу:

1. Мт. 27:26; Мр. 15:15 — *phragelloō* (шмагати або бичувати)
2. Лк. 23:16,22 — *paideuō* (первинно це слово вживалося для опису процесу дисциплінування дітей, пор. Євр. 12:6-7,10, але тут, так само, як і в 2 Кор. 6:9 означає «бити»)
3. Ів. 19:1 — *mastigoō* (первинно — назва батога, Мт. 10:17; 20:19; 23:34; Дії 22:24-25; Євр. 11:36)

З цього випливає, що або ці терміни є синонімами, або вони описують два різних види бичування:

1. Пілатове бичування (більш м'яке)
2. бичування безпосередньо перед самим розп'яттям.

19:2 «І сплели воїни терновий вінок, і поклали Йому на голову». Це було зроблено для катування, оскільки гострі колючки врізалися в чоло Ісуса. Однак, є певна імовірність, що цей вінок був зроблений на подобу променистої корони з пальмових листів для того, щоб висміяти царське достоїнство Ісуса (пор. Мт. 27:27-31; Мр. 15:15-20).

Грецьким словом «корона»/«вінок» (*stephanos*) також називали спеціальні гірлянди переможців спортивних змагань або лаврові вінки, які носив римський імператор.

■ **«і надягнули на Нього пурпурову накидку».** Пурпуровий (*porphyros*) колір був знаком царської належності; така фарба була дуже дорогою, оскільки вона виготовлялася із раковин морських моллюсків. Римські воєначальники також носили накидки яскраво-червоного кольору (Мр. 15:17,20). Таку фарбу отримували із луски комах, які водилися на деревах дубу. Ця накидка, яка була натяком на царський пурпуровий одяг, швидше за все була вицвілою накидкою червоного кольору, яка належала римському воєначальнику (пор. Мт. 27:28).

19:3 NASB «і почали вони підходити до Нього, кажучи»

NKJV «потім вони казали»

NRSV «Вони підходили до Нього, кажучи»

TEV «і підходили до Нього, і говорили»

NJB «Вони підходили до Нього і говорили»

Тут вжито дієслова НЕДОКОНАНОГО ВИДУ. Очевидно, воїни один за одним підходили до Ісуса. Вони, в загальному, висміювали більше іудеїв, ніж окремо Ісуса. Мабуть, Пілат хотів цим викликати співчуття до Ісуса, але це не спрацювало.

І знову, як це часто буває у працях Івана, пророцькі заяви звучать з уст ворогів чи опонентів Ісуса. Ці

солдати, звісно ж, говорили більше, ніж розуміли.

■ **«і били Його по обличчю».** Первинне значення цього слова — «бити прутом», але в цьому контексті воно означає «дати ляпаса». Можливо, це був більше жест-знущання (який висміював царське вітання), ніж жорстоке побиття обличчю в буквальному сенсі.

19:4 NASB «я не знаходжу жодної вини в Ньому»

NKJV «я не знаходжу жодної провини в Ньому»

NRSV «Я не знаходжу жодного доводу проти Нього»

TEV «Я не можу знайти підстави, щоб Його звинуватити»

NJB «Я не знаходжу жодного доводу проти Нього»

Однією із цілей Івана було продемонструвати всім, що християнство не є загрозою ні для римської влади, ні для будь-кого із римських посадових осіб. Іван декілька разів підмічає, що Пілат намагався звільнити Ісуса (пор. Ів. 18:38; 19:6; Лк. 23:4,14,22).

19:5 NASB, NKJV «Ось — Чоловік!»

TEV, NET «Погляньте! Це — Чоловік!»

NRSV, NJB, REB «Це — Чоловік!»

Цю фразу можна розуміти по-різному:

1. Ісус одягнутий як цар-посміховисько
2. Пілат намагався викликати співчуття до побитого Ісуса
3. це алюзія на текст Зах. 6:12 («Гілка» як символ Месії)
4. пізніше підтвердження наявності людської природи Ісуса (як аргумент проти гностиків, які жили у дні Івана)
5. натяк на арамейську фразу «син людський» — *bar nashā* (ще одна завуальована месіанська алюзія).

19:6 «закричали, кажучи: “Розіпни, розіпни!”». Причина, чому іудейські вожді так хотіли розіп'яти Ісуса полягає в тому, що вони хотіли, щоб на Ісуса впали наслідки прокляття в Повт. Зак. 21:23. Можливо, саме тому у Павла і були такі великі сумніви, що Ісус із Назарету був Божим Месією.

Однак, з тексту Гал. 3:13 ми бачимо, що Ісус поніс наше прокляття на хресті (пор. Кол. 2:14).

■ **«я не знаходжу жодної вини в Ньому».** Пілат тричі це каже (Ів. 18:38; 19:4).

19:7 «за законом Він має померти, бо Він зробив Себе Сином Божим». Ісус дійсно стверджував, що Він є Одним цілим з Богом, Його Єдиний Син. Іудеї, які чули Його слова та розуміли їхній сенс, не сумнівалися, що Ісус говорить про Свою божественну природу (пор. Ів. 5:18; 8:53-59; 10:33). Реальне звинувачення, яке висунули іудеї проти Ісуса, було богохульство (пор. Мт. 9:3; 26:65; Мр. 2:7; 14:64; Лк. 5:21; Ів. 10:33, 36). Богохульство каралося побиттям каміння (пор. Лев. 24:16). Якби Ісус не був предвічно існуючим Богом, не був боговтіленим, то Він мав би бути каменований!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:8-12

⁸Тому, коли Пілат це почув, він *ще більше* злякався; ⁹і він знову зайшов у преторію, і запитав Ісуса: «Звідки ти?». Але Ісус не відповів. ¹⁰Тоді Пілат сказав Йому: «Не говориш до мене? Чи ти не знаєш, що Я маю владу відпустити Тебе, і маю владу розіп'ясти Тебе?». ¹¹Ісус відповів: «Ти не мав би влади наді Мною, якби це не було б дано тобі згори; тому той, хто передав тобі Мене, має більший гріх». ¹²В результаті цього Пілат намагався відпустити Його, але іудеї закричали, кажучи: «Якщо ти відпустиш цього Чоловіка, то ти не друг Цезарю; кожен, хто робить себе царем, виступає проти Цезаря».

19:8 «коли Пілат це почув, він ще більше злякався». Жінка Пілата вже його попереджувала стосовно Ісуса (пор. Мт. 27:19), а тут уже й іудейські вожді говорили, що Ісус стверджував, що Він Син Божий. Тому Пілат, будучи марновірним, злякався. Адже для богів як грецького, так і римського пантеону було типово, щоб боги відвідували людей у людській подобі.

19:9 NASB, NKJV, NRSV «Звідки ти?»

TEV, NJB, NIV «Звідки ти прийшов?»

Пілат не запитує Ісуса про його рідне місто, але про Його походження. Тут Пілат починає розуміти значимість особи, яка стоїть перед ним. Ісус знав з його передньої відповіді у Ів. 18:38, що Пілат зацікавлений не в істині, а швидше в політичній доцільності, тому Він і не відповів. Пілат став одним із тих, хто дивувалися з Ісуса, але так і не зрозуміли Його справжнє походження (пор. Ів. 4:12; 6:42; 7:27-28,41-42; 8:14; 9:29-30). Це ще один приклад вертикального дуалізму в Івана. Ісус — згори, тому ніхто не може пізнати/зрозуміти/побачити/почути Його без допомоги Отця згори (наприклад, Ів. 6:44,65; 10:29).

■ **«Ісус не відповів».** Пілат мав запам'ятати відповідь Ісуса (пор. Ів. 18:37)! Дехто вбачає це як виконання пророцтва Іс. 53:7.

19:10 «Я маю владу відпустити Тебе, і маю владу розіп'ясти Тебе». Пілат стверджує, що він володіє політичною владою над життям і смертю, однак перед обличчям непокірного натовпу він відмовився від цього права на їхню користь. Граматична форма запитання Пілата передбачає відповідь «так».

19:11 «Ти не мав би влади наді Мною, якби це не було б дано тобі згори». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить дійсності. Ісус не злякався Пілата. Він знав, хто Він і чому Він прийшов! Біблія наголошує на тому, що за будь-якою людською владою стоїть Бог (пор. Рим. 13:1-7).

■ **«тому той, хто передав тобі Мене, має більший гріх».** На перший погляд, здається, що тут говориться про Юду Іскаріота (пор. Ів. 6:64,71; 13:11), але більшість коментаторів вважають, що тут насправді говориться про Кайяфу, який фактично видав Ісуса римлянами. Також цю фразу можна зрозуміти як узагальнення: вона може стосуватися (1) як незаконних іудейських вождів, так і (2) всього єврейського народу (пор. Мт. 21:33-46; Мр. 12:1-12; Лк. 20:9-19; Рим. 9-11).

19:12 «Пілат намагався відпустити Його». Тут вжито форму НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яка вказує на повторюваність дії у минулому часі. Він намагався це зробити декілька раз.

■ **«Якщо ти відпустиш цього Чоловіка, то ти не друг Цезарю».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну можливість дії у майбутньому. Іудейські лідери погрожували Пілату тим, що вони донесуть на нього до його безпосереднього начальства у Римі, якщо він не виконає їхнього бажання і не засудить Ісуса до смерті. Фраза «друг Цезарю» є ідіомою, яка вказує на особливо почесний титул, який дарувався самим імператором Риму (нагородження цим титулом почалося за часів імператорів Августа, або Веспасіана).

«Цезар» — титул римських імператорів, який походить від імені Юлія Цезаря. Офіційно цей титул був встановлений імператором Августом.

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:13-16

¹³Тому, коли Пілат почув ці слова, він вивів Ісуса назовні, і сів на суддівське місце, на місце, яке називалося Мощеним, а по-єврейськи — Гаватта. ¹⁴А був же то день підготовки до Пасхи; і було біля шостої години. І сказав він іудеям: «Ось, ваш Цар!». ¹⁵А вони закричали: «Геть Його, геть Його, розіпни Його!». Пілат сказав до них: «Царя вашого мені розіп'ясти?». Первосвященники відповіли: «У нас немає царя, крім Цезаря». ¹⁶І він тоді передав Його їм, щоб Його розіп'ясти.

19:13 «коли Пілат почув ці слова, він вивів Ісуса назовні, і сів на суддівське місце». Цей текст є дещо неоднозначний в плані того, хто сів на суддівське місце. У перекладах Вільямса (Williams) та Гудспіда (Goodspeed) стверджується, що це був Сам Ісус: Його туди посадили, щоб висміяти Його як Царя іудейського. Однак, це контекст має на увазі Пілата, який мав ось-ось уже винести судовий вирок.

■ **NASB, NKJV, NJB «яке називалося Мощеним [Pavement], а по-єврейськи — Гаватта»**
NRSV «яке називалося Мощене каменем [Stone Pavement], або по-єврейськи — Гаватта»

ТЕУ «яке називалося Мошене каменем [Stone Pavement] (по-єврейськи його назва — Гаватта)»

Використання єврейських/арамейських слів з одночасним їх роз'ясненням вказує на те, що цільовою аудиторією Євангелія від Івана були язичники (пор. Ів. 19:17). На цьому місці, обмощеному каменем, виголошувалися римські юридичні акти. Арамейський термін *Gabbatha* означав «підняті камені» або «піднесене місце».

19:14 «був же то день підготовки до Пасхи». Очевидно, що між Синоптичними Євангеліями та Євангелієм від Івана існують істотні розбіжності стосовно датування цих подій. Згідно з Синоптичними Євангеліями, Ісус спожив пасхальну трапезу зі своїми учнями до того, як Його заарештували (пор. Мр. 15:42), але в Івана ця трапеза відбувалася в День приготуванням перед Святом. Див. детальний коментар до Ів. 18:28.

■ **«і було біля шостої години».** Нижче наведена хронологія наступних подій — суд Ісуса перед Пілатом та Його розп'яття:

	<u>Матвій</u>	<u>Марк</u>	<u>Лука</u>	<u>Іван</u>
Вирок Пілата				6 година 19:14
Розп'яття		3 година 15:25		
Темрява опустилася	6-9 година 27:45	6-9 година 15:33	6-9 година 23:44	
Ісус закричав	9 година 27:46	9 година 15:34		

Якщо порівняти ці хронології, можна вивести два наступних пояснення:

1. часові хронології є однаковими: Іван просто використовував римський спосіб обрахування часу (день починався опівночі, пор. Глісон Л. Ачер «Енциклопедія складних місць Біблії» [Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*], стор. 364), тоді як у Синоптичних Євангеліях використовується єврейський спосіб обрахування часу (день починається в 6 годин ранку);
2. Іван вказує на більш пізній час розп'яття Ісуса, а отже, в цьому випадку хронологія його Євангелія та Синоптичних Євангелій не співпадає.

Крім того, в текстах Ів. 1:39 та 4:6, швидше за все, використовується єврейський, а не римський час (пор. М.Р. Вінсент «Дослідження слів [в Новому Заповіті]», Т. 1 [T. M. R. Vincent, *Word Studies*, Vol. 1], стор. 403).

Також вказані часові рамки можуть бути в усіх чотирьох Євангеліях символічними, якщо вони стосуються:

1. часу щоденних жертвоприношень у Храмі (в 9 годині ранку та в 3 годині дня; пор. Дії 2:15; 3:1)
2. традиційного часу заколення пасхального агнця — відразу після полудня 14 числа місяця Нісана.

У Біблії як древній східній книзі не акцентується особлива увага на хронології, так як це роблять у сучасній західній історичній літературі.

■ **«Ось, ваш Цар!».** Так само, як і текст Ів. 19:5 є алюзією на Зах. 6:12, ця фраза може бути відсиланням до Зах. 9:9 (див. Ф.Ф. Брюс «Відповіді на запитання» [F. F. Bruce, *Answers to Questions*], стор. 72).

19:14 Перше речення є ще один редакційним коментарем.

19:15 «Геть Його, геть Його, розіпни Його!». У цій фразі тричі використана форма АКТИВНОГО АОРИСТА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Корінь слова «розпінати» означає «підіймати» або «підносити»; це може бути одним із прикладів подвійних значень у Івана (пор. Ів. 3:14; 8:28; 12:32).

■ **«Первосвященики відповіли: “У нас немає царя, крім Цезаря”.** Просто іронія приголомшлива. Ці іудейські вожді якраз і винні в богохульстві — в чому вони саме і звинувачували Ісуса. Адже, згідно зі Старим Заповітом, лише Бог є Царем Свого народу (пор. 1 Сам. 8).

19:16 «ім». В текстах Мт. 27:26-27 і Мр. 15:15-16 цей займенник стосується римських воїнів. Відповідно до тексту Євангелії від Івана, можна зробити висновок, що Пілат пішов на зустріч іудейських вождям і натовпу щодо справи Ісуса.

**ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:17-22**

¹Отже, вони забрали Ісуса, і Він вийшов, несучи Свій хрест, до місця, яке називалося Місцем Черепа, або по-єврейськи Голгофа. ¹⁸Там вони розп'яли Його, і з Ним двох інших чоловіків, по обидві сторони, а Ісуса — посередині. ¹⁹Пілат зробив також напис і помістив її хресті. Було ж написано: «ІСУС НАЗАРЯНИН, ЦАР ІУДЕЙСЬКИЙ». ²⁰І багато іудеїв читало цей напис, оскільки місце, де Ісус був розп'ятий, знаходилося біля міста; і це було написано по-єврейськи, по-латинськи і по-грецьки. ²¹А первосвященики іудейські говорили до Пілата: «Не пиши: “Цар іудейський”, але як Він говорив: “Я — Цар іудейський”». ²²Пілат відповів: «Що Я написав, те Я написав».

19:17 «несучи Свій хрест». Невідомо, якої форми були хрести у Палестині першого століття; хрест міг мати вигляд великої букви Т, малої букви t, або ж взагалі букви Х. Інколи, римляни розпинали відразу декількох злочинців на спеціальному ешафоті. Якою б не була форма хреста, засуджений злочинець відразу після бичування мав пронести на собі частину цього дерев'яного хреста до місця розп'яття (пор. Мт. 27:32; Мр. 15:21; Лк. 14:27; 23:26).

▣ **«до місця, яке називалося Місцем Черепа, або по-єврейськи Голгофа».** Точне значення цієї фрази неясне. Цей єврейський/арамейський термін не вказував на пагорб, який був повністю схожим на череп, а стосувався невисокого пагорбу без рослинності, який знаходився на головній дорозі в Єрусалим. Римляни використовували розп'яття як спосіб наведення страху на потенційних повстанців. Сучасна археологія не володіє достовірними даними щодо точного місцезнаходження стін древнього міста. Ісуса стратили поза міською стіною на місці для страт, яке було добре відоме всім!

19:18 «Там вони розп'яли Його». Жодна із Євангелій не містить опису безпосередньо самого процесу розп'яття Ісуса римлянами. Римляни перейняли цей вид смертної кари від карфагенців, а ті у свою чергу — від персів. Навіть точна форма хреста залишається невідомою. Однак, ми знаємо, що це була повільна і болюча смерть! Вона була продумана таким чином, щоб людина декілька днів відчувала смертельний біль, однак при цьому залишалася живою. Зазвичай, смерть наступала від асфіксії (удушення). Наявність такої смертної кари мала фактором, який струмував можливість бунту проти Риму.

▣ **«і з Ним двох інших чоловіків».** Це — виконання пророцтва з тексту Іс. 53:9, яке записано в Мт. 27:38; Мр. 15:27; і Лк. 23:33.

19:19 «Пілат зробив також напис». Можливо, Пілат написав це (*titlon*) від руки, а потім хтось інший переписав це на дерев'яну дощечку. У Матвія цей напис називається «звинуваченням» (*aitian*, пор. Мт. 27:37), тоді як у Марка і Луки він названий «написом обвинувачення» (*epigraphē*, пор. Мр. 15:26; Лк. 23:38).

19:20 «і це було написано по-єврейськи, по-латинськи і по-грецьки». Під єврейською мовою тут мається на увазі арамейська (пор. Ів. 5:2; 19:13,17; 20:16; Йосип Флавій «Іудейські старожитності» 2.13.1). Цікаво, що цей напис над головою Ісуса на хресті у кожній із Євангелій представлено по-різному:

1. Мт. 27:37 — «Це — Ісус, Цар іудейський»
2. Мр. 15:26 — «Цар іудейський»
3. Лк. 23:38 — «Це — Цар іудейський»
4. Ів. 19:19 — «Ісус Назарянин, Цар іудейський».

Хоча написи і різні, але їхня суть однакова. Це істина, як і багато історичних деталей поданих у Євангеліях по-різному. Кожен із авторів записав свої спогади по-своєму, але, в будь-якому разі, це записи слів очевидців подій.

Пілат хотів подратувати іудейських вождів, тому і поставив таку табличку на хрест, яка б мала викликати у них страх (пор. Ів. 19:21-22).

19:22 «Що Я написав, те Я написав». Тут вжито два ДІЄСЛОВА ДОКОНАНОГО ВИДУ для того, щоб наголоси, що написане є остаточним і завершеним варіантом тексту.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:23-25а

²³Тоді воїни, коли вони розіп'яли Ісуса, взяли Його верхній одяг і поділили на чотири частини (кожному воїну), а також і хітон; але хітон не був зшитий, а був витканий як одне ціле. ²⁴Тому вони сказали один одному: «Давайте не будемо його рвати, а кинемо жереб, щоб *вирішити*, чийм він буде»; *все це було, щоб здійснилося Писання: «Вони ділили Мій верхній одяг поміж собою, і кидали жереб щодо Мого одягу».* ^{25а}Отже, воїни все це зробили.

19:23 «поділили на чотири частини (кожному воїну)». Воїни розіграли одяг Ісуса. Тут говориться лише про верхній одяг. Незрозуміло, яким чином вони розділи цей одяг Ісуса на чотири частини. Мабуть, вони розділили кожен по одному предмету одягу: взуття, молитовне покривало (*tallith*), пояс і накидку (накидки). Незрозуміло, чи носив Ісус тюрбан. Бути повністю голим було образливо для іудеїв. Це ще одне здійснення пророцтва, процитованого у Ів. 19:24 (пор. Пс. 22:18).

▣ **«хітон».** Верхній одяг Ісуса називався терміном *himatia* в МНОЖИНІ. Поверх тіла Він носив довгий одяг, який називався хітон (*chiton*). Різницю між цими видами одягу можна побачити у текстах Мт. 5:40 та Лк. 6:29. Ці обидва види одягу виготовляла Сарна (пор. Дії 9:39). Іудеї першого століття носили також ще спеціальну пов'язку на стегнах як елемент нижнього одягу. Ісус не був повністю роздягнутим. Остання фраза у тексті Ів. 19:23 є ще одним редакційним коментарем від того, хто жив з Ісусом.

▣ **«але хітон не був зшитий, а був витканий як одне ціле».** Цей факт може мати певне богословське значення. Такий хітон був досить незвичайним і міг бути дорогим. Мати такий незвично дорогий предмет одягу було не схоже на Ісуса. З текстів «Іудейських старожитностей» Йосипа Флавія (3.7.4) ми можемо дізнатися, що первосвященик носив такий одяг; крім того, рабиністична традиція стверджує, що його носив і Мойсей.

Таким чином, тут може бути натяк на те, що Ісус був:

1. Первосвящеником (пор. Послання до євреїв)
2. Тим, хто дарував новий закон.

Текст з подвійним значенням — це те, що завжди можливо у Євангелії від Івана, однак коментарі мають бути обережними, щоб не тлумачити всі подробиці через призму алегорій!

19:24 «все це було, щоб здійснилося Писання». Текст Пс. 22 став пророцькою основою для опису подій розп'яття Ісуса:

1. Пс. 22:1-2 — Мт. 27:46; Мр. 15:34
2. Пс. 22:7-8 — Мт. 27:39,43; Мр. 15:29; Лк. 23:35
3. Пс. 22:15 — Мт. 27:48; Мр. 15:36; Лк. 23:36; Ів. 19:28,29
4. Пс. 22:16 — Мт. 27:35; Мр. 15:24; Ів. 20:25
5. Пс. 22:18 — Мт. 27:35; Мр. 15:24; Лк. 23:34; Ів. 19:24
6. Пс. 22:27-28 — Мт. 27:54; Мр. 15:39; Лк. 23:47 (див. також Ів. 20:31; Мт. 28:18-20; Лк. 24:46-47; Дії 1:8).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:25б-27

^{25б}А біля хреста Ісуса стояли Його матір і сестра Його матері, Марія (дружина Клеопи) і Марія Магдалина. ²⁶Коли Ісус побачив Свою матір і учня, якого Він любив, що стояли поруч, Він сказав до Своєї матері: «Жінко, ось твій син!». ²⁷Потім Він сказав до учня: «Ось, матір твоя!». І з того часу, учень взяв її до своєї власної сім'ї.

19:25 «біля хреста Ісуса стояли Його матір і сестра Його матері, Марія (дружина Клеопи) і Марія Магдалина». Існує багато дискусії стосовно того, скільки тут названо імен — три чи чотири. Можливо, що тут є чотири імені, тому що дві рідних сестри на ім'я Марія не могло бути. Про Соломію, сестру Марії,

згадується в Мр. 15:40 та 16:1. Якщо це так, то тоді б Яків, Іван та Ісус були б двоюрідними братами. Передання другого століття (*Hegesippus*) стверджує, що Клеопа був братом Йосипа. Марія із Магдали була тією, з кого Ісус визнав сімох демонів, а першою, кому Він з'явився після Свого воскресіння (пор. Ів. 20:1-2, 11-18; Мр. 16:1; Лк. 24:1-10).

Див. Спеціальна тема: Жінки, які слідували за Ісусом

19:26 «учня, якого Він любив». Оскільки Іван у тексті Євангелія ніколи не називав себе по імені, більшість вважають, що він користувався саме цієї фразою, щоб ідентифікувати себе (пор. Ів. 13:23; 19:26; 21:7,20). У кожному із цих випадків він використовує слово *agapaō*, але у тексті Ів. 20:2 у цій фразі зустрічається слово *phileō*. Ці терміни є синонімами у тексті Івана; порівняйте тексти Ів. 3:35 (де вжито *agapaō*) та Ів. 5:20 (де вжито *phileō*), в яких говориться про те, що Отець любить Сина.

19:27 «І з того часу, учень взяв її до своєї власної сім'ї». Це не означає, що Іван негайно після цього взяв Марію до власного дому, тут це і може матися на увазі, оскільки Марія не згадується у переліку інших жінок у Мт. 27:56 та Мр. 15:40. Християнське передання говорить, що Іван доглядав за Марією аж до її смерті, а потім він переселився до Малої Азії (зокрема, до Ефесу), де звершував успішне тривале служіння. Уже будучи старцем, на заклик ефеських пресвітерів він написав свої спогади про життя Ісуса (тобто Євангеліє від Івана).

ТЕКСТ NASB (ОБНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:28-30

²⁸Після цього Ісус, знаючи, що все вже звершилося, для того, щоб збулося Писання, сказав: «Прагну». ²⁹Стояв там глечик, повний кислого вина; тому вони поклали губку, повну кислого вина, на гілку ісопу і піднесли до Його вуст. ³⁰І, коли Ісус спробував кислого вина, Він сказав: «Звершилось!». І Він схилив Свою голову, віддавши духа.

19:28 «Ісус, знаючи, що все вже звершилося, для того, щоб збулося Писання, сказав: “Прагну”». З точки зору синтаксису в оригіналі не зрозуміло, яких саме слів стосується фраза «щоб збулося Писання»: «Прагну» чи «що все вже звершилося». Якщо розуміти цей текст відповідно до наявної традиції, то «Прагну» є відсиланням на текст Пс. 69:21.

19:29 «Стояв там глечик, повний кислого вина». Це було дешеве кисле вино. Воно могло використовуватися як солдатами, так і для розп'ятих. Солдати давали останнім трохи рідини для того, щоб їхні муки на хресті тривали довше.

■ **«кислого вина».** Буквально — оцту. Це був напій для бідняків. Зверніть увагу на те, що Ісус не прийняв дурманного вина, яке Йому пропонували ерусалимські жінки (пор. Мр. 15:23; Мт. 27:34). Можливо, що цього разу Він прийняв пиття для того, щоб збулося пророцтво у Пс. 22:15. У Нього могло занадто пересохнути у горлі, щоб що-небудь сказати, а Йому треба було сказати останню фразу.

■ **«на гілку ісопу».** Дехто вбачає тут символізм, адже ця рослина використовується у пасхальному служінні (пор. Вих. 12:22). Інші вважають, що це приклад пізнішого перекручення тексту древніми переписувачами, а в оригіналі було «спис», «дротик» або «палка» (пор. з текстом NEB; при чому REB назад повертається до варіанту «ісоп»). У Мт. 27:48 і Мр. 15:36 читаємо «тростина».

Багато думає, що причина, через яку переписувач змінив текст, полягає в тому, що у ісопу досить коротке стебло (всього лише від 2 до 4 футів [1 фут = 0,3048 м]), однак, при цьому, варто пам'ятати, що хрести не так і сильно підносилися над землею. Наше стереотипне уявлення про високий хрест є неправильним розумінням тексту Ів. 3:14. Ноги Ісуса знаходилися всього лише на висоті 1-2 футів над землею.

19:30 «Звершилось!». Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. З текстів Синоптичних Євангелій нам відомо, що Ісус голосно закричав (пор. Мр. 15:37; Лк. 23:46; Мт. 27:50). Тут мається на увазі завершеність праці з відкуплення людства. В єгипетському папірусі (див. працю Молтона і Міллігана [Moulton and Milligan]) цей термін (*telos*) є ідіомою торгового походження, яка означає «заплачено повну вартість».

■ **«Він схилив Свою голову, віддавши духа».** Фраза «схилив Свою голову» є ідіоматичною і означає «заснув». Смерть Ісуса була для Нього настанням спокою. Висновок полягає в тому, що смерть людини є відділенням її духовного ества від фізичного тіла. Видається, що люди між смертю і воскресінням перебувають у безтілесному стані (пор. 2 Кор. 5; 1 Сол. 4:13-18, див. також Вільям Гендріксен «Біблія про потойбічне життя» [William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*]).

В паралельних текстах Мр. 15:37 і Лк. 23:46 сказано, що «Він віддав Богові душу» [англ. «He breathed His last»]. Єврейські слова щодо «дух» і «душа» [«spirit» (англ. «дух») та «breathe» (буквально англ. «дихати»)] є синонімами. Його останній вдих був видимим знаком, що Його дух покидає тіло (пор. Бут. 2:7).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:31-37**

³¹Тоді іудеї через те, що це був день приготування, щоб тіла не залишалися на хресті в суботу (бо та субота була днем великим), просили Пілата перебити їм ноги, і щоб можна було їх забрати. ³²Тоді прийшли воїни і перебили ноги першому і другому чоловіку, які були розп'яті з Ним; ³³але, прийшовши до Ісуса, коли вони побачили, що Він вже вмер, вони не перебили Йому ноги. ³⁴Але один із воїнів пробив Йому список бік, і відразу звідти вийшла кров і вода. ³⁵І той, хто це побачив, засвідчив, і його свідство істинне; і він знає, що він каже істину, щоб ви також увірували. ³⁶І все це сталося, щоб збулося Писання: «Жодна кіста Його не буде зламана». ³⁷І знову інше Писання говорить: «Вони будуть дивитися на Того, кого вони прокололи».

19:31 «щоб тіла не залишалися на хресті в суботу». Іудеї дуже переймалися тим, щоб мертві тіла не оскверняли землю (пор. Повт. Зак. 21:23), особливо у найсвятішу пасхальну суботу (пасхальний Шабат).

■ **«бо та субота була днем великим».** Цю фразу можна зрозуміти по-різному:

1. того року пасхальна трапеза попадала на суботу (іудеї використовували місячний календар)
2. того року свято Опрісноків попадало на суботу.

Свята Пасхи та Опрісноків утворювали суцільне 8-денне (пор. Вих. 12) святкування.

■ **«перебити їм ноги, і щоб можна було їх забрати».** Очевидно, що такі ситуації траплялися і раніше. Ноги розп'ятим перебивалися великим дерев'яним молотком. Як правило, смерть під час розп'яття наставала від асфіксії. Коли перебивали ноги, смерть наставала майже миттєво, тому що розп'ятий вже не міг опиратися на них для того, щоб дихати.

19:33 «вони побачили, що Він вже вмер, вони не перебили Йому ноги». Це могло також бути виконанням пророцтв, записаних в Вих. 12:46; Чис. 9:12 і Пс. 34:20.

19:34 «один із воїнів пробив Йому список бік, і відразу звідти вийшла кров і вода». Такий нюанс медичного характеру від очевидця подій показує, що Ісус був дійсно мертвим, і доводить наявність людської природи у Месії. Євангеліє від Івана, так само, як і його Перше послання, були написані в часи, коли набирала оберти гностицизм, який стверджував, що Ісус мав лише божественну природу, та заперечував Його людськість.

19:35 Цей вірш є ще одним коментарем від Івана, який був єдиним очевидцем всіх цих подій, зокрема: (1) нічних судів; (2) римського суду; і (3) розп'яття. Це пояснення щодо смерті Ісуса є паралельним до тексту Ів. 20:30-31, яке підкреслює євангелізаційні цілі Євангелія від Івана (пор. Ів. 21:24).

У одному із грецьких рукописів міститься інше ДІЄСЛОВО в останній частині цього речення. У одних текстах використано ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, а в інших — АОРИСТ. Якщо в оригіналі був АОРИСТ, то, значить, що тут зосереджувалася увага на невірних, так само, як і в тексті Ів. 20:30-31. Однак, якщо, все ж таки, там був ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, то основний акцент був на збереженні та примноженні віри. Видається, що Євангеліє від Івана було адресовано цим обом групам.

■ **«істинне... істину».** Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана та Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

19:36 Тут може бути алюзія на пасхального агня з текстів Вих. 12:46; Чис. 9:12; або Пс. 34:20. Все залежить від того, з яким із слів — (1) «[кого вони] прокололи» чи (2) «[не буде] зламана» — необхідно вбачати цей зв'язок. Це та інші місця Писання Ісус Сам пояснював ранній церкві протягом 40 днів, коли Він все ще перебував на Землі після воскресіння (пор. Лк. 24:27; Дії 1:2-3). Проповіді ранньої церкви (у Діях св. апостолів) відображають ці пророцтва Старого Заповіту, які пояснював Ісус.

19:37 Це цитата із Зах. 12:10, де записано одна із найбільших обітниць:

1. одного дня Ізраїль таки навернеться у вірі до Ісуса-Месії (пор. Об. 1:7)
2. багато іудеїв увірують в Ісуса ще тоді, коли інші будуть тужити через смерть Ісуса
3. також вона стосується і римських солдат (пор. Мт. 27:54), які ніби представляють народи язичників (пор. Ів. 12:32).

Цікаво, що ця цитата, швидше за все, взята з древньоєврейського Мазоретського тексту, а не із Септуагінти, яку, зазвичай, цитують автори-євангелісти. У Септуагінті написано «насміхалися», а в Мазоретському тексті — «прокололи».

ТЕКСТ NASB (О НОВЛЕНА ВЕРСИЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 19:38-42

³⁸Після цього Йосип із Ариматеї, який був учнем Ісуса, але таємним через страх перед іудеями, попросив Пілата, щоб він міг забрати тіло Ісуса; і Пілат дав дозвіл. Тому він прийшов і забрав Його тіло. ³⁹Никодим, який спершу приходив до Нього вночі, також прийшов, взявши суміш мира та алое, *вагою* біля ста фунтів. ⁴⁰І вони взяли тіло Ісуса, і обгорнули його в пелена із пахощами, бо такий поховальний звичай у іудеїв. ⁴¹Там, в тому місці, де Він був розп'ятий, знаходився сад, а в саду — нова гробниця, в якій ще ніхто не був похований. ⁴²Тому через іудейський день приготування, і оскільки гробниця була поруч, вони поклали Ісуса там.

19:38-39 «Йосип... Никодим». Ці два заможних і впливових члени Синедріону були таємними учнями Ісуса, які прийшли до Пілата відкрито в цей критичний і небезпечний момент.

19:39 «взявши суміш мира та алое, *вагою* біля ста фунтів». [1 фунт = 453,597 г]. Це були спеціальні ароматичні речовини, які використовувалися для поховань в Іудеї першого століття. Названа кількість пахощів часто розцінюється як надмірна; багато вбачають у цьому символ того, що Ісуса поховали як царя (пор. 2 Хр. 16:14). Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії.

Грецьке слово «суміш» (*migma*) зустрічається у рукописах P⁶⁶, K², A, D, L, а також у більшості коментарях Отців церкви, тоді як в рукописах K^{*}, B, W і деяких коптських перекладах воно чомусь замінено на слово «паунок» (*eligma*). UBS⁴ оцінює версію «суміш» рейтингом «В» (майже точно).

Див. Спеціальна тема: Ароматичні речовини для поховання

19:40 «І вони взяли тіло Ісуса, і обгорнули його в пелена із пахощами». Пахощі застосовувалися для того, щоб (1) нейтралізувати неприємний запах і (2) тримати докупи погребальні пелена.

19:41 «Там, в тому місці, де Він був розп'ятий, знаходився сад». Важливо розуміти, що Йосип і Никодим мали робити все дуже швидко, адже Ісус помер в 3 години дня, а поховати Його треба було до 6 години вечора — тобто до початку іудейської пасхальної суботи (Пасхального Шабату).

■ «нова гробниця, в якій ще ніхто не був похований». Тут використана ОПИСОВА ФОРМА ПАСИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ДОКОНАНОГО ВИДУ. З тексту Мт. 27:60 ми можемо дізнатися, що ця гробниця була у власності Йосипа. Таким чином, збулося пророцтво, записане в Іс. 53:9 і процитоване у Мт. 27:57.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань —

примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому воїни били Ісуса та насміхалися над ним?
2. В чому було значення цієї трикратної спроби Пілата звільнити Ісуса?
3. Чому є такою вражаючою заява іудейських священників в Ів. 19:15?
4. Чому подробиці процесу розп'яття тут подані у різних Євангеліях по-різному?
5. Яке відношення до розп'яття Ісуса має текст Повт. Зак. 21:23?

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 20

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Воскресіння Ісуса 20:1-10	Порожній гріб 20:1-10	Воскресіння 20:1-10	Порожній гріб 20:1-10	Порожній гріб 20:1-2 20:3-10
Явлення Ісуса Марії Магдалині 20:11-18	Марія Магдалина бачить воскреслого Господа 20:11-18	20:11-18	Ісус являється Марії Магдалині 20:11-13a 20:13b 20:14-15a 20:15b 20:16a 20:16b 20:17 20:18	Явлення Марії Магдалині 20:11-18
Явлення Ісуса учням 20:19-23 Ісус і Хома 20:24-29	Доручення апостолам 20:19-23 Бачити і вірити 20:24-29	20:19-23 20:24-29	Ісус являється Своїм учням 20:19-23 Ісус і Хома 20:24-25a 20:25b 20:26-27 20:28 20:29	З'явлення учням 20:19-23 20:24-29
Мета книги 20:30-31	Для того, щоб ви увірували 20:30-31	20:30-31	Мета книги 20:30-31	Перший висновок 20:30-31

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-29

А. Всі обітниці, які Ісус давав апостолам у тексті Ів. 14-17, здійснилися першого недільного вечора після Його воскресіння. Див. коментар до Ів. 16:20.

Б. Розповіді стосовно воскресіння Христа відрізняються у кожній із Євангелій через те, що:

1. всі ці розповіді — запис слів очевидців подій
2. з того часу минуло багато років
3. кожен автор писав до конкретної цільової аудиторії і тому бажав наголосити на різних

моментах (пор. Мт. 28; Мр. 16; Лк. 24).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 20:1-10

¹В перший же *день* тижня Марія Магдалина прийшла до гробу вранці, поки ще було темно, і побачила, що камінь *вже* був відвалений від гробу. ²Тому вона побігла і прийшла до Симона Петра і іншого учня, якого Ісус любив, і сказала до них: «Забрали Господа з гробниці, і ми не знаємо, куди поклали Його». ³Тому Петро і інший учень вийшли і пішли до гробу. ⁴І побігли вони двоє разом; другий же учень прибіг до гробу швидше за Петра; ⁵і, нахилившись і заглянувши всередину, він побачив, що *там* лежали пелена, але він не зайшов туди. ⁶І Симон Петро також прибіг, слідуючи за ним, і зайшов у гріб; і він побачив, що перелесна лежали *там*, ⁷і платок, який був Його голові, лежав не з пеленами, але складений окремо в іншому місці. ⁸Тоді і інший учень, який прибіг перший до гробу, також увійшов, і він побачив і увірував. ⁹Адже вони ще не розуміли Писання, що Він має воскреснути з мертвих. ¹⁰Тому учні знову пішли до своїх домівок.

20:1 «В перший же *день* тижня». Це була неділя — перший робочий день після великої суботи пасхального тижня. В цей день в Храмі приносилися перші плоди. Ісус же був первенцем із мертвих (пор. 1 Кор. 15:23). Явлення Ісуса протягом трьох недільних вечорів підряд стало підґрунтям для того, щоб віруючі поклонялися Богу саме в недільний день (пор. Ів. 20:19, 26; Лк. 24:36 і далі; Дії 20:7; 1 Кор. 16:2).

☐ **«Марія Магдалина».** Це була одна із тих жінок, які слідували за Ісусом і апостолами. Ісус вигнав з неї кількох бісів (пор. Мр. 16:9 і Лк. 8:2). Вона стояла біля хреста під час розп'яття. Див. коментар до Ів. 19:25.

І хоча в Євангелії від Івана нічого не говориться про мету її приходу до гробниці, у текстах Мр. 16:1 та Лк. 23:56 сказано, що декілька жінок (пор. Ів. 20:2) прийшли вранці до гробу для того, щоб помазати тіло Ісуса пахощами. Очевидно, що вони або не знали, що Йосип і Никодим вже помазали тіло Ісуса, або якщо і знали, то вважали, що цього було недостатньо.

☐ **«поки ще було темно».** Швидше за все, Марія та інші жінки вийшли з дому, коли ще було темно, але прийшли до гробу, коли вже світало (пор. Мт. 28:1; Мр. 16:2).

☐ **«камінь вже був відвалений від гробу».** Буквально — «забраний» (ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ) з спеціального заглиблення (пор. Мт. 28:2). Пам'ятайте, що камінь був забраний для того, щоб очевидці могли зайти до гробу, а не для того, щоб Ісус міг вийти з нього. Його нове воскресле тіло вже не мало тих фізичних обмежень, які були у Його земного тіла (пор. Ів. 20:19,26).

20:2 «Тому вона побігла». Швидше за все, вона відразу пішла від гробу, щоб повідомити учням про те, що Ісус там вже не було (пор. Мт. 28:5).

☐ **«іншого учня, якого Ісус любив».** Грецьке слово *phileō*, використане тут, означає «братерську любов». Однак, у грецькому койне (300 р. до н.е. — 300 р. н.е.) воно було синонімічним зі словом *agapō*. Учень, про якого тут згадувалося, був Іван — автор Євангелія (пор. Ів. 20:4-8 і 13:23). В той момент він був разом із Петром.

☐ **«Забрали Господа».** Тут використано форму АКТИВНОГО АОРИСТА ДІЙСНОГО СТАНУ (для позначення завершеності дії): Ісус зник. Марія думала, що «забрали» Ісуса саме іудейські вожді. Очевидно, що апостоли та ті учні, які були присутні у верхній кімнаті, сильно здивувалися вістці про воскресіння!

☐ **«ми».** Цим словом позначені Марія Магдалина, Марія — матір Івана, Соломія, Іванна та інші жінки (пор. Мт. 28:1; Мр. 16:1; Лк. 24:10).

20:4 «другий же учень прибіг до гробу швидше за Петра». За переданням Іван, мабуть, був

наймолодшим серед усіх апостолів.

20:5 «нахилившись». В той час вхід до гробу розміщувався низько — на висоті приблизно 3-4 футів [1 фут = 0,3 м]. Для того, щоб можна було зайти в печеру/землянку, необхідно було нахилитися.

■ **«заглянувши всередину».** Буквально — «примружив очі, щоб побачити». Очевидно, що це було через контраст між ранішнім світлом та напівтемрявою гробниці.

■ **«там лежали пелена».** Де і як саме лежали пелена в грецькому тексті не сказано. Якби тіло украли б, то вкрали б разом з пеленами, адже ароматичні мазі слугували своєрідним клеєм!

■ **«Симон Петро».** «Симон» (*Cephas*) було єврейським (арамейським) іменем апостола, тоді як «Петро» (*Petros*) було грецьким іменем, яке йому дав Ісус. По-грецьки воно означало «окреми́й камінь»/«валун» (пор. Мт. 16:18). В арамейській мові немає відмінностями між термінами *Petros* і *Petra*.

■ **«платок, який був Його голові».** Обличчя накривалося окреми́м платком (пор. Ів. 11:44). Можливо, що ця хустина використовувалася для того, щоб (1) накривати обличчя; (2) обгорнути обличчя (пор. NJB); або (3) підв'язати нижню щелепу для фіксації (пор. TEV).

■ **«складений окремо в іншому місці».** Тут ще один ПАСИВНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ, який натякає на те, що хтось окремо приділив увагу, щоб скласти цей платок. Можливо, саме це привернуло увагу Івана і викликало віру (пор. Ів. 20:8).

20:8 «він побачив і увірував». Іван побачив речові докази і увірував, що Ісус був живим! Віра у Його воскресіння є фундаментальним богословським питанням:

1. Рим. 10:9-13;
2. 1 Кор. 15.

Текст 1 Кор. 15:12-19 є хорошим підсумком того, що було б, якби Ісус не воскрес! Воскресіння було центральною істиною у ранній апостольській проповіді у Діях, яка називалася *kerygma*. Див. Спеціальна тема: Kerygma ранньої Церкви.

20:9 «вони ще не розуміли Писання». Це ще один редакційний коментар автора. Можливо, це посилання на текст Пс. 16:10, який цитує Петро в День п'ятидесятниці в Діях 2:27. З іншого боку, воно може вказувати на текст Іс. 53:10-12 або Ос. 6:2. Синедріон зрозумів пророцтво Ісуса про Його воскресіння (пор. Мт. 27:62-66), тоді як учні — ні. Яка іронія!

Цей вірш може слугувати богословським підтвердженням того, що Святий Дух ще тоді не зійшов на учнів. Святий Дух, дарований віруючим одного дня, допомагає їм зрозуміти дії і слова Ісуса (пор. Ів. 2:22; 14:26).

20:10 Це може означати, що (1) вони повернулися назад до Галілеї (пор. Мт. 26:32; 28:7,10,16; а в Ів. 21 ми бачимо, що вони ловлять рибу в Галілейському озері) або (2) вони розійшлися по своїх домівках в Єрусалимі. Через те, що потім Ісус являвся їм у верхній кімнаті, по контексту тут більше підходить другий варіант пояснення.

NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІС ВІД ІВАНА, 20:11-18

¹¹А Марія стояла біля гробу і плакала; і ось, коли вона плакала, вона нахилилася і заглянула у гріб; ¹²і побачила вона двох ангелів у білому, що сиділи один в головах, а інший у ногах, де лежало тіло Ісуса. ¹³І сказали вони до неї: «Жінко, чому ти плачеш?». Вона сказала їм: «Тому що забрали мого Господа і я не знаю, де поклали Його». ¹⁴Коли вона сказала це, то оглянулася назад і побачила Ісуса, який там стояв, і не знала вона, що то був Ісус. ¹⁵Ісус сказав до неї: «Жінко, чому ти плачеш? Кого ти шукаєш?». Гадаючи, що Він садівник, вона сказала до Нього: «Пане, якщо ти його забрав, скажи мені, де ти Його поклав, і я заберу Його». ¹⁶Ісус сказав до неї: «Маріє!». Вона обернулася і сказала до Нього

по-єврейськи: «Раббуні!» (що означає «Учитель»). ¹⁷Ісус сказав до неї: «Перестань триматися за Мене, бо Я ще не зійшов до Отця, але іди до Моїх братів і скажи їм: “Я йду до Отця Мого і Отця вашого, до Бога Мого і Бога вашого”». ¹⁸Марія Магдалина прийшла, звіщаючи учням: «Я бачила Господа», і те, що Він їй це сказав.

20:11 «плакала». Буквально — «голосно ридала» (пор. Ів. 11:31). Тут вжито форму НЕДОКОНАНОГО ВИДУ, яка вказує на тривалість дії у минулому часі. Для східних похоронних традицій є характерним високий ступінь емоційності.

20:12 «двох ангелів». В Євангеліях від Івана і Луки (24:23) говориться про двох ангелів. У Матвія, у текстах якого, зазвичай, можна зустріти все парами (пор. Ів. 8:28; 9:27; 20:30), пише лише про одного ангела! Це один із прикладів відмінностей між Євангеліями, які неможливо пояснити.

Євангелія є розповідями очевидців подій, в яких зібрані, адаптовані та записані у певному порядку слова та діла Ісуса відповідно до їхніх власних (богонатхненних) богословських намірів та для конкретної цільової аудиторії. Сучасні читачі часто (1) запитують, яка з Євангелій є найбільш історично достовірною, або (2) намагаються знайти більше історичних деталей про будь-які події з тексту Євангелія, ніж те, що вже було записано конкретним богонатхненним автором-євангелістом. Коментатори повинні шукати намір оригінального автора у тому вигляді, у якому він і виражений у конкретному Євангелія. Нам не потрібно додаткові історичні деталі для того, щоб розуміти Євангеліє.

■ **«у білому».** Духовний світ, зазвичай, описується у білих тонах, а духовні єства — одягнені в біле:

1. одяг Ісуса під час преображення — Мт. 17:2; Мр. 9:3; Лк. 9:29
2. ангели в гробниці — Мт. 28:3; Мр. 16:5; Лк. 24:4; Ів. 20:12
3. ангели, які з'явилися після вознесіння Ісуса — Дії 1:10
4. святі разом із прославленим Христом — Об. 3:4-5,18
5. старці (ангели) навколо престолу Бога — Об. 4:4
6. мученики біля престолу Бога — Об. 6:11
7. всі відкуплені — Об. 7:9,13-14 (пор. Дан. 12:10)
8. небесні воїнства — Об. 19:14
9. у Старому Заповіті білий був кольором прощення — Пс. 51:7; Іс. 1:18 (білий колір також символізує непорочність Бога — пор. Дан. 7:9).

20:14 «і не знала вона, що то був Ісус». Марія Магдалина не впізнала Ісуса. Причини можуть бути такі:

1. її очі були залиті слізьми
2. вона дивилася із темряви прямо на світло
3. Ісус тоді виглядав дещо по-іншому (пор. Мт. 28:17 і Лк. 24:16,37).

20:15 «Пане». Це грецьке слово *kurios*, яке тут вжито не в богословському сенсі (пор. Ів. 12:21). Воно може означати «пан», «добродій», «хазяїн», «власник», «чоловік» або «Господь». Марія думала, що вона говорить (1) до садівника або (2) до власника саду.

Але зверніть на те, що у Ів. 20:28 це ж саме слово вжито у богословському сенсі!

■ **«якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вказує на істинність речей з точки зору автора слів. Вона вірила, що хтось вкрав тіло Христа.

20:16 «Маріє! ... Раббуні!». В оригіналі — Міріам. Обидва терміни мають арамейське походження («по-єврейськи» — в оригіналі мається на увазі «по-арамейськи», пор. Ів. 5:2; 19:13,17,20). Очевидно Ісус звернувся до неї по імені так, як лише Він це робив. Він, швидше за все, так само зробив під час молитви по дорозі в Еммаус, коли йшов із двома учнями (пор. Лк. 24:30-31). Буква «і» в кінці слова «Раббуні» означає «мій Рабі», «мій Пане» або «мій учителю».

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЯВЛЕННЯ ІСУСА ПІСЛЯ ВОСКРЕСІННЯ

Ісус явився кільком людям для підтвердження Свого воскресіння.

1. жінкам біля гробу, Мт. 28:9
2. одинадцяти учням на зібранні в Галілеї, Мт. 28:16
3. Симону, Лк. 24:34
4. двом учням на дорозі до Еммауса, Лк. 24:15
5. учням в горниці, Лк. 24:36
6. Марії Магдалині, Ів. 20:15
7. десяти учням в горниці, Ів. 20:20
8. одинадцяти учням в горниці, Ів. 20:26
9. семи учням на березі Галілейського моря, Ів. 21:1
10. Кифі (Петру), 1Кор. 15:5
11. Дванадцяти (Апостолам), 1Кор. 15:5
12. 500 братам, 1Кор. 15:6 і Мт. 28:16-17
13. Якову (Своїй земній сім'ї), 1Кор. 15:7
14. усім Апостолам, 1Кор. 15:7
15. Павлу, 1Кор. 15:8 (Дії 9)

Очевидно, що деякі з цих явлень могли бути одним і тим самим явленням. Ісус хотів, щоб вони знали напевне, що Він живий!

20:17 NASB «Перестань триматися за Мене»

NKJV «Не тримайся за Мене»

NRSV «Не утримуй Мене»

TEV «Не утримуй Мене»

NJB «Не тримайся за Мене»

У перекладі KJV сказано «не доторкайся до Мене». Тут вжита форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ із ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що, зазвичай, вказує на припинення дії, яка була в процесі. Марія вже обхопила і тримала Ісуса! Тут немає жодної богословської проблеми стосовно того, чи можна було доторкатися до тіла Ісуса до Його вознесіння. У Ів. 20:27 Він дозволяє Хомі доторкнутися до Нього, а у Мт. 28:9 дозволяє жінкам триматися за Його ноги.

■ **«Я ще не зійшов».** Тут — форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Ісус не буде сходити на небо ще 40 днів після Свого воскресіння (пор. Дії 1:9).

■ **«іди до Моїх братів».** Воскреслий і прославлений Господь називає цих боягузливих людей Своїми «братами» (пор. Мт. 12:50).

■ **«Я йду».** Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Насправді це сталося пізніше — через сорок днів Його пробування з ними (Лк. 24:50-52; Дії 1:2-3). Іван продовжує використовувати вертикальний дуалізм «верх/згори» і «низ/знизу». Ісус прийшов від Отця (Його предвічне існування) та повернувся до Отця (прославлення).

■ **«до Отця Мого і Отця вашого».** Яка дивовижна заява! Однак, необхідно зауважити, що тут не мається на увазі, те, що синівство віруючих людей є таким самим, як Синівство Ісуса. Він є Єдиним Сином Небесного Отця (Ів. 3:16), який є Богом і людиною в повній мірі. Віруючі стають членами Його сім'ї лише через Нього. Він є одночасно Господом, Спасителем і нашим Братом!

20:18 Марія є також свідком (очевидцем)!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 20:19-23

¹⁹Коли ж був вечір того дня, першого дня тижня, і коли двері там, де знаходилися учні, були зачинені через страх перед іудеями, прийшов Ісус і став посередині, кажучи їм: «Мир нехай буде з вами». ²⁰І коли Він сказав це, то показав їм Свої руки і Свій бік. Тоді учні й зраділи, коли побачили Господа. ²¹Тоді Ісус знову до них сказав: «Мир нехай буде з вами; як Отець послав Мене, так і Я посилаю вас». ²²І коли Він сказав це, то подув на них, і сказав: «Прийміть Духа Святого. ²³Якщо ви простите комусь гріхи, то їхні гріхи їм простяться; якщо ви затримаете гріхи на комусь, то вони і

залишаться».

20:19 «Коли ж був вечір того дня». У євреїв день починався і закінчувався вечірними сутінками (пор. Бут. 1:5): це була неділя, шоста вечора.

■ **«першого дня тижня».** Неділя була першим робочим днем тижня так само, як зараз наш понеділок. Цей день став днем зібрання у Церкві на згадку воскресіння Ісуса. Він сам дав їм такий приклад, явившись Своїм учням у верхній кімнаті три неділі підряд (пор. Ів. 20:19,26; Лк. 24:36 і далі; Дії 20:7; 1 Кор. 16:2). Перше покоління віруючих продовжували збиратися у суботу у місцевих синагогах та в храмі у відповідні свідкові дні. Однак, рабини ввели «присягу з прокляттям», яка зобов'язувала членів синагоги відрікатися від Ісуса як Месії (це було введено після 70 р. н.е.). З того часу, вони покинули суботні служби, але продовжили зустрічатися один з одним у неділю, у день воскресіння, на згадку воскресіння Ісуса.

■ **«двері ... були зачинені».** Тут вжито ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ. Те, що слова вжиті в МНОЖИНІ, означає, що були замкнені двері і нагорі, і внизу. Ця деталь наведена в тексті для того, щоб (1) підкреслити увагу на самому з'явленні Ісуса або (2) показати їхній страх бути заарештованими.

■ **«учні».** Хоми тоді там не було. Крім десяти апостолів, там були присутні і інші учні (пор. Лк. 24:33).

■ **«Мир нехай буде з вами».** Це говорить про їхнє здивування і, можливо, страх. Ісус обіцяв їм дарувати мир (пор. Ів. 14:27; 16:33). Можливо, ця фраза відображає в собі єврейське привітання *shalom*. Ісус повторює це тричі (пор. Ів. 20:19,21,26).

20:20 «показав їм Свої руки і Свій бік». Іван більше звертає увагу на пробитий бік Ісуса, ніж інші автори-євангелісти (пор. Ів. 19:37; 20:25). Про Його ноги ніде не згадується, крім текстів Лк. 24:39 і Пс. 22:16. Прославлене тіло Ісуса несе в собі сліди від Його розп'яття (пор. 1 Кор. 1:23; Гал. 3:1).

■ **«Господа».** Тут цей титул повноправно вжито у його богословському сенсі, який пов'язаний із старозавітним іменем ЯХВЕ (пор. Вих. 3:14). Використання новозавітними авторами цього старозавітного титулу Бога Отця по відношенні до Ісуса було одним із способів підтвердження повноти божества Ісуса. Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

20:21 «як Отець послав Мене». Тут використано форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 17:18). У Церкви є доручення від Бога (пор. Мт. 28:18-20; Лк. 24:47; Дії 1:8). Місія, в яку посилаються віруючі, також містить в собі елемент самопожертвування (пор. 2 Кор. 5:14-15; 1 Ів. 3:16).

Іван використовує два різних терміни для слова «посилати», які у його текстах є синонімічними. Це чітко можна побачити у главі 8 Євангелія, де слово *reptō* вживається у значенні, що Отець послав Ісуса (пор. Ів. 8:16,18,26,29), тоді як *apostellō* використовується у Ів. 8:42. Це ж саме і в главах 5 і 6 Євангелія. Див. Спеціальна тема: «Посилати» (Apostellō).

20:22 «подув на них». Тут присутня гра слів, побудована на слові «дихнув». Єврейське *ruach* та грецьке слово *preita* можуть означати «дихати», «вітер» або «дух». Таке ж саме ДІЄСЛОВО використано у Септуагінті в Старому Заповіті для опису творчої діяльності Бога у Бут. 2:7, а також щодо повернення до життя Ізраїля в Єзек. 37:5,9. Слово «на них» стосуються більше широкої групи учнів Ісуса, ніж апостоли (пор. Лк. 24:33).

■ **«Прийміть Духа Святого».** Це форма — АКТИВНОГО АОРИСТА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Незрозуміло, як це співвідноситься із зісланням Духа на П'ятидесятницю. Ісус виконав все, що Він обіцяв учням, під час першої ж зустрічі. Це стосується того, що Ісус спорядив їх до нового служіння так само, як Дух Святий спорядив Його Самого під час хрещення. Цей вірш використовувався в ранньоцерковних диспутах стосовно того, від Кого сходить Дух Святий: від Отця чи від Отця і від Сина. Насправді, всі три Особи Трійці беруть участь у процесі відкуплення людства.

Джордж Ладд у праці «Богослов'я Нового Заповіту» [George Ladd, *A Theology of the New Testament*] дає

підсумок всім можливим інтерпретаціям цього фрагменту:

«Цей фрагмент викликає труднощі в контексті сходження Святого Духа на П'ятидесятницю, і їх можна вирішити одним із трьох способів: або Іван нічого не знав про П'ятидесятницю, і він подає цю історію так, що вона стає своєрідною П'ятидесятницею від Івана; або Святий Дух дійсно був дарований учням двічі; або подих Ісуса на учнів був алегоричною дією, яка вказувала на майбутнє реальне зішестя Святого Духа на П'ятидесятницю» (стор. 289).

Примітка № 24 у перекладі NET (стор. 1965) Біблії стверджує, що це місце відсилає до тексту Бут. 2:7 (Септуагінти). Як фізичне життя було дане у Бутті, так само і вічне життя дане у Новому Заповіті. Акцент на «подиху Божому» є паралельним до тексту Єзек. 37, де ЯХВЕ дарує нове життя Своїм людям через подих Духа.

20:23 «Якщо ви простите комусь гріхи». Тут присутні два УМОВНИХ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ зі СПОЛУЧНИКОМ *an* (який, зазвичай, використовується в УМОВНИХ РЕЧЕННЯХ ДРУГОГО ТИПУ), а не зі СПОЛУЧНИКОМ *eap*. Така змішана умовність у реченнях підсилює елемент випадковості, і стосується як тих, хто поширює Євангеліє, так і тих, хто відгукується на нею з вірою. Той, хто знає Євангеліє (добру вістку), той може її поширювати, а той, хто її чує, обирає для себе, чи приймати ці слова. Необхідно, щоб були присутні ці два аспекти разом. Цей вірш не дає жодних повноважень духовенству, але в ньому говориться про чудесно життєдайну силу кожного віруючого! Ця влада і сила проявлялися у місіонерському служінні сімдесяти учнів Ісуса під час Його життя.

■ **«то їхні гріхи їм простяться».** Ця граматична конструкція є ДОКОНАНИМ ВИДОМ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Наявність ПАСИВНОГО СТАНУ натякає на Боже прощення, яке доступне повною мірою через проповідання Радісної вістки. Віруючі володіють ключами від Царства Небесного (пор. Мт. 16:19), але лише тоді, коли вони користуються ними. Ця обітниця стосується Церкви в цілому, а не окремих віруючих. З богословської точки зору, вона подібна до обітницю щодо «зв'язування та розв'язування» у Мт. 18:18.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 20:24-25

²⁴Але Хома, один із дванадцяти, знаний як Близнюк, не був тоді з ними, коли прийшов Ісус. ²⁵І говорили йому інші учні: «Ми бачили Господа!». Але він сказав до них: «Поки я не побачу слідів від цвяхів на Його руках і не вкладу пальця свого в місце від цвяхів, і не вкладу руки своєї в Його бік, я не повірю».

20:14 «Але Хома, один із дванадцяти, знаний як Близнюк, не був тоді з ними, коли прийшов Ісус». Грецьке слово «*Didymus*», яке вжите у цьому вірші, буквально означає «близнюк» (пор. Ів. 11:16). Часто люди намагаються використати це місце для того, щоб описати Хому як невіруючого (такого, що постійно сумнівається), але не забувайте, що сказано про нього у Ів. 11:16. Про Хому у Євангелії від Івана гадується набагато частіше, ніж у інших Євангеліях (пор. Ів. 11:16; 14:5; 20:24,26,27,28,29; 21:2).

20:25 «Поки... я не повірю». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ з сильним ПОДВІЙНИМ ЗАПЕРЕЧЕННЯМ: «я в жодному випадку не повірю в це поки не побачу і не пощупаю». Ісус віднісся до цього бажання з розумінням. Він формував віру у Своїх учнях завдяки (1) Своїм чудесам та (2) Своїм пророцьким передбаченням. Радісна вістка Ісуса була настільки радикально новою, що Він давав певний час учням для того, щоб вони осмислили та засвоїли євангельські висновки твердження та висновки.

■ **«слідів».** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СЛІДИ/МІТКИ (TUPOS)

Слово *typos* має широкий семантичний обсяг.

1. Мултон та Міліган, «Словник грецького Нового Заповіту» (Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*), стор. 645
а. зразок

- б. план
 - в. форма або спосіб написання
 - г. постанова або рескрипт
 - д. вирок або рішення
 - е. модель людського тіла як жертвоприношення по обітниці божеству, яке зцілює ж. ДІСЛОВО вживається в значенні забезпечувати виконання постанов закону
2. Лоув та Найда, «Грецько-англійський лексикон» (Louw and Nida, Greek-English Lexicon), том 2, стор. 249
- а. рана (пор. Ів. 20:25)
 - б. зображення (пор. Дії 7:43)
 - в. зразок (пор. Євр. 8:5).
 - г. приклад (пор. 1Кор. 10:6; Фил. 3:17)
 - д. образ (пор. Рим. 5:14)
 - е. такий (пор. Дії 23:25)
 - ж. зміст (пор. Дії 23:25)
3. Гаролд К. Мултон, «Переглянутий аналітичний грецький лексикон» (Harold K. Moulton, The Analytical Greek Lexicon Revised), стор. 411
- а. удар, відбиток, знак (пор. Ів. 20:25)
 - б. зображення
 - в. образ (пор. Дії 7:43)
 - г. формула, схема (пор. Рим. 6:17)
 - д. форма, зміст (пор. Дії 23:25)
 - е. фігура, копія (пор. 1Кор. 10:6)
 - ж. передчуттєва фігура, тип (пор. Рим. 5:14; 1Кор. 10:11)
 - з. типовий зразок (пор. Дії 7:44; Євр. 8:5)
 - и. моральний зразок (пор. Фил. 3:17; 1Сол. 1:7; 2Сол. 3:9; 1Тим. 4:12; 1Петр. 5:3)

Пам'ятайте, що лексикон не визначає значення слів; воно визначається лише вживанням конкретного слова в даному реченні або абзаці (тобто контекстом). Стережіться, щоб не надавати слову сталого визначення і не тлумачити його так в кожному випадку його вживання в Біблійному тексті. Значення визначає контекст, контекст і ще раз контекст!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 20:26-29

²⁶Через вісім днів знову зібралися Його учні, і Хома був разом з ними. Пришов Ісус, коли двері були зачиненими, і став посередині і сказав: «Мир *нехай* буде з вами». ²⁷Тоді Він сказав до Хоми: «Простягни свого пальця і поглянь на Мої руки; простягну свою руку і поклади її на Мій бік; і не будь невіруючим, але будь віруючим». ²⁸Хома відповів і сказав до Нього: «Господь мій і Бог мій!». ²⁹Ісус відповів йому: «Ти повірив, бо побачив Мене? Блаженні є ті, хто не бачили, але *все* *ж* увірвали».

20:26 «Через вісім днів». Це єврейська ідіома на позначення тижня. Таким чином, це був уже інший недільний вечір. Ісус являвся Своїм учням у верхній кімнаті (в домі, можливо, Івана Марка) три недільних вечори підряд. На основі цього серед християн і виникла традиція поклоніння в неділю. Див. коментар до Ів. 20:19.

20:27 «не будь невіруючим, але будь віруючим». Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО СЕРЕДНЬОГО (ДЕПОНЕНТУ) СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, яка вказує на переривання дії, яка вже перебуває в процесі реалізації. Кожен віруючий є дивною сумішшю сумнівів і віри!

20:28 В богословському значенні визнання віри Хомою пов'язано з текстом Ів. 20:17. Це визнання могло мати старозавітне підґрунтя, адже коли титули ЯХВЕ *Elohim* (пор. Бут. 2:4) зустрічаються разом, їх перекладають як «Господь Бог». Ісус повністю приймав подібне вражаюче підтвердження Своєї божественності. Євангеліє від Івана, вже починаючи з Ів. 1:1, стверджує, що Ісус із Назарету є Богом.

Сам Ісус декілька разів заявляв про Свою божественність у Євангелії від Івана (пор. Ів. 8:58; 10:30; 14:9; 20:28); це стверджує також і автор Євангелія в Ів. 1:1,14-18; 5:18. Крім того, інші біблійні автори теж чітко говорять про божественність Ісуса (пор. Дії 20:28; Рим. 9:5; Фил. 2:6-7; Кол. 1:15-17; 2 Сол. 1:12; Тит 2:13; Євр. 1:8; 2 Петр. 1:1,11; 1 Ів. 5:20).

20:29 Перша речення цього вірша може бути твердженням або запитанням, яке очікує відповіді «так». Граматична структура цього речення є дещо двозначною для тлумачення. Благословіння тут схоже за змістом до того, що в тексті Ів. 17:20 (пор. 1 Петр. 1:8).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 20:30-31**

³⁰Таким чином, багато інших знамен вчинив Ісус в присутності своїх учнів, які не записані у цій книзі; ³¹а ці записані, щоб ви увірували, що Ісус є Христос, Син Божий, і щоб, увірувавши, ви мали життя в ім'я Його.

20:30 Очевидно, що в Ів. 20: 30-31 розкрита основна тема та мета написання Євангелія! Це — євангелізаційних трактат! Автори-євангелісти мали право та богонатхненну здатність обирати, систематизувати, адаптовувати та підвести підсумок щодо опису діянь та наведення слів Ісуса для того, щоб чітко передати цільовій аудиторії — євреям, римлянам і язичникам — великі істини про Ісуса. Новий Заповіт не є чимось на кшталт християнського Талмуду.

Карл Ф. Х. Генрі у вступній статті «Авторитет та богонахненність Біблії» до «Біблійного коментаря для інтерпретатора», том 1 [Carl F. H. Henry, “The Authority and Inspiration of the Bible” in *The Expositor’s Bible Commentary*, Vol. 1] говорить:

«Біблія не ставить собі за мету представити повну хронологію подій, пред’являючи опис створення світу чи історії відкуплення, яка включає в себе розповідь про боговтілення. Однак, ціль біблійних текстів полягає, безсумнівно, в тому, щоб дати людині все необхідне і достатнє для її спасіння через відкуплення та смирення службу її Творцеві. І хоча біблійні автори часто розглядають дії Бога щодо спасіння під різним кутом зору і для різних цілей, все, що вони нам розповідають, є надійним і адекватним. Для Матвія хронологія служіння Ісуса не є настільки важливою в порівнянні з тематичною систематизацією Його служіння, яка є корисною для навчання. Лука багато чого пропускає з того, що вже є у Марка, для того, щоб надати своїй розповіді вигляду упорядкованого катехізису, який складається із настанов і доктрин (пор. Ів. 1:4). Іван відкрито коментує принцип обрання, який лежить в основі четвертого Євангеліє (Ів. 20:30,31)» (стор. 27-28).

■ **«багато інших знамен вчинив Ісус в присутності своїх учнів».** Слово «знамена» можна розуміти по-різному:

1. знамен, що Він дійсно живий:
 - а. те, що вони торкалися Його ран
 - б. те, що Він їв разом з ними (пор. Лк. 24:43)
2. окремі незаписані знамена, які Він вчинив у верхній кімнаті у їхній присутності
3. знамена з посиланням на діяння Його земного життя (акцент на минулих чудесах і діях), через які учні і написали Євангелія (пор. Лк. 24:46-48).

**20:31 NASB, NKJV, TEV, NJB «щоб ви увірували»
NRSV «щоб ви прийшли до віри»**

В деяких ранніх грецьких рукописах (P⁶⁶, x^{*}, B²), а також в грецьких текстах, які використовував Оріген, вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ УМОВНОГО СПОСОБУ, яка означає, що Іван це написав для того, щоб заохотити віруючих продовжити перебувати у вірі.

Інші грецькі унікальні рукописи (напр., xi², A, C, D, L, N, W) мають форму АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ, яка означає, що Іван це писав до невіруючих. UBS⁴ використовує текст з АОРИСТОМ, але надає йому рейтинг «С» (важко визначити). В цьому вірші міститься ціль написання Євангелія. Ця праця Івана, як і інші Євангелії, є євангелізаційним трактатом.

■ **«Христос».** Це грецький переклад єврейського слова «Месія», яке буквально означає «Помазаник». Месія був старозавітним потомком Давида, який, згідно з пророцтвом, мав принести новий вік

праведності. Ісус з Назарету (пор. Ів. 1:45) і є іудейським Месією (пор. Ів. 11:27).

Цей титул по відношенні до Ісуса вже був використаний майже на самому початку Євангелія (пор. Ів. 1:41). Однак, серед язичників» стало нормою використання по відношенні до Ісуса титулу «Господь», не «Месія» (пор. Рим. 10:9-13; Фил. 2:9-11).

У концепції «Месії» був есхатологічний зміст, зокрема: (1) цей термін для фарисеїв ніс в собі певні політичні і націоналістичні очікування; і (2) в іудейській апокаліптичній літературі месіанство включало в себе космічні, універсальні очікування.

■ **«Син Божий».** Цей титул досить скупо використовується у Синоптичних Євангеліях (можливо, через те, що язичники могли його невірно зрозуміти), але в текстах Івана він зустрічається вже на самому початку Євангелія (пор. Ів. 1:14,34,49). Для Івана це був один із способів, щоб підкреслити унікальні відносини між Ісусом і Богом Отцем (використання *huios*). Іван використовує подібні сімейні метафори по-різному:

1. як власне сам титул
2. у зв'язку із поняттям «єдиний» / «єдинородний» (*monogenēs*, пор. Ів. 1:18; 3:16; 1 Ів. 4:9)
3. у сполученні із використанням титулу «Отець» (пор. Ів. 20:17).

Див. Спеціальна тема: Син Божий

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Хто, коли і чому прийшов до гробниці?
2. Чому учні не очікували воскресіння? Чи, все ж таки, хтось чекав?
3. Чому Марія не впізнала Ісуса?
4. Чому Ісус сказав Марії не утримувати Його?
5. Поясніть сенс тексту Ів. 20:22-23 своїми словами.
6. Чи справедливо називати Хому людиною, що сумнівається («Хомою невіруючим»)?
7. Дайте визначення слову «вірити»/«вірувати» так, як воно розумілося у дні Ісуса, а не як його розуміють сьогодні.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА. ГЛАВА 21

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Явлення Ісуса сімом учням 21:1-14	Сніданок на березі моря 21:1-14	Епілог 21:1-3 21:4-8 21:9-14	Ісус являється сімом учням 21:1-3а 21:3б-5а 21:5б 21:6 21:7-10 21:11-14	Явлення на березі озера Тиверіадського 21:1-3 21:4-8 21:9-14
Ісус і Петро 21:15-19	Ісус відновлює Петра 21:15-19	21:15-19	Ісус і Петро 21:15а 21:15б 21:15в-16а 21:16б 21:16в-17а 21:17б 21:17в-19	21:15-19
Ісус і Його улюблений учень 21:20-23 21:24 21:25	Улюблений учень і його книга 21:20-25	21:20-23 21:24-25	Ісус та інший учень 21:20-21 21:22 21:23 21:24 Висновок 21:25	21:20-23 Другий висновок 21:24 21:25

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-25

- А. Існує немало суперечок стосовно того, чи є глава 21 додатком до Євангелія від Івана, адже, швидше за все, Євангеліє закінчується віршем Ів. 20:31. Однак, не існує жодного грецького манускрипту, в якому не було б цієї 21 глави.
- Б. Часто думають, що текст Ів. 21:25 є пізньою вставкою, тому що в деяких рукописах текст Ів. 7:53 — 8:11 вставлений після Ів. 21:24. Крім того, в древньому Синайському манускрипті переписувач спочатку пропустив Ів. 21:25, а потім для того, щоб його вставити, він стер частину оригінального

орнаменту (*Colophon*).

В. І хоча глава 21 не є невід'ємною частиною Євангелія від Івана, без сумнівів, вона з'явилася з-під пера апостола. В цьому тексті містяться відповіді на два важливих для ранньої церкви запитання:

1. чи був Петро відновлений у своєму апостольському статусі?
2. як відноситися до легенди про довголіття Івана?

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:1-3

¹Після цього Ісус з'явився знову учням біля моря Тиверіадського, і Він явив *Себе* так. ²Симон Петро і Хома, названий Близнюком, і Натанайл з Кари Галілейської, і *сини* Заведєя, і двоє інших з Його учнів були разом. ³Симон Петро сказав до них: «Я йду ловити рибу». І сказали вони до нього: «Ми теж підемо з тобою». Вони вийшли і сіли на човен; і не впіймали нічого ночі тієї.

21:1 «біля моря Тиверіадського». Місто Тиверіада була римською адміністративною столицею Галілеї. Ця водойма була відома також як «Галілейське море» (пор. Ів. 6:1), «Генісаретське озеро» (пор. Мт. 14:34; Мр. 6:53; Лк. 5:1), а в Старому Заповіті — як «озеро Кінерет» (пор. Чис. 34:11; Повт. Зак. 3:17; Іс. Нав. 11:2; 12:3; 13:27; 19:35; 1 Цар. 15:20).

■ **«Він явив Себе так».** В цього ДІЄСЛОВІ є відтінок «відкрити/явити щось повністю або чітко» (пор. Ів. 1:31; 2:11; 7:4; 9:3; 1 Ів. 1:2; 2:28; 3:2; 4:9). У Євангелії від Матвія зображено зустріч у Галілеї, яка відбувалася на горі (пор. Мт. 26:32; 28:7,10,16), і де було дане «Велике Доручення». У Євангелії від Івана Ісус явився на березі моря Тиверіадського. В цій розповіді Ісус дає відповіді на два запитання, які хвилювали ранню церкву:

1. чи був Петро відновлений у своєму статусі як апостольський лідер?
2. як відноситися до легенди, що Іван не помре до приходу Ісуса?

21:2 «Хома, названий Близнюком». Див. Спеціальна тема: Імена апостолів. Очевидно, що сім апостолів із одинадцяти пішли ловити рибу.

■ **«сини Заведєя».** Тут говориться про Якова (Якоба) та Івана (Йоханана, пор. Мт. 4:21). Ніхто з них двох не згадується в Євангелії від Івана по імені.

21:3 «Симон Петро сказав до них: “Я йду ловити рибу”». Тут форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Є декілька теорій стосовно пояснення цієї риболовлі:

1. це був один із способів відпочити та згаяти час до призначеної зустрічі з Ісусом (пор. Мт. 26:32; 28:7,10)
2. це була можливість заробити гроші
3. у Петра було бажання повернутися назад до рибальства.

Ця глава дуже схожа на 5 главу Євангелія від Луки.

■ **«і не впіймали нічого ночі тієї».** Зверніть увагу на те, що ці мужі, які могли зцілювати хворих і виганяти демонів, не володіли силою творити чудеса в усіх повсякденних ситуаціях свого життя. ДІЄСЛОВО, яке використано тут по відношенні до риболовлі, більше ніде не зустрічається у Новому Заповіті. Зазвичай, його використовували для опису арешту людини.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:4-8

⁴І коли уже наставав ранок, Ісус став на березі; але учні не впізнали, що то був Ісус. ⁵І сказав Ісус до них: «Діти, хіба у вас немає риби, чи не так?». Вони відповіли Йому: «Ні». ⁶І сказав Він до них: «Закиньте сіть по праву сторону човна, і у вас буде *улов*». І закинули вони сіті, і уже не могли вони витягнути її через велику кількість риби. ⁷Тому той учень, якого любив Ісус, сказав до Петра: Це — Господь». Коли ж Симон Петро почув, що це Господь, він накинув на себе верхній одяг (бо він був

роздягнутий *через роботу*), і кинувся в море. ⁸А інші учні приплили в невеликому човні, бо вони були недалеко від землі (всього лише біля ста ярдів), тягнучи сіті, *повні риби*.

21:4 «але учні не впізнали, що то був Ісус». Є декілька пояснень стосовно того, чому учні не впізнали Ісуса:

1. було ще надто темно
2. Він був надто далеко
3. вони були дуже втомлені
4. Ісус виглядав дещо інакше (пор. Ів. 21:12; Мт. 28:16-17; Лк. 24:13 і далі)
5. божественна дія не дозволила їм впізнати Ісуса (пор. Лк. 24:16)

21:5 «Діти». Це слово-метафора. У Новому Заповіті зустрічають два слова, які виражають поняття «маленькі діти». Слово *paidion*, яке використано в цьому вірші, зустрічається набагато менше слова *teknion*, яке зазвичай використовується у Євангелії від Івана та Першому соборному посланні Івана, і суттєво відрізняється від останнього. Слово *paidion* зустрічається лише в Ів. 4:49; 16:21 і тут. Схоже на те, що ці слова використовують як синоніми у Першому соборному посланні Івана: *paidion* в тексті 1 Ів. 2:13,18, а *teknion* — в 1 Ів. 2:1,12,28.

▣ «**хліба у вас немає риби**». Насправді грецьке слово, яке вжито тут (*prosphegion*), означає будь-яку їжу, яку можна їсти із хлібом, але в цьому контексті його варто перекласти як «риба». Це запитання з граматичної точки зору передбачає відповідь «ні».

21:6 У цій ситуації Ісус діяв так само, як і тоді, коли Він вперше закликав їх до служіння (пор. Лк. 5:1-11). Для цієї глави характерно (див. коментар до Ів. 21:15) вживання двох різних грецьких термінів для позначення човна: *plouion* в Ів. 21:3 і 6 та *plouaron* (маленький човен) у Ів. 21:8. Подібне літературне різноманіття термінів демонструється у цій главі декілька разів.

21:7 «Тому той учень, якого любив Ісус». Тут мається на увазі автор Євангелія, апостол Іван (пор. Ів. 13:23; 20:2,3,8; 21:20). Іван жодного разу не згадується у Євангелії на ім'я.

▣ **NASB** «він накинув на себе верхній одяг (бо він був роздягнутий *через роботу*)»

NKJV «Надягнув свій верхній одяг (бо зняв його)»

NRSV «він надягнув частину одягу, бо був нагим»

TEV «він обмотав свій верхній одяг на собі (бо він зняв свій одяг)»

NJB «Петро обв'язав свій верхній одяг на собі (бо на ньому нічого не було)»

У Палестині першого століття н.е. люди носили верхню накидку та довгий натільний одяг. Петро скинув свою верхню накидку і закотив натільний одяг до поясу.

▣ «**Це — Господь**». Слово *kurios* по-грецьки означає «пан», «добродій», «хазяїн», «володар», «Господь». В одних місцях це слово вживається просто як ввічливе звертання, але в інших місцях воно служить богословським підтвердженням божественності Ісуса. В цьому контексті мається на увазі, що рибаки впізнали, що Той, хто на березі, є прославлений, воскреслий Господь!

Такий переклад цього слова бере свої початки із Старого Заповіту, де саме ім'я ЯХВЕ перекладалося саме як Господь. Причина полягала в тому, що євреї боялися вимовляти вголос це заповітне ім'я Бога, тому вони замінили його іншим єврейським словом *Adonai*, яке відповідає грецькому терміну *kurios*. Див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога.

«Господь» — це титул понад усі імена (Фил. 2:9-11). Воно було частиною визнання віри перед хрещенням — «Ісус є Господь» (пор. Рим. 10:9-13).

21:8 «інші учні». Очевидно, що всі найближчі до Ісуса учні пішли разом з Петром та Іваном ловити рибу для того, щоб вони могли заробити трохи грошей (вони вже не могли покладатися на жінок, які ходили разом з Ісусом).

▣ «**сіті, повні риби**». Навіть все ще в цей час Ісус:

1. допомагав учням укріпитися у вірі

2. забезпечував їхні потреби
3. переконував їх у Своїму воскресінні та Своїй владі (в супереч законам природи).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:9-14**

⁹Коли ж вони зійшли на землю, то вони побачили багаття на деревному вугіллі, вже *розкладене*, і рибу, що лежала на ньому, і хліб. ¹⁰Ісус сказав до них: «Принесіть трохи риби, яку ви впіймали». ¹¹Симон Петро пішов і витягнув сіті на землю, повні великої риби, числом сто п'ятдесят три; і хоча їх було так багато, але сіті не порвались. ¹²Ісус сказав до них: «Підходьте і снідайте». Ніхто з учнів уже не запитував Його: «Хто ти?», бо знали, що це був Господь. ¹³Ісус підійшов і взяв хліб, і дав *його* їм, і так само рибу. ¹⁴Це вже третій раз, коли Ісус явився учням після того, як Він воскрес із мертвих.

21:9 «багаття на деревному вугіллі, вже *розкладене*, і рибу, що лежала на ньому, і хліб». Ціль цієї ранньої трапези було братерське спілкування та богословські роздуми. Богословський зміст цієї історії полягає у наступному:

1. Це місце пов'язане із історією про зречення Петра біля іншого багаття (пор. Ів. 18:18). Цей термін зустрічається лише тут і там.
2. Євангеліє від Івана, а також Перше послання Івана були написані для боротьби з ересю гностицизму, яка заперечувала наявність справжньої людської природи у Ісуса-Месії. А в цьому ж місці Ісус саме їв з учнями.

21:10 У цьому фрагменті використовуються два різних слова для позначення риби: (1) в Ів. 21:9,10,13 — *opsarion* (маленька риба) і (2) в Ів. 21:6,8,11 — *ichthus* (велика риба). Однак, видається, що у цьому контексті ці слова є взаємозамінними.

21:11 «сто п'ятдесят три». Відповідно до контексту, ці числа не несуть в собі якогось символічного значення; це просто деталь розповіді очевидця подій. Однак, подібні неприйнятні тенденції щодо алегоризації усіх чисел у Писанні, які існували вже в первісній церкві, нав'язували цьому віршу наступний сенс:

1. Кирило говорив, що число 100 вказує на язичників, число 50 — на іудеїв, а число 3 — на Трійцю.
2. Августин стверджував, що це число вказує на Десять заповідей та 7 дарів Святого Духа, що в сумі дає число 17. А сума всіх чисел від 1 і до 17 і є 153. Августин говорив, що це число було загальною кількістю тих, хто прийшов до Христа через Закон і благодать.
3. Ієронім говорив, що це було 153 видів різної риби, що, в свою чергу, символічно показує, що до Христа приходять різні народи.

Подібний алегоричний метод тлумачення говорить лише про кмітливість коментатора, і зовсім не розкриває оригінального задуму богонатхненного автора.

▣ «і хоча їх було так багато, але сіті не порвались». Це або натяк на чудо, або ще одна деталь розповіді від очевидця подій.

21:14 «Це вже третій раз, коли Ісус явився учням». Це, швидше за все, посилення на дві попередні розповіді про явлення Ісуса, записані в Ів. 20.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:15-19**

¹⁵І коли вони поснідали, Ісус сказав до Симона Петра: «Симоне, *сину* Івана, чи ти любиш Мене більше цих?». ¹⁶Він сказав йому: «Так, Господи; Ти знаєш, що Я люблю тебе». Він сказав йому: «Опікай ягнят Моїх». І знову вдруге Він сказав до нього: «Симоне, *сину* Івана, чи ти любиш Мене?». Він сказав йому: «Так, Господи; Ти знаєш, що Я люблю Тебе». Він сказав йому: «Паси овець Моїх». ¹⁷І втретє Він сказав до нього: «Симоне, *сину* Івана, чи ти любиш Мене?». І засмутився Петро, що Він сказав йому втретє: «Чи ти любиш Мене?». І сказав він до Нього: «Господи, Ти знаєш все; Ти знаєш, що Я люблю Тебе». Ісус сказав йому: «Опікай овець Моїх. ¹⁸По правді, по правді кажу Я тобі: коли ти був молодшим, то ти сам підперезувався і ходив, куди ти хотів; але коли ти

постарієш, то простягнеш руки, і хтось інший підпереже тебе і поведе, куди ти не захочеш піти». ¹⁹Це ж сказав Він, даючи зрозуміти, якою смертю він прославить Бога. А коли Він це сказав, то промовив до нього: «Йди за Мною!».

21:15 «Симоне, сину Івана». Зверніть увагу, що Ісус не називає його тут «Симон Петро»; цей чоловік є будь-ким, але не каменем!

У рукописах зустрічаються текстуальні відмінності стосовно того, як звали батька Симона:

1. Іван — $\kappa\iota^1$, B, C*, D, L W
2. Йона — A, C²
3. ім'я взагалі пропускається — χ^* .

UBS⁴ дає першому варіанту тексту рейтинг «B» (майже точно), так само як у Ів. 1:42 (P⁶⁶, P⁷², χ , B*, L, W).

☐ **«любиш... любиш... любиш».** Такий трикратний повтор слів, без сумніву, пов'язаний з трикратним відреченням Петра у дворі Первосвященника (пор. Ів. 18:17,25,27). В цьому тексті зустрічається багато контрастних паралельних моментів:

1. любити (*phileō*) — любити (*agapaō*)
2. ягнята — вівці
3. знати (*ginoskō*) — знати (*oida*).

Існує багато дискусій стосовно того, чи все це є літературним прийомом автора, чи навпаки — всі ці контрастні поняття були використані з певним наміром. Іван часто використовує мовне різноманіття в тексті, особливо у цій главі (по 2 різних слова для позначення понять «діти», «човен» та «риба»). Судячи по цьому контексту, деяка різниця між грецькими термінами *agapaō* та *phileō* все ж таки існує, однак непотрібно акцентувати на цьому надмірну увагу, оскільки у грецькому койне ці слова були синонімами (пор. Ів. 3:35; 5:20; 11:3,5).

☐ **«чи ти любиш Мене більше цих».** В цьому реченні незрозуміло, що є предметом запитання з точки зору його синтаксису. Дехто вважає, що тут мається (маються) на увазі:

1. риболовля як професійна діяльність учнів
2. попередні заяві Петра про те, що він любить Ісуса більше, ніж інші учні (пор. Мт. 26:33; Мр. 14:29 та Ів. 13:37)
3. те, що хто хоче бути першим, має бути слугою для всіх (пор. Лк. 9:46-48; 22:24-27).

☐ **«Опікай ягнят Моїх».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Всі три повеління Ісуса мають однакову граматичну форму (Ів. 21:16 і 17), але дещо інші слова («паси овець Моїх» — «опікай овець Моїх»).

21:17 «Господи, Ти знаєш все». Петро вчиться говорити не з поспіхом. Цим він демонструє хороше засвоєння богослов'я (пор. Ів. 2:25; 6:61,64; 13:11; 16:30).

☐ **«Ти знаєш, що Я люблю Тебе».** Грецьке слово «знати» відрізняється у текстах Ів. 21:16 (*oida*) і 21:17 (*oida* та *ginoskō*). Точна причина такої відмінності невідома; можливо, це просто показує словесне різноманіття мови.

21:18 «простягнеш руки». Можливо, це був фразеологізм (ідіома), яка використовувалася (1) у ранній церкві та (2) в грецькій літературі для позначення «розп'яття».

21:19 «даючи зрозуміти, якою смертю він прославить Бога». Передання стверджує, що Петро помер, розп'ятий головою донизу. Євсевій у своїй праці «Історія Церкви» (Т. 3:1) пише: «Вважають, що Петро навчав у Понті, Галатії, Віфінії, Кападокії та Азії іудеям у розсіянні (в діаспорі). Перебуваючи у Римі, він був розп'ятий вниз головою на його прохання». Див. коментар до Ів. 1:14.

☐ **«Йди за Мною».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, так само як і в Ів. 21:22. Ці слова пов'язані з відновленням статусу Петра та повторним підтвердженням того, що він був покликаний до лідерського служіння (пор. Мт. 4:19-20).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:20-23**

²⁰Петро, оглянувшись, побачив учня, якого любив Ісус, що йшов за *ними*; того самого, який нахилився назад до Його грудей під час вечері і сказав: «Господи, хто ж той, хто зрадить Тебе?». ²¹І Петро побачив його і сказав до Ісуса: «Господи, а що ж ним?». ²²Ісус сказав до нього: «Якщо Я хочу, щоб він залишався, допоки Я прийду, що тобі *до цього*? Ти йди за Мною». ²³Через це і поширилося це слово між братами, що цей учень не помре; але ж Ісус не сказав, що він не помре, але *лише*: «Якщо Я хочу, щоб він залишався, допоки Я прийду, що тобі *до цього*?».

21:20 «учня, якого любив Ісус». Цей текст пов'язаний із місцем у Ів. 13:25. Чому Іван говорив про себе в такій загадковій манері, залишається незрозумілим (пор. Ів. 13:23; 19:26; 20:2; 21:7,20). Можливі наступні пояснення:

1. у традиційних іудейських творах першого століття автор, як правило, не називав сам себе по імені у тексті
2. Іван був молодим, коли став послідовником Ісуса
3. Іван був єдиним апостолом, який залишався з Ісусом під час всіх судів та розп'яття.

21:22 «Ісус сказав до нього: “Якщо Я хочу, щоб він залишався, допоки Я прийду, що тобі *до цього*?”». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Нам потрібно пам'ятати, що ми самі відповідаємо за використання власних духовних дарів та здійснення свого служіння, і нам не варто перейматися, що Бог приготував для інших! Можливо, саме це і є причиною, чому Іван додав до свого тексту главу 21 — для того, щоб зберегти християн від непорозумінь у цьому питанні. Можливо, існували ранні плітки (можливо, гностичного характеру), що Іван мав дожити до Другого пришествя Христа (насправді, Іван говорить про *Parousia*, пор. 1 Ів. 3:2).

■ **«йди за Мною».** Ця фраза фактично підсумовує особистий характер запрошення, що міститься у Євангелії від Івана (пор. Ів. 1:43; 10:27; 12:26; 21:19,22). В цих словах підкреслюється особистісний характер Євангелія, тоді як у словах «для того, щоб увірували» — його змістове наповнення.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:24**

²⁴Він і є тим учнем, який свідчить про це, і який написав все це; і ми знаємо, що це свідчення є правдиве.

21:24 «написав все це». Що тут мається на увазі: (1) текст Ів. 21:20-23; (2) текст всієї 21 глави; чи (3) все Євангеліє від Івана? Точної відповіді на це запитання немає.

■ **«ми знаємо, що це свідчення є правдиве».** Невідомо, кого саме Іван має на увазі, використовуючи ЗАЙМЕННИК «ми». Очевидно, що інші люди також покликані до того, щоб підтвердити істинність Євангелія від Івана. Можливо, автор говорить про ефеських пресвітерів. Саме в Ефесі Іван жив, служив та помер. Передання ранньої церкви говорить, що саме ефеські церковні служителі переконували Івана написати своє власне Євангеліє, оскільки всі інші апостоли вже померли і почало з'являтися багато різних ересей щодо Ісуса. Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:**ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІВАНА, 21:25**

²⁵Є ще багато чого іншого, що вчинив Ісус; але якби про все це писати детально, то я вважаю, що навіть весь світ не вмiстив би всіх книг, які були б написані.

21:25 Стосовно тексту вірша Ів. 21:25 є багато суперечок: (1) у декількох рукописах текст Ів. 7:53 — 8:11 вставлений між 24 і 25 віршами цієї глави; (2) в Синайському манускрипті (Ⲙ) переписувач стер частину оригінального орнаменту (*Colophon*) та вставив замість неї текст Ів. 21:25. Це відкриття було зроблено під час дослідження рукопису за допомогою ультрафіолетового випромінювання у Британському музеї. Цей вірш нам чітко показує, що автори-євангелісти були вибірковими стосовно того, що вони записували. Основне питання герменевтики було таким: чому вони записали все це саме таким чином, а не поспішили

об'єднали разом всі чотири Євангелія? (див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» [Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*]).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чим глава 21 Євангелія від Івана схожа на главу 5 Євангелія від Луки?
2. Чому учні не відразу впізнали Ісуса?
3. Хто був учнем, якого Ісус любив?
4. Чому Ісус тричі запитував Петра, чи він любить Його?
5. Чи говорив Ісус про те, що Іван буде жити до тих пір, поки Він прийде знову?
6. Про кого говориться у вірші Ів. 21:24?
7. Чи є текст Ів. 21:25 оригінальним?

ВСТУП ДО ПЕРШОГО ПОСЛАННЯ ІВАНА

УНІКАЛЬНІСТЬ ЦІЄЇ КНИГИ

- А. Перше послання Івана не є особистим листом чи посланням до однієї церкви; це більше «схвильований службовий лист зі штабу» (соборне послання):
1. В посланні немає традиційного вступу (від кого цей лист і для кого)
 2. В посланні немає особистих вітань або заключних слів.
- Б. В посланні немає згадок будь-яких імен, що є досить незвично. Такий стиль письма зустрічається лише у тих книгах, які були написані до багатьох церков (наприклад, Послання до ефесян та Послання Якова). Судячи по цьому, очевидно, що Перше послання Івана було написано до віруючих, які зіштовхнулися з внутрішньоцерковною проблемою лжеучителів (гностицизм).
- В. Цей лист є сильним богословським трактатом, який підтверджує:
1. Центральне місце Ісуса
 - а. Бога та людини у всій Його повноті
 - б. те, що спасіння приходить через віру в Ісуса Христа, а не через містичний досвід або таємні доктрини (лжеучителів)
 2. Критерії християнського стилю життя (три тести на підтвердження істинного християнства)
 - а. братерська любов
 - б. послух
 - в. несприйняття гріховного світового порядку
 3. Упевненість в тому, що вічне спасіння походить через віру в Ісуса із Назарету (два синоніми дієслова «знати» вжито у Посланні 27 разів)
 4. Як розпізнати лжеучителів.
- Г. З точки зору мовної складності тексти Івана (і особливо його Перше послання) можна охарактеризувати найпростішим варіантом грецького койне (в порівняно з іншими новозавітними книгами), однак в його працях, як ні в кого іншого, розкриваються глибини вічних і незмінних Божих істин в Христі Ісусі (тобто, Бог є Світло — 1 Ів. 1:5; Бог є Любов — 1 Ів. 4:8,16; Бог є Дух — Ів. 4:24).
- Д. Можливо, що Перше послання Івана було супровідним листом до його Євангелія. Передумовою написання обох книг була ересь гностицизму, розповсюджена в першому столітті. Якщо у Євангелію основний акцент був на благовісті для невіруючих, то Перше послання було написано вже до віруючих (тобто до учнів).
Відомий коментатор Б.Ф. Весткотт (B. F. Westcott) говорив, що Євангеліє від Івана підтверджує божественність Ісуса, а Перше послання Івана — Його людськість. Ці книги йдуть пліч-о-пліч!
- Е. Іван пише, використовуючи чорно-білі (контрастні) поняття. Такий стиль письма є характерним для рукописів Мертвого моря, а також для творів лжеучителів-гностиків. Структурно літературний дуалізм у Першому посланні Івана виражається як через словесні образи (світло і темрява), так і стилістичні форми (негативне твердження разом із позитивним). Це і відрізняє Послання від Євангелія, адже в останньому присутній вертикальний дуалізм (Ісус — згори, всі люди — знизу).
- Ж. Дуже важко скласти якийсь структурований план Першого послання Івана через те, що Іван періодично повторює одні і ті самі теми. Ця книга нагадує гобелен істин, сплечених разом у візерунок, який постійно повторюється (див. Білл Гендрікс «Килим із істини: Послання Івана» [Bill Hendricks, *Tapestries of Truth, The Letters of John*]).

АВТОР

- А. Питання щодо авторства Першого послання є частиною дискусій щодо авторства всіх текстів від Івана

— Євангелія, Першого, Другого та Третього послань від Івана, а також Об'явлення. В жодній із книг немає однозначної вказівки на їхнього автора: у Євангелії — «улюблений учень», у Першому посланні — «очевидець і послідовник Ісуса», у Другому та Третьому посланнях — «старець», у Об'явленні — «Його раб Іван».

Б. Існують дві основні точки зору на це питання:

1. Традиційна позиція

- а. Отці Церкви одноставно вважали, що автором цього послання був улюблений апостол Христа — Іван
- б. Загальний огляд ранньоцерковних доказів
 - (1) Климент Римський (90 р. н.е.) робив посилання на текст Першого послання Івана
 - (2) Полікарп Смирнський цитує Перше послання Івана у своєму Посланні до филип'ян 7 (110-140 рр. н.е.)
 - (3) Юстин Мученик цитує Перше послання Івана у своїй «Розмові» 123:9 (150-160 рр. н.е.)
 - (4) Посилання на Перше послання Івана містяться у творах:
 - (а) Ігнатія Антіохійського (точна дата написання невідома — прибіл. початок II ст.)
 - (б) Папія Іерапольського (нар. прибіл. в 50-60 рр. н.е., помер муч. смертю близько 155 р. н.е.)
 - (5) Іреней Ліонський (130—202 рр. н.е.) приписував Першому посланню авторство саме апостола Івана. Тертуліан, ранній апологет християнства, який написав 50 книг проти ересей, також часто цитував Перше послання Івана
 - (6) Інші ранні твори, в яких підтверджувалося авторство послання апостола Івану, були Клемент, Оріген і Діонісій — всі твоє з Александрії, відповідно до Фрагментів Мураторі (180 — 200 рр. н.е.) та праць Євсевія (третє століття н.е.)
 - (7) Ієронім (друга половина четвертого століття) підтверджував авторство Івана, однак при цьому наголошував, що не всі його сучасники підтримують таку позицію
 - (8) Теодор Мопсуестський, єпископ Антіохії в 392 — 428 рр. н.е., заперечував авторство Івана.
- в. Якщо таки автором послання був апостол Іван, то що ми знаємо про нього?
 - (1) Він був син Заведея та Соломії
 - (2) Він був рибакон разом зі своїм братом Яковом на морі Галілейському (можливо, вони мали навіть кілька човнів)
 - (3) Дехто вважає, що його матір була сестрою Марії, матері Ісуса (пор. Ів. 19:25; Мр. 15:20)
 - (4) Мабуть, він був досить заможним, оскільки мав:
 - (а) найманих слуг-робітників (пор. Мр. 1:20)
 - (б) декілька човнів
 - (в) будинок у Єрусалимі
 - (5) У Івана був доступ до будинку Первосвященника у Єрусалимі — а це показує, що він був досить званою людиною (пор. Ів. 18:15-16)
 - (6) Іван був саме тим, кому Ісус доручив опіку над Марією, Своєю матір'ю.
- г. Передання ранньої церкви одноставно стверджує, що Іван пережив усіх інших апостолів, а також, що після смерті Марії у Єрусалимі він переїхав у Малу Азію і поселився в Ефесі, найбільшому місті того регіону. Із цього міста його вислали на острів Патмос (біля самого побережжя міста), а потім після звільнення він повернувся назад до Ефесу (Євсевій цитує Полікарпа, Папія та Іреней).

2. Позиція сучасних вчених

- а. Переважна більшість сучасних дослідників визнають явну схожість між всіма працями Івана, зокрема схожість фраз, словника та граматичних структур. Хорошим прикладом для підтвердження цього є використання яскравих контрастних понять у текстах: життя і смерть, істина і неправда. Таку ж яскраву дихотомію можна було побачити і в інших творах того часу, зокрема у рукописах Мертвого моря та текстах гностиків, які вже тоді з'являлися.
- б. Існують декілька теорій стосовно внутрішнього взаємозв'язку між цими п'ятьма книгами, авторство яких традиційно приписується Івана. Дехто стверджує, що автор у всіх цих книг був один, інші, що їх було два, три і навіть більше. Видається, що найбільш правдоподібним поясненням є те, що всі ці праці є результатом інтелектуальної діяльності однієї людини, навіть якщо деякі з них, можливо, безпосередньо записувалися деякими з його учнів.
- в. Я особисто вважаю, що автором всіх п'яти книг є апостол Іван, який перебував у глибокій

старості. Він написав їх наприкінці свого служіння у Ефесі.

3. Питання авторства книги є проблемою герменевтики, а не богонатхненності книги. В кінці кінців, автором всього Писання є Сам Бог!

ДАТА — Є очевидним, що це питання пов'язано з авторством книги:

- A. Якщо ж апостол Іван написав ці листи (і, зокрема, Перше послання), то тут можна говорити про кінець першого століття. До того часу гностичні хибні богословські/теологічні доктрини вже були досить розповсюдженими. Крім того, таким чином стає логічною термінологія Першого послання («дітки»), оскільки так, швидше за все, міг звертатися старець до молодих за віком віруючих. Ієронім говорив, що Іван прожив ще 68 років після розп'яття Ісуса. Все це співпадає з цим переданням.
- B. А.Т. Робертсон (A.T. Robertson) вважає, що Перше послання було написано в проміжку між 85 і 95 рр. н.е., а Євангеліє — приблизно в 95 р. н.е.
- B. І. Говард Маршалл в праці «Нові міжнародні коментарі до Першого послання Івана» [I. Howard Marshall, *The New International Commentary Series on 1 John*] стверджує, що в будь-якому випадку сучасні дослідники сходяться на думці, що всі праці Івана були написані в проміжку часу між 60 і 100 рр. н.е.

АДРЕСАТИ ПОСЛАННЯ

- A. Передання говорить, що ця книга була написана в римську провінцію Мала Азія (територія сучасної Туреччини), головним містом якої був Ефес.
- B. Видається, що лист був надісланий окремії групі церков Малої Азії, які зіштовхнулися з проблемою лжеучителів (так само, як і церкви в Колосах і Ефесі), які поширювали:
1. докетичний гностицизм (docetic Gnostics), який відкидає людськість Христа, але визнає Його божественність
 2. антиноміанський гностицизм (antinomian Gnostics), який відокремлює від богослов'я етику та моральність.
- B. Августин (IV ст. н.е.) вважав, що це Послання було адресовано парфянам (у Вавилон). З його думкою погоджувався Кассіодрус (початок VI ст. н.е.). Можливо, це стало результатом плутанини фраз «вибрана пані» у 2 Ів. 1 і «та, яка у Вавилоні» з 1 Петр. 5:13.
- Г. Фрагменти Мураторі (ранній канонічний перелік новозавітних книг, складений в 180-200 рр. в Римі) стверджував, що це послання було написано «після настановлення його братів-учнів та єпископів» (у Малій Азії).

ЄРЕСЬ

- A. Очевидно, що послання саме по собі є реакцією проти контрактних видів лженауки (див. «Якщо ми кажемо»... в 1 Ів. 1:6 і далі та «той, хто каже» в 1 Ів. 2:9; 4:20 [діатриба]).
- B. Основні доктрини цієї ересі можна дослідити завдяки змісту самого послання:
1. заперечення боговтілення Ісуса Христа
 2. заперечення основної ролі Ісуса Христа у питанні спасіння
 3. відсутність відповідного християнського образу життя
 4. акцент на знання (часто таємних)
 5. тенденція в сторону особистої винятковості.
- B. Релігійна обстановка першого століття
- Світогляд римлян першого століття характеризувався еkleктизмом, який включав в себе як західні, так і східні релігії. Боги грецького та римського пантеонів мали погану славу. Релігійні містерії користувалися

популярністю через те, що вони наголошували на особистих відносинах з божеством та можливості отримання таємних знань. Світська грецька філософія була популярною та легко включалася до складу інших світоглядних систем. І в цей еклектичний релігійний світ прийшла християнська віра, яка проголошувала ексклюзивність: Ісус як єдиний шлях до Бога (пор. Ів. 14:6). Яким би не було точне змістове наповнення ересі, очевидно, що вона була спробою зробити «обмеженість» християнства більш правдоподібною та прийнятною з інтелектуальної точки зору для широкої греко-римської публіки.

Г. До якої саме групи гностиків Іван адресує своє послання (можливі варіанти):

1. Гностицизм, який тільки зароджується [incipient Gnosticism]
 - а. Основна доктрина цього виду гностицизму першого століття підкреслювала онтологічний (вічний) дуалізм між духом та матерією. Дух (Вищий Бог) вважався добром, тоді як матерія була злом у всій своїй сутності. Подібна дихотомія відображає схожість з платонізмом і його протиставлення ідеального — фізичному, небесного — земному, невидимого — видимому. Також надмірна увага приділялася важливості таємних знань (слів-паролів або таємних кодів, які дозволяли душі пройти через ангельські сфери [*aeons*] і вийти на прямий доступ до вищого бога), які були необхідними для спасіння.
 - б. Було дві форми цього гностицизму, які могли бути підґрунтям для написання Першого послання Івана:
 - (1) докетичний гностицизм, який заперечував справжню людськість Ісуса через те, що матерія вважалася злом
 - (2) гностицизм Сірентія, який ототожнював Христа з одним із багатьох *aeons* або ангельських сфер між добрим вищим богом та злою матерією. Такий «Дух Христа» вселився в Ісуса під час його хрещення та покинув його перед розп'яттям.
 - (3) одні представники із кожної із цих груп практикували аскетизм (все, що бажає тіло, — це зло), а інші — антимоніанізм (дай тілу все, що воно бажає). Не існує письмових доказів, які б розкрили розвинуті форми гностицизму першого століття. Такі документальні підтвердження з'явилися лише з середини другого століття. Більш детально про гностицизм можна дізнатися з таких праць:
 - (а) Ганс Йона «Релігія гностицизму», видання Beacon Press [Hans Jonas, *The Gnostic Religion*, published by Beacon Press]
 - (б) Бентлі Лейтон «Гностичні писання», видання Anchor Bible Reference Library [Bentley Layton, *The Gnostic Scriptures*, Anchor Bible Reference Library]
 - (в) Ендрю Гельмбольд «Гностичні тексти Наг-Хаммаді та Біблія» [Andrew Helmbold, *The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible*].
2. Ігнатія пропонує ще одне можливе джерело ересі у своєму «Посланні до смирнян», iv-v. Ці люди заперечували боготвілення Ісуса і вели спосіб життя антиноміанів.
3. І ще одне (але менш правдоподібне) джерело для ересі є Менадр Антіохійський, про якого нам відомого із твору Іреней «Проти ересей», XXIII. Він був послідовником Симона-самарянина та відстоював таємні знання.

Д. Ересі сьогодні

1. Дух цієї ересі зустрічається і сьогодні, коли люди намагаються поєднати християнські істини з іншими світоглядними доктринами.
2. Дух цієї ересі можна зустріти сьогодні, коли люди намагаються поставити на перше місце «правильну» доктрину, відкидаючи таким чином особисті відносини з Богом та образ життя по вірі.
3. Дух цієї ересі проявляється сьогодні і тоді, коли люди намагаються надати християнству ексклюзивності та інтелектуальної елітарності.
4. Дух цієї ересі існує сьогодні серед нас, коли релігійні люди впадають або в аскетизм або в антиноміанізм.

МЕТА НАПИСАННЯ ПОСЛАННЯ

А. Послання має практичне значення для віруючих, зокрема, воно покликане:

1. дати їм радість (пор. 1 Ів. 1:4)
2. надихнути їх жити побожно (пор. 1 Ів. 1:7; 2:1)

3. дати їм повеління (і нагадати їм) любити не світ (пор. 1 Ів. 2:15-17), а один одного (пор. 1 Ів. 4:7-21)
4. утвердити їх у впевненості у власному спасінні у Христі (пор. 1 Ів. 5:13)

Б. Послання має богословське значення для віруючих, зокрема, воно покликане

1. довести помилковість розділення божественної та людської природи Ісуса
2. довести помилковість заперечення духовного благочестивого способу життя на користь виключного інтелектуалізму
3. довести помилковість, що спасіння можна досягнути самотужки, окремо від інших.

ЧИТАННЯ ПЕРШЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Сформулюйте основну тему всієї книги власними словами.

1. Тема всієї книги.
2. Літературний вид (жанр) книги.

ЧИТАННЯ ДРУГЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Визначте основні теми книги та сформулюйте кожен із них одним реченням.

1. Тема першої частини книги
2. Тема другої частини книги
3. Тема третьої частини книги
4. Тема четвертої частини книги
5. І т.д.

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА. ГЛАВИ 1:1-2:2

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Слово Життя	Що чули, бачили і до чого доторкалися	Вступ	Слово Життя	Втілене Слово та спілкування з Отцем та Сином
1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4
Бог є Світло	Основа відносин з Ним	Правильне відношення до гріха	Бог є Світло	Ходити у Світлі (1:5-2:28)
1:5-10	1:5-2:2	1:5-10	1:5-7 1:8-10	1:5-7 Умова перша: порвати з гріхом 1:8-2:2

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ ЗАДУМУ У ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

* Незважаючи на те, що поділ книги на фрагменти не є богонатхненним, він, все ж таки, допомагає краще зрозуміти оригінальний задум автора та слідувати йому. Кожен сучасний переклад має вступну главу, яка дає загальне уявлення про поділ на фрагменти усього тексту в цілому. Кожен фрагмент має свою основну тему, істину, або думку. І кожна версія перекладу виражає цю тему, а також поділ на вірші по-своєму. При читанні тексту визначіть для себе, який із перекладів відповідає вашому уявленню щодо теми та поділу тексту на фрагменти.

Опрацьовуючи кожну главу, ми повинні спочатку читати Біблію, а вже потім сПеребувати визначити її теми (назвати фрагменти) та порівняти наше сприйняття тексту із сучасними перекладами. Тільки тоді, коли ми зрозуміємо початковий авторський задум, слідуючи його логіці розповіді, ми зможемо по-справжньому зрозуміти Біблію. Тільки автор був натхненний Богом, читачі не мають права змінювати чи викривлювати його послання. Читачі Біблії дійсно несуть відповідальність за втілення богонатхненної істини у власному повсякденному житті.

Зверніть увагу на те, що всі терміни та скорочення пояснюються в наступних документах: «Короткі визначення грецьких граматичних структур», «Текстуальний критицизм» та «Тлумачний словник».

БОГОСЛОВСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ

- А. Цей фрагмент з Послання Івана пов'язане з Прологом Євангелія від Івана (Ів. 1:1-18, період до створення матеріального світу), який в свою чергу пов'язаний з текстом Бут. 1:1 (створення матеріального світу). Однак, цей фрагмент більше стосується початку публічного служіння Ісуса.
- Б. Основна увага зосереджена на:
1. повноті людськості Ісуса Христа
 - а. тут використані ДІЄПРИКМЕТНИКИ, які описують людські відчуття: зір, слух, дотик (пор. 1 Ів. 1:1,3). Ісус був справжньою людиною з фізичної точки зору
 - б. тут використані такі титули по відношенні до Ісуса
 - (1) Слово Життя (пор. 1 Ів. 1:1)
 - (2) Син Його Ісус Христос (пор. 1 Ів. 1:3)
 2. повноті божественності Ісуса із Назарету
 - а. Його предвічному існуванні (1 Ів. 1:1,2)
 - б. Його боговтіленні (1 Ів. 1:2)

Ці істини були спрямовані на зруйнування світоглядних позицій лжеучителів-гностиків.

СИНТАКСИС (див. Спеціальна тема: Грецька граматична термінологія)

- А. 1 Ів. 1:1-4
1. Фрагмент 1 Ів. 1:1-3а в грецькому оригіналі — це одне речення.
 2. Ключове ДІЄСЛОВО «звіщаємо» у 1 Ів. 1:3. Основна увага тут приділяється апостольській проповіді.
 3. В тексті 1 Ів. 1:1 присутні чотири ОЗНАЧАЛЬНІ ПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ, які розміщені перед головним реченням для підсилення сенсу:
 - а. «що було від початку»
 - б. «що ми чули»
 - в. «що ми бачили на власні очі»
 - г. «що ми споглядати та до чого доторкалися руками»
 4. Видається, що текст 1 Ів. 1:2 мав бути додатковим поясненням (ніби, як в дужках) стосовно боговтілення Христа. І оскільки це речення є таким незвичним з граматичної точки зору, лише приковує увагу до цього факту!
 5. Текст 1 Ів. 1:3 і 4 формулює мету апостольської вістки Івана: братерство і радість. Наявність свідчень від апостолів як очевидців подій була одним із ранньоцерковних критеріїв для канонізації книг (див. Спеціальна тема: Канон).
 6. Зверніть увагу на поступову зміну ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ ДІЄСЛІВ у 1 Ів. 1:1
 - а. НЕДОКОНАНОГО ВИДУ (предвічне існування)
 - б. двічі ДОКОНАНОГО ВИДУ (пробування в істині)
 - в. двічі АОРИСТ (конкретні приклади)
- Б. 1 Ів. 1:5-2:2
1. ЗАЙМЕННИКИ у цьому тексті дуже неоднозначні, але я вважаю, що всі вони (за винятком ЗАЙМЕННИКА у 1 Ів. 1:5) стосуються Бога Отця (подібно тому, як і в Еф. 1:3-14)
 2. Всі речення, які починаються з «якщо» є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які вказують на потенційну можливість дії у майбутньому.
 3. Існують важливі богословські відмінності між вживання:
 - а. ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ — ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС та АОРИСТ по відношенні слова «грішити»
 - б. ЧИСЛА — ОДНИНА ТА МНОЖИНА по відношенні до іменника «гріх»
 - в. однак, точне богословське значення тут так і не пояснене (див. нижче «Єресі», Г).

ЄРЕСІ

- А. Фальшиві аргументи єретиків детально розглянуті в 1 Ів. 1:1:6,8,10; 2:4,6,9.

- Б. У тексті 1 Ів. 1:5-10 розкриваються богословські намагання розділити пізнання Бога (богослов'я) та слідування за Богом (етика). Тут показаний надмірний акцент на знаннях, який був властивий гностикам. Але ті, хто пізнали Бога, будуть відображати Його риси у своєму повсякденному житті (див. Спеціальна тема: Гностицизм).
- В. Фрагменти 1 Ів. 1:8-2:2 та 3:6-9 необхідно розглядати разом. Це як дві сторони однієї монети. Ці фрагменти, швидше за все, покликані заперечити два різних види помилкових уявлень:
1. богословська помилка (про абсолютну безгрішність)
 2. моральна помилка (гріх абсолютно не має жодного значення).
- Г. Текст 1 Ів. 2:1-2 є спробою знайти баланс між занадто поблажливим відношенням до гріха (антиноміанізм) та між постійно виникаючими проблемами серед християн — осудження один одного, законництво у різних культурах та надмірний аскетизм.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 1:1-4

¹Що було від початку, що ми чули, що ми бачили на власні очі, що ми споглядали, та до чого доторкалися руками щодо Слова Життя, — ²а життя було явлене, і ми побачили і засвідчили, і звіщаємо вам вічне життя, яке було з Отцем, і яке було явлено нам, — ³що ми бачили і чули, ми звіщаємо також і вам, щоб ви мали спільність з нами; наша ж спільність є спільність з Отцем і Його Сином Ісусом Христом. ⁴І це ми пишемо, щоб наша радість була досконалою.

1:1 «Що». В оригіналі книга починається з ЗАЙМЕННИКА СЕРЕДНЬОГО РОДУ. Це говорить про подвійний характер Божої вістки, яка включає в себе:

1. вістку про Ісуса
2. Особистість Самого Ісуса.

Євангеліє — це одночасно і блага вістка, і Особа, і образ життя.

■ **«було».** Це — форма НЕДОКОНАНОГО ВИДУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Тут говориться про предвічне існування Ісуса. Це тема, яка постійно повторюється в працях Івана (пор. 1 Ів. 1:2; Ів. 1:1,15; 3:13; 8:57-58; 17:5). Це був один із способів підтвердження божественності Ісуса. Ісус відкриває нам Отця, тому що Він Сам був разом із Отцем від початку (пор. Євр. 1:1-3).

■ **«від початку».** Очевидно, що це алюзія на тексти Бут. 1 та Ів. 1, однак тут мається на увазі початок публічного служіння Ісуса. Боготілення Ісуса не було «Планом Б». Євангеліє була завжди частиною Божого плану по відкупленню людства (пор. Бут. 3:15; Дії 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; див. також Спеціальна тема: Вічний план ЯХВЕ щодо відкуплення людства). Вищеназвана фраза у цьому контексті стосувалася того моменту, коли Ісус особисто зустрів дванадцять апостолів.

Концепція «початку» досить часто зустрічається у Івана (*archē*; див. Спеціальна тема: Archē). Всі ці випадки можна поділити на дві великі групи, в яких по-різному розуміється фраза «від початку»:

1. від створення світу
 - а. Ів. 1:1,2 (Ісус на початку)
 - б. Ів. 8:44; 1 Цар. 3:8 (сатана — вбивця і обманщик від початку)
 - в. Об. 3:14; 21:6,12 (Ісус — початок і кінець)
2. від часу боготілення Ісуса та його служіння
 - а. Ів. 8:25; 1 Ів. 2:7 [двічі]; 3:11; 2 Ів. 5,6 (наука Ісуса)
 - б. Ів. 15:27; 16:4 (з Ісусом)
 - в. 1 Ів. 1:1 (від початку публічного служіння Ісуса)
 - г. 1 Ів. 2:13,24 [двічі] (від їхнього увірування в Ісуса)
 - д. Ів. 6:64 (від їхнього зречення Ісуса)

Відповідно до контексту, тут більше підходить друге значення.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ГЛАВА 1 ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ІВАНА ТА ГЛАВА 1 ПЕРШОГО ПОСЛАННЯ ІВАНА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Євангеліє	Перше послання
На початку (1:1,2)	Від початку (1:1)
Слово (<i>logos</i>) (1:1)	Слово (<i>logos</i>) (1:1)
Життя (<i>zōē</i>) (1:4)	Життя (<i>zōē</i>) (1:1,2)
Світло в Ісусі (1:4)	Світло в Бозі (1:5)
Світло явилось (1:4)	Світло явилось (1:5)
Темрява (1:5)	Темрява (1:5)
Witness to light (1:6-8)	Свідчення про світло (1:3,5)
Привести людей до Бога (1:7,12-13)	Привести людей до Бога (1:3)
Beheld His glory (1:14)	Beheld His glory (1:1-3)

■ **«ми»**. Тут одночасно говориться про колективне та особисте свідчення апостолів (тобто, новозавітних авторів). Таке колективне свідчення є характерним для Першого послання Івана, і воно зустрічається тут понад 50 разів.

Деякі дослідники вбачають, що під цим колективним ЗАЙМЕННИКОМ розуміються прихильники так званої унікальної «традиції Івана», тобто тих, хто цю зберігав його богослов'я та навчав цього інших людей.

■ **«чули... бачили»**. Обидва слова вжиті у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що наголошує на наявному результаті дії. В оригіналі тексту 1 Ів. 1:1,3 Іван неодноразово використовує ДІЄПРИКМЕТНИКИ на позначення діяльності п'яти органів відчуття для того, щоб довести істинність людської природи Ісуса. Цим самим він і стверджує, що був очевидцем життєвих подій та науки Ісуса із Назарету.

■ **«споглядали... доторкалися»**. Обидва слова вжиті у формі АОРИСТА ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що акцентує увагу на конкретних подіях. «Споглядали» буквально означає «уважно розглядували» (пор. Ів. 1:14), а «доторкалися» — «уважно дослідити на дотик» (пор. Ів. 20:20,27; Лк. 24:39).

Грецький термін (*psēlaphaō*), який перекладають як «доторкалися» або «чіпати руками», зустрічається в Новому Заповіті лише у двох віршах: тут і в Лк. 24:39. У Євангелію від Луки це слово використовується для опису зустрічі з воскреслим Ісусом. У Першому посланні Івана воно також використовується у такому ж значенні.

■ **«Слова Життя»**. Використання грецького слова *logos* мало привернути увагу грецьких лжеучителів-гностицистів до цього тексту, як і в Пролозі до Євангелія від Івана (пор. Ів. 1:1). Це слово широко використовувалося у давньогрецькій філософії. Воно мало специфічне підґрунтя і в житті євреїв. Тут ця фраза стосується як змісту Євангелія, так і Особи Євангелія.

1:2 У цьому вірші міститься (ніби, як в дужках) додаткове тлумачення слова «життя».

■ **«життя»**. У працях Івана терміном «*zōē*» (до у 1 Ів. 1:2 вжито двічі) позначаються різні поняття: духовне життя, життя після воскресіння, життя у новому віці, життя по-Божому (пор. Ів. 1:4; 3:15,36 [двічі]; 4:14,36; 5:24 [двічі],26 [двічі],29,39,40; 6:27,33,35,40,47,48,51,53,54,63,68; 8:12; 10:10,28; 11:25; 12:25,50; 14:6; 17:2,3; 20:31; 1 Ів. 1:1,2; 2:25; 3:14-15; 5:11,12,13,16,20). Ісус Сам називав Себе «життям» (пор. Ів. 14:6).

■ **«явлене»**. Це слово вжито у цьому вірші двічі у формі ПАСИВНОГО АОРИСТА ДІЙСНОГО СПОСОБУ:

1. форма АОРИСТА підкреслює факт боговтілення (пор. Ів. 1:14) Христа — якраз те, що заперечували лжеучителі
2. форма ПАСИВУ часто вживається для опису того, що щось відбувається через Бога Отця або Святого Духа.

Цей термін (*phaneroō*) буквально означає «винести на світло (зробити очевидним) те, що вже до того

існувало». Цей улюблене слово Івана, яке він вживає у своїх працях (Ів. 1:31; 3:21; 9:3; 17:6; 1 Ів. 1:2 [двічі]; 2:19; 3:5,8,10; 4:9).

Див. Спеціальна тема: Новозавітні терміни для позначення повернення Христа.

■ **«засвідчили»**. Тут мається на увазі особистий досвід Івана (тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ). Такий термін часто вжито для позначення свідчення у суді.

Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса.

■ **«звіщаємо»**. Тут мається на увазі авторитетне свідчення Івана (тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ), представлене у його проповідях та зафіксоване у його текстах. Це ключове ДІЄСЛОВО у тексті 1 Ів. 1:1-3. Воно вжито тут двічі (у 1 Ів. 1:2 і 1:3).

■ **«було з Отцем»**. Це підтвердження предвічного існування Ісуса. Це схоже на фразу у Ів. 1:1. Бог втілювався у людську природу (пор. Ів. 1:14). Пізнати Ісуса означає пізнати Бога (пор. Ів. 14:8-11). Це ще один приклад вертикального дуалізму в Івана.

Див. Спеціальна тема: Отцівство Бога.

1:3 «що ми бачили і чули, ми звіщаємо також і вам». Це вже п'яте ПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ, яке є підсумком думки з 1 Ів. 1:1, і яке розміщене після вставного речення 1 Ів. 1:2. Тут повторюються ДІЄСЛІВНІ форми відчуттів людини з 1 Ів. 1:1.

Див. Спеціальна тема: *Kerygma* ранньої церкви.

■ **«щоб ви мали спільність з нами»**. В оригіналі — це ПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ МЕТИ (*hina*) з ДІЄСЛОВОМ у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Основна мета Євангелія полягає в тому, щоб ті, хто ніколи не чули і не бачили Ісуса, могли спастися завдяки свідченню апостолів (пор. Ів. 17:20; 20:29-31). Це спільність, в якій відкривається благодать, яка приносить «радість», «мир» та «впевненість»! Церква є зібранням віруючих, тілом із віруючих! Євангеліє призначено для всього світу.

Див. Спеціальна тема: *Koinōnia* (спільність); Спеціальна тема: Християнський колективізм

■ **«з Отцем і Його Сином»**. Ці фрази з граматичної точки зору є паралельними на основі ПРИЙМЕННИКА та ОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ. Із синтаксичної точки зору це підкреслює божественність Ісуса та Його рівність з Богом Отцем (пор. Ів. 5:18; 10:33; 19:7). Неможливо мати відносини із Всевишнім Богом Отцем, якщо відсутня спільність з Його Боговтіленим Сином — а лжеучителі якраз вчили навпаки (пор. 1 Ів. 2:23; 5:10-12).

Такі взаємовідносини між Отцем і Сином дуже схожі на «спільне пробування», про яке говориться у Ів. 14:23.

Див. Спеціальна тема: Син Божий

1:4 «І це ми пишемо». Це може стосуватися як всієї книги, так і лише тексту 1 Ів. 1:1-3. Таку ж двозначність можна побачити і в 1 Ів. 2:1, де автор говорить про іншу ціль написання листа.

■ **«щоб наша радість була досконалою»**. Тут СЛОВО вжито у формі ОПИСОВОГО ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ (Ів. 15:11; 16:20,22,24; 17:13; 2 Ів. 12; 3 Ів. 4). Радість віруючих була переповненою через їхні відносини з Отцем, Сином і Святим Духом. Це був дуже важливий елемент проти руйнівних доктрин лжеучителів. Іван чітко вказав цілі написання цієї книги є:

1. спільність з Богом та Його дітьми
2. радість
3. впевненість у спасінні
4. а також на протипагу всьому цьому:
 - а. озброїти віруючих проти богослов'я лжеучителів-гностиків
 - б. стримати віруючих від гріха, та, якщо вони все ж таки згрішили, вказати їм на Заступника.

У грецьких рукописах є така текстуальна відмінність у цьому тексті:

1. «наша радість» — рукописи κ, Β, L (див. NASB, NRSV, NJB, REB, NIV)

2. «ваша радість» — рукописи А, С (див. NKJV).

UBS⁴ віддає перевагу першому варіанту. Однак, кого ж стосується слово «наша» у цій фразі — апостолів, які є очевидцями подій, чи просто усіх віруючих? Оскільки в Першому посланні Івана закладена богословська істина щодо впевненості християн у спасінні, я вважаю, що все-таки тут говориться про всіх віруючих.

Див. Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 1:5-2:2

⁵І це вістка, яку ми почули від Нього і зв'ясаємо вам: Бог є Світло, і немає в Ньому жодної темряви. ⁶Якщо ми кажемо, що маємо спільність з Ним, але *все ще* ходимо в темряві, ми обманюємо і не ходимо в істині; ⁷але якщо ж ми ходимо у Світлі, як ходив Він, то ми маємо спільність один з одним, і кров Ісуса, Його Сина, очищає нас від всіх гріхів. ⁸Якщо ми говоримо, що не маємо гріха, то ми обманюємо себе, і немає істини в нас. ⁹А якщо ж ми визнаємо наші гріхи, то Він вірний і праведний, щоб простити нам гріхи наші і очистити нас від всієї праведності. ¹⁰Якщо ж ми говоримо, що не грішимо, то ми робимо з Нього брехуна, і немає Його слова в нас.

^{2:1}Дітки мої, пишу я це вам, щоб ви не грішили. А якщо хтось із вас згрішить, то ми маємо праведного Заступника перед Отцем Ісуса Христа; ²і Сам Він є умилоствивленням за наші гріхи; і не тільки за наші гріхи, але і за *гріхи* всього світу.

1:5 «вістка, яку ми почули». ЗАЙМЕННИК «ми» стосується як Івана, так і інших слухачів та послідовників Ісуса, які були очевидцями Його земного життя. Іван прямо звертається до своїх читачів («вам») у 1 Ів. 2:1, маючи на увазі, можливо, церкви Малої Азії.

ДІЄСЛОВО «почули» вжито у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Цим показано повторне вживання терміну, який описує діяльність органів відчуття з 1 Ів. 1:1-4. Апостол Іван таким чином підтверджує свою особисту присутність поряд з Ісусом, коли Він навчав людей. Іван передає лише відкриття Ісуса, а не свої власні! Можливо навіть, що використання унікальних для Євангелій заяв «Я Є» були буквальним відтворенням слів Ісуса, які Іван і запам'ятав під час неpubлічних повчань Ісуса.

■ **«від Нього».** У тексті 1 Ів. 1:5-2:2 це єдиний приклад використання ЗАЙМЕННИКА, який безпосередньо стосується Ісуса. Ісус прийшов, щоб відкрити нам Отця (пор. Ів. 1:18). З богословської точки зору існували три цілі приходу Ісуса:

1. відкрити нам Отця (пор. 1 Ів. 1:5)
2. дати віруючі приклад для слідування (пор. 1 Ів. 1:7)
3. померти за гріховне людство (пор. 1 Ів. 1:7; 2:2)

■ **«Бог є Світло».** В цій фразі немає АРТИКЛЯ. Таким чином, тут наголошується на таких аспектах природи Бога як моральність, а також можливість показувати все в істинному світлі (пор. Пс. 27:1; Іс. 60:20; Мих. 7:8; 1 Тим. 6:16; Як. 1:17). Лжеучителі-гностики стверджували, що світло стосується лише просвітлення, але Іван наголошував, що це поняття включає в себе моральну чистоту. «Світло» і «темрява» були загальноживаними термінами в ті часи (етичний дуалізм, який використовував ці терміни, зустрічався також і в рукописах Мертвого моря та в творах ранніх гностиків). Ці терміни пов'язані з дуалізмом між добром і злом (див. Ів. 1:5; 8:12; 12:46), і вони, можливо, мають відношення також і до гностичного дуалізму між «духом» і «матерією». Це твердження з одного боку є дуже простим, а з іншого — глибоко богословською заявою. Інші подібні заяви є: (1) «Бог є Любов» (пор. 1 Ів. 4:8,16) та (2) «Бог є Дух» (пор. Ів. 4:24). Божа сім'я повинна відображати в собі характер Бога (пор. Мт. 5:14), так само, як це робив і Ісус (пор. Ів. 8:12; 9:5). Таке перемінене життя (і життя, яке все ще постійно змінюється), повне любові, прощення і чистоти, є одним із доказів справжнього навернення людини до Бога.

■ **«і немає в Ньому жодної темряви».** Для підсилення категоричності цієї фрази тут вжито ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ. У ній міститься твердження про святість Бога як Його незмінну характеристику (пор. 1 Тим. 6:16; Як. 1:17; Пс. 102:27; Мал. 3:6).

Див. Спеціальна тема: Новозавітні характеристики Бога Ізраїля

1:6 «Якщо ми кажемо». Тут вжито декілька УМОВНИХ РЕЧЕНЬ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які стосуються заяв лжеучителів (пор. 1 Ів. 1:8,10; 2:4,6,9). Ці заяви — єдина можливість дізнатися суть богословських доктрин цих лжеучителів (якщо не брати до уваги праці Отців церкви II та III ст. н.е.). Швидше за все, це були ранні гностики (представники вчення, яке лише зароджувалося).

Такий літературний прийом, коли розмова ведеться з умовним опонентом, називається діатрибою. Цей прийом є можливістю розкрити істину у форматі запитань та відповідей. У книзі Малахія (пор. Мал. 1:2,6,7,12; 2:14,17; 3:7,14) та Послання до римлян (пор. Рим. 2:3,17,21-23; 3:1,3,7-8,9,31; 4:1; 6:1; 7:7) можна також побачити використання діатриби.

▣ **«що маємо спільність з Ним».** Єретики стверджували, що спільність Бога можлива виключно на основі знань. Ця ідея була запозичена з грецької філософії, зокрема від Платона. Іван же стверджував, що християни повинні жити життям Христа (пор. 1 Ів. 1:7; Лев. 11:44; 19:2; 20:7; Мт. 5:48; 1 Петр. 1:16).

▣ **«але все ще ходимо в темряві».** Слово «ходимо» вжито у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Це біблійна метафора морального способу життя (пор. Еф. 4:1,17; 5:2,15). Бог є Світлом, і немає в Ньому жодної темряви. А Його діти мають бути схожими на Нього (пор. Мт. 5:48).

▣ **«ми обманюємо і не ходимо в істині».** Обидва ДІЄСЛОВА вжиті у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Іван називає брехунами різні типи релігійних людей (пор. 1 Ів. 2:4,22; 4:20; Іс. 29:13). Практичні життєві дії людини якраз і відкривають її серце (пор. Мт. 7).

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана.

1:7 «але якщо ж ми ходимо у Світлі». Тут ще один приклад використання ДІЄСЛОВА у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, що наголошує на продовжуваності дії. «Ходити» є біблійною метафорою християнського життя (див. Еф. 4:1,17; 5:2,15).

Зверніть увагу на те, що ДІЄСЛОВО «ходити», а також інші ДІЄСЛОВА, вжиті у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, часто стосуються християнського життя. Істина — те, чим ми живемо, а те, що ми знаємо. Тема істини є ключовою у всіх працях Івана.

Див. Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана.

▣ **«як ходив Він».** Віруючі мають думати та жити так, як Ісус. Ми маємо відобразити характер Бога для гріховного світу. Спасіння є відновленням в людині образу Бога (пор. Бут. 1:26,27) знищеного гріхопадінням (Бут. 3).

Див. Спеціальна тема: Гріхопадіння.

▣ **«то ми маємо спільність один з одним».** Грецьке слово *koinōnia*, яке тут перекладено як «спільність», означає спільні відносини (участь у чомусь) двох осіб. Християнство засновано на спів причасті віруючих у житті Ісуса. Якщо ми приймаємо Його життя в нашому прощенні, ми маємо прийняти і Його служіння любові (пор. 1 Ів. 3:16). Пізнання Бога є якоюсь абстрактною істиною; завдяки цьому ми маємо спільність з Ним та побожне життя. Ціллю християнства є не тільки життя на небі після нашої смерті, але і подібність до Христа прямо зараз. У єретиків-гностиків прослідковувалася тенденція до вибраності (ексклюзивності). Однак, якщо хтось має правильні відносини з Богом, то матиме і правильні відносини і з іншими християнами. Недостатність любові один до одного серед християн є яскравою ознакою наявності у них проблем у відносинах з Богом (пор. 1 Ів. 4:20-21, а також Мт. 5:7; 6:14-15; 18:21-35).

Див. Спеціальна тема: *Koinōnia*; Спеціальна тема: Помазання у Біблії

▣ **«кров Ісуса».** Тут мається на увазі жертвна смерть Христа (пор. Іс. 52:13-53:12; Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21). Це місце дуже нагадує текст 1 Ів. 2:2 «умилостивлення (жертва відкуплення) за наші гріхи». Цю ж саму істину говорив Іван Хреститель: «Ось Агнець Божий, який бере гріхи світу» (пор. Ів. 1:29). Невинний помер замість винуватих!

Ранні гностики заперечували, що Ісус був повноцінною людиною. Тому Іван і використовує слово «кров» для того, щоб підкресли повноцінність людської природи Ісуса.

У грецьких рукописах присутні деякі відмінності стосовно імені, яке тут вжито:

1. «Ісуса» — перекладено в NASB, NRSV, NJB, REB, NET
2. «Христа» — міститься в рукописах κ, Β, С
3. «Ісуса Христа» — перекладено в NKJV.

Це місце є одним із прикладів, які використав Барт Д. Ерман у своїй праці «Правовірне перекручування Писання» [Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*], стор. 153 для демонстрації того, що древні переписувачі намагалися зробити текст більш конкретним для протидіям тогочасним ересям. Третій варіант тексту був спробою знайти баланс від різними рукописним варіаціями.

▣ **«очищає нас від всіх гріхів».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Слово «гріх» використано в ОДНИНІ і БЕЗ АРТИКЛЯ, що вказує та будь-який гріх. Зверніть увагу на те, що у цьому вірші основна увага акцентується не на одноразовому очищенні (спасінні — 1 Ів. 1:9), але на безперервному очищенні (на християнському житті). І перше, і друге є невід'ємними елементами християнського досвіду (пор. Ів. 13:10).

1:8 «Якщо ми говоримо, що не маємо гріха». Це ще одне УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Гріх є духовною реальністю як для цього світу, так і навіть для віруючих (пор. Рим. 7; Еф. 4:14; 6:10-18). У Євангелії від Івана ця тема піднімається досить часто (пор. Ів. 9:41; 15:22,24; 19:11). Цей вірш заперечує усі стародавні і також сучасні доктрини, які відкидають індивідуальну моральну відповідальність кожної людини.

Див. Спеціальна тема: Гріхопадіння.

▣ **«то ми обманюємо себе».** Ця грецька фраза говорить про особисте та свідоме відкидання істини, а не просто її незнання.

▣ **«і немає істини в нас».** Шлях прийняття Бога полягає не в запереченні, а в визнанні наших гріхів та прийняття всього, що Він зробив для нас у Христі (пор. Рим. 3:21-31). Слово «істина» може стосуватися як вістки про Ісуса, так і Самої Особистості Ісуса (пор. Ів. 14:6).

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана.

1:8,9 «якщо». Обидва речення, які тут вжиті, є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ТРЕТЬОГО КЛАСУ, які вказують на потенційно можливу дію.

▣ **«визнаємо».** В оригіналі це складний грецький термін, який утворений від слів «говорити» та «такий же самий». Віруючі не перестають погоджуватися з Богом у тому, що саме вони порушили Його святість (пор. Рим. 3:23). Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, що вказує на продовжуваність дії. Визнання означає:

1. назвати кожен гріх своїм іменем (пор. 1 Ів. 1:9)
2. публічно визнати гріхи (пор. Мт. 10:32; Як. 5:16)
3. відвернутися від конкретних гріхів (пор. Мт. 3:6; Мр. 1:5; Дії 19:18; Як. 5:16).

Іван використовує цей термін у Першому посланні досить часто (пор. 1 Ів. 1:9; 4:2,3,15; 2 Ів. 7). Завдяки смерті Ісуса можливе прощення гріхів, але гріховне людство повинно відповісти з вірою на Божий заклик, щоб спастися (пор. Ів. 1:12; 3:16).

Див. Спеціальна тема: Сповідання/визнання.

▣ **«наші гріхи».** Зверніть увагу на те, що тут МНОЖИНА. Тут говориться на конкретні гріхи.

▣ **«то Він вірний».** Тут мається на увазі Бог Отець (пор. Повт. Зак. 7:9; 32:4; Пс. 36:5; 40:10; 89:1,2,5,8; 92:2; 119:90; Іс. 49:7; Рим. 3:3; 1 Кор. 1:9; 10:13; 2 Кор. 1:18; 1 Сол. 5:24; 2 Тим. 2:13). Незмінність, милостивість та вірність Бога Отця є нашою твердиною для надії! Цією фразою підкреслюється Божа вірність Своему Слову (пор. Євр. 10:23; 11:11). Можливо, ця фраза також пов'язана з Божою обітницею Нового Заповіту у Єрем. 31:34 (де обіцяно прощення гріхів).

Спеціальна тема: Старозавітні характеристики Бога Ізраїля.

▣ **«і праведний».** Цей термін є досить незвичний у цьому контексті: святий Бог легко і просто прощає порочних людей. Однак, з богословської точки зору все вірно, адже Бог відноситься до наших гріхів дуже серйозно, і Він, при цьому, дарував нам засіб для нашого прощення — заступницьку смерть Христа (пор.

Рим. 3:21-31).

Див. Спеціальна тема: Праведність.

▣ **«простити... і очистити»**. Тут вжито два АКТИВНИХ АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ. В цьому контексті ці два терміни є синонімами; вони стосуються спасіння заблудних та потребу у постійному очищенні і спільності з Богом (тобто коли Бог прощає, Він забуває; пор. Іс. 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Пс. 103:3,11-13; Мих. 7:19). Лжеучителі, які заперечували Євангеліє, так само мали потребу у спасінні. Віруючі, які продовжують чинити гріховні проступки, мають потребу у відновленні спільності з Богом. Швидше за все, тут Іван звертається напряду до другої групи, і опосередковано — до першої.

1:10 «Якщо ж ми говоримо». Див. коментар до 1 Ів. 1:6.

▣ **«що не грішимо»**. Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. В цьому місці говориться про тих, хто говорили, що вони не взагалі не грішили ні в минулому, ні тепер. В оригіналі слово «грішимо» вжито в ОДНИНІ, і воно стосується гріха взагалі. Таким чином, гріх є одночасно як дією, так і бездіяльністю людини стосовно того, що їй відкрито через Боже Слово. Лжеучителі стверджували, що спасіння пов'язано лише із наявністю певних знань, а не із образом життя.

▣ **«то ми робимо з Нього брехуна»**. В основі Євангелія лежить теза про гріховність всього людства (Рим. 3:9-18,23; 5:1; 11:32). Тому в протилежному випадку хтось точно буде брехуном: або Бог (пор. Рим. 3:4), або ті, хто говорять про свою безгрішність.

▣ **«і немає Його слова в нас»**. Тут говориться про подвійний аспект терміну *«logos»*, який включає в себе одночасно і вістку, і Особистість (пор. 1 Ів. 1:1,8; Ів. 14:6). Іван часто ототожнює це поняття із поняттям «істина».

Див. Спеціальна тема: Єврейське та грецьке походження поняття *logos*

2:1 «Дітки мої». Іван використовує дві різні зменшувальні форми для поняття «діти» у Першому посланні:

1. *teknion* (пор. 1 Ів. 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21; Ів. 13:33)
2. *paidion* (пор. 1 Ів. 2:14,18)

Ці слова є синонімами і не мають жодних богословських відмінностей між собою. Можливо, використання цих чуйних слів пояснюється тим, що Іван був уже дуже старим на момент написання цього листа. Ісус же використовував термін «діти» по відношенні до Своїх учнів у Ів. 13:33.

▣ **«пишу я це вам, щоб ви не грішили»**. Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ. Іван проводить чітку межу між ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ, який стосується звичного гріховного способу життя (пор. 1 Ів. 3:6,9; це місце стосується секти лжеучителів-гностиків) та окремими гріховними вчинками християн, які вони вчиняють в процесі боротьби зі спокусами. Він намагається показати баланс між двома крайнощами:

1. занадто легковажне відношення до гріха (пор. Рим. 6:1; 1 Ів. 1:8-10; 3:6-9; 5:16)
2. надзвичайна суворість та вразливість християн по відношенні до особистих гріхів

Такі дві крайності, очевидно, відображають дві різні течії в межах гностичного вчення. Прихильники однієї з них вважали, що спасіння є інтелектуальним процесом, тому спосіб життя людини не має значення, оскільки тіло саме по собі є зло. Прихильники іншої течії так само вірили, що тіло є злом, тому вони намагалися обмежувати будь-які його бажання.

▣ **«А якщо хтось згрішить»**. Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії в майбутньому. Навіть християни грішать (пор. Рим. 7; Еф. 4:14; 6:10-18).

Див. Спеціальна тема: Заступник.

▣ **«то ми маємо ... Заступника перед Отцем»**. Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ — це підкреслює те, що Ісус постійно є нашим небесним заступником (*paraklētōs*). Це є юридичний термін для позначення захисника — буквально «того, кого кликали на

допомогу» («*para*» — поруч, «*kaleō*» — кликати). Цей термін вживався у Євангелії від Івана під час розмови у верхній кімнаті по відношенні до Святого Духа — нашого земного заступника, який пробуває в нас (пор. Ів. 14:16,26; 15:26; 16:7). Однак, це єдиний випадок вживання цього терміну по відношенні до Ісуса (хоча подібне малося на увазі у Ів. 14:16; Рим. 8:34; Євр. 4:14-16; 7:25; 9:24).

Цю ж саму ідею щодо заступництва Христа використовував у Рим. 8:34 і апостол Павло. І в цьому ж місці (Рим. 8:26) він також говорить про заступництво Святого Духа. У нас є Заступник на небесах (Ісуса) та Заступник всередині нас (Святий Дух), які були послані люблячим Отцем для виконання Його волі.

■ **«праведного... Ісуса Христа».** Така ж характеристика вже звучала по відношенні до Бога Отця в 1 Ів. 1:9. Новозавітні автори використовували у своїх текстах декілька різних літературних прийомів для того, щоб підкреслити божественність Ісуса:

1. використовували по відношенні Ісуса титули, які вживалися по відношенні до Бога
2. стверджували, що Ісус чинив діла Бога
3. використовували граматичні паралелі — фрази, які стосувалися і Бога, і Ісуса (ПРЯМІ ДОДАТКИ ДІЄСЛІВ або ПРИЙМЕННИКИ).

Все це говорить про безгрішність (святість, подібність Богу) Ісуса (пор. 1 Ів. 3:5; 2 Кор. 5:21; Євр. 2:18; 4:15; 7:26; 1 Петр. 2:22). Для Бога Отця Ісус був засобом, завдяки якому Він приніс «праведність» людям.

2:2 NASB, NKJV «Сам Він є умилоствивленням за наші гріхи»

NRSV «Він є покутна жертва за гріхи наші»

TEV «Сам Христос є тим способом, через який прощаються наші гріхи»

NJB, RSV «Він є жертва для відкуплення наших гріхів»

REB «Він Сам є жертвою для спокутування наших гріхів»

У Септуагінті термін *hilasmos* використовується на позначення кришки Ковчегу Завіту, яка називалася місцем умилоствивлення або примирення. Ісус став винним перед Богом Отцем замість нас (пор. 1 Ів. 4:10; Рим. 3:25).

Не забувайте, що новозавітні автори (за винятком хіба що Луки) були євреями, які писали на грецькому койне. Вони здебільшого використовували не суто грецьку лексику, а старозавітний переклад єврейських слів на грецькому койне (Септуагінта). Такою була Біблія палестинського іудаїзму та християнства.

У греко-римському світі це слово означало ідею відновлення спільності з божеством, якому поклонялися, завдяки сплаті певного викупу; але це було зовсім не те значення, яке містилося в Септуагінті. Як вже було сказано, в Септуагінті, а також у Євр. 9:5 це слово перекладається як місце примирення, який позначали кришку Ковчегу Заповіту, що знаходився у Свята Святих — в місці, в якому здійснювалося відкуплення народу в День очищення (пор. Лев. 16). Див. Спеціальна тема: Умилоствивлення.

Цей термін в жодному разі не можна розуміти так, що він применшує якимось чином Божу відразу до гріха, навпаки він вказує на Його позитивний намір стосовно відкуплення грішників. Щодо цього питання можна знайти хороший коментар у праці Джеймса Стюарта «Чоловік у Христі» [James Stewart, *A Man in Christ*], стор. 214-224. Єдиним способом передачі цього факту було перекласти цей термін так, щоб він відобразив Божу роботу у Христі: «жертва умилоствивлення» або «сила відкуплення».

Сучасні англійські переклади відрізняються стосовно того, як розуміти цей термін щодо жертвоприношення. Термін «умилоствивлення» вказує на те, що Ісус заспокоїв гнів Божий (пор. Рим. 1:18; 5:9; Еф. 5:6; Кол. 3:6). Людській гріх постійно ображає Божу святість. Особливо це можна було помітити під час земного служіння Ісуса (пор. Рим. 3:25; 2 Кор. 5:21; Євр. 2:17).

Деякі дослідники (наприклад, К.Х. Додд) вважають, що язичницька (давньогрецька) концепція задобрення гніву божества жертвою не може застосовуватися до ЯХВЕ, тому вони віддають перевагу використанню терміну «відкуплення», який акцентує увагу на тому, що Ісус через Своє служіння вирішив проблему вини людства перед Богом, а не проблему Божого гніву (пор. Ів. 1:29; 3:16) по відношенні до гріха. Однак, з біблійної точки зору ці дві позиції є вірними.

■ **за наші гріхи; і не тільки за наші гріхи, але і за гріхи всього світу».** Тут говориться про потенційне необмежене відкуплення (пор. 1 Ів. 4:14; Ів. 1:29; 3:16,17; 12:47; Рим. 5:18; 1 Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; 3:4; Євр. 2:9; 7:25; 2 Петр. 3:4). Ісус помер за гріхи — гріхи всього світу (пор. Бут. 3:15; Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21). Єдина річ, яка заважає всьому світу отримати спасіння, є не гріх, але невірство. Однак, люди повинні відповісти на Божий заклик через віру, покаяння, послух та непохитність віри!

Спеціальна тема: Вічний план ЯХВЕ щодо відкуплення світу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Іван використав так багато ДІЄСЛІВ, які стосуються п'яти органів відчуття?
2. Назвіть усі терміни, які стосуються жертвоприношення, що містяться в тексті 1 Ів. 1:7 і 9.
3. Поясніть, у що саме вірили єретики, проти яких якраз і виступав Іван.
4. Яким чином сказане у 1 Ів. 1:9 стосувалося одночасно гностиків та віруючих?
5. Опишіть та дайте визначення терміну «визнання [гріхів]».

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА. ГЛАВА 2:3-27

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Христос — наш Заступник	Основа відносин з Ним (1:5-2:2)	Послух	Христос — наш Помічник	Ходити у Світлі (1:5-2:28)
2:1-6	Перевірка на знання Його	2:1-2	2:1-2	Умова перша: порвати з гріхом (1:8-2:3)
	2:3-11	2:3-6	2:3-6	Умова друга: дотримання заповідей, і особливо — заповіді про любов
Нова Заповідь		Любіть один одного	Нова Заповідь	
2:7-14		2:7-11	2:7-8	
	Їхній духовний стан	Істинні відносини з Богом у Христі	2:9-11	Умова третя: відділення від світу
	2:12-14	2:12-14	2:12-13	2:12-17
	Не любіть світу	Істинна ціна світу цього	2:14	
2:15-17	2:15-17	2:15-17	2:15-17	
Антихрист	Обман останнього часу	Відданість істинній вірі	Ворог Христа	Умова четверта: остерігатися антихристів
2:18-25	2:18-23	2:18-25	2:18-19	2:18-28
			2:20-21	
	Нехай істина пробуває у вас		2:22-23	
	2:24-27		2:24-25	
2:26-27		2:26-27	2:26-27	

ЧИТАННЯ ТРЕТСЬ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 3-27

- А. Досить важко окреслити точну структуру Першого послання Івана через повторюваність одних і тих самих питань. Однак, більшість коментаторів погоджуються, що Глава 2 цього послання продовжує тематику, підняту у Главі 1: характерні особливості відносин з Богом, як позитивних, так і негативних.
- Б. Між главами 1 і 2 Послання існує структурна паралель. Іван продовжує викладати своє послання, протиставляючи його лжевченню гностиків:

Глава 1

1. якщо ми кажемо... (1 Ів. 2:6-7)
2. якщо ми кажемо... (1 Ів. 2:8-9)
3. якщо ми кажемо... (1 Ів. 2:10)

Глава 2

1. Той, хто говорить... (1 Ів. 2:4-5)
2. Той, хто говорить... (1 Ів. 2:6)
3. Той, хто говорить... (1 Ів. 2:8-11)

- В. В цьому тексті міститься перелік критеріїв або доказів, які дозволять визначити, чи є конкретна людина віруючим (1 Ів. 2:3-25):
1. Готовність визнавати свій гріх (як перший раз, так і протягом всього життя) (1 Ів. 1:9)
 2. Послух як спосіб життя (1 Ів. 2:3-6)
 3. Любов як спосіб життя (1 Ів. 2:7-11)
 4. Перемога над злом (1 Ів. 2:12-14)
 5. Відречення від світу (1 Ів. 2:15-17)
 6. Непохитність віри (1 Ів. 2:19)
 7. Правильне віровчення (1 Ів. 2:20-24; 4:1-3)
- Г. Особливі богословські поняття (в тексті 1 Ів. 2:18-19):
1. «останній час» (1 Ів. 2:18)
 - а. Ця фраза, як і словосполучення «останні дні», вказує на часовий проміжок між народженням Ісуса та Другим пришествям. Царство небесне вже прийшло, але воно ще не настало в повній мірі.
 - б. В міжзаповітній період народ Ізраїлю почав вірувати у наявність двох епох: теперішньої епохи зла та майбутньої епохи праведності, яка буде утверджена Духом. В Старому Заповіті чітко не розкривається той факт, що Месія має прийти двічі: спочатку як Спаситель, і лише потім як Виконавець кінцевого Божого плану. Ці дві епохи частково накладаються одна на одну. Див. Спеціальна тема: Теперішня та епоха, яка настане.
 - в. Це метафоричне використання терміну «час» («година») (*kairos*) для позначення невизначеного проміжку часу (пор. Ів. 4:21,23; 5:25,28; 16:2).
 2. «антихрист» (1 Ів. 2:18), яке використовує лише апостол Іван (пор. 1 Ів. 2:18,22; 4:3; 2 Ів. 7). Зверніть увагу на те, що у 1 Ів. 2:18 цей термін одночасно використовується і в МНОЖИНІ, і в ОДНИНІ (пор. 2 Ів. 7).
 - а. В інших біблійних авторів також є згадки про цю особу останніх часів:
 - 1) у Даниїла — «малий четвертий звір» (пор. Дан. 7:7-8,23-26; 9:24-27)
 - 2) в словах Ісуса — «гідота спустошення» (пор. Мт. 24:15; Мр. 13:14; сам термін взятий з Дан. 11:31)
 - 3) у Івана — «звір, який виходить з моря» (пор. Об. 13:1-10)
 - 4) у Павла — «людина гріха» або «людина беззаконня» (пор. 2 Сол. 2:3-4)
 - б. Іван чітко розмежує ту есхатологічну особистість та періодичний антихристиянський прояв духа або позиції, які завжди присутні у світі (пор. 1 Ів. 2:18; 4:3; 2 Ів. 7; Мт. 24:5,24; Мр. 13:6,22).
 - в. ПРИЙМЕННИК *anti* у грецькій мові має наступні значення: (1) «проти» або (2) «замість». Досить важливим є те, що це слово вживається як у ОДНИНІ, так і МНОЖИНІ в 1 Ів. 2:18. Історія багата прикладами осіб та явищ, які протидіяли Богу та Його Христу:
 - 1) Антіох IV Епіфан («малий риг» з Дан. 8; 11:36-45)
 - 2) Нерон та Доміціан (називали себе богами, однак не претендували на месіанську роль)

- 3) атеїстичний комунізм
- 4) світський (секулярний) гуманізм

Однак, разом з тим були також і ті, хто не виступали проти Христа, а видавали себе за Нього:

- 1) лжеучителі, про які говориться в текстах Мт. 24:5,24 та Мр. 13:6,22
- 2) лідери сучасних культів
- 3) антихрист (Дан. 7:8,23-26; 9:24-27; 2 Сол. 2:3; і Об. 13)

г. Християни кожної епохи зустрічалися з лжеучителями, які заперечували Христа лжемесіями, які видавали себе за Христа. Однак, в один день, в останній час одне особливе втілення зла (тобто, антихрист) поєднає в собі все вищесказане!

3. «Пробуває у вас» (1 Ів. 2:19,24,27,28)

- а. Більшість сучасних євангелістів наголошують на потребі людини прийняти самостійне рішення щодо довіри/віри/вірування в Христа, і це такі істина (див. Спеціальна тема: Що означає «отримувати», «вірувати», «визнавати/сповідати», «покликання»?». Однак, Біблія наголошує не на самому рішенні, а на процесі учнівства (пор. Мт. 28:19-20).
- б. Вчення про впевненість християнина у своєму спасінні (див. Спеціальна тема: Впевненість у спасінні) має бути перебувати нерозривно з вченням про непохитність віри (див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри). Це не питання вибору одної із доктрин («або»/«або»), адже вони тільки разом («і», «і») показують нам біблійну реальність. В дійсності «пробування» є біблійним застереженням для нас (пор. Ів. 15:6)!
- в. Ось також інші місця стосовно пробування: Мт. 10:22; 13:1-9,18-23; Мр. 13:13; Ів. 8:31; 15:1-27; 1 Кор. 15:2; Гал. 6:1; Об. 2:2,7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7.
Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:3-6

³Бо з того і знаємо ми, що пізнали Його, якщо ми зберігаємо Його заповіді. ⁴Той, хто говорить: «Я пізнав Його», але заповідей Його не зберігає, той — брехун, і немає істини в ньому; ⁵але хто зберігає Його слово, в тому істинно любов Божа стала досконалою. Через це ми і знаємо, що є Ньому: ⁶хто каже, що пробуває в Ньому, той сам має чинити так, як і Він чинив.

2:3 «Бо з того і знаємо ми, що пізнали Його». Буквально — «ми знаємо, що пізнали Його». Тут використано форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, за якою слідує форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Такі граматичні форми підкреслюють, що травмовані християни з цих церков все ж можуть мати повну впевненість у їхньому спасінні, незалежно від гностичних лжевчень.

Слово «пізнати» тут одночасно вжито як єврейському значенні (на позначення особистих відносин; пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5; див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону)), так і в грецькому значенні (когнітивне знання про суб'єктів або явища). Євангеліє — одночасно і Особистість, і істинна вістка. В цій фразі акцентується увага на тому, що:

1. ми можемо пізнати Бога
2. ми можемо пізнати те, що Він бажає від нас в нашому житті
3. ми можемо знати, що ми знаємо (пор. 1 Ів. 5:13).

Одним із доказів наявності стосунків з Богом є наші дії та мотиви вчинків (пор. Мт. 7; Послання Якова; Перше послання Петра). Ця тема постійно повторюється у Першому посланні Івана (пор. 1 Ів. 2:3,5; 3:24; 4:13; 5:2,13).

Іван дуже часто використовує 2 грецькі терміни для слова «знати» (*ginōskō* та *oīda*) у своїх працях (27 разів у п'яти главах Першого послання). Ці терміни є синонімічними і між ними немає суттєвої семантичної відмінності у грецькому койне. Те, що автор обирає те чи інше слово, пояснюється виключно стилістичним чином. Також цікаво, що Іван не використовує підсилюючу форму цього терміну *epiginōskō* (яка дуже часто вживається у Павла).

Іван все це писав для того, щоб підбадьорити віруючих, і одночасно, щоб розвінчати ересь. Євангеліє та Перше послання від Івана використовують термін «знати» набагато частіше, ніж будь-яка інша книга Нового Заповіту. Перше послання є книгою про впевненість у спасінні, яке ґрунтується на знанні

Євангелія та відповідному способі життя, заснованому на любові та послузі (пор. Послання Якова).
Див. Спеціальна тема: Гностицизм; Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні).

■ **«якщо»**. Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

■ **«ми зберігаємо Його заповіді»**. Зверніть увагу на елементи умовності у реченні («якщо» та форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ). Новий Заповіт є безумовним як Божа пропозиція, але умовним для людини в плані її реакції на цю Божу пропозицію через покаєння, віру та послух (пор. 1 Ів. 2:3-5; 3:22,24; 5:2,3; Ів. 8:51-52; 14:15,21,23; 15:10; Об. 2:26; 3:8,10; 12:17; 14:12). Одним із доказів справжнього навернення є послух перед Світлом (яким є як Ісус, так і саме Євангеліє, пор. Лк. 6:46). Навіть в Старому Заповіті послух вважався кращим за ритуальні жертвоприношення (пор. 1 Сам. 15:22; Єрем. 7:22-23). Послух є приносить та не гарантує спасіння, але він є доказом самого спасіння. Послух не є основною (пор. Еф. 2:8-9) спасіння, але є його плодом (пор. Еф. 2:10).

Див. Спеціальна тема: Завіт; Спеціальна тема: Зберігати.

2:4 «Той, хто говорить». Це текстуальний маркер, який показує продовження використання Іваном формату діатриби.

■ **«Я пізнав Його»**. Такі слова були одним із тверджень лжеучителів (пор. 1 Ів. 1:6,8,10; 2:4,6,9). Тут, як і в Малахії, посланнях до Римлян та від Якова використано прийом діатриби («той, хто говорить»). Лжеучителі стверджували, що вони знають Бога (форма ДОКОНАНОГО ВИДУ), але вони намагалися відокремити спасіння від праведного життя, а також розділяли виправдання та освячення. Вони стверджували, що володіють вищим (таємним) знанням про Бога, однак образ їхнього життя відкривав їхні справжні наміри (Лк. 6:43-45).

■ **«але заповідей Його не зберігає»**. Тут вжито форму АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, яка вказує на дії, характерні звичному способу життя. Їхні життя показують їхній духовний стан та позицію (пор. Мт. 7; 1 Ів. 3:6,9). У вірш 4 ця істина виражається через форму заперечення, а у вірші 5 — через форму ствердження.

■ **«той — брехун»**. Немає нічого гіршого навмисного обману! Послух є доказом справжнього навернення. Таких можна пізнати за їхнім плодом (пор. Мт. 7).

Іван називає брехунами різні типи релігійних людей: учителів, проповідників (1 Ів. 1:6; 2:4,22; 4:20). Вони є релігійними, але перед Богом є неправими!

2:5 «але хто зберігає Його слово». Тут використано форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ, яка вказує на дії, характерні звичному способу життя. Автори «Довідника по посланнях Івана» [*A Handbook on The Letters of Ie.*] (видавництва UBS) Хаас (Haas), Йонге (Jonge) та Свеленгребел (Swelengrebel) мають цікавий коментар по відношенні до цієї грецької конструкції: «відносний займенник разом з грецькою часткою «*an*» або «*ean*», а також дієсловом УМОВНОГО СПОСОБУ зустрічається в тексті 1 Ів. 3:17,22; 4:15; 5:15; 3 Ів. 5. Видається, що це відображає звичайні обставини, які трапляються щодня» (стор. 40).

Послух є ключовим аспектом віри згідно із Заповітом. Це основна думка в Першому посланні Івана та Посланні Якова. Ніхто не може сказати, що знає Бога, відкидаючи про цьому Його живе Слово та Його записане Слово заради гріховного життя (пор. 1 Ів. 3:6,9)!

■ **«в тому істинно любов Божа стала досконалою»**. Тут вжито форма ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що говорить про завершеність дії (пор. 1 Ів. 4:12,17,18). З точки зору граматики, незрозуміло, що саме мається тут на увазі через форму РОДОВОГО ВІДМІНКУ:

1. Божа любов по відношенні до нас (пор. 1 Ів. 4:12)
2. Наша любов по відношенні до Бога (пор. 1 Ів. 5:3)
3. взагалі Божа любов, яка живе у серцях віруючих.

Слово «досконалий» (*telos*, пор. 1 Ів. 4:12,17,18) означає «зрілий», «завершений» або «повністю готовий до виконання свого завдання» (пор. Еф. 4:12), але не безгрішний (пор. 1 Ів. 1:8,10).

Див. Спеціальна тема: Завершений або повний (*telos*).

■ **«Через це ми і знаємо, що є Ньому».** Тут знову підкреслюється те, що віруючі можуть бути впевненими у своїх взаємовідносинах з Богом. Концепція нашого перебування у Ньому («пробування», пор. 1 Ів. 2:6) постійно повторюється у працях Івана (пор. Ів. 14:20,23; 15:4-10; 17:21,23,26; 1 Ів. 2:24-28; 3:6,24; 4:13,16).

2:6 «пробуває». Новий Заповіт також стверджує, що і Отець, і Син пробувають в нас (пор. Ів. 14:23 та 17:21). Зверніть увагу, що навіть у тому реченні, яке наголошує на впевненості християн, міститься також застереження — «має чинити так...» (пор. 1 Ів. 2:6, форма ІНФІНІТИВУ в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, «пробуває в Ньому»). Євангеліє (Радісна вістка) є договором (завітом) з умовами, який передбачає права та обов'язки!

Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана; Спеціальна тема: Завіт (договір); Спеціальна тема: Непохитність у вірі

■ **«той сам має чинити так, як і Він чинив».** Цими словами ще раз наголошується, що «істинна віра» — це віра, яка проявляється у житті (пор. Як. 2:14-26). Віра — це не лише одноразове рішення людини, але постійні особисті відносини з Ісусом, які проявляються у щоденному житті, подібному до життя Христа. У вічного життя є очевидні властивості, які можна «відчути»! Цей текст паралельний до місця 1 Ів. 1:7. Ціль християнства полягає не в тому, щоб потрапити на небо після нашої смерті, але подібність до Христа уже зараз, в нашому житті (пор. Рим. 8:29-30; 2 Кор. 3:18; Гал. 4:19; Еф. 1:4; 1 Сол. 3:13; 4:3; 1 Петр. 1:15)! Ми спасенні для того, щоб служити. Нас послали на місію так само, як і Він був посланий для цього. І як Він поставив Своє життя за інших, так і ми маємо вважати себе лише слугами (1 Ів. 3:16).

«Він» — тут буквально «Обраний»/ «Єдиний», що є загальноживаною ідіомою у Івана для позначення Ісуса (пор. Ів. 2:21; 19:35; 1 Ів. 2:6; 3:3,5,7,16; 4:17). Часто це слово по відношенні до Ісуса вживається у значенні добровільного приниження (пор. Ів. 7:11; 9:12,28; 19:21). Але якщо «Обраний» стосується Ісуса, то хто ж мається на увазі під фразою «В Ньому» (1 Ів. 2:6а)? Іван навмисно часто використовував такі двозначні слова. Остання фраза могла стосуватися як Отця (Ів. 15:1-2,9-10), так і Сина (Ів. 15:4-6). Це така ж сама двозначність, як можна знайти по відношенні до «Святого» у 1 Ів. 2:20).

Див. Спеціальна тема: Святий.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:7-11**

⁷Улюблені, не нову заповідь я вам пишу, але заповідь давню, яку ви мали від початку; давня заповідь є словом, яке ви почули. ⁸З іншого боку, я пишу вам нову заповідь, яка є істинно у Ньому і у вас, тому що темрява проходить, і Світло істинне вже засяло. ⁹Той, хто каже, що він перебуває у Світлі, але *вже ж* брата свого ненавидить, той — у темряві до тепер. ¹⁰Той, хто любить свого брата, пробуває у Світлі, і немає в ньому підстави для спотикання. ¹¹А той, хто ненавидить свого брата, той ходить в темряві і не знає, куди він іде, тому що темрява засліпила йому очі.

2:7 «Улюблені». Іван часто звертається до своїх читачів, використовуючи такі ніжні слова (пор. 1 Ів. 2:1). Так само звернувся Бог Отець до Ісуса під час Його хрещення (пор. Мт. 3:17) та преображення (пор. Мт. 17:5). Таке звертання неодноразово зустрічається у листах Івана (пор. 1 Ів. 3:2,21; 4:1,7,11; та 3 Ів. 1,2,5,11).

У перекладі *Textus Receptus* зустрічається слово «браття» (рукописи K, L, а також переклад NKJV), але у Першому посланні Івана таке звертання присутнє лише у 1 Ів. 3:13). Варіант «улюблені» зустрічається в унціальних грецьких рукописах (κ, Α, Β, С, Ρ), а також у Вульгаті, Пешітті, коптській та вірменських перекладах (див. Брюс Метцгер «Текстуальний коментар до грецького Нового Заповіту» [Bruce Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*], стор. 708).

Див. Спеціальна тема: Текстуальний критика

■ **«не нову заповідь я вам пишу, але заповідь давню».** Ця заповідь — характерна особливість праць Івана, яка вирізняє їх з-поміж інших текстів (пор. Ів. 13:34; 15:12,17). Сама заповідь була новою не з точки зору часу, а з точки зору характеристики якості. Віруючим дана заповідь любити один одного так, як Ісус полюбив їх (пор. Ів. 13:34).

Щодо поняття «давня заповідь», то тут можна навести два його значення:

1. Закон Мойсея (Лев. 19:18)
2. вчення Ісуса, записане у Євангелії від Івана (Ів. 13:34; 15:12,17).

Див. Спеціальна тема: Поняття «заповідь» у працях Івана

▣ **«заповідь давню»**. У 1 Ів. 2:3 слово «заповідь» вжито у МНОЖИНІ, але тут воно вжито в ОДНИНІ. Швидше за все, тут мається на увазі, що заповідь любові включає в себе всі інші заповіді (пор. Гал. 5:22; 1 Кор. 13:13). Любов — є обов'язковою заповіддю, яку дає нам Євангеліє.

▣ **«яку ви мали від початку»**. Тут вжито НЕДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ, що вказує читачу на досвід його першої зустрічі з Радісною вісткою (пор. 1 Ів. 2:24; 1:1; 3:11; 2 Ів. 5-6).

Див. Спеціальна тема: *Archē*

▣ **«яке ви почули»**. В *Textus Receptus* тут додана ще фраза «від початку» (ця фраза уже використовувалася раніше у цьому вірші).

2:8 «яка є істинно у Ньому». ГРАМАТИЧНИЦ РІД цього ЗАЙМЕННИКА змінюється з ЖІНОЧОГО у 1 Ів. 2:7 (коли ЗАЙМЕННИК відноситься до слова «заповідь») на СЕРЕДНІЙ РІД (вказує на всю Євангеліє/Добру вістку). Подібну зміну роду у ЗАЙМЕННИКА можна прослідкувати у тексті Еф. 2:8-9.

▣ **«заповідь»**. Див. Поняття «заповідь» у працях Івана.

▣ **«темрява проходить»**. Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (відповідно до праці А.Т. Робертсона «Словесні образи у Новому Заповіті» [A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*], стор. 212). Для того, хто знає Бога через Христа, уже настав світанок нового віку у їхніх серцях та розумі (так звана реалізована есхатологія).

Див. Спеціальна тема: Цей вік та Вік прийдешній.

▣ **«і Світло істинне вже засяяло»**. Ісус є світлом для світу (пор. Ів. 1:4-5,9; 8:12). Світло є біблійною метафорою істини, об'явлення та моральної чистоти. Див. коментар до 1 Ів. 1:5 та 1:7. Світанок нового віку вже настав!

2:9 «але вже ж брата свого ненавидить». Тут вжито форму АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, що говорить про триваючу дію. Ненависть є доказом темряви (пор. Мт. 5:21-26). Зверніть увагу на паралелізм антитез у цьому випадку (наприклад, НЕГАТИВНА форма у вірші 9 та ПОЗИТИВНА форма у вірші 10).

2:10 «Той, хто любить свого брата, пробуває у Світлі». У цьому контексті зустрічаються здебільшого ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Любов є доказом того, що віруючий є спасений, має особисті відносини із істиною і світлом, а також має знання про це. Все це нова, і одночасно древня заповідь (пор. 1 Ів. 3:11,23; 4:7,11,21).

Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана.

▣ **NASB, NKJV, REB «і немає в ньому підстави для спотикання»**

NRSV «в такій людині немає підстави для спотикання»

TEV «в нас немає нічого такого, що б підштовхнуло когось до гріха»

NJB «немає в ньому нічого, що б примусило його відпасти»

Пешітта «І немає жодної причини для невдоволення ним»

Існує два можливих переклади цього вірша:

1. віруючий, який ходить у любові, не спотикнеться (пор. 1 Ів. 2:11)
2. віруючий, який ходить у любові, сам не буде причиною для спотикання інших людей (пор. Мт. 18:6; Рим. 14:13; 1 Кор. 8:13).

Обидва переклади є правильними! Євангеліє приносить користь як віруючим, так і іншим людям (зокрема, невіруючим).

У Старому Заповіті «спотикання» завжди протиставлялося вірі (твердої, сталої позиції). Для ілюстрації

волі та заповідей Бога використовувався образ прямого шляху без будь-яких перешкод. Саме тому «ходити» може використовуватися як метафора для позначення способу життя.

2:11 «А той, хто ненавидить свого брата, той ходить в темряві». Тут в оригіналі вжито форми АКТИВНОГО ДІЄПРИМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ (ненавидить) та ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (ходить). Ненависть є ознакою невірства (пор. 1 Ів. 3:15; 4:20). Світло і темрява, любов та ненависть не можуть існувати разом в одній і тій самій людині (але, все ж таки, часто вони існують). Така заява є типовою для контрастного (чорно-білого) стилю письма Івана. Він описує ідеал! Але в дійсності віруючі борються з упередженнями, нестачею любові та недбалістю! Євангеліє одночасно приносить як миттеві, так і довгострокові переміни.

■ **«темрява засліпила йому очі».** Це може вказувати як на гріховну природу віруючих, яка все ще в них перебуває (пор. 2 Петр. 1:8-9), або на діяння сатани (пор. 2 Кор. 4:4). Існує три вороги людства: (1) гріховний світовий порядок; (2) сатана як особистість (ангел-спокусник); і (3) наша гріховна природа від Адама (пор. Еф. 2:2-3,16; Як. 4).

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:12-14**

¹²Я пишу вам, дітки, тому що гріхи ваші були прощені вам заради Його імені. ¹³Я пишу вам, отці, тому що ви знаєте Того, хто був від початку. Я пишу вам, юнаки, тому що ви перемогли лукавого. ¹⁴Я написав вам, діти, тому що ви знаєте Отця. Я написав вам, отці, тому що ви знаєте Того, хто був від початку. Я написав вам, юнаки, тому що ви сильні, і слово Боже пробуває у вас, і ви перемогли лукавого.

2:12-14 Всі ДІЄСЛОВА у цих віршах вжито у ДОКОНАНОМУ ВИДІ, який вказує на те, що дії уже відбулися у минулому, але їхній результат все ще відчувається. Оскільки попереднє місце було адресоване лжеучителям, то це місце адресоване віруючим. Іван використовує три різних звертання по відношенні до останніх: «дітки», «отці», «юнаки». Цей фрагмент не можна гладко «помістити» у контекст, в якому говориться про образ життя віруючого як доказ його спасіння. Можливо, що тут не говориться про три групи віруючих, але це є літературним прийомом, де описуються місце, утверджене у вірі становище християн.

Тут названі чотири моменти, які мають знати віруючі:

1. що їхні гріхи прощені (1 Ів. 2:12)
2. що вони знають Бога (1 Ів. 2:12,13,14)
3. що через Христа вони перемогли диявола (1 Ів. 2:13)
4. що вони сильні у Слові Божому (1 Ів. 2:14).

Граматично цей перелік обумовлений (1) фразою «Я пишу вам» та (2) шістьма ПІДРЯДНИМИ РЕЧЕННЯМИ, які починаються зі слів *hoti* («тому що»).

■ **2:12 «тому що гріхи ваші були прощені вам заради Його імені».** Покутна місія Ісуса є єдиною надією людства про прощення гріхів (тут вжита форма ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ). Євреї вважали, що ім'я дорівнює особистості та характеру особи (пор. 1 Ів. 3:23; 3 Ів. 7; Рим. 10:9-13; Фил. 2:6-11).

У цьому місці (1 Ів. 2:12-14) наявний перелік шести ПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ, які починаються з слова *hoti*. Це або РЕЧЕННЯ ПРИЧИНИ (NASB, NRSV, NJB — «тому що») або просто такий літературний прийом того щоб перелічити заяви чи факти (переклад NET — «що»).

Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога

2:13 «Того, хто був від початку». ЗАЙМЕННИКИ у тексті Першого послання Івана досить неоднозначні; вони можуть стосуватися як Бога Отця, так і Бога Сина. В цьому контексті цей ЗАЙМЕННИК стосується Ісуса. Тут таким чином говориться про його предвічне існування і Його божественність (пор. Ів. 1:1,15; 3:13; 8:48-59; 17:5,24; 2 Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Євр. 1:3). Швидше за все, це інший приклад використання фрази «від початку» (тобто, Ів. 3:8), адже вона, як правило, означає «від початку публічного служіння Ісуса» (пор. 1 Ів. 1:13; 2:24; 3:11).

■ **«ви перемогли».** Ця обітниця і одночасно застереження постійно повторюється у Першому посланні

Івана (пор. 1 Ів. 2:14; 4:4, 5:4-5, 18-19). Фраза виражена у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що вказує на кульмінацію процесу. І знову Іван описує все в чорно-білих термінах (ця вже реалізована есхатологічна перемога дуже нагадує стиль Євангелії від Івана). Віруючі вже є переможцями, але через те, що діє протиріччя «вже/ще ні» в розповсюдженні Царства Божого, вони все ще боряться з гріхом, спокусами, гоніннями і смертю.

■ **«лукавого»**. Тут знову згадується сатана, як і в 1 Ів. 2:14. Вірші 1 Ів. 2:13 та 14 є паралельними.
Спеціальна тема: Персоналізоване зло.

■ **«тому що ви знаєте Отця»**. Біблійне слово «знати» включає в себе єврейське значення — мати сокровенні особисті відносини (пор. Бут. 4:1, Єрем. 1:5) та грецьке значення — мати інформацію про конкретні факти. Євангеліє (Радісна вістка) є одночасно Особою, яку необхідно прийняти (Ісус), істиною про цю Особу (доктринальні вірування), які необхідно сприйняти та сам образ життя, яким слід жити християнину!

Див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону) та Спеціальна тема: Отцівство Бога

2:14 «ви сильні». Зверніть увагу на те, що сила залежить від пробування у слову Божому. Це дуже схоже на настанови ап. Павла у Кол. 3:16; Еф. 6:10-18. Слово, у якому необхідно Перебувати, є Євангеліє, яке є одночасно концептуальним та особистісним. Воно походить від Бога і приймається людиною індивідуально, в ньому навернення до Бога та учнівство, істина та надійність. Такими є неоднозначності у словах, умисно допущені ап. Іваном у своїх працях!

■ **«слово Боже пробує у вас»**. Тут персоналізується поняття слова Божого (Радісна вістка, пор. 1 Ів. 2:24). Також тут присутня алюзія на текст Ів. 15. В віршах Ів. 5:38 та 8:37 цей термін вжито у негативному сенсі.

■ **«і ви перемогли лукавого»**. Тут міститься наголос на необхідності непохитності у вірі святих. Це ж саме можна побачити у текстах 1 Ів. 2:17,19,24,27,28; 5:18; і 2 Ів. 9. Доктрина про безпечність віруючого має врівноважуватися істиною, що спасуться лише ті, хто дотримає до кінця (пор. Об. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21). Тут не говориться про досягнення стану безгрішності прямо зараз, але про те, що, перебуваючи у Христі, віруючий вже не грішить (пор. Рим. 6).

Див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри; Спеціальна тема: Диявол.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:15-17

¹⁵Не любіть світу, і нічого, що в світі. Якщо хтось любить світ, в нього немає любові Отця. ¹⁶Бо все, що у світі: пожадливість плоті, пожадливість очей та пиха життєва — не від Отця, але від світу. ¹⁷А світ проходить, і також його пожадливість; але той, хто виконує волю Божу, живе вічно.

2:15 «Не любіть». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що вказує на переривання дії, яка вже в процесі. Любов до світу була характерною для однієї із сект лжеучителів-гностиків.

■ **«світу»**. У Новому Заповіті цей термін вживається у двох різних значеннях:

1. як планета Земля і/або Всесвіт (пор. Ів. 3:16; 16:33; 1 Ів. 4:14)
2. як людське суспільство, яке живе без Бога (пор. 1 Ів. 2:15-17; 3:1,13; 4:4-5; 5:4-5,19).

Якщо перше значення стосується первинного фізичного творіння (пор. Бут. 1-2), то друге — творіння, яке впало в гріх (пор. Бут. 3).

Див. Спеціальна тема: *Kosmos* (світ); Спеціальна тема: Система політичної влади

■ **«і нічого, що в світі»**. Видається, що це стосується:

1. любові до матеріальних об'єктів (пор. 1 Ів. 2:16)
2. речей, які може запропонувати світ: владу, престиж, вплив тощо (пор. Рим. 12:2; Як. 1:27).

Гріховна світова система намагається задовільнити всі потреби людей, що живуть без Бога. Вона організовує життя людей таким чином, що у людей виникає ілюзія власної незалежності. Всі ці інституції, яким ми багато чим завдячуємо, можуть стати фактором ідолопоклонства, якщо вони дають нам

незалежність від Бога. Ось приклади:

1. системи суспільної влади
2. освітні системи
3. економічні системи
4. медичні системи
5. політичні системи

Августин дуже гарно підмітив: «у людині наявна створена Богом діра» у її житті. Ми намагаємося заповнити цю діру земними речами, але ми можемо отримати мир та повноту лише в Бозі! Незалежність — прокляття Едему!

■ **«Якщо»**. Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому. Те, що ми любимо, є доказом того, кому ми належимо: Богу чи сатані.

2:16 «пожадливість плоті». Тут мається на увазі перебування у полоні корисливих гріховних бажань людини (пор. Гал. 5:16-21; Еф. 2:3; 1 Петр. 2:11).

Див. Спеціальна тема: Плоть (*sarx*)

■ **«пожадливість очей»**. Євреї вважали, що очі були вікнами для душі. Гріх зароджується в думках і потім втілюється у конкретних вчинках. А вчинки формують переважний стиль життя людини (напр., Прип. 23:7).

■ **«та пиха життєва»**. Тут мається на увазі людська гординя, яка виключає будь-яку потребу в Богові (тобто, люди покладаються виключно на себе). В Раймонд Браун, визначний католицький дослідник творів Івана, у «Біблійному коментарі Ієроніма», Т.2 [Raymond Brown, *The Jerome Bible Commentary*, vol. II], говорить наступне:

«Але термін *alazoneia*, який ми знаходимо також у Як. 4:16, має більш ширше значення, ніж просто гординя: він включає в себе самовпевненість, зарозумілість та хвастливість» (стор. 408).

Слово *bios* означає земне, фізичне, тимчасове життя на нашій планеті (те ж саме, яке є людини, рослин і тварин, пор. 1 Ів. 3:17). Ці характеристики описують лжеучителів гностиків, так і невідроджене гріховне людство (поган). І, бережи нас Боже, вони описують також і незрілих християн!

■ **«не від Отця, але від світу»**. Існують дві причини, чому християни мають не любити цей світ:

1. тому що ця любов не від Отця (пор. 1 Ів. 2:16)
2. тому що цей світ минає (він тимчасовий) (пор. 1 Ів. 2:17).

Див. Спеціальна тема: Отцівство Бога

2:17 «А світ проходить». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. 1 Ів. 2:8). Це стосується іудейського явлення про дві епохи: гряде новий вік, остаточний та завершений; а старий вік — вік гріха та бунту проти Бога — минає (пор. Рим. 8:18-25).

Див. Спеціальна тема: Цей вік та Вік, що гряде.

■ **«але той, хто виконує волю Божу, живе вічно»**. Зверніть увагу, як вічне життя (тут буквально «пробуває вічно») пов'язане з життям, наповнене любов'ю, а не тільки зі сповіданням віри у минулому (пор. Мт. 25:31-46; Як. 2:14-26).

Див. Спеціальна тема: Воля (*thelēma*) Бога; Спеціальна тема: Вічно (грецька ідіома)

**ТЕКСТ NASB (ООНВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:18-25**

¹⁸Діти, це останній час; і як ви вже чули, що антихрист гряде, і навіть зараз з'явилося багато антихристів; завдяки цьому ми і знаємо, що це останній час. ¹⁹Вони відійшли від нас, але *насправді* вони не були з нас: бо якби вони були з нас, то вони б і залишилися з нами; але *вони відійшли*, щоб це було явлено, що вони не з нас. ²⁰Ви ж маєте помазання від Святого, і ви все знаєте. ²¹Я написав вам, не тому, що ви не знаєте істини, але тому що ви її знаєте, і тому будь-яка брехня — не від істини. ²²Хто ж брехун, якщо не той, хто заперечує, що Ісус є Христос? Це — антихрист, той, хто заперечує Отця і Сина. ²³Хто заперечує Сина, той не має Отця; хто визнає Сина, має також і

Отця. ²⁴Щодо вас, то нехай те, що ви чули від початку, пробуває у вас. Якщо те, що ви чули від початку, Перебуватиме у вас, то і ви теж Перебуватимете з Сином і Отцем. ²⁵Це є обітниця, яку Він Сам вчинив для нас: вічне життя.

2:18 «Діти». Див. коментар до 1 Ів. 2:1.

▣ **«це останній час».** Буквально тут «остання година» без АРТИКЛЯ (що можна знайти лише тут). Як і вираз «останні дні», ця фраза є одним із способів зображення у Новому Заповіті Другого пришестя Ісуса Христа (пор. Ів. 6:39-40,44). Ця концепція є дуже важливою, оскільки сьогодні на багатьох коментаторів вплинула концепція «реалізованої есхатології» К.Х. Додда (основного апологета аміленаризму). Безсумнівно, що Іван однозначно та неодноразово говорить про те, що Царство Боже вже прийшло в Ісусі. Але це текст відкриває, що остаточне встановлення Царства Божого має відбутися у майбутньому (як певна подія чи період часу). І те, і те є правильним. Це просто ще один із новозавітних способів для вираження протиріччя (парадоксу) «вже/ще ні» (тобто, «гряде») між двома епохами у євреїв, які зараз частково накладаються одна на одну.

Див. Спеціальна тема: Час (година); Спеціальна тема: Останні дні

▣ **«антихрист... багато антихристів».** Це слово вживається як у ОДНИНІ, так і в МНОЖИНІ; в обох випадках АРТИКЛЯ НЕМАЄ (відповідно до рукописів κ^* , В, С). У Новому Заповіті лише Іван використовує такий термін (пор. 1 Ів. 2:18,22; 4:3; 2 Ів. 7). Див. більш детальну інформацію в Контекстуальному погляді на вірші цієї глави, пункт Г.

Див. Спеціальна тема: Антихрист

▣ **«гряде».** Тут вжита форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ. В грецькому койне деякі форми ДІЄСЛІВ випали з використання, а їхні функції перейшли до інших форм ДІЄСЛІВ. Депонентні ДІЄСЛОВА використовуються у формі СЕРЕДНЬОГО або ПАСИВНОГО СТАНУ, але перекладаються АКТИВНИМ СТАНОМ (відповідно до значення). Тут так само: теперішня форма вживається у значенні майбутніх подій. «Антихрист» у ОДНИНІ ще гряде, але багато лжеучителів та фальшивих месій, подібних до нього, з'явилося («антихристи»).

З богословської точки зору, також можливо, що оскільки сатана не знає точного часу пришестя Христа, він вже когось приготував для земного лідерства, якщо тільки для цього буде підходяща можливість.

▣ **«з'явилося».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Дух антихриста вже присутній у цьому грішному світі, і він активно діє в ньому (наприклад, завдяки лжеучителям); але, все ж таки, це лише це лише «репетиція» майбутніх подій. Дехто з коментаторів вважають, що це стосується Римської імперії днів Івана, інші бачать в цьому майбутню світову імперію останніх днів. В певному сенсі, правильними є обидва із трактувань! Останній час настав з приходом Христа і буду тривати до свого остаточного настання (Другий прихід Христа).

2:19 «Вони відійшли від нас, але насправді вони не були з нас». Це прекрасний приклад того, коли лжевчення та несправжні віруючі проникають у видиму церкву (пор. Мт. 7:21-23; 13:1-9,18-23,24-30). Недостатність істини, любові та непохитності у вірі у таких людях є доказом того, що вони не є віруючими. Єресь завжди приходить зсередини!

Автор Першого послання надзвичайно скрупульозний у своєму виборі ЧАСОВИХ форм ДІЄСЛІВ. Текст 1 Ів. 2:19 це демонструє:

1. лжеучителі покинули церкву (АОРИСТ)
2. вони в дійсності ніколи не були частиною церкви (НЕДОКОНАНИЙ ВИД)
3. якби вони були частиною церкви, то вони б не покинули її (УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ з ДІЄСЛОВОМ у формі ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТА)

Див. Спеціальна тема: Відступництво (aphistēmi)

▣ **«якби».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, яке називають таким, що суперечить дійсності. Його слід було перекласти так: «Якби вони належали до нас (а вони ж не належать), то вони б і залишилися з нами (а вони ж не залишилися)».

Див. Спеціальна тема: Короткий перелік граматичних термінів грецької мови

▣ **«вони б і залишилися з нами».** Тут вжито ДІЄСЛОВО у формі ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на завершеність дії у минулому. Це одне із багатьох відсилань до доктрини про непохитність віруючих (пор. 1 Ів. 2:24,27,28). Істинна віра зберігається та приносить плід (пор. Мт. 13:1-23).

Див. Спеціальна тема: Потреба у непохитності віри.

2:20 «Ви ж маєте помазання від Святого». «Ви» вжито у МНОЖИНІ і в грецькому тексті виконує функцію підсилення в протиставленні тим, хто покинув спільність з Христом. Можливо, гностики перебували під впливом східних релігій-«таємниць» та навчали інших необхідності спеціального помазання, яке давало знання та ототожнення з божеством. Іван же стверджував, що саме віруючі, а не гностики, є такими, хто мали помазання (через посвячення та приєднання) від Бога.

Див. Спеціальна тема: Святий.

▣ **«помазання».** Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії (BDB 603)

▣ **NASB «і ви все знаєте»**

NKJV «і ви знаєте все»

NRSV, REB «і всі ви маєте знання»

TEV «і всі ви знаєте істину»

NJB «і всі прийняли істину»

Пешітта «і всі ви можете розрізнити людей»

Це дуже важлива заявка в світлі самовпевнених заяв лжеучителів-гностиків стосовно наявності у них таємного знання. Іван стверджував, що віруючі володіють необхідними основами християнських знань (1 Ів. 2:27; Ів. 16:7-14 та Єрем. 31:34), але не всеохоплюючими знаннями у сфері релігії або інших галузей знань (пор. 1 Ів. 3:2). Для Івана істина є одночасно і концепцією, і особистістю; так само і помазання може стосуватися як Радісної вістки, так і Святого Духа.

У грецьких рукописах є деякі відмінності у цій фразі. Переклад NKJV відповідає версії унікальних рукописів А, С та К, в яких вжито слово *panta* у формі МНОЖИНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ як ПРЯМИЙ ДОДАТОК. Натомість NASB відповідає версії рукописів κ , В і Р, в яких вжито слово *pantes* у формі МНОЖИНИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, яка робить акцент на ПІДМЕТІ «ви всі». В світлі ексклюзивістських заяв лжеучителів-гностиків, останній варіант перекладу підходить найбільше. UBS⁴ дає йому рейтинг «В» (майже точно). Помазання та знання дані всім віруючим, а не декільком особливим, інтелектуальним чи духовним обранцям!

2:21 Це один із багатьох віршів (наприклад, 1 Ів. 5:13), який говорить, що читачі Іванових текстів мають впевненість у своєму спасінні та знають істину. У цьому вірші впевненість ґрунтується на помазанні Святим Духом, який і робить віруючих спрагливими до пізнання Євангелія.

2:22 «Хто ж брехун». У цій фразі присутній ОЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ, а це значить, що Іван мав на увазі:

1. конкретного лжеучителя (можливо, Серентія)
2. «жахливу брехню» та відкидання Євангелія (пор. 1 Ів. 5:10)

Слово «брехун» у цьому контексті є синонімом слова «антихрист». Дух антихриста присутній в кожній епісоді людської історії. Основне значення цього терміну (існує дві конотації щодо ПРИЙМЕННИКА «anti») — «той, хто заперечує, що Ісус є Христос» або «той, хто намагається замінити собою Христа».

▣ **«що Ісус є Христос».** У «Біблійному коментарі Ієроніма» [Jerome Biblical Commentary] (стор. 408) присутня така хороша думка:

«Автор не просто говорить про те, що Ісус виконав всі старозавітні пророцтва та месіанські очікування євреїв. Слово «Христос» в цьому контексті вжито у повному розумінні новозавітного ролі Ісуса, слова та діла Якого проголошували, що Він є Божим Спасителем людства (пор. Дії 2:31; Рим. 1:4)».

Можливо, що така доктринальна заява була зроблена:

1. для протидії вченням гностиків
2. як палестинський символ віри, який відмежував церкву від синагоги; через наявність рабиністичних формул проклять в період після Ямнії (70 р. н.е.) («Вісімнадцять благословень»)

3. як формула під час хрещення (як «Ісус є Господь») (пор. Рим. 10:9; 1 Кор. 12:3; Фил. 2:9,11).
Див. Спеціальна тема: Ісус Христос як Господь

2:22-23 «хто заперечує Сина». Очевидно, що лжеучителі-гностики стверджували, що вони знають Бога, але вони заперечували, заперечували та принижували центральну роль Ісуса Христа (пор. 1 Ів. 4:1-3; 5:11-12; Ів. 5:23).

Проаналізувавши тексти гностиків другого століття н.е., інформацію всередині Нового Заповіту та коментарі Отців церкви, можна зробити такі висновки стосовно їхніх вірувань:

1. Гностики намагалися завести християнство в русло грецької філософії (платонізму) та східних містичних релігій.
2. Вони навчали, що Ісус був Богом, але Він не мав людської природи, тому що дух є добро, але матерія (плоть) — зло. Таким чином, не було жодної можливості для фізичного боговтілення Христа.
3. Про спасіння вони говорили по-різному:
 - а. одна група говорила, що спеціальні знання про ангельські сфери (*aeon*) приносить спасіння душі, незалежно від фактичний дій плоті на фізичному рівні
 - б. інша група робила акцент на фізичному аскетизмі (пор. Кол. 2:20-23). Її представники стверджували, що для справжнього спасіння необхідна повна відмова від фізичних потреб і бажань.

Див. Спеціальна тема: Гностицизм

2:23 У перекладі *Textus Receptus* (який відповідає редакції унціальних рукописів К та L) цей вірш був випадково скорочений, порівняно з оригінальним текстом: у ньому бла відсутня друга паралельна частина з відсилкою на Отця. Повний варіант тексту достовірно підтверджений грецькими унціальними манускриптами κ , A, B та C.

▣ **«хто визнає».** Ця фраза повністю протилежна до «хто заперечує» у 1 Ів. 2:22 [двічі] і 23 [один раз].

Див. Спеціальна тема: Визнання/сповідання.

▣ **«Сина».** Відносини з Богом можливі лише через віру у Його Сина (пор. 1 Ів. 5:10-12,13). Віра в Ісуса не є один із багатьох варіантів! Він — єдиний шлях до Отця (пор. Ів. 5:23; 14:6; Лк. 10:16).

Див. Спеціальна тема: Син Божий

2:24 «Щодо вас». Такі слова показують дуже чіткий контраст між текстами, які стосуються слухачів/читачів Івана та які стосуються лжеучителів та їхніх послідовників, що покинули церкву (пор. 1 Ів. 2:27).

▣ **«то нехай те, що ви чули від початку, пробуває у вас».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, граматичний наголос в якій на слові «ви» (яке в грецькому оригіналі стоїть на початку фрази) як протиставлення до лжеучителів. Євангеліє персоніфікується та описується таким, що живе всередині віруючого. Це одна із двох основ, які дані християнам для перемоги над лжепророками (брехунами). Іншу ж можна знайти в 1 Ів. 2:20 і 27, де говориться про помазання Святого Духа. І знову-таки, два прояви Євангеліє — послання (Радісна вістка) і як Особистість — поєднані між собою фразою «від початку» (пор. 1 Ів. 2:13,14,24 [двічі]). Боже Слово — одночасно змістовне і особистісне, написане та живе (пор. 1 Ів. 1:8,10; 2:20,24)!

Див. Спеціальна тема: *Archē*

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ТЕРМІН «ПЕРЕБУВАТИ» У ПРАЦЯХ ІВАНА

Євангеліє від Івана зображає особливі відносини між Богом Отцем і Ісусом — Сином Божим. Це сокровенні відносини, які засновані як на підпорядкуванні Ісуса Отцю, так і на Їхній рівності між Собою. В тексті всього Євангелія Ісус говорить те, що Він чує від Отця, і робить те, що робить Отець. Ісус ніколи не діяв як Сам від Себе, але від імені Отця (наприклад, Ів. 5:19,30; 8:28; 12:49; 14:10,24).

Ці сокровенні відносини служіння є прикладом для відносин між Ісусом та Його учнями. Ці сокровенні зв'язки не є поглинання (розчинення) особистості (як у східному містицизмі), але наслідуванням

етичного, морального способу життя (пор. Ів. 13:15; 1 Петр. 2:21). Такі взаємовідносини (стосунки) є:

1. пізнавальними (світогляд Євангелія як Слова Божого)
2. особистісними (Ісус є обіцяним Божим Месією, якому необхідно довіритися і підкоритися)
3. етичними (характер Ісуса відображається у богобояливих віруючих).

Ісус є ідеальною людиною, справжнім ізраїльтянином, стандартом людяності. Говорячи по-людському, Ісус відривав те, яким Адам був і яким він міг. Ісус — завершальний «образ Божий». Він відносив образ Бога, заплямований гріхопадінням людини (пор. Бут. 1:26-27):

1. через повне унікальне завершальне відкриття Бога (пор. Ів. 1:18; 14:7-10; Кол. 1:15; Євр. 1:1-2)
2. через покутну смерть (заступницьку жертву, пор. Мр. 10:45; 2 Кор. 5:21)
3. надавши людям приклад того, як необхідно слідувати за Богом (пор. Ів. 13:15; 1 Петр. 2:21; 1 Ів. 1:7).

Термін «перебувати» / «пробувати» (*tenō*) відображає саму ціль христоподібності (пор. Рим. 8:28-30; 2 Кор. 3:18; Гал. 4:19; Еф. 1:4; 4:13; 1 Сол. 3:13; 4:3; 5:23; 2 Сол. 2:13; Тит 2:4; 1 Петр. 1:15), відновлення того, що було втрачено через гріхопадіння (пор. Бут. 3). Це возз'єднання Бога з Його вищим творінням (людиною) з метою відновлення тісних взаємовідносин апостол Павло позначав фразою «у Христі», а Іван — «перебувайте у Мені» (наприклад, основний текст Ів. 15).

Зверніть на те, як Іван використовував цей термін:

1. Перебування між Отцем і Сином
 - а. Отець — в Сині (Ів. 10:38; 14:10,11; 17:21,23)
 - б. Син — в Отці (Ів. 10:38; 14:10,11; 17:21)
2. Перебування між Богом і віруючим
 - а. Отець — у віруючих (Ів. 14:20,23; 1 Ів. 3:24; 4:12-13,15)
 - б. віруючі — в Отці (Ів. 14:20,23; 17:21; 1 Ів. 2:24,27; 4:13,16)
 - в. Син — у віруючих (Ів. 6:56; 14:20,23; 15:4,5; 17:23)
 - г. віруючі — в Сині (Ів. 6:56; 14:20,23; 15:4,5,7; 1 Ів. 2:6,24,27,28)
3. Інші випадки «перебування» (позитивні)
 - а. Слово Боже
 - 1) ствердження (Ів. 5:38; 8:37; 1 Ів. 1:10; 2 Ів. 9)
 - 2) заперечення (Ів. 8:31; 15:2; 1 Ів. 2:14,24; 2 Ів. 9)
 - б. любов Бога (Ів. 15:9-10; 17:26; 1 Ів. 3:17; 4:16)
 - в. Дух Божий
 - 1) на Сині (Ів. 1:32)
 - 2) на віруючих (Ів. 14:17)
 - г. послух — ознака перебування (Ів. 14:15-21,23-24; 15:10; Лк. 6:46; 1 Ів. 3:24)
 - д. любов — перебування у світлі (1 Ів. 2:10)
 - е. перебування — це, коли чинеш волю Божу (1 Ів. 2:17)
 - ж. помазання перебуває (1 Ів. 2:27)
 - и. істина перебуває (2 Ів. 2)
 - к. Син перебуває (Ів. 8:35; 12:34)
4. Інші випадки «перебування» (негативні)
 - а. гнів Божий перебуває (Ів. 3:36)
 - б. перебувати у темряві (Ів. 12:46)
 - в. викидають геть... згорають (не перебувають, Ів. 15:6)
 - г. той, хто грішить (не перебуває, 1 Ів. 3:6)
 - д. той, хто не любить (не перебуває, 1 Ів. 3:14)
 - е. жоден вбивця не перебуває у вічному житті, 1 Ів. 3:15)
 - ж. той, хто не живе, а перебуває у смерті (1 Ів. 3:14)

■ **«Якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційно можливу дію. Тут продовжується застереження та пересторога стосовно «пробування». Якщо людина виходить із «пробування», то це означає, що вона ніколи і не була частиною Церкви (пор. 1 Ів. 2:18-19). Образ життя, який свідчить доказом «пробування», приносить упевненість у спасінні (пор. Ів. 15). «Пробування» — це почута і прийнята Радісна вістка, а також наявність відносин із Сином і Отцем (пор. 14:23), які проявляються у самому житті людини, як з позитивної (любов), так і негативної (відкидання, нехтування світом) точок зору.

2:25 «Це є обітниця, яку Він Сам вчинив для нас: вічне життя». І знову ЗАЙМЕННИКИ, які вжиті у тексті 1 Ів. 2:25, є дуже неоднозначними; вони можуть стосуватися як Бога Отця, так і Сина. Мабуть, це було зроблено умисно (як і в 2 Петр. 1). Швидше за все, ця теза є дуже схожою на те, що записано в Ів. 3:15-16 і 6:40. Надія віруючих заснована на якостях та обітницях Бога (пор. Іс. 45:23; 55:11). Результатом наших сокровенних відносин з Триєдиним Богом є надія, упевненість, обітниця вічного життя (пор. 1 Ів. 5:13). А вічне життя має свої очевидні характеристики.
Див. Спеціальна тема: Характеристики Бога Ізраїлю (в Новому Заповіті)

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:26-27**

²⁶Це я написав вам стосовно тих, хто намагається обманути вас. ²⁷А щодо вас, то помазання, яке ви отримали від Нього, пробуває у вас, і ви не маєте потреби, щоб хтось вас навчав; але як Його помазання навчає вас всього, і воно істинне, і не є брехнею, то так, як воно навчило вас, ви пробуйте в Ньому.

2:26 «стосовно тих, хто намагається обманути вас». В оригіналі тут вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Кожна епоха має своїх спокусників-брехунів (пор. Мт. 7:15; 24:11,24; 2 Ів. 7). Насправді часто вони є щиро релігійними та активними людьми в зібранні Христовому.

2:27 «помазання». Тут основний акцент на наслідках помазання, а не на Тому, через кого воно здійснюється (Святий Дух) чи на його складових частинах (євангельські істини). Помазання було старозавітним дійством — особливе Боже покликанням та озброєнням окремих людей. Помазували пророків, священників та царів. Етимологічно цей термін пов'язаний зі словом «Месія». У даному випадку тут говориться про впевненість, якою Святий Дух наповнює серце та просвітлює розум людини, даючи змогу віруючим прийняти Євангеліє.

Лжепророки стверджували, що володіють особливими відкриттями від Бога (нібито через спеціальне помазання). Іван же стверджує, що всі віруючі вже прийняли справжнє помазання, коли вони увірували у Помазаника, наповнилися Його Духом та пробують у Божому слові.

Див. Спеціальна тема: Помазання у Біблії (BDB 603)

■ **«пробуває».** Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана

■ **«яке ви отримали».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, який вказує на закінченість минулої дії. Слово «помазання» є паралельним до фрази «ви чули» у 1 Ів. 2:24. Євангеліє необхідно прийняти (1) особисто через свою віру (пор. Ів. 1:12; 3:16) та (2) як сукупність істин (пор. 2 Ів. 9-10; 1 Кор. 15:1-4; Юди 3). І перше, і друге відбувається під наставництвом Святого Духа.

Щодо слова «отримувати» див. Спеціальна тема: Отримувати.

■ **«і у вас немає потреби, щоб хтось вас навчав».** Текст 1 Ів. 2:27 є паралельним до 1 Ів. 2:20 (Новий Заповіт, пор. Єрем. 31:34). Іван постійно повторює цю тематику (пор. 1 Ів. 2:20,24,27). Саме Святий Дух, а не лжеучителі-гностики, є нашим вищим та незамінним учителем (пор. Ів. 14:26). Однак, це зовсім не означає, що сам інститут та дар учительства не був активний в ранній церкві або не є активним сьогодні (пор. Еф. 4:11; Дії 13:1; 1 Кор. 12:28). Тут просто мається на увазі, що фундаментальні речі, які стосуються спасіння, походять саме від Святого Духа та беруться з Біблії; вони не залежать від якихось особливо обдарованих людських учителів, хоча Святий Дух часто їх використовує саме як засіб (інструмент).

■ **«але як Його помазання навчає вас всього, і воно істинне, і не є брехнею».** Тут говориться про духовну істину. Кожен християнин має Святого Духа, який «керує» його/її свідомістю. Ми повинні бути чутливими до тихої та ненав'язливої діяльності Святого Духа у нашій свідомості в питаннях істини та моралі.

■ **«то так, як воно навчило вас, ви пробуйте в Ньому».** Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Іван широко використовує поняття Термін «перебувати» у своїх текстах для того, щоб дати впевненість у вірі та спасінні своїм читачам (пор. Ів. 15). Біблійна віра є завітом, з одного боку якого ініціатива і план дій завжди за Богом, але відповідь на Божий заклик та

пробування у вірі «закріплені» за людиною. У «пробуванні» присутній, як зачіпає як божественний, так і людський аспекти.

Див. Спеціальна тема: «Пробування» у працях Івана

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Опишіть погляди лжеучителів.
2. Назвіть явні докази, завдяки яким ми знаємо, що ми точно спасенні.
3. Поясніть, який взаємозв'язок між звичним гріхом та просто прогрішеннями.
4. Поясніть, який взаємозв'язок між непохитністю у вірі святих та безпечністю віруючих.
5. Назвіть та поясніть три вороги людини.

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА. ГЛАВИ 2:28-3:24

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Діти Божі (2:28-3:10)	Діти Божі	Вірність істинній вірі (2:18-29)	Ворог Христа (2:18-29)	Жити так, як живуть діти Божі (2:29-4:6)
2:28-3:3	2:28-3:3	2:28 2:29 Сімейні відносини, виражені у правильній поведінці	2:28-29 Діти Божі	2:29-3:2
3:4-10	Гріх і дитя Боже 3:4-9	3:1-10	3:1-3 3:4-6 3:7-8 3:9-10	Перша умова: порвати з гріхом 3:3-10
Любіть один одного	3:10-15	Любов один до одного	Любіть один одного	Друга умова: дотримання заповідей, особливо — на практиці
3:11-18	Втілення любові	3:11-18	3:11-12 3:13-18	3:11-24
Впевненість перед Богом	3:16-23	Християнська упевненість	Сміливість перед Богом	
3:19-24	Дух істини та дух заблудження 3:24-4:6	3:19-24	3:19-24	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМИРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненням, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.

4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА 1 ІВ. 2:28-3:24

- А. Текст глави 2 Першого послання Івана присвячений лжеучителям-гностикам (особливо представника докетичного гностицизму, які заперечували людську природу Ісуса).
- Б. У главі 3 цього послання продовжується тема лжеучителів, які відділяли спасіння (оправдання) від етики та моральності (очищення). Однак, ця ж глава більше звертається напряду до віруючих, ніж до гностиків.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 2:28-3:3

²⁸А тепер, дітки, пробувайте в Ньому, щоб, коли Він явиться, ми могли мати впевненість та не були присоромлені від Нього при Його пришестві. ²⁹Якщо ви знаєте, що Він праведний, ви знаєте, що всі, хто чинять праведно, є народженими від Нього. ^{3:1}Дивіться, яка велика любов від Отця дарована нам, щоб ми могли називатися дітьми Божими; і ми є *такими*. Через це світ і не знає нас, тому що він не пізнав Його. ²Улюблені, ми тепер діти Божі; але ще не явилось, якими ми будемо. Ми знаємо, що, коли Він явиться, то ми будемо, як Він, тому що ми побачили Його Таким, яким Він є. ³І кожен, хто має цю надію, *утверджену* на Ньому, очищується подібно тому, як Він є чистим.

2:28 Між коментаторами точаться дискусії стосовно того, де мала б починатися нова глава: з тексту 1 Ів. 2:28, 29, чи 3:1. Оскільки у тексті 1 Ів. 2:27 і 28 присутній повтор, то нова глава, швидше за все, мала б починатися саме тут.

■ «дітки». Див. коментар до 1 Ів. 2:1.

■ «**пробуйте в Ньому**». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це вже третій випадок, коли автор вживає ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС та НАКАЗОВИЙ СПОСІБ для того, щоб сприяти непохитності у вірі серед християн (пор. 1 Ів. 3:15,24).

Часто досить важко з'ясувати, які ж слова маються на увазі, коли замість них вжиті ЗАЙМЕННИКИ, але у цьому фрагменті тексту, вони дуже очевидні:

1. «в Ньому» (1 Ів. 3:28а) – Ісус
2. «від Нього» (1 Ів. 3:28б) – Ісус
3. «Його» (1 Ів. 3:28б) – Ісус
4. «Він праведний» (1 Ів. 3:29) – Отець
5. «народжені від Нього» (1 Ів. 3:29) – Отець (див. коментар)
6. «пізнали Його» (1 Ів. 3:1) – Отець (пор. Ів. 15:21; 16:2-3)
7. «Він явиться» (1 Ів. 3:2) – Ісус
8. «як Він» (1 Ів. 3:2) – Ісус
9. «побачили Його» (1 Ів. 3:2) – Ісус
10. «Він є» (1 Ів. 3:2) – Ісус
11. «на Ньому» (1 Ів. 3:3) – Ісус
12. «як Він є чистим» (1 Ів. 3:3) – Ісус

Звертайте увагу на контекст, контекст, і ще раз контекст!

Див. Спеціальна тема: Потреба в непохитності віри та Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.

■ «**коли Він явиться**». Як в 1 Ів. 2:29 або в 1 Ів. 3:2 («коли Він явиться»), це теж УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Тут зовсім не говориться про якусь невизначену подію, навпаки — підкреслюється невизначений час цієї події (подібно до того, як у Новому Заповіті говориться про термін «надія», пор. 1 Ів. 3:3).

Див. Спеціальна тема: Надія

▣ **«ми могли мати впевненість»**. Грецьке слово, яке означає «впевненість»/«сміливість» (*parrhesia*) утворене від того ж самого кореня, що й фраза «вільно говорити». Упевненість християнина у спасінні є його способом життя, який заснований на знаннях істини та Радісної вістки Ісуса Христа.

Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*)

▣ **NASB «та не були присоромлені від Нього»**
NKJV, Пешітта «та не були присоромленими перед Ним»
NRSV «та не були засоромленими перед Ним»
TEV «та не ховалися в соромі від Нього»
NJB «та не сховалися від сорому перед Ним»
REB «та не засоромилися перед Ним»

Тут вжито ПАСИВНИЙ АОРИСТ (депонент) УМОВНОГО СПОСОБУ, через що цю фразу можна зрозуміти таким чином:

1. засоромиться сам віруючий (NASB, TEV, NJB)
2. віруючого засоромлять (NRSV).

Віруючі мають очікувати та радуватися поверненню Христа, однак ті, хто жили для себе та світу, безсумнівно, будуть здивовані та засоромлені під час Його приходу! Буде суд і для віруючих (пор. 2 Кор. 5:10).

▣ **«при Його пришесті»**. Тут мається на увазі Його Друге пришестя. З-поміж усіх текстів Івана це слово (*Parousia*) вжито лише тут; воно означає царський візит, що наближається.

Буквально тут сказано «поки не наступить *Parousia*», що означає «перебування» та позначає царські візити. У Новому Заповіті зустрічаються й інші терміни для опису події Другого пришестя, зокрема:

1. *epiphaneia* — «явлення обличчям до обличчя»
2. *apokalypis* — «відкриття таємниці».

Див. Спеціальна тема: Новозавітні терміни для позначення повернення Христа

2:29 «Якщо». Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційний характер дії у майбутньому. Тут говориться про ті базові знання, якими діляться віруючі, але якими не володіють лжеучителі.

▣ **«ви знаєте»**. Тут ДІЄСЛОВО вжито у ФОРМІ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ і або ДІЙСНОГО (що говорить про наявність знань), або НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (що говорить про необхідність знань для віруючих). Іван вжив це слово у ДІЙСНОМУ СПОСОБІ по відношенні до всіх, хто мав Святого Духа.

▣ **«Він»**. Мається на увазі Ісус (пор. 1 Ів. 2:1,28; 3:7). Однак, у фразі «народжені від Нього» ЗАЙМЕННИК, швидше за все, стосується Бога Отця, оскільки фраза «народжені від Бога» дуже часто вживається в Івана (пор. 1 Ів. 3:9; 4:7; 5:1,4,18; Ів. 1:13). Див. детальний коментар до тексту 2:28.

▣ **«праведний... праведно»**. Очікувана характеристика у Божій сім'ї!

Див. Спеціальна тема: Праведність

▣ **«є народженими»**. Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на те, що певна дія (умова) була здійснена незалежним від людини Суб'єктом — Богом Отцем (пор. Ів. 3:3). Зверніть увагу на те, що Іван використовує ще й інші сімейну метафору (пор. 1 Ів. 3:9) для того, щоб охарактеризувати християнство (християнство як сім'я). Див. коментар до 1 Ів. 3:1г.

3:1 «Дивіться, яка велика любов». Термін, який вжито тут і в інших місцях Першого послання Івана є *agapaō* (ДІЄСЛОВО) або *agape* (ІМЕННИК, пор. 1 Ів. 2:5,15; 3:1,16,17; 4:7,8,9,10,12,16,17,18; 5:3). В класичній грецькій це слово вживалося, але не так часто. Здається, що первісна церква надала йому нове значення у світлі Євангелія. Під ним почали розуміти глибоку справжню любов. Однак, було б неправильно використовувати цей термін виключно у значенні «Божої саможертвної любові», оскільки у

Євангелії від Івана це слово вживалося разом із *phileō* як синоніми (пор. Ів. 5:20; 11:3,36; 12:25; 15:19; 16:27; 20:2; 21:15,16,17). Однак, цікавим є той факт, що це слово у Першому посланні Івана завжди використовувалося у контексті любові віруючих один до одного. Віра та спільність з Ісусом змінює наші взаємовідносини з Богом та людством!

■ **«від Отця дарована нам».** Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Використання саме цієї дієслівної форми у зв'язку з Божим даром спасіння у Христі є однієї із біблійних основ для доктрини захищеності віруючих (пор. Ів. 6:35-40; 10:1 і далі; Еф. 2:5,8; 5:1).

Див. Спеціальна тема: Християнська впевненість (у спасінні); Спеціальна тема: Новозавітні докази щодо спасіння віруючих

■ **«щоб ми могли називатися».** Це форма ПАСИВНОГО АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ, яка використана тут у значенні почесного титулу «діти Божі»), даного Богом.

Див. Спеціальна тема: Покликані

■ **«дітьми Божими».** Ці слова є ключовими для всього фрагменту 1 Ів. 2:29-3:10. Вони підтверджують, що ініціатива в нашому спасінні належить саме Богу (пор. Ів. 6:44,65). Іван використовує сімейні метафори для того, щоб охарактеризувати стан нових відносин з Богом (пор. 1 Ів. 2:29; 3:1,2,9,10; Ів. 1:12). Цікаво, що як Іван (пор. Ів. 3:3), так і Петро (пор. 1 Петр. 1:3,23) використовують такі сімейні метафори як «народитися знову» або «народитися згори», Павло — «усиновлення» (пор. Рим. 8:15,23; 9:4; Гал. 4:1-5; Еф. 1:5), а Яків — «народження» (пор. Як. 1:18) або «породжувати». Всі вони використовувалися для того, щоб описати нові відносини віруючих з Богом через Христа. Християнство — це сім'я.

Див. Спеціальна тема: Діти Божі

■ **«і ми є такими».** Тут вжито ДІЙСНИЙ СПОСІБ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Цієї фрази немає у перекладі KJV, тому що вона не була включена у більш пізні грецькі манускрипти (зокрема, K та L), на основі яких був зроблений цей переклад. Однак, ця фраза таки зустрічається в більшості давньогрецьких рукописах (P⁴⁷, 8, A, B і C). UBS⁴ дає цій вставці рейтинг «А» (точно).

Див. Спеціальна тема: Текстуальна критика

■ **«світ і не знає нас».** Тут термін «світ» вжито у подібному богословському значенні, що і в 1 Ів. 2:15-17. «Світ» означає гріховну людську спільноту, яка існує окремо від Бога (пор. Ів. 15:18-19; 17:14-15). Переслідування та відкидання нашої Благі вістки є ще одним доказом того, що ми із Христом (пор. Мт. 5:10-16; Рим. 8:17; 1 Петр. 4:12-16).

Див. Спеціальна тема: *Kosmos* (світ)

■ **«тому що він не пізнав Його».** Очевидно, що тут мається на увазі Бог Отець, тому що в Євангелії від Івана сказано, що Ісус постійно повторює, що світ не пізнав Його (Ів. 8:19,55; 15:18,21; 16:3).

У Першому посланні Івана вживаються досить двозначні ЗАЙМЕННИКИ (див. коментар до 1 Ів. 2:28). У цьому контексті граматичним антецедентом є Отець, але богословська відсилка у 1 Ів. 3:2 стосується Сина. Однак, у Івана така неоднозначність могла бути умисною, оскільки побачити Ісуса — це побачити Бога Отця (пор. Ів. 12:45; 14:9).

3:2 «але ще не явилось, якими ми будемо». Це говорить про те, що Іван не міг описати ці події останнього часу (пор. Дії 1:7) чи точну природу воскреслого тіла (пор. 1 Кор. 15:35-49). Ці слова показують, що і текст 1 Ів. 2:27 не може дати вичерпного знання у цій сфері. Навіть Ісусові знання у цій сфері були обмежені, поки Він знаходився на Землі (пор. Мт. 24:36; Мр. 13:22).

■ **«коли Він явиться».** Слово «коли» починає УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Це речення не ставить запитання стосовно Другого пришествя; воно лише наголошує на тому, що ніхто не знає того моменту, коли воно відбудеться. Хоча Іван постійно наголошує на завершеності спасіння прямо зараз, він також очікує Другого пришествя.

■ **«то ми будемо, як Він».** Тут мається на увазі остаточне досягнення стану подібності Христу (пор. 2 Кор. 3:18; Еф. 4:13; Фил. 3:21; і Кол. 3:4). Це часто називають «прославленням» (пор. Рим. 8:28-30). В

цьому і є кульмінація нашого спасіння! Така есхатологічна трансформація пов'язана з повним відновленням образу Божого в людях, створених за Його подобою (пор. Бут. 1:26; 5:1,3; 9:6). Сокровенні відносини з Богом можливі знову!

▣ **«тому що ми побачили Його Таким, яким Він є».** Йов бажав побачити Бога (пор. Йов 19:25-27). Ісус говорив, що Бога побачать лише чисті серцем (пор. Мт. 5:8). Побачити Його у всій Його повноті означає, що ми самі будемо перемінені в Його подобу (пор. 1 Кор. 13:12). Мається на увазі прославлення віруючих (пор. Рим. 8:29) під час Другого пришествя. Якщо «оправдання» означає звільнення від кари за гріх, то «освячення» — звільнення від самого гріха!

3:3 «кожен». Грецький термін *pas* зустрічається аж сім разів в уривку 1 Ів. 2:29—3:10. «Кожен» не передбачає жодних винятків. Іван розкриває істину через чіткі чорно-білі категорії: можна бути або дитям Божим, або дитям сатани (пор. 1 Ів. 2:29; 3:3,4,6 [двічі],9,10).

Див. Спеціальна тема: Література Сходу

▣ **«цю надію».** У текстах Павла така фраза часто стосується Дня воскресіння (пор. Дії 23:6; 24:15; 26:6-7; Рим. 8:20-25; 1 Сол. 2:19; Тит 2:13; 1 Петр. 1:3,21). Це формулювання містить в собі впевненість у настанні цієї події, але разом з тим, воно не передбачає точного часу її настання.

Іван не говорить про «надію» як про Друге пришествя так часто, як інші новозавітні автори. Це поняття зустрічається лише у цьому місці з-поміж всіх його текстів. Він зосереджує всю увагу на перевагах та обов'язках Термін «перебувати» у Христі прямо зараз! Однак, це зовсім не означає, що автор не очікував останнього часу, коли відбудеться суд над злом (пор. 1 Ів. 2:18) та прославлення віруючих (пор. 1 Ів. 3:1-3).

Див. Спеціальна тема: Надія

▣ **«очищується подібно тому, як Він є чистим».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Чистота є важливою (пор. Мт. 5:8,48). У цьому процесі ми повинні взаємодіяти з Богом (пор. 2 Кор. 7:1; Як. 4:8, 1 Петр. 1:22; 2 Петр. 3:13,14; див. Спеціальна тема: Очищення), так само, як і в процесі оправдання, про що сказано у Ів. 1:12. Існує певна напруга між Божою справою (Божа суверенність) та нашими діями (свобода волі людини) у питанні нашого спасіння, що чітко можна побачити, порівнявши тексти Єзек. 18:31 та 36:26-27. Ініціатива — завжди за Богом (пор. Ів. 6:44,65), але Він вимагає, щоб люди, які вступають з Ним у Завіт, самостійно вірою відповіли на Його заклик через первинне та постійне розкаяння, послух, служіння, поклоніння та пробування у непохитності віри.

Цей текст (1 Ів. 3:17,19) особливо може бути алюзією на Первосвященицьку молитву Ісуса (Ів. 17). Він освячує Себе, і так само Його учні. Дивовижно, що тут вжиті різні спільнокореневі форми одного і того самого слова:

1. Ів. 17:17,19 – *hagiazō* (*hagios*, пор. Ів. 10:36)

2. 1 Ів. 3:3 – *hagnizō* (*hagnos*, пор. Ів. 11:55)

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 4-10 (пояснення проблем, піднятих в Ів. 3:6,9)

А. Цей фрагмент займає центральне місце у проблемі співвідношення християнського перфекціонізму (пор. Рим. 6), який часто називають повним освяченням, та здатністю грішити, яка все ще залишається у християн (пор. Рим. 7).

Б. Ми не повинні дозволяти нашим богословським вподобанням впливати на наше екзегезу тексту. Так само не можна допускати, щоб інші тексти впливали а цей фрагмент, поки ми не завершимо наше незалежне дослідження цього тексту, і не будемо впевнені, що ж мав на увазі Іван як у цій главі, так в усьому тексті Першого послання!

В. Цей текст чітко говорить про кінцеву мету для всіх віруючих — повне визволення від гріхів. Ця ж сама ідея висловлена і в тексті Рим. 6. Завдяки силі і владі Христа ми володіємо потенціальною можливістю жити без гріха.

- Г. Цей фрагмент тексту, як-не-як, необхідно розглядати в ширшому контексті — в контексті всього Першого послання Івана:
1. Було б нерозумно тлумачити цей фрагмент ізольовано від тексту 1 Ів. 1:8-2:2 (християни все ж ще грішать).
 2. Також нерозумно тлумачити цей фрагмент, нівелюючи загальну ціль Першого послання Івана, яка полягала у тому, щоб дати віруючим упевненість у власному спасінні, незалежно від того, що говорили лжеучителі.
 3. Цей текст необхідно тлумачити в контексті заяв лжеучителів (як про безгрішність людини, так і про те, що гріх взагалі немає жодного значення). Цілком можливо, що текст 1 Ів. 1:8-2:2 стосується однієї крайнощі, тоді як фрагмент Ів. 3:1-10 — іншої. Не забувайте, що тлумачити новозавітні послання — це як слухати лише одну особу в телефонній розмові.
- Д. Між цими двома фрагментами тексту існує парадоксальний взаємозв'язок. Тема гріха в християнському житті є проблемою, яка постійно піднімається у Новому Заповіті (пор. Рим. 7; Еф. 4:14; 6:10-18). Через це і існує певна діалектична суперечка між приреченням та свободою волі, або між неможливістю втратити спасіння і необхідністю бути непохитним у вірі. Такий парадокс формує певний богословський баланс, що руйнує усі можливі крайні точки зору. А в поглядає лжеучителів якраз і були дві помилки щодо гріха. Див. Спеціальна тема: Східна література.
- Е. Вся ця богословська дискусія спричинена неправильним розумінням різниці між:
1. нашого положення в Христі
 2. нашого намагання зробити так, щоб це положення стало повсякденною життєвою практикою
 3. обітницею того, що перемога над гріхом одного дня буде нашою!
- У Христі ми вже вільні від покарання за гріх (оправдання / justification), однак ми все ще боримося з владою гріха (триваюче освячення / progressive sanctification), і одного дня ми будемо вільні від присутності гріха у нашому житті (прославлення / glorification). В цілому, це Послання нас вчить пріоритетності у визнанні гріха та боротьбі з ним для досягнення безгрішного життя.
- Ж. Завдяки літературному дуалізму Івана можна зробити ще один висновок. Автор писав, використовуючи чорно-білі (контрастні) категорії (так само, як і автори рукописів Мертвого моря). На його думку, можна бути праведним і належати Христу, або ж бути грішним і належати сатані. Третього не дано. Така позиція служить закликком «прокинутися» від типового «культурного» або «часткового» християнства, яке практикують лише час від часу — на похоронах чи на Пасху!
- З. Деяка корисна література стосовно цієї теми:
1. Сім традиційних тлумачень цього тексту ви можете знайти у книзі «Послання від Івана» [“The Epistles of John”] Джона Р.В. Стотта [J. R. W. Stott] (серія «Коментарі до Нового Заповіту Тіндейл» [The Tyndale New Testament Commentaries], стор. 130-136.
 2. Питання стосовно досконалості добре досліджено у праці Орлона Віллі [Orlon Willie] «Християнське богослів'я» [Christian Theology], видавництва Beacon Hill Press (Т. 2, стор. 440 і далі).
 3. Для якісного дослідження доктрини про те, що гріх триває у житті християн, див. працю Б.Б. Ворфілда «Перфекціонізм» [Perfectionism, B. B. Warfield] видавництва The Presbyterian and Reformed Published Company.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 3:4-10

⁴Кожен, хто чинить гріх, чинить також і беззаконня; а гріх і є беззаконня. ⁵І ви знаєте, що Він явився, щоб забрати всі гріхи; а в Ньому немає гріха. ⁶Кожен, хто пробуває у Ньому, не грішить; кожен, хто грішить, не бачив Його і не пізнав Його. ⁷Дітки, дивіться, щоб ніхто не обманув вас: той, хто чинить праведно, є праведним, як і Він є праведним; ⁸а той, хто чинить гріх, є від диявола, бо диявол грішив від початку. Син Божий явився саме для цього, щоб зруйнувати діла диявола. ⁹Кожен, хто народжений від Бога, не чинить гріха, тому що сім'я Його пробуває у ньому; а

він і не може грішити, бо народжений від Бога.¹⁰ Через це і пізнаються діти Бога та діти диявола: кожен, хто не чинить праведність, є не від Бога, так само, як і той, хто не любить свого брата.

3:4 NASB «Кожен, хто чинить гріх, чинить також і беззаконня»

NKJV «Хто чинить гріх, також чинить беззаконня»

NRSV «Кожен, хто чинить гріх, є винуватим у беззаконні»

TEV «Хто грішить, є винуватим у порушенні Божого Закону»

NJB «Хто грішить, поступає нечесливо»

ЗАЙМЕННИК «кожен» розміщений на початку речення як тут, так і в тексті 1 Ів. 3:6. І тут мається на увазі все людство!

У цій фразі використані форми **АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ** та **ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**. Слід наголосити, що обидві **ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ** підкреслюють буденний та постійний характер такого способу життя; і це протиставляється іншій формі — **АКТИВНОМУ АОРИСТУ УМОВНОГО СПОСОБУ** в тексті 1 Ів. 2:1-2. Однак богословська проблема цього фрагменту (порівняйте тексти 1 Ів. 1:7-10 та 3:6-9) не може бути вирішена за допомогою аналізу лише цих **ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ**. Ця проблема може бути вирішена через правильне розуміння тодішнього історичного контексту (наявності двох видів гностичного лжевчення) та загального контексту цієї книги.

Іншою особливою ознакою цього фрагменту є використання терміну «беззаконня». І тут говориться не про порушення закону (Закону Мойсея чи соціальних норм), а більше про сам бунтівний характер людини. Це ж саме слово використано в 2 Сол. 2:3,7 для характеристики антихриста. Можливо, цей термін дає ширше визначення гріха (пор. Ів. 9:41; Рим. 14:23; Як. 4:17; 1 Ів. 5:17) як повній протилежності подібності Христу (пор. 1 Ів. 3:5), а не просто як порушенню правил чи норм.

3:5 «Він явився». Тут вжито **ПАСИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**, що говорить про боговтілення Ісуса (пор. 1 Ів. 3:8; 2 Тим. 1:10). Це ж саме **ДІЄСЛОВО *phaneroō*** вжито двічі у 1 Ів. 3:2 для опису Його Другого пришествя. Вперше Він прийшов як Спаситель (Мр. 10:45; Ів. 3:16; 2 Кор. 5:21), а в друге Він повернеться як Той, хто завершить Божий план! Один із моїх улюблених вчителів Білл Гендрікс [Bill Hendricks] у своїх коментарях «Листи Івана» [*The Letters of John*] говорить:

«У цьому вірші і у вірші 8 містяться два з найбільш сильних тверджень стосовно пришествя Христа». Бог послав Його для того, щоб взяти на Себе наші гріхи (3:5), і Він увився для того, щоб зруйнувати працю диявола (3:8). В одному із текстів Лука записав, що Ісус прийшов для того, щоб знайти і врятувати загублених (Лк. 19:10). Євангеліє від Івана говорить, що Ісус прийшов для того, щоб Його місці мали життя с надлишком (Ів. 10:10). Матвій зазначив, що ціль приходу Ісуса міститься у Його ж імені: Він прийшов, щоб спасти людей від їхніх гріхів (Мт. 1:21). Головне у всіх цих твердженнях є те, що Ісус Христос зробив щось таке для людей, що вони самі аж ніяк не могли зробити для себе (стор. 79-80)».

Спеціальна тема: Новозавітна термінологія щодо Другого пришествя Христа

■ **«щоб забрати всі гріхи».** Тут вжито форму **АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ**. Ця дія повністю залежить від реакції самої людини (від розкаяння та увірування). Походження цієї фрази пов'язують з двома вірогідними джерелами:

1. День відкуплення (пор. Лев. 16), коли один із козлів символічно забирав на собі гріхи усього табору Ізраїлю (пор. використання цього мотиву Іваном Хрестителем у Ів. 1:29)
2. відсилка до того, що Ісус вчинив на хресті (пор. Іс. 53:11-12; Ів. 1:29; Євр. 9:28; 1 Петр. 2:24).

■ **«а в Ньому немає гріха».** Тут вжито форму **ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ**. Абсолютна безгрішність Ісуса Христа (пор. Ів. 8:46; 2 Кор. 5:21; Євр. 4:15; 7:26; 1 Петр. 1:19; 2:22) стала підставою для Його покутної заступницької жертви замість нас (Іс. 53).

Зверніть увагу на те, що слово «гріх» вжито у **МНОЖИНІ** в першій частині тексту 1 Ів. 3:5 та в **ОДНИНІ** — в останній частині. Перший випадок стосується гріховних вчинків людей, а другий — праведності Ісуса. Ціль полягає в тому, щоб віруючі могли розділити з Христом позиційне та прогресивне освячення. Гріх є чужорідним явищем для Христа та Його послідовників.

Див. Спеціальна тема: Освячення

3:6 «Кожен, хто пробуває у Ньому, не грішить». Як і в тексті 1 Ів. 3:4, тут так само вжито форми

АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ та ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Цей текст має виглядати контрастним по відношенню до місць в Ів. 1:8-2:2 та 5:16.

Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана

■ **«кожен, хто грішить, не бачив Його і не пізнав Його».** У цьому вірші містяться АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, слідом за яким ідуть два ДІЄСЛОВА ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Якщо людина вчиняє постійні гріховні вчинки, то це означає, що вона не знає Христа і ніколи не пізнала Його.

Християни, які продовжують грішити:

1. перешкоджають здійсненню місії Христа
2. перешкоджають самі собі в досягненні стану подібності Христа
3. розкривають своє власне духовне походження (пор. Ів. 8:44).

Див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону)

3:7 «дивіться, щоб ніхто не обманув вас». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ разом із ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що, зазвичай, вказує на зупинення дії, яка вже перебуває у процесі. Наявність лжеучителів (пор. 1 Ів. 2:26) надає нам розуміння історичної обстановки написання цього тексту та дозволяє правильне богословське трактування, як окремих текстів 1 Ів. 1:7-10 та 3:4-10, так і Першого послання Івана в цілому.

■ **«той, хто чинить праведно, є праведним».** Цей вірш не можна розглядати ізольовано від загального контексту та використовувати для того, щоб підтвердити або спростувати конкретну доктринальну позицію («діла праведності»). Новий Заповіт чітко показує нам, що людина самостійно не може наблизитися до Святого Бога лише завдяки власним ділам. Люди не спасаються власними зусиллями. Однак, людина повинна відповісти на Божу пропозицію щодо спасіння, яке повністю здійснилося у ділі Христа. Наші зусилля не приводять нас до Бога. Але вони дійсно показують, що ми вже Його зустріли. І вони також показують наш реальний духовний стан (пор. Об. 22:11) та рівень духовної зрілості, який ми маємо після спасіння. Ми не спасаємося «завдяки» добрим ділам, але «для» добрих діл. Ціль Божого дару у Христі є подібність Його учнів Христу (пор. Еф. 2:8-9,10). Кінцева ціль Бога для кожного віруючого — не небеса після смерті (судове оправдання), але подібність Христу (тимчасове освячення) прямо зараз (пор. Мт. 5:48; Рим. 8:28-29; Гал. 4:19)!

Див. Спеціальна тема: Праведність

3:8 «а той, хто чинить гріх, є від диявола». Тут вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Діти Божі пізнаються по їхньому способу життя, так само, як і діти диявола (пор. 1 Ів. 3:10; Мт. 7:13; Еф. 2:1-3).

Див. Спеціальна тема: Диявол

■ **«бо диявол грішив від початку».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Диявол продовжує грішити від самого початку (пор. Ів. 8:44). Про що говориться в цьому місці: про час творення чи повстання ангелів?

Дуже важко з богословської точки зору визначити, коли саме сатана повстав проти Бога. З текстів Йова 1-2; Зах. 3 та 1 Цар. 22:19-23 можна з'ясувати, що сатана є слугою Бога та одним із ангелів-порадників. Можливо (хоча і не зовсім точно), що гордість, зверхність та марнославство східних царів — царя Вавилону (Іс. 14:13-14) та царя Тиру (Єзек. 28:12-16) — були використані для констатації факту повстання сатани (очевидно, вогняного херувима, Єзек. 28:14,16) проти Бога. Як-не-як, в Лк. 10:18 Ісус говорить, що бачив, як сатана впав з неба, наче блискавка, хоча Він і не сказав, коли саме. У Об. 12:3-4 також говориться про війну ангелів на небі і про те, що третина з них впала. Питання про зародження та розвиток зла має залишатися нерозкритим для нас через те, що ми не володієм достатнім обсягом об'явлення з цього приводу. Будьте обережні у намаганнях систематизувати та створити догмати на основі окремих двозначних та ізольованих один від одного метафоричні тексти! Найкраще обговорення цієї старозавітної теми про те, як сатана із Божого слуги перетворився у Його заклятого ворога, міститься у праці А.Б. Девідсона «Богослов'я Старого Заповіту» [A. B. Davidson, *Old Testament Theology*], опублікованої видавництвом T & T Clark, стор. 300-306.

Див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло; Спеціальна тема: Війна на Небесах

■ **«Син Божий»**. Див. Спеціальна тема: Син Божий

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: СИН БОЖИЙ

Це – один з головних новозавітних титулів Ісуса, який безумовно вказує на божественність Ісуса. Ісус називається «Сино́м» або «Моїм Си́ном», а Бог називається «Отце́м» (див. Спеціальну тему: Отцівство Бога). Це слово зустрічається в Новому Заповіті 124 рази. Навіть титул «Син Людський», яким Сам Ісус часто називав Себе, вказує на Його божественність згідно з Дан. 7:13-14.

У Старому Заповіті слово «син» може вказувати на чотири конкретні групи (див. Спеціальну тему: «Сини...»).

- А. ангелів (зазвичай у МНОЖИНІ, пор. Бут. 6:2; Йов 1:6; 2:1) Б. царя Ізраїля (пор. 2Сам. 7:14; Пс. 2:7; 89:26-27)
- В. народ Ізраїля в цілому (пор. Вих. 4:22-23; Повт. Зак. 14:1; Ос. 11:1; Мал. 2:10) Г. ізраїльських суддів (пор. Пс. 82:6)

Титул Ісуса пов'язаний з другим варіантом. Таким чином обидва титули «Син Давидів» та «Син Божий» відносяться до 2Сам. 7; Пс. 2 і 89. У Старому Заповіті вираз «Син Божий» жодного разу не вживається стосовно Месії конкретно, хіба що стосовно есхатологічного царя як одного з «помазаних служинь» Ізраїля. Але в Сувоях Мертвого моря цей титул часто вживається саме щодо Месії (точні посилання див. в «Словнику Ісуса і Євангелій» [Dictionary of Jesus and the Gospels], стор. 770). «Син Божий» також виступає месіанським титулом у двох іудейських апокаліптичних творах міжзавітного періоду (пор. II Ездри 7:28; 13:32,37,52; 14:9 та I Еноха 105:2).

Новозавітний сенс, в якому цей термін вживається стосовно Ісуса, можна найкраще підсумувати в кількох категоріях.

1. Його передвічне існування (пор. Ів. 1:15-30; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Євр. 1:3; 10:5-8)
2. Його унікальне народження (від незайманої діви; пор. Іс. 7:14; Мт. 1:23; Лк. 1:31-35)
3. Його хрещення (пор. Мт. 3:17; Мр. 1:11; Лк. 3:22. Божий голос з неба об'єднує царя 2-го Псалма зі страждальним рабом Ісаї 53).
4. Його протистояння спокусам сатани (пор. Мт. 4:1-11; Мр. 1:12,13; Лк. 4:1-13. Сатана старався змусити Його засумніватися в Своєму синівстві або принаймні спробувати досягти Своєї цілі без хреста, іншими способами).
5. Його визнання з боку неприйнятних осіб
 - а. демонів (пор. Мр. 1:23-25; Лк. 4:31-37,41; Мр. 3:11-12; 5:7; див. Спеціальну тему: Демони [нечисті духи])
 - б. невіруючих (пор. Мт. 27:43; Мр. 14:61; Ів. 19:7)
6. Його визнання з боку Своїх учнів
 - а. Мт. 14:33; 16:16
 - б. Ів. 1:34,49; 6:69; 11:27
7. Його визнання Самого Себе
 - а. Мт. 11:25-27
 - б. Ів. 10:36
8. Вживання Ним сімейної метафори Бога-Отця
 - а. Його вжиття авва в звертанні до Бога
 - 1) Мр. 14:36
 - 2) Рим. 8:15
 - 3) Гал. 4:6
 - б. Часте вживання Ним слова «Отець» (patēr) стосовно Своїх взаємин з Богом

В підсумку відзначимо, що термін «Син Божий» ніс велике богословське значення для тих, хто був знайомий зі Старим Заповітом, його обітницями і категоріями, але новозавітні автори трошки нерішуче вживали цей термін в спілкуванні з язичниками, тому що в язичницькій культурі «боги» одружувалися з жінками і народжували синів, що називалися «титанами» або «велетнями».

■ **«явився».** Це грецький термін *phaneroō*, який означає «вивести на світло, щоб щось стало ясным». Вірші 5 і 8 є паралельними, і в них обох вжито ПАСИВНИЙ СТАН, що підкреслює істинність того, що Ісус по-справжньому відкрився людям через Своє боготвілення (пор. 1 Ів. 1:2). І проблема із лжеучителями полягала не в тому, Євангеліє було незрозумілим для них, а в тому, що у них були власні богословські/філософські погляди і наміри.

Див. Спеціальна тема: Новозавітна термінологія щодо Другого пришествя Христа

■ **«щоб зруйнувати діла диявола».** Ісусове з'явлення в плоті в конкретний період часу мало на меті «зруйнувати» ці діла (форма АКТИВНОГО АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА *luō*). Це слово буквально означає «розв'язати», «звільнити» або «зруйнувати». Ісус все це уже звершив на Голгофі, але люди все одно мають відповісти на це служіння і отримати дар спасіння (пор. Рим. 3:24; 6:23; Еф. 2:8) через віру в Нього (пор. Ів. 1:12; 3:16).

Новозавітний конфлікт «вже/ще ні» також стосується і питання знищення зла. Диявол уже переможений, але він все ще залишається активним у світі аж до часу остаточного становлення Царства Божого.

3:9 «Кожен, хто народжений від Бога». Тут вжито ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ (див. паралельні тексти — 1 Ів. 3:9в; 2:29; та 5:18), який вказує на стійний та надійний стан речей, спричинений зовнішнім фактором (Богом).

Див. Спеціальна тема: Народжений згори

■ **«не чинить гріха».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вжита як протилежність до тієї форми (АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ), яка вжита двічі у тексті 1 Ів. 2:1. З цього приводу існує дві позиції:

1. це місце стосується лжеучителів-гностиків, зокрема тієї групи, яка обмежувала спасіння виключно інтелектуальним самопізнанням, відкидаючи, таким чином, необхідність праведного (морального) способу життя

2. форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ДІЄСЛОВА вказує на триваючий гріховний спосіб життя (пор. Рим. 6:1), а не на окремі прогріхи (пор. Рим. 6:15).

Ця богословська відмінність проілюстрована в тексті Рим. 6 (потенційна можливість свободи від гріха у Христі) і Рим. 7 (все ще триваюча боротьба віруючих з гріхом — намагання грішити менше).

3 точки зору історичного підходу, найкращою позицією видається перша точка зору; але якщо враховувати необхідність застосовувати цю практику в сьогоденному житті, — друга точка зору.

Досить хороше роз'яснення цього складного вірша можна знайти у праці «Важкі місця Біблії», написаної у співавторстві Вальтером Кайзером, Пітером Девідсом, Ф.Ф. Брюсом та Манфредом Браухом [Walter Kaiser, Peter Davids, F. F. Bruce, and Manfred Brauch, *Hard Sayings of the Bible*], стор. 736-739.

■ **«тому що сім'я Його пробуває у ньому».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Існують різні думки з приводу того, що означає грецька фраза «Його сім'я»:

1. Августин і Лютер говорили, що тут мається на увазі Боже Слово (пор. Лк. 8:11; Ів. 5:38; Як. 1:18; 1 Петр. 1:23)

2. Кальвін — що Святий Дух (пор. Ів. 3:5,6,8; 1 Ів. 3:24; 4:4,13)

3. інші стверджували, що тут говориться про Божественну Природу або про «нового чоловіка» (пор. 2 Петр. 1:4; Еф. 4:24)

4. можливо, це натяк на Ісус, який Сам був «сіменем Авраама» (пор. Лк. 1:55; Ів. 8:33,37; Гал. 3:16)

5. дехто думає, що ця фраза є синонімічною до поняття «народжений від Бога»

6. не виключено, що цей термін використовували і гностики для позначення духовної іскри, властивої всім людям.

Швидше всього, з-поміж всіх думок сюди найбільше підходить четвертий варіант. Також очевидно, що Іван використав це словосполучення супроти гностиків (див. останню теорію).

3:10 Це є підсумок всього фрагменту 1 Ів. 3:4-9. У цьому місці зустрічають два ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ та два АКТИВНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, які вказують на дію, яка перебуває у процесі. З богословської точки зору цей текст є паралельним до заяв Ісуса з Нагірної проповіді (пор. Мт. 7:16-20).

Те, як людина живе, відкриває її серце та духовне нахили.
Це своєрідний негативний контраргумент до 1 Ів. 2:29!

▣ **«діти Бога та діти диявола».** Така фраза показує семітське походження автора тексту — апостола Івана. Оскільки у древньоєврейській мові не було ПРИКМЕТНИКІВ, для того, щоб описати людей часто вживалися конструкції на кшталт «син (когось)».
Див. Спеціальна тема: Сини Божі; Спеціальна тема: «Сини...»

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 3:11-12**

¹¹Бо це і є послання, яке ви чули від початку, що нам слід любити один одного; ¹²не так, як Каїн, який був від лукавого і убив свого брата. А через що він убив його? Тому що діла його були злими, а діла його брата — праведними.

3:11 «послання». Це грецьке слово (*aggelia*) зустрічається тільки в 1 Ів. 1:5 і тут. Як бачимо, в першому випадку тут закладено доктринальне значення цього терміну, тоді як в останньому — етичне. В цьому і проявляється, з точки зору Івана, баланс між цими двома аспектами християнства (пор. 1 Ів. 1:8,10; 2:20,24; 3:14).

Див. Спеціальна тема: *Kerygma* ранньої церкви

▣ **«яке ви чули від початку».** Ця фраза — літературний прийом, що описує Ісуса як Того, Хто є живим Слово Боже (пор. Ів. 1:1) та Об'явленням Божим (пор. 1 Ів. 1:1; 2:7,13,14,24; 2 Ів. 5,6).

Див. Спеціальна тема: *Archē*

▣ **«нам слід любити один одного».** Це є саме тим доказом, через який віруючі пізнають, що вони по-справжньому відкуплені (пор. 1 Ів. 3:10,14). У цій фразі відображені слова Ісуса (пор. Ів. 13:34-35; 15:12,17; 1 Ів. 3:23; 4:7-8,11-12,19-21).

3:12 «Каїн». Історія про життя Каїна записана в Бут. 4. Тут міститься безпосереднє відсилання до Бут. 4:4 (пор. Євр. 11:4), де говориться про відмінність між жертвами Каїна та Авеля. Дії Каїна виявляють вплив гріхопадіння на людство (пор. Бут. 4:7; 6:5,11-12,136). І в іудейській, і в християнській традиції (пор. Євр. 11:4; Юди 11) Каїн є прикладом грішника, який повстав проти Бога.

▣ **«який був від лукавого».** Ця граматична конструкція в ОДНИНІ може бути як ЧОЛОВІЧОГО (від лукавого, пор. 1 Ів. 3:10, так і СЕРЕДНЬОГО РОДУ (від зла). Подібні граматичні двозначності зустрічаються в текстах Мт. 5:37; 6:13; 13:19,38; Ів. 17:15; 2 Сол. 3:3; 1 Ів. 2:13,14; 3:12; та 5:18-19. У деяких випадках контекст з явно вказує на сатану (пор. Мт. 5:37; 13:38; Ів. 17:15).

Див. Спеціальна тема: Сатана

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 3:13-22**

¹³Не дивуйтесь, браття, якщо світ ненавидить вас. ¹⁴Ми знаємо, що ми перейшли зі смерті в життя, тому що ми любимо своїх братів. А хто не любить, той пробуває у смерті. ¹⁵Кожен, хто ненавидить брата, є вбивцею; і ви знаєте, що жоден вбивця не має вічного життя, яке б перебувало у ньому. ¹⁶Ми пізнали любов по тому, що Він поклав Своє життя за нас; і ми маємо покласти своє життя за братів. ¹⁷Але хто має світське добро, і бачить, що його брат в нужді, і закриває своє серце від нього, то як же любов Божа пробуває у ньому? ¹⁸Дітки, давайте любити не словом чи язиком, але ділом та істиною. ¹⁹Ми будемо знати через це, що ми від істини, і утвердимо наші серця перед Ним, ²⁰в чому б наше серце не засуджувало нас; адже Бог більший серця нашого, і знає все. ²¹Улюблені, якщо наше серце не засуджує нас, то ми маємо впевненість перед Богом; ²²і що би ми не попросили, ми отримаємо від Нього, тому що ми дотримуємося Його заповідей і робимо те, що приємно в Його очах.

3:13 «Не дивуйтесь». Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО

СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, яка вказує на припинення дії, яка вже почалася (пор. 1 Петр. 4:12-16). Це дійсно несправедливий світ, але це не той світ, яким Бог хотів би його бачити!

▣ **«якщо»**. Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вважається істинним з точки зору автора або його літературного задуму.

▣ **«світ ненавидить вас»**. Світ ненавидів Ісуса, а отже, він буде ненавидіти і Його послідовників. Ця тема часто зустрічається у Новому Заповіті (пор. Ів. 15:18; 17:14; Мт. 5:10-11; 2 Тим. 3:12); і така ненависть з боку світу є ще одним доказом, що конкретна людина є віруючою.

3:14 «Ми знаємо». Тут вжито ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ (ДІЄСЛОВО *oida* вжито у ДОКОНАНОМУ ВИДІ, але у значенні ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ). Це ще одна тема, яка часто зустрічається у Новому Заповіті. Така впевненість дітей Божих пов'язана (1) зі зміною образу мислення та (2) зі зміною у поведінці, що відображає саму сутність поняття «покаяння» у грецькій мові та в івриті.

▣ **«що ми перейшли зі смерті в життя»**. Це ще один приклад ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 5:24). Одним із доказів того, що ми перейшли від смерті до життя, є наша любов один до одного. Іншим доказом є те, що світ нас ненавидить.

Див. Спеціальна тема: Християнська впевненість (у спасінні)

▣ **«тому що ми любимо своїх братів»**. Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ. Любов — це основна ознака сім'ї Божої (пор. Ів. 13:34-35; 15:12,17; 2 Ів. 5; 1 Кор. 13; Гал. 5:22), оскільки це характеристика Самого Бога (пор. 1 Ів. 4:7-21). Любов не є основою для стосунків людини із Богом, але є результатом таких стосунків. Любов — не підстава спасіння, але ще один із доказів того, що людина є спасеною.

▣ **«А хто не любить, той пробуває у смерті»**. Тут вжито ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, який вжито у ролі ПІДМЕТУ разом з ДІЄСЛОВИМ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Якщо віруючі пробувають у любові, то невіруючі — у ненависті. Ненависті, як і любові, є доказом конкретного духовного стану людини. Пам'ятайте, що Іван часто використовує категоричні дуалістичні поняття: можна Перебувати або в любові, або в смерті. Третього немає.

Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана

3:15 «Кожен». Починаючи з 1 Ів. 2:29, автор уже використав цей термін (*pas*) 8 разів. Важливість цієї фрази полягає у тому, що немає жодних винятків по відношенню до того, що говорить Іван. Існує лише два типи людей: ті, хто люблять, і ті, хто ненавидять. Іван зображує життя у чорно-білих категоріях, без пастельних відтінків.

▣ **«Кожен, хто ненавидить брата, є вбивцею»**. Це — АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ (тобто відчуття ненависті постійне і усталене). Гріх зароджується спочатку в думках. В Нагірній проповіді Ісус прирівнює ненависть до вбивства, а тілесне бажання — до перелюбства (пор. Мт. 5:21-22).

▣ **«і ви знаєте, що жоден вбивця не має вічного життя, яке б перебувало у ньому»**. Тут не говориться про те, що вбивця не може стати християнином. Гріх може бути прощеним, але спосіб життя людини розкриває наміри її серця. Тут говориться про те, що християнином не може бути той, хто живе ненавистю. Любов і ненависть взаємно виключають одне одного! Але якщо ненависть забирає життя, то любов дає життя!

Спеціальна тема: Убивство

3:16 «Ми пізнали». Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Якщо у тексті 1 Ів. 3:15 вжито грецький термін *oida*, то в цьому тексті — *ginōskō*. Але в текстах Івана вони використовувались як синонімічні.

▣ **«любов по тому»**. Ісус показав нам, якою є досконала любов. Віруючі повинні слідувати Його прикладу

(пор. 2 Кор. 5:14-15).

■ **«що Він поклав Своє життя за нас».** Тут вжита дієслівна форма АОРИСТА, яка вказує на Голгофу (при чому тут використані слова Самого ж Ісуса — пор. Ів. 10:11,15,17,18; 15:13).

■ **«ми маємо».** Віруючі мають обов'язок, дивлячись на приклад Ісуса (пор. 1 Ів. 2:6; 4:11).

■ **«покласти своє життя за братів».** Для нас приклад — Христос. Як Він поклав Своє життя за інших, так і християни мають покласти своє життя за інших братів, якщо є в цьому необхідністю. Померти для свого егоїзму:

1. це дія протилежна до гріхопадіння
2. це є відновлення в собі образу Бога
3. це життя для загального (спільного) блага (пор. 1 Кор. 12:7; 2 Кор. 5:14-15; Фил. 2:5-11; Гал. 2:20; 1 Петр. 2:21).

3:17 «Але хто має світське добро, і бачить, що його брат в нужді». Тут наявні ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Питання готовності покласти своє життя за когось (про що говорилося в 1 Ів. 3:16) зараз переноситься у сферу надання практичної допомоги нужденному брату. Такі вірші дуже нагадують тексти Якова (пор. Як. 2:15,16).

■ **«і закриває своє серце від нього».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ. Тут слово, яке перекладено як «серце», буквально означає «нутроші»; це древньоєврейська ідіома для позначення емоцій і відчуттів. Зрозуміло, що наші вчинки відкривають іншим нашого Отця.
Див. Спеціальна тема: Серце

■ **«любов Божа».** І знову, незрозуміло: тут вжито РОДОВИЙ ВІДМІНОК по відношенні до ОБ'ЄКТА чи СУБ'ЄКТА, чи це взагалі умисна спроба автора створити двозначність тексту? Про що тут говориться:

1. про любов до Бога
2. про Божу любов до нас
3. і про перше, і про друге.

Остання точка зору більше всього відповідає стилю та змісту текстів Івана!

3:18 «давайте любити не словом чи язиком». Дії говорять більше, ніж слова (пор. Мт. 7:24; Як. 1:22-25; 2:14-26).

■ **«але ділом та істиною».** Досить неочікувано, що тут вжито слово «істина». Навпаки — очікувано, щоб тут було використано якийсь синонім до слова «діло», наприклад «дія». Видається, що цей термін означає «справжність» (NJB) або «правдивість» (TEV), так само, як і у випадку зі словами «вістка» у 1 Ів. 1:5 та 3:11 (який одночасно наголошує на його змістовій та моральній основі), або «істина». Основою вчинків та мотивів людини має бути саможертвна любов (Божа любов), а не показові діла, які б жили власне «Я».

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана

3:19 «Ми будемо знати через це». Це стосується вищеназваних діянь, які чиняться на основі любові. Тут вжито ДІЄСЛОВО МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яке є ще одним доказом справжнього навернення християнина.

■ **«що ми від істини».** Образ життя віруючих людей (якщо він заснований на любові) показує такі два моменти: (1) що вони стоять на стороні істини і (2) що їхня совість є чистою.

3:19-20 Існує серйозна плутанина стосовно правильного перекладу цього грецького тексту. Один варіант можливої інтерпретації наголошує на Божому суді, тоді як інший — на Божому співчутті. Відповідно до контексту, швидше всього, останній варіант тлумачення є найбільш підходящим.

3:20-21 Ці два вірші містять УМОВНІ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ.

3:20 NASB «в чому б наше серце не засуджувало нас».

NKJV, Пешіта «якщо наше серце засуджує нас»

NRSV «коли б наші серця засуджували б нас»

TEV «якщо наша совість засуджує нас»

NJB «якщо наші власні відчуття засуджують нас» REB «де совість засуджує нас»

Усі віруючі відчувають внутрішній біль через те, що вони не живуть відповідно до того «стандарту» християнського життя, про який вони знають, але все ж таки, це є Божою волею стосовно їхнього життя (див. Рим. 7). Ці муки совісті може викликати Дух Святий (для покаяння людини), або ж сатана (для того, щоб сприяти самознищенню людини та втрати нею можливості свідчити). Таким чином, відчуття вини може бути як обґрунтованим, так і не обґрунтованим. Через читання Слова Божого (або через слухання Його вісників) віруючі можуть розрізнити ці відчуття. Іван прагнув утішити тих віруючих, хто живе по законам любові, але постійно борються з гріхом (результатом як їхніх вчинків, так і їхньої бездіяльності).

Див. Спеціальна тема: Серце

■ **«і знає все»**. Тільки Бог знає наші справжні мотиви (пор. 1 Сам. 2:3; 16:7; 1 Цар. 8:39; 1 Хр. 28:9; 2 Хр. 6:30; Пс. 7:9; 44:21; Прип. 15:11; 20:27; 21:2; Єрем. 11:20; 17:9-10; 20:12; Лк. 16:15; Дії 1:24; 15:8; Рим. 8:26,27).

3:21 «якщо наше серце не засуджує нас». Тут УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ. Християни все ще борються із своїм «Я» та власним гріхом (пор. 1 Ів. 2:1; 5:16-17). Вони зустрічаються зі спокусами на своєму життєвому шляху та часто діють не так, як треба, у конкретних ситуаціях. Часто через це власна совість їх і засуджує. В псалмі Генрі Твелза [Henry Twells] «Увечері, ще поки сонце не зайшло...» [“At Even, Ere the Sun Was Set”] є такі рядки¹:

«Ніхто не може одвічний спокій мати, Боже,
Ніхто ж бо зовсім без гріха на світі є.
Лиш ті і будуть служити Тобі гоже,
У кого в грудях серце на гріх є голосне».

Знання Євангеліє, чудесні стосунки з Ісусом, послух Святому Духу та всезнання Бога Отця заспокоюють наші серця від всілякої марноти (пор. Пс. 103:8-14)!

■ **«то ми маємо впевненість перед Богом»**. Тут говориться про те, що всі мають вільний та відкритий доступ до Божої присутності. Цей термін і ця ідея часто повторюються у Івана (пор. 1 Ів. 2:28; 3:21; 4:17; 5:14; Євр. 3:6; 10:35). Ця фраза говорить про дві речі, у яких християни можуть бути абсолютно впевненими:

1. віруючі мають абсолютну впевненість по відношенні до Бога
2. віруючі отримують від Бога все, про що просять

Див. Спеціальна тема: Безстрашність; Спеціальна тема: Християнська впевненість (у спасінні)

3:22 «і що би ми не попросили». Тут вжито ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО та ДІЙСНОГО СПОСОБІВ. В цих словах містяться заяви Самого Ісуса, про які сказано в Мт. 7:7; 18:19, Ів. 9:31; 14:13-14; 15:7,16; 16:23; Мр. 11:24; Лк. 11:9-10. Як часто ці обітницькі Писання відрізняються від реальної молитовної практики віруючих! Ці вірші, схоже, говорять про обітницю необмеженості відповіді на молитву. Це місце — якраз той випадок, коли порівняння відповідних текстів допомагає знайти богословський баланс у конкретних питаннях.

Спеціальна тема: Молитва: обмеженість безмежності

Спеціальна тема: Ефективна молитва

¹ Оригінальний текст англійською мовою:

«And none, O Lord, has perfect rest,
For none is wholly free from sin;
And they who fain would serve Thee best
Are conscious most of wrong within».

■ «тому що ми дотримуємося Його заповідей і робимо те, що присмно в Його очах». Зверніть увагу, що у цьому контексті говориться про дві умови до молитви, на яку людина бажає отримати відповідь:

1. послух
2. діяння, які є богоугодними (пор. Ів. 8:29).

Перше послання Івана є книгою, яка відповідає на запитання «як зробити так, щоб християнське життя і служіння стало ефективним?».

Див. Спеціальна тема: Дотримання (виконання).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАПОВІДЬ» У ПРАЦЯХ ІВАНА

1. Одни раз це слово вжито по відношенні до Закону Мойсея (пор. Ів. 8:5).
2. Також воно вжито у розумінні заповідей Отця по відношенні до Ісуса:
 - а. покутна жертва Отця перебувала у Його ж владі (пор. Ів. 10:18; 12:49-50; 14:31)
 - б. світ мав пізнати, що любов Ісуса походить від Отця (пор. Ів. 14:31)
 - в. Ісус дотримувався заповідей Отця (Ів. 15:10)
3. Заповіді Ісуса по відношенні до віруючих:
 - а. перебувати у Його любові (Ів. 14:15; 15:10)
 - б. любити один одного так, як Він возлюбив нас (Ів. 13:34; 15:12,17; 1 Ів. 2:7-8; 3:11,23; 4:7,21; 2 Ів. 5)
 - в. дотримуватися Його заповідей (Ів. 14:15; 15:10,14; 1 Ів. 2:3,4; 3:22,24; 5:1-3; 2 Ів. 6)
4. Заповіді Отця по відношенні до віруючих:
 - а. вірити в Ісуса (Ів. 6:29; 1 Ів. 3:23)
 - б. любити один одного (2 Ів. 3:23).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 3:23-24

²³Це і є Його заповідь, щоб ми вірили в ім'я Сина Його Ісуса Христа, і любили один одного, як Він і заповідав нам. ²⁴Той, хто зберігає Його заповіді, той пробуває у Ньому, і Він — в ньому. Ми пізнаємо, що Він пробуває в нас, через Духа, якого Він дав нам.

3:23 «Це і є Його заповідь, щоб ми вірили... і любили». Зверніть увагу на те, що слово «заповідь» вжито в ОДНИНІ в поєднанні з двома наступними нюансами. Перший полягає в особистій вірі; ДІЄСЛОВО «вірити» вжито у формі АКТИВНОГО АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 6:29,40). Другий — у етичних відносинах; ДІЄСЛОВО «любити» вжито у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ (пор. 1 Ів. 3:11; 4:7). Євангеліє — це послання, у яке потрібно увірувати; Особа, яку необхідно прийняти; та стиль життя, яким слід жити!

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним)

■ «щоб ми вірили в ім'я Сина Його Ісуса Христа». Концепція «щоб вірили» є фундаментальною ідеєю для розуміння біблійної віри. Старозавітний термін *aman* означає «відданість», «вірність», «надійність» або «достовірність» (див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті). У Новому Заповіті цей грецький термін (*pisteuō*) перекладається наступними англійськими словами: «вірити» (believe), «віра» (faith), «довіряти/довіра» (trust) (див. Спеціальну тему до Ів. 2:23). Цей термін не говорить про надійність з боку християн; навпаки — тут мається на увазі надійність з боку Бога. Саме Його характер, об'явлення та обітниця (а не вірність чи довіра з боку грішних людей, навіть відроджених) є непохитною основою нашого спасіння!

Поняття «вірити в чиесь ім'я» або «молитися в ім'я когось» відображає близькосхідну концепцію розуміння того, що ім'я відображає конкретну особу (див. Спеціальна тема: Ім'я (імена) Бога):

1. в ім'я Ісуса — в Мт. 1:21,23,25; 7:22; 10:22; 12:21; 18:5,20; 19:29; 24:5,9; Ів. 1:12; 2:23; 3:18; 14:26; 15:21; 17:6; 20:31
2. в ім'я Отця — в Мт. 6:9; 21:9; 23:39; Ів. 5:43; 10:25; 12:13; 17:12
3. в ім'я Трійці — в Мт. 28:19

Коротке формальне зауваження щодо цього вірша. У книзі «Словесні образи у Новому Заповіті» А.Т. Робертсон [A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*] говорить про наступну текстуальну проблему у грецьких рукописах стосовно ДІЄСЛОВА «вірити» (стор. 228): в грецьких унциальних

манускриптах В, К та L використано форми АКТИВНОГО АОРИСТА УМОВНОГО СПОСОБУ, тоді як у манускриптах ґ, А та С — форми ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Але будь-який із цих варіантів підходить як по контексту, так і по авторському стилю.

▣ **«Ісуса Христа».** Див. Спеціальна тема: Ісус Христос — Господь

3:24 «Той, хто зберігає... пробуває». Тут двічі вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Послух і пробування пов'язані між собою. Любов є доказом того, що ми з Богом, і Бог з нами (пор. 1 Ів. 4:12,15-16; Ів. 14:23; 15:10).

Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана

▣ **«через Духа, якого Він дав нам».** Ісус дав нам конкретні докази того, щоб ми могли відрізнити істинних віруючих з-поміж інших людей (пор. Рим. 4:13; 8:14-16, див. також Контекстуальний погляд до тексту Ів. 2:3-27, В). Два докази пов'язані із Святим Духом:

1. сповідання (визнання) Христа (пор. Рим. 10:9-13; 1 Кор. 12:3)
2. стиль життя, який подібний до Христового (пор. Ів. 15; Гал. 5:22; Як. 2:14-26).

Див. Спеціальна тема: Святий Дух у Новому Заповіті; Спеціальна тема: Дух Святий як Особа

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Яка тема об'єднує вірші в тексті 1 Ів. 3:11-24? (пор. 1 Ів. 2:7-11)?
2. Поясніть взаємозв'язок між віршами 1 Ів. 3:16 і 17. Яким чином можна пов'язати те, що ми маємо покласти життя за брата, та те, що ми маємо допомогти брату у нужді?
3. Що особливо підкреслює текст 1 Ів. 3:19-20: строгість Божого суду чи велике Боже співчуття, яке усуває наші страхи?
4. Яким чином ми можемо пов'язати твердження Івана про молитву у 1 Ів. 3:22 з нашим щоденним досвідом?
5. Яким чином можна розв'язати (на перший погляд) парадокс у Івана, який полягає у тому, що християни мають визвати та сповідати свої гріхи та повну безгрішність християн?
6. Чому Іван зосереджує так багато уваги на образі життя людини?
7. Поясніть, які богословські істини містяться у понятті «народитися згори»?
8. Яке відношення цей увесь текст має до щоденного християнського життя?

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА. ГЛАВА 4

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Дух Божий і дух антихриста	Дух істини та дух заблудження 3:24-4:6	Розпізнання істини та заблудження	Дух істини та дух неправди	Умова третя: остерігатися антихристів та світу
4:1-6		4:1-6	4:1-3 4:4-6	4:1-6 Джерело любові і віри (4:7-5:13)
Бог є Любов	Пізнання Бога через любов	Блаженство любові	Бог є Любов	Джерело любові
4:7-12	4:7-11 Споглядання Бога через любов 4:12-16	4:7-12	4:7-10 4:11-12	4:7-5:4
4:13-16а		4:13-16а	4:13-16а	
4:16б-21	Повнота любові 4:17-19 Послух через віру 4:20-5:5	4:16б-21	4:16б-18 4:19-21	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМИРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-21

В. Глава 4 Першого послання Івана — це досить специфічний літературний фрагмент цього Послання, який присвячений тому, як християни можуть оцінювати та перевіряти тих, хто говорить від імені Бога. Цей текст присвячений:

1. вищезгаданим лжепророкам, які тут названі антихристами (пор. 1 Ів. 2:18-25)
2. тим, кого вони намагаються обманути (пор. 1 Ів. 2:26; 3:7)

3. можливо, також і тим, хто стверджував, що володіє особливою духовною істиною (пор. 1 Ів. 3:24).

Для того, щоб зрозуміти, у якому становищі знаходилися перші християни, необхідно розуміти, що в той час багато-хто стверджував, що саме він говорить від імені Бога (пор. 1 Кор. 12:10; 14:29; 1 Сол. 5:20-21; 1 Ів. 4:1-6). На той час ще не було повного завершеного та доступного для всіх тексту Нового Заповіту. Духовне розпізнавання істини включало в себе перевірку як доктрин (догм), так і соціального життя людини (пор. Як. 3:1-12). Самі по собі чудеса автоматично не означали, що були вчинені Божою силою (пор. Мт. 7:21-23; 24:24).

Г. Перше послання Івана неймовірно важко структурувати через те, що одні і ті самі ж теми періодично повторюються. Це ж саме стосується і, зокрема, цієї ж глави. Видається, що в цій главі увага ще раз акцентується на істинах, про які вже говорили раніше, зокрема, про те, щоб віруючі любили один одного (пор. 1 Ів. 4:7-21; 2:7-12 та 3:11-24).

Д. Іван написав це Послання для боротьби з лжеучителями, а також для допомоги істинним віруючим (щоб їх підбадьорити). І автор це зробив за допомогою наступних «текстів»-перевірок:

1. доктринальний критерій — віра в Ісуса (пор. 1 Ів. 2:18-25; 4:1-3,14-16; 5:1,5,10)
2. особистий спосіб життя як критерій — послух (пор. 1 Ів. 2:3-7; 3:1-10, 22-24)
3. соціальний критерій — любов (пор. 1 Ів. 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21; 5:1-2).

Різні місця Писання стосуються різних видів лжеучителів. Перше послання Івана присвячене ересі лжеучителів-гностиків (див. Вступ до Першого послання Івана, Єресі). Інші місця Нового Заповіту присвячені іншим заблудженням (пор. Ів. 1:13; Рим. 10:9-13; 1 Кор. 12:3). Тому кожне місце необхідно досліджувати в контексті і окремо одне від одного для того, щоб не переплутати, кого стосується той чи інший текст. В той час існувало декілька джерел заблуджень:

1. іудейські законники
2. грецькі філософи
3. грецькі антиномісти
4. ті, які стверджували, що володіють духовними об'явленнями чи духовними практиками.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 4:1-6

¹Улюблені, не вірте кожному духові, але перевіряйте духів, чи є вони від Бога, тому що багато лжепророків вийшло в світ. ²По цьому ви пізнаєте Духа Божого: кожен дух, який визнає, що Ісуса Христос прийшов в плоті, є від Бога; ³а кожен дух, який не визнає Ісуса, не є від Бога; це є дух антихриста, про якого ви вже чули, що він гряде, і ось він уже в світі. ⁴Ви же — від Бога, дітки, і ви перемогли їх, тому що Той, хто у вас, є більшим за того, хто у світі. Вони зі світу, а тому вони і говорять як світ, і світ слухає їх. ⁶Ми — від Бога; той, хто знає Бога, слухає нас, а хто не від Бога, той не слухає нас. По цьому ми і пізнаємо духа істини та духа заблудження.

4:1 «не вірте». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, яка, зазвичай, означає припинення дії у процесі здійснення. Серед християн існує загальна тенденція визнання того, що сильні особистості, логічна аргументація та надприродні чудеса походять від Бога. Очевидно, що лжеучителів стверджували, що (1) вони говорять від імені Бога, або (2) що у них були окремі відкриття від Бога.

В цьому контексті, швидше за все, текст 2 Ів. 7-11 стосується мандрівних учителів, які говорили проповіді домашнім церквам.

Див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті

■ **«кожному духові».** Слово «дух» тут необхідно розуміти як особистість людини. Див. коментар до 1 Ів. 4:6. Тут говориться про заяви, які позиціонуються як такі, що походять від Бога. Єресі походять як із середовища самої церкви (пор. 1 Ів. 2:19), так і від мандрівних учителів (2 Ів. 7-11). Лжеучителі стверджували, що говорять від імені Бога. Іван же говорить, що за словами та вчинками людини стоять

два духовні джерела — Бог і диявол.
Див. Спеціальна тема: Дух у Новому Заповіті

■ **«але перевіряйте духів»**. Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це одночасно і духовний дар (пор. 1 Кор. 12:10; 14:29) і насущна потреба для всіх віруючих, так само як і молитва, проповідь та благочестя. Грецьке слово *dokimazō* має смисловий відтінок «перевіряти з метою визнання». Віруючі завжди повинні думати якнайкраще про інших, якщо тільки не буде доведено протилежне (пор. 1 Кор. 13:4-7; 1 Сол. 5:20-21).

Як же провести перевірку? Див. Контекстуальний погляд, В.

Див. Спеціальна тема: Грецькі слова, якими описуються випробування, та їхні значення

■ **«тому що багато лжепророків вийшло в світ»**. Це — форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. Єрем. 14:14; 23:21; 29:8; Мт. 7:15; 24:11,24; Дії 20:28-30; 2 Петр. 2:1; 1 Ів. 2:18-19,24; 3:7; 2 Ів. 7). Тут мається на увазі, що вони вже покинули церкву (тобто, домашні церкви — пор. 1 Ів. 2:18-19), але все одно стверджують, що вони говорять від імені Бога. Такі люди були мандрівними учителями, які бажали проповідувати у різних домашніх церквах (пор. 2 Ів. 7-11).

Див. Спеціальна тема: Пророцтва у Новому Заповіті

4:2 «По цьому ви пізнаєте Духа Божого». З граматичної точки зору тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ і або ДІЙСНОГО (твердження), або НАКАЗОВОГО (повеління) СПОСОБУ. Таку ж саму двозначність граматичних форм ДІЄСЛОВА можна знайти у тексті 1 Ів. 2:27 (Термін «перебувати») та 1 Ів. 2:29 («знати»). Святих Дух завжди возвеличує Ісуса (пор. Ів. 14:26; 15:26; 16:13-15). Про такий самий критерій пізнання говориться і в текстах Павла (див. 1 Кор. 12:3).

■ **«кожен дух, який визнає»**. Це — форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на те, що тут говориться про поточне (а не минуле) «визнання» віри. Грецький термін «визнавати» утворений шляхом складання двох слів «той самий» та «говорити», і він буквально означає «говорити те ж саме». В Першому посланні Івана ця тема періодично повторюється (пор. 1 Ів. 1:9; 2:23; 4:2-3; 4:15; Ів. 9:22; 2 Ів. 7). Цей термін означає особливе публічне визнання людиною в усній формі та присвячення себе Євангелію Ісуса Христа.

Див. Спеціальна тема: Визнавати / сповідати

■ **«що Ісуса Христос прийшов в плоті, є від Бога»**. Тут вжито форму АКТИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА ДОКОНАНОГО ВИДУ. В цих словах міститься фундаментальний доктринальний критерій для перевірки лжеучителів (тобто, у цьому контексті гностиків), проти яких і виступав Іван, пишучи це послання. Твердження про те, що Ісус є повноцінною людиною (тобто, яка прийшла у плоті — а це якраз гностики заперечували), так само, як і відвічним Богом (пор. 1 Ів. 1:1-4; 2 Ів. 7; Ів. 1:14; 1 Тим. 3:16). є надзвичайно важливим. Форма ДОКОНАНОГО ВИДУ наголошує на тому, що людська природа Ісуса була не тимчасовою, але постійною. І це питання не було чимось малозначним. Ісус по-справжньому є і представником людства, і Богом.

Див. Спеціальна тема: Гностицизм та Спеціальна тема: Плоть (*sarx*)

4:3 «а кожен дух, який не визнає Ісуса». З богословської точки зору цікаво, що в старолатинській версії Нового Заповіту, а також у творах таких Отців Церкви як Климента, Орігена Александрійського, Іринія та Тертуліана тут використано слово *leui* (звільняє), яке в цьому контексті означає «відділяє Ісуса». Очевидно, що мається на увазі розділення в Ісусі людського духу та Духу Божого, що так було характерно для творів гностиків II ст. н.е. Але це є текстуальним доповнення первісної редакції, яке відображає боротьбу ранньої Церкви з ерессю, яка була боротьбою не на життя, а на смерть (див. Барт Ерман «Ортодоксальне перекидання Писання» [Bart Erhart, *The Orthodox Corruption of Scripture*], стор. 125-135).

■ **«це є дух антихриста»**. Тут це слово (пор. 1 Ів. 2:18-25) вжито в значенні того, хто заперечує Христа, а не того, хто намагається зайняти Його місце.

Див. Спеціальна тема: Антихрист

■ **«про якого ви вже чули, що він гряде, і ось він уже в світі»**. Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ

АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на те, що Іван вже обговорював цю тему з адресатами послання, і ця тема все ще залишається досить важливою. В грецькому оригіналі тут вжито ЗАЙМЕННИК «воно», оскільки слово «дух» в грецькій мові СЕРЕДНЬОГО РОДУ. Як і текст 1 Ів. 2:18, ця фраза також стверджує, Що дух антихристів одночасно уже прийшов і все ще гряде. Ці лжеучителі-гностики включаються у ланцюжок брехні — фальшивої інформації, фальшивого способу життя та фальшивого сповідання, який тягнеться ще від лукавого у Бут. 3 і до фінального втілення зла у вигляді Антихриста в останні часи (див. 2 Сол. 2; Об. 13).

4:4-6 «Ви... їх... нас». Всі ці ЗАЙМЕННИКИ виконують функцію підсилення. Ці слова стосуються трьох груп людей:

1. справжніх віруючих (Іван та його читачі) — «Ви»
2. лжеучителів (гностики та їхні послідовники) — «їх»
3. місіонерської команди Івана чи групи богословів на чолі з Іваном — «нас».

Таку ж саму тріаду можна побачити у тексті Євр. 5:11-6:12 та Євр. 10.

4:4 «ви перемогли їх». Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Здається, тут є відсилка на догматичну полеміку та переможний спосіб життя християн. Які чудесні слова для їхнього підбадьорення, а також підбадьорення нас самих!

Тема перемоги християн над гріхом і дияволом була дуже важливою для Івана. Він використав цей термін (*nikaō*) 6 разів у всьому тексті Першого послання (пор. 1 Ів. 2:13,14; 4:4; 5:4,5), 11 разів — у Об'явленні та всього лише 1 раз у Євангелії (див. Ів. 16:33). Цей самий термін («перемога») зустрічається лише один раз у Луки (див. Лк. 11:22) та двічі у посланнях Павла (див. Рим. 3:4; 12:21).

■ **«тому що Той, хто у вас, є більшим за того, хто у світі».** Ці слова особливо наголошують на пробуванні Бога у віруючих. Цей текст може вказувати на:

1. пробуванні Бога (пор. Ів. 14:23; 2 Кор. 6:16)
2. пробуванні Сина (пор. Мт. 28:20; Кол. 1:27)
3. пробуванні Святого Духа (пор. Мт. 28:20; Кол. 1:27)
4. те, що Святий Дух і Син повністю ототожнюються (пор. Рим. 8:9; 2 Кор. 3:17; Гал. 4:6; Фил. 1:19; 1 Петр. 1:11).

Фраза «за того, хто у світі» вказує на сатану (пор. Ів. 12:31; 14:30; 16:11; 2 Кор. 4:4; Еф. 2:2; 1 Ів. 5:19) та його послідовників. Слово «світ» у Першому посланні Івана завжди має негативні конотації (тобто стосується гріховного людського суспільства, яке живе окремо від Бога).

Див. Спеціальна тема: Ісус та Святий Дух; Спеціальна тема: *Kosmos* (світ)

4:5 «Вони зі світу». Це — АБЛЯТИВ (з точки зору автора). Термін «світ», який вжитий тут, стосується гріховного людського суспільства, яке живе окремо від Бога (пор. 1 Ів. 2:15-17). Термін «світ» вказує на гріхове людство, об'єднано колективним бажанням бути незалежним від Бога! Як приклад можна навести Каїна (пор. 1 Ів. 3:12), а також боротьбу (1) Іллі проти пророків Ваала (1 Цар. 18) та (2) Єремії проти Ананії (Єрем. 28).

Див. Спеціальна тема: Ісус та Святий Дух

■ **«і світ слухає їх».** Ще один висновок стосовно того, хто є справжнім християнським учителем, а хто — лжеучителем, можна зробити по їхніх послідовниках (пор. 1 Тим. 4:1).

4:6 «той, хто знає Бога, слухає нас». Тут вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Істинні віруючі продовжують слухати та реагувати на апостольську істину! Віруючі можуть відрізнити істинних проповідників/учителів саме за змістом їхньої вістки, а також за їхніми послідовниками.

Див. Спеціальна тема: Дух у Новому Заповіті

■ **«По цьому ми і пізнаємо духа істини та духа заблудження».** Це, можливо, натякає на Святого Духа (пор. Ів. 14:17; 15:26; 16:13; 1 Ів. 4:6; 5:7) та злого духа — сатану. Віруючі повинні вміти розрізняти ці два джерела інформації. Часто віруючі отримують інформацію, яка проголошується нібито від Божих служителів та від Божого імені. Але одні служителі возвеличують Христа та спосіб життя, подібний

Христу, тоді як інші проголошують лише людські теорії та надмірну свободу особистості.

Роберт Гьордлстоун у своїй праці «Синоніми Старого Заповіту» [Robert Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*] навів цікаву думку стосовно використання терміну «дух» у Новому Заповіті:

1. злі духи
2. людський дух
3. Святий Дух
4. те, що Святий Дух творить безпосередньо та через дух людини:
 - а. «не дух рабства, але дух усиновлення» — Рим. 8:15
 - б. «дух скромності» — 1 Кор. 4:21
 - в. «дух віри» — 2 Кор. 4:13
 - г. «дух мудрості, об'явлення та пізнання» — Еф. 1:17
 - д. «не дух страху, але дух сили, любові і порядку» — 2 Тим. 1:7
 - е. «не дух заблудження, але дух істини» — 1 Ів. 4:6 (стор. 61-63).

NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 4:7-14

⁷Улюблені, любіть один одного, бо любов — від Бога; і кожен, хто любить, є народжений від Бога і знає Його. ⁸Той, хто не любить Бога, не знає Його, бо Бог є любов. ⁹В тому і любов Бога була виявлена в нас, що Бог послав в світ Свого Сина Єдинородного, щоб ми могли мати життя через Нього. ¹⁰У цьому і любов, що не ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас і послав Сина Свого *стати* умилюєнням за гріхи наші. ¹¹Улюблені, якщо Бог нас так полюбив, то і нам слід любити один одного. ¹²Ніхто не бачив Бога ніколи; якщо ми любимо один одного, то Бог пробуває у нас, і Його любов вдосконалюється у нас. ¹³По цьому ми і знаємо, що пробуваємо у Ньому, а Він — в нас, бо Він дарував нам Свого Духа. ¹⁴Ми бачили і свідчимо, що Отець послав Сина *стати* Спасителем світу.

4:7 «любіть один одного». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ. Повсякденне життя, повне любові, є спільною рисою для всіх віруючих (пор. 1 Кор. 13; Гал. 5:22). Ця тема постійно повторюється у працях Івана, і в ній виражається сама сутність етичної перевірки (пор. Ів. 13:34; 15:12,17; 1 Ів. 2:7-11; 3:11,23; 2 Ів. 5; див. Контекстуальний погляд, В).

■ **«бо любов — від Бога».** Не людська філантропія, жалість чи емоції, є джерелом любові, а Бог (пор. 1 Ів. 4:16). Любов має, перш за все, цілеспрямований, а не емоційний характер (тобто, Отець послав Сина для того, щоб Він помер за нас; пор. 1 Ів. 4:10; Ів. 3:16).

■ **«і кожен, хто любить, є народжений від Бога і знає Його».** ДІЄСЛОВА вжиті у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ та ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Улюблений термін Івана, який описує перетворення людини у віруючого, — це народження людини (пор. 1 Ів. 2:29; 3:9; 4:7; 5:1,4,18; Ів. 3:3,7).

Термін «пізнати» використаний у своєму єврейському значенні, яке вказує на триваючі сокровенні відносини (пор. Бут. 4:1; Єрем. 1:5). Це часто повторювана тема у тексті Першого послання Івана: автор використав цей термін понад 77 разів.

Див. Спеціальна тема: «Знати» (парадигма Повторення Закону); Спеціальна тема: Народження згори

4:8 «Той, хто не любить Бога, не знає Його, бо Бог є любов». Любов як спосіб життя — це справжній доказ того, що людина знає Бога.

Це твердження є одним із найбільш простих тверджень у Івана: «Бог є Любов», «Бог є Світло» (пор. 1 Ів. 1:5) та «Бог є дух» (пор. Ів. 4:24). Найкращий спосіб порівняти Божу любов та Божий гнів полягає у співставленні текстів Повт. Зак. 5:9, 5:10 та 7:9.

4:9 «В тому і любов Бога була виявлена в нас». Тут вжито ПАСИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 3:16; 2 Кор. 9:15; Рим. 8:32). Бог ясно показав нам, що Він любить нас, пославши Свого Єдиного Сина померти замість нас. Любов — це дії, а не лише емоції. Віруючі повинні постійно практикувати любов у своєму повсякденному житті (пор. 1 Ів. 3:16). Знати Бога означає любити інших так, як Він нас любить.

■ **«Бог послав в світ Свого Сина Єдинородного».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ: сам акт та результати боговтілення залишаються в дії і надалі! Всі блага від Бога прийшли через Христа.

Слово «Єдинородний» (на грецькій *monogenēs*) означає «унікальний», «єдиний у своєму роді», без натяків на продовження роду у статевому сенсі. Непорочне зачаття не включало в себе жодних статевих зносин з боку Бога чи Марії. Іван використовує цей термін декілька разів по відношенні до Ісуса (пор. Ів. 1:14,18; 3:16,18; 1 Ів. 4:9). Див. повний коментар до Ів. 3:16. Ісус є Божим Сином в онтологічному (винятковому) сенсі. Віруючі є дітьми Божими лише у похідному сенсі.

■ **«щоб ми могли мати життя через Нього».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ, який вказує на конкретну обставину: в цьому контексті — на те, що людина має відреагувати з вірою на Божий заклик. Мета боговтілення полягала в тому, щоб ми мали вічне життя з надлишком (пор. Ів. 10:10).

4:10 «У цьому і любов». Божа любов ясно проявляється у житті та смерті Ісуса (пор. Рим. 5:6,8). Знати Ісуса означає знати Бога, а знати Бога означає любити інших!

■ **«що не ми полюбили Бога».** Новий Заповіт є унікальним серед світових релігій. Зазвичай, у будь-якій релігії саме людство шукає Бога, але у християнстві Бог шукає грішне людство! Чудесною істиною є не наша любов до Бога, але Його любов до нас. Він знайшов нас в гріхах, егоїзмі, непослуху та гордині. Велична істина християнства полягає в тому, що Бог любить грішне людство, і Саме Він, за власною ініціативою, встановив з людиною відносини, які повністю змінюють все життя.

Існують деякі текстуальні варіації стосовно форми ДІЄСЛОВА у цьому вірші:

1. полюбили і продовжуємо любити — ДОКОНАНИЙ ВИД — манускрипт В
2. любили (АОРИСТ) — манускрипт κ.

UBS⁴ дає ДОКОНАНОМУ ВИДУ рейтинг «В» (майже точно).

■ **«послав Сина Свого стати умилюванням за гріхи наші».** Див. коментар до 1 Ів. 2:2. Див. Спеціальна тема: Син Божий; Спеціальна тема: Приношення (умилювання)

4:11 «якщо». Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вважається істинним з точки зору автора чи його літературного задуму. Бог дійсно ж любить нас (пор. Рим. 8:31)!

■ **«Бог нас так полюбив».** «Так» в цьому контексті означає «таким способом» (так само, як і Ів. 3:16).

«то і нам слід любити один одного». Оскільки Він нас полюбив, то і ми маємо любити інших (пор. 1 Ів. 2:10; 3:16; 4:7). Така заява про необхідність любові чітко показує руйнівні дії та нахили лжеучителів.

4:12 «Ніхто не бачив Бога ніколи». Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ СЕРЕДНЬОГО (депонент) СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Слово «бачити» буквально означає «уважно розглядати когось або щось» (пор. Вих. 33:20-23; Ів. 1:18; 5:37; 6:46; 1 Тим. 6:16). Можливо, що учителів-гностики під впливом східних містичних релігій твердили, що вони володіють об'явленням від Бога, або взагалі бачили Самого Бога. Ісус прийшов для того, щоб відкрити нам Бога Отця повністю. Вдивляючись на Ісуса, ми можемо пізнати Бога!

■ **«якщо».** Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційно можливий характер дії.

■ **«Бог пробуває у нас».** Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана.

■ **«Його любов вдосконалюється у нас».** Тут вжито ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ ОПИСОВОГО ТИПУ. Християни, які люблять інших людей, самі по собі є доказом того, що досконала любов Божа пробуває серед нас (пор. 1 Ів. 2:5; 4:17).

4:13 «Він дарував нам Свого Духа». Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Дух Святий, який пробуває у віруючих (пор. 1 Ів. 3:24; Рим. 8:9), та Його

перемінюючий вплив є доказом нашого істинного спасіння (пор. Рим. 8:16). Видається, текст 1 Ів. 4:13 є суб'єктивним свідченням Святого Духа, тоді як текст 1 Ів. 4:14 — об'єктивним свідченням з життя апостолів. У віршах 1 Ів. 4:13-14 чітко представлені три Особи Трійці.

Див. Спеціальна тема: Трійця

4:14 «Ми бачили і свідчимо». Тут вжиті ДІЄСЛОВА у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ та ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Ця фраза говорить про те, що Іван був свідком-очевидцем життя Христа, так само, як і в тексті 1:1-3.

Тут слово «бачили» — те ж саме грецьке слово, яке вжито у 1 Ів. 4:12, яке означає «уважно роздивлятися щось».

Див. Спеціальна тема: Свідчення про Ісуса

▣ **«що Отець послав Сина».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Той факт, що Бог Отець послав Бога Сина у світ (пор. Ів. 3:16), повністю заперечую гностичні вчення про ворожий дуалізм духа (добра) і матерії (зла). Ісус повністю був Богом, і Бог Отець послав Його у світ зла та гріха для того, щоб Він викупив його і нас всіх (пор. Рим. 8:18-25) від прокляття Бут. 3 (пор. Гал. 3:13).

Див. Спеціальна тема: Син Божий; Спеціальна тема: Посилати

▣ **«стати Спасителем світу».** Те, що Бог Отець використав Ісуса як спосіб для спасіння людства, заперечує гностичні лжевчення, які стверджували, що спасіння можна досягнути лише завдяки особливим таємним знанням щодо ангельських рівнів. Вони називали ці рівні еонами (*eons*) або ангельськими володіннями, які знаходилися між верховним Богом та меншим богом, який і створив світ з предвічної матерії.

Фраза «спаситель світу» була (1) титулом богів (наприклад, Зевса) та (2) загальноприйнятим титулом римських імператорів. З точки зору християн, лише Ісус може носити цей титул (пор. Ів. 4:42; 1 Тим. 2:4; 4:10). Якраз через це християн і переслідували прихильники імператорських культів в Малій Азії.

Зверніть увагу на те, що тут говориться про всіх: Він є спасителем всіх (а не лише окремих) людей, якщо вони тільки відреагують на цей заклик (пор. Ів. 1:12; 3:16; Рим. 5:18; 10:9-13).

Див. Спеціальна тема: Наш спаситель

Див. Спеціальна тема: Обрання чи приречення: потреба богословського балансу

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 4:15-21

¹⁵В кожному, хто визнає, що Ісус є Син Божий, в тому пробуває Бог, і він — в Бозі. ¹⁶І ми пізнали і увірували у любов, яку Бог має до нас. Бог є любов, і той, хто пробуває у любові, той пробуває у Бозі, і Бог пробуває у ньому. ¹⁷Через це і вдосконалюється любов з нами, щоб ми мали впевненість у день суду, тому що який Він є, такими є і ми у цьому світі. ¹⁸У любові немає страху; а досконала любов перемагає страх, тому що страх несе в собі покарання; і той, хто боїться, не є досконалий у любові. ¹⁹Ми любимо, тому що Він перший полюбив нас. ²⁰Якщо хтось каже: «Я люблю Бога», а сам ненавидить свого брата, то він — брехун; адже той, хто не любить свого брата, якого він бачив, не може любити Бога, якого він не бачив. ²¹І цю заповідь ми маємо від Нього: той, хто любить Бога, має також любити і свого брата.

4:15 «В кожному, хто визнає, що Ісус є Син Божий». Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ. Щодо слова «визнає» див. коментар до 1 Ів. 4:2. Одним із трьох критеріїв перевірки істинності християнства у Івана є богословська істинність конкретного вчення стосовно Особи та діл Ісуса (пор. 1 Ів. 2:22-23; 4:1-6; 5:1,5). Цей критерій повністю відповідає вимозі жити у любові і послуху (про що говориться у Першому посланні Івана та Посланні Якова). Християнство — це Особа, система істин та сам спосіб життя. Див. Контекстуальний погляд, В.

Інклюзивний термін «в кожному» показує величне Боже запрошення, адресоване людству — всім і кожному — прийти до Нього. Всі люди є створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26-27; 5:3; 9:6). Бог дав обітницю відкуплення всьому людству у Бут. 3:15. Його призив Авраама був призовом до всього світу (пор. Бут. 12:3; Вих. 19:5). Ісуса смерть вирішила нарешті проблему гріха (пор. Ів. 3:16). Кожен може

спастись в межах заповітних обов'язків вірування, покаяння, послуху, служіння та непохитності віри. Боже слово до всіх — це слово «прийди!» (пор. Іс. 55).

Див. Спеціальна тема: Сповідання / визнання; Спеціальна тема: Син Божий; Спеціальна тема: Відвічний план ЯХВЕ щодо відкуплення людства

■ **«в тому пробуває Бог, і він — в Бозі»**. В цій фразі відображено структуру заповітних відносин Бога з людством. Ініціатива завжди належить Богу, Він визначає план дій та встановлює основу для заповіту, але люди відповідальні перед Богом за свою первинну відповідь на Його заклик, та всі наступні дії по відношенні до цього заклик.

Пробування не тільки вимогою завіту, а й також чудесною обітницею (пор. Ів. 15). Ви тільки собі уявіть: Творець Всесвіту, Святий Ізраїлю пробуває (живе) в грішних людях (пор. Ів. 14:23)!

Див. Спеціальна тема: Термін «перебувати» у працях Івана

4:16 «І ми пізнали і увірували у любов». Ці ДІЄСЛОВА вжито у формі ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Саме впевненість віруючих у Божій любові до нас через Христа, а не сукупність життєвих обставин, є основою для наших відносин з Богом.

Див. Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні)

■ **«яку Бог має до нас»**. Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що говорить про триваючу Божу любов до нас.

■ **«Бог є любов»**. Ця важлива істина постійно повторюється (пор. 1 Ів. 4:8).

4:17 «Через це і вдосконалюється любов». Тут вжито грецьке слово, яке походить від *telos* (пор. 1 Ів. 4:12), і воно означає повноту, зрілість, завершеність, але не безгрішність.

■ **«з нами»**. ПРИЙМЕННИК *meta*, який тут вжито, може означати як «в нас» (TEV, NJB), так і «серед нас» (NKJV, NRSV, NIV, REB) або «з нами» (NASB).

■ **«щоб ми мали впевненість»**. Початкове значення цього терміну вказувало на свободу слова. Його часто використовував Іван (пор. 1 Ів. 2:28; 3:21; 5:14). Тут говориться про нашу сміливість, яка дозволяє нам наблизитися до святого Бога (пор. Євр. 3:6; 10:35).

Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*)

■ **«у день суду, тому що який Він є, такими є і ми у цьому світі»**. Християни мають любити один одного так само, як любив Ісус (пор. 1 Ів. 3:16; 4:11). Їх так само можуть на слухати та переслідувати, як це робили з Ісусом, але вони перебувають у любові та під охороною Отця і Святого Духа, так само, як і перебував Ісус! Одного дня всі люди відзвітують перед Богом про те, як вони скористалися своїм даром життя (пор. Мт. 25:31-46; 2 Кор. 5:10; Об. 20:11-15). Але Судний день не страшний для тих, хто в Христі.

Див. Спеціальна тема: Суд в Новому Заповіті

4:18 «У любові немає страху». Коли ми приходимо до пізнання Бога саме як Отця, то ми вже не маємо страху перед Ним як суддею. Більшість випадків навернення в християнство — якщо і не всі з них — мають в собі елемент страху — страху суду, прокляття, пекла. Але в житті відкуплених людей відбувається чудесна переміна: все, що починалося із страху, завершується його відсутністю!

■ **«страх несе в собі покарання»**. У цьому тексті присутнє маловживане слово, яке зустрічається лише тут і в Мт. 25:46 (у 2 Петр. 2:9 зустрічається ДІЄСЛІВНА форма цього слова), яке несе в собі есхатологічний сенс. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЄСЛОВА вказує на те, що страх Божого гніву має як часовий (вказує на конкретний момент часу), так і есхатологічний (вказує на кінець часів) аспекти. Люди створені за Божим образом і подобою (пор. Бут. 1:26-27), що включає в себе індивідуальні риси, інтелект, свободу вибору та можливість нести відповідальність. Це Всесвіт, побудований на законах моралі. Люди не руйнують Божі закони, вони самі розбиваються об них!

4:19 «Ми любимо». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО

СПОСОБУ. Переклад NKJV також додає ПРЯМИЙ ДОДАТОК після слів «ми любимо». Стосовно ПРЯМОГО ДОДАТКУ у цій фразі, то ситуація тут така:

1. додаток присутній в одному грецькому унціальному манускрипті (κ) — «...Бога» (*ton theon*)
2. в манускрипті Ψ міститься слово «...Його» (*auton*) (див. переклад KJV)
3. а у Вульгаті — «...один одного»

Ці ПРЯМІ ДОДАТКИ можуть бути пізніми текстуальними вставками. Переклад UBS⁴ дає лише ДІЄСЛОВУ рейтинг «А» (точно).

■ **«тому що Він перший полюбив нас».** Тут повторюється те, на що уже наголошувалося у тексті 1 Ів. 4:10. Ініціатива завжди за Богом (пор. Ів. 6:44,65), але люди мають відповісти на Божий заклик (пор. Ів. 1:12; 3:16). Віруючі довіряють Богу і мають віру в Його вірність. Надія і впевненість відкупленого людства перебуває у люблячому, дієвому та вірному характері Триєдиного Бога.

4:20 «Якщо хтось каже». Тут вжито УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії. Це ще один приклад того, як Іван цитує заяви лжеучителів для того, щоб висловити свою точку зору (пор. 1 Ів. 1:6,8,10; 2:4,6). Такий літературний прийом називають діатрибою (пор. з прикладами із Книги Малахії, Послання до римлян та Послання Якова).

■ **«Я люблю Бога», а сам ненавидить свого брата».** Наш образ життя чітко показує, чи є ми християнами, чи ні (пор. Мр. 12:28-34). Конфлікт, звісно ж, можливий, але постійна ненависть до брата — ні (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС).

Див. Спеціальна тема: Расова (національна) ненависть

■ **«то він — брехун».** Іван називає несправжніх віруючих брехунами (пор. 1 Ів. 2:4,22; 4:20). Іван також вчить, що ті, хто вчать неправду, самі роблять Бога брехуном (пор. 1 Ів. 1:6,10; 5:10). Вони і є фанатиками, які самі себе обманули!

4:21 Цей вірш є підсумком всієї глави! Любов є непідробним доказом істинного віруючого. А ненависть є доказом того, що людина є дитям лукавого. Лжеучителі розділяють паству та спричиняють конфлікти.

■ **«брата».** Необхідно зазначити, що слово «брат» є двозначним. В цьому контексті воно може означати як «брат-християнин», так і просто будь-яку людину («ближнього»). Однак, той факт, що Іван постійно використовує слово «брат» стосовно віруючих вказує, що тут це слово вжито все-таки у першому значенні (пор. 1 Тим. 4:10).

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Назвіть три основні критерії справжнього християнства.
2. Як можна точно знати, що хтось говорить від імені Бога?
3. Назвіть два джерела істини (суб'єктивне та об'єктивне).
4. Що такого значимого в титулі «Спаситель світу»?
5. Назвіть дії, завдяки яким можна визначити брехунів (в т.ч. фальшивих віруючих).

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА. ГЛАВА 5

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Віра — перемога над світом	Послух через віру 4:20-5:5	Всеперемагаюча віра	Наша перемога над світом	
5:1-5		5:1-5	5:1-5	Джерело віри
Свідчення про Сина	Безсумнівне Боже свідчення		Свідчення про Ісуса Христа	5:5-13
5:6-12	5:6-13	5:6-12	5:6-12	
Знання про вічне життя		Висновок	Вічне життя	
5:13-15	Впевненість та співчуття у молитві 5:14-17	5:13 5:14-17	5:13-15	Молитва за грішників 5:14-17
5:16-17	Знання істини, відкидання неправди		5:16-17	Підсумок послання
5:18-21	5:18-21	5:18-20 5:21	5:18 5:19 5:20 5:21	5:18-21

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:1-4**

¹Кожен, хто вірус, що Ісус є Христос, народжений від Бога, і кожен, хто любить Отця, любить і *дитя*, народжене від Нього. ²По цьому ми і знаємо, що *ми* любимо дітей Божих, коли ми любимо Бога та дотримуємося Його заповідей. ³Бо це і є любов Божа, коли ми виконуємо Його заповіді; а заповіді Його не є обтяжливими. ⁴Бо кожен, хто народжений від Бога, світ перемагає; це і є перемога, яка світ перемогла, — наша віра.

5:1 «Кожен» (двічі). Цей термін *pas* часто повторюється у тексті Першого послання Івана (пор. 1 Ів. 2:29; 3:3,4,6 [двічі] 9,10; 4:7; 5:1). Тут навіть в межах контрастних (чорно-білих) богословських категорій Івана ніхто не є винятком. І в цьому проявляється загальний Божий заклик до людства щодо прийняття Ісуса Христа (пор. Ів. 1:12; 3:16; 1 Тим. 2:4; 2 Петр. 3:9). Це дуже нагадує великий заклик, записаний Павлом в Рим. 10:9-13.

■ **«вірус».** Тут вжито АКТИВНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Це грецьке слово (ІМЕННИК — *pistis*; ДІССЛОВО — *pisteuō*), яке можна перекласти як «вірувати», «довіряти» або «вірити». Однак, в тексті Першого послання Івана, як і в Пасторських посланнях (1 та 2 Тимофію та Титу) це слово вжито більше в доктринальному сенсі (пор. Юди 1:3,20). У Євангеліях і в Посланнях Павла воно використовується для того, щоб описати особисту довіру та посвяченість. Радісна вістка — це одночасно і істина, в яку необхідно вірити, і Особистість, які потрібно довіряти, а також — як ясно зазначено в Першому посланні Івана та Постанові Якова — життя в любові та служінні.

Див. Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті

■ **«що Ісус є Христос».** Помилкові вірування лжеучителів були зосереджені на неправильному розумінні Особистості та діянь Ісуса, який був людиною і Богом в усій Своїй повноті (пор. 1 Ів. 5:5). Ісус із Назарету і є обіцяний Месія! Дивовижно, але Месія (особливо з точки Старого Заповіту) виявився Богом! Така фраза була визнанням віри (можливо, присягою, яка давалася перед хрещенням; пор. 1 Ів. 2:22), до якої додавалися слова «Син Божий» (пор. 1 Ів. 4:15; 5:5). Швидше за все, це твердження про месіанство Ісуса, яке стосується народу старозавітної традиції (іудеїв, новонавернених, просто богобоязливих людей).

Див. Спеціальна тема: Ісус Христос — Господь; Спеціальна тема: Месія

■ **«народжений від Бога».** Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка наголошує на кульмінації діяння, яке вчиняється стороннім агентом-суб'єктом (Богом, пор. 1 Ів. 5:4,18; 2:29), результатом чого є постійний стан існування.

Див. Спеціальна тема: Народження згори

■ **NASB «любить і дитя, народжене від Нього»**

NKJV, Пешітта «любить і того, хто народжений від Нього»

NRSV «любить і батька [parent], який любить дитя»

TEV «любить і отця [father], який любить також і своє дитя»

NJB «любить і отця [father], який любить сина»

Імовірно, що в цій фразі говориться про любов Отця до Ісуса, оскільки (1) тут вжито ОДНИНУ, а також АОРІСТ; (2) а також тому, що лжеучителі-гностики намагалися створити богословські підстави для відділення Ісуса від Отця. Однак, сказане також може стосуватися любові християн один до одного — теми, яка постійно повторюється у Івана (пор. 1 Ів. 5:2), оскільки у нас усіх один Отець.

5:2 У цьому вірші (як і в 1 Ів. 5:3) повторюється одна із найважливіших тем Першого послання Івана. Любов (Божа любов) проявляється як постійна любов (пор. 1 Ів. 2:7-11; 4:7-21) у послуху (пор. 1 Ів. 2:3-6). Зверніть увагу, що наступні риси є характеристиками справжнього віруючого:

1. він любить Бога
2. він любить Боже дитя (1 Ів. 5:1)
3. він любить Божих дітей (1 Ів. 5:2)
4. він слухняний (1 Ів. 5:2,3)

5. він перемагає (1 Ів. 5:4-5)

▣ **«дітей Божих»**. Див. Спеціальна тема: Діти Божі

5:3 «Бо це і є любов Божа, коли ми виконуємо Його заповіді». Форма РОДОВОГО ВІДМІНКУ може бути ОБ'ЄКТИВНОЮ, СУБ'ЄКТИВНОЮ, або ж їхньою комбінацією. Любов не є лише сентиментальним відчуттям, вона є орієнтована на дії (як з нашої сторони, так і зі сторони Бога). Послух є критично важливим у цьому контексті (пор. 1 Ів. 2:3-4; 3:22,24; Ів. 14:15,21,23; 15:10; 2 Ів. 6; Об. 12:17; 14:12).

Див. Спеціальна тема: Дотримання (виконання)

▣ **«а заповіді Його не є обтяжливими»**. У Новому Заповіті дійсно існують обов'язки (пор. Мт. 11:29-30, де Ісус використовує слово «тягар»; рабини ж використали це слово по відношенні до законів Мойсея, пор. Мт. 23:4). Ці обов'язки впливають з наших відносин з Богом, але вони не є основою цих відносин, оскільки останні засновані на Божій благодаті, а не на людських заслугах чи ділах (пор. Еф. 2:8-9,10). Вчення Ісуса суттєво відрізнялося від вчення лжеучителів, в яких або взагалі не було правил поведінки (антиноміти), або їх було занадто багато (законники)! Мушу визнати, що чим більше я служу Богу через служіння Його народу, тим більше я боюся цих двох крайностей (лібералізм та легалізм).

Див. Спеціальна тема: Використання терміну «заповіді» у працях Івана

5:4 NASB, NKJV, NRSV «Бо кожен, хто [whatever] народжений від Бога»

TEV, NJB, REB «тому що кожна дитина Божа»

Пешітта «Бо всі, хто [whoever] народжені від Бога»

Як і в тексті 1 Ів. 5:1, тут так само спочатку вжито слово «кожен»/«всі» (*pas*) для наголошення. Його форма СЕРЕДНЬОГО РОДУ ОДНИНИ (*pan*) перекладається як «кожен» (*whatever*). Однак, у цьому контексті присутній особистісний (індивідуальний) аспект, оскільки це слово вжито разом з ПАСИВНИМ ДІЄПРИКМЕТНИКОМ ДОКОНАНОГО ВИДУ «народжений» («*begotten*»). Тому тільки той, хто вірує в Ісуса та народжений від Бога, перемагає світ (пор. 1 Ів. 4:4; 2:13,14).

Див. Спеціальна тема: Народження згори

▣ **«світ перемагає»**. Слово «перемагає» (*nikaō*) вжито у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. 1 Ів. 2:13,14; 4:4; 5:4,5). Такі ж спільнокореневі слова зустрічаються ще два рази у тексті 1 Ів. 5:4:

1. ІМЕННИК «перемога» (*nikē*)

2. АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК-АОРИСТ «переміг» (*nikaō*).

Ісус вже переміг світ (ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, пор. Ів. 16:33). Оскільки віруючі перебувають у стані єднання з Ним, вони теж мають силу перемогти світ (пор. 1 Ів. 2:13-14; 4:4).

Слово «світ» тут вжито у значенні «безбожного людського суспільства, яке існує окремо від Бога». Суть гріхопадіння і повстання проти Бога полягає у бажанні бути незалежним від Нього (пор. Бут. 3).

Див. Спеціальна тема: *Kosmos* (світ); Спеціальна тема: Гріхопадіння

▣ **«перемога»**. Це — ІМЕННА форма (*nikos*) від ДІЄСЛОВА «перемагати». АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК-АОРИСТ, який вжитий в кінці тексту 1 Ів. 5:4, є спільнокореневим словом. Потім у 1 Ів. 5:5 знову-таки вжито ДІЄПРИКМЕТНИК, який є спільнокореневим зі словом *nikos*. Віруючі вже є переможцями і продовжують ними бути завдяки Христовій перемозі над світом. Слово «*nikē*», яке сьогодні є відомою маркою взяття для тенісистів, є давньогрецьким іменем богині перемоги.

▣ **«наша віра»**. Це єдиний випадок, коли Іван використав слово «віра» (*pistis*) як ІМЕННИК в усьому своєму тексті! Можливо, Іван переймався тим, що віруючі були більше заціклені на «правильному богослов'ї» (системі догм і доктрин), а не на практичній повсякденній хриstopодібності. Натомість Іван дуже часто використовував ДІЄСЛІВНУ форму цього слова (*pisteuō*) у своїх працях. Наша віра приносить перемогу тому, що вона пов'язана:

1. з перемогою Ісуса

2. з нашими новими стосунками з Богом

3. з силою Святого Духа, що пробуває в нас.

Див. коментарі до Ів. 1:7; 2:23; та 1 Ів. 2:10.

Див.: Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:5-12

⁵Хто ж той, хто перемагає світ, як той, хто вірує, що Ісус є Син Божий? ⁶Це є Той, хто прийшов водою і кров'ю, Ісус Христос; не водою лише, але з водою і з кров'ю. ⁷І саме Дух свідчить, тому що Дух є істина. ⁸Бо є трое, що свідчать: Дух, вода і кров; і всі трое — про одне. ⁹Якщо ми приймаємо свідчення людини, то свідчення Бога є більшим; бо свідчення Бога в тому, що Він засвідчив про Свого Сина. ¹⁰Хто вірує в Сина Божого, той має свідчення в собі самому; а хто не вірить Богу, той зробив з Нього брехуна, тому що він не повірив свідоцтву, яке Бог про Свого Сина дарував. ¹¹А свідчення у тому, що Бог дарував нам життя, а життя це в Його Сині. ¹²Той, хто має Сина, має життя; а той, хто не має Сина, не має життя.

5:5 «Ісус є Син Божий». В цьому вірші чітко розкривається зміст нашої віри, про яку говориться в 1 Ів. 5:4. Наша перемога — це наше сповідання / визнання віри в Ісуса, який є людиною і Богом у повній мірі (пор. 1 Ів. 4:1-6). Зверніть увагу, що справжні віруючі визнають, що Ісуса є:

1. Месія (1 Ів. 5:1)
2. Дитя Боже (1 Ів. 5:1)
3. Син Божий (1 Ів. 5:5,10)
4. Життя (пор. 1 Ів. 1:2; 5:20)

Див. Спеціальна тема: Використання Іваном слова «вірити» (іменник є маловживаним).

▣ **«Син Божий».** Див. Спеціальна тема: Син Божий

5:6 «Це є Той, хто прийшов». Тут вжито АКТИВНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК-АОРИСТ, який наголошує на факті боговтілення Христа (Ісус є і людиною, і Богом) та Його жертвовної смерті — а ці доктрини якраз і заперечувалися лжеучителями.

▣ **«водою і кров'ю».** Видається можливим, що слово «вода» стосується факту фізичного народження Ісуса (пор. Ів. 3:1-9), а «кров» — Його фізичної смерті. В контексті того, що лжеучителі-гностики заперечували те, що Ісус був справжньою людиною, ці два моменти якраз підсумовують та підкреслюють Його людськість.

Інша думка лжеучителів-гностиків (зокрема, Сирентія) полягала в тому, що слово «вода» стосувалося хрещення Ісуса. Вони говорили, що «Дух Христа» зійшов на людину, яку звали Ісус, під час Його хрещення (вода) та покинув Ісуса перед Його смертю на хресті (кров). Див. хороший висновок стосовно цього фрагменту у Навчальній Біблії NASB (NASB Study Bible), стор. 1835. Див. Спеціальна тема: Гностицизм.

Ще один погляд на цей фрагмент говорить, що він стосується факту смерті Ісуса, оскільки з Нього пролилися «кров і вода» (пор. Ів. 19:34). Лжеучителі часто принижували покутну смерть Христа.

▣ **«І саме Дух свідчить».** Мета Святого Духа — відкривати людям Євангелію. Він являє Собою ту Особу Трійці, яка відкриває нам гріх, веде до Христа, хрестить у Христі та формує образ Христа у всіх віруючих (пор. Ів. 16:7-15). Святий Дух завжди свідчить про Христа, а не про Самого Себе (пор. Ів. 15:26).

Див. Спеціальна тема: Трійця

▣ **«Дух є істина».** Див. Ів. 14:17; 15:26; 16:13; 1 Ів. 4:6.

Див. Спеціальна тема: Концепція істини у працях Івана

5:7 У англійських перекладах Біблії існують певні розбіжності стосовно того, де починаються і де закінчуються вірші 1 Ів. 5:6,7,8. У перекладі KJV є вставка у тексті 1 Ів. 5:7 («на небесах Отець, Слово і Святий Дух, і ці Трое є Одне»), яка відсутня в трьох основних унціальних древньогрецьких рукописах Нового Заповіту — Александрійському (А), Ватиканському (В) та Синайському (ξ) — а також у Візантійській «родині» манускриптів. Цей текст зустрічається лише у чотирьох пізніх рукописах:

1. MS 61, датованому XVI ст.

2. MS 88, датованому XII ст., в якому цей текст дописаний іншою рукою на полях
3. MS 629, датованому XIV або XV ст.
4. MS 635, датованому XI ст., в якому цей текст також дописаний іншою рукою на полях.

Цей вірш ніде не цитувався жодним із Отців Церкви, навіть у їхніх догматичних тринітарних спорах. Він відсутній в усіх древніх рукописах, за винятком однієї пізньої латинської родини манускриптів (*Sixto-Clementine*). Його також немає у давньолатинському перекладі Біблії чи у Вульгаті Ієроніма. Вперше він зустрічається у трактаті іспанського єретика Прискиліана, який помер в 385 р. н.е. Його також цитували латинські отці з Північної Африки та Італії у V ст. Очевидно, що цей вірш не є частиною оригінального богонатхненного тексту Першого послання Івана.

Біблійна доктрина говорить про існування єдиного Бога (див. Спеціальна тема: Монотеїзм), який проявляє Себе Трьох Особах (Отець, Син і Святий Дух), і вона ніяк не залежить заперечення цього вірша. Дійсно, у Біблії ніде не зустрічається термін «Трійця», але багато біблійних фрагментів говорять саме про Трьох Осіб Божественної Сутності, які діють разом:

1. хрещення Ісуса (Мт. 3:16-17)
2. велике доручення (Мт. 28:19)
3. Святий Дух був посланий (Ів. 14:26)
4. проповідь Петра на день П'ятидесятниці (Дії 2:33-34)
5. роздуми Павла про плоть і дух (Рим. 8:7-10)
6. роздуми Павла про духовні дари (1 Кор. 12:4-6)
7. плани подорожі Павла (2 Кор. 1:21-22)
8. благословення Павла (2 Кор. 13:14)
9. роздуми Павла про повноту часів (Гал. 4:4-6)
10. молитва Павла щодо прославлення Отця (Еф. 1:3-14)
11. роздуми Павла щодо попереднього відчуження язичників (Еф. 2:18)
12. роздуми Павла про те, що Бог єдиний (Еф. 4:4-6)
13. роздуми Павла про доброту Бога (Тит 3:4-6)
14. вступне вітання Петра (1 Петр. 1:2)

Див. Спеціальна тема: Текстуальна критика

5:8 «Дух, вода і кров; і всі троє — про одне». У Старому Заповіті говорилося, що для підтвердження чого-небудь необхідно було два або три свідки (пор. Чис. 35:30; Повт. Зак. 17:6; 19:15). Тут же наведені історичні події із життя Ісуса для засвідчення того, що Він був Богом і людиною в повній мірі. У цьому вірші знову «вода» і «кров» згадується разом із «Духом». У 1 Ів. 5:6 вже згадується про «воду» і «кров». Слово «Дух» може згадуватися у зв'язку із тим, що голуб злинув на Ісуса під час Його хрещення. Не існує єдиної думки стосовно точного історичного значення кожного із цих трьох слів. Однак, вони точно стосуються заперечення лжеучителями істинної людськості Ісуса.

5:9 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вважається істинним з точки зору автора чи його літературного задуму. Церкви, до яких писав Іван, вже і так заплуталися, оскільки, очевидно, вони чули проповіді або повчання учителів-гностиків.

▣ **«Якщо ми приймаємо свідчення людини, то свідчення Бога є більшим».** В даному контексті під свідченням Бога необхідно розуміти:

1. свідоцтво Святого Духа
2. свідчення апостолів про земне життя та смерть Ісуса (наприклад, 1:1-3).

▣ **«що Він засвідчив про Свого Сина».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на те, що дія уже відбулася в минулому, а її наслідки все ще відчуються зараз. Можливо, мається на увазі підтвердження від Бога, яке прозвучало під час хрещення Ісуса (пор. Мт. 3:17) або Його преображення (пор. Мт. 17:5; Ів. 5:32,37; 8:18), або запис про обидві події у Писанні (тобто, у Євангеліях).

Спеціальна тема: Свідоцтва про Ісуса

5:10 «має свідчення в собі самому». Цю фразу можна тлумачити двояко:

1. це суб'єктивне внутрішнє свідчення Святого Духа у віруючих (пор. Рим. 8:16)

2. це істина Євангелія (пор. Об. 6:10; 12:17; 19:10).

▣ **«той зробив з Нього брехуна».** Це ще одна форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Ті, хто відкидають свідчення апостолів про Ісуса, відкидають Самого Бога (пор. 1 Ів. 5:12), бо вони роблять з Бога брехуна.

▣ **«тому що він не повірив».** Тут знову ще одна форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка підкреслює незмінність стану невідродженої людини.

5:11-12 «що Бог дарував нам життя». Тут АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, який вказує на минулу або на завершену дію (пор. Ів. 3:16). Визначення вічного життя дано в Ів. 17:3. В деякому сенсі ця фраза стосується Самого Ісуса (пор. 1 Ів. 1:2; 5:20), в інших — що це дар Божий (пор. 1 Ів. 2:25; 5:11; Ів. 10:28), який можна отримати через віру в Христа (пор. 1 Ів. 5:13; Ів. 3:16). Ніхто не може мати відносин з Отцем без віри у Його Сина!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:13-15

¹³Це я написав вам, хто вірує у ім'я Сина Божого, щоб ви знали, що ви маєте вічне життя. ¹⁴В цьому і впевненість, яку ми маємо перед Ним, — якщо ми попросимо що-небудь по волі Його, Він почує нас. ¹⁵І якщо ми знаємо, що Він почує нас у будь-чому, що ми попросимо, то ми знаємо, що ми одержуємо те, про що просимо в Нього.

5:13 «вірує у ім'я Сина Божого». Тут АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, який вказує на триваючий характер віри. Тут не говориться про якийсь магічне чи містичне використання імені (так, як це роблять з іменами Бога в іудейському містичному вченні Кабала), а про старозавітне використання імен, коли вони заміняли собою особистість.

Спеціальна тема: «Вірити», «довіряти», «вірувати» та «вірність» у Старому Заповіті

▣ **«щоб ви знали».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ (слово *oida* в оригіналі вжито у ДОКОНАНОМУ ВИДІ, але воно перекладається ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ). Впевненість християнина у своєму спасінні є ключовою концепцією Першого послання Івана, яка часто підкреслює його основний задум. В тексті цього послання постійно вживаються ці два грецькі слова-синоніми (*oida* та *ginōskō*), які перекладаються як «знати». Очевидно, що впевненість є спадщиною для всіх віруючих! Також зрозуміло, що через специфічну місцеву ситуацію тоді, а також через культурний контекст зараз, є багато істинних віруючих, які не мають впевненості. З богословської точки зору, це вірш дуже схожий на завершальний вірш Євангелія від Івана (пор. 1 Ів. 20:31).

Завершаючий контекст Першого послання Івана (5:13-20) дає перелік семи істин, які віруючі мають знати. Знання євангельських істин дає віруючим світогляд, який у поєднанні з вірою у Христа, створює надійний фундамент для впевненості у спасінні:

1. віруючі мають вічне життя (1 Ів. 5:13, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН УМОВНИЙ СПОСІБ)
2. Бог чує молитви віруючих (1 Ів. 5:14, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ)
3. Бог відповідає на молитви віруючих (1 Ів. 5:15, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ)
4. віруючі народжені від Бога (1 Ів. 5:18, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ)
5. віруючі — від Бога (1 Ів. 5:19, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ)
6. віруючі знають, що Месія прийшов і дає їм розуміння всього (1 Ів. 5:20, *oida*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН ДІЙСНИЙ СПОСІБ)
7. віруючі знають істинного — Отця чи Сина (1 Ів. 5:20, *ginōskō*, ДОКОНАНИЙ ВИД АКТИВНИЙ СТАН УМОВНИЙ СПОСІБ).

Див. Спеціальна тема: Впевненість (у спасінні)

5:14 «впевненість, яку ми маємо перед Ним». Ця тема постійно повторюється в тексті послання (пор. 1

Ів. 2:28; 3:21; 4:17). Тут говориться про впевненість або свободу, з якою ми наближаємося до Бога (пор. Євр. 4:16).

Див. Спеціальна тема: Сміливість (*parrhēsia*)

▣ **«якщо»**. Це — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційність дії у майбутньому.

▣ **«ми попросимо що-небудь по волі Його»**. Може з'явитися враження, що з точки зору Івана молитви віруючих нічим не обмежені. Як і про що люди моляться є ще одним доказом істинності їхньої віри. Однак, продовжуючи свої роздуми, ми розуміємо, що молитва не є нашим проханням до Бога відповідно до власної волі, але прохання того, щоб Божа воля була у наших життях (пор. 1 Ів. 3:22; Мт. 6:10; Мр. 14:36). Див. повний коментар до 1 Ів. 3:22.

Спеціальна тема: Воля (*thelēma*) Божа

Спеціальна тема: Молитва: поєднання обмеженості та безкінечності

Спеціальна тема: Ефективна молитва

5:15 «якщо». Це — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ (але зі сполучником *ean* та формою ДІЙСНОГО СПОСОБУ, див. А.Т. Робертсон «Словесні образи Нового Заповіту» [A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*], стор. 243), яке вважається істинним з точки зору автора або його літературного задуму. Це незвичайне УМОВНЕ РЕЧЕННЯ:

1. у ньому вжито *ean* замість *ei* (пор. Дії 8:31; 1 Сол. 3:8)
2. сполучник *ean* поєднаний з УМОВНИМ СПОСОБОМ (тобто «запитали б»), що є нормальною граматичною конструкцією для УМОВНИХ РЕЧЕНЬ ТРЕТЬОГО ТИПУ
3. у 1 Ів. 5:14 та 16 присутні УМОВНІ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ
4. богослов'я християнської молитви пов'язане з Божою волею (1 Ів. 5:14) та ім'ям Ісуса (1 Ів. 5:13).

Див. Спеціальна тема: Граматичні терміни грецької мови

▣ **«ми знаємо»**. Тут ще один приклад того, коли форма ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка перекладена ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ, що є паралельним до тексту 1 Ів. 5:14. Віруючі упевнені в тому, що Отець чує та відповідає на молитви Своїх дітей.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:16-17

¹⁶Якщо хтось бачить, що його брат вчиняє гріх, що не веде до смерті, нехай він попросить і Бог заради нього дасть життя тим, хто вчиняє гріх, що не веде до смерті. А є і гріх, що веде до смерті; а я і не кажу, що він має просити за таке. ¹⁷Вся неправедність є гріх, але є гріх, що не веде до смерті.

5:16 «Якщо». Тут — УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційний характер дії. Текст 1 Ів. 5:16 наголошує на нашій потребі молитися за наших братів-християн (пор. Гал. 6:1; Як. 5:13-18), хоча і з певними обмеженнями (за тих, хто грішить гріхом, який веде до смерті), які, здається, стосуються якраз лжеучителів (пор. 2 Петр. 2).

▣ **«бачить, що його брат вчиняє гріх, що не веде до смерті»**. Іван перелічує декілька категорій гріхів. Деякі з них стосуються:

1. наших відносин з Богом
2. наших відносин з іншими віруючими
3. наших відносин зі світом.

Найсерйозніший гріх — відкидання віри/довіри/визнання Ісуса Христа. Це гріх, який, без сумніву, веде до смерті! В.Т. Коннерс у своїй праці «Християнська доктрина» [W. T. Connors, *Christian Doctrine*] пише так:

«Як-не-як, це не означає невірства у формі відмови прийняття доктрини чи догми. Це невірство проявляється у неприйнятті людиною морального та духовного світла, і, особливо, того світла, яке втілилось в Ісусі Христі. Це заперечення самого остаточного об'явлення Бога, яке було проявлене в Христі. Коли таке заперечення стає усвідомленим та умисним, це і є гріх, який веде до смерті (1 Ів. 5:13-17). Воно стає моральним самогубством. Це те ж саме, що себе позбавити духовного зору. Це може статися лише у випадку вже наявного духовного просвітлення. Це добровільне, умисне та

злісне заперечення Христа як Божого об'явлення, коли людина точно знає, що Він і є цим об'явленням. Це той випадок, коли людина свідомо називає чорне білим» (стор. 135-136).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ЩО ЦЕ ЗА ГРІХ ДО СМЕРТІ (ГРІХ НА СМЕРТЬ)?

А. Герменевтичні зауваження

1. правильне розуміння цього поняття можливе лише у межах історичної обстановки написання Першого послання Івана
 - а. присутність у церкві лжеучителів-гностикив (пор. 1 Ів. 2:19,26; 3:7; 2 Ів. 7)
 - (1) гностики-«сирентійці» — Ісус, просто людина, отримав Дух Христа під час хрещення; цей Дух покинув Ісуса перед смертю на хресті (пор. 1 Ів. 5:6-8)
 - (2) гностики-«докетиристи» — Ісус насправді був Божим Духом і не мав справжнього людського буття (пор. 1 Ів. 1:1-3)
 - (3) гностицизм став нам відомий завдяки письмовим свідченням другого століття; йому були характерні дві точки зору стосовно людського тіла:
 - (а) оскільки спасіння є істиною, яка відкривається у розумі, людське тіло не має якогось відношення до духовного світу. А, отже, тіло може отримати все, чого бажає. Таких гностикив часто називали антиноміанськими або ліберальними.
 - (б) інші гностики вважали, що тіло є осередком зла (так зване, грецьке мислення), тому необхідно придушувати всі тілесні бажання. Таких гностикив називали аскетичними.
 - б. ці лжеучителі залишили церкву (пор. 1 Ів. 2:19), але їхній вплив все ж таки залишився!
2. правильне визначення цього терміну також пов'язано з літературним контекстом всієї книги
 - а. Перше послання Івана було написано для протидії лжеученням та для підбадьорення істинних віруючих
 - б. ці дві цілі написання послання можна прослідкувати на прикладі тесту-перевірки істинного віруючого
 - (1) тест на віровчення
 - (а) Ісус — справжня людина (пор. 1 Ів. 1:1-3; 4:14)
 - (б) Ісус — істинний Бог (пор. 1 Ів. 1:2; 5:20)
 - (в) всі люди грішні та несуть відповідальність перед Святим Богом (пор. 1 Ів. 1:6,10)
 - (г) люди отримують прощення гріхів та оправдання від Бога через
 - і. смерть Ісуса (пор. 1 Ів. 1:7; 2:1-2; 3:16; 4:9-10,14; 5:6-8)
 - іі. віру в Ісуса (пор. 1 Ів. 1:9; 3:23; 4:15; 5:1,4-5,10-12,13)
 - (2) позитивний тест на практичне життя
 - (а) життя в послузі (пор. 1 Ів. 2:3-5; 3:22,24; 5:2-3)
 - (б) життя в любові (1 Ів. 2:10; 3:11,14,18,23; 4:7,11-12,16-18,21)
 - (в) життя, як у Христа (не грішить, пор. 1 Ів. 1:7; 2:6,29; 3:6-9; 5:18)
 - (г) перемога над злом як образ життя (пор. 1 Ів. 2:13,14; 4:4; 5:4)
 - (д) Його слово перебуває в віруючих (пор. 1 Ів. 1:10; 2:14)
 - (е) віруючі мають Духа Святого (пор. 1 Ів. 3:24; 4:4-6,13)
 - (ж) віруючі отримують відповіді на свої молитви (пор. 1 Ів. 5:14-15)
 - (3) негативний тест на практичне життя
 - (а) гріховний спосіб життя (пор. 1 Ів. 3:8-10)
 - (б) життя в ненависті (пор. 1 Ів. 2:9,11; 3:15; 4:20)
 - (в) життя в непослузі (пор. 1 Ів. 2:4; 3:4)
 - (г) любов до світу (пор. 1 Ів. 2:15-16)
 - (д) відкидання / заперечення Христа (відкидання Отця і Сина, пор. 1 Ів. 2:22-23; 4:2-3; 5:10-12)
3. правильне розуміння цього поняття пов'язано із конкретними термінами у досліджуваному тексті (пор. 1 Ів. 5:16-17)
 - а. термін «брат» у 1 Ів. 5:16 стосується тих, хто згрішив не на смерть, чи тих, хто — на смерть?
 - б. чи були ті, хто згрішили, членами церкви до цього (пор. 1 Ів. 2:19)?
 - в. яке текстуальне значення того, що:
 - (1) перед словом «гріх» немає АРТИКЛЯ?
 - (2) ДІЄСЛОВО «бачить» вжито в УМОВНОМУ РЕЧЕННІ ТРЕТЬОГО ТИПУ з АКТИВНИМ АОРИСТОМ УМОВНОГО СПОСОБУ?

г. я можуть молитви одного християнина (пор. Як. 5:15-16) відновити вічне життя (*zōē*) іншої людини без її власного покаяння?

д. яке відношення має текст 1 Ів. 5:17 до класифікації гріхів на різні види (на смерть, не на смерть)?

Б. Богословські проблеми

1. Чи необхідно пов'язувати цей текст з

а. «непрощеним гріхом», про який говориться в Євангеліях

б. гріхом, через який можна «відпасти» (Євр. 6 і 10).

Дійсно, контекст Першого послання Івана дуже схожий до того контексту, коли говорилося про непрощений гріх фарисеїв у дні Ісуса (пор. Мт. 12:22-37; Мр. 3:22-29) або до невірства євреїв (Євр. 6 і 10). Всі три ці три групи людей (фарисеї, євреї, які невірували, та лжеучителі-гностики) отримали ясну і чітку Добру вістку, але не забажали довіритися Ісусу Христу.

2. Чи можуть сучасні конфесійні питання створювати богословські обмеження при аналізі цього тексту?

Доктрини євангельських церков надмірно приділяють увагу початкову християнському досвіду людини і часто ігнорують її повсякденний спосіб життя, який і є свідченням істинної віри. Наші сучасні богословські запитання просто шокували б християн першого століття. Ми хочемо «впевненості», заснований на «доказових текстах» Біблії та наших логічних умовиводах або конфесійних побажаннях.

Наші богословські запитання, рамки, умовності та відмінності лише відображають наші власні слабкості. Нам хотеться отримати більше інформації та роз'яснень, ніж Біблія сама по собі може запропонувати; саме через це наше систематичне богослов'я і базується на сукупності окремих маленьких фрагментах тексту, які складаються з паутини логічних та особливих доктрин на західний манер!

Ісусові ж слова з Мт. 7 and Мр. 7 підходили саме первісній церкві! Ісус шукав Собі учнів, а не дивився на конкретні рішення; бажав довгострокового способу життя, а не тимчасової віри на емоціях (пор. Мт. 13:10-23; 28:18-20; Ів. 8:31-59). Християнство не є ізольованими ділами минулого, це постійне життя у вірі, послуху та непохитності. Християнство — це не квиток на небеса, придбаний колись, і не страхувий поліс, який може захистити нас від полум'я егоїстичного безбожного життя!

3. Чого ж стосується гріх до смерті: смерті фізичної чи вічної погібелі? Іван у даному контексті використав слово *zōē*, яке тут означає вічну смерть. Можливо, що Бог забирає додому (через фізичну смерть) своїх дітей, що грішать? Можна зробити наступний висновок з цього контексту: (1) молитви братів по вірі і (2) особисте покаяння грішника поєднуються для того, щоб відновити віруючих, але якщо вони продовжують жити так, що аж ганьблять громаду віруючих, то результатом може бути «передчасний» або «дочасний» фізичний перехід з цього життя (пор. Норман Гайслер і Томан Хоу «Коли критики запитують» [Norman Geisler and Thomas Howe, *When Critics Ask*, стор. 541]).

■ **«і Бог заради нього дасть життя».** Тут богословська і лексична проблема полягає у точному визначенні обсягу поняття «життя» (*zōē*). Зазвичай, Іван у своїх текстах цим словом називає вічне життя, але у цьому контексті, швидше всього, він має на увазі відновлення здоров'я або прощення (подібно тому, як Яків використав слово «спасати» у Як. 5:13-15). Людина, за яку моляться, тут названий «братом», що вказує на те, що це є віруючий (відповідно до того, як сам Іван використовує терміни по відношенні до своїх читачів).

5:17 Всі гріхи є дуже серйозними, але вони ж можуть бути прощені через покаяння — як первісне (Мр. 1:15; Дії 20:21), так і періодичне (пор. 1 Ів. 1:9) — та віру в Христа, за винятком гріха невірства!

ТЕКСТ NASB (ООНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:18-20

¹⁸Ми знаємо, що кожен, хто народжений від Бога, не грішить; але Той, хто був народжений від Бога, оберігає його, і лукавий не чіпає його. ¹⁹Ми знаємо, що ми є від Бога, і що увесь світ лежить у владі лукавого. ²⁰І ми знаємо, що Син Божий прийшов і дав нам розуміння, щоб ми пізнали, що Він є істинний; і ми — в Тому, хто істинний, у Його Сині Ісусі Христі. Він — Бог істинний та життя вічне.

5:18 «Ми знаємо». Зверніть увагу на другий абзац коментарю до 1 Ів. 5:13.

▣ **«кожен, хто народжений від Бога, не грішить».** Це — ПАСИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ДОКОНАНОГО ВИДУ. Ця заява зроблена в чорно-білому стилі Івана, подібно до 1 Ів. 3:6 і 9. Вічне життя має очевидні характеристики. А образ життя лжеучителів-антиноміти показував стан їх невідроджених сердець (пор. Мт. 7)!

Іван звертався до двох різних груп лжеучителів. Одні заперечували будь-яку свою участь у гріху (пор. 1 Ів. 1:8-2:1), а інша просто говорила, що сам по собі гріх нічого не означає (пор. 1 Ів. 3:4-10 і місце тут). Гріх треба спочатку визнати, а потім постійно уникати. Гріх є проблемою, конкретною проблемою, і залишається постійно нею (пор. 1 Ів. 5:21).

Брюс Метцгер у своїй праці «Текстуальний коментар до грецького Нового Заповіту» [Bruce Metzger, *A Textual Commentary of the Greek New Testament*] (стор. 718) говорить про існування різних варіантів цього тексту, через те, що переписувачі вважали, що фраза «народжений від Бога» стосувалася:

1. Ісуса — тоді сюди найкраще підходить слово *auton* (A*, B*)
2. віруючих — тоді сюди найкраще підходить слово *eauton* (K, A^c).

UBS⁴ дає першому варіанту рейтинг «В» (майже точно).

▣ **«але Той, хто був народжений від Бога, оберігає його».** Перше ДІЄСЛОВО вжито у формі ПАСИВНОГО ДІЄПРИКМЕТНИКА-АОРИСТА, який вказує на завершеність дії стороннім суб'єктом (тобто Святим Духом, пор. Рим. 8:11). Це стосується факту боговтілення.

Друге ДІЄСЛОВО вжито у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ разом із займенником «його» (*auton*). Буквально ця фраза означає «Той, хто народжений від Бога, продовжує оберігати його». Тут говориться про постійно підтримку віруючих з боку Христа. Такий переклад зроблений на основі древньогрецьких унціальних манускриптів A* і B*, і такий переклад можна знайти в наступних англійських перекладах Біблії — NASB, RSV і NIV.

У рукописах K і A^c міститься інший ЗАЙМЕННИК — «себе» (*eauton*), який вказує на те, що народжені від Бога мають обов'язок берегти самих себе. Те ДІЄСЛОВО, яке було вжито тут в значенні «був народжений», більше ніде не зустрічається по відношенні до Ісуса. Такий рефлексивний концепт по відношенні до віруючих вжито лише у 1 Ів. 3:3 та 5:21. Такий варіант тексту в англійських перекладах міститься в KJV та ASV.

▣ NASB «і лукавий [the evil one] не чіпає його»

NKJV «лукавий [the wicked one] не чіпає його»

NRSV «лукавий [the evil one] не чіпає їх»

TEV «лукавий [the Evil One] не може зашкодити їм»

NJB «лукавий [the Evil One] не має влади над ним»

REB «і лукавий [the evil one] не може зачепити його»

Пешітта «і лукавий [the evil one] не може пройти біля нього».

Тут форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка означає, що лукавий більше не може продовжувати «володіти ним». Такий термін зустрічається у всіх працях Івана тільки тут і в Ів. 20:17. На основі Біблії та життєвого досвіду є очевидним, що християни спокушаються. Існує три основні теорії, що означає ця фраза:

1. віруючі звільнені від звинувачень лукавого за порушення закону (оправдання)
2. Ісус молиться за нас (пор. 1 Ів. 2:1; Лк. 22:32-33)
3. сатана не може перешкоджати нашому спасінню (пор. Рим. 8:31-39), але він може зруйнувати Боже свідчення в нашому житті і, можливо, на основі 1 Ів. 5:16-17, забрати віруючого з цього світу передчасно!

Див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло

5:19 «Ми знаємо, що ми є від Бога». Це гарантія нашої впевненості у спасінні; це світогляд віруючого в Ісусі Христі (пор. 1 Ів. 4:6). Все інше засновано на цій чудесній істині (пор. 1 Ів. 5:13). Див. коментар до 1 Ів. 5:13.

▣ **«і що увесь світ лежить у владі лукавого».** Тут — форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ (пор. Ів. 12:31; 14:30; 16:11; 2 Кор. 4:4; Еф. 2:2; 6:12). Це є

можливо внаслідок (1) гріха Адама; (2) бунту сатани і (3) особистої свободи волі людини — можливістю згрішити.

Див. Спеціальна тема: Сатана

5:20 «І ми знаємо». Див. другий абзац повного коментаря до 1 Ів. 5:13.

■ **«що Син Божий прийшов».** Це — форма ТЕПЕРШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, який підтверджує факт втілення в плоті Божого Сина. Для лжеучителів, які стверджували, що матерія є злом, єднання Бога і людського тіла було основною проблемою.

Див. Спеціальна тема: Син Божий

■ **«і дав нам розуміння».** Це ще один приклад використання ДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Саме Ісус, а не лжеучителі-гностики, дав нам необхідне розуміння Бога. Через Своє життя, науку, діяння, смерть і воскресіння Ісус повністю відкрив нам Отця! Він є живим Словом Божим і ніхто не може прийти до Отця по-іншому, не через Нього (пор. Ів. 14:6; 1 Ів. 5:10-12).

Див. Спеціальна тема: Просвітлення; Спеціальна тема: Гностицизм

■ **«і ми — в Тому, хто істинний, у Його Сині Ісусі Христі. Він — Бог істинний та життя вічне».** Якщо перша фраза «в Тому, хто істинний» стосується Бога Отця, то ідентифікувати того, про кого говориться в другій «Бог істинний» важче. Судячи по контексту, ця фраза стосується Бога Отця, але з богословської точки вона мала б стосуватися Бога Сина. Така граматична невизначеність може бути умисною, як це є дуже часто у Івана, оскільки той, хто в Отці, має Перебувати і в Сині (пор. 1 Ів. 5:12). Можливо, автор умисно, для богословських потреб, підкреслює божественність та правдивість (істинність) Отця і Сина (пор. Ів. 3:33; 7:28; 8:26). Новий Заповіт постійно наголошує повне божество Ісуса з Назарету (пор. Ів. 1:1,18; 20:28; Фил. 2:6; Тит 2:13; Євр. 1:8). Однак, лжеучителі-гностики також могли підтвердити божественність Христа (хоча б на основі того факту, що в Ньому пробуває Дух Бога).

Див. Спеціальна тема: Термін «істина» у працях Івана та Спеціальна тема: Ісус Христос — Господь

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, 5:21

²¹Дітки, бережіть себе від ідолів.

5:21 NASB «бережіть себе від ідолів»

NKJV, NRSV, Пешітта «тримайтеся подалі від ідолів»

TEV «оберігайте себе від фальшивих богів»

NJB «остерігайтеся фальшивих богів»

REB «остерігайтеся ідолів»

Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, який підкреслює загальну істину. Тут говориться про активну участь християн у власному освяченні (пор. 1 Ів. 3:3), радість одержання якого вони вже мають у Ісусі Христі (пор. Еф. 1:4; 1 Петр. 1:5).

Термін «ідоли» (який, до речі, лише двічі зустрічається у працях Івана — тут і в старозавітній цитаті в Об. 9:20) вказує або на вчення та спосіб життя лжеучителів, або, якщо взяти до уваги, що в сувоях Мертвого моря цей термін вживався на позначення саме гріха, поняття «гріх» та «ідоли» можуть бути синонімічними.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Назвіть три основні критерії перевірки, які дозволяють віруючим бути упевненими у тому, що

вони у Христі.

2. Що означають терміни «вода» і «кров», про які говориться у тексті 1 Ів. 5:6 і 8?
3. Чи можемо ми знати, що ми точно є християни? Чи є такі християни, які не знають цього?
4. Що таке гріх, який веде до смерті? Чи можуть віруючі їх вчинити?
5. Що береже нас від спокуси: Божий захист чи наші власні зусилля?

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Привітання	Вітання вибраній пані		Вступ	Вітання
вірші 1-3	вірші 1-3	вірші 1-2 вірш 3	вірші 1-3	вірші 1-3
Істина і любов	Йти в заповідях Христа		Істина і любов	Закон любові
вірші 4-11	вірші 4-6	вірші 4-6	вірші 4-6	вірші 4-5 вірш 6
	Стережіться обманщиків-антихристів			Вороги Христа
	вірші 7-11	вірші 7-11	вірші 7-8 вірші 9-11	вірші 7-11
Заключні вітання	Прощальне вітання Івана		Заключні слова	
вірші 12-13	вірші 12-13	вірш 12 вірш 13	вірш 12 вірш 13	вірш 12 вірш 13

ЧИТАННЯ ПЕРШЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Сформулюйте основну тему всієї книги власними словами.

1. Тема всієї книги.
2. Літературний вид (жанр) книги.

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

* Незважаючи на те, що поділ книги на фрагменти не є богонатхненним, він, все ж таки, допомагає краще зрозуміти оригінальний задум автора та слідувати йому. Кожен сучасний переклад має вступну главу, яка дає загальне уявлення про поділ на фрагменти усього тексту в цілому. Кожен фрагмент має свою основну тему, істину, або думку. І кожна версія перекладу виражає цю тему, а також поділ на вірші по-своєму. При читанні тексту визначте для себе, який із перекладів відповідає вашому уявленню щодо теми та поділу тексту на фрагменти.

Опрацьовуючи кожну главу, ми повинні спочатку читати Біблію, а вже потім спробувати визначити її теми (назвати фрагменти) та порівняти наше сприйняття тексту із сучасними перекладами. Тільки тоді, коли ми зрозуміємо початковий авторський задум, слідуючи його логіці розповіді, ми зможемо по-справжньому зрозуміти Біблію. Тільки автор був натхненний Богом, читачі не мають права змінювати чи викривлювати його послання. Читачі Біблії дійсно несуть відповідальність за втілення богонатхненної істини у власному повсякденному житті.

Зверніть увагу на те, що всі терміни та скорочення пояснюються в наступних документах: «Короткі визначення грецьких граматичних структур», «Текстуальний критицизм» та «Тлумачний словник».

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі глумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОРОТКИЙ ВСТУП

Очевидно, що Друге послання Івана пов'язане за своєю темою та літературним стилем із Першим посланням. Можливо, вони були написані одним автором приблизно в один і той самий час. Це Послання є типовим особистим листом першого століття, написаним у загальноприйнятій формі, яке поміщається на одному листі папірусу.

Якщо Перше послання Івана було написано декільком церквам (а певним чином — і всім церквам), то Друге послання Івана адресовано лише одній місцевій церкві та її головному служителю (хоча, як і більшість новозавітних особистих листів-послань, воно читалося всій церкві). Це Послання є чудовим маленьким вікном, яке дозволяє побачити життя церкви першого століття в Малій Азії (на території сучасної Туреччини).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 1-3

¹Старець — обраній пані та її дітям, кого я люблю в істині, і не тільки я, але й всі, хто знають істину, ²заради істини, яка перебуває в нас, і яка буде з нами навіки: ³Благодать, милість і мир нехай будуть з нами від Бога Отця і від Ісуса Христа, Сина Отця, в істині і любові.

Вірш 1 «Старець». Цей термін (*presbuteros*) використаний для ототожнення авторів Другого та Третього послання. У Біблії присутні різні розуміння цього терміну. Взагалі, у працях Івана, існують різні способи позначення автора тексту:

1. у Євангелії використовується загадкова фраза — «улюблений учень»
2. Перше послання не підписане ніким
3. в Другому та Третньому посланні присутній титул «старець»
4. а в Об'явленні чітко вказаний автор «Його слуга Іван», що є дуже нехарактерно для апокаліптичної літератури.

Серед коментаторів та дослідників існує немало дискусій стосовно авторства всіх цих творів. В них усіх існує багато чого як спільного, так і відмінного з лінгвістичної та стилістичної точки зору. На даний момент, немає єдиної точки зору, яка була б схвалена всіма біблійними учителями без винятку. Я «за» авторство апостола Івана стосовно всіх цих творів, але це є суто герменевтичне питання, а не питання богонатхненності самого тексту. Все ж таки, фактичним автором Біблії є Святий Дух. Це відкриття є абсолютно достовірним, але сучасні люди так і не знають, або до кінця не розуміють процес написання або складання цих творів.

Спеціальна тема: Старець.

■ **«обраній пані та її дітям».** Також існує багато суперечок стосовно того, про кого тут йдеться. Багато вважають, що це послання написане одній жінці на ім'я Електа (*Electa*), оскільки по-грецьки це ім'я означає «обрана» або «вибрана» (Клемент Александрійський), або Кюрія (*Kyria*) — по-грецьки «пані» (Афанасій). Однак, я тут повністю погоджуюся з Ієронімом, який вважав, що тут говориться саме про церкву, оскільки:

1. грецьке слово «церква» ЖІНОЧОГО РОДУ (2 Ів. 1:1)

2. у Септуагінті слова «обрана» / «обрані» стосувалися групи людей (пор. 1 Петр. 2:9)
3. це може означати церкву як наречену Христа (пор. Еф. 5:25-32; Об. 19:7-8; 21:2)
4. у цій церкві були члени, названі дітьми (пор. 2 Ів. 1:13)
5. у цій церкві була інша сестринська помісна церква (пор. 2 Ів. 1:13)
6. у цьому посланні присутня гра слів, зокрема форм ОДНИНИ (2 Ів. 1:4,5,13) і МНОЖИНИ (2 Ів. 1:6,8,10,12)
7. цей термін подібним способом був вжитий по відношенні до церкви у 1 Петр. 5:13.

Див. Спеціальна тема: Він обрав нас

■ **«кого»**. Дивно, але в оригіналі вжито ЗАЙМЕННИК ЧОЛОВІЧОГО РОДУ у МНОЖИНІ, оскільки він мав би узгоджуватися або зі словом ЖІНОЧОГО РОДУ «пані», або зі словом СЕРЕДНЬОГО РОДУ «дітям». Я думаю, що для Івана це був такий спосіб надати цій фразі символічного значення.

■ **«я люблю»**. Іван використовує слово *phileō* як синонім до *agapaō* у Євангелії та Об'явленні, але в усіх трьох посланнях він використовує лише *agapaō* (пор. 2 Ів. 1:3,5,6; 1 Ів. 3:18).

■ **«в істині»**. Поняття «істина» є часто повторюваною темою у текстах Івана (пор. 2 Ів. 1:1[двічі],2,3,4). Слово «вчення» у 2 Ів. 1:9 [двічі] і 10 тут є синонімом до слово «істина». Можливо, цей термін так наголошувався у тексті цього послання, оскільки у тій церкві існувала місцева єресь, що і є очевидним зі змісту послання (пор. 2 Ів. 1:4,7-10), так само як це було і в Першому посланні.

«Істина» може вказувати на:

1. Святого Духа в Ісуса (пор. Ів. 14:17)
2. Самого Ісуса Христа (пор. Ів. 8:32; 14:6)
3. зміст самого Євангелія / Радісної вістки (пор. 1 Ів. 3:23).

Вірш 2 «яка перебуває в нас». Тут вжито АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, який є одним із найбільш улюблених термінів у Івана щодо віруючих — «перебувати». Швидше за все, тут говориться про перебування (пробування) Святого Духа у віруючих (пор. Рим. 8:9; або Сина — Рим. 8:9-10). Всі Особи Трійці також перебувають у віруючих / поруч з ними (пор. Ів. 14:23).

■ **«і яка буде з нами навіки»**. Істина перебуває у всіх віруючих і залишається з ними навіки. Яке сильне твердження для впевненості у спасінні! Істина є одночасно і Особою, яка несе Добру вістку, і змістом самої Радісної вістки. Ця «істина» завжди проявляється у любові: до Бога, до братів/сестер відповідно до завіту, а також в любові до заблудлого грішного світу (пор. 1 Ів. 4:7-21). Слово «навіки» / «назавжди» тут буквально звучить як «у віці» (англ. «into the age») (пор. Ів. 4:14; 6:51,58; 8:35,51; 10:28; 11:26; 12:34; 13:8; 14:16; 1 Ів. 2:17).

Вірш 3 «Благодать, милість і мир». Це типове вступне вітання у грецькому листі першого століття, хоча і з двома винятками. По-перше, воно було дещо змінено для того, щоб його зробити виключно християнським. Грецький термін для привітання (*chairein*) змінили на *charis* — благодать. Таке вступне формулювання дуже нагадує пасторські послання до Тимофія (1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2); два із цих трьох термінів повторюються Павлом у вступі до Послань до галатів та Першому посланні до солунян. По-друге, це була звичайна граматична конструкція для молитви за здоров'я чи побажання здоров'я. Але у Другому посланні Івана вона звучить як твердження істини, як обітниця відносин з Богом з усіма наслідками цього.

З богословської точки зору може з'явитися запитання: ці слова є просто умисно вжиті у певній послідовності, чи між ними існує певний взаємозв'язок? Благодать і милість відображають Божий характер, який дарує грішним людям спасіння у Христі. Мир вказує на тих, хто отримав Божий дар. Віруючі переживають повне преображення. Як гріхопадіння зачепило всі аспекти життя людини, так і спасіння відновлює все це спочатку через статус людини перед Богом (оправдання через віру), а потім через радикальні зміни у її світогляді, що як результат приводить людину до подібності Христу (прогресивне освячення). Образ Божий у людині (пор. Бут. 1:26-27) відновлений!

Ще одне можливе пояснення, чому тут містяться саме ці три терміни, пов'язане з наявністю лжеучителів. Вони говорили про «благодать» і «милість», але забували про мир. Цікаво, що слово «милість» (*eleeōi*) в усіх творах Івана вжито лише тут, а «благодать» (*charis*) — тут, у Ів. 1:14,16,17 та Об. 1:4; 22:21.

У «Біблійному коментарі Ієроніма» (*The Jerome Biblical Commentary*) говориться про те, що всі ці три терміни мають зв'язок із старозавітним поняттям Заповіту (стор. 412). Всі автори Нового Заповіту (крім Луки) були ж євреями, які писали на грецькому койне. Більшість новозавітної лексики у цих авторів походить із Септуагінти.

Див. Спеціальна тема: «Благодать, милість і мир» у текстах Павла

■ **«від Бога Отця і від Ісуса Христа».** Обидва ІМЕННИКИ вжито разом із ПРИЙМЕННИКОМ *para*, який показує граматичну рівність між словами. Це був ще один граматичний спосіб показати повну божественність Ісуса Христа.

■ **«Сина Отця».** Це продовження тієї теми з Першого послання Івана, що ніхто не може мати Отця, якщо не має Сина (пор. 1 Ів. 2:23; 4:15; 5:10). Лжеучителі заявляли, що у них є унікальні та особливі відносини з Богом, але при цьому вони принижували з богословської точки зору Особистість і діла Сина. Іван знову і знову повторює, що Ісус є (1) повним і завершеним об'явленням Отця і (2) єдиною дорогою до Отця (пор. Ів. 14:6).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 4-6

⁴Я дуже зрадив, що знайшов *декого* з дітей твоїх такими, що ходять в істині, як і ми отримали заповідь *чинити так* від Отця. ⁵І тепер я прошу тебе, пані, не так, *ніби я писав би тобі нову заповідь, але ту, яку ми маємо від початку, щоб ми любили один одного.* ⁶А любов ця в тому, щоб ми чинили відповідно до заповідей Його. Це та заповідь, як ви і чули від початку, відповідно до якої ви і маєте чинити.

Вірш 4 «Я дуже зрадив». Тут вжито ПАСИВНИЙ АОРИСТ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Можливо, Старець щось чув про цю церкву від інших її членів-мандрівників.

■ **«що знайшов *декого* з дітей твоїх такими, що ходять в істині».** Ці слова:

1. стосуються богобоязливого життя у любові окремих членів цієї церкви (пор. 2 Ів. 1:3-4); або
2. вказують на те, що у церкві була присутня ересь, яке звела деяких її членів.

■ **«як і ми отримали заповідь *чинити так* від Отця».** Тут вжито АКТИВНИЙ АОРИСТ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, який вказує на заповідь любити один одного, як Ісус полюбив їх (пор. Ів. 13:34-35; 15:12; 1 Ів. 3:11; 4:7,11-12,21).

Вірш 5 «ми маємо від початку». Це форма НЕДОКОНАНОГО ВИДУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, яка вказує на початки вчення Ісуса (пор. 1 Ів. 2:7,24; 3:11). Зміст заповіді ще раз підтверджується у формулюваннях «любити один одного» (пор. 2 Ів. 1:5) та «визнавати, що Ісус прийшов у плоті» (пор. 2 Ів. 1:7). Зверніть увагу, що тут говориться про сутність, Особу та стиль життя.

■ **«щоб ми любили один одного».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ (так само, як і в останнього ДІЄСЛОВА у цьому вірші «чинили»). Для еретиків було характерно відчуття власної ексклюзивності та відсутності любові. У Івана любов є одним із трьох критеріїв (текстів) перевірки, чи людина є християнин. У Першому посланні цими критеріями є любов, відповідний спосіб життя та віровчення. Друге послання знову їх повторює:

1. любов (пор. 2 Ів. 1:5; 1 Ів. 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21; 5:1-2)
2. послух (пор. 2 Ів. 1:6; 1 Ів. 2:3-6; 3:1-10; 5:2-3)
3. сутність віровчення (пор. 2 Ів. 1:7; 1 Ів. 1:1 і далі; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:1,5,10).

Вірш 6 «А любов ця». «Любов» (*agapē*) — це триваюча дія, яка не перестає (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС), а не просто відчуття. Любов є «знаком», який вказує на всіх істинних віруючих (пор. 1 Кор. 13; Гал. 5:22; 1 Ів. 4:7-21).

■ **«від початку».** Див. коментар до 1 Ів. 1:1. Я думаю, що ця фраза, яка вживається як у Першому, так і в Другому посланнях Івана вказує на початок публічного служіння Ісуса.

■ **«відповідно до якої ви і маєте чинити».** Християнство — це як первинне рішення, так і увесь спосіб життя, повний перемирін (пор. 1 Ів. 2:6). Наш спосіб життя нас не спасає, але він дійсно підтверджує те, що ми є спасенні (пор. Еф. 2:8-9 і 2:10).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 7-11

⁷Бо багато брехунів вийшло в світ які не визнають Ісуса Христа, який прийшов в плоті. Це — брехун і антихрист. ⁸Дивіться за собою, щоб ви не втратили того, що ми зробили, але щоб ви могли отримати повну нагороду. ⁹Кожен, хто заходить занадто далеко і не перебуває у вченні Христа, не має Бога; а хто перебуває у вченні, той має і Отця, і Сина. ¹⁰Якщо хто приходить до вас і не приносить це вчення, не приймайте його у вашому домі і не вітайте його; ¹¹бо хто вітає його, той бере участь у його злих діяннях.

Вірш 7 «Бо багато брехунів». Слово «брехун» утворено від грецького слова *planē* (англ. «планета»). У древні часи люди вивчали рух небесних тіл та наносили їх на карти неба (*zodiak*). Вони помічали, що тіла (зорі), в основному, рухалися по стабільних траєкторіях, хоч і не всі (планети). Останніх називали «мандрівниками» / «тими, хто блукає» (англ. wanderers). Як метафора, цим явищем почали називати тих, хто блукає від однієї істини до іншої. Але ці лжеучителі, про яких мова в творах Івана, не були людьми, які щиро помилялися, або які заплуталися через незнання Євангелія. Як фарисеї, так і лжеучителі повстали проти очевидного світла, яке вони отримали. Тому цей бунт і називається «непрощеним гріхом» або «гріхом до смерті» (див. коментарі до 1 Ів. 5:16). Трагедія полягала в тому, що вони і інших вели за собою на знищення. Новий Заповіт чітко говорить, що поява лжеучителів призведе до великих проблем (пор. Мт. 7:15; 24:11,24; Мр. 13:22; 1 Ів. 2:26; 3:7; 4:1).

■ **«вийшло в світ».** Тут слово «світ» вжито просто у значенні нашої Землі. Лжеучителі або залишили церкву Христа (пор. 1 Ів. 2:19) або просто були місіонерами, які проголошували свої ідеї (пор. 3 Ів.).

■ **«які не визнають».** Тут використано слово *homologeō*, яке вказує на публічне визнання і сповідання віри в Христа.

■ **«Ісуса Христа, що прийшов в плоті».** Ці обманщики так і не перестали розповсюджувати неправдиві вчення про Ісуса Христа. В цьому вірші повторюється попередження з тексту 1 Ів. 4:1-6 («випробуйте духів»), особливо, коли вчення стосується повноти людської природи Ісуса (пор. Ів. 1:14; 1 Тим. 3:16). Гностики постійно наголошували на вічності дуалізму між «духом» (Богом) та «materією» (плоттю). Відповідно до їхнього вчення, Ісус не міг одночасно бути Богом і людиною у всій Своїй повноті.

Як ми бачимо, доктрина раннього гностицизму розвивалася у двох напрямках:

1. заперечення людськості Ісуса (докетизм) — Ісус здавався людиною, але це був насправді дух;
2. заперечення того, що Христос помер на хресті (сирентійці) — «дух Христа» вселився в Ісуса під час хрещення і покинув Його перед смертю на хресті.

Також, можливо, що Іван спеціально вжив в форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ (англ. «coming in the flesh») у цій фразі для того, щоб заперечити останню доктрину, а текст 1 Ів. 4:1-6 мав на меті розвінчання докетичного гностицизму.

■ **«Це — брехун і антихрист».** У тексті 1 Ів. 2:18 існує відмінність між формою МНОЖИНИ («антихристи») та ОДНИНИ («Антихрист»). МНОЖИНА цього слова стосується днів Івана, коли багато лжеучителів покинуло церкви (пор. 1 Ів. 2:19), але ОДНИНА стосується майбутнього (див. «чоловік беззаконня» у 2 Сол. 2). Однак, у цьому вірші це слово в ОДНИНІ вжито у такому ж значення, яке воно має у МНОЖИНІ, як у 1 Ів. 2:18-25.

Вірш 8 «Дивіться за собою». Тут — форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Слово «дивитися» (*blepō*) тут вжито як метафора-попередження — «стережіться зла» (пор. Мт. 24:4; Мр. 13:5; Лк. 21:8; Дії 13:40; 1 Кор. 8:9; 10:12; Гал. 5:12; Євр. 12:25). Віруючі несуть відповідальність за те, наскільки добре вони можуть відрізнити лжевчення, оскільки:

1. вони знають Євангеліє

2. вони мають в собі Святого Духа
3. у них наявні триваючі відносини з Христом.

▣ **NASB, Пешітті «щоб ви не втратили того, що ми зробили»**

NKJV «щоб ми не втратили того, над чим працювали»

NRSV «щоб ви не втратили того, над чим ми працювали»

TEV «щоб ви не втрачали того, над чим ми працювали»

NJB «інакше наша праця буде втрачена»

В грецьких рукописах наявні текстуальні відмінності у цьому вірші стосовно першого ЗАЙМЕННИКА: тут має бути «ви» (NASB, NRSV, TEV) чи «ми» (NKJV)? Версія UBS⁴ вважає, що «ви», оскільки віруючі, яким адресоване це Послання, могли і не дійти до тих цілей Євангелія, які були поставлені перед ними апостолами.

▣ **«але щоб ви могли отримати повну нагороду».** Це АОРИСТ УМОВНОГО СПОСОБУ, який вказує на те, що вони вже прийняли Євангеліє.

УМОВНИЙ СПОСІБ тут не стосується спасіння, але досягнення духовної зрілості та поширення Євангелія через них (пор. 1 Кор. 9:27; 15:10,14,58; 2 Кор. 6:1; Гал. 2:2; Фил. 2:16; 1 Сол. 2:1; 3:5).

Див. Спеціальна тема: Рівні (ступені) нагород і покарань

Вірш 9: NASB «Кожен, хто заходить занадто далеко і не перебуває у вченні Христа»

NKJV «Кожен, хто порушує і не перебуває у науці Христа»

NRSV «Всі, хто не перебувають у вченні Христа»

TEV «Хто не стоїть у вченні Христа, але переступає його»

NJB «Якщо хтось не залишається у вченні Христа, але переступає його»

Спочатку зверніть увагу на вживання слова *ras* з негативним відтінком. Євангеліє запрошує «всіх», але, на жаль, і ересь так само доступна для «всіх». Потенційна ересь, про яку говориться тут, виражена двома АКТИВНИМ ДІЄПРИКМЕТНИКАМИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ: «заходить занадто далеко» і «не перебувають». Перший, можливо, є ключовим словом, що вказує на лжеучителів, які вважали, що володіють кращою істиною, ніж апостоли-очевидці подій. Характеристикою ж віруючих є «перебування» в істині (пор. Ів. 8:31; 15:7; 1 Ів. 2:14, заперечна форма у Ів. 5:38; 1 Ів. 1:10).

Форма «Христа» у РОДОВОМУ ВІДМІНКУ може стосуватися:

1. вчення Христа
2. вчення про Христа
3. або це, як завжди у Івана, може бути фраза з подвійним значенням.

Таких форм РОДОВОГО ВІДМІНКУ є багато і вони часто неявні! Тому тільки контекст може визначити, яке точне значення малось на увазі, але вони часто накладаються одне на одне (як, наприклад, тут).

▣ **«не має Бога».** Поняття «вчення Христа» та «істина» з 2 Ів. 2 є паралельними. Лжеучителі та їхні послідовники не мають нагороди (пор. 2 Ів. 8). Вони без Бога і є духовно мертвими, оскільки щоб мати Отця, необхідно мати Сина (пор. 1 Ів. 5:10-12). Лише тут і в 1 Ів. 2:23 можна знайти ДІЄСЛОВО «мати» (двічі у формі ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ).

Вірш 10 «Якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке вважається істинним з точки зору автора або його літературного задуму. Безсумнівно, лжеучителі придуть!

▣ **«не приймайте його у вашому домі».** Це форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ, що вказує на переривання дії, яка вже в процесі реалізації (контекст повинен точно не визначати).

Під словом «дім», можливо, мається на увазі просто християнська гостинність (пор. Мт. 25:35; Рим. 12:13; 1 Тим. 3:2; Тит 1:8; Євр. 13:2; 1 Петр. 4:9 або 3 Ів. 5-6), але, швидше за все, у цьому контексті тут говориться про запрошення служителів-мандрівників для проповіді у домашній церкві (пор. Рим. 16:5; 1 Кор. 16:19; Кол. 4:15; Филім. 2).

▣ **«і не вітайте його».** Це ще одна форма ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ ЗАПЕРЕЧЕННЯ. Ніколи не ідентифікуйте себе з цими «так-званими»

християнами». Будь-який, навіть незначний натяк на доброзичливість вони будуть тлумачити як схвалення вчення (пор. 2 Ів. 1:11). Дуже важко застосовувати таке правило сьогодні. Багато-хто стверджують, що вони християни. Але в намаганні засвідчити їм ми повинні бути сердечними та доброзичливими з ними. І все ж таки, християнські лідери повинні берегтися будь-якого ототожнення з ересю. Це, звісно ж, не має жодного відношення до християнських конфесій!

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 12-13

¹²І хоча у мене є ще багато чого вам написати, не хочу цього робити чорнилами на папері; але я сподіваюся прийти до вас і поспілкуватися особисто, щоб радість ваша стала повною. ¹³Діти твоєї вибраної сестри вітають тебе.

Вірш 12 «багато чого вам написати». Ці слова дуже схожі на закінчення 3 Ів. 13-14.

■ **«щоб радість ваша стала повною».** Тут вжито форму ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ ПЕРЕФРАЗУ МЕТИ (РЕЧЕННЯ МЕТИ, яке вказує на випадок).

Ця тема часто зустрічається у Івана (пор. Ів. 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; 1 Ів. 1:4). Підставою для цієї радості має бути:

1. присутність учителя
2. знання істини, яку він приніс.

В тексті 2 Ів. 4 автор говорить про «радість», оскільки він дуже радий, що віруючі продовжують жити в любові та послуху.

Вірш 13 В цьому вірші, як і в 2 Ів. 1 використана метафорична мова для позначення сестринської церкви та її членів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Назвіть три критерії перевірки, які є в Першому посланні Івана і повторюються у Другому посланні:
 - а.
 - б.
 - в.
2. Кому написаний цей лист: пані чи церкві?
3. Як саме з цього короткого листа ми можемо дізнатися про те, що в тій церкві були еретики?
4. Хто або що був обманщиком і антихристом у 2 Ів. 1:7?

Чи текст 2 Ів. 1:10 і 11 протирічить новозавітному обов'язку проявляти гостинність і любов до всіх людей, навіть до ворогів?

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Привітання	Вітання Гаю		Вступ	Звертання та вітання
вірші 1	вірші 1-4	вірші 1	вірші 1а вірші 1б	вірші 1-4
вірші 2-4		вірші 2-4	вірші 2-4	
Співробітництво та протидія співпраці	Похвала за щедрість		Похвала Гаю	
вірші 5-8	вірші 5-8 Діотреф та Димитрій	вірші 5-8	вірші 5-8 Діотреф та Димитрій	вірші 5-8 Стережіться подібних Діотрефу
вірші 9-10	вірші 9-12	вірші 9-10	вірші 9-10	вірші 9-11
вірші 11-12		вірші 11-12	вірші 11 вірші 12	Подяка Димитрію вірші 12
Заключні вітання	Прощальне вітання		Заключні вітання	Епілог
вірші 13-14	вірші 13-14	вірші 13-14 вірші 15	вірші 13-14 вірші 15а вірші 15б	вірші 13-15

ЧИТАННЯ ДРУГЕ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Визначте основні теми книги та сформулюйте кожен із них одним реченням.

1. Тема першої частини книги
2. Тема другої частини книги
3. Тема третьої частини книги
4. Тема четвертої частини книги
5. І т.д.

* Незважаючи на те, що поділ книги на фрагменти не є богонатхненним, він, все ж таки, допомагає краще зрозуміти оригінальний задум автора та слідувати йому. Кожен сучасний переклад має вступну главу, яка дає загальне уявлення про поділ на фрагменти усього тексту в цілому. Кожен фрагмент має свою основну тему, істину, або думку. І кожна версія перекладу виражає цю тему, а також поділ на вірші по-своєму. При читанні тексту визначіть для себе, який із перекладів відповідає вашому уявленню щодо теми та поділу тексту на фрагменти.

Опрацюючи кожен главу, ми повинні спочатку читати Біблію, а вже потім спробувати визначити її теми (назвати фрагменти) та порівняти наше сприйняття тексту із сучасними перекладами. Тільки тоді, коли ми зрозуміємо початковий авторський задум, слідує його логіці розповіді, ми зможемо по-справжньому зрозуміти Біблію. Тільки автор був натхненний Богом, читачі не мають права змінювати чи викривлювати його послання. Читачі Біблії дійсно несуть відповідальність за втілення богонатхненної істини у власному повсякденному житті.

Зверніть увагу на те, що всі терміни та скорочення пояснюються в наступних документах: «Короткі визначення грецьких граматичних структур», «Текстуальний критицизм» та «Тлумачний словник».

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМИРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент.
2. Другий фрагмент.
3. Третій фрагмент.
4. І т.д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА

- A. Цей лист названий Третім посланням Івана, тому що він трохи коротший за Друге послання Івана. Насправді я вважаю, що вони обидва є одним збалансованим листом, написаним наприкінці 1 ст. н.е. якійсь місцевій церкві, яка, можливо, знаходилася десь в римській провінції Мала Азії.
- B. Якщо Друге послання стосується проблеми мандрівних проповідників-еретиків, то Третє послання є своєрідним застереженням, яке мало б допомогти мандрівним християнським проповідникам.
- V. У цьому посланні говориться про трьох різних чоловіків:
 1. Гай (благочестивий чоловік з церкви-адресата цього послання)
 - a. В інших місцях Біблії згадуються три Гаї: Гай з Македонії (Дії 19:29), Гай з Дервії (Дії 20:4) та Гай з Коринфу (Рим. 16:23; 1 Кор. 1:14).
 - b. Письмові джерела, відомі під назвою «Апостольські конституції», говорять про те, що Гай з Третього послання Івана був єпископом Пергама, який був призначений Іваном.
 2. Діотреф (баламут-безбожник з церкви-адресата цього послання)
 - a. Це єдина згадка про цього чоловіка у Новому Заповіті. Це ім'я є дуже рідкісним і буквально означає «вигодуваний Зевсом». Наскільки іронічно це виглядає, адже чоловік, названий на честь Зевса, виступав проти мандрівників, хоча сам Зевс був покровителем мандрівників.
 - b. Його позиція чітко описана в 3 Ів. 1:9-10.
 3. Димитрій (той, хто мав передати лист Івана місцевій церкві)
 - a. Очевидно, що він був одним із місіонерів-мандрівників, і йому було потрібно передати лист апостола Івана, який знаходився в Ефесі.
 - b. Письмові джерела, відомі під назвою «Апостольські конституції», говорять про те, що Димитрій був єпископом Філадельфії, який також був призначений Іваном.
- G. В ранній церкві були серйозні суперечки стосовно того, як визначати істинність і як підтримувати подорожуючих проповідників/учителів/євангелістів. Ось фрагменти з деяких ранніх неканонічних християнських джерел початку другого століття під назвою «Дидах» або «Вчення Дванадцяти апостолів»:

ГЛАВА XI — СТОСОВНО УЧИТЕЛІВ, АПОСТОЛІВ ТА ПРОРОКІВ

«Якщо хто, отже, приходять і вчить вас всіх тому, що сказано раніше, приймайте його. Але якщо ж учитель сам звернув з дороги і вчить іншим доктринам, щоб це зруйнувати, не слухайте його; але *якщо ж він вчить* так, щоб умножилася праведність і знання Бога, приймайте їх як від Бога. Що ж стосується апостолів та пророків, то згідно з правилами Євангелія, робіть так: кожного апостола, який прийде до вас, приймайте як від Бога. Але він не має залишатися більше як один день; якщо буде потреба, то

нехай ще і на наступний день; але якщо він залишається на три дні, то це лжепророк. І якщо апостол йде, нехай він нічого не бере, крім хліба до наступної зупинки; але якщо він просить грошей, то це лжепророк» (стор. 380).

ГЛАВА XII — ЯК ПРИЙМАТИ ХРИСТИЯН

«Якщо ж який-небудь святий говорить у Дусі: «Дайте мені грошей», або чого-небудь іншого, то не слухайте його; але якщо він каже вам дати щось для тих, хто потребує цього, не судіть його.

Нехай кожен, хто приходить в ім'я Боже, буде прийнятий, але потім ви маєте перевірити і пізнати його, адже ви маєте розрізнити ліве і праве. Якщо той, хто приходить, є мандрівником, допоможіть йому, скільки можете; але не має він залишатися з вами більше, як два чи три дні, якщо є потреба. Але якщо він бажає поселитися у вас і він є ремісником, то дозвольте йому працювати і їсти; але якщо у нього немає ремесла, то за вашим розумінням потурбуйтеся про те, щоб йому як християнину було що робити. Якщо ж він не захоче так зробити, то він — христородавець. Тримайтеся від такий подалі» (стор. 381).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ І ФРАЗ

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірш 1

¹Старець — улюбленому Гаю, якого я люблю в істині.

Вірш 1 «Старець». Цей термін є синонімом до слів «пастор» і «єпископом» (пор. Тит 1:5,7; Дії 20:17,28). Див. повний коментар до 2 Ів. 1.

■ **«улюбленому».** Хоча це слово є характерним для послань Івана (пор. 1 Ів. 2:7; 3:2,21; 4:1,7,11; 3 Ів. 1,2,5,11), воно ніде більше не зустрічається по відношенні до віруючих — ні в Євангелію, ні в Об'явленні.

■ **«Гаю».** Існує багато дискусій стосовно того, хто саме є пастором цієї місцевої церкви: Гай чи Діотреф? Досить складно робити якісь догматичні твердження на основі такої кількості інформації. З огляду на 3 Ів. 9, де є слова «церква» та «серед них», можна припустити, що Діотреф був лідером однієї із домашніх церков, а Гай — іншої домашньої церкви поблизу, але це просто припущення.

■ **«якого я люблю в істині».** Фраза про «любов» і «істину» часто зустрічається у посланнях Івана (пор. 2 Ів. 1,2,3,4; 3 Ів. 1,3,4,8,12). Істина може вказувати на:

1. Святого Духа (пор. Ів. 14:17)
2. Сина Божого Ісуса (пор. Ів. 8:32; 14:6)
3. зміст самої Радісної вістки (пор. 1 Ів. 2:2; 3:23)

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 2-4

²Улюблений, я молюсь, щоб в усіх твоїх відношеннях ти був досягав успіху, і мав добре здоров'я, як і досягає успіху душа твоя. ³Бо я дуже зрадив, коли брати приходили і свідчили про твою істинність, *тобто* як ти ходиш в істині. ⁴Для мене немає більшої радості, ніж почути, що мої діти ходять в істині.

Вірш 2 «я молюсь». Це типова вступна формула у грецькому листі — молитва / побажання процвітання та здоров'я адресату. Це був один із способів, щоб привітати того, кого любиш. Однак, цю фразу не можна використовувати як базовий текст для доказування такої популярної в сучасній Америці доктрини «здоров'я, благополуччя, Євангеліє». Див. працю дослідника-харизмата Гордона Фі «Хвороба здоров'я, багатство Євангелія» [Gordon Fee, *The Disease of the Health, Wealth Gospel*]. З моїми коментарями щодо питання зцілення ви можете ознайомитися в 5-ій главі коментарю до Послання Якова (онлайн: www.freebiblecommentary.org).

■ **«щоб в усіх твоїх відношеннях ти був досягав успіху, і мав добре здоров'я».** Такі формулювання на початку молитви були типовими для греко-римського суспільства I ст. н.е. Цей текст ніколи не мав би

бути доказовою базою для концепції «здоров'я, благополуччя та процвітання». Якщо викидати контекст, то будь-який біблійний текст можна використати для доказування будь-чого. Текст сьогодні не може означати того, чого він ніколи не означав тоді, коли писався. Єдиною богонатхненною особою в процесі тлумачення є лише оригінальний автор. Ми повинні слідувати за його думками, а не вставляти сюди власні думки!

■ **«душа»**. Термін *psuche* (душа) означає майже те ж саме, що і *pneuma*. Вони використовуються для опису особистості людини (власного «я»). Тут немає вказівки на конкретний елемент людського буття (тіло, дух чи душа). Людина складає єдине ціле (пор. Бут. 2:7). Ми є душею, ми не маємо душі. Зверніть увагу на єврейське слово *nepshesh* в Бут. 25:18 та Лев. 17:11.

Вірш 3 «Бо я дуже зрадів». Пор. 2 Ів. 4; Фил. 4:10.

■ **«приходили і свідчили»**. Обидва слова в оригіналі є ДІСПРИКМЕТНИКАМИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, які вказують на те, що:

1. члени цієї церкви регулярно подорожували до Ефесу та розповідали все Івану
2. що подорожуючі благовісники дуже багато чого розповіли про Гая.

Можливо, Іван як старий чоловік вже не міг так легко подорожувати, тому він любив чути новини про духовний стан та духовний ріст цих церков.

■ **«ходиш в істині»**. З богословської точки зору ця фраза є паралельною до іншої фрази — «ходить у світлі» (пор. 1 Ів. 1:7). Християнство — це, перш за все, не віра, обряд чи організація, до якої можна приєднатися, але життя, яке необхідно прожити спільно у відносинах з Ісусом Христом. Рання церква називалася спочатку просто як «Шлях» (пор. Дії 9:2, 19:9,23; 24:22). Істина є не тільки інтелектуальною концепцією, але також і самими відносинами (спочатку з Богом через Христа, результатом чого є любов між собою).

Вірш 4 «мої діти». Це загальне звертання, яке використовує Іван у своїх Посланнях (пор. 1 Ів. 2:12,13,18,28; 3:7,18; 4:4; 5:21). (1) Наголос тут на апостольській владі Івана, або (2) це просто доброзичливий термін, який використовував Іван по відношенні до церков та самих християн, які жили у римській провінції Мала Азія (західна Туреччина), де він провів свої останні дні служіння.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 5-8

⁵Улюблені, ти чиниш, як вірний в усьому, що ти робиш для братів, а особливо коли вони незнайомці; ⁶і вони засвідчили про твою любов перед церквою. Ти добре вчиниш, якщо відправиш їх їхньою ж дорогою, як достойно для Бога. ⁷Вони ж бо пішли заради Імені, нічого не приймаючи від язичників. ⁸Тому ми маємо підтримувати таких людей, щоб нам бути співпрацівниками істини.

Вірш 5 «ти чиниш, як вірний». Такі дії Гая є повністю протилежними до дій Діатрефа (3 Ів. 9-10).

■ **«в усьому, що ти робиш»**. Тут вжито ВІДНОСНИЙ ЗАЙМЕННИК зі словом *eap* з АОРИСТОМ СЕРЕДНЬОГО СТАНУ УМОВНОГО СПОСОБУ, який виражає умову, яка неодмінно здійсниться. Гай допомагав мандрівникам як і коли тільки міг.

■ **«а особливо коли вони незнайомці»**. Церква має вітати та підтримувати мандрівних проповідників-християн, але через ситуацію у цій місцевій церкві Гай самостійно допомагав братам, про який він нічого не знав, крім того, що вони знали, служили Ісусу Христу і любили Його.

Вірш 6 «і вони засвідчили про твою любов перед церквою». Очевидно, що під час богослужіння в ранній церкві в Ефесі виділявся окремий час для того, щоб заслухати звіти мандрівних проповідників. Див. Спеціальна тема: Церква (*ekklesia*)

■ **«Ти добре вчиниш»**. Це грецька ідіома, яку була присутня в єгипетських папірусах, та використовувалася щодо ввічливих прохань («будь ласка»). Див. Молтон та Мілліган «Грецький словник

Заповіту» [Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*] (пор. Дії 10:33).

▣ **«якщо відправиш їх їхньою ж дорогою».** Це була спеціальна ідіома для того, щоб показати турботу щодо мандрівних місіонерів: спорядження, молитва, надання всього необхідного (пор. Дії 15:3; Рим. 15:24; 1 Кор. 16:6; 2 Кор. 1:16; Тит 3:13).

Див. Спеціальна тема: Koinonia, #3

▣ **«як достойно для Бога».** Тут мається на увазі, що з любов'ю, щирістю та розуміючи всю важливість цього (пор. Кол. 1:10; 1 Сол. 2:12). Віруючі мають відноситися до тих, хто розповсюджує Радісну вістку так, як вони б відносилися до самих себе (пор. Еф. 4:1).

Вірш 7 NASB, REB «вони ж бо пішли»

NKJV «вони вийшли»

NRSV «вони почали свою мандрівку»

TEV, NJB «вони випали»

Це дуже часто вживане ДІССЛОВО, яке говорить про те, що:

1. лжеучителі покинули церкву (1 Ів. 2:19)
2. лжепророки вийшли у світ (1 Ів. 4:1)
3. багато обманщиків вийшло (прийшло) в світ (2 Ів. 7)
4. істинні свідки-апостоли вийшли (у світ) (3 Ів. 7).

▣ **NASB «заради Імені»**

NKJV «заради Його імені»

NRSV «заради Христа»

TEV «як службу Христу»

NJB «повністю заради імені»

Це ще один приклад того, коли під «Іменем» необхідно розуміти Особистість та діла Ісуса Христа. Як віруючі вірують у Його Ім'я (пор. Ів. 1:12; 3:18; Рим. 10:9; 1 Кор. 12:3; Фил. 2:9-11), вони так само є прошені у Його Ім'я (1 Ів. 2:13), і також вони діють у Його Ім'я (пор. Мт. 10:22; 24:9; Мр. 13:13; Лк. 21:12,17; Ів. 15:21; 20:31; Дії 4:17; 5:41; 9:14; Рим. 1:5; 1 Петр. 4:14,16; Об. 2:3).

▣ **NASB «нічого не приймаючи від язичників»**

NKJV «нічого не беручи від язичників»

NRSV «не приймаючи підтримки від невіруючих»

TEV «не приймаючи якоїсь допомоги від невіруючих»

NJB «не залежачи від невіруючих в будь-чому»

Тут говориться про тих свідків, які довірилися Богу, подібно тому як Дванадцять апостолів (Мт. 10:5-15) чи Сімдесят учнів (Лк. 10:4-7) довірилися словам Ісуса.

Тут «язичники» вжито у тому значенні («погани» або «невіруючі»), яке це слово мало наприкінці I ст. н.е. (пор. Мт. 5:47; 1 Петр. 2:12; 4:3). Віруючі завжди мають підтримувати справу поширення Євангелія! Хто допомагає, той розкриває всім своє серце.

В часи Івана багато мандрівних учителів навчали за гроші та для престижу. Але Божим вчителям/проповідникам / євангелістам необхідно було допомагати не через їхні слова, а заради Господа, Чие доручення вони жертвовно виконували.

Вірш 8 «Тому ми маємо». Це моральне застереження часто повторюється (пор. Ів. 13:14; 19:7; 1 Ів. 2:6; 3:16; 4:11). Термін *opheilō* буквально означав «фінансовий борг», але з часом він почав використовувати в переносному значенні для того, щоб показати на обов'язок перед кимось стосовно чогось.

▣ **«підтримувати таких людей».** Гостинність була дуже важливою для ранньої церкви, оскільки в місцевих гостьових дворах була аморальна атмосфера (пор. Мт. 25:35; Рим. 12:13; 1 Тим. 3:2; 5:10; Тит 1:8; Євр. 13:2; 1 Петр. 4:9).

▣ **«щоб нам бути співпрацівниками істини».** Допмагаючи місіонерам віруючі самі долучалися до їхньої справи служіння у вірі та істині. Це один із євангельських принципів! Новозавітні правила стосовно

християнського матеріального служіння можна знайти в 2 Кор. 8-9.

**ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 9-10**

⁹Я написав дещо церкві, але Діатреф, який любить бути першим серед них, не приймає того, що ми говоримо. ¹⁰Саме тому, якщо я прийду, то зверну увагу на його діла, які він чинить, незаслужено звинувачуючи нас злими словами; і не будучи задоволений цим, він і сам не приймає братів, і забороняє тим, хто бажає це робити і виганяє їх з церкви.

Вірш 9 «Я написав дещо церкві». Можливо, тут мається на увазі Перше чи Друге послання, або взагалі якийсь лист, що до нас не дійшов. Але, швидше за все, тут натяк на Друге послання Івана.

■ **«Діатреф, який любить бути першим серед них».** Це — АКТИВНИЙ ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Це складне слово, утворене від «любити» (*phileō*) та «бути першорядним» (*prōteuō*). В Новому Заповіті це слово зустрічається лише тут, але у Кол. 1:18 також присутнє останнє слово, де говориться про первенство Христа. Це перший задокументований факт про «можновладця» чи «церковного боса». Ми не знаємо, чи він був пастором, чи просто впливовим прихожанином. Однак, все це чітко показує його справжні мотиви. Такі індивіди-егоїсти в церкві зустрічалися в усі історичні епохи! Можливо, хоча і не точно, що він міг бути гностиком.

Джеймс Данн в праці «Єдність та різноманіття в Новому Заповіті» [James Dunn, *Unity and Diversity in the New Testament*] розглядає Діотрефа як приклад «раннього католицизму» (стор. 392):

«Зокрема, індивідуалізм у Івана необхідно дуже правдоподібно і чітко розуміти як *протест* проти певних видів інституціоналізації церкви, зокрема, інституту Пасторства (див. вище стор. 129 і далі; пор. з Посланням до Євреїв та Книгою Об'явлення — §§31.2, 3). Аналогічно праці Івана треба розглядати саме як протидію вже присутньому в ранній церкві сакраменталізму, заснованому в ранньому католицизмі Ігнатієм («ліки для безсмертя» — Еф., 20.2) (див. вище §41). Найбільш інтригуючим з всього цього є випадок «старця» проти Діотрефа у 3 Ів. 9 і далі. Очевидно, що ця церква була під контролем Діатрефа, зокрема, він не тільки міг відмовитись приймати мандрівних християн, а й мав владу «виганяти з церкви» тих, хто з ним не погоджувався. Іншими словами, Діатреф діяв як владний монархічний єпископом (пор. Ігнатій, Еф. 6.1; Тралл., 7.2; Смирн., 8.1 і далі), і саме проти такої зажерливості у плані церковної першорядності і влади (*philoprōteuōn*) і писав «старець». Тому, іншими словами, припускаючи, що Третє послання Івана походить з того самого кола, що й Перше і Друге, його найкраще необхідно сприймати як відповідь проти такого конвенційного чи монастирського (англ. *convention or conventicle*) християнства, проти антиінституційного та індивідуалістського пієтизму, проти зростання впливу раннього католицизму».

■ **«не приймає того, що ми говоримо».** Діатреф не тільки не визнає апостольської влади Івана, він ще й відкидає апостольське вчення в агресивній манері і навіть наражає на свою помсту всіх тих, хто продовжує слідувати за апостолами!

Вірш 10 «якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, яке вказує на потенційну дію.

■ **«то зверну увагу на його діла».** Іван хоче прояснити мотиви (пор. 3 Ів. 9) і дії (пор. 3 Ів. 10) цього чоловіка:

1. NASB – «незаслужено звинувачуючи нас злими словами»
NKJV – «лихословить нас злісними словами»
NRSV – «поширює проти нас неправдиві звинувачення»
TEV – «він говорить про нас жажливі речі і поширює брехню»
NJB – «злісні звинувачення, які він поширює проти нас»
2. «він і сам не приймає братів»
3. «і забороняє тим, хто бажає це робити»
4. «і виганяє їх з церкви».

Цей чоловік просто прагне уваги і не бажає ділитися нею ні з ким. Він також усуває з церкви всіх тих, хто з ним не погоджується, або може потенційно не погодитися.

■ **«виганяє їх з церкви».** Це є саме сильне ДІЄСЛОВО (*ekballō*) було використано у Ів. 9:34,35 по відношенні до сліпого чоловіка, якого зцілив Ісус після його виключення з синагоги.

Також це слово вживалося по відношенні до вигнання сатани у Ів. 12:31.

Спеціальна тема: Виключення з церкви

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 11-12

¹¹Улюблений, не уподібнюйся злу, але добру. Хто робить добро, той від Бога; а хто робить зло, той не бачив Бога. ¹²Димитрій отримав *хороше* свідцтво від всіх, і від самої істини; і ми додаємо наше свідцтво, а ти знаєш, що свідцтво наше правдиве.

Вірш 11 «не уподібнюйся злу». Тут вжито форму ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ СЕРЕДНЬОГО (депонент) СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, яка часто вживається для переривання дії у процесі реалізації. Від цього грецького слова (*mimeomai*) походить англійське слово «мімічний» (*mimic*). Ми повинні бути дуже розсудливими, коли обираємо для себе зразки для наслідування. Ними мають бути зрілі християни у церкві (пор. 2 Сол. 3:7,9; Євр. 6:12; 13:7). Димитрій тут є хорошим прикладом, а Діотреф — поганим.

■ **«Хто робить добро, той від Бога».** В посланнях Івана є три критерії перевірки істинності християнина. Тут говориться про послух (пор. 1 Ів. 2:3-6,28-29; 3:4-10; 5:18; 2 Ів. 6), але згадується ще й про:

1. Віровчення (3 Ів. 3-4)
2. любов (3 Ів. 2,6).

■ **«а хто робить зло, той не бачив Бога».** Гностики стверджували, що мають особливе знання Бога, але при цьому вони жили безбожним життям без любові. Це відображає позицію антиномістів та ліберальних гностиків, які вірили, що спасіння досягається інтелектуальними зусиллями, які ніяк не пов'язані з повсякденним життям.

Вірш 12 «Димитрій отримав *хороше* свідцтво». Це форма ДОКОНАНОГО ВИДУ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Насправді ці слова дуже схожі на лист Івана з рекомендаціями Гаю щодо служіння Димитрія, який, можливо, і передав Третє послання Івана Гаю. Стосовно інших листів-рекомендацій у Новому Заповіті див. Дії 18:27; Рим. 16:1; 1 Кор. 16:3; 2 Кор. 3:1; 8:16-24; Кол. 4:10.

■ **«і від самої істини».** Тут істина персоніфікована та представлена ще одним очевидцем доброго свідцтва про Димитрія.

■ **«ти знаєш, що свідцтво наше правдиве».** Іван стверджує, що його свідцтво заслуговує довіри як слова свідка Христа (пор. Ів. 19:35; 21:24).

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірші 13-14

¹³Багато чого я мав написати тобі, але не хочу писати *це* тобі пером і чорнилами; ¹⁴але я сподіваюся побачити тебе невдовзі, і ми поговоримо обличчям до обличчя.

Вірш 13 Цей вірш дуже схожий на 2 Ів. 12.

ТЕКСТ NASB (ОНОВЛЕНА ВЕРСІЯ), ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:

ТРЕТЄ ПОСЛАННЯ ІВАНА, вірш 15

¹⁵Мир *нехай* буде тобі. Вітають тебе друзі. Вітай друзі поіменно.

Вірш 15 «Мир *нехай* буде тобі». Очевидно, що це відсилання на єврейську ідіому *shalom* (пор. Лк. 10:5). Ця фраза може означати як «привіт», так і «бувай». Її сенс полягає не тільки у підтвердженні відсутності проблем, але й наявності Божого благословення. Саме це були першими словами воскреслого Ісуса, який звернувся до своїх учнів у верхній кімнаті (пор. Ів. 20:19,21,26). І Павло (пор. Еф. 6:23), і Петро (пор. 1

Петр. 5:14) використовують ці слова як завершення молитви за Божий народ.
Див. Спеціальна тема: Мир (у Новому Заповіті)

■ **«поіменно»**. Смысл цієї ідіоми — як «окремо» чи «особисто», так і «тепло» / «щиро». Вона часто зустрічається у єгипетських папірусах.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей коментар є для Вас навчальним путівником, а отже, Ви залишається відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить Вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати це на автора-коментатора. Ці питання для дискусії мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань — примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Існує багато думок, у чому саме відрізнялися між собою Гай та Діатреф, зокрема:
 - а. богословські питання
 - б. соціальні питання
 - в. церковні питання
 - г. моральні питання.
 Поясніть кожен із цих варіантів і те, яке відношення вони можуть мати до Третього послання Івана.
2. Яким чином пов'язані між собою Друге та Третє послання Івана?
3. Назвіть три критерії перевірки істинного християнства, які згадуються в Першому посланні Івана та повторюються у Другому і Третьому посланнях.

ДОДАТКИ

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: КОРОТКИЙ ПЕРЕЛІК ГРАМАТИЧНИХ ТЕРМІНІВ ГРЕЦЬКОЇ МОВИ

Загальногрецький діалект койне, що його часто називають елліністичним, був спільною мовою Присередземномор'я від часу завоювань Олександра Македонського (336-323 до н.е.) протягом приблизно восьмиста років (300 до н.е. — 500 н.е.). Він був не просто спрощеною класичною грецькою мовою, але в багатьох аспектах новою формою грецької мови, що стала другою мовою народів стародавнього Близького Сходу та Присередземномор'я.

Грецька мова Нового Заповіту є унікальною також через те, що першою мовою авторів Нового Заповіту, окрім Луки та автора Послання до євреїв, напевно, була арамейська. І тому їхні тексти написані під впливом ідіом та структурних форм арамейської мови. Також вони читали й цитували Септуагінту (грецький переклад Старого Заповіту), що вона теж була написана грецьким койне. До того ж Септуагінта була створена іудейськими богословами, для яких грецька мова не була рідною.

Це ще раз нагадує нам, що Новий Заповіт не можна вкладати в рамки граматичної структури. Він є унікальним, але він має багато спільного з (1) Септуагінтою, (2) іудейськими творами такими авторів, як Йосип Флавій, і (3) папірусами, знайденими в Єгипті. Як же нам слід підходити до граматичного аналізу Нового Заповіту?

Граматичні особливості грецького койне взагалі та новозавітного грецького койне є досить гнучкими. В час написання Нового Заповіту відбувалося спрощення граматики. Ми будемо керуватися насамперед контекстом. Слова мають значення лише в ширшому контексті, і тому граматичну структуру можна зрозуміти лише в світлі (1) стилю конкретного автора та (2) конкретного контексту. Неможливо дати остаточні визначення грецьким формам та структурам.

У грецькому койне головну роль відігравало дієслово. Ключ до тлумачення часто знаходиться в типі та формі ДІЄСЛІВ. В більшості головних речень ДІЄСЛОВО стоїть першим, тим самим підкреслюється його важливе місце. Аналізуючи грецьке ДІЄСЛОВО, треба брати до уваги три аспекти: (1) основний наголос ЧАСУ, СТАНУ та СПОСОБУ (морфологія); (2) головне значення конкретного ДІЄСЛОВА (лексикографія); та (3) розвиток контексту (синтаксис).

I. ЧАС (TENSE)

A. Час або аспект, пов'язаний з відношенням ДІЄСЛІВ до доконаної чи недоконаної дії. Це часто називають ПЕРФЕКТОМ та ІМПЕРФЕКТОМ.

1. ПЕРФЕКТНІ ЧАСИ вказують на минулу дію, результат якої існує і тепер. Повідомляється лиш те, що дана дія відбулася! Коли вона розпочалася, чи продовжувалася вона або досягла кульмінації — про це не повідомляється.
2. ІМПЕРФЕКТНІ ЧАСИ вказують на триваючий процес даної дії. Дія може бути описана як послідовна, неперервна, поступова тощо.

B. Часи можна категоризувати згідно з поглядом автора на розвиток дії

1. Дія відбулася = АОРИСТ
2. Дія відбулася й її результат існує і тепер = ПЕРФЕКТ
3. Дія відбулася в минулому й її результати існували тоді, але тепер вже не існують = ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТ
4. Дія відбувається = ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС
5. Дія відбувалася = ІМПЕРФЕКТ
6. Дія відбудеться = МАЙБУТНІЙ ЧАС

Конкретним прикладом того, як ці ЧАСИ допомагають у тлумаченні, може слугувати слово «спасати». Це слово вживається в різних часах, які вказують на процес та кульмінацію спасіння:

1. АОРИСТ — «спаслися» (пор. Рим. 8:24)
 2. ПЕРФЕКТ — «спаслися й результат існує і тепер» (пор. Еф. 2:5,8)
 3. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС — «спасається» (пор. 1Кор. 1:18; 15:2)
 4. МАЙБУТНІЙ ЧАС — «спасемося» (пор. Рим. 5:9, 10; 10:9)
- В. Зосереджуючи увагу на ЧАСІ ДІЄСЛОВА, тлумачі шукають причину, чому саме автор вирішив вжити саме цей ЧАС. Стандартним «простим» часом був АОРИСТ. Це була звичайна «неспецифічна», «немаркована» або «непозначена» форма ДІЄСЛОВА. Вона може виражати широкий спектр значень, що конкретно визначаються контекстом. Ця форма просто стверджує, що щось відбулося, сталося. Вона має аспект минулого часу лише в ДІЙСНОМУ СПОСОБІ. Інші ЧАСИ виявляють більш конкретні аспекти. Які саме?
1. ЧАС ПЕРФЕКТА. Вказує на доконану дію з триваючим результатом. В якомусь сенсі цей час поєднує в собі АОРИСТ і ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. У фокусі зазвичай знаходиться триваючий результат дії або завершення дії (напр.: Еф. 2:5 і 8: «ви спаслися й залишаєтеся спасеними»).
 2. ЧАС ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТА. Цей час подібний ПЕРФЕКТУ, але триваючого результату більш не існує. Напр.: Ів. 18:16 «Петро стояв біля дверей надворі».
 3. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Вказує на недоконану або незавершену дію. У фокусі зазвичай знаходиться продовження події. Напр.: 1Ів. 3:6 і 9: «Кожен, хто в Ньому перебуває, не продовжує грішити». «Кожен, хто родився від Бога, не продовжує чинити гріх».
 4. ЧАС ІМПЕРФЕКТА. У цьому часі зв'язок з ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ є аналогічним до зв'язку між ПЕРФЕКТОМ та ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТОМ. ІМПЕРФЕКТ вказує на недоконану дію, що відбувалася, але тепер припинилася, або на початок дії в минулому. Напр.: Мт. 3:5: «тоді весь Єрусалим продовжував виходити до нього» або «тоді весь Єрусалим почав виходити до нього».
 5. МАЙБУТНІЙ ЧАС. Вказує на дію, що відбудеться в майбутньому. В фокусі цього часу стоїть потенціал дії, а не її здійснення. Цей час нерідко виражає певність дії. Напр.: Мт. 5:4-9: «Блаженні... бо вони будуть...»

II. СТАН (VOICE)

- А. СТАН визначає відношення між дією ДІЄСЛОВА та його СУБ'ЄКТОМ (ПІДМЕТОМ).
- Б. АКТИВНИЙ СТАН був звичайним очікуваним і «ненаголошеним» способом ствердження того, що суб'єкт виконує дію ДІЄСЛОВА.
- В. ПАСИВНИЙ СТАН вказував на те, що суб'єкт підлягав дії ДІЄСЛОВА, яку виконував інший, зовнішній суб'єкт. Цей зовнішній суб'єкт, що виконував дію, позначався в грецькому Новому Заповіті такими ПРИЙМЕННИКАМИ й відмінками:
1. особовий прямий суб'єкт — *hupo* у ВІДДІЛЬНОМУ ВІДМІНКУ (пор. Мт. 1:22; Дії 22:30).
 2. особовий непрямий суб'єкт — *dia* у ВІДДІЛЬНОМУ ВІДМІНКУ (пор. Мт. 1:22).
 3. безособовий суб'єкт — як правило, *en* в ОРУДНОМУ ВІДМІНКУ.
 4. іноді або особовий, або безособовий суб'єкт — лише ОРУДНИЙ ВІДМІНОК.
- Г. МЕДІАЛЬНИЙ СТАН вказує на те, що суб'єкт сам виконує дію ДІЄСЛОВА і сам безпосередньо зазнає дії цього ДІЄСЛОВА. Цей стан часто називають станом підвищеного особистого інтересу. У цій конструкції якимось чином ставиться наголос на суб'єкті головного або підрядного речення. В англійській мові такої конструкції немає. В грецькій мові вона може передавати широкий спектр значень і перекладатися по-різному. Деякі приклади цієї форми:
1. ЗВОРОТНИЙ — пряма дія суб'єкта над собою. Напр.: Мт. 27:5 «повісився».
 2. ПІДСИЛЮВАЛЬНИЙ — суб'єкт виконує дію для самого себе. Напр.: 2Кор. 11:14 «Сам сатана прикидається ангелом світла».
 3. ВЗАЄМНИЙ — взаємодія двох суб'єктів. Напр.: Мт. 26:4 «вони радилися».

III. СПОСІБ (MOOD / MODE)

- А. У грецькому койне є чотири СПОСОБИ ДІЄСЛОВА. Вони позначають зв'язок між ДІЄСЛОВОМ та дійсністю, принаймні в уявленні автора. СПОСОБИ поділяються на дві великі категорії: такі, що вказують на дійсність (ДІЙСНИЙ СПОСІБ), і такі, що вказують на потенційність (КОН'ЮНКТИВ,

НАКАЗОВИЙ СПОСІБ та ОПТАТИВ).

- Б. ДІЙСНИЙ СПОСІБ — це звичайний спосіб для вираження дії, що відбулася або відбувалася, принаймні в уявленні автора. Це був єдиний спосіб дієслова в грецькій мові, що виражав конкретний час, і навіть в ньому цей аспект був другорядним.
- В. КОН'ЮНКТИВ означає можливу дію, яка ще не відбулася, але можливо відбудеться в майбутньому. Цей спосіб має багато спільного з МАЙБУТНІМ ЧАСОМ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Різниця в тому, що КОН'ЮНКТИВ виражає певний сумнів. В англійській мові цей спосіб часто виражається словами «could», «would», «may», або «might» (міг, міг би).
- Г. ОПТАТИВ виражає побажання, що є теоретично можливим. Цей спосіб віддаляється від дійсності на один крок далі, ніж КОН'ЮНКТИВ. ОПТАТИВ виражає можливість за певних умов. Оптатив зустрічається рідко в Новому Заповіті. Найчастіше він вживається в відомому вислові Павла «Зовсім ні!» — п'ятнадцять разів (пор. Рим. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; 1Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14).
- Д. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ виражає наказ можливої дії, але наголос ставиться на намірі того, хто говорить. Можливість залежить від волі особи, якій адресовано наказ, і від її дій. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ особливо вживався в молитвах та проханнях до третьої особи. У Новому Заповіті такі накази стоять тільки в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ та АОРИСТІ.
- Е. У деяких граматиках ДІЄПРИКМЕТНИКИ відносяться до окремого типу СПОСОБУ ДІЄСЛОВА. ДІЄПРИКМЕТНИКИ дуже часто вживаються в грецькому Новому Заповіті. Вони перекладаються відповідно до головного ДІЄСЛОВА, з яким вони зв'язані. Є багато варіантів перекладу ДІЄПРИКМЕТНИКІВ. Найкраще порівнювати декілька англійських перекладів. Для цього дуже корисною є книга видавництва «Бейкер» (Baker) «Біблія в двадцяти шести перекладах» (*The Bible in Twenty Six Translations*).
- Ж. Нормальним або «немаркованим» способом повідомлення про подію був АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Всі інші ДІЄСЛІВНІ ЧАСИ, СТАНИ або СПОСОБИ вживалися автором для передачі певного специфічного значення, і це треба брати до уваги в процесі тлумачення.

IV. Ті, хто не знає грецької мови, можуть одержати необхідну інформацію з наступних посібників (англійською мовою):

- А. Фріберг, Барбара і Тімоті, «Аналітичний грецький Новий Заповіт» (Friberg, Barbara and Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988).
- Б. Маршалл, Альфред, «Підрядковий грецько-англійський Новий Заповіт» (Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976).
- В. Мунс, Вільям Д., «Аналітичний лексикон до грецького Нового Заповіту» (Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993).
- Г. Саммерз, Рей, «Основи грецької мови Нового Заповіту» (Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950).
- Д. Академічно акредитовані заочні курси грецького койне проводяться Біблійним інститутом Муді в м. Чикаго штату Іллінойс.

V. ІМЕННИКИ (NOUNS)

- А. За синтаксисом ІМЕННИКИ класифікуються по ВІДМІНКАХ. ВІДМІНОК — граматична категорія ІМЕННИКА, що виражає його відношення до ДІЄСЛОВА та інших частин речення. У грецькому койне багато функцій ВІДМІНКА виконувались ПРИЙМЕННИКАМИ. Оскільки форми ВІДМІНКА могли позначати різні відношення, то ПРИЙМЕННИКИ з часом стали ясніше розрізняти ці можливі функції.
- Б. У грецькій мові є вісім ВІДМІНКІВ:
1. НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК вживався для називання й зазвичай виступав ПІДМЕТОМ в реченні. Він також вживався в ІМЕННОМУ ПРИСУДКУ та ПРИКМЕТНИКАХ зі сполучними ДІЄСЛОВАМИ «бути» або «стати».
 2. РОДОВИЙ ВІДМІНОК вживався для описання та зазвичай вказував на певний атрибут або якість слова, до якого відносився. Він відповідав на запитання «Який?» і на англійську мову часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «of».
 3. ВІДДІЛЬНИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й РОДОВИЙ ВІДМІНОК, але

- вживався для вираження відділення. Він зазвичай виражав відділення від певної точки в часі або просторі, від джерела або ступеня і на англійську мову часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «from».
4. ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК вживався для описання особистого інтересу. Він міг виражати позитивний або негативний аспект. Він часто виступав НЕПРЯМИМ ДОДАТКОМ. На англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «to».
 5. МІСЦЕВИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК, але вказував на положення чи розташування в просторі, часі або логічних межах. На англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКАМИ «in, on, at, among, during, by, upon, beside».
 6. ОРУДНИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й ДАВАЛЬНИЙ та МІСЦЕВИЙ відмінки. Він виражав засіб або зв'язок. На англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКАМИ «by» або «with».
 7. ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК вживався для вираження завершення дії й виражав обмеження. Він головним чином виступав в ролі ПРЯМОГО ДОДАТКА й відповідав на запитання «Наскільки?» або «В якій мірі?»
 8. КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК вживався для прямого звертання.

VI. СПОЛУЧНИКИ ТА СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ (CONJUNCTIONS AND CONNECTORS)

- А. Грецька мова є дуже точною завдяки багатьом зв'язкам. Вони з'єднують думки (ПРОСТІ РЕЧЕННЯ, СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ та АБЗАЦИ). Вони настільки поширені, що їхня відсутність (асиндетон) часто є суттєво важливою для екзегези. Фактично, ці СПОЛУЧНИКИ та СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ вказують на напрямок думок автора. Часто вони відіграють вирішальну роль у встановленні думки, що її автор намагався висловити.
- Б. Далі подаємо список деяких СПОЛУЧНИКІВ та СЛІВ-ЗВ'ЯЗОК і їхніх значень (цю інформацію взято головним чином з «Довідника з граматики грецької мови Нового Заповіту» Г.Е. Дани та Джуліуса К. Менті (H. E. Dana and Julius K. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).
1. Сполучники часу
 - а. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (КОН'ЮНКТИВ) — «коли»
 - б. *heōs* — «в той час, як»
 - в. *hotan, epan* (КОН'ЮНКТИВ) — «кожного разу, коли»
 - г. *heōs, achri, mechri* (КОН'ЮНКТИВ) — «поки»
 - д. *priv* (ІНФІНІТИВ) — «перед»
 - е. *hōs* — «відколи», «коли»
 2. Логічні СПОЛУЧНИКИ
 - а. Цільові (мети)
 - (1) *hina* (КОН'ЮНКТИВ), *hopōs* (КОН'ЮНКТИВ), *hōs* — «для того, щоб», «щоб»
 - (2) *hōste* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) — «щоб»
 - (3) *pros* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) або *eis* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) — «щоб»
 - б. Наслідкові (цілові й наслідкові сполучники тісно пов'язані між собою)
 - (1) *hōste* (ІНФІНІТИВ, найпоширеніший) — «для того, щоб», «і тому»
 - (2) *hiva* (КОН'ЮНКТИВ) — «щоб»
 - (3) *ara* — «таким чином»
 - в. Причинні
 - (1) *gar* (причина/наслідок) — «бо», «тому що»
 - (2) *dioti, hotiy* — «тому що»
 - (3) *epei, epeidē, hōs* — «оскільки»
 - (4) *dia* (зі знахідним відмінком) та (з артикулярним інфінитивом) — «тому що»
 - г. Висновків (підсумків)
 - (1) *ara, poinun, hōste* — «тому»
 - (2) *dio* (найсильніший висновковий СПОЛУЧНИК) — «через що», «унаслідок чого», «тому»
 - (3) *oun* — «тому», «таким чином», «отже»
 - (4) *toinoun* — «відповідно»
 - д. Протиставні або контрастні

- (1) *alla* (сильний ПРОТИСТАВНИЙ СПОЛУЧНИК) — «але», «хіба що»
- (2) *de* — «але», «однак», «проте», «з іншого боку»
- (3) *kai* — «але»
- (4) *mentoi, oun* — «однак»
- (5) *plēn* — «тим не менш» (переважно в Євангелії від Луки)
- (6) *oun* — «однак»

е. Порівняльні

- (1) *hōs, kathōs* (вводять ПОРІВНЯЛЬНІ РЕЧЕННЯ)
- (2) *kata* (в складених словах, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
- (3) *osos* (у Посланні до євреїв)
- (4) *ē* — «ніж» ж.

ж. З'єднувальні

- (1) *de* — «і», «та», «тепер»
- (2) *kai* — «і»
- (3) *tei* — «і», «та»
- (4) *hina, oun* — «що»
- (5) *oun* — «тоді» (в Євангелії від Івана)

3. Для підсилення (підкреслення)

- а. *alla* — «звичайно», «так», «фактично»
- б. *ara* — «насправді», «звичайно», «дійсно»
- в. *gar* — «але дійсно», «звичайно», «насправді» г. *de* — «насправді»
- д. *ean* — «навіть»
- е. *kai* — «навіть», «насправді», «дійсно» ж. *mentoi* — «насправді»
- з. *oun* — «дійсно», «авжеж»

VII. УМОВНІ РЕЧЕННЯ (CONDITIONAL SENTENCES)

- А. Складне речення, що містить в собі одне або більше простих умовних речень, називається УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ. Ця граматична структура допомагає в тлумаченні, тому що вказує на умови або причини, за яких відбувається або не відбувається дія головного ДІЄСЛОВА. УМОВНІ РЕЧЕННЯ бувають чотирьох типів: від передбачення правдивості речей з авторської точки зору або його літературного задуму, до лише вираження побажання.
- Б. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ виражає дію або стан, що вважалися правдивими з авторської точки зору або за його літературним задумом, хоча автор вживав умовний сполучник «коли» або «якщо». В деяких контекстах його можна перекладати як «оскільки» (пор. Мт. 4:3; Рим. 8:31). Однак це не значить, що всі УМОВНІ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ відповідають дійсності. Часто вони вживалися для того, щоб навести аргумент у спорі або викрити якусь помилку (пор. Мт. 12:27).
- В. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ часто називають «всупереч фактам». В ньому стверджувалося те, що не відповідає дійсності, з метою висловити певну думку. Напр.:
 - 1. «Коли б був Він пророк, — а Він не пророк, — то Він би знав, хто ото й яка жінка до Нього торкається, — але Він цього не знає» (Лк. 7:39)
 - 2. «Коли б ви Мойсеєві вірили, — а ви йому не вірите, — то й Мені б ви повірили, — але ви Мені не вірите» (Ів. 5:46)
 - 3. «Бо коли б догоджав я ще людям, — а я їм не догоджаю, — то я не був би рабом Христовим, — а я — Його раб» (Гал. 1:10)
- Г. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ вказує на потенційну майбутню дію та часто стверджує ймовірність цієї дії. Зазвичай, воно виражає умовність. Дія головного ДІЄСЛОВА обумовлена дією речення зі сполучником «якщо/коли». Напр.: Ів.: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- Д. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ виражає дію з найменшою ймовірністю. Цей тип рідко вживається в Новому Заповіті. Фактично, немає повного УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ, в якому обидві частини умови відповідають цьому визначенню. Як приклад часткового УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ можна навести першу частину речення в 1Петр. 3:14. Прикладом часткового УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ є заключна частину Дій 8:31.

VIII. ЗАБОРОНИ (PROHIBITIONS)

- А. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ МЄ часто (але не виключно) підкреслює переривання дії, яка вже в процесі. Напр.: «перестаньте складати собі скарби на землі...» (Мт. 6:19); «перестаньте журитися про своє життя...» (Мт. 6:25); «перестаньте віддавати гріху члени вашого тіла як знаряддя неправди...» (Рим. 6:13); «ви повинні перестати засмучувати Святого Духа Божого» (Еф. 4:30); «перестаньте впиватися вином...» (Еф. 5:18).
- Б. АОРИСТ КОН'ЮНКТИВА з ЧАСТКОЮ МЄ наголошує: «навіть не починайте дію». Напр.: «Навіть не починаєте думати, що...» (Мт. 5:17); «ніколи не починайте журитися...» (Мт. 6:31); «треба ніколи не соромитися...» (2Тим. 1:8).
- В. ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ з КОН'ЮНКТИВОМ є дуже емфатичним запереченням. «Ніколи, ні, ніколи» або «за жодних обставин не...» Напр.: «він ніколи, ні, ніколи не скуштує смерті» (Ів. 8:51); «Я ніколи, ні, ніколи не...» (1Кор. 8:13).

IX. АРТИКЛЬ (ARTICLE)

- А. У грецькому койне визначений артикль вживався подібно до англійського «the». Головною функцією цього артикля було вказувати на щось, привертати увагу до слова, імені або фрази. Різні автори Нового Заповіту вживали артикль по-різному. ВИЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ міг також слугувати
1. засобом протиставлення й порівняння, як вказівний ЗАЙМЕННИК;
 2. для називання вже згаданого ПІДМЕТА або особи;
 3. способом визначення ПІДМЕТА в реченні зі сполучним ДІЄСЛОВОМ. Напр.: «Бог є Дух» (Ів. :24); «Бог є світло» (Ів. 1:5); «Бог є любов» (Ів. 4:8,16).
- Б. У грецькому койне немає НЕВИЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ, подібного англійському «a/an». Відсутність ВИЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ може означати
1. фокус (акцент) на характеристиках або якості чогось
 2. фокус (акцент) на категорії чогось
- В. Автори Нового Заповіту вживали АРТИКЛЬ по-різному.

X. СПОСОБИ НАГОЛОШЕННЯ / АКЦЕНТУВАННЯ УВАГИ (EMPHASIS) В НОВОМУ ЗАПОВІТІ ГРЕЦЬКОЮ МОВОЮ

- А. Різні автори Нового Заповіту використовують різні способи наголошення. Найпоследовнішими й найформальнішими були Лука та автор Послання до євреїв.
- Б. Ми вже зазначили, що АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ був стандартною, немаркованою, ненаголошеною формою; але всі інші ДІЄСЛІВНІ ЧАСИ, СТАНИ та СПОСОБИ слід брати до уваги в процесі тлумачення. Це зовсім не означає, що АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ не вживався в особливому граматичному значенні. (Напр.: Рим. 6:10 [двічі]).
- В. Порядок слів у грецькому койне
1. Грецький койне, на відміну від англійської, був флективною мовою, що не залежала від порядку слів. Отже автор міг міняти звичайний, очікуваний порядок слів, щоб показати
 - а. що він хоче підкреслити для читача
 - б. що, на його думку, здивує читача
 - в. про що автор глибоко переживає
 2. Питання звичного порядку слів у грецькій мові все ще залишається невирішеним. Однак звичним вважається такий порядок:
 - а. для сполучних ДІЄСЛІВ
 - (1) ДІЄСЛОВО
 - (2) ПІДМЕТ
 - (3) ДОДАТОК
 - б. для ПЕРЕХІДНИХ ДІЄСЛІВ
 - (1) ДІЄСЛОВО
 - (2) ПІДМЕТ
 - (3) ПРЯМИЙ ДОДАТОК
 - (4) НЕПРЯМИЙ ДОДАТОК
 - (5) ФРАЗА з ПРИЙМЕННИКОМ

в. для ІМЕННИХ ФРАЗ

- (1) ІМЕННИК
- (2) ОЗНАЧЕННЯ
- (3) ФРАЗА З ПРИЙМЕННИКОМ

3. Порядок слів може бути вкрай важливим екзегетичним моментом. Напр.:

- а. «правицю вони подали мені й Варнаві спільноти». Фраза «правиця спільноти» тут роз'єднана й перша частина поставлена на початок речення для наголосу (Гал. 2:9).
- б. «з Христом» стоїть на початку. Його смерть була центральною (Гал. 2:20).
- в. Фразу «багато разів і різними способами» (Євр. 1:1) було поставлено в початок речення. Тут виділено те, як Бог являв Себе людям, а не сам факт одкровення.

Г. Для наголошення на певних моментах зазвичай вживалися такі способи:

1. Повторення ЗАЙМЕННИКА, який вже виражений в словозмінній формі ДІЄСЛОВА. Напр.: «Я, Сам, неодмінно буду з вами...» (Мт. 28:20).
2. Відсутність очікуваного СПОЛУЧНИКА або іншого засобу зв'язку між словами, фразами або реченнями. Це називається «асиндетон» («безсполучниковість»). Засіб зв'язку є очікуваним, і його відсутність привертає увагу. Напр.:
 - а. Заповіді блаженства, Мт. 5:3 і далі (наголос на переліку)
 - б. Ів. 14:1 (нова тема)
 - в. Рим. 9:1 (новий розділ)
 - г. 2Кор. 12:20 (наголос на переліку)
3. Повторення слів та фраз у даному контексті. Напр.: «на хвалу Його слави» (Еф. 1:6, 12 і 14). Ця фраза вживалася з метою показати роботу кожної особи Трійці.
4. Вживання ідіоми або гри слів (звуків)
 - а. евфемізм — заміна слів, пов'язаних з темами, на які накладено табу, напр.: замість смерті «сон» (Ів. 11:11-14), замість статевих органів «ноги» (Рут 3:7-8; 1Сам. 24:3).
 - б. заміна Божого імені іншими словами, напр.: «Царство небесне» (Мт. 3:2) або «голос з неба» (Мт. 3:17).

в. ТРОПИ (МОВНІ ФІГУРИ)

- (1) неймовірні перебільшення (Мт. 3:9; 5:29-30; 19:24)
- (2) пом'якшення (Мт. 3:5; Дії 2:36)
- (3) персоніфікації (1Кор. 15:55)
- (4) іронія (Гал. 5:12)
- (5) поетичні тексти (Фил. 2:6-11)
- (б) гра слів (звуків)

(а) «церква»

- (i) «церква» (Еф. 3:21)
- (ii) «покликання» (Еф. 4:1,4)
- (iii) «покликані» (Еф. 4:1,4)
- (i) (б) «вільний» «вільна жінка» (Гал. 4:31)
- (ii) «воля» (Гал. 5:1)
- (iii) «визволив» (Гал. 5:1)

г. ідіоматичні звороти — звороти, властиві для певної культури та мови

- (1) переносне використання слова «їжа» (Ів. 4:31-34)
- (2) переносне використання слова «храм» (Ів. 2:19; Мт. 26:61)
- (3) єврейська ідіома порівняння «ненавидіти» (Бут. 29:31; Повт. Зак. 21:15; Лк. 14:26; Ів. 12:25; Рим. 9:13)
- (4) «Всі» та «багато». Пор. Іс. 53:6 («усі») з 53:11 та 12 («багато»). Ці слова є синонімами, як видно з Рим. 5:18 та 19.

5. Використання повної фрази замість одного слова. Напр.: «Господь Ісус Христос».

6. Особливе використання слова *autos*

- а. коли з АРТИКЛЕМ (в ролі означення), воно перекладається як «той самий».
- б. коли без АРТИКЛЯ (в ролі присудка), воно перекладається як ПІДСИЛЮВАЛЬНИЙ ЗВОРОТНИЙ ЗАЙМЕННИК — «сам», «сама», тощо.

Д. Дослідники Біблії, які не володіють грецькою мовою, можуть встановлювати місце наголосу такими способами:

1. Використання аналітичного лексикона та підрядкового грецько-англійського тексту.
2. Порівняння англійських перекладів, особливо зроблених на основі різних теорій перекладу. Напр.: порівняння «дослівного» перекладу (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) з «динамічним еквівалентом» (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). В нагоді може стати книга видавництва «Бейкер» (Baker) «Біблія в двадцяти шести перекладах» (*The Bible in Twenty-Six Translations*).
3. Використання розширеного перекладу Біблії «*The Emphasized Bible*» Джозефа Брайанта Ротергема (Joseph Bryant Rotherham, Kregel, 1994).
4. Використання дуже буквального перекладу.
 - а.«Американська стандартна версія» (*The American Standard Version*) 1901 р.
 - б.«Дослівний переклад Біблії, виконаний Янгом» (*Young's Literal Translation of the Bible*, Guardian Press, 1976).

Вивчення граматики — справа складна, але необхідна для правильного тлумачення. Ці короткі визначення, коментарі та приклади призначені для заохочення читачів, які не володіють грецькою мовою, щоб допомогти їм користуватися граматичними примітками в цьому томі. Звичайно, ці визначення дуже спрощені та не повинні використовуватися догматично й жорстко. Вони повинні бути сходинками до кращого розуміння синтаксису Нового Заповіту. Сподіваємося, що ці визначення допоможуть читачам розуміти й примітки в інших посібниках, таких як спеціальні коментарі до Нового Заповіту. Нам треба вміти підтверджувати свої тлумачення на основі інформації, що знаходиться в текстах Біблії. Важливою частиною цієї інформації є граMATика; інші частини — то історичний фон, літературний контекст, використання лексики того часу і паралельні місця.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ТЕКСТУАЛЬНА КРИТИКА

Цю тему буде розглянуто таким чином, щоб пояснити текстові примітки в цьому коментарі. Дослідження буде здійснюватися за таким планом:

- I. Текстуальні джерела нашої Біблії (англійською мовою)
 - A. Старий Заповіт
 - Б. Новий Заповіт
- II. Коротке пояснення проблем і теорій «нижчої критики», що також називається «текстуальною критикою».
- III. Пропоновані джерела для додаткового читання

I. Текстуальні джерела нашої Біблії (англійською мовою)

A. Старий Заповіт

1. Масоретський текст (MT) — єврейський консонантний текст, затверджений рабином Акібою в 100 р. н.е. Оголоси, наголоси, примітки на полях, розділові знаки, тощо — все це було додано до тексту починаючи з VI ст. н.е. до IX ст. н.е. Це зробила сім'я іудейських богословів, відомих як масорети. Вони використовували ту саму текстову форму, що була в Мішні, Талмуді, Таргумах, Пешітті й Вульгаті.
2. Септуагінта (LXX) — За традицією, переклад Септуагінту (грецький переклад Старого Заповіту) було здійснено 70 іудейськими вченими за 70 днів в Александрійській бібліотеці за підтримки Птолемея II (285-246 рр. до н.е.). Цей переклад начебто був замовлений одним іудейським начальником, що проживав в Александрії. Ця традиція основана на «Посланні Арістея». Септуагінта в багатьох місцях слідує єврейській текстовій традиції, що відрізняється від тексту рабина Акіби (MT).
3. Сувої Мертвого моря (DSS) — Сувої Мертвого моря були написані в римську епоху до нашої ери (200 р. до н.е. — 70 р. н.е.) іудейською сектою «ессенів». Єврейські рукописи, знайдені в деяких місцях навколо Мертвого моря, належать до дещо ішої єврейської текстової сім'ї, ніж MT та LXX.
4. Кілька прикладів того, як порівняння цих текстів допомагає тлумачам зрозуміти Старий Заповіт.
 - а. Як LXX допомогла перекладачам та богословам зрозуміти MT
 - (1) Іс. 52:14 у LXX: «Як багато будуть здивовані Ним».
 - (2) Іс. 52:14 у MT: «Як багато хто дивувались Тобою».
 - (3) В Іс. 52:15 затверджується варіант LXX
 - (а) LXX: «отак численні народи будуть здивовані Ним»
 - (б) MT: «отак Він окропить численні народи»
 - б. Як DSS допомогли перекладачам та богословам зрозуміти MT
 - (1) Іс. 21:8 у DSS: «тоді прозорливець крикнув, На сторожовій вежі я стою...»
 - (2) Іс. 21:8 у MT: «і я крикнув, лев! Господи мій! Я завжди стою на сторожовій вежі вдень...»
 - в. LXX і DSS разом допомогли прояснити Іс. 53:11
 - (1) LXX і DSS: «після муки душі Його Він побачить світло, Він буде задоволений»
 - (2) MT: «Він побачить... мук душі Своєї, Він буде задоволений»

Б. Новий Заповіт

1. Ми сьогодні маємо понад 5300 рукописів повного Нового Заповіту або його частин. Приблизно 85 з них написано на папірусі, а 268 рукописів написано великими літерами (унціали). Пізніше, десь у IX ст. н.е., з'явилося рядкове письмо (мінускул). Грецьких рукописів, написаних таким письмом, приблизно 2700. Ми також маємо приблизно 2100 екземплярів так званого лекціонарія: списків текстів Писання, що застосовувалися під час богослужінь для біблійних читань.
2. Приблизно 85 грецьких папірусів з частинами Нового Заповіту зберігаються в музеях. Деякі з них відносяться до II ст. н.е., але більшість — до III й IV ст. н.е. Жоден з цих манускриптів не містить в

- собі всього Нового Заповіту. Хоча ці рукописи є найдавнішими екземплярами Нового Заповіту, це не значить, що в них менше різночитань. Багато з них переписувалися спішно і не дуже уважно, тому що помісні церкви мали нагальну потребу в цих текстах. Саме тому в них є чимало різночитань.
3. Синайський кодекс, що позначається єврейською літерою *א* (*алеф*) або номером нуль один (01), було знайдено Тішендорфом (Tischendorf) в монастирі Святої Катерини на горі Синай. Він датується IV ст. н.е. та містить в собі Септуагінту й грецький Новий Заповіт. Він належить до типу «Александрійського тексту».
 4. Александрійський кодекс, що позначається літерою «А» або номером нуль два (02), є грецьким рукописом V століття, що його було знайдено в єгипетському місті Александрія.
 5. Ватиканський кодекс, що позначається літерою «В» або номером нуль три (03), було знайдено в Ватиканській бібліотеці в Римі й датується серединою IV ст. н.е. Він містить в собі Старий Заповіт в перекладі Септуагінти та грецький Новий Заповіт. Він належить до типу «Александрійського тексту».
 6. Кодекс Єфрема, що позначається літерою «С» або номером нуль чотири (04), є грецьким рукописом V століття, що його було частково знищено.
 7. Кодекс Бези, що позначається літерою «D» або номером нуль п'ять (05), є грецьким рукописом V чи VI століття. Так званий «Західний текст» представлено насамперед цим кодексом. В ньому є багато додатків, і він був головним грецьким джерелом для англійського перекладу короля Якова.
 8. Манускрипти Нового Заповіту можна розділити на три або чотири сім'ї, що мають певні спільні характеристики.
 - а. Александрійський текст з Єгипта
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (приблизно 200 р. н.е.) — Євангелії
 - (2) P⁴⁶ (приблизно 225 р. н.е.) — Послання Павла
 - (3) P⁷² (приблизно 225-250 рр. н.е.) — Послання Петар та Юди
 - (4) Кодекс В, Ватіканус (приблизно 325 р. н.е.) — весь Старий Заповіт та Новий Заповіт
 - (5) Ориген цитував з цього тексту
 - (6) інші манускрипти, що відносяться до цього типу, — *א*, C, L, W та 33
 - б. Західний текст з Північної Африки
 - (1) цитати з північноафриканських отців церкви, Тертуліана, Кипріяна та давньолатинського перекладу
 - (2) цитати з Іренея
 - (3) цитати з Татіана та давньосирійського перекладу
 - (4) Кодекс Бези, «D», відноситься до цього типу тексту
 - в. Східний візантійський текст з Константинополя
 - (1) цей тип тексту виявляється в понад 80% від 5300 манускриптів
 - (2) його цитують отці церкви с Антіохії Сирійської, каппадокійські отці, Іван Золотоустий та Теодорет
 - (3) Кодекс «А» — тільки в Євангеліях
 - (4) Кодекс «Е» (VIII століття) — для в'язого Нового Заповіту
 - г. Четвертим типом може бути «Кесарійський» з Палестини
 - (1) Його видно головним чином тільки в Євангелії від Марка
 - (2) він частково представлений в P⁴⁵ та W

II. Проблеми й теорії «нижчої критики» або «текстуальної критики»

A. Як з'явилися різночитання

1. через неуважність або випадково (більшість різночитань)
 - а. пропущення частини тексту через те, що переписувач перескочив на схоже слово далі в тексті (гомойотелевтон)
 - (1) пропущення подвійної літери, слова або фрази (гаплографія)
 - (2) подвійне написання фрази або строки грецького тексту (діттографія)
 - б. помилка через неправильно почуте слово при записуванні тексту під диктовку (ітацизм). В таких випадках часто записувалося близьке за звучанням грецьке слово.

в. В найдавніших грецьких текстах не було поділу на глави та вірші, майже або зовсім не було розділових знаків і зовсім не було пробілу між словами. Пробіл між іншими літерами створює інші слова.

2. навмисне

а. зміни робилися для покращення граматичної форми переписуваного тексту

б. зміни робилися для того, щоб привести текст у відповідність з іншими біблійними текстами (гармонізація паралелей)

в. зміни робилися поєднанням двох чи більше варіантів різночитань в один довгий текст (поєднання)

г. зміни робилися для того, щоб виправити те, що переписчики вважали проблемою в тексті (пор. 1Кор. 11:27 та 1Пв. 5:7-8)

д. один переписчик дописував на полях додаткову інформацію щодо історичного фону або належного тлумачення тексту, а наступний переписувач вставляв цей додаток в сам текст (пор. Ів. 5:4)

Б. Основні положення текстуальної критики (логічні принципи визначення ориганілу при різночитанні)

1. найбільш недоладно побудований або незвичайний з граматичної точки зору варіант скоріш за все є оригінальним

2. найкоротший варіант скоріш за все є оригінальним

3. при всіх інших рівних умовах більш давній текст має більшу вагу, тому що стоїть ближче до оригіналу

4. манускрипти, що є географічно розмаїтими, зазвичай містять в собі оригінальне читання

5. перевага надається доктринально слабкішим текстам, особливо в богословських питаннях, що були важливими в часи переписування рукописів, напр. Трійця в 1Пв. 5:7-8.

6. текст, що може найкраще пояснити походження інших варіантів

7. дві цитати, що допомагають досягти балансу в цих різночитаннях

а. З книги Дж. Гаролд Грінлі, «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту» (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*):

«Жодна християнська доктрина не повинна ґрунтуватися на спірному тексті; і дослідник Нового Заповіту має остерігатися бажання зробити свій текст більш ортодоксальним або доктринально сильнішим від богонатхненного оригіналу» (стор. 68).

б. В.А. Крісвел (W. A. Criswell) сказав Грегу Герісону (Greg Garrison) з «Бірмінгем ньюз» (*The Birmingham News*), що він (Крісвел) не вірить в богонатхненність кожного слова Біблії, «у всякому разі не вірю в богонатхненність кожного слова, що було донесено сучасній публіці через століття перекладів». Крісвел сказав:

«Я дуже вірю в текстуальну критику. І тому я вважаю, що друга половина 16-ї глави Євангелія від Марка — то ересь; цей текст не є богонатхненим, він є просто вигадкою... При дослідженні найдавніших рукописів виявляється, що в Євангелії від Марка зовсім не було такої заключної частини. Хтось її дописав...»

Цей старий баптист, що вірує в непохибність Біблії, також стверджує, що і 5-а глава Євангелія від Івана має більш пізню вставку, в випадку при купальні Віфесді. Щодо різних розповідей про самогубство Юди (пор. Мт. 27 та Дії 1), Крісвел каже, що «це просто різні погляди на самогубство. Якщо в Біблії щось сказано, то значить, воно має причину. І в Біблії є дві розповіді про самогубство Юди». Крісвел додає: «Текстуальна критика сама по собі чудова наука. Вона не ефемерна і не зухвала. Вона динамічна й центральна...».

III. Проблеми рукописів (текстуальна критика). Пропоновані джерела для додаткового читання

А. R.H. Harrison, *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual* (Р.Н. Гаррісон, «Біблійна критика: історична, літературна та текстуальна»)

Б. Bruce M. Metzger, *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* (Брюс М. Метцгер, «Текст Нового Заповіту: його переписування, перекручення та відновлення»)

В. J. H. Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Дж.Г. Грінлі, «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту»)

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

Автографи (Autographs). Так називають оригінальні рукописи Біблії. Проте всі оригінальні рукописи були загублені. Залишилися тільки копії копій. Саме тому ми маємо багато текстуальних відмінностей між єврейськими та грецькими рукописами і стародавніми версіями.

Авторитет біблійного тексту (Biblical Authority). Цей термін вживається в дуже конкретному значенні. Його розуміють так: первісний автор сказав у свій час, і застосування тієї істини в наші дні. Під а.б.т. зазвичай мається на увазі погляд на Біблію як єдиний авторитетний провідник для нас. Однак, зважаючи на сучасні неправильні тлумачення, я обмежив це поняття Біблією з тлумаченням на основі історико-граматичного методу.

Адопціонізм (Adoptionism). Це був один з поглядів на відношення Ісуса з Богом в період раннього християнства. По суті цей погляд стверджував, що Ісус був звичайною людиною і Бог всиновив Його особливим чином під час Його хрещення (пор. Мт. 3:17; Мр. 1:11) або воскресіння (пор. Рим. 1:4). Ісус проводив настільки взірцеве життя, що Бог в якийсь момент (при хрещенні або воскресінні) прийняв Його як Свого «Сина» (пор. Рим. 1:4; Фил. 2:9). Таким був погляд меншості в ранній церкві та в VIII столітті. Згідно з цим поглядом, не Бог став людиною (боговтілення), а навпаки, людина стала Богом!

Важко знайти слова, щоб описати, як Ісус, Божий Син, предвічний Бог, був нагороджений або звеличений за взірцеве життя. Якщо Він уже був Богом, то як Він міг бути нагородженим? Якщо Він володів предвічною божественною славою, то як Він міг отримати більшу честь? Хоча нам важко це зрозуміти, Отець дав Ісусу особливу честь за Його досконале виконання волі Отця.

Алегорія (Allegory). Цей тип тлумачення Біблії спочатку появився в Александрійському іудаїзмі й був поширений Філоном Александрійським. Його суть полягає в бажанні зробити Писання доцільним в певній культурі або філософській системі, ігноруючи історичний фон і / або літературний контекст Біблії. Цей метод приводить до пошуку прихованого або духовного сенсу в кожному тексті Писання. Слід зазначити, що Ісус в Мт. 13 і Павло в Гал. 4 навчають істинам за допомогою алегорії. Але це була не власне алегорія, а певний вид типології.

Александрійська школа (Alexandrian School). Цей метод тлумачення Біблії з'явився в єгипетському місті Александрії в II ст. н.е. Він оснований на принципах тлумачення Філона, послідовника Платона. Його часто називають алегоричним методом. Цей метод панував в церкві до часу реформації. Його стовпами були Ориген та Августин. Див. Мойзес Сілва, «Чи церква неправильно тлумачила Біблію?» (Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?*) (Academic, 1987)

Александрійський кодекс (Alexandrinus). Цей грецький рукопис V століття з єгипетського міста Александрія містить в собі Старий Заповіт, апокрифи й більшість Нового Заповіту. Він є важливим свідомством відносно всього Нового Заповіту (окрім деяких частин Євангелія від Матвія, Євангелія від Івана та Другого Послання до коринтян). Коли цей рукопис за позначкою «А» та рукопис за позначкою «В» (Ватиканус) сходяться щодо певного читання, то в більшості випадків більшість вчених вважають це читання оригінальним.

Аналітичний лексикон (Analytical lexicon). Довідник, що надає можливість досліднику Біблії визначити кожен грецьку форму в Новому Заповіті. Форми та основні визначення подаються тут в грецькому алфавитному порядку. При використанні разом з підрядним перекладом, а.л. дозволяє віруючим читачам, що не володіють грецькою мовою, аналізувати новозавітні грецькі граматичні та синтаксичні форми.

Аналогія Писання (Analogy of Scripture). Цей термін виражає такий погляд, що вся Біблія є богонатхненною й різні її частини не можуть суперечити одна одній, але доповнюють одна одну. Таке попереднє ствердження є основою для використання паралельних місць при тлумаченні біблійного тексту.

Антитетичний (Antithetical). Один з трьох описових термінів, що вживаються для позначення зв'язку між строками єврейської поезії. Він означає строки з протилежним значенням в поезії (пор. Пр. 10:1, 15:1).

Антиохійська школа (Antiochian School). Цей метод тлумачення Біблії з'явився в сирійському місті Антиохія в III ст. н.е. як реакція на алегоричний метод єгипетської Александрії. Суть цього методу полягає в фокусі на історичному значенні Біблії. За цим методом, Біблія тлумачиться як звичайна людська література. Ця школа втягнулася в суперечки про те, чи мав Христос дві природи (несторіанство), чи одну (повністю Бог і повністю людина). Римо-католицька церква об'явила цю школу єретичною, і школа перемістилася в Персію, але мала дуже мале значення. Її основні герменевтичні принципи пізніше стали принципами тлумачення протестантських реформаторів Лютера та Кальвіна.

Антропоморфічний (Anthropomorphic). Це слово означає «такий, що володіє властивими людині ознаками» і вживається в нашій релігійній мові щодо Бога. Воно походить від грецького слова «людство» і означає, що ми говоримо про Бога так, ніби Він є чоловіком. Бог описується фізичними, психічними, соціологічними та психологічними термінами, що вживаються щодо людей (пор. Бут. 3:8; 1Цар. 22:19-23). Це, звичайно, лише аналогія.

Однак ми не маємо в нашій мові ніяких інших категорій чи термінів, крім людських. Тому наше пізнання Бога, яким би істиним воно не було, є обмеженим.

Апокаліптична література (Apocalyptic literature). Це був переважно, а може навіть і виключно, іудейський жанр, шифроване письмо, що використовувалося в часи вторгнення або окупації іудеїв з боку іноземних держав. Ал. основана на переконанні, що Бог є особою, відкупителем, що Він керує подіями в світі й особливо цікавиться й піклується про Ізраїля. Ця література звіщає остаточну перемогу через особливі дії Бога.

Вона повна символів і фантастичних таємничих образів. В ній істина часто виражається кольорами, числами, видіннями, снами, втручанням ангелів, секретними кодовими словами; в ній часто має місце різкий дуалізм добра і зла.

Прикладами цього жанру є: (1) в Старому Заповіті — Єзекіїль (гл. 36-48), Даниїл (гл. 7-12), Захарія; в Новому Заповіті — Євангеліє від Матвія 24; Євангеліє від Марка 13; Друге послання до солунян та Об'явлення.

Апологет, апологетика (Apologist, Apologetics). Цей термін походить від грецького кореня «правовий захист». Це — особлива богословська дисципліна, що надає докази та раціональні основи християнської віри.

Апріорі (a priori). Це слово є синонімом виразу «попереднє твердження». Воно означає думки, основані на визначеннях, принципах або положеннях, що вважалися правдивими й приймалися без належного дослідження або аналізу.

Аристотель (Aristotle). Давньогрецький філософ, учень Платона та вчитель Олександра Македонського. Його філософія до сих пір впливає на багато галузей сучасної науки, тому що Аристотель наголошував на важливості спостереження й класифікації, а це — одна з засад наукового методу.

Аріанство (Arianism). Арій був пресвітером в Александрійській церкві в III — на початку IV ст. Він стверджував передвічне існування Ісуса, але заперечував Його божественність (не визнавав Його єдиносущим Отцю), можливо, зважаючи на Пр. 8:22-31. Проти нього виступив єпископ Александрійської церкви, розпочавши (у 318 р. н.е.) суперечку, що тривала протягом багатьох років.

Аріанство стало офіційним віросповіданням східної церкви. Нікейський собор 325 р. н.е. засудив Арія та підтвердив повну божественність Сина та Його рівність Отцю.

Бези (Bezae). Грецький і латинський рукопис VI ст. н.е. Позначається літерою «D». Містить в собі Євангелія, книгу Дій та деякі загальні послання. Для цього рукопису характерні численні додатки переписчиків. На його основі було створено «загальноприйнятий текст» (Textus Receptus), велику грецький рукописну традицію, що стоїть за Біблією короля Якова (King James Version).

Богонатхнення (Inspiration). Це поняття вказує на те, як Бог промовляє до людей, керуючи біблійними авторами, щоб вони точно й чітко записали Його одкровення. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення — дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення — коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення — коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Буквальний / дослівний (Literal). Так називається історичний текстовий метод герменевтики, що походить з Антіохії. Згідно з цим методом, в тлумаченні за основу береться нормальний, явний сенс людської мови, хоча визнається й наявність метафоричної мови.

Ватиканус (Vaticanus). Грецький рукопис IV ст. н.е., знайдений в ватиканській бібліотеці. Спочатку в нього входив Старий Заповіт, апокрифи та Новий Заповіт. Однак деякі його частини були загублені (Буття, Псалми, Послання до євреїв, Пастирські послання, Посання Филімону та Одкровення). Цей рукопис є дуже важливим для визначення оригінального тексту автографів. Він позначається великою літерою «B».

Вища критика (Higher Criticism). Процес тлумачення Біблії з фокусом на історичному фоні та літературній структурі даної книги Біблії.

Вузькоконфесійність (Parochialism). Упередження, які обмежені певними богословськими/культурними середовищами чи групами. Вузькоконфесійність не визнає транскультурного характеру біблійної істини чи її застосування.

Вульгата (Vulgate). Так називається латинський переклад Біблії, здійснений Ієронімом в 380-х рр. н.е. Вульгата стала головним або «загальноприйнятим» перекладом римо-католицької церкви.

Герменевтика (Hermeneutics). Принципи, що ними керується екзегеза. Герменевтика є і системою певних правил, і мистецтвом / даром. Біблійна або священна герменевтика як правило поділяється на дві категорії: загальні принципи та окремі принципи. Вони стосуються різних типів літератури в Біблії. Кожний окремий тип (жанр) має свої особливі правила, але є загальні положення й процеси, що стосуються всіх жанрів.

Гностицизм (Gnosticism). Ми знаємо про цю ересь в основному з гностичних творів II ст. Однак перші гностичні ідеї з'явилися вже в I ст. Деякі вчення гностичних вчителів II ст. Валентинія й Керинфа такі:

(1) матерія й дух співіснували від вічності (онтологічний дуалізм). Матерія — то зло, а дух — добро. Оскільки Бог є дух, Він не може безпосередньо займатися злою матерією; (2) є еманції (*еони* або ангельські сфери) між Богом та матерією. Останньою або найнижчою з них був ЯХВЕ Старого Заповіту, Хто створив Всесвіт (*kosmos*);

(2) Ісус був еманцією, як ЯХВЕ, але вищим від Нього, ближчим до істинного Бога. Деякі гностики вважали Христа найвищою еманцією, але все таки нижчим від Бога і, звичайно, не втіленим Богом (пор. Ів. 1:14). Оскільки матерія є злом, Ісус не міг мати людське тіло і при цьому бути божественним. Він був духовним привидом (пор. Ів. 1:1-3; 4:1-6); і (4) спасіння досягалося через віру в Ісуса та особливе знання, яким володіли лише особливі люди. Знання (паролі) було необхідним для того, щоб пройти через небесні сфери. Іудейське законництво теж було необхідним для того, щоб

досягти Бога.

Гностичні лжевчителі відстоювали дві протилежні етичні системи: (1) одні вважали спосіб життя, поведінку ніяк не пов'язаними зі спасінням. Для них спасіння та духовність були виключно питанням таємного знання (паролей), що проводило їх через ангельські сфери (*еони*); (2) інші вважали спосіб життя, поведінку вирішальними для спасіння. Такі люди проголошували аскетичне життя доказом істинної духовності.

Двозначність (Ambiguity). Це слово означає невизначеність написаного тексту, коли є два чи більше можливих значень або коли йдеться водночас про дві або більше речей. Можливо, Іван вживав двозначність навмисне (двозначні фрази).

Дедуктивний метод (Deductive). Метод логіки або мислення, в якому умовивід здійснюється в напрямі від загальних принципів до окремих застосувань. Дедуктивний метод є протилежним індуктивному, що рухається від окремих спостережень до загальних висновків (теорій).

Динамічний еквівалент (Dynamic equivalent). Одна з теорій перекладу Біблії. Переклад Біблії можна розглядати як широкий спектр, що починається з перекладу «слово в слово», де кожне єврейське або грецьке слово позначається відповідником в цільовій мові, і закінчується на «перифразі», де передається лише думка автора, а не оригінальні слова та фрази. Між цими двома теоріями перекладу знаходиться «динамічний еквівалент», в якому серйозне ставлення до оригінального тексту поєднується з використанням сучасних граматичних форм та ідіом. Ці різні теорії перекладу добре описані в книзі Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Fee, Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, стор. 35) та у «Вступі до перекладу TEV» Роберта Бретчера (Robert Bratcher, Introduction to the TEV).

Діалектичний метод (Dialectical). Метод пізнання, що приймає положення, які здаються суперечливими або парадоксальними, і шукає єдиної відповіді для вирішення конфлікту між двома сторонами парадоксу. Багато біблійних доктрин складають діалектичні пари: передвизначення і свобода воля, безпека й стійкість, віра й діла, рішення й учнівство, християнська свобода й християнська відповідальність.

Діаспора (Diaspora). Цей термін вживався палестинськими іудеями щодо інших іудеїв, що жили за географічними межами обіцяної землі.

Ейзегеза (Eisegesis). Протилежність екзегези. Якщо екзегеза «виводить» сенс із оригінального авторського задуму, то ейзегеза «привносить» в нього іншу ідею або погляд.

Екзегеза (Exegesis). Практика тлумачення конкретного тексту. Екзегеза означає «виводити» (текст) з метою зрозуміти оригінальний авторський задум в світлі історичного фону, літературного контексту, синтаксису та значення слів у той період.

Еклектика (Eclectic). Цей термін вживається в зв'язку з текстовою критикою. Він означає вибір окремих читань з різних грецьких рукописів для створення тексту, близького до оригінальних автографів. Еклектика відкидає думку, що оригінал може бути представленим якоюсь однією сім'єю грецьких рукописів.

Етимологія (Etymology). Аспект вивчення слова, що намагається встановити оригінальне значення слова. Кореневе значення слова допомагає встановити значення, в якому слово вживається в конкретному випадку. В процесі тлумачення головною є не етимологія, а значення слова в час його вживання.

Жанр (Genre). Цей термін походить від французького слова, що означає різні роди літератури. Суть терміна полягає в поділенні літературних форм на категорії за спільними характеристиками: історична розповідь, поезія, притча, апокаліптичний твір, юридичний текст, тощо.

Загальноприйнятий текст (Textus Receptus). Назва грецького Нового Заповіту, виданого в 1633 р. н.е. Ельзевіром. Насправді це — редакція грецького Нового Заповіту, створена на основі кількох грецьких рукописів пізнього періоду та латинських версій Еразма (1510—1535), Степануса (1546—1559) й Ельзевіра (1624—1678). А.Т. Робертсон в своїй книзі «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту» (А. Т. Robertson, *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, стор. 27) каже, що «візантійський текст — то практично Textus Receptus». Візантійський текст — найменш цінний з трьох сімей ранньогрецьких рукописів (західна, Александрійська та візантійська). В нього ввійшли численні помилки, допущені переписувачами протягом століть. Однак А.Т. Робертсон також зазначає, що «Textus Receptus зберіг для нас досить точний текст» (стор. 21). Ця грецька рукописна традиція (особливо третє видання Еразма 1522 р.) лежить в основі Біблії Короля Якова 1611 р.

Законництво (Legalism). Ставлення людини, що надає надмірне значення законам або ритуалам. Людина з таким ставленням схильна покладати надію на виконання законів як засобу для того, щоб заслужити Боже прийняття. Законництво призводить до зневажання стосунків і звеличення вчинків (в тому числі виконання обрядів), хоча ОБИДВА є важливими аспектами завітних стосунків між Святим Богом та грішним людством.

Ідіома / фразеологізм (Idiom). Це слово означає фрази в різних мовах і культурах, що мають особливе значення, не пов'язане зі значеннями окремих слів. Напр.: «страшенна насолода» або «ти просто вбив мене». В Біблії теж є такі фрази.

Індуктивний метод (Inductive). Метод логіки або мислення, в якому умовивід здійснюється в напрямі від окремого до загального. Це — емпіричний метод сучасної науки, що в основному базується на підході Аристотеля.

Канон (Canon). Цей термін означає тексти, які вважаються унікально богонатхненними. Він вживається щодо текстів Старого та Нового Заповіту.

Коментар (Commentary). Спеціальний тип книги для дослідників Біблії. В коментарі викладається загальна інформація про дану книгу Біблії, а потім дається пояснення значення кожного розділу книги. У деяких коментарів головний акцент стоїть на застосуванні тексту, а в інших міститься більш технічне дослідження тексту. Коментарі є корисними, але повинні використовуватися дослідником Біблії після проведення самостійного вивчення. Тлумачення коментарів ні в якому разі не можна приймати без критики. Корисно порівнювати декілька коментарів, написаних з різних богословських поглядів.

Література мудрості (Wisdom literature). Цей літературний жанр був поширеним в стародавньому Близькому Сході (і поширений в сучасному світі). По суті, цей жанр слугував вихованню нового покоління в принципах успішного життя через поезію, притчі або нариси. Л.м. була адресована насамперед окремій людині, а не колективу чи суспільству. В ній немає посилення на історію, але вона оснований на життєвому досвіді й спостереженні.

Частина Біблії від Йова до Пісні над Піснями теж навчає про присутність ЯХВЕ та поклоніння Йому, але цей релігійний світогляд не завжди виражається явно в усякому людському досвіді.

Цей жанр сам по собі виражає загальні істини й не може бути застосованим до кожної конкретної ситуації. Є загальні твердження, що не завжди стосуються кожної окремої ситуації.

Мудреці відважувалися ставити важкі питання про життя. Часто вони кидали виклик традиційним релігійним поглядам (Йов та Еклезіаст). Вони створюють напругу та баланс із простими відповідями про життєві трагедії.

Літературний жанр (Literary genre). Окремі форми, в яких може здійснюватися людське спілкування, такі як поезія або історична розповідь. Окрім загальних принципів усіх жанрів літератури, кожен літературний вид має свої особливі герменевтичні принципи.

Літературний уривок / фрагмент (Literary unit). Цей термін означає великі фрагменти, на які можна

поділити біблійну книгу за ходом думок автора. Л.у. може складатися з п'яти віршів, абзаців, або цілих глав. Він може виступати як окремий текст з центральною темою.

Манускрипт / рукопис (Manuscript). Цей термін означає різні копії грецького Нового Заповіту. Їх звичайно поділяють на різні типи (1) за матеріалом, на якому вони написані (папірус, шкіра), або (2) за формою письма (великими літерами або рядковим письмом). Скорочено позначається «MS» (манускрипт в однині) або «MSS» (манускрипти в множині).

Масоретський текст (Masoretic Text). Єврейські рукописи Старого Заповіту IX ст. н.е., створені поколіннями іудейських богословів, з оголосами та іншими текстовими позначками. Вони є головним першотекстом наших англійських перекладів Старого Заповіту. М.т. був історично підтверджений єврейськими манускриптами, зокрема книги пророка Ісаї, із Сувоїв Мертвого моря. Скорочено позначається як «MT».

Метонімія (Metonymy). Це — мовна фігура, в основі якої лежить перенесення назви одного поняття на інше, що перебуває з ним у певному зв'язку. Наприклад, вираз «чайник закипів» насправді означає: «закипіла вода, що в чайнику».

Мова опису (Language of description). Цей термін вживається щодо ідіом, якими написаний Старий Заповіт. В Біблії наш світ зображається таким, яким ми сприймаємо його п'ятьма почуттями. Біблія не була написана науковою мовою і автори не писали її як наукову працю.

Несторіанство (Nestorianism). Нестор був патріархом Константинопольським в V столітті. Він навчався в Антіохії Сирійській. Він стверджував, що Ісус мав дві природи — повністю людську та повністю божественну. Цей його погляд відрізнявся від ортодоксального Александрійського погляду на одну природу Христа.

Головним занепокоєнням Нестора було використання титулу «Богоматері» щодо Марії. Проти Нестора виступив Кирило Александрійський і його власна антіохійська освіта. Антіохія була центром історико-граматичного й текстуального підходу до тлумачення Біблії, а Александрія була центром алегоричної школи тлумачення. Вкінці Нестор був усунутий з посади й відправлений в заслання.

Нижча критика (Lower criticism). Див. «текстуальна критика».

Одкровення / об'явлення / відкриття (Revelation). Так називають поняття, що Бог промовляє до людей. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення — дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення — коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення — коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Одухотворення / спіритуалізація (Spiritualizing). Цей термін є синонімом алегоризації в тому сенсі, що він відкидає історичний і літературний контекст даного тексту та тлумачить його за іншими критеріями.

Папіруси (Papyrus). Матеріал для письма з Єгипту. Їх виробляли з рослини, що росла на берегах ріки. Саме на папірусах написані найдавніші екземпляри грецького Нового Заповіту.

Парадокс (Paradox). Істини, які здаються суперечливими, але насправді обидві з них є істинами, хоча між ними й існує напруга. Вони «обрамлюють» істину з різних сторін. Багато біблійних істин подаються в парадоксальних (або діалектичних) парах. Біблійні істини є не окремими зірками, але сузір'ями, візерунками об'єднаних між собою зірок.

Паралельні місця / тексти (Parallel passages). Це пов'язано з переконанням, що вся Біблія дана Богом та найкраще тлумачить сама себе й збалансовує парадоксальні істини. П.м. також допомагають тлумачити неясні або двозначні тексти Біблії, знаходити найясніший текст на дану тему та

досліджувати всі інші аспекти біблійного вчення про дану тему.

Первісний / оригінальний автор (Original author). Це термін означає фактичних авторів Писання.

Перифраз (Paraphrase). Один з підходів до перекладу Біблії. Переклад Біблії можна розглядати як широкий спектр, що починається з перекладу «слово в слово», де кожне єврейське або грецьке слово позначається відповідником в цільовій мові, і закінчується на «перифразі», де передається лише думка автора, а не оригінальні слова та фрази. Між цими двома теоріями перекладу знаходиться «динамічний еквівалент», в якому серйозне ставлення до оригінального тексту поєднується з використанням сучасних граматичних форм та ідіом. Ці різні теорії перекладу добре описані в книзі Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Fee, Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, стор. 35).

Підрядник (Interlinear). Це — один з інструментів для дослідників Біблії, що дозволяє тим, хто не володіє біблійними мовами, аналізувати їхні значення й структуру. В підряднику подається переклад кожного слова прямо під текстом оригіналу. Цей інструмент разом з «аналітичним лексиконом» подає форми й основні визначення єврейських та грецьких слів.

Платон (Plato). Давньогрецький філософ, чия філософія мала величезний вплив на ранню церкву через богословів з єгипетської Александрії, а пізніше через Августина. Платон стверджував, що все в світі є ілюзорним, лише подобою духовного архетипу. Пізніше богослови прирівняли Платонові «форми/ідеї» до духовного світу.

Попередні твердження (Presupposition). Це означає погляд на речі, що склався наперед. Ми часто підходимо до Писання з уже сформованими поглядами та судженнями на різні теми. Такий підхід також називають упередженням, позицією апіорі (*a priori*) або допущенням.

Пошук доказів у тексті (Proof-texting). Практика тлумачення Писання шляхом цитування вірша, не беручи до уваги його безпосередній контекст або ширший контекст в літературному уривку. Така практика відриває вірші від оригінального авторського наміру і зазвичай мотивується бажанням використати авторитет Біблії, щоб довести власну думку.

Природне одкровення / об'явлення (Natural revelation). Одна з категорій Богопізнання. В неї входить природний порядок (Рим. 1:19-20) та моральна свідомість (Рим. 2:14-15). Про п.о. йдеться в Пс. 19:1-6 та Рим. 1-2. Воно відрізняється від особливого одкровення, що є конкретною формою Богопізнання, коли Бог відкриває Себе через Біблію і, найвищою мірою, через Ісуса з Назарета. Особливого значення цій богословській категорії надають християнські вчені з руху «старої землі» (напр., твори Хью Росса (Hugh Ross)). На основі цієї категорії вони стверджують, що вся істина є Божою істиною. Природа відкриває нам двері до пізнання про Бога; це відрізняється від особливого одкровення (Біблії). П.о. дає сучасній науці свободу вивчати природний порядок. На мою думку, це — чудова можливість для свідoctва сучасним західним науковим колам.

Просвітлення (Illumination). Так називають поняття, що Бог промовляє до людей. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення — дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення — коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення — коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Рабиністичний іудаїзм (Rabbinical Judaism). Цей період історії іудейського народу почався з вавилонської неволи (586-538 рр. до н.е.). З падінням впливу священників і храму центром життя іудеїв стали помісні синагоги. Ці місцеві центри іудейської культури, спільности, поклоніння та вивчення Біблії стали провідними в національно-релігійному житті народу. В часи Ісуса ця «релігія писарів» була паралельною релігії священників. Після падіння Єрусалима в 70 р. н.е. ця форма іудаїзму, в якій переважали фарисеї, визначала напрямок іудейського релігійного життя. Для р.і.

характерне практичне, законницьке тлумачення Тори згідно з усною традицією (Талмудом).

Світобачення і світогляд (World picture and worldview). Обидва ці філософські терміни пов'язані зі створінням. Термін «світобачення» пов'язаний з питанням «як» відбулося створіння, а термін «світогляд» — з питанням «Хто» творив. Ці терміни відповідають такому тлумаченню, що в главах 1-2 книги Буття йдеться насамперед про те, Хто створив світ, а не як Він це робив.

Семантичний обсяг / семантичне коло (Semantic field). Повний спектр значень, асоційованих із даним словом, або різні конотації слова в різних контекстах.

Септуагінта (Septuagint). Назва грецького перекладу єврейського Старого Заповіту. За традицією, цей переклад було здійснено за сімдесят днів сімдесятьма богословами для Александрійської бібліотеки в Єгипті. Традиційно, датою написання Септуагінти вважається 250 р. до н.е. (але насправді ця робота могла тривати понад ста років). Важливість цього перекладу в тому, що (1) він дає нам ще один стародавній текст, який можна порівнювати з єврейським масоретським текстом; (2) він показує нам стан іудейського тлумачення Біблії в III — II ст. до н.е.; (3) він показує нам іудейські месіанські погляди до відкинення Ісуса іудеями. Септуагінта позначається скороченням «LXX».

Симфонія (Concordance). Один з інструментів для дослідників Біблії. В ньому дається список кожного слова в Старому й Новому Заповітах. Симфонія є корисною з кількох сторін: (1) точне встановлення грецького слова, що лежить за будь-яким словом перекладу; (2) порівняння місць Писання, де вжито те саме єврейське або грецьке слово; (3) встановлення випадків перекладу двох різних єврейських або грецьких слів одним словом; (4) встановлення частоти вживання слів в текстах окремих книг або авторів; (5) допомога досліднику в знаходженні потрібного місця Писання (пор. Волтер Кларк, «Як користуватися посібниками з грецької мови Нового Заповіту» — Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, стор. 54-55).

Синайський кодекс (Sinaiticus). Грецький рукопис IV ст. н.е., знайдений німецьким вченим Тішендорфом (Tischendorf) в монастирі Святої Катерини на Джебель Муса, традиційному місці гори Синай. Цей рукопис позначається першою літерою єврейського алфавіту «алеф» (א). Він містить в собі Старий Заповіт і повний Новий Заповіт. С.к. — один із найбільш стародавніх унціальних манускриптів.

Синонім / синонімічний (Synonymous). Слова або вирази, що є однаковими або схожими за значенням (хоча в дійсності повного семантичного збігу двох слів не буває). Вони настільки близькі, що можуть замінювати одне одного в реченні без втрати значення. Цим терміном також позначається одна з трьох форм паралелізму в єврейській поезії. В цьому сенсі синонімами називаються дві строки поезії, що виражають одну й ту саму істину (пор. Пс. 103:3).

Синтаксис (Syntax). Це грецьке слово означає будову речення і вказує на те, як частини речення поєднуються для виразу завершеної думки.

Синтетичний (Synthetical). Це — один з трьох термінів, що означають типи єврейської поезії. Він означає поетичні строки, що будуються одна на одній в кумулятивному сенсі й іноді називаються «кліматичними» (пор. Пс. 19:7-9).

Систематичне богослов'я (Systematic theology). Стадія тлумачення, на якій робиться спроба привести біблійні істини в єдиний логічний порядок. Це — скоріш логічний, ніж історичний, виклад християнського богослов'я в категоріях (Бог, людина, гріх, спасіння, тощо).

Сувої / рукописи Мертвого моря (Dead Sea Scrolls). Низка стародавніх текстів, написаних на єврейській та арамейській мовах, що були знайдені біля Мертвого моря в 1947 р. Це була релігійна бібліотека іудейських сектантів I ст. Римська окупація та зелотські війни 60-х років змусили їх ховати ці сувої в герметично закупорених глиняних посудинах в печерах. Ці сувої допомогли нам зрозуміти

історичний фон Палестини I ст. й підтвердили, що масоретський текст є точним і датується принаймні кінцем доби до н.е. С.м.м. позначаються скороченням «DSS».

Талмуд (Talmud). Назва іудейської усної традиції. Іудеї вірили, що Сам Бог дав Мойсею Талмуд на горі Сінай. В дійсності, здається, Талмуд є збіркою мудрості іудейських вчителів, накопиченої протягом багатьох років. Є дві письмових версії Талмуда: вавилонська і коротша, незавершена палестинська.

Текстуальна критика (Textual criticism). Ця наука вивчає тексти рукописів Біблії. Т.к. необхідна тому, що оригінальних рукописів не існує, а копії відрізняються одна від одної. Вона намагається пояснити різночитання та (наскільки це можливо) відтворити оригінальний текст автографів Старого й Нового Заповіту. Т.к. часто називають «нижчою критикою».

Типологія / типологічний метод (Typological). Особливий спосіб тлумачення. Зазвичай він здійснюється шляхом розкриття новозавітної істини через тексти Старого Заповіту. Ця категорія герменевтики була важливим елементом Александрійського методу. Щоб не зловживати цим типом тлумачення, треба обмежити його використання особливими випадками, записаними в Новому Заповіті.

Тора (Torah). Цей термін по-єврейськи означає «вчення». Тора стала офіційною назвою книг Мойсея (від Буття до Повторення Закону). Для іудеїв це — найавторитетніший розділ єврейського канону.

Упередження (Bias). Цей термін означає сильну схильність до чого-небудь або до певного погляду. Це такий образ мислення, в якому неможлива об'єктивність щодо чого-небудь або певного погляду. Це — ставлення, що склалося наперед.

Фрагмент / абзац (Paragraph). Базовий літературний уривок прозового твору, що пов'язаний з однією центральною думкою. Якщо ми будемо держатися цієї думки, то не загубимо первісного авторського задуму серед другорядних думок.

Фрагменти Мураторіїв (Muratorian Fragments). Перелік каноничних книг Нового Заповіту, написаний в Римі ще до 200 р. н.е. В ньому записані двадцять сім книг Нового Заповіту, як у протестантській Біблії. Це ясно показує, що помісні церкви в різних частинах Римської імперії «практично» встановили канон ще задовго до великих церковних соборів IV століття.

Христоцентричний (Christocentric). Цей термін означає центральність Ісуса. Він пов'язаний з переконанням, що Ісус є Господь всієї Біблії. На Ісуса вказує Старий Заповіт, Він є завершенням і ціллю Старого Заповіту (пор. Мт. 5:17-48).

ЯХВЕ (YHWH). Це — завітне ім'я Бога в Старому Заповіті. Воно визначається в Вих. 3:14. Це — спонукальна форма (causative form) єврейського дієслова «бути». Іудеї боялися вимовляти це ім'я без потреби, і тому вони заміняли його єврейським словом *Адонай*, «Пан, Господь». Ось чому ім'я ЯХВЕ в Біблії перекладається як «Господь».

СИМВОЛ ВІРИ БОБА АТЛІ

Я не великий прихильник символів або сповідань віри; я віддаю перевагу самій Біблії. Однак я розумію, що моє сповідання віри допоможе тим, хто мене не знає, оцінити мої доктринальні погляди. В наші дні, серед безлічі богословських помилок та обману, я пропоную вам короткий виклад свого богослов'я.

1. Вся Біблія — і Старий Заповіт, і Новий Заповіт — є богонатхненним, непомильним, авторитетним і вічним Божим Словом. Біблія — це єдине одкровення Бога, яке записане людьми під надприродним керівництвом Господа (див. Особлива тема: Богонахненність). Вона — єдине джерело чистої істини про Бога та Його задуми (див. Спеціальна тема: Вічний план ЯХВЕ щодо відкуплення людства). І вона є єдиним джерелом віри й обрядів Божої Церкви.
2. Існує Єдиний Бог, Вічний Творець і Відкупитель (див. Спеціальна тема: Монотеїзм). Він створив усе видиме і невидиме. Бог явив Себе як в любові і піклуванні, так і водночас в справедливості та правді. Він відкрив Себе в Трьох Особах: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий, які є одночасно окремими та єдиними у Своїй сутності (див. Спеціальна тема: Трійця).
3. Бог активно керує Своїм світом. Існує незмінний відвічний Божий задум для Свого створіння; крім того, існує індивідуальний задум Бога щодо кожної конкретної людини, який дозволяє людині діяти за власною свободою волі. Ніщо не відбувається без відома та без дозволу Бога, проте Бог дає право індивідуального вибору ангелам і людям. Ісус є Обраним Отця, і в Ісусі всі люди — потенційно обрані. Передбачення Богом подій не робить життя людей подібним на визначений сценарій. Кожен з нас відповідає за власні думки й вчинки (див. Спеціальна тема: Приречення (кальвінізм) та свобода волі людини (армініанство)).
4. Людина була створена за образом і подобою Бога вільною від гріха, але вона обрала непослух Богові. Адам і Єва були введені в спокусу надприродною особою (див. Спеціальна тема: Персоналізоване зло), але вони понесли відповідальність за те, що за власним вольовим рішенням поставили в центр самих себе. Їхній непослух подіяв на людство і на все творіння. Всім нам тепер потрібна Божа милість і благодать, як через наш спільний стан у Адамі, так і для кожного з нас окремо через наш власний непослух.
5. Бог дав людству спосіб для прощення та відновлення відносин з Ним. Ісус Христос, Єдинородний Божий Син, став людиною, прожив безгрішне життя і власною заступницькою смертю відпокутував ціну покарання за гріх людства. Він — єдиним шлях до відновлення нашого спілкування з Богом. Немає іншої дороги до спасіння, окрім цієї — через віру в звершене діло Христа.
6. Кожен з нас має особисто прийняти Божий дар прощення та відновлення в Ісусі. Для цього нам необхідно з власної волі довіритися Божим обітницям через Ісуса та відректися від всіх відомих нам гріхів. Див. Спеціальну тему: Що означає “приймати”, “вірити”, “визнавати/сповідати” і “закликати”?
7. Всі ми отримуємо повне прощення й відновлення згідно з нашою вірою (див. Спеціальну тему: «Вірити» у Новому Заповіті) в Христа та покаванням (див. Спеціальна тема: «Покаяння» у Новому Заповіті) у своїх гріхах. Однак доказом цих нових відносин є життя, яке змінилося і змінюється надалі. Божим наміром для людей є не лише вічність на небесах, але й уподібнення Христу вже зараз. Справжні відкуплені люди теж грішать час від часу, але вони все життя до кінця продовжують вірити й каються.
8. Святий Дух є «другий Ісус» (див. Спеціальна тема: Ісус і Дух). Він присутній в цьому світі, приводить загиблих до Христа і робить спасених подібними до Христа. Коли людина спасається, вона отримує дари Святого Духа — життя й служіння Ісуса, яке спільно розділяється разом з Його тілом, Церквою. Дари, які по суті є відношенням та мотивами Ісуса, мають використовуватися разом з плодами Святого Духа. Святий Дух діє в наші дні так само, як Він діяв і в біблійні часи.
9. Отець поставив воскреслого Ісуса Суддею над усім. Він повернеться на землю й буде судити всіх людей. Ті, хто увірували в Христа, чий імена записані в Книзі життя Агнца, під час Його пришествя воскреснуть в вічних прославлених тілах і будуть разом з Ним вічно. А ті, хто не захотів відповісти на Божу істину, будуть навіки відділені від щастя спілкування з Трьєдиним Богом, і будуть

засуджені разом з дияволом та його ангелами.

Це сповідання віри, звичайно, не є повним, але я сподіваюся, що воно дасть вам певне уявлення про богослов'я мого серця. Мені подобається наступний вислів:

«У головному — єдність, у другорядному — свобода, у всьому — любов».
